Zaginieni 1939-1945

W świetle akt Sądu Grodzkiego w Białymstoku

tom II – powiat białostocki

Bartłomiej Samarski

Zaginieni 1939-1945

W świetle akt Sądu Grodzkiego w Białymstoku

tom II – powiat białostocki

Wydawnictwo Prymat
Białystok 2011

Recenzent – dr hab. Wojciech Śleszyński, prof. UwB

Redakcja techniczna – Ewa Frymus-Dąbrowska

Ilustracja na okładce – artysta plastyk mgr Jerzy Kurnicki

Wydanie I

Wydawcy dołożyli najwyższej staranności, aby zamieszczone informacje były zgodne ze stanem faktycznym. Wydawcy nie ponoszą jednak żadnej odpowiedzialności za jakiekolwiek szkody spowodowane wykorzystaniem danych zamieszczonych w niniejszej publikacji.

© Copyright by Bartłomiej Samarski
© Copyright by Archiwum Państwowe w Białymstoku
© Copyright by Towarzystwo Opieki nad Majdankiem – Zarząd Oddziału w Białymstoku

Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk lub jakiekolwiek kopiowanie całości lub fragmentów książki – poza wypadkami przewidzianymi w prawie – możliwe jest tylko na podstawie uprzedniej pisemnej zgody posiadaczy praw autorskich.

Zrealizowano przy pomocy finansowej Miasta Białegostoku

Urząd Miejski w Białymstoku
ul. Słonimska 1
15-950 Białystok
tel. 85 869 60 00, fax. 85 869 66 66
e-mail: prezydent@um.bialystok.pl
www.bialystok.pl

ISBN 978-83-7657-038-9

Towarzystwo Opieki nad Majdankiem
Zarząd Oddziału w Białymstoku
ul. Icchoka Malmeda 8/33
15-440 Białystok
e-mail: tonmbia@poczta.onet.pl
www.majdanek.prv.pl

Archiwum Państwowe w Białymstoku
Rynek Kościuszki 4
15-426 Białystok
tel. +48 85 743 56 03
e-mail: sekretariat_ap@bialystok.ap.gov.pl
www.bialystok.ap.gov.pl

WYDAWNICTWO PRYMAT

Mariusz Śliwowski
ul. Zwycięstwa 26C lok. 7; 15-703 Białystok
tel. (85) 869 14 87; kom. 602 766 304
www.prymat.biasoft.net, e-mail: prymat@biasoft.net

Spis treści

Od autora 9

Wstęp

Między „Wielkimi Wojnami” 17

W przededniu konfliktu 27

Białostoczanie w dobie kataklizmu 37

Część I. Biogramy zmarłych i zaginionych w latach 1939-1945 69

Część II. Biogramy świadków

(zeznających w postępowaniach o uznanie za zmarłego) 447

Suplement 495

Bibliografia 523

„...Nie wstydźmy się powiedzieć, że z grobu tego,
z cuchnącej zbrodni, o której pokoleniom zapomnieć nie będzie wolno,
idzie ku nam człowiek już nieżywy, który kiedyś żył jak inni,
cieszył się, cierpiał, marzył, pił, modlił, romansował, płakał,
czytał, pisał, myślał, grał, miał wady i zalety...”

Józef Mackiewicz

Od autora

Wydarzenia epok minionych od zawsze fascynowały ludzkość, a przynajmniej w każdej cywilizacji żywe było dążenie do zachowania pamięci o czynach i ludziach ponadprzeciętnych. Dążenia te realizowane były najpierw w przekazywanych z ust do ust, z pokolenia na pokolenie opowieściach, legendach, czy też pieśniach pochwalnych. Następnie przybrały bardziej trwałe i namacalne formy (niezależnie czy były to gliniane tabliczki, kamienne posągi, czy w końcu zapisywane w didaskaliach tablic świąt ruchomych annały). Tukidydes do spisywania historii wojny peloponeskiej przystąpił *„spodziewając się, że będzie ona wielka i ze wszystkich dotychczasowych wojen najbardziej godna pamięci...”*[1]. Natomiast najstarsza kronika historii Polski powstała *„ponieważ na rozległych obszarach świata królowie i książęta dokonują nader wielu czynów godnych pamięci, które z powodu niechęci i niedbałości, a może nawet z braku ludzi uczonych, okrywa milczenie...”*[2]. Jednakże to nie jedyne powody, dla których pielęgnować należy pamięć o dawnych dziejach. Przeszłość determinuje naszą teraźniejszość, pozwala określić kim jesteśmy, kształtuje naszą tożsamość.

Historia jako nauka stanowi pomost pomiędzy przeszłością, a teraźniejszością. Dzięki wypracowanym metodom badawczym umożliwia odkrywanie prawdy o wydarzeniach minionych. Paradoks jednak polega na tym, że częstokroć łatwiej poznać przeszłość tę odleglejszą, niż zdarzenia sprzed kilkunastu, czy kilkudziesięciu lat. Decydujące znaczenie ma tu oczywiście czas, choć zazwyczaj z jego upływem wiąże się osłabienie pamięci, to w przypadku badań historycznych niejednokrotnie działa on in plus. Dłuższe analizowanie danego zagadnienia umożliwia stawianie nowych tez badawczych, pozwala dotrzeć do nowych faktów i źródeł. Dodatkowo z perspektywy jesteśmy w stanie uzyskać szerszy, pozbawiony emocji, a co za tym idzie – bardziej obiektywny ogląd (nie jest to oczywiście regułą). Nie inaczej jest z tematem II wojny światowej. Nie wszystkie źródła są dostępne na tym etapie badań (niektóre archiwalia z archiwów brytyjskich, czy rosyjskich nie zostały do tej pory odtajnione), istnieje wiele niejasnych lub niewyjaśnionych wątków. Najlepiej sytuację obrazuje fakt, że 65 lat od zakończenia działań wojennych nie jesteśmy w stanie precyzyjnie określić strat i liczby ofiar. Korzyścią, wynikającą z faktu badania niezbyt odległych wydarzeń, jest natomiast możliwość korzystania z pamięci świadków jako źródła. Ten dodatkowy rodzaj materiału badawczego, przy odpowiednim podejściu, stanowi cenne i bogate w fakty świadectwo przeszłości. Wykorzystanie tego rodzaju relacji niesie ze sobą pewne ryzyko, przede wszystkim należy położyć duży nacisk na weryfikację uzyskanych w ten sposób informacji. Innym utrudnieniem jest (przepraszam za uprzedmiotowienie) ograniczony, często sięgający zaledwie kilkudziesięciu lat okres „dostępności” materiału źródłowego.

Niniejsza publikacja w jakimś stopniu próbuje spełnić powyższe oczekiwania ponieważ, po pierwsze, pozwala ustalić losy wojenne części mieszkańców Białegostoku (i okolic), a po wtóre, sięga w tym celu do wspomnień świadków opisywanych wydarzeń (często

[1] Tukidydes, *Wojna peloponeska*, Wydawnictwo „Czytelnik”, Warszawa 1988 r., s. 1.
[2] Gall Anonim, *Kronika polska*, Wydawnictwo Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 2003 r., s. 8.

już nieżyjących). Podstawowym materiałem do powstania omawianej publikacji były akta Sądu Grodzkiego w Białymstoku [dalej: ASG][3]. Jest to o tyle ciekawe, że akta sądowe nie były do tej pory wykorzystywane na szerszą skalę jako źródło do dziejów II wojny światowej. Ta masowo wytwarzana dokumentacja (zespół liczy 19 361 jednostek archiwalnych, tj. ponad metry bieżące akt – stan na 31.04.2011 r.) traktowana była raczej jako odzwierciedlenie toczonych przed Sądem w latach 1945-1950 spraw cywilnych i karnych. Wśród omawianej spuścizny sądowej znajduje się jednak grupa akt szczególnie interesujących, są to tzw. *postępowania o uznanie za zmarłego* oraz *stwierdzenia zgonu* (w Sądzie Grodzkim ten rodzaj spraw oznaczano symbolem „Zg"). Ich niezwykłość powoduje fakt, że dotyczą one głównie zgonów lub zaginięć mających miejsce w latach 1939-1945, dzięki czemu umożliwiają spojrzenie na wydarzenia „wielkiej historii" z innej strony – oczami tysięcy zwykłych obywateli.

Aby bliżej scharakteryzować zgromadzony w aktach materiał, przybliżyć należałoby okoliczności i samą procedurę toczonych przed Sądem postępowań (a co za tym idzie tworzonych w trakcie materiałów dowodowych). W normalnych warunkach zgon człowieka określa lekarz w karcie zgonu, fakt ten jest następnie rejestrowany w aktach stanu cywilnego. Sporządzony na podstawie ksiąg stanu cywilnego akt zgonu umożliwia osobom najbliższym zmarłego unormowanie, wynikających z faktu śmierci, stosunków prawnych (ustanie małżeństwa, dziedziczenie, itp.)[4]. W sytuacjach nadzwyczajnych takich jak zaginięcia, wojna, klęski żywiołowe, katastrofy transportowe, czy zamachy – moment, a nawet i sam fakt śmierci nie są pewne (lub też śmierć nastąpiła, a nie został sporządzony stosowny dokument), wówczas potwierdzenie zgonu uzyskać można drogą sądową[5]. Do celu tego służą właśnie postępowania o *stwierdzenie zgonu* (w przypadku, gdy fakt śmierci jest niewątpliwy lecz nie został, lub nie mógł zostać, sporządzony akt zgonu – wówczas orzeczenie sądowe jedynie potwierdza określony stan prawny) oraz *uznanie zaginionego za zmarłego* (polega na sądowym ustaleniu faktu oraz momentu śmierci osoby zaginionej)[6]. Za zaginioną uznaje się każdą osobę, o której nie wiadomo czy pozostaje przy życiu. Według obowiązujących w 1945 r. przepisów *„zaginiony może być uznany za zmarłego, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym według istniejących wiadomości jeszcze żył, upłynęło dziesięć lat; wystarczy upływ pięciu lat, jeżeli zaginiony w chwili uznania za zmarłego ukończyłby siedemdziesiąty rok życia*."[7]. Z tym jednak zastrzeżeniem, że *„zaginiony nie może być uznany za zmarłego przed końcem roku kalendarzowego, w którym ukończyłby osiemnasty rok życia*."[8]. W szczególnych okolicznościach okres, po którym można stwierdzić zgon zaginionego ulegał skróceniu. I tak: *„kto zaginął, biorąc udział w działaniach wojennych, może być uznany za zmarłego po upływie roku kalendarzowego, w którym działania wojenne zostały zakończone*..."[9]. Podobnie z osobami, które zaginęły przebywając na obszarze objętym działaniami wojennymi oraz aresztowanymi przez władze obcego państwa (osoby

[3] Archiwum Państwowe w Białymstoku [dalej: APB], *Sąd Grodzki w Białymstoku [1934-1939] 1944*-1950, zespół nr 4/278.
[4] D. Kloza, *O uznaniu za zmarłego i stwierdzeniu zgonu w ogólności*, [w:] L. Kocoń, *Zaginieni 1939-1945, postępowania o uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu*, t. I, *Powiat łomżyński*, Białystok 2008 r., s. 15.
[5] Postępowania o uznanie za zmarłego, czy stwierdzenie zgonu nie dotyczą wyłącznie „okresu wojennego" (czy lat tuż po zaprzestaniu działań zbrojnych), obecnie w Polsce każdego roku toczy się przed Sądami kilkaset takich postępowań;
[6] D. Kloza, pr. cyt., s. 15-16.
[7] *Dekret z 29 sierpnia 1945 r. – Prawo osobowe*, art. 13, § 1 (Dz.U. Nr 40 z 1945 r., poz. 223).
[8] Tamże, art. 13, § 2.
[9] Tamże, art. 14, § 1.

przymusowo wywiezione poza granice państwa mogły zostać uznane za zmarłe po 3 latach od końca roku kalendarzowego, w którym wg posiadanych wiadomości jeszcze żyły)[10].

Czas, który upłynął od momentu zaginięcia, potrzebny aby móc uznać zaginionego za zmarłego to jedno – a określenie dokładnej daty zgonu to kwestia zupełnie inna i często bardzo problematyczna. Przepisy prawa mówią, że *„za chwilę śmierci uważa się chwilę, która według okoliczności jest najbardziej prawdopodobna*."[11]. W przypadku kiedy nie udało się jednoznacznie określić daty zgonu przyjmowano, że śmierć nastąpiła ostatniego dnia terminu, po upływie którego może nastąpić uznanie za zmarłego (w ASG za datę zgonu najczęściej przyjmowano: 9.V.1946 r. – tj. rok od zakończenia działań wojennych; 31.XII.1946 r. – tj. ostatni dzień następnego roku kalendarzowego po zakończeniu wojny; 1.I.1947 r. – tj. pierwszy dzień po upływie roku kalendarzowego od 1945 r. [roku zakończenia działań wojennych])[12]. Sposób określania daty zgonu jest o tyle ważny, że bez poznania procedury może dojść do zafałszowania danych rzeczywistych (bazując wyłącznie na datach zgonów, nie zaliczymy zmarłych w latach 1946-1947 do ofiar wojny, podczas gdy w rzeczywistości w wielu przypadkach tak właśnie było, a data ustalona została za pomocą przepisów prawa). Ma to szczególne znaczenie w przypadku polskich oficerów i policjantów, jeńców obozów w Ostaszkowie, Kozielsku i Starobielsku, rozstrzelanych wiosną 1940 r. przez NKWD. W powojennej rzeczywistości zbrodnia katyńska była tematem niewygodnym, a informacje o losach pomordowanych na terenie ZSRR często kończyły się w chwili aresztowania ich przez władze radzieckie. PRL-owskie sądy bardzo często korzystały wówczas z omawianego sposobu określania daty zgonu (pozostając zresztą w zgodzie z literą prawa), dzięki czemu relacje ze wschodnim sąsiadem przebiegały bez zakłóceń. W omawianym materiale jedynie w dwóch lub trzech przypadkach rodziny zamordowanych w Katyniu oficerów odwoływały się od postanowienia sądowego, prosząc o określenie rzeczywistej daty i okoliczności zgonu[13].

Wracając do przebiegu procedury sądowego uznawania za zmarłego, co jest najważniejsze z punktu widzenia niniejszej publikacji, okoliczności śmierci należało dostatecznie uprawdopodobnić. Z definicji uprawdopodobnienie jest środkiem zastępczym (słabszym od dowodu), uwiarygodniającym wniosek, ale niedającym pewności[14]. To, co z punktu widzenia prawa jest substytutem, dla historyka może mieć nieocenione znaczenie. W aktach tych bowiem, oprócz zwyczajowych zeznań świadków uczestniczących w opisywanych wydarzeniach, znajdują się np. oryginały zawiadomień o śmierci przesyłane przez administrację obozów koncentracyjnych, zawiadomienia dowództwa WP, listy Polskiego Czerwonego Krzyża [dalej: PCK], fotografie grobów na obczyźnie, zdjęcia, czy też pocztówki (często dramatyczne w swej wymowie) przesyłane z obozów jenieckich. W przypadkach, gdy nie udało się w sposób definitywny dowieść (uprawdopodobnić fakt) zgonu osoby zaginionej[15], stosowano dodatkową procedurę. Sąd, nadając sprawie bieg, zalecał opublikowanie na

[10] *Dekret z 29 sierpnia 1945 r...*, pr. cyt., art. 14-15; zgony zaginionych w wyniku katastrofy transportowej mogły być orzekane po sześciu miesiącach od momentu katastrofy.
[11] Tamże, art. 18, § 2.
[12] W postanowieniach Sądu występują (chociaż w mniejszym stopniu) również inne daty tworzone na podstawie powyższego mechanizmu, np.: 9.V.1947 r., 31.XII.1947 r., itp., itd.
[13] W przypadku oficerów pomordowanych w Katyniu, Miednoje, czy Piatichatkach zdarzało się również, że Sąd określał datę zgonu na 31.XII.1941 r. (tj. po zajęciu przez armię III Rzeszy terenów, na których znajdowały się obozy). W uzasadnieniu postanowienia wyjaśniano wówczas, że śmierć nastąpiła w wyniku rozstrzelania przez żołnierzy niemieckich.
[14] D. Kloza, pr. cyt., s. 19.
[15] Np. nie można dotrzeć do świadków, którzy potwierdziliby zgon zaginionego lub świadkowie, którzy towarzyszyli zaginionemu w ostatnich chwilach jego życia, nie mogą z całą pewnością potwierdzić faktu zgonu (nie widzieli na własne oczy śmierci, czy też ciała zmarłego).

koszt wnioskodawcy ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie za zmarłego. W ogłoszeniu tym wzywano zaginionego do stawienia się przed Sądem w ciągu trzech (lub sześciu) miesięcy od daty opublikowania obwieszczenia, w przeciwnym razie stwierdzony zostanie jego zgon. Tego rodzaju ogłoszenia dokonać należało w ogólnopolskim dzienniku (najczęściej w Monitorze Polskim lub Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości) oraz w miejscu zamieszkania zaginionego (na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta lub Gminy). Nie bez znaczenia był fakt, że wnioskodawca dokonywał ogłoszenia na własny koszt. W latach 1947-1948 trzeba się było liczyć z wydatkiem rzędu 510-550 zł, dla porównania magazynierka w magazynie aprowizacyjnym PKP zarabiała wówczas miesięcznie 2000 zł. Wysokie koszty omawianej procedury zmuszały często wnioskodawców do starania się przed Sądem o tzw. *prawo ubogich*, umożliwiające zwolnienie z należnych opłat. Czasami z powodu kosztów nie wnoszono w ogóle spraw przed oblicze Sądu, ewentualnie z powodu nieopłacenia ogłoszenia postępowanie umarzano bez wydania postanowienia końcowego. Oba wyżej wymienione przypadki utrudniają, a w zasadzie uniemożliwiają precyzyjne i całościowe oszacowanie strat osobowych powstałych w wyniku II wojny światowej. Pamiętać również należy o tym, że postępowania te wnoszono wówczas, gdy rodzina potrzebowała stosownych potwierdzeń zgonu. Oznacza to, że jeśli nie było takiej konieczności – sprawy w ogóle nie wszczynano. Często w wyniku działań wojennych ginęły całe rodziny (jak to miało miejsce np. w przypadku eksterminacji Żydów), więc po zakończeniu wojny nie miał kto wszcząć stosownego postępowania. Możliwe są także przypadki kiedy rodzina, niejako nie chcąc „uśmiercać za życia", nie wnosiła sprawy przed Sąd oczekując szczęśliwego powrotu zaginionego (często przez długie lata po zakończeniu działań wojennych)[16].

Jak już wyżej zostało zasygnalizowane, nie da się na podstawie tytułowych akt Sądu Grodzkiego w Białymstoku określić całościowych strat ludzkich miasta i powiatu poniesionych w latach 1939-1945. Nie taki zresztą był cel prezentowanej publikacji. Stanowi ona jedynie wycinek tamtej dramatycznej rzeczywistości – niewielki fragment, ale za to bardzo wymierny. Dzięki zgromadzonemu w aktach materiałowi możemy poznać nie tylko nazwiska, ale i konkretne biogramy prawie trzech tysięcy Białostoczan. Częstokroć niestety odhumanizowujemy ofiary ostatniej wojny (jest to charakterystyczne dla wszystkich masowych katastrof), widzimy w nich jedynie cyfry, dane statystyczne. Istotą niniejszej publikacji jest to, że możemy zobaczyć los pojedynczego człowieka – człowieka, który żył, miał rodzinę, pracę, swoją historię i plany. Mam nadzieję, że przynajmniej opisanej tu grupie uda się uniknąć zapomnienia, ale też anonimowości. Dla wielu z nich umieranie w ciszy, bezimienne było najbardziej dojmujące – odbierało jakikolwiek sens składanej przez nich ofierze. Niejednokrotnie zdobywali się wówczas na rozpaczliwy krzyk, abyśmy o nich usłyszeli, abyśmy pamiętali. Tak było m.in. w przypadku Franciszka Lendy, który został osadzony przez władze niemieckie w więzieniu w Mińsku, a następnie 16.IX.1943 r. rozstrzelany. Idąc na śmierć skreślił własną krwią na ścianie celi napis: „*ginę za polską ziemię i rodzinę, żonę pozostawiam w ciąży – Franciszek Lenda, syn Wojciecha i Justyny*"[17]. Poprzez losy zwykłych ludzi możemy poznać bliżej te dramatyczne dla Białegostoku, Polski i całego świata wydarzenia – „wielka historia" sprowadza się do pojedynczego człowieka, do jednostki. Dzięki takiemu ujęciu tematu możemy łatwiej zrozumieć, że historię tworzy nie tylko Piłsudski, Sikorski, czy Beck, ale także i Czarnecki Stanisław – robotnik z Białegostoku zmobilizowany 24.VIII.1939 r. do 42 Pułku Piechoty, który dostał się do niewoli

[16] Wśród wszystkich prowadzonych przed Sądem Grodzkim w Białymstoku postępowań, zdarzyły się trzy przypadki, w których zaginieni szczęśliwie wracali do domu (postępowania umarzano).
[17] Lenda Franciszek, Sygn. Zg. 11/1946 [4/288].

niemieckiej i zmarł w obozie jenieckim na terenie b. Prus Wschodnich[18]. Obserwujemy swoiste sprzężenie zwrotne: historia opisana dzięki losom i przez pryzmat zwykłych ludzi – bo to ich losy składają się na wydarzenia wielkie, ale jednocześnie te właśnie wydarzenia zdeterminowały los i odcisnęły piętno na ich życiu. Na koniec, trochę ku przestrodze, publikacja ta pokazuje namacalnie (przepraszam za truizm) jak wielkim złem jest wojna – nie zapominajmy o tym. Wśród poległych wielu ruszało na front ze świadomością doniosłości chwili, myślami o czynach wielkich – tymczasem większość zginęła, często w mało patetycznych okolicznościach. Pamiętać należy, że niezależnie od okoliczności, wojna zawsze pochłania ofiary, niesie ból i cierpienie. Wojna nie oszczędza nikogo, ludności cywilnej, kobiet, dzieci... Adolf Hitler planując podbój Europy miał powiedzieć: „...*Nie cofnę się przed niczym. Żadne tak zwane prawo międzynarodowe, żaden pakt nie powstrzyma mnie przed wykorzystaniem dogodnej okazji, jeśli taka się nadarzy. Najbliższa wojna będzie niesłychanie krwawa i straszna. Ale ta najstraszliwsza z wojen, nie znająca różnicy między armią a ludnością cywilną, będzie zarazem najłagodniejsza, ponieważ potrwa najkrócej.* […] *Moim hasłem nie jest „nie drażnić wroga", lecz zniszczyć go wszelkimi dostępnymi środkami...*"[19].

Dla sprawnego i zrozumiałego poruszania się po treści zasadniczej prezentowanej publikacji, należałoby krótko omówić zawartość oraz sposób zapisu poszczególnych wpisów. Jak już zostało wspomniane powyżej, publikacja ta stanowi zbiór alfabetycznie ułożonych, krótkich biogramów osób zaginionych i zmarłych w wyniku wydarzeń lat 1939-1945. Noty biograficzne opracowane zostały na podstawie toczonych przed Sądem Grodzkim w Białymstoku postępowań, dlatego też zasięg terytorialny pracy obejmuje obszar powiatu białostockiego (jednak większość spraw dotyczy samego Białegostoku). Wyjaśnić tu należy, że postępowania o uznanie zaginionego za zmarłego i o potwierdzenie zgonu prowadzone były przed sądem właściwym terytorialnie dla ostatniego miejsca zamieszkania zaginionego (tj. Sąd Grodzki w Białymstoku rozpatrywał sprawy zaginionych mieszkańców pow. białostockiego)[20]. Akta wytworzone przez Sąd w trakcie rozpatrywanych spraw pochodzą z lat 1945-1950, a więc obejmują cały powojenny okres funkcjonowania sądów grodzkich. Cezura roku 1950 została wprowadzona na potrzeby publikacji i związana jest z przeprowadzoną wówczas reformą sądownictwa, a co za tym idzie – likwidacją sądów grodzkich. Jest to o tyle ważne, że czasem z różnych przyczyn (o czym również była już mowa) sprawy nie trafiały przed Sąd w pierwszych latach po zakończeniu wojny, w związku z czym tego rodzaju postępowania kontynuowane były przez Sądy Powiatowe nawet do 1975 r. (sic!)[21].

Całość – 2692 biogramy – podzielona została na dwie części: Część I (zasadnicza) składa się z 2278 życiorysów osób zaginionych i zmarłych w wyniku prowadzonych w latach 1939-1945 działań wojennych; Część II (dodatkowa) obejmuje 414 biogramów świadków uczestniczących w omawianych postępowaniach. Krótkiego komentarza szczególnie wymaga wspomniany dodatek – decyzja o jego tworzeniu zapadła już po rozpoczęciu prac nad częścią zasadniczą. Ideą przyświecającą przy jego powstawaniu, była chęć

[18] Czarnecki Stanisław, Sygn. Zg. 273/1949 [2/5500/2007].
[19] H. Rauschning, *Rozmowy z Hitlerem*, Wydawnictwo „Iskry", Warszawa 1994 r., s. 21.
[20] W kilku przypadkach przed Sądem Grodzkim w Białymstoku rozpatrywane były sprawy spoza obszaru powiatu białostockiego, dotyczyły one obywateli polskich zamieszkałych na terenie woj. nowogródzkiego i wileńskiego (byłych województw II RP), a więc obszarów, które po II wojnie światowej znalazły się poza granicami Polski. W związku z tym Sąd Grodzki w Białymstoku był właściwym terytorialnie jako najbliższy w/w obszarom i znajdujący się na terenie kraju.
[21] W funkcjonujących w latach 1951-1975 Sądach Powiatowych sprawy o uznanie zaginionego za zmarłego lub potwierdzenie zgonu oznaczane były sygnaturą „Ns. IV" (a nie jak do 1950 r. – „Zg").

upamiętnienia osób, które co prawda wojnę przeżyły[22], ale też niewątpliwie w wyniku działań wojennych ucierpiały (znajdziemy tu biogramy aresztowanych – zarówno przez władze niemieckie, jak i administrację radziecką; wywiezionych w głąb ZSRR; wywiezionych do obozów koncentracyjnych, czy na roboty przymusowe; życiorysy Żydów, którym udało się przetrwać pobyt w getcie lub obozie zagłady). Część ta musiała zostać wyodrębniona, ponieważ z jednej strony osoby te nie były sednem prowadzonych postępowań (teczka aktowa zakładana była imiennie dla konkretnego zaginionego lub zmarłego, a to właśnie imienna teczka zaginionego stanowiła podstawę do sporządzenia wpisu w części zasadniczej), z drugiej strony dotyczyć może osób ciągle żyjących – dlatego też biogramy pozbawione są danych umożliwiających identyfikację osoby (przez to mniej szczegółowe od tych z Części I). Obie części spina Wstęp, w którym w poszczególnych rozdziałach i podrozdziałach prześledzić możemy kolejne etapy toczącego się dramatu (przygotowania do działań wojennych, wybuch II WŚ, agresję ZSRR na Polskę, okupacje, dzieje białostockich Żydów, Katyń, itd.). Przedstawiona we wstępie historia Polski, Białostocczyzny i zmagań zbrojnych, oprócz opracowań „ogólnohistorycznych", ujęta została również na podstawie i poprzez pryzmat losów poszczególnych Białostoczan. Całość dopełnia materiał ilustracyjny w postaci kopii cyfrowych znalezionych w aktach dokumentów, fotografii, ogłoszeń, czy listów (Suplement).

Pojedynczy wpis (w wariancie pełnym – tzn. wpis z części zasadniczej) ma (w miarę możliwości) stałą budowę, identyczną dla wszystkich życiorysów[23]. Biogram rozpoczynają dane identyfikacyjne zaginionego/zmarłego: nazwisko i imię (w przypadku kobiet – również nazwisko rodowe, zapisywane w skrócie „z d. ...")[24], imiona rodziców (łącznie z nazwiskiem panieńskim matki – zapis tak jak wyżej), data urodzin (w miarę możliwości również dzienna), miejsce urodzenia (ur.), miejsce zamieszkania (zam.), informacje o zawodzie, czasem w aktach pojawiało się określenie narodowości zaginionego – ponieważ informacja ta była na tyle ważna dla wnioskodawcy, że zdecydował się ją zawrzeć we wniosku – umieszczano ją również w biogramie. Po tych danych następuje uprawdopodobnienie faktu zgonu, tj. opracowany na podstawie zeznań świadków oraz innych dostarczonych dowodów, w miarę możliwości szczegółowy, opis losów danej osoby. W sytuacjach, gdy akta zawierały szczególnie dramatyczne, bądź też ciekawe zeznania naocznych świadków – wybrane fragmenty cytowane były w danym biogramie. Następnie umieszczone zostały informacje o ciekawszych, znajdujących się w aktach dokumentach (czasem także cytowano ich treść). W przypadkach, gdy Sąd zalecał opublikować ogłoszenie o wszczęciu postępowania, odnotowywano dokładne miejsce dokonanego obwieszczenia[25]. Czasem zakładano w Sądzie jedną teczkę aktową dla kilku członków rodziny (wnioskodawca w jednym wniosku zwracał się z prośbą o uznanie za zmarłych kilku członków jego rodziny), wów-

[22] W przypadku zeznających w postępowaniu świadków pewny jest fakt, że tuż po zakończeniu II wojny światowej pozostawali przy życiu. Innym pytaniem jest – jak długo? Często byli więźniowie, wyniszczeni pobytem w obozach koncentracyjnych, umierali w przeciągu kilku lat od zaprzestania działań zbrojnych. Wówczas należałoby zaliczyć ich w poczet ofiar wojennych, a za pośrednią przyczynę śmierci uznać wojnę.

[23] Kwestionariusz badawczy, gwarantujący maksymalną głębię informacyjną możliwą do uzyskania z danego rodzaju źródła, pozostawał taki sam dla wszystkich badanych teczek aktowych – zmieniał się jedynie czasami standard opisu, będący wypadkową postulatów badawczych (tj. opracowanego kwestionariusza) i zawartości analizowanego materiału źródłowego.

[24] W przypadku kobiet niezamężnych, posługujących się ciągle nazwiskiem rodowym – powtarzano nazwisko panieńskie.

[25] Np. „Monitor Polski [MP] Nr …, z dnia …" – w przypadku, gdy egzemplarz znajduje się w aktach sprawy (ten dokładny opis umożliwia dotarcie zainteresowanym do konkretnego numeru oraz informuje, że w teczce aktowej znajduje się jeden egz. jako materiał dowodowy); oraz zapis „MP" w przypadku, gdy mamy informacje, że takie ogłoszenie zostało zamieszczone – nie wiemy jednak, w którym konkretnie numerze (i nie zachował się w aktach egzemplarz).

czas w biogramie informowano: „wspólna teczka aktowa dla …”, łącznie z określeniem stopnia pokrewieństwa pomiędzy poszczególnymi osobami. Wpis kończą informacje umożliwiające dotarcie zainteresowanym do konkretnej teczki aktowej, tj. sygnatura sądowa akt (Sygn. Zg. Nr sprawy/Rok wszczęcia sprawy) oraz sygnatura porządkowa nadana w Archiwum Państwowym w Białymstoku (zapisywana w nawiasie kwadratowym)[26]. W przypadku braku którejś z powyższych informacji w biogramie wpisywano „b.d.” (brak danych). Część danych zawartych w aktach była na bieżąco weryfikowana – wszelkie wyjaśnienia lub też sprostowania uczynione przez autora umieszczano w nawiasach zwykłych. Informacje dodatkowe dotyczące konkretnego życiorysu, uzyskane na podstawie innych źródeł, umieszczano w nawiasach kwadratowych[27]. Dane wątpliwe, bądź też nie do końca sprawdzone, zaznaczono znakiem zapytania (umieszczonym w nawiasie zwykłym). Wyrazy, których nie udało się odczytać (lub brakujące fragmenty tekstu) również zaznaczane były znakami zapytania, z tą różnicą, że umieszczanymi w nawiasach kwadratowych.

Zaznaczyć należy, że niniejsza publikacja nie jest opracowaniem historycznym. Rozpatrywać powinno się ją raczej w kategoriach edytorstwa źródłowego – choć może nie do końca w ścisłym tego pojęcia znaczeniu[28]. Nie jest to bowiem wierny, odtworzony drukiem zapis źródła rękopiśmiennego, acz w wielu przypadkach stosowano oryginalne zwroty i terminy, niejednokrotnie również umieszczone zostały (z zachowaniem oryginalnej pisowni) cytaty z oryginału. Bardziej chodzi tu o ducha, czy szeroko pojęte główne cele przyświecające edytorstwu źródłowemu, tj. udostępnienie (dzięki wydaniu drukiem) szerszemu gronu odbiorców informacji zawartych w niedostępnym na co dzień materiale źródłowym. Standard opisu pojedynczego biogramu został opracowany tak, aby przekazać możliwie wszystkie zawarte w aktach dane w sposób najbliższy oryginalnemu zapisowi. Umożliwia to pełne korzystanie ze zgromadzonych w teczkach sądowych informacji, bez konieczności przeglądania samych akt. Oznacza to jednak, że zawartość prezentowanej publikacji jest przedrukiem opisywanych przez wnioskodawcę lub świadków wydarzeń i nie mogą one być uznawane za obiektywne fakty historyczne bez uprzedniego ich zweryfikowania[29]. Jednakże mam nadzieję, że publikacja ta wniesie istotny wkład w rozwój badań nad Białostocczyzną okresu II wojny światowej i stanowić będzie przyczynek do wymiany myśli, dyskusji i dalszych poszukiwań.

[26] W przypadku akt sądowych z roku 1950 (tj. Zg. 1/1950 – Zg. 233/1950) nie występuje sygnatura archiwalna, ponieważ w momencie opracowywania tych akt na potrzeby publikacji, nie znajdowały się one jeszcze w ewidencji AP w Białymstoku.

[27] Sytuacja taka miała miejsce najczęściej w przypadku żołnierzy Wojska Polskiego, czy też ofiar tzw. zbrodni katyńskiej, gdyż ich dramatyczne losy były już niejednokrotnie badane, dzięki czemu dysponujemy różnego rodzaju opracowaniami, listami, czy wykazami.

[28] Porównaj: J.Szymański, *Nauki Pomocnicze Historii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001 r., s. 691-701.

[29] Większość podanych w zeznaniach informacji została zweryfikowana wg posiadanej przez autora wiedzy.

Wstęp

Między „Wielkimi Wojnami”

I. U progu normalności

Po podpisaniu w dniu 11.XI.1918 r. w lasku niedaleko Compiègne (Francja) zawieszenia broni, zawartego pomiędzy Ententą, a Państwami Centralnymi[30], ucichły wystrzały toczonych na wielu frontach działań wojennych. Działań, które ze względu na swój zasięg i skalę do historii przeszły pod nazwą I wojny światowej. W ciągu 4,5 lat trwania konfliktu do wojsk wszystkich walczących ze sobą stron zmobilizowano 70 mln osób, z czego śmierć poniosło ok. 10 milionów[31]. Oprócz ogromnych strat ludzkich, zniszczeń i zubożenia państw walczących, zakończony konflikt przyniósł poważne zmiany polityczne. Przede wszystkim zakończyła się era mocarstwowości dawnych potęg: Austro-Węgier, Niemiec, Rosji i Turcji. Walczące kraje europejskie zadłużały się i przez to ubożały, podczas gdy kraje pozaeuropejskie (jak Japonia, czy Stany Zjednoczone) – bogaciły się. Zmienił się dawny układ sił, po raz pierwszy doszło do tak znacznej ingerencji Stanów Zjednoczonych w sprawy europejskie, a osłabiona Europa utraciła pozycję dominującą w polityce światowej. Niezadowolenie społeczne, spotęgowane zwiększonymi obciążeniami na cele militarne, doprowadziło do wybuchu fali ruchów rewolucyjnych. Rewolucja październikowa spowodowała obalenie caratu w Rosji, a abdykacja Wilhelma II zakończyła w Niemczech okres monarchii (na rzecz przyszłej republiki). No i wreszcie, w wyniku omawianego konfliktu i podpisanych po jego zakończeniu porozumień, na mapie Europy pojawiły się nowe państwa (Austria, Czechosłowacja, Estonia, Finlandia, Jugosławia[32], Litwa, Łotwa, Węgry i co dla nas najważniejsze – Polska). System wersalski (tak bowiem w uproszczeniu można nazwać nastały po I WŚ ład polityczny)[33], pomimo słusznych intencji, nie był w stanie zagwarantować stabilności i pokoju na dłużej. Pamiętać należy, że oprócz powstania nowych państw, które rozpoczęły zabiegi (najczęściej zbrojne) o korzystny dla siebie kształt granic, zmianie uległy również terytoria państw istniejących[34]. Do tego dodać należy sprzeczne

[30] Do głównych uczestników I wojny światowej zaliczyć należy: po stronie Ententy – Rosję, Francję, Wielką Brytanię, Serbię, Japonię, Włochy (od 1915 r.), Rumunię (od 1916 r.) oraz Stany Zjednoczone (od 1917 r.); po stronie Państw Centralnych natomiast – Austro-Węgry, Niemcy, Turcję i Bułgarię (od 1915 r.).

[31] Przy założeniu, że wszystkie państwa Ententy zamieszkiwało łącznie ok. 800 mln mieszkańców, a Państwa Centralne – 150 mln, w pierwszym przypadku zmobilizowano 5,5% populacji, w drugim – aż 17%.

[32] Do 1929 r. pod nazwą Królestwo Serbów, Chorwatów i Słoweńców.

[33] Tzw. traktat wersalski, podpisany 28.VI.1919 r., kończył trwającą niemal pół roku konferencję pokojową w Paryżu, był on głównym układem pokojowym kończącym I wojnę światową – zaznaczyć należy, że część kwestii spornych regulowały odrębne traktaty (o czym mowa poniżej).

[34] Traktat wersalski odebrał Niemcom na rzecz Francji Alzację i Lotaryngię, na rzecz Polski – część Pomorza i Śląska oraz część Szlezwiku na rzecz Danii. Traktat w Saint-Germain (IX.1919 r.) sankcjonował utratę z terenów b. monarchii austro-węgierskiej Czech, Moraw i części Śląska na rzecz Czechosłowacji, większość Dalmacji, Bośni i Hercegowiny – na rzecz Jugosławii, Galicji i części Śląska Cieszyńskiego – na rzecz Polski, Bukowiny –

interesy Anglii i Francji (Francja, która najbardziej ucierpiała w wyniku wojny dążyła do nałożenia maksymalnych sankcji na Niemcy, Anglia natomiast w obawie przed zbytnim umocnieniem się Francji szukała dla niej przeciwwagi – wobec niejasnej sytuacji w ogarniętej rewolucją Rosji, taką rolę spełnić mogły Niemcy, dlatego też w interesie Anglii było zachowanie odpowiednio silnego państwa niemieckiego). Całość sytuacji dopełniała obawa państw Europy Zachodniej przed przeniesieniem rewolucji bolszewickiej na inne kraje, niezadowolenie (a wręcz poczucie upokorzenia) Państw Centralnych z powodu nałożonych na nie sankcji (oprócz strat terytorialnych i utraty kolonii, państwa te miały zostać rozbrojone oraz wypłacić reparacje na rzecz państw pokrzywdzonych). W związku z powyższym traktaty pokojowe kwestionowane były niemal od momentu ich podpisania, a wiele państw podejmowało działania zmierzające do anulowania ustaleń terytorialnych i rewizji istniejących granic. Dodatkowo utworzona została organizacja międzynarodowa pod nazwą Liga Narodów. Do jej składu nie weszły państwa pokonane, jednakże musiały zaakceptować statut Ligi i zgodzić na poddanie się jej arbitrażowi. Miała ona zapewnić przyszły pokój, stać na straży bezpieczeństwa mniejszości narodowych, nadzorować byłe kolonie niemieckie oraz obszary odebrane Turcji[35].

Nakreślona powyżej sytuacja daje obraz Europy po zakończeniu działań I wojny światowej. Europy zniszczonej, zubożałej i rozdartej. Pokazuje w jakich warunkach przyszło tworzyć odrodzone państwo polskie oraz pozwoli lepiej zrozumieć zarzewie przyszłego konfliktu, który jest głównym tematem prezentowanej publikacji.

II. We własnym kraju

W następstwie I wojny światowej znacznemu osłabieniu uległy, kluczowe z punktu widzenia historii Polski, trzy mocarstwa europejskie: Rosja, Austro-Węgry i Niemcy. Państwa te (z różnych powodów) niemal równo 100 lat stały solidarnie na straży ładu ustalonego w Wiedniu w 1815 r.[36]. Ta niepowtarzalna koniunktura międzynarodowa połączona ze staraniami samych Polaków (tworzenie na ziemiach poszczególnych zaborów zalążków ośrodków władzy politycznej, organizacja własnych sił zbrojnych i aktywne uczestnictwo w zmaganiach wojennych) nie mogła pozostać bez odpowiedzi ze strony Ententy. Dążeniom do utworzenia niepodległego państwa polskiego wyszedł naprzeciw prezydent USA Thomas Woodrow Wilson, który w swoim wystąpieniu przed Kongresem w dniu 8.I.1918 r. przedstawił 14-punktowy program pokojowy mający doprowadzić do utworzenia (po zakończeniu I WŚ) świata bardziej sprawiedliwego. Stany Zjednoczone, z racji położenia geograficznego, nie odczuły skutków wojny, a wręcz przeciwnie – gospodarka amerykańska rozwijała się w szybkim tempie, co prowadziło do stopniowego wzbogacenia kraju. Wilsonowi nie zależało na nadmiernym osłabianiu Niemiec, ani też na zbytnim umacnianiu konkurentów handlowych. Był pierwszym amerykańskim prezydentem, który wziął udział

na rzecz Rumunii, części Tyrolu – na rzecz Włoch. Traktat w Neuilly (XI.1919 r.) regulował granice Bułgarii (m.in. utrata na rzecz Rumunii Dobrudży). Traktat w Trianon (VI.1920 r.) odbierał łącznie ponad 70% przedwojennego terytorium Węgier na rzecz Austrii, Czechosłowacji (Słowację i Ruś Zakarpacką), Jugosławii (Wojwodinę) oraz Rumunii (Siedmiogród). Traktat w Sèvres (VIII.1920 r.) dokonywał faktycznego rozbioru Turcji – na rzecz Wielkiej Brytanii utracić miła Mezopotamię, Palestynę i Mosul, na rzecz Francji – Syrię i Cylicję, na rzecz Włoch – Adalię, Grecja przejąć miała natomiast Smyrnę i Trację Wschodnią, dodatkowo Arabia uzyskiwała niepodległość, a kluczowe pod względem handlowym cieśniny Bosfor i Dardanele umiędzynarodowiono pod kontrolą Anglii – traktat ten jednak nie wszedł w życie.

[35] A. Czubiński, *Europa XX wieku. Zarys historii politycznej*, Wydawnictwo poznańskie, Poznań 2001 r., s. 79.

[36] 3.V.1815 r. na kongresie w Wiedniu Rosja podpisała z Austrią i Prusami porozumienie w sprawie podziału terytoriów Księstwa Warszawskiego, a więc istniejącej w latach 1807-1815 namiastki państwa polskiego.

w konferencji pokojowej w Europie. Chciał więc przejść do historii jako twórca nowego systemu bezpieczeństwa na świecie (to on forsował ideę utworzenia Ligi Narodów). W celu zapewnienia pokoju postulował wytyczenie granic na zasadach etnicznych. On też we wspomnianym już wystąpieniu głosił, że „*Należy stworzyć niezawisłe państwo polskie, które winno obejmować terytoria zamieszkane przez ludność niezaprzeczalnie polską, któremu należy zapewnić swobodny i bezpieczny dostęp do morza i którego niezawisłość polityczną i gospodarczą oraz integralność terytorialną należy zagwarantować paktem międzynarodowym*”[37].

Formalnie państwo polskie utworzone zostało mocą traktatu wersalskiego, podpisanego (o czym była już mowa) 28.VI.1919 r. W jego myśl, oraz pozostałych traktatów zawartych odrębnie z poszczególnymi państwami pokonanej koalicji, Polska miała otrzymać kosztem Niemiec: Wielkopolskę, część Pomorza (Gdańsk ustanowiono Wolnym Miastem pod ochroną Ligi Narodów), o przynależności Górnego Śląska, Warmii i Mazur zadecydować miał przeprowadzony wśród ludności plebiscyt; kosztem Austrii – Galicję oraz część Śląska Cieszyńskiego. Ustalanie granic odrodzonej Polski powodowało konflikty nie tylko z dawnymi zaborcami, ale też z nowo tworzonymi państwami: Czechosłowacją (o Zaolzie zajęte niespodziewanie w 1919 r. przez wojska Czechosłowackie), Ukrainą (o Galicję Wschodnią), czy Litwą (która, co jest naturalne, również walczyła o kształt swych granic). Nierealne okazało się wytyczenie granicy w oparciu o względy etniczne, a w wielu przypadkach roszczenia rozstrzygane były na drodze zbrojnej, co z kolei nie wpływało korzystnie na przyjazne stosunki w spornym regionie (o sile narastających napięć przekonaliśmy się w latach 1939-1945). Najbardziej skomplikowany charakter (co jest niezwykle ważne z punktu widzenia prezentowanej publikacji) miała kwestia wschodniej granicy kraju. Przykładowo Grodno, czy też Wilno (jak zapowiadały drukowane wówczas mapy) miało przynależeć zarówno do Polski, przyszłej Litwy jak i Białorusi, a Dźwińsk (Dyneburg) – jednocześnie do Polski, Litwy i Łotwy[38]. Czynnikiem decydującym o kształcie omawianego regionu mogła okazać się postawa Rosji, która ogarnięta rewolucją usunęła się na czas jakiś z życia politycznego. Jednakże nie zamierzała ona rezygnować z zachodnich obszarów swego imperium, a Polskę traktowała jedynie jako przeszkodę w drodze do przeniesienia rewolucji bolszewickiej na kraje Europy Zachodniej. Splot wszystkich tych okoliczności doprowadził do wybuchu konfliktu zbrojnego. Toczone w latach 1919-1920 zmagania militarne do historii przeszły pod mianem wojny polsko-bolszewickiej, czy też polsko-radzieckiej, a w wymowie symbolicznej przypisuje się im zatrzymanie rozlewu „czerwonej rewolucji” na kraje zachodnie. Konflikt zakończony został podpisaniem 18.III.1921 r. w Rydze traktatu pokojowego (tzw. traktat ryski). Przyznawał on Polsce gubernie: grodzieńską i wileńską oraz zachodnie części guberni: wołyńskiej (z Łuckiem, Równem i Krzemieńcem) i mińskiej (z Nieświeżem, Dokszycami i Stołpcami). Dodatkowo Rosja i Ukraina zrzekły się roszczeń w stosunku do Galicji Wschodniej. W ogólnym ujęciu granica polsko-sowiecka przebiegała wzdłuż linii II rozbioru (z ustępstwem na rzecz Polski w postaci części Wołynia i Polesia). Państwa zachodnie uznały postanowienia traktatu, a co za tym idzie i wschodnie granice Polski, w 1923 r.[39].

[37] Orędzie do Kongresu amerykańskiego wygłoszone przez prezydenta Woodrowa Wilsona 8 stycznia 1918 roku, punkt 13 (tekst zaczerpnięty z internetowych portali historycznych).

[38] A. Chwalba, *Historia Polski 1795-1918*, Wydawnictwo literackie, Kraków 2000 r., s. 595-596.

[39] Choć państwa Ententy swój stosunek do wschodniej granicy Polski wyraziły w projekcie brytyjskiego ministra spraw zagranicznych Georga Curzona. Tzw. Linia Curzona ustalała linię demarkacyjną w oparciu o zachodnią granicę Rosji z roku 1795 (tj. po III rozbiorze Polski). Co oznaczałoby utratę uzyskanych w traktacie ryskim ziem części zaboru rosyjskiego z II rozbioru Polski (tj. terenów gub. grodzieńskiej, wileńskiej, wołyńskiej, mińskiej, jak również Galicji Wschodniej), części Polesia z Pińskiem. ZSRR wykorzystywał później ten projekt w swoich dążeniach do rewizji postanowień zawartych w Rydze. Linia Curzona stała się również podstawą do wytyczenia

Odrodzone państwo polskie liczyło ponad 388 tys. km² (przy obecnych ok. 312,6 tys. km), a zamieszkiwało je (w 1921 r.) ok. 26 mln osób (obecnie ok. 38 mln). Oprócz zagadnień terytorialnych przed krystalizującym się państwem stanęły trudy organizacji wewnętrznej. II RP była państwem wielonarodowościowym, gdzie ok. 31% całej ludności stanowiły mniejszości narodowe (Ukraińcy, Białorusini, Żydzi, czy Niemcy). Główne gałęzie gospodarki opierały się o przemysł i rolnictwo. Warto zauważyć, że niemal 90% terytorium Polski objęte było działaniami wojennymi (na 16 województw II RP – 13 uległo zniszczeniu w trakcie wojny). Obok strat ludzkich (łącznie w latach 1914-1918 zginęło ok. 400 tys. Polaków, kolejne 100 tys. w czasie walk o ustalenie granic kraju, ok. 400 tys. z ludności cywilnej zmarło z powodu złych warunków i chorób), widoczne były straty i zniszczenia materialne (zburzone mosty, wycięte lasy, uszkodzenia komunikacyjne, celowo prowadzona dewastacja ośrodków przemysłowych połączona z wywozem maszyn i urządzeń technicznych). Dodatkowe trudności integracyjne stwarzały ostre podziały wyznaniowe, pokrywały się one na ogół z podziałami narodowościowymi (Polacy w większości byli wyznania rzymskokatolickiego, Ukraińcy – greckokatolickiego i prawosławnego, Białorusini – prawosławnego, Niemcy – ewangelickiego, Żydzi – mojżeszowego). Z całości obszaru II RP do roku 1914 do Rosji należało 260 tys. km², Austro-Węgier – 80 tys., Prus – 48 tys.[40]. Zaborcy dostosowywali te obszary do swoich potrzeb, co skutkowało znacznymi różnicami rozwojowymi (w zależności od tego jaką funkcję dany teren pełnił w gospodarce zaborcy). Pochodną tego było wytworzenie się (i utrwalanie niemal przez 1,5 wieku) związków ekonomiczno-gospodarczych z terenami państw zaborczych (co wyraźnie można zaobserwować w przypadku rozwiniętego przemysłu włókienniczego w Białymstoku i chłonnych rynków zbytu w Rosji). Sytuację tę umacniał fakt, że na ziemiach poszczególnych zaborów nadal funkcjonowała waluta zaborców.

W pierwszym okresie po odzyskaniu niepodległości na czele państwa stanął Józef Piłsudski jako Naczelnik Państwa i Naczelny Wódz i sprawował te funkcje do wprowadzenia w życie postanowień uchwalonej 17.III.1921 r. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Czytamy w niej m.in.: „*Państwo Polskie jest Rzecząpospolitą. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu. Organami Narodu w zakresie ustawodawstwa są Sejm i Senat, w zakresie władzy wykonawczej – Prezydent Rzeczypospolitej łącznie z odpowiedzialnymi ministrami, w zakresie wymiaru sprawiedliwości – niezawisłe Sądy.*”[41]. Pierwszego prezydenta wybrano w grudniu 1922 r., został nim Gabriel Narutowicz, jednakże w tydzień po wyborze został zamordowany.

Z przedstawionego powyżej, zredagowanego w sposób skrótowy i niezwykle wybiórczy, zestawienia widać z jak wieloma i jakiej skali problemami przyszło się borykać odrodzonemu państwu. Jeszcze raz wypadałoby podkreślić (co miało wpływ na przyszłe losy kraju), że za wyjątkiem granicy z Rumunią i Łotwą, ustalanie obszaru państwa polskiego dokonało się w atmosferze sporów i konfliktów zbrojnych. Przez cały czas Niemcy podnosiły kwestie rewizji granicy z Polską (podobnie jak ZSRR niezadowolony z postanowień traktatu ryskiego), napięte stosunki towarzyszyły relacjom z Czechosłowacją i Litwą (a w zasadzie do 1938 r. Polska nie utrzymywała stosunków dyplomatycznych z Litwą). O ostatecznym przebiegu polskich granic zadecydowała Ententa, co oznaczało, że kształt II RP był elementem systemu wersalskiego. Systemu, który od początku swego funkcjonowania

wschodniej granicy Polski po II wojnie światowej (tzn. pokrywa się ona w znacznej mierze z obecną granicą kraju); patrz: *Atlas historyczny Polski*, pr. zb., PPWK Warszawa-Wrocław 1998 r., s. 28-29, 44-45 i 54.

[40] A. Czubiński, pr. cyt., s. 99.

[41] *Ustawa z 17 marca 1921 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, art. 1 i 2 [w:] M. R. Bombicki, *Konstytucje Polski*, Poznań 1998 r., s. 33.

budził sprzeciw wielu państw. Dlatego też nowy ład polityczny był z góry skazany na niepowodzenie, a wraz z jego osłabieniem zagrożeniu ulegały stabilność i bezpieczeństwo Polski.

III. Białystok w dwudziestoleciu międzywojennym

Niejednokrotnie usytuowanie geograficzne Białostocczyzny wywierało kluczowy wpływ na jej losy. Nie inaczej było w przypadku odzyskania niepodległości i odradzania się państwowości polskiej na omawianych obszarach. W myśl podpisanego 11.XI.1918 r. zawieszenia broni kilkusettysięczna armia niemiecka (pomimo zakończenia działań wojennych) pozostawała nadal na terytorium Suwalszczyzny, Białostocczyzny, części Litwy i Białorusi. Państwa Ententy nie chciały dopuścić do rozprzestrzenienia się rewolucji bolszewickiej na kraje Europy Zachodniej używając wojsk niemieckich jako swoistego buforu[42]. Dowództwo niemieckie natomiast potrzebowało terytoriów późniejszego woj. białostockiego do zabezpieczenia odwrotu swoich wojsk ze wschodu oraz szybkiego przetransportowania ich na teren Prus Wschodnich (szczególnie ważna była linia kolejowa relacji Kijów – Brześć – Grajewo – Królewiec). Z wyjątkiem trzydniowej dezorientacji okupanta (powstałej po podpisaniu rozejmu) i próbach przejęcia ważniejszych obiektów miasta przez polską Samoobronę władzę w Białymstoku nadal sprawowali Niemcy. Tak więc w wyniku rozstrzygnięć międzynarodowych Białostoczanie na wolność musieli jeszcze poczekać. Wojska niemieckie wycofywały się niespiesznie, w atmosferze rozprężenia (dochodziło do licznych nadużyć ze strony wycofujących się żołnierzy), dodatkowo od wschodu groziło kolejne niebezpieczeństwo – miejsce wycofujących się wojsk niemieckich zajmowały oddziały Armii Czerwonej. Władze polskie prowadziły rozmowy z dowództwem Oberkommando Ost (Naczelne Dowództwo na Wschodzie) w sprawie ewakuacji wojsk z terenów Polski, ale też i możliwości przemarszu wojsk polskich przez tereny zajmowane jeszcze przez Niemców naprzeciw zbliżającym się wojskom radzieckim. Ostateczne porozumienie zawarte zostało 5.II.1919 r. w Białymstoku – wojska niemieckie opuszczały Białostocczyznę, a armia polska mogła rozpocząć marsz przeciwko bolszewikom przez Białystok, Grodno i Wołkowysk. Na mocy wspomnianego porozumienia 19.II.1919 r. do Białegostoku wkroczyły polskie wojska – to właśnie wydarzenie uznawane jest za moment faktycznego przyłączenia miasta do obszarów II RP i odzyskania przez nie niepodległości (choć państwa Ententy zastrzegły sobie prawo formalnego zatwierdzenia polskiej granicy wschodniej i oczekiwały na rozstrzygnięcia konfrontacji polsko-radzieckiej)[43]. Pomimo usilnych starań polskiej części mieszkańców Białegostoku i petycji pisanych do Sejmu Ustawodawczego z prośbą o formalną inkorporację Białostocczyzny do Polski, początkowo ziemie te (tak jak pozostałe powiaty byłej Guberni Grodzieńskiej) podporządkowane zostały Zarządom Wojskowemu i Cywilnemu Ziem Wschodnich. Ostatecznie tereny przyszłego województwa białostockiego objęte zostały przygotowaniami do wyborów do Sejmu (utworzono 4 okręgi wyborcze), a władzę w mieście objął Tymczasowy Komitet Miejski pod przewodnictwem Józefa Puchalskiego (złożony z 6 Polaków, 8 Żydów, po 1 Niemcu i Rosjaninie). Po wyco-

[42] J. Krasuski, *Historia Rzeszy Niemieckiej 1871-1945*, Poznań 1986 r., s. 214.
[43] Tamże, s. 18-19; Ostatecznie (o czym była mowa powyżej) państwa Ententy zaakceptowały postanowienia traktatu ryskiego (18.III.1921 r.), a co za tym idzie i przebieg wschodniej granicy Polski, dopiero w 1923 r.

faniu się okupanta Komitet zaakceptowany został przez polskie władze komisaryczne[44]. Społeczeństwo polskie przyjęło powyższe okoliczności jako zapowiedź odbudowy regionu w ramach państwa polskiego i rozciągnięcia administracji polskiej na te tereny.

10.V.1919 r. utworzony został tzw. „Wielki Białystok" – decyzją Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich do miasta przyłączono pobliskie wsie i letniska: Antoniuk, Białostoczek, Dojlidy, Dziesięciny, Marczuk, Ogrodniczki, Pieczurki, Skorupy, Starosielce, Słobodę, Wygodę, Wysoki Stok, Zacisze i Zwierzyniec[45]. Obszar Białegostoku zwiększył się z około 27 km² do ponad 42 km². Decyzja ta spotkała się z ogólnym niezadowoleniem żydowskiej części mieszkańców miasta, gdyż przyłączone przedmieścia zamieszkiwane były głównie przez Polaków. W związku z tym w powstałej aglomeracji znacznie wzrósł odsetek chrześcijan – Polaków, co mogło wiązać się z porażką grup żydowskich w zbliżających się wyborach do Rady Miejskiej. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych ustaliło termin wyborów do Rady Miejskiej Białegostoku na 7.IX.1919 r., w odpowiedzi na decyzję o utworzeniu „Wielkiego Białegostoku", wybory zbojkotowała większość środowisk żydowskich. Nowo wybrana rada liczyła 42 radnych (wśród nich była jedna kobieta, właścicielka księgarni – Jadwiga Klimkiewicz[46]), prezesem Rady Miejskiej został Feliks Filipowicz (aptekarz, od 1919 r. przewodniczący Centralnego Komitetu Narodowego Obwodu Białostockiego), a prezydentem – Bolesław Szymański (funkcję tę piastował przez dwie kadencje, tj. do 1927 r.)[47]. Rada przejęła obowiązki Tymczasowego Komitetu Miejskiego, a na uroczystym posiedzeniu w dniu 19.XI.1919 r. nadała honorowe obywatelstwo miasta Józefowi Piłsudskiemu (który 20.IX.1919 r. niespodziewanie gościł w Białymstoku).

Nieco wcześniej, bo 2.VIII.1919 r. Sejm Ustawodawczy II RP (z udziałem posłów białostockich) zatwierdził podział administracyjny kraju – m.in. potwierdzono utworzenie woj. białostockiego (obejmowało 6 powiatów zachodnich zajętych przez wojsko polskie do listopada 1918 r., tj.: łomżyński, kolneński, ostrołęcki, ostrowski, szczuczyński i wysokomazowiecki; zajęte w lutym 1919 r. 3 powiaty byłego obwodu białostockiego: białostocki, sokólski i bielski; oraz 3 powiaty północne: augustowski, suwalski i sejneński – ostatnie dwa były dopiero przejmowane z rąk niemieckich; w 1921 r. do województwa dołączono dodatkowo powiaty białowieski, grodzieński i wołkowyski)[48]. Utworzone w takich granicach województwo liczyło 32 441 km² (tj. ponad 3,5 raza więcej niż obwód białostocki z czasów carskich)[49].

Po niepewności towarzyszącej pierwszym chwilom po odzyskaniu niepodległości, pierwszych decyzjach administracyjnych zmierzających do podporządkowania Białostocczyzny państwowości polskiej, Białystok wszedł w okres względnej stabilizacji (pomijając kwestie konfliktu polsko-bolszewickiego, ale ten rozpatrywać należy raczej w kontekście ogólnopolskim, a nie w kategoriach komplikacji rozwojowych regionu) i powolnej odbudowy, a często tworzenia na nowo struktur społeczno-gospodarczych. 1.VIII.1919 r. utworzono Sąd Grodzki, 15.II.1920 r. działalność rozpoczął Urząd Wojewódzki Białostocki

[44] 14.VII.1919 r. Komisarz Rządu RP na Białystok zażądał by każdy członek Tymczasowego Komitetu Miejskiego złożył deklarację, że zna jęz. polski w mowie i piśmie (żydowscy radni często go nie znali i przemawiali w jidisz – niezrozumiałym z kolei dla reszty radnych); patrz: P. Wróbel, *Na równi pochyłej. Żydzi Białegostoku w latach 1918-1939: demografia, ekonomika, dezintegracja, konflikty z Polakami*, [w:] Studia Podlaskie, t. II, Białystok 1989 r., s. 195.

[45] A. Dobroński, *Białystok historia miasta*, Białystok 1998 r., s. 120.

[46] Jadwiga Klimkiewicz, obok Marii Szymańskiej (żony prezydenta Białegostoku) i Antoniny Żołątkowskiej (prezes Koła Polek), w 1921 r. została matką chrzestną 42 PP w Białymstoku.

[47] J. J. Milewski, *Białostocczyzna – początki niepodległości*, [w:] Białostocczyzna Nr 1/13/1989, Białystok 1989 r., s. 26.

[48] Tamże, s. 26.

[49] A. Dobroński, pr. cyt., s. 123.

(z siedzibą w Pałacu Branickich) z wojewodą Stefanem Bądzyńskim na czele (choć województwo formalnie istniało, o czym była już mowa, od sierpnia 1919 r.).

Za porządek i bezpieczeństwo wewnętrzne odrodzonego kraju odpowiadać miała Policja Państwowa utworzona mocą ustawy sejmowej z dnia 24.VII.1919 r. W związku z niejasną sytuacją na obrzeżach państwa, nieuregulowanymi kwestiami granic – tworzenie struktur policji, w pierwszym okresie od jej powołania, możliwe było jedynie na obszarze centralnej Polski. Powołanie do życia 2.VIII.1919 r. woj. białostockiego (z mianowanym przez Naczelnika Państwa wojewodą odpowiedzialnym za stan bezpieczeństwa i porządek publiczny) umożliwiło organizowanie struktur również w tym regionie. Decyzją Komendanta Głównego Policji Państwowej ustanowiono w dniu 20.VIII.1919 r. okręg białostocki Policji Państwowej (okręg nr 5)[50]. Komendant Okręgowy (od 1924 r. Wojewódzki) dysponował organem wykonawczym w postaci Komendy Okręgowej, dodatkowo w każdym z utworzonych powiatów funkcjonowały Komendy Powiatowe Policji, Komisariaty i Posterunki. W roku 1924 na obszarze województwa działało 149 Posterunków, w których zatrudnionych było łącznie 2062 funkcjonariuszy (oznaczało to, że na 1 policjanta przypadało niewiele ponad 600 mieszkańców województwa)[51]. Głównym zadaniem policji było zapewnienie bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego, co sprowadzało się do prewencji oraz zwalczania przestępczości kryminalnej i politycznej. W czasie wojny polsko-bolszewickiej policja z terenów objętych działaniami wojennymi podporządkowana została władzom wojskowym i spełniała funkcje żandarmerii wojskowej (zabezpieczała ewakuację urzędów z terenów zagrożonych, pełniła służbę kordonową wzdłuż linii frontu – tj. walkę z dezercją, paniką i popłochem wśród ludności cywilnej)[52].

Dla poprawy warunków i poziomu życia mieszkańców powołana Rada Miejska musiała rozwiązać szereg kwestii zaniedbanych lub zrujnowanych w wyniku działań wojennych. Do zagadnień wymagających podjęcia natychmiastowych działań należały (obok bezpieczeństwa) m.in. szkolnictwo i ochrona zdrowia. 7.II.1919 r. ogólnopolskie władze państwowe wydały dekret o obowiązku szkolnym – wprowadzał on obowiązkową, bezpłatną szkołę podstawową dla wszystkich dzieci w wieku 7-14 lat (szkoły powszechne). Miało to ogromne znaczenie dla ziem byłego zaboru rosyjskiego, gdyż na omawianych terenach odsetek analfabetów był znaczny. Do roku 1922 liczba szkół powszechnych w Białymstoku wrosła do 14 (z 5 w 1919 r.), organizowano również szkolnictwo prywatne, jak i religijne. Stopniowo wprowadzano naukę jęz. polskiego do wszystkich placówek (od grudnia 1919 r. taki nakaz obowiązywał również szkoły żydowskie). W pierwszym okresie po zakończeniu działań wojennych funkcjonowały dwa gimnazja (na ul. Warszawskiej i ul. Kościelnej), z biegiem czasu otwarto trzecie (na ul. Mickiewicza) oraz cztery żydowskie. 23.V.1920 r., co miało niezwykle doniosłe znaczenie dla kształtującej się sieci placówek edukacyjnych, nastąpiło otwarcie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Białymstoku – mieściła się ona w budynku przy ul. Kilińskiego 1, dysponowała 3,5 tys. tomów książek oraz 40 tytułami czasopism[53].

Kwestią niezmiernie ważną w kontekście normalności życia społecznego była ochrona zdrowia mieszkańców Białegostoku. Co prawda służba zdrowia należy do tej kategorii zagadnień (w odróżnieniu od np. szkolnictwa), których rozwiązanie leżało, przynajmniej w podstawowym stopniu, w interesie zaborców. Złe warunki sanitarne, bieda, głód oraz

[50] A. Misiuk, *Policja państwowa w województwie białostockim w latach 1919-1926*, [w:] Białostocczyzna Nr 2/38/1995, Białystok 1995 r., s. 26-27.
[51] Tamże, s. 27; Choć liczba funkcjonariuszy stale malała – w 1928 r. w województwie było ich 1782, natomiast w roku 1933 – już tylko 1408 (z czego w powiecie i mieście Białystok zatrudnionych było 328 policjantów).
[52] Tamże, s. 28-29.
[53] A. Dobroński, pr. cyt., s. 124-127.

duże skupiska ludzkie stłoczone na niewielkim obszarze stwarzały zagrożenie epidemiologiczne. Pojedyncze zachorowania na choroby zakaźne połączone z powyższymi czynnikami i brakiem odpowiedniej służby medycznej mogły skutkować wybuchem całkiem poważnej epidemii, a to z kolei zagrażało bezpieczeństwu samych zarządców prowincji (niezależnie czy była to administracja zaborcy, czy wojsko okupanta). W związku z powyższym w momencie uzyskania niepodległości na Białostocczyźnie istniał pewien podstawowy zrąb opieki medycznej. W samym Białymstoku funkcjonowały: Szpital Żydowski (najstarszy – założony w połowie XVIII w. szpital kahalny zlokalizowany na ul. Warszawskiej 15)[54], Szpital Okręgowy (założony w 1852 r. 30-łóżkowy szpital przy ul. Lipowej 47), Lecznica Okulistyczna dr Pinesa (działająca od 1889 r. przy ul. Sienkiewicza 27 10-łóżkowa prywatna lecznica okulistyczna), Szpital Zakaźny (założony w okresie I WŚ przez Duński Czerwony Krzyż szpital zlokalizowany w okolicach dzisiejszego Państwowego Szpitala Klinicznego) oraz Szpital Skórno-Weneryczny (uruchomiony w 1915 r. przez niemiecką administrację 100-łóżkowy szpital przy ul. Wojskowej)[55]. Brakowało natomiast opieki psychiatrycznej, neurologicznej, ginekologicznej, jak i dziecięcej. W celu odbudowy i reorganizacji służby zdrowia do miasta przybył, z ramienia ministra zdrowia, dr Zygmunt Brodowicz (od 1927 r. pułkownik dr Z. Brodowicz został Naczelnikiem Wydziału Pracy i Opieki Społecznej, a następnie Wydziału Zdrowia w Urzędzie Wojewódzkim Białostockim, był głównym organizatorem i koordynatorem budowy szpitala psychiatrycznego w Choroszczy)[56]. W wyniku jego działalności Szpital Zakaźny przeniesiono na ul. Wojskową, gdzie przeszedł na własność miasta jako Szpital Miejski. Szpital Skórno-Weneryczny przeniesiono do budynku przy ul. Św. Rocha 33 jako Szpital Św. Łazarza, otwarty został Zakład Radiologii przy ul. Legionowej 12. W 1923 r. otwarto 50-łóżkowy Miejski Szpital Położniczo-Ginekologiczny (ul. Piwna 11-13), a dawny Szpital Okręgowy przemianowano na Szpital Św. Rocha (ul. Lipowa 47). Dodatkowo w mieście działać zaczęły Stacja Opieki nad Matką i Dzieckiem (ul. Kraszewskiego 1), Szpital PCK im. Królowej Elżbiety Belgijskiej (ul. Warszawska 29) oraz dwa szpitale wojskowe (w koszarach przy ul. Wojskowej – Szpital Polowy Nr 11 oraz zlokalizowany w okolicach Zwierzyńca 500-łóżkowy szpital weneryczny)[57]. Podstawową opiekę zdrowotną zapewniała jednak otwarta służba zdrowia oparta na obowiązkowym ubezpieczeniu pracowników. Powiatowe Kasy Chorych skupiały lekarzy domowych odpowiedzialnych za opiekę medyczną ubezpieczonych w danym regionie, oprócz tego do dyspozycji ubezpieczonych pozostawali lekarze specjaliści. Osoby nieubezpieczone mogły skorzystać z pomocy gabinetów prywatnych (choć tu często występowała bariera finansowa) lub Miejskiego Ośrodka Zdrowia (ukierunkowanego na pomoc biednej części mieszkańców miasta). Ludność żydowska miasta posiadała własne organizacje opiekuńczo-medyczne, wśród nich wymienić należałoby: Linas Hacedek (towarzystwo opiekuńcze prowadzące również przychodnię lekarską), Linas Chalim, Komitet Leśny (utworzony, by pomagać chorym na gruźlicę), Towarzystwo Ochrony Zdrowia[58].

Dla pełnego obrazu miasta, oprócz zagadnień powyższych, przybliżyć należałoby skomplikowane kwestie struktury społecznej i gospodarki, które pozostawały ze sobą w ścisłej zależności. Wyzwolony Białystok był miastem wielonarodowościowym o znacz-

[54] Szpital miał charakter internistyczno-chirurgiczny, początkowo zorganizowany na 48 łóżek, a po dobudowaniu w 1883 r. dwupiętrowego budynku powiększony do 86 łóżek.
[55] E. Bernacki, *Ochrona zdrowia mieszkańców Białegostoku w pierwszej dekadzie II Rzeczpospolitej*, [w:] Białostocczyzna Nr 3/35/1994, Białystok 1994 r., s. 35-36.
[56] Informacje zaczerpnięte z internetowej strony Szpitala Psychiatrycznego w Choroszczy (www.sppchoroszcz.med.pl; 7.III.2011 r.).
[57] E. Bernacki, pr. cyt., s. 36-37.
[58] Tamże, s. 39-40.

nym odsetku ludności żydowskiej. W roku 1910 w mieście na 76 tys. mieszkańców – Żydzi stanowili ponad 52 tys. (tj. 68,5 %), w 1914 r. na ok. 90 tys. mieszkańców – ludność żydowska liczyła prawie 62 tys. (68,6%)[59]. Zmiany przyniosła I wojna światowa oraz rozstrzygnięcia, które nastąpiły po jej zakończeniu. Mobilizacja mieszkańców do Armii Imperium Rosyjskiego, zniszczenia, straty wojenne doprowadziły do opuszczenia miasta przez kilkadziesiąt tysięcy osób (w 1916 r. w Białymstoku zamieszkiwało niewiele ponad 54 tys. ludzi, z czego 40 tys. stanowiła ludność żydowska – tj. 72%). Po zakończeniu działań wojennych do miasta zaczęli napływać polscy repatrianci z terenów Rosji oraz urzędnicy kształtującej się administracji polskiej. Dodatkowo podjęte w pierwszych dniach po odzyskaniu niepodległości decyzje administracyjne (utworzenie tzw. „Wielkiego Białegostoku") spowodowały, że w 1921 r. Białystok liczył prawie 77 tys. mieszkańców, z czego Żydzi stanowili 48,7% (tj. ok. 37 tys.), Polacy – 46,6%, Rosjanie – 1,8%, Białorusini – 0,8%, Niemcy 1,9%, pozostałe 0,2% przypadało na inne narodowości niż wymienione wcześniej[60]. Przed wybuchem I WŚ na terenie Białegostoku kwitł przemysł, fabryki rozbudowywały się, otrzymywały poważne inwestycje, a produkcja oparta była o najnowszą technikę (miasto otrzymało przydomek Manchesteru Północy). Rozwój ośrodka przerwała wojna – w 1915 r., w obawie przed zbliżającym się frontem i zajęciem terenów przez wojska niemieckie, przystąpiono do demontażu, niszczenia i wywozu w głąb Rosji maszyn przemysłowych. Wycofujący się Rosjanie wysadzili część fabryk, zniszczono elektrownię miejską, wiadukt nad torami kolejowymi, zdewastowano lub unieruchomiono wszystkie większe zakłady. Przemysł białostocki utracił znaczną część maszyn, kapitał zgromadzony w bankach rosyjskich, zasoby surowców oraz co bardzo ważne – rynki zbytu. 19.II.1919 r. do miasta wkroczyło WP, od połowy roku przemysł zaczął pracować na potrzeby polskiego wojska i administracji. Zapewnienie zbytu na rynku wewnętrznym ustabilizowało sytuację w przemyśle, choć Białystok ciągle znajdował się w bezpośrednim sąsiedztwie frontu (tym razem konfliktu polsko-bolszewickiego), a co za tym idzie występowały utrudnienia organizacyjne: ograniczenia transportowe, liczne wojsko stacjonujące, rozboje, itd. Koniec działań wojennych, tak wyczekiwany, paradoksalnie skomplikował sytuację przemysłową miasta. Wraz z końcem działań zbrojnych skończyły się zamówienia na potrzeby wojska, uszczelniono granicę z ZSRR, co spowodowało drastyczne zmniejszenie rynków zbytu dla produkowanych towarów. Przedsiębiorcy zmuszeni byli poszukiwać nowych odbiorców (Chiny, Japonia, kraje nadbałtyckie i Bałkany), ale i tu pojawiły się problemy: wysokie cła, inflacja, znaczny wzrost cen surowców i kosztów produkcji. Kłopoty z rynkami zbytu spowodowały trwający do 1931 r. (z pominięciem okresu względnie dobrej koniunktury lat 1926-1928) zastój w przemyśle włókienniczym. To z kolei wpływało na wzrost bezrobocia w regionie – w lutym 1925 r. w mieście było 5 957 bezrobotnych (a może nawet ok. 7 tys.), a w I.1932 r. – 6 394[61]. Wspomnieć należy, że w latach 1929-1933 nie tylko przemysł białostocki, czy nawet szerzej postrzegana produkcja krajowa przeżywała trudne chwile – z problemami natury gospodarczej borykały się niemal wszystkie kraje (oprócz ZSRR). Załamanie rynku było na tyle poważne, że z czasem otrzymało miano „wielkiego kryzysu", lub też „wielkiej depresji gospodarczej".

Jeśli chodzi o strukturę zawodową Białegostoku to w handlu, rzemiośle i przemyśle dominowali Żydzi (w roku 1921 na 100 zakładów handlowych – 93 należało do Żydów, w przemyśle natomiast ten odsetek wynosił odpowiednio 89%). Poza przemysłem tekstylnym ludność żydowska pracowała w niewielkich zakładach i warsztatach (w 1921 r. w Bia-

[59] P. Wróbel, pr. cyt., s. 167.
[60] Tamże, s. 167.
[61] Tamże, s. 175-181.

łymstoku działało 1654 żydowskich zakładów rzemieślniczych i przemysłowych). Przez cały okres międzywojenny Żydzi dominowali również w wolnych zawodach, mało natomiast ich przedstawicieli było wśród urzędników, pracowników służb publicznych, ale też i wśród przestępców (w 1923 r. na 435 więźniów karnych – 43 to Żydzi, a w 1928 wśród 218 odbywających kary znajdowało się 17 Żydów; na 233 prostytutki – jedynie 24 było Żydówkami)[62].

W 1931 r. Białystok liczył 91,1 tys. mieszkańców, by w 1939 r. osiągnąć 107 tys. Zajmował wówczas 14 miejsce na liście największych miast II RP (Wilno, z którym łączyły Białystok bliskie stosunki, liczyło w tym czasie ponad 200 tys. mieszkańców). W całym okresie międzywojennym prowadzono liczne inwestycje mające na celu zlikwidowanie pozostałych po polityce carskiej opóźnień rozwojowych miasta i regionu. Przystąpiono do budowy dróg (w omawianym okresie oddano do użytku ok. 100 km nawierzchni dróg), ułożono 25 km chodników, wznoszono kolejne domy mieszkalne (ok. 1935 r. było ich ponad 5 tys., z czego 70% miało podłączenie do miejskiej sieci wodociągowej), prowadzono prace przy regulacji rzeki Białej oraz rozbudowie sieci kanalizacyjnej. Dla systematycznego rozwoju miasta opracowany został w latach 1938-1939 plan urbanistyczny – zakładał on m.in. usytuowanie ośrodków przemysłowych w Fastach, Starosielcach i Dojlidach, wytyczenie dróg tranzytowych na osiach wschód-zachód oraz północ-południe, wzniesienie na miejscu biednej dzielnicy żydowskiej Chanajki murowanego osiedla mieszkaniowego. Na ulicy Mickiewicza wybudowano nowoczesne gmachy Izby Skarbowej i Sądu Okręgowego, w 1933 r. rozpoczęto budowę Domu Ludowego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego (pracę ukończono w 1938 r. pod nazwą Teatru Miejskiego), regulowano tereny zielone, wytyczano parki. Przez cały okres XX-lecia międzywojennego funkcjonował zlokalizowany na rogu dzisiejszych ulic Kilińskiego i Pałacowej neobarokowy hotel „Ritz", pełniący role handlowo-targowe ratusz (z usytuowanym na wieży punktem obserwacyjnym straży ogniowej), czy zaadaptowany na cele urzędowe (siedziba Urzędu Wojewódzkiego) Pałac Branickich[63].

Pomimo znacznych inwestycji i dużego tempa rozwoju Białystok nadal w gronie tzw. „stutysięczników" nosił znamiona małomiasteczkowe. Lata zaniedbań, polityka zaborców i zniszczenia wojenne odcisnęły piętno na rozwoju i wyglądzie miasta. Dynamiczne przemiany oraz starania o wyrównanie poziomu życia mieszkańców Białegostoku w stosunku do innych miast II RP dramatycznie zahamowane zostały w roku 1939...

[62] P. Wróbel, pr. cyt., s. 169-173.
[63] A. Dobroński, pr. cyt., s. 133-141.

W przededniu konfliktu

I. Narodziny Zła

Podpisane po zakończeniu I wojny światowej traktaty pokojowe (tak jak było to wstępnie opisane w poprzednim rozdziale) od samego początku wywoływały liczne sprzeciwy. Państwa przegrane czuły się skrzywdzone, gdyż na nie właśnie zrzucono całą odpowiedzialność za wybuch, a co za tym idzie i konsekwencje prowadzonego konfliktu zbrojnego. W związku z powyższym kraje byłego bloku państw centralnych dotknięte zostały poważnymi sankcjami – znacznie obniżono ich siły zbrojne, nałożono ograniczenia gospodarcze oraz wysokie reparacje wojenne i co najistotniejsze – na mapie Europy nastąpiły daleko idące zmiany terytorialne. Niemcy niemal od samego podpisania postanowień traktatu dążyły do rewizji zawartych w nim rozstrzygnięć terytorialnych. Swoje roszczenia zgłaszały głównie w stosunku do Polski, co spotkało się ze zrozumieniem ZSRR (niezadowolonego z zawartych w traktacie ryskim założeń przebiegu granicy polsko-radzieckiej)[64]. Ówczesne dążenia Niemiec dały swój wyraz w podpisanym w 1925 r. w Locarno (Szwajcaria) traktacie, który gwarantował m.in. nienaruszalność granicy niemiecko-belgijskiej i niemiecko-francuskiej (co oznaczało, że Niemcy ostatecznie pogodziły się z wyznaczoną w Wersalu zachodnią granicą swojego terytorium). Potwierdzając nienaruszalność zachodnich terytoriów odmówiły jednocześnie takich gwarancji w odniesieniu do granic z Polską i z Czechosłowacją. Rozstrzygnięcie takie (na co przystały Anglia i Francja) było dowodem, że granice w Europie dzielą się na nienaruszalne i na takie, które przy odpowiednich uwarunkowaniach naruszyć można. Dla Polski i Czechosłowacji stało się oczywiste, że w przyszłości Niemcy będą chciały dokonać korekty ich terytoriów[65].

Niezadowolenie z rozstrzygnięć terytorialnych połączone z destabilizacją obciążonej kontrybucjami gospodarki spowodowały w Niemczech wzrost poparcia dla frakcji politycznych głoszących radykalne poglądy. Coraz większe znaczenie zaczęła zdobywać Narodowosocjalistyczna Niemiecka Partia Robotników (NSDAP) z Adolfem Hitlerem na czele.

[64] Jeśli dodamy do tego spory terytorialne, które miały miejsce pomiędzy państwami powstałymi na mocy traktatu wersalskiego (jak np. między Polską i Litwą, czy też Polską i Czechosłowacją), to zobaczymy jak napięte stosunki panowały wówczas w Europie.

[65] Z innych postanowień omawianego traktatu wymienić należy gwarancje, jakich udzieliły Wielka Brytania i Włochy w przypadku konfliktu Francji z Niemcami – oba państwa miały pomóc stronie, która zostanie zaatakowana. Strony wyrzekły się agresji wobec siebie (udział w konferencji Belgii oznaczał, że państwo to zrezygnowało z dotychczasowego statusu neutralności). Podpisano dodatkowo cztery układy arbitrażowe, które Niemcy zawarły z Francją, Belgią, Polską i Czechosłowacją oraz układy wzajemnej gwarancji między Francją z jednej, a Polską i Czechosłowacją z drugiej strony (podtrzymywały one ważność sojuszów francusko-polskiego i francusko-czechosłowackiego na wypadek agresji niemieckiej – Niemcy nie zgodziły się, by wzmianka o tych układach znalazła się w tekście paktu).

Führer (taki bowiem tytuł otrzymał Hitler po zdobyciu przywództwa w partii) oficjalnie głosił potrzebę rewindykacji ziem zabranych oraz konieczność równouprawnienia Niemiec z innymi mocarstwami. Faktycznie natomiast zamierzał (dla zdobycia Niemcom większej „przestrzeni życiowej") podbić Europę i zlikwidować grupy, a nawet całe narody genetycznie i cywilizacyjnie gorsze od „aryjskiej rasy panów". Głównym zadaniem polityki zagranicznej państwa narodowego, według Adolfa Hitlera, powinno być zjednoczenie w ramach jednego państwa wszystkich Niemców oraz „*zapewnienie optymalnych warunków istnienia narodu przez utrzymywanie naturalnej i zdrowej proporcji pomiędzy liczebnością i przyrostem narodu, a rozmiarami i jakością obszaru, który zamieszkuje*."[66]. Kierowany przez niego ruch narodowosocjalistyczny miał usunąć, powstałe w wyniku traktatu wersalskiego, dysproporcje na tym polu. Drogą do omawianego celu miały być (co wyraźnie uwidoczniło się w działaniach prowadzonych przez nazistów w krajach podbitych) wyludnienia ludności autochtonicznej i zastępowanie jej osadnikami niemieckimi. Naturalnym kierunkiem ekspansji Niemiec był wschód, gdzie „*wielkim niebezpieczeństwem dla białej rasy nordyckiej miała być ogromna biologiczna płodność wschodnich Słowian, którzy, jak wszystko co bezwartościowe, brak jakości rekompensują ilością, to znaczy pilnością swoich kobiet w rodzeniu dzieci*."[67]. Kształt przyszłego państwa niemieckiego Hitler miał wizualizować w następujący sposób: „*Centralnym punktem uczynię stalowe jądro z zespolonych w nierozerwalną jedność wielkich Niemiec. Austria, Czechy i Morawy, polski zachód. Blok liczący setki milionów, niezniszczalny, bez jednej skazy i bez obcych nacji. Trwały fundament naszego panowania. Potem związek wschodni. Polska, kraje bałtyckie, Węgry, kraje bałkańskie, Ukraina, Powołże, Kraj Nadwołżański, Gruzja. Związek, to prawda, ale nie równouprawnionych partnerów, rozumie się, związek narodów pomocniczych, bez armii, bez własnej polityki, bez własnej gospodarki*."[68].

Dzięki intensywnej propagandzie (często wspieranej akcjami zbrojnymi bojówek partii) i pomocy otrzymanej od wielkich koncernów przemysłowych, NSDAP w 1932 r. uzyskała 37% głosów w wyborach parlamentarnych stając się główną siłą w Reichstagu. Kierowany przez Hitlera ruch szybko osiągnął też znaczące sukcesy międzynarodowe. Zniecierpliwiony zwłoką w przyznaniu Niemcom równouprawnienia w kwestii zbrojeń – Hitler wycofał się w 1933 r. z prowadzonej w Genewie Konferencji Rozbrojeniowej, a 19 października tego samego roku z Ligi Narodów (o powolnym wzroście znaczenia Niemiec świadczyło już same wstąpienie do Ligi w 1926 r.)[69]. W 1935 r., w wyniku przeprowadzonego w Zagłębiu Saary plebiscytu, 90% mieszkańców opowiedziało się za przyłączeniem Zagłębia do Rzeszy – w obliczu takiego wyniku głosowania Liga Narodów podjęła oficjalną decyzję o przyłączeniu tego obszaru do Niemiec[70]. Partia hitlerowska uzyskała większość w wyborach do Senatu Wolnego Miasta Gdańska, a prasa niemiecka podnosić zaczęła żądania zwrotu Alzacji i Lotaryngii (z których Niemcy zrezygnowali w Locarno w 1925 r.), a także ziem zabranych przez Polskę (głównie Pomorza stanowiącego połączenie między Niemcami, a Prusami Wschodnimi). Od 1935 r. rozpoczęto zbrojenia – Hitler odrzucił te punkty traktatu wersalskiego, które zabraniały Niemcom posiadania lotnictwa bojowego, podpisał układ morski z Anglią – przyznawał on Niemcom prawo posiadania floty wojennej równej 35% tonażu floty brytyjskiej, wznowiono powszechną służbę wojskową (100-tysięczna Reichswehra miała zostać przekształcona w liczący 600 tys. żołnierzy Wehr-

[66] A. Hitler, *Mein Kampf*, Dyneburg 1998 r., s. 188.
[67] H. Rauschning, pr. cyt., s. 44.
[68] Tamże, s. 137.
[69] J. Krasuski, pr. cyt., s. 387.
[70] Zagłębie Saary mocą postanowień traktatu wersalskiego trafiło na 15 lat pod zarząd i opiekę Ligi Narodów, a specjalne uprawnienia dotyczące wydobycia węgla z omawianego regionu otrzymała Francja.

macht). 7.III.1936 r. wojska niemieckie wkroczyły do Nadrenii (która to w myśl postanowień międzynarodowych kończących I wojnę światową miała być trwale zdemilitaryzowana), a w 1938 r. na terytorium Austrii (przyłączenie Austrii do Niemiec – tzw. Anschluss, odbyło się bez większego oddźwięku na arenie międzynarodowej)[71], co umożliwiło Niemcom ufortyfikowanie granicy z Francją. Następnie Hitler zwrócił swą uwagę w kierunku pn.-zach. Czechosłowacji, gdzie na obszarze sudeckim zamieszkiwało ok. 3 mln Niemców. Pomimo zgody rządu czechosłowackiego na autonomię tego obszaru wojska niemieckie, pod pretekstem prześladowań rodaków, wkroczyły w granice Czech. Pod naciskiem mocarstw europejskich (Anglii, Francji, Włoch i Niemiec) Czechosłowacja przekazała Sudety Niemcom[72]. W wyniku dokonanych aneksji państwo niemieckie liczyło prawie 80 mln mieszkańców, a zajmowany przez nie obszar obejmował ponad 583 tys. km.², co stanowiło bardzo poważną siłę i zagrożenie dla pozostałych państw Europy (Niemcy stały się największym po ZSRR państwem europejskim – dla porównania Francja liczyła wówczas niewiele ponad 40 mln mieszkańców)[73].

Po omówionych powyżej działaniach, droga Hitlera wiodła w następnej kolejności do uregulowania kwestii Pomorza oraz relacji z Polską. Koncepcją ostatecznego rozwiązania stosunków polsko-niemieckich miało być wcielenie Gdańska do Niemiec, poprowadzenie przez polskie Pomorze „korytarza" łączącego obie części Niemiec (omawiany „korytarz" miał być wyposażony w eksterytorialną autostradę i wielotorową linię kolejową). Polska w zamian otrzymałaby w Gdańsku taką samą autostradę, kolej oraz port, przedłużono by na kolejne 25 lat (podpisany w 1934 r.) pakt o nieagresji i wzajemnie konsultowano politykę zagraniczną, dodatkowo Polska przystąpiłaby do Paktu Antykominternowskiego (podpisany przez Niemcy, Japonię i Włochy pakt wspólnego zwalczania „komunizmu międzynarodowego"[74]). 21.III.1939 r. minister spraw zagranicznych III Rzeszy Joachim von Ribbentrop zażądał od ambasadora polskiego przyjęcia przedstawionych propozycji... pięć dni później otrzymał odpowiedź odmowną.

II. Polska od Bałtyku odepchnąć się nie da

Pomimo starań polskiej dyplomacji mocarstwa zachodnie nie udzieliły gwarancji nienaruszalności zachodniej granicy II RP. Podpisany 16.X.1925 r. w szwajcarskim Locarno traktat oznaczał dla Polski groźbę (a w zasadzie zapowiedź) rewizji zachodnich terytoriów państwa. Co prawda rozbrojone w wyniku traktatu wersalskiego Niemcy nie były jeszcze w stanie zagrozić Polsce, ale polityka III Rzeszy stanowiła realne niebezpieczeństwo na przyszłość. Dojście Hitlera do władzy, wzrost znaczenia Niemiec przy biernej postawie (a często i zrozumieniu) państw Europy Zachodniej było sygnałem alarmowym dla Kraju nad Wisłą. Tego samego dnia, gdy wojska niemieckie wkroczyły do Nadrenii, polski MSZ poinformował Francję o gotowości wypełnienia przez Polskę sojuszniczych zobowiązań w przypadku zbrojnej interwencji Francji w Nadrenii. Zajęcie przez Niemcy strefy zdemilitaryzowanej było jawnym złamaniem postanowień wersalskich i stwarzało zagrożenie mili-

[71] Dla tego okresu bardzo charakterystyczna jest polityka *appeasementu* (zaspokajania/załagodzenia) III Rzeszy prowadzona w szczególności przez Wielką Brytanię.
[72] W marcu 1939 r. pozostała część państwa czeskiego poddała się „opiece" Hitlera, utworzono „Protektorat Czech i Moraw", jeszcze w tym samym miesiącu zagrożona ze strony Węgier Słowacja podpisała z Niemcami podobny układ.
[73] J. Krasuski, pr. cyt., s. 390-391.
[74] Co oznaczało, że Polska stałaby się zdeklarowanym partnerem politycznym Niemiec oraz jednocześnie przeciwnikiem ZSRR.

tarne dla Francji, a później Austrii, Czechosłowacji i Polski (pomijając fakt zagrożenia całego ładu wersalskiego, którego składową była również II RP). Kiedy okazało się, że Francja nie zamierza wystąpić zbrojnie przeciw III Rzeszy, stało się jasne, że w przypadku konfliktu granicznego z Niemcami, Polska będzie musiała liczyć wyłącznie na swoje siły zbrojne[75]. W okresie narastających żądań Hitlera wobec Czechosłowacji Polska, która w całym okresie międzywojennym nie miała dobrych stosunków z południowym sąsiadem (Czesi jako jedyni nie uznali traktatu ryskiego ani wschodniej granicy Polski) gotowa była do udzielenia im pomocy, jednakże związana sojuszem z Francją uzależniała swój udział w ewentualnym konflikcie od postawy francuskiego sojusznika. W obliczu bierności Czechów wobec postanowień wspomnianej już konferencji monachijskiej i podziału części terytorium Czechosłowacji, Polska wystosowała ultimatum do rządu czeskiego, w którym domagała się odstąpienia (w ciągu 12 godzin) Zaolzia (zajętego przez Czechów w 1919 r.). Ultimatum to zostało zaakceptowane i polskie wojska wkroczyły na sporne tereny, zajmując przy okazji Bohumin (przyznany w Monachium Niemcom).

W marcu 1939 r. (już po Anschlussie Austrii, odebraniu Czechom Sudetów, ustanowieniu Protektoratu Czech i Moraw, podporządkowaniu Słowacji i części Rumunii oraz zajęciu Kłajpedy litewskiej) Niemcy zwrócili się (co było opisane powyżej) z kategorycznymi żądaniami w stosunku do Polski[76]. Wielka Brytania zrozumiała, że w zaistniałej sytuacji realne stało się niebezpieczeństwo uzyskania przez Niemcy hegemonii w Europie. Zaczęto uświadamiać sobie, że polityka ustępstw wobec III Rzeszy nie sprawdza się, gdyż Hitler występuje coraz to z nowymi pretensjami, łamiąc przy okazji dotychczasowe ustalenia i zobowiązania. W związku z tym 31.III.1939 r. Anglia i Francja zadeklarowały, że przyjdą Polsce z pomocą w przypadku, gdy ta zdecyduje się na wojnę w obronie swoich granic (6.IV.1939 r. podpisany został polsko-angielski dwustronny układ o wzajemnych gwarancjach). Jednocześnie państwa te podjęły rokowania z ZSRR, aby ten również złożył podobne zobowiązania wobec Polski i Rumunii[77]. Wymienione wyżej deklaracje, podobnie jak prowadzone z ZSRR rokowania, miały jednak bardziej charakter nacisku na Hitlera niż realną zapowiedź wojny w obronie Polski (Anglia nie była wówczas gotowa do prowadzenia działań zbrojnych i w przypadku ataku Niemiec na Polskę nie podjęłaby walki). Tymczasem reakcja Berlina okazała się zgoła odmienna od przewidywanej przez państwa Europy Zachodniej – zamiast ustępstw 3.IV.1939 r. Hitler wydał rozkaz jak najszybszego zakończenia przygotowań do wojny z Polską (wypowiadając jednocześnie polsko-niemiecki układ o nieagresji z 1934 r. oraz brytyjsko-niemiecki układ morski z 1935 r. pod pretekstem naruszenia przez te państwa postanowień zawartych porozumień)[78]. Według założeń opracowanego planu wojny z Polską (Fall Weiss), atak nastąpić miał 26.VIII.1939 r., jednakże na dzień przed wejściem w życie, rozkaz został cofnięty pomimo zajęcia przez niektóre

[75] Podobnie jak miało to miejsce w przypadku żądań Hitlera w stosunku do Czechosłowacji – początkowo Francja, która związana była od maja 1935 r. układem z Czechami, gotowa była stanąć w obronie zagrożonego sojusznika. Jednakże przy deklaracji Anglii, że w razie konfliktu ta nie udzieli swego wsparcia oraz pod naciskiem USA, które zadeklarowało wstrzymanie (w przypadku wybuchu wojny) produkcji zamówionych przez Francję samolotów – rząd francuski wycofał się z obietnic złożonych Czechosłowacji, zachęcając ją jednocześnie do daleko idących ustępstw na rzecz Niemiec. Ostatecznie dotychczasowi sojusznicy dokonali we wrześniu 1938 r. w Monachium podziału terytorium Czechosłowacji (której przedstawicieli nie wpuszczono nawet na salę obrad).

[76] W wyniku opisanych aneksji Niemcy otoczyły Polskę z trzech stron, co według przywódców Rzeszy miało doprowadzić do ugięcia się II RP i przyjęcia proponowanych warunków (a raczej żądań).

[77] Stalin prowadząc rokowania z państwami Europy Zachodniej nawiązał jednocześnie kontakt z Niemcami. Nie uzyskawszy konkretnych zobowiązań ze strony mocarstw zachodnich odnośnie ich udziału w wojnie minister spraw zagranicznych ZSRR Wiaczesław Mołotow podpisał 23.VIII.1939 r. w Moskwie pakt o nieagresji z Niemcami (tajne rokowania trwały do 19.VIII.1939 r. – do tego czasu trwały również pertraktacje ZSRR z Anglią i Francją), ze strony Niemiec pakt podpisał Joachim von Ribbentrop.

[78] J. Krasuski, pr. cyt., s. 392-393.

jednostki pozycji wyjściowych (bezpośrednią przyczyną wycofania rozkazu było podpisanie w dniu 25.VIII.1939 r. polsko-brytyjskiego sojuszu militarnego oraz niegotowość sojuszniczych Włoch do prowadzenia działań zbrojnych).

Ważnym zagadnieniem, które obok sytuacji międzynarodowej miało decydujące znaczenie na przebieg pierwszych dni konfliktu zbrojnego, było przygotowanie i zdolności Polski do prowadzenia wojny. Aby poznać potencjał Polskich Sił Zbrojnych należałoby się przyjrzeć strukturze i organizacji WP okresu II RP. Po odzyskaniu niepodległości Polska musiała tworzyć od nowa armię, zarówno dowództwo, jak i struktury terenowe. 25.X.1918 r. powołano do życia urząd Szefa Sztabu Wojsk Polskich (Sztab Generalny), pierwszym Szefem Sztabu został gen. Tadeusz Rozwadowski – od razu przystąpił on do organizacji zrębów przyszłej siły zbrojnej (11.XI.1918 r. władzę zwierzchnią nad wojskiem, jako Naczelny Wódz, objął Józef Piłsudski). Z powodu kłopotów kadrowych zdecydowano o poborze żołnierzy byłych formacji wojskowych oraz tajnych organizacji, które stanowiły całkiem pokaźne siły (na terenie kraju znajdowało się ok. 15 tys. byłych legionistów, 20 tys. żołnierzy zwolnionych z Armii Imperium Rosyjskiego oraz około 30 tys. członków POW). Naczelnym organem administracji państwowej powołanym do zarządzania siłami zbrojnymi było Ministerstwo Spraw Wojskowych (dawna Komisja Wojskowa). Ministerstwu podlegał szef Sztabu Generalnego, inspektorzy armii, szef Wojskowej Kontroli Generalnej, kierownik Marynarki Wojennej, szef Gabinetu Ministerstwa, oraz same jednostki wojskowe (za pośrednictwem dowódców okręgów). W pierwszym okresie formowania sił zbrojnych utworzono 10 dywizji piechoty, Dywizję Litewsko-Białoruską, brygadę górską (2 pułki) oraz 5 brygad jazdy. W połowie 1919 r. do kraju dotarły z Francji formacje gen. Hallera (sformowane z nich dywizje piechoty otrzymały numery 11-13[79], dodatkowe siły umożliwiły również rozwinięcie brygady podhalańskiej w dywizję górską). Zorganizowane w ten sposób siły liczyły w 1920 r. 21 dywizji piechoty, 7 brygad jazdy oraz inne rodzaje wojsk (w tym także artyleria), łącznie na terenie kraju służyło ok. 600 tys. żołnierzy. Po zakończeniu działań wojny polsko-bolszewickiej siły zbrojne przeszły z organizacji wojennej na pokojową (1921 r.) – wówczas cały obszar kraju podzielono na dziesięć okręgów korpusów: OK I – Warszawa, OK II – Lublin, OK III – Grodno, OK IV – Łódź, OK V – Kraków, OK VI – Lwów, OK VII – Poznań, OK VIII – Toruń, OK IX – Brześć n/Bugiem, OK X – Przemyśl[80]. Z ramienia Ministra Spraw Wojskowych władzę wojskową na obszarze OK sprawował Dowódca Okręgu Korpusu (DOK). Przez cały okres międzywojenny polskie siły zbrojne składały się z wojsk lądowych i Marynarki Wojennej. W ramach wojsk lądowych funkcjonowały wszystkie rodzaje broni, tj. piechota, jazda, artyleria, bronie techniczne (saperzy, łączność, wojska samochodowe), bronie pancerne i wreszcie bronie pomocnicze (żandarmeria i tabory), ponadto w skład sił zbrojnych wchodziło lotnictwo oraz jednostki Korpusu Ochrony Pogranicza (KOP). Podstawową formacją była piechota zorganizowana w 30 dywizji (DP), wśród wymienionych dywizji 2 stanowiły piechotę górską (łącznie 6 pułków strzelców podhalańskich). Każda dywizja składała się z 3 pułków piechoty i 1 pułku artylerii polowej. Jazda (od 1924 r. – kawaleria) dysponowała 27 pułkami ułanów, 3 pułkami szwoleżerów, 10 pułkami strzelców konnych (PSK) oraz 10 dywizjonami artylerii konnej (DAK). Pułki ułanów i szwoleżerów zorganizowane zostały w 10 samodzielnych brygad jazdy. Natomiast pułki strzelców konnych w czasie wojny miały

[79] Poszczególne dywizje WP otrzymały jednolitą numerację ciągłą, numery 1 – 10 otrzymały dywizje sformowane na terenie kraju.

[80] T. Wawrzyński, *Akta Dowództw Okręgów Korpusów*, [w:] Biuletyn Wojskowej Służby Archiwalnej Nr 10, Warszawa 1980 r., s. 19.

zostać rozdzielone do każdej z 30 dywizji piechoty i pełnić rolę kawalerii dywizyjnej[81]. Artyleria dzieliła się na organiczną wielkich jednostek piechoty i kawalerii (artyleria polowa i DAK) oraz na samodzielną (pułki artylerii ciężkiej – PAC, pułki artylerii górskiej, pułk artylerii przeciwlotniczej). Dodatkowo ok. 1925 r. Polska posiadała 6 pułków lotniczych oraz dywizjon lotnictwa morskiego. Formacje pancerne wyposażone były w 114 czołgów, 50 samochodów pancernych oraz 10 pociągów opancerzonych. Marynarka Wojenna dysponowała w tym czasie 2 kanonierkami, 4 trawlerami, 5 torpedowcami, 4 statkami rzecznymi oraz 2 transportowcami. Dodatkowo granic strzegło ok. 16 tys. żołnierzy służby ochrony pogranicza (6 brygad rozlokowanych wzdłuż granic kraju)[82].

Po przewrocie majowym i przejęciu władzy przez Józefa Piłsudskiego zreorganizowane zostały dotychczasowe struktury wojska. Marszałek objął tekę Ministra Spraw Wojskowych, utworzony został Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych, wprowadzono także dwutorowy zarząd wojskiem: w czasie pokoju władzę zwierzchnią sprawowało Ministerstwo Spraw Wojskowych, natomiast w czasie wojny – GISZ. W czasie działań wojennych stanowisko Naczelnego Wodza obejmować miał Główny Inspektor stojący na czele powołanego Inspektoratu (jemu też podporządkowano Sztab Główny[83] zajmujący się całością zagadnień obronności kraju). W skład Inspektoratu powołano również inspektorów wojskowych – byli to generałowie, którzy w czasie ewentualnego konfliktu zbrojnego objąć mieli dowództwa poszczególnych armii. Z przeprowadzonymi przez Józefa Piłsudskiego reorganizacjami wiązały się również częściowe zmiany w strukturze armii – m.in. zlikwidowano 3 spośród 4 dywizji kawalerii, zwiększono natomiast liczbę samodzielnych brygad kawalerii (z 5 do 12). Po śmierci marszałka J. Piłsudskiego (1935 r.) stanowisko Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych objął po nim gen. Edward Rydz-Śmigły (mianowany marszałkiem Polski). Podjęto również działania modernizacyjne zmierzające do zwiększenia siły ognia w poszczególnych rodzajach wojsk oraz rozbudowę Marynarki Wojennej tak, aby dorównać do poziomu przodujących armii europejskich.

Wobec nieuchronnie zbliżającego się konfliktu państwo polskie musiało położyć nacisk na zbrojenie i rozwój przemysłu wojskowego. Jednocześnie w latach 1936-1939 udział wydatków zbrojeniowych w dochodzie narodowym Polski wynosił 8,4%, podczas gdy w Niemczech wskaźnik ten kształtował się na poziomie 32%. Jeżeli weźmiemy pod uwagę różnice w wysokości dochodów narodowych obu państw (Polska prezentowała dochód rzędu 48 mld złotych, Niemcy – 301 mld marek) to wydatki na cele zbrojeniowe wynieść mogły w tym okresie odpowiednio: Polska – 4,03 mld złotych, Niemcy – 97 mld marek[84]. Dodatkowo pamiętać należy, że od momentu dojścia Hitlera do władzy przemysł niemiecki nastawiony został na przygotowania wojenne, a siły zbrojne Rzeszy organizowano praktycznie od podstaw, co oznaczało, że wolne były od przestarzałego sprzętu.

W dniu 1.IX.1939 r. Polska była w stanie wystawić 39 dywizji piechoty, 11 brygad kawalerii, 2 brygady zmotoryzowane, 3 brygady górskie, 14 brygad Obrony Narodowej, co łącznie dawało ok. miliona żołnierzy, wg różnych źródeł od 600 do 880 czołgów, 400 samolotów, 4300 dział, po jednym niszczycielu i stawiaczu min, 5 okrętów podwodnych, 6 trałowców[85].

---

[81] W 1924 r. jazdę przemianowano na kawalerię, zreorganizowana została również jej struktura – PSK przestały pełnić rolę kawalerii w DP, utworzone zostały 4 dywizje kawalerii (złożone z 3 dwupułkowych brygad kawalerii, dwóch dywizjonów artylerii konnej, szwadronu samochodów pancernych, szwadronu łączności, szwadronu pionierów) i 5 samodzielnych brygad kawalerii (3 pułki kawalerii, dywizjon artylerii konnej, szwadron pionierów).

[82] E. Kozłowski, M. Wrzosek, *Historia oręża polskiego 1795-1939*, Warszawa 1984 r., s. 625-638.

[83] Od 1928 r. – Sztab Generalny.

[84] A. Czubiński, pr. cyt., s. 156.

[85] Siły niemieckie wynosiły odpowiednio: 70 DP, 6 DPanc., 7 DZmot., 2 Armie Lotnicze, co łącznie dawało ok. 1,8 mln żołnierzy, 2 tys. samolotów, 2,5 tys. czołgów, ok. 10 tys. dział. Wzajemny stosunek sił Polski i Niemiec

Z przedstawionego zestawienia jasno wynika, że dysproporcja sił uniemożliwiała Polsce samodzielne i jednocześnie skuteczne przeciwstawienie się Hitlerowi (nie mówiąc o równoległym prowadzeniu wojny z ZSRR).

III. Białystok w strukturach wojennych II RP

Zgodnie z pokojową organizacją polskich sił zbrojnych, północno-wschodnie obszary II RP (w tym i Białystok) zasadniczo podporządkowane zostały Dowództwu Okręgu Korpusu Nr III z siedzibą w Grodnie (zasadniczo, gdyż 18 DP, w skład której wchodził również 42 PP w Białymstoku, podlegała organizacyjnie DOK I w Warszawie). Formacje wojskowe zgrupowane na terenie OK III to przede wszystkim:[86]

- **1 Dywizja Piechoty Legionów w Wilnie** (1,5 i 6 Pułk Piechoty Legionów);
- **19 Dywizja Piechoty** (m.in. 77 PP w Lidzie, 85 Pułk Strzelców Wileńskich, 86 PP w Mołodecznie, 19 PAL, 19 DAC);
- **29 Dywizja Piechoty** (m.in. 41 Suwalski Pułk Piechoty, 76 Lidzki Pułk Piechoty, 81 Pułk Strzelców Grodzieńskich, 29 PAL w Grodnie);
- **Podlaska Brygada Kawalerii** (PBK) **–** 5 Pułk Ułanów Zasławskich w Ostrołęce, 10 Pułk Ułanów Litewskich w Białymstoku, 9 PSK w Grajewie, 14 DAK w Białymstoku, 1 Szwadron Pionierów w Białymstoku, 10 Szwadron Łączności w Białymstoku;
- **Suwalska Brygada Kawalerii** (SBK) – 3 Pułk Szwoleżerów Mazowieckich w Suwałkach, 1 Pułk Ułanów Krechowieckich w Augustowie, 2 Pułk Ułanów Grochowskich w Suwałkach, 4 DAK w Suwałkach, 11 Szwadron Pionierów w Augustowie, 11 Szwadron Łączności w Suwałkach;
- **Wileńska Brygada Kawalerii** (WBK) – 4 Pułk Ułanów Zaniemeńskich w Wilnie, 13 Pułk Ułanów Wileńskich, 23 Pułk Ułanów Grodzieńskich, 3 DAK, 7 Szwadron Pionierów w Wilnie, 3 Szwadron Łączności w Wilnie;
- **3 Grupa Artylerii** (złożona z pułków i dywizjonów artylerii w/w zgrupowań);
- **7 Batalion Pancerny w Grodnie** (31 Dywizjon Pancerny SBK, 32 DP PBK, 33 DP WBK, 31 Samodzielna Kompania Czołgów Rozpoznawczych, 32 SK Czołgów Rozpoznawczych, kolumny samochodowe);
- **3 Dywizjon Żandarmerii w Grodnie** (Pluton Żandarmerii Grodno, PŻ Białystok, PŻ Lida, PŻ Suwałki, PŻ Wilno I i PŻ Wilno II);

Jak wynika z z przedstawionego powyżej zestawienia na terenie samego Białegostoku stacjonowały: 10 Pułk Ułanów Litewskich, 42 Pułk Piechoty, 14 Dywizjon Artylerii Konnej oraz Pluton Żandarmerii Wojskowej Białystok. Na 250 zamieszczonych w niniejszej publikacji biogramów żołnierzy poległych na froncie znajdziemy 82 z 42 PP, 7 ułanów 10 PUL oraz 7 z 14 DAK (imienne zestawienia poległych znajdują się w Suplemencie na końcu publikacji). Ze względu na duże znaczenie wymienionych powyżej formacji dla dalszej treści oraz historii Białegostoku i jego mieszkańców należałoby przedstawić krótki zarys ich dziejów.

---

kształtował się następująco: w piechocie 1:1,5; artylerii – 1:2,8; czołgach – 1:5,3; samolotach – 1:5; patrz: A. Czubiński, pr. cyt., s. 163-164.

[86] Ponieważ formacje te stanowiły o bezpieczeństwie regionu (a w dalszym kontekście i kraju), dodatkowo w wielu z nich służyli bohaterowie niniejszej publikacji, zasadne stało się zatem wymienienie jednostek stacjonujących na obszarze OK III.

Najdłuższą historię, a przynajmniej tradycję do której się odwoływał, posiadał 10 Pułk Ułanów Litewskich. Swoich początków „Dziesiątacy" upatrywali w powstaniu listopadowym (a będąc precyzyjnym – w rozpoczętej po wybuchu powstania wojnie polsko-rosyjskiej), kiedy to na terenie Litwy sformowany został oddział polskiej jazdy o numerze porządkowym „10". Jego istnienie nie trwało jednak zbyt długo, gdyż już 15.VII.1831 r. (tj. ok. 3 miesiące od utworzenia) pułk przekroczył granicę z Prusami, gdzie złożył broń – żołnierze zostali internowani, a formacja faktycznie przestała istnieć[87]. Następny etap w dziejach pułku to rok 1918 i odzyskanie przez Polskę niepodległości. Wówczas to w Czyżewie na Białostocczyźnie rozpoczęto formowanie Szwadronu Bielsko-Mazowieckiego, który następnie w połowie listopada 1918 r. przeniósł się do Pietkowa k/Łap i przyjął nazwę Białostockiego Oddziału Jazdy. W tym czasie w Warszawie płk Obuch-Woszczatyński przystąpił do organizowania 12 Pułku Ułanów (mającego wchodzić w skład Dywizji Litewsko-Białoruskiej) – rekrutów kierowano do Pietkowa, które to stało się pierwszym garnizonem pułku (kadrę pułku stanowili żołnierze wspomnianego Białostockiego Oddziału Jazdy). 30.XII.1918 r. z rozkazu Sztabu Generalnego dotychczasowy 12 puł. otrzymał numer „10". W lutym 1919 r. do pułku włączony został Szwadron Ułanów Ziemi Siedleckiej i jako 4 (i ostatni) szwadron 10 PUL zakończył kształtowanie jego struktur (w kwietniu 1919 r. stan liczebny pułku wynosił 34 oficerów, 50 podoficerów, 634 ułanów)[88]. Od początku funkcjonowania jednostka borykała się ze znacznymi problemami zaopatrzeniowymi, szczególnie w kwestii uzbrojenia i umundurowania. Pewne rezerwy mundurów znajdowały się w poniemieckich magazynach na terenie Łap, jednak i te szybko się wyczerpały. Ułani używali uniformów i broni takich, jakie udało im się skompletować, a czasem nawet strojów cywilnych. Ten stan rzeczy dosadnie charakteryzowała powstała mniej więcej w tym okresie żurawiejka pułkowa: „*Jedzie ułan z dziesiątego, wyją psy na widok jego*"[89]. Pierwszym dowódcą pułku został płk Władysław Obuch-Woszczatyński, któremu to jednostka zawdzięcza barwy pułkowe (kolor amarantowy, bo taki zaczęli nosić na otokach czapek oficerowie, nawiązywał niewątpliwie do barw 1 Pułku Ułanów)[90]. W czasie działań wojny polsko-bolszewickiej poszczególne szwadrony pułku walczyły oddzielnie jako kawaleria Dywizji Litewsko-Białoruskiej, a po sformowaniu w ramach w/w dywizji II Brygady Jazdy (już jako całość) wszedł obok 4, 7 i 13 puł. w jej skład. 8.V.1920 r., podczas ofensywy na Ukrainie, pułk dotarł do linii Dniepru – od tej chwili 8 maja obchodzony jest jako święto pułkowe. Po zakończeniu działań bojowych ułani przez 1,5 roku pełnili służbę patrolową na granicy z Litwą Kowieńską. W 1922 r. na stały garnizon pułku wyznaczono Białystok, jednostka zajęła oddalone nieco od miasta dawne koszary 4 Charkowskiego Pułku Ułanów, które otrzymały im. Marszałka Józefa Piłsudskiego (zajmowane obecnie przez 18 Brygadę Zmechanizowaną koszary przy ul. Kawaleryjskiej). Ponieważ zabudowania nie były w pełni przygotowane – szwadrony 3 i 4 skierowane zostały do Grajewa (miejsca stacjonowania szwadronu zapasowego 10 PUL) – cały pułk udało się zakwaterować w Białymstoku dopiero w 1925 r. Rozpoczęto systematyczne szkolenie roczników służby czynnej, przeprowadzano manewry i ćwiczenia oraz kursy i szkolenia dla szeregowych i oficerów pułku. Do 1924 r. pułk wchodził w skład 8 Brygady Jazdy, a po reorganizacji i utworzeniu Dywizji Kawalerii „Białystok" (1 DK) stał się pułkiem wzorcowym dywizji (siedzibą dowództwa dywizji był Białystok, dlatego też dowodzący nią gen. Juliusz

[87] A. Dobroński, K. Filipow, *„Dziesiątacy" z Białegostoku*, Białystok 1992 r., s. 3.
[88] J. S. Wojciechowski, *10 Pułk Ułanów Litewskich*, Pruszków 2007 r., s. 5.
[89] Informacje zaczerpnięte z oficjalnej strony Koła żołnierzy 10 PUL i ich rodzin (www.10pul.idl.pl; 26.III.2011 r.).
[90] Płk W. Obuch-Woszczatyński w 1916 r. dowodził Dywizjonem Ułanów Polskich, który następnie dał początek 1 Pułkowi Ułanów i to dzięki sentymentowi dowódcy do tej formacji 10 PUL otrzymał nawiązujące do niego barwy.

Rómmel organizował na Pietraszach raz w roku koncentrację wszystkich jednostek formacji[91]). Od 1929 r. 10 PUL wszedł w skład utworzonej Białostockiej Brygady Kawalerii, której nowym dowódcą został płk Ludwik Kmicic-Skrzyński (w 1937 r. jednostka zmieniła nazwę na Podlaską Brygadę Kawalerii – sztab brygady, wzorem wcześniejszych formacji, znajdował się w Białymstoku)[92].

Początków 42 Pułku Piechoty należy szukać w formowanych jednostkach Armii gen. Józefa Hallera (tzw. „Błękitnej Armii"). To właśnie w obozie jenieckim na południu sprzymierzonych z Francją (która była głównym miejscem rekrutacji w/w armii) Włoch, w Santa Maria Capua Vetterae, powstał w grudniu 1918 r. 3 Pułk Strzelców im. Księcia Józefa Poniatowskiego. W marcu 1919 r. pułk przetransportowano do Francji, gdzie żołnierze zostali dozbrojeni i przechodzili szkolenia wojskowe – tam też jednostkę przeorganizowano i utworzono z niej 1 Pułk Instrukcyjny Grenadierów-Woltyżerów[93]. W maju tego samego roku poszczególne bataliony pułku wysłane zostały do odrodzonej Polski. Jednostkę rozlokowano w okolicach Włocławka z zadaniem zabezpieczania granicy z Prusami Wschodnimi. 13.VIII.1919 r. pułk otrzymał nazwę 13 Pułku Strzelców, 6.IX.1919 r. – przemianowany na 150 Pułk Strzelców Kresowych, nowa nazwa już 28.X.1919 r. zastąpiona została inną – 42 Pułk Strzelców Kresowych[94]. Następnie pułk brał udział w odbiorze zwróconego mocą traktatu wersalskiego Pomorza – dotarł do Grudziądza, który to został wyznaczony na nowy garnizon pułku. 29.I.1920 r. ponownie zmieniono nazwę jednostki, od tego momentu swój byt rozpoczął 42 PP. Jako ciekawostkę podać można fakt, że 9.II.1920 r. reprezentacja pułku wysłana została do Pucka by uczestniczyć w symbolicznych uroczystościach zaślubin z morzem. Z chwilą rozpoczęcia działań zbrojnych przeciwko nacierającej ze wschodu Armii Czerwonej pułk skierowany został na Podole, gdzie w składzie 18 DP brał udział w wyprawie kijowskiej. Następnie w ramach 5 Armii gen. Władysława Sikorskiego, w czasie bitwy warszawskiej, brał udział w manewrze oskrzydlającym znad Wieprza (15-16.VIII.1920 r.). Po zakończeniu działań zbrojnych pułk przez rok pełnił służbę porządkową w okolicach rzeki Słucz. 27.IV.1922 r. jednostka (bez 3 batalionu) znalazła się w nowym miejscu stałego zakwaterowania – Białymstoku (gdzie od 1919 r. przebywał batalion zapasowy pułku). Jego koszarami zostały wyremontowane zabudowania po 64 Kazańskim Pułku Piechoty przy ul. Traugutta (koszary otrzymały im. Romualda Traugutta). Od tej pory losy pułku trwale splotły się z dziejami miasta i jego mieszkańców. Powołany do życia Wojskowy Klub Sportowy (późniejsza Jagiellonia), pułkowa orkiestra, chór, czy zespół teatralny dostarczały Białostoczanom rozrywki i uczestniczyły w wielu miejskich wydarzeniach kulturalnych[95]. 30.XI.1930 r. w Zwierzyńcu odsłonięto pomnik poświęcony żołnierzom 42 PP (rzeźba przedstawiała boginię podtrzymującą głowę rannego żołnierza). W 1938 r. jednostka otrzymała im. gen. Jana Henryka Dąbrowskiego (natomiast przez mieszkańców miasta żołnierze 42 PP od początku określani byli mianem „Dzieci Białegostoku")[96].

Najmłodszym w kontekście wymienionych wcześniej formacji, bo powołany w trakcie działań wojny polsko-bolszewickiej, był 14 Dywizjon Artylerii Konnej. 12.VII.1920 r. utworzono w Górze Kalwarii 9 DAK, następnie jego nazwę zmieniono na 8 DAK, by osta-

[91] W czasie manewrów w dniu 12.V.1925 r. obecni byli m.in. inspektor armii gen. dyw. Edward Rydz-Śmigły i dowódca DOK III gen. dyw. L. Berbecki; patrz: J. S. Wojciechowski, pr. cyt., s. 17.
[92] A. Dobroński, K. Filipow, *„Dziesiątacy"*..., pr. cyt., s. 16-18.
[93] A. Dobroński, K. Filipow, *42 Pułk Piechoty*, Białystok 1996 r., s. 3-6.
[94] Tamże, s. 10-11.
[95] Orkiestrę pułkową uznawano za orkiestrę reprezentacyjną Białegostoku; patrz: H. Dobroński, K. Filipow, *42 Pułk*..., pr. cyt. s. 18-21.
[96] Tamże, s. 22-23.

tecznie nadać mu numer porządkowy „14”[97]. Główną funkcją jednostek artylerii konnej było wzmocnienie kawalerii, dlatego też formacje te organizacyjnie podporządkowane były i wchodziły w skład związków taktycznych kawalerii. W związku z powyższym 14 DAK podlegał kolejno: 8 Brygadzie Jazdy, 8 BK, 1 Dywizji Kawalerii, BK „Białystok”, by od 1937 r. wejść w skład PBK. 25.V.1921 r. dywizjon przeniesiono do Białegostoku i rozlokowano w byłych koszarach 4 Mariampolskiego Pułku Huzarów, które na cześć twórcy artylerii konnej otrzymały im. gen. Józefa Bema (zajmowane obecnie przez Podlaski Oddział Straży Granicznej koszary przy ul. J. Bema)[98]. Dywizjon składał się z 3 baterii (po 4 działony[99] każda), co łącznie dawało 12 dział kalibru 75 mm. W każdej baterii znajdowała się sekcja ciężkich karabinów maszynowych (łącznie 6 szt. ckm) służąca do osłony baterii w czasie prowadzenia walki. Pełny etat dywizjonu wynosił 27 oficerów, 764 podoficerów i kanonierów[100].

Dodatkowo na terenie miasta stacjonował Pluton Żandarmerii WP (Pluton Żandarmerii Białystok). W 1919 r., kiedy to obszar II RP podzielony został na 4 Okręgi Generalne ŻW – Białystok należał do OG Nr I (Warszawa), a tym samym i do 1 Dyonu ŻW. 12.II.1921 r. utworzono w Białymstoku ekspozyturę DOG I ŻW Warszawa, w jej skład weszły PŻ Białystok I, PŻ Białystok II oraz PŻ Bielsk. Po zakończeniu działań wojny polsko-bolszewickiej i przejściu wojska na stopę pokojową zlikwidowana została Żandarmeria Polowa, zreorganizowano również ekspozyturę Dowództwa ŻW w Białymstoku – ze znajdujących się na jego terenie dowództw plutonów zorganizowano PŻ Białystok I i II, PŻ Grodno, PŻ Brześć n/Bugiem, PŻ Kobryń, PŻ Wołkowysk. W maju 1921 r. z w/w plutonów utworzony został 3 Dyon ŻW, 15.VII.1921 r. przeniesiono go do Grodna i otrzymał nazwę Dyon ŻW Białystok w Grodnie (w październiku przyjął nazwę 3 Dyon ŻW Grodno). Obejmował on PŻ Grodno z posterunkami Sokółka i Wołkowysk, PŻ Wilno I z posterunkami w Porubanku, Nowo-Wilejce, Postawach i Podbrodziu, PŻ Wilno II, PŻ Białystok z posterunkami Osowiec i Grajewo, PŻ Suwałki z posterunkiem w Augustowie i PŻ Lida z posterunkami Lida i Mołodeczno[101].

W obliczu groźby zbliżającej się wojny przygotowaniami do ewentualnych działań zbrojnych zajmowali się nie tylko żołnierze stacjonujących na terenie Białegostoku jednostek, ale też i sami mieszkańcy miasta. W ramach przygotowań do ochrony przed skutkami bombardowań, czy ataków gazowych szkolono komendantów domów, pielęgniarki społeczne i instruktorów – szczególnie aktywnie do akcji włączyli się harcerze oraz członkowie Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej. W lipcu 1939 r. złożono w Urzędzie Wojewódzkim plany budowy schronów i rowów przeciwlotniczych (planowano zorganizowanie schronów we wszystkich większych murowanych budynkach w centrum miasta, miały one zabezpieczyć na wypadek bombardowań ok. 60% Białostoczan). Dzięki ofiarności mieszkańców zakupiono kilka ciężkich karabinów maszynowych, które następnie przekazane zostały 42 PP. Zapał i chęci mieszkańców były znaczne jednakże działania często podejmowano zdecydowanie za późno[102].

---

[97] Ostateczna nazwa została nadana dywizjonowi w 1927 r., wcześniejszym częstym zmianom numeru porządkowego dali wyraz żołnierze jednostki w napisie na proporcu, który głosił: *„Jaki chcecie numer dajcie – żeśmy dzielni pamiętajcie”*; patrz: K. Szczepański, *Wspomnienia o 14 Dywizjonie Artylerii Konnej*, Białystok 2004 r., s. 7.

[98] W koszarach dodatkowo stacjonował 1 Szwadron Pionierów PBK oraz szwadrony zapasowe 1 Pułku Ułanów Krechowieckich z Augustowa, 2 Pułku Ułanów Grochowskich z Suwałk i 9 PSK w Grajewie; patrz: K. Szczepański, pr. cyt., s. 14.

[99] Działon – działo wraz z obsługą (dwa działony tworzyły pluton, dwa plutony [tj. 4 działony] – baterię).

[100] Tamże, s. 11 i 25-27.

[101] D. Poźniakowska-Hanak, *Żandarmeria Polowa i Wojskowa w latach 1918-1939*, [w:] Biuletyn Wojskowej Służby Archiwalnej Nr 28, Warszawa 2006 r., s. 114-115, 119-121, 127-128.

[102] A. Dobroński, pr. cyt., s. 151-152.

Białostoczanie w dobie kataklizmu

I. Atak „bestii z otchłani”

1.IX.1939 r. o godz. 4:45 niemiecki pancernik Schlezwig-Holstein rozpoczął ostrzał położonej na Westerplatte polskiej składnicy wojskowej – akt ten przeszedł do historii jako symbol agresji III Rzeszy na Polskę. Zgodnie z założeniami Fall Weiss wojska niemieckie zaatakowały jednocześnie na całej długości granicy polsko-niemieckiej oraz z terenu Moraw i Słowacji, co spowodowało, że długość linii frontu wyniosła 1600 km! Taki sposób przeprowadzenia ataku umożliwiał brak granic naturalnych na zachodzie Polski (w zasadzie oprócz terenów bagiennych na Podolu i pasma Karpat na południu Polska nie posiadała granic naturalnych) oraz fakt skoncentrowania niemal wszystkich sił niemieckich na froncie wschodnim (Hitler, podobnie jak Polska w odniesieniu do ZSRR, nie widział zagrożenia ze strony Francji i Anglii, a co za tym idzie nie przewidywał konieczności prowadzenia wojny na dwóch frontach)[103]. W ten sposób rozpoczęła się wojna obronna Polski (kampania wrześniowa), która jak się później okazało, była pierwszym etapem międzynarodowego konfliktu zbrojnego. Konfliktu, którego wbrew opinii propagandy niemieckiej i części polityków państw zachodnich stojących na stanowisku pobłażania wobec Hitlera, nie dałoby się zażegnać ustępstwami wobec III Rzeszy. Nawet osiągnięte kosztem Polski zyski terytorialne Niemiec nie uchroniłyby Europy przed dalszymi żądaniami Hitlera. Konieczność zbrojnego przeciwstawienia się III Rzeszy doskonale przedstawił Hermann Rauschning członek NSDAP, współpracownik Hitlera i Prezydent Senatu Wolnego Miasta Gdańska (1933-1934): „*Jeśli Hitler zwycięży, to sądzę, że nikt, nawet w przybliżeniu, nie potrafi sobie wyobrazić ogólnoświatowych rewolucyjnych przemian, jakie wówczas nastąpią. Nie tylko w samej Europie, ale na całym świecie załamie się wszelki wewnętrzny i zewnętrzny porządek. Stanie się coś, co nigdy jeszcze nie zdarzyło się w całej historii ludzkości: nastąpi powszechne załamanie się dotychczasowego ładu świata* [...]”[104] i dalej „*...zmienią się nie tylko granice państw. Oznaczać to będzie koniec wszystkiego, co uznawano dotąd za sens i wartość człowieczeństwa. I dlatego wojna z Hitlerem powinna obchodzić każdego. To nie jest europejska wojna na tle problemów politycznych. Jest to atak „be-*

[103] Polska przez całe dwudziestolecie międzywojenne zagrożenia upatrywała głównie na wschodzie, dlatego też oprócz niewielkich odcinków fortyfikacyjnych (m.in. Rejon Umocnień Hel) nie posiadała umocnień stałych wzdłuż zachodniej granicy kraju. Na początku 1939 r. nie posiadała nawet planu obrony kraju na wypadek wojny z Niemcami. Dopiero, gdy zagrożenie z zachodu stawało się coraz bardziej realne, opracowany został projekt obrony, tzw. plan operacyjny „Z” (Zachód). Zakładał on, jak się potem okazało błędnie, że: w przypadku agresji Niemiec na Polskę ZSRR pozostanie neutralny, a Francja wypełni swoje sojusznicze zobowiązania i uderzy na III Rzeszę odciążając front polski, jednocześnie rozpocznie się prowadzona przez Anglię blokada morska Niemiec oraz naloty bombowe RAF.

[104] H. Rauschning, pr. cyt., s. 9.

stii z otchłani", więc wszyscy jesteśmy sojusznikami, niezależnie od przynależności narodowej, nawet my, a raczej zwłaszcza my, Niemcy, sojusznikami w walce o jeden jedyny cel, by tę otchłań z powrotem zatrzasnąć."[105]. Ciężar pierwszego uderzenia przyjęła Polska, dla której mieszkańców (wziąwszy pod uwagę usposobienie Hitlera do Żydów i Polaków) była to walka o życie w każdym możliwym kontekście tego słowa. Na zorganizowanej 22.VIII.1939 r. w Obersalzburgu tajnej konferencji Hitler oświadczył wyższym dowódcom Wehrmachtu: *„Zniszczenie Polski jest na pierwszym planie. Zadaniem naszym jest unicestwienie żywych sił nieprzyjaciela, a nie dotarcie do określonej linii. Nawet gdyby wybuchła wojna na Zachodzie, zniszczenie Polski musi być zasadniczym celem.* […] *Nie miejcie litości, bądźcie brutalni! Najsilniejszy ma prawo za sobą. Bądźcie jak najbardziej surowi!"*[106].

Ponieważ wydarzenia lat 1939-1945, ze względu na zasięg, doniosłość i dramatyzm, stanowią niezwykle obszerny materiał, dlatego też w niniejszym rozdziale (tak jak zresztą wskazuje jego tytuł) zajmiemy się wyłącznie obszarem kluczowym dla dalszej części publikacji, tj. Białostocczyzną (w uzasadnionych przypadkach treść rozszerzona została o szersze tło, czy zagadnienia bardziej ogólne w swym charakterze).

Stacjonujące na terenie Białegostoku jednostki wojskowe weszły w skład powołanej do życia 23.III.1939 r. Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Narew", której dowódcą mianowano dotychczasowego dowódcę 18 DP – gen. bryg. Czesława Młot-Fijałkowskiego[107]. Do głównych zadań obronnych powołanego zgrupowania miało należeć rozpoznanie sił wroga w rejonie operowania grupy, osłona wsch. skrzydła Armii „Modlin" oraz osłona linii kolejowej Grodno – Białystok. Uszczegóławiając – większość sił planowano skoncentrować w rejonie Łomża – Zambrów, Suwalska Brygada Kawalerii miała początkowo osłaniać jednostki mobilizowane w okolicach Suwałk, a następnie w okolicach Augustowa osłaniać skrzydło zgrupowania. Podlaska Brygada Kawalerii miała zostać wysunięta na przedpole Narwi, aby w ten sposób zabezpieczyć czoło 18 DP[108]. Przydzielony dywizji obszar obrony wynosił łącznie ponad 200 km, dlatego też ze względu na zbyt małe siły zorganizowano obronę tylko na najważniejszym kierunku (po przeprowadzonym w kwietniu 1939 r. rozpoznaniu terenowym zadecydowano, że główny wysiłek obronny skupiony zostanie na linii Łomża – Nowogród – Ostrołęka, ten ostatni odcinek obsadzić miał 42 PP)[109].

Późnym wieczorem 23.VIII.1939 r. do dowództw białostockich jednostek wojskowych dotarł rozkaz o mobilizacji, która miała się rozpocząć wczesnym rankiem dnia następnego. 42 PP mobilizację rozpoczął 24.VIII.1939 r. o godz. 6 rano, 10 PUL o godz. 4:00, 14 DAK

[105] H. Rauschning, pr. cyt., s. 11.

[106] A. Eisenbach, *Hitlerowska polityka zagłady Żydów*, Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa 1961 r., s. 130.

[107] W skład SGO „Narew" wchodziły m.in.: 18 DP (33 PP w Łomży, 42 PP w Białymstoku, 71 PP w Zambrowie, 18 DAC w Zambrowie, 18 PAL), 33 Rezerwowa DP (133 RPP, 134 RPP, 135 RPP, 32 PAL, 43 Batalion Saperów), SBK (3 Pułk Szwoleżerów Mazowieckich, 1 Pułk Ułanów Krechowieckich, 2 Pułk Ułanów Grochowskich, 4 DAK, 11 Szwadron Pionierów, 11 Szwadron Łączności), PBK (5 Pułk Ułanów Zasławskich w Ostrołęce, 10 PUL w Białymstoku, 9 PSK w Grajewie, 14 DAK w Białymstoku, 1 Szwadron Pionierów w Białymstoku, 10 Szwadron Łączności w Białymstoku) oraz wojska pozadywizyjne (głównie KOP), lotnictwo (3 eskadry i 1 pluton łącznikowy – razem 29 samolotów), a także obrona przeciwlotnicza – łącznie 25 batalionów piechoty, 32 szwadrony kawalerii, 138 dział polowych, ok. 26 czołgów rozpoznawczych, 29 samolotów i artyleria przeciwlotnicza; patrz: L. Czech, *Skład i zadania SGO „Narew" i GO „Grodno"*, [w:] SGO „Narew" i GO „Grodno" w wojnie obronnej 1939 r. – Materiały konferencji naukowej zorganizowanej w 65 rocznicę wybuchu II wojny światowej, Białystok 2004 r., s. 22.

[108] Tamże, s. 21.

[109] Wyznaczone dla 42 PP pozycje niosły ze sobą pewne konsekwencje, po pierwsze konieczność przetransportowania formacji koleją na odległość ok. 100 km, a po wtóre obronę prowadzącego z Prus Wschodnich szlaku na Ostrołękę i osłonę lewego skrzydła SGO „Narew". To ostatnie zadanie, w obliczu skoncentrowania na wspomnianym kierunku nieproporcjonalnie dużych sił wroga oraz nieprecyzyjnego ustalenia styku z Armią „Modlin", okazało się szczególnie trudne. A. Dobroński, K. Filipow, *42 Pułk...*, pr. cyt., s. 25-26.

– o 5 nad ranem. Uzupełnianie stanów jednostki zakończyły najpóźniej 26.VIII.1939 r., przy czym zauważyć należy, że napływ rezerwistów był tak liczny, iż koszary przepełniały się, a poszczególne pododdziały lokowane były w okolicznych wsiach (miało to też swoje uzasadnienie strategiczne, gdyż obiekty wojskowe stanowiły podstawowy cel nalotów bombowych). Tego samego dnia wieczorem formacje wyruszyły w rejon koncentracji – 42 PP koleją, 10 PUL i 14 DAK – nocnymi marszami. 1.IX.1939 r. wojska niemieckie rozpoczęły działania zaczepne, początkowo jednostki SGO „Narew" miały ograniczony kontakt z wrogiem (z wyjątkiem incydentalnych starć granicznych w okolicach Myszyńca, gdzie skierowano 7 kompanię z III batalionu 42 PP[110] i działon artylerii) – przeprowadzono odprawę oficerów, na której poinformowano o agresji III Rzeszy na Polskę i wprowadzeniu ścisłego stanu gotowości bojowej. 2.IX.1939 r. zanotowano ruchy niemieckiej kolumny zmotoryzowanej przesuwającej się przez Myszyniec w kierunku Ostrołęki, a więc w rejon obsadzany przez III batalion 42 PP, na który spadło ważne zadanie osłony szlaku (m.in. komp. 7,8[111] i 9). Gen. Młot-Fijałkowski uzyskał akceptację Naczelnego Wodza w kwestii dokonania dwóch wypadów zaczepnych: PBK na teren Prus Wschodnich celem rozpoznania sił wroga, 18 DP (I bat. 71 PP, III bat. 42 PP) w kierunku Dylewa, aby zablokować ruchy niemieckiej kolumny od strony Myszyńca (w tym czasie siły niemieckie przełamały linie sąsiedniej Armii „Modlin", po czym nastąpiła również zmiana kierunku ich przemarszu – 3 Armia zamiast marszu na Modlin i przeprawy przez Wisłę dokonała zwrotu w stronę Narwi)[112]. Wypad pododdziałów 18 DP był niestety spóźniony i na wyznaczonych kierunkach nie natrafiono na siły nieprzyjacielskie, natomiast podjazd 2 szwadronów 10 PUL dokonał rozpoznania sił wroga na obszarze przygranicznym, co umożliwiło szerszy atak całej PBK na teren Prus Wschodnich (4.IX.1939 r.). Po niepowodzeniach podjętych działań zaczepnych gen. Czesław Młot-Fijałkowski podjął decyzję o przegrupowaniu części sił na lewe skrzydło by w ten sposób wspomóc Armię „Modlin" – 42 PP pozostał na swoich pozycjach, PBK otrzymała rozkaz przemieszczenia się ze Stawisk przez Łomżę i Nowogród w rejon Śniadowa. W wyniku nieporozumienia na styku linii Armii „Modlin" i SGO „Narew" kolumny pancerne niemieckiej 3 Armii (Korpus „Wodrig") przeprawiły się przez Narew pod Różanem i skierowały na Ostrów Mazowiecką oskrzydlając SGO „Narew" od południa (odcinając tym samym drogę odwrotu w kierunku Bugu). PBK otrzymała rozkaz uderzenia w bok maszerującej kolumny jednak atak się nie powiódł, a jednostki kawalerii straciły kontakt z resztą zgrupowania. 7.IX.1939 r. na przedpolach Nowogrodu, Łomży i Wizny dodatkowo pojawiły się jednostki XIX Korpusu Armijnego Heinza Guderiana zamierzające sforsować Narew w okolicach Wizny (w przypadku powodzenia polskie jednostki zostałyby oskrzydlone również od wschodu). Zdecydowano wówczas o wycofaniu 42 PP z okolic Ostrołęki i „zwinięciu" lewego skrzydła 18 DP bardziej na wschód – być może całkowity odwrót znad Narwi (zamiast przeprowadzonej korekty ustawienia) był ostatnią szansą uniknięcia okrążenia... 9.IX.1939 r. siły Guderiana przerwały polską linię obrony w okolicach Wizny – 42 PP zamiast odwrotu otrzymał rozkaz wsparcia w rejonie Nowogrodu wyczerpanego walkami 33 PP (dowódca 18 DP płk Stefan Kossecki nie wiedział wówczas, że SBK i PBK straciły kontakt z resztą sił, a 33 Rez. DP i 41 DP opuściły pozycje w okolicach Róża-

[110] 7 kompanią dowodził kpt. Roman Zniszczyński, który po rozbiciu 42 PP wrócił do Białegostoku – następnie w wyniku donosu dostał się do niewoli sowieckiej i osadzony został w obozie jenieckim w Starobielsku, rozstrzelany przez NKWD wiosną 1940 r. Kpt. Roman Zniszczyński jest wymieniany w liście innego osadzonego w Starobielsku oficera 42 PP – Wacława Wasiaka (patrz: Wasiak Wacław, Sygn. Zg. 516/1948 [4/3116]).

[111] Dowództwo 8 kompanii sprawował kpt. Zygmunt Perlitz, który następnie od 10.IX.1939 r. pełnił funkcję dowódcy I batalionu 42 PP. Po wkroczeniu wojsk radzieckich został aresztowany i osadzony w obozie jenieckim w Kozielsku – rozstrzelany wiosną 1940 r. (patrz: Perlitz Zygmunt, Sygn. Zg. 367/1947 [4/792]).

[112] A. Dobroński, K. Filipow, *42 Pułk...*, pr. cyt., s. 30-34.

na i pomaszerowały za Bug, że od południa siły niemieckie zajęły Ostrów Mazowiecką, a od północy przełamały polskie pozycje pod Wizną)[113]. 10.IX. 1939 r. poszczególne bataliony 42 PP pod silnym ostrzałem artyleryjskim dotarły do pozycji obronnych na terenie Nowogrodu (w czasie przeprawy zginął dowódca I batalionu mjr Tadeusz Riedel, a jego miejsce zajął kpt. Zygmunt Perlitz) i zluzowały zmęczonych obrońców z 33 PP – nie udało się jednak odrzucić wojsk niemieckich za Narew (działania niemieckie w okolicach Łomży i Nowogrodu miały de facto odwracać uwagę od prowadzonej w okolicach Wizny przeprawy XIX Korpusu Armijnego). 11.IX.1939 r. 18 DP rozpoczęła (niestety znacznie spóźniony) odwrót znad Narwi – 42 PP musiał opuścić zajęte z wielkim trudem pozycje. Kluczowym zadaniem stało się wówczas odbicie Zambrowa i otwarcie w ten sposób drogi na południe (bitwa o miasto trwała cały dzień – niestety zakończona niepowodzeniem). W okolicach Łętownicy cofająca się dywizja zamknięta została w pierścieniu wojsk niemieckich – 12.IX.1939 r. 18 DP (a z nią i SGO „Narew") przestała istnieć (oddziały kawalerii SGO „Narew", nie mogąc pomóc pozostałym formacjom zgrupowania, ratowały się marszem w kierunku Puszczy Białowieskiej[114]). Dowodzący niemieckim XIX Korpusem Pancernym gen. Heinz Guderian bardzo lapidarnie opisał te dramatyczne dla polskiego zgrupowania chwile: „T*ego samego dnia Polacy otoczeni pod Andrzejewem poddali się. Dowódca polskiej 18 dywizji dostał się do niewoli.* […] *Otrzymaliśmy wiadomość, że oddziały polskie doszły do słynnej Puszczy Białowieskiej. Pragnąłem jednak uniknąć walk leśnych, gdyż odciągnęłyby nas one od naszego głównego zadania – dotarcia do Brześcia – i związałyby znaczne siły. Poprzestałem więc na tym, że poleciłem zorganizować obserwację tego masywu leśnego.*"[115]. Podczas próby przebicia się poza kordon wojsk niemieckich ciężko ranny został płk Stefan Kossecki – dowódca dywizji (i jak wynika z przytoczonego fragmentu dostał się do niewoli), płk Aleksander Hertel (dowódca piechoty dywizyjnej) zginął, z okrążenia udało się natomiast wydostać (wraz ze 120 żołnierzami) ppłk Wacławi Malinowskiemu – dowódcy 42 PP. Na polach Łętownicy zostało około 3 tys. rannych, jeńców odprowadzono do pobliskiego Zambrowa. Były żołnierz 18 DP tak relacjonował ostatnie chwile formacji: „*...Po rozbiciu oddziału naszego przez Niemców pod Czerwonym Borem, Niemcy łapali uciekających w popłochu naszych żołnierzy gromadząc ich na placu w Zambrowie. Było to około 15-go września 1939 r. W liczbie znalazł się Jan Naliwajko i ja. Nocą Niemcy otoczyli nas karabinami maszynowymi i kazali leżeć. Zaznaczono, że kto się podniesie, zostanie zabity. W pewnej chwili powstał wśród nas popłoch, ponieważ ktoś puścił wieść, że za chwilę rozpocznie się natarcie jakichś polskich oddziałów. Cały szereg polskich oddziałów poderwało się w przerażeniu i w tym momencie Niemcy zgodnie z zapowiedzią otworzyli do nas ogień. W wyniku salwy padło szereg osób, między innymi znajdujący się w pobliżu mnie Jan Naliwajko, który także miał nieostrożność podnieść się...*"[116]. W prezentowanej publikacji znajdziemy biogramy żołnierzy poległych w opisanych powyżej walkach, wśród nich: 13 zginęło pod Nowogrodem, 5 pod Czerwonym Borem, 4 pod Ostrołęką, po 3 pod Łętownicą i Mątwicą, 2 w okolicach Szumowa i 1 pod Zambrowem. Kolejnych 6 dostało się do niewoli, 4 zaginęło, a losy kilkudziesięciu innych nie są znane.

10.IX.1939 r., na skutek otrzymywanych spod Wizny wieści o przekroczeniu przez siły niemieckie Narwi, w Białymstoku będącym do tej pory na zapleczu działań wojennych

[113] A. Dobroński, K. Filipow, *42 Pułk*..., pr. cyt., s. 34-41.

[114] 10 PUL dotarł do Białowieży 20.IX.1939 r. i tam wszedł w skład Brygady Kawalerii „Plis" organizowanej Dywizji Kawalerii „Zaza" dowodzonej przez gen. Zygmunta Podhorskiego (dotychczasowego dowódcy SBK, to od jego pseudonimu wzięła się nazwa zgrupowania). Pod koniec września dywizja podporządkowała się SGO „Polesie" gen. bryg. Franciszka Kleeberga i wraz z nią wzięła udział w kończącej kampanię wrześniową bitwie pod Kockiem (5.X.1939 r.).

[115] H. Guderian, *Wspomnienia żołnierza*, Wyd. Bellona, Warszawa 1991 r., s. 67.

[116] Naliwajko Jan, Sygn. Zg. 358/1948 [4/2961].

przystąpiono do organizacji czynnej obrony miasta (już ok. 4.IX.1939 r. podjęto akcję zmierzającą do rozproszenia mieszkańców – Białystok opuszczały głównie osoby nieposiadające w mieście nieruchomości oraz niezwiązane z obroną, czy funkcjonującymi instytucjami). Powołano dowództwo obrony miasta na czele którego stanął ppłk Zygmunt Szafranowski (Szafrankowski), szefem sztabu został kpt. Tadeusz Kosiński[117], jak wynika z akt Sądu Grodzkiego w Białymstoku komendantem obrony dworca i odcinka linii kolejowej został por. rez. Bohdan Skrzędziejewski (człowiek o bardzo bogatym życiorysie)[118]. Od strony Warszawy rozpoczęto przygotowywanie umocnień, generalnie obrona miasta miała zostać oparta o linię Pietrasze – Wysoki Stoczek – Marczuk – Nowe Miasto. Prowadzące do miasta szosy przecięto rowami przeciwczołgowymi, 2 kompania batalionu marszowego 42 PP wraz z plutonem armat zajęła pozycje na Wysokim Stoczku, 1 kompania – w okolicach cmentarza Św. Rocha, w odwodzie pozostawała 3 kompania. Na Nowym Mieście umieszczono batalion wartowniczy nr 32, a na Białostoczku dwa szwadrony 2 Pułku Ułanów Grochowskich (którym udało się oderwać od nieprzyjaciela i przedostać do miasta), dodatkowo na odcinek Choroszcz – Żółtki wysłano kompanię piechoty z ciężkimi karabinami maszynowymi[119]. W nocy z 10 na 11.IX.1939 r. ewakuowano z miasta część urzędników, funkcjonariuszy Policji Państwowej oraz ważniejsze archiwalia (np. Archiwum Komendy Wojewódzkiej Policji) – o losie jaki spotkał ewakuowanych (głównie Policjantów) szerzej w następnym podrozdziale. Oprócz nielicznych nalotów na cele strategiczne (koszary, węzły kolejowe) i napływu rannych Białystok nie miał jeszcze bezpośredniego kontaktu z działaniami wojennymi. Sytuacja ta zmieniła się 13.IX.1939 r. kiedy to wysunięta w okolice Żółtek kompania ckm-ów nawiązała kontakt ogniowy z nadciągającymi oddziałami brygady fortecznej „Lötzen”[120]. Następnego dnia wojska niemieckie przeprawiły się przez Narew i zaczęły docierać na przedpola Białegostoku. Rankiem 15.IX.1939 r. piechota nieprzyjaciela zaatakowała polskie pozycje na Wysokim Stoczku i w okolicach Marczuka (później też i na Pietraszach). Po kilkugodzinnej wymianie ognia, pod naporem artylerii wroga wspomaganej atakami lotnictwa, a także w obliczu groźby obejścia miasta od południa, obrońcy wycofali się w okolice kościoła Św. Rocha. W czasie walk ciężko ranny został kpt. Tadeusz Kosiński (zmarł jeszcze tego samego dnia w szpitalu w Białymstoku), pozostałe przedstawiające wartość bojową jednostki wycofały się w kierunku Wołkowyska. Marsz na wschód był naturalnym, a może i jedynym w tamtej sytuacji rozwiązaniem – jak brzemiennym w swych skutkach – okazało się niemal natychmiast.

II. W żelaznym uścisku

17.IX.1939 r. o godz. 3 w nocy Wacław Grzybowski – polski ambasador w Moskwie, otrzymał od przedstawiciela Ministerstwa Spraw Zagranicznych Związku Radzieckiego notę dyplomatyczną zawierającą nieprawdziwe informacje o ucieczce z kraju rządu polskiego i rozpadzie państwa. Utrzymane w takim duchu oficjalne oświadczenie stanowiło usprawiedliwienie dla planowanej agresji na terytorium Polski. Podpisane z „nieistniejącym” państwem traktaty Stalin uznał za nieobowiązujące (w tym ustalający granicę polsko-

[117] Obaj występują w niniejszej publikacji; patrz: Szafranowski Zygmunt, Sygn. Zg. 38/1950 oraz Kosiński Tadeusz, Sygn. Zg. 139/1946 [4/415].
[118] Skrzędziejewski Bohdan, Sygn. Zg. 560/1947 [4/978].
[119] A. Dobroński, K. Filipow, *42 Pułk*..., pr. cyt., s. 46.
[120] Jednostki brygady fortecznej „Lötzen” prowadziły działania na drugorzędnym kierunku natarcia, gdyż główne siły niemieckie znad Wizny skierowały się na Brześć (co potwierdza przytoczony fragment wspomnień Heinza Guderiana).

radziecką traktat ryski z 1921 r. i pakt o nieagresji z 1932 r.), jednocześnie pojawiła się konieczność (a przynajmniej możliwość) wkroczenia Armii Czerwonej by ochronić od skutków wojny zamieszkujących wschodnie tereny Polski Białorusinów i Ukraińców. W rzeczywistości Stalin realizował postanowienia zawartego 23.VIII.1939 r. pomiędzy III Rzeszą, a Związkiem Radzieckim paktu o nieagresji (tzw. pakt Ribbentrop – Mołotow), który formalnie miał zabezpieczyć Adolfa Hitlera przed stworzeniem silnej koalicji antyniemieckiej. Faktycznie natomiast był podpisanym na 10 lat układem sojuszniczym, a dołączony do niego tajny protokół określał przyszły kształt (dokładniej mówiąc – podział) Europy Środkowo-Wschodniej. Założenia omawianego aneksu przewidywały, że w przypadku zaistnienia możliwości zmian granic w Europie, strefy wpływów obu sygnatariuszy układu przebiegać będą wzdłuż linii Wisły. W praktyce oznaczało to podział terytoriów państw położonych między Bałtykiem, a M. Czarnym pomiędzy ZSRR i III Rzeszę. Zgodnie z gwarancjami sojuszniczymi, Stalin miał się zobowiązać do ataku na Polskę, w przypadku gdyby znalazła się ona w stanie wojny z III Rzeszą. Realizację zobowiązań sojuszniczych ZSRR rozpoczął niezwłocznie po uregulowaniu sytuacji na pograniczu Mandżurii i Mongolii, gdzie od maja 1939 r. toczył się japońsko-sowiecki konflikt zbrojny. Stalin, uniknąwszy walki na dwa fronty, mógł skierować znaczne siły przeciw Polsce – 17.IX.1939 r. granicę przekroczyło ponad 600 tys. żołnierzy Armii Czerwonej wspomaganych 4,7 tys. czołgów, niemal 5 tys. dział i moździerzy oraz 3,3 tys. samolotów[121]. Zgodnie z założeniami niedokończonego planu operacyjnego „Z" (Zachód), wytyczającego główne zadania obronne Polski w przypadku agresji III Rzeszy, nie przewidywano jednoczesnego zagrożenia ze wschodu, dlatego też z chwilą wybuchu II wojny światowej na granicy ze Związkiem Radzieckim pozostawały tylko bataliony graniczne Korpusu Ochrony Pogranicza[122]. Dysproporcja sił oraz (o czym będzie mowa poniżej) podejmowane przez Naczelne Dowództwo WP decyzje (a w zasadzie ich brak) zadecydowały o niemal niezakłóconym marszu Armii Czerwonej na zachód (oczywiście dochodziło do starć z wojskami polskimi, walki prowadzono m.in. w Sopoćkinie, Wołkowysku, czy Grodnie).

Wieczorem 17.IX.1939 r. Naczelny Wódz marszałek Edward Rydz-Śmigły wydał dyrektywę, w której zobowiązywał związki taktyczne armii do wycofania się na terytorium Rumunii i Węgier, uznał, że brak jest możliwości prowadzenia dalszych działań – nakazał więc nie podejmować walki z bolszewikami, a raczej pertraktować. Stanowisko Naczelnego Dowództwa doprowadziło do dezorientacji części jednostek polskich, rozbrojenia i wzięcia do niewoli ok. 250 tys. żołnierzy. Niezdecydowanie Dowództwa oraz opuszczenie terytorium państwa przez główne organy cywilne i wojskowe ostatecznie przekreśliły możliwość odpowiedniego wykorzystania potencjału militarnego operujących jeszcze na terenie Polski jednostek wojskowych.

Położenie Białostocczyzny na wschodnich rubieżach kraju, będące niejako atutem w chwili ataku III Rzeszy, stało się przekleństwem w obliczu agresji ZSRR. Sąsiedztwo wschodniej granicy spowodowało, że Białystok (jak i inne miasta „ściany wschodniej") przyjął jedno z pierwszych uderzeń wkraczających oddziałów Armii Czerwonej. Zaskocze-

[121] Cz. Grzelak, *Kampania polska 1939 r. w świetle najnowszych badań*, [w:] SGO „Narew" i GO „Grodno" w wojnie obronnej 1939 r. – Materiały konferencji naukowej zorganizowanej w 65 rocznicę wybuchu II wojny światowej, Białystok 2004 r., s. 47.

[122] Stan liczebny KOP w maju 1939 r. wynosił 25 tys. żołnierzy, oczywiście w wyniku prowadzonej mobilizacji siły formacji się podwoiły, jednakże doborowa kadra oraz najwartościowsze i najliczniejsze jednostki skierowane zostały do walki z Niemcami (dodatkowo na front polsko-niemiecki wysłano całą rozlokowaną na wschodniej granicy artylerię); patrz: W. Kowalski, *Boje oddziałów Korpusu Ochrony Pogranicza w kampanii wrześniowej 1939 roku na obszarze województwa białostockiego*, [w:] SGO „Narew" i GO „Grodno" w wojnie obronnej 1939 r. – Materiały konferencji naukowej zorganizowanej w 65 rocznicę wybuchu II wojny światowej, Białystok 2004 r., s. 64-65.

nie było tym większe, że wschód był dotychczas naturalnym kierunkiem ewakuacji części sił zbrojnych oraz niektórych ośrodków administracyjnych. Do Białegostoku wojska radzieckie wkroczyły 22.IX.1939 r., zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami sojuszniczymi dzień wcześniej miasto opuściły jednostki niemieckie, nastąpiło uroczyste przekazanie władzy, raut w hotelu „Ritz" oraz defilada na ul. Lipowej[123]. Następnego dnia (tj. 23.IX.1939 r.) władze radzieckie zarządziły obowiązkową rejestrację wszystkich żołnierzy WP przebywających w mieście (czynnych i w stanie spoczynku). Zarejestrowanych zwalniano do domów, by 26-27.IX.1939 r. wezwać ich ponownie – dla większości były to ostatnie chwile wolności, podzielili los tysięcy ewakuowanych na wschód policjantów, czy żołnierzy wycofujących się przed wojskami niemieckimi. W ten sposób zaczęła zapisywać się jedna z najtragiczniejszych kart polskiej historii – karta, która do dziś budzi liczne kontrowersje (stanowi jednocześnie jeden z bardziej dramatycznych wymiarów niniejszej publikacji).

Jak już wcześniej zostało wspomniane, według różnych szacunków, do niewoli sowieckiej w pierwszych dniach agresji trafiło ok. 250 tys. żołnierzy polskich (zatrzymanych zarówno w chwili wkraczania do Polski Armii Czerwonej, jak i tych aresztowanych w wyniku prowadzonej w dniach następnych akcji rejestracyjnej). Wbrew obowiązującym konwencjom międzynarodowym jeńcy przekazani zostali „pod opiekę" policji politycznej – NKWD, która bardzo skrupulatnie wypełniała powierzone jej zadanie. Jeden z polskich jeńców charakteryzując radzieckie służby mówił, że: „*...Aparat „porządkowy" Sowietów jest tak świetnie zorganizowany, że sławne Gestapo niemieckie, któremu w wykonywaniu „czynności porządkowych" niczego, zdaje się, zarzucić nie można, może iść do NKWD na staż paromiesięczny dla wyrównania braków...*"[124]. Rozpoczęła się selekcja zatrzymywanych i przekazywanych przez oddziały „frontowe" Armii Czerwonej jeńców (ok. 60 tys. osób objęła prowadzona między III Rzeszą, a ZSRR akcja wymiany więźniów[125]). 2.X.1939 r. Ludowy Komisarz Spraw Wewnętrznych Ławrientij Beria wydał zarządzenie, w którym nakazał zgrupować generałów i oficerów oraz urzędników szczebla centralnego w obozie w Starobielsku; oficerów niższej rangi, podoficerów i szeregowców – w Kozielsku i Putywlu; policjantów, żandarmów, strażników więziennych, żołnierzy KOP – w Ostaszkowie. Część jeńców skierowano do robót przymusowych (np. przy budowie drogi relacji Nowogród Wołyński – Lwów, czy w obozach podległych Ludowemu Komisariatowi Hutnictwa Żelaza), ok. 42 tys. żołnierzy WP powołanych do armii z terenów włączonych do zachodniej Ukrainy i Białorusi rozpuszczono do domów. Najtragiczniejszy los spotkał oficerów WP, policjantów i innych funkcjonariuszy państwowych, którzy trafili do obozów specjalnych NKWD w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie. Ogółem przebywało w nich ok. 15,5 tys. polskich jeńców, w znacznej większości oficerów (wśród nich znajdują się również bohaterowie niniejszej publikacji).

Obóz jeniecki w Kozielsku został zorganizowany w oddalonym o ok. 250 km na pd.-wsch. od Smoleńska obszarze poklasztornym oraz pobliskiej pustelni (skit). „*...Obóz kozielski leżał parę kilometrów od miasta Kozielsk. Już z daleka zauważyliśmy, że prowadzą nas do jakiegoś dawnego monastyru. Widać było kilka kopuł cerkiewnych bez krzyży i szereg*

[123] A. Dobroński, pr. cyt., s. 157.

[124] Relacja Witolda Ogniewicza, więźnia obozu w Kozielsku; patrz: A. L. Szcześniak, *Katyń. Relacje, wspomnienia, publicystyka*, Wydawnictwa Alfa – Warszawa 1989 r., s. 17.

[125] Strona sowiecka przekazała Niemcom ok. 43 tys. jeńców, którzy następnie kierowani byli do stalagów i oflagów na terenach zajętych przez III Rzeszę. W wyniku wymiany ZSRR otrzymał prawie 14 tys. więźniów głównie narodowości ukraińskiej i białoruskiej (w większości zostali oni zwolnieni do domów); patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich Poległych w II Wojnie Światowej*, pr. zb., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 25.

ponurych budynków klasztornych. Cały monastyr-obóz był ogrodzony wysokim murem, a mur „na wszelki wypadek", opasany plątaniną kolczastych drutów. Na czterech rogach obozu wystawały wieże, gdzie przy karabinach maszynowych dzień i noc znajdowali się bojcy. Na tem nie kończyła się ochrona obozu. Między wieżami były „grzybki" dla innych wartowników, a oprócz tego przy głównej bramie stało zawsze dwóch krasnoarmiejców. […] *Niedaleko od monastyru kozielskiego był drugi obóz, zwany Skidem. Niegdyś, za czasów carskich, mieścił się tu przytułek dla ułomnych i starców. W Skidzie siedziało około tysiąca pięciuset Polaków. Byli oni przeważnie z terenów okupowanych przez Sowiety.* […] *Mieszkania nasze mieściły się w budynkach klasztornych i cerkwiach. Generałowie i część wyższych oficerów mieszkali w niedużym budynku przy głównej drodze obozu. Ja mieszkałem w jednej z cerkwi (blok nr 2). Obok bramy wyjściowej stał budynek dobrze wszystkim znany – był to „urząd badań"...*"[126]. Henryk Gorzechowski, ułan 16 pułku ułanów, który przeżył niewolę w Kozielsku bardziej szczegółowo opisał wygląd i zabudowania obozu: „*...Umieścili nas w dawnym obszarze klasztornym. Były tam dwie duże cerkwie, które nazwaliśmy: Grób Agamemnona i Grobowiec Indyjski oraz eremy, czyli pustelnie umieszczone w murach, czy pod samymi murami. Coś w rodzaju cel. W tych celach, gdzie za czasów carskich przebywali pojedynczo zakonnicy, myśmy siedzieli po dziesięciu. Była podwójna prycza, na każdej było nas pięciu. Gdy nas przywieziono było już dość zimno. Pamiętam, że na początku nie było jeszcze latryny. Wobec tego pośrodku placyku, niedaleko eremów, wykopano dół i ułożono dwie deski.* […] *Obóz miał główną drogę przez środek, wzdłuż cerkwi. Zresztą trzeba tu od razu dodać, że po sąsiedzku, w odległości 500-1000 metrów był drugi obóz, tzw. skit. To był też Kozielsk, siedzieli tam tak samo starsi oficerowie. Był to jak gdyby oddział obozu klasztornego. Nasi koledzy i znajomi mieszkali przeważnie w cerkwiach. Tylko nieliczni tak jak my w eremach. W cerkwiach były trzyrzędowe prycze. Jeśli dodam, że były one bardzo przepełnione, a ich mieszkańcy na początku poważnie chorowali na żołądek i pęcherz to proszę sobie wyobrazić jak wyglądała noc i sen więźniów. Cerkwie były wymalowane na biało wapnem. Pobyt tylu ludzi i ich parujące oddechy spowodowały odpadanie wierzchniej, białej warstwy ściany i oczom więźniów ukazywały się malowidła cerkiewne przedstawiające głównie fragmenty postaci różnych świętych. Mieszkanie w cerkwiach było bardzo niewygodne i niezdrowe. Szczególnie ze względu na brak ogrzewania, a przecież od początku pobytu naszych oficerów było zimno, z dnia na dzień coraz bardziej...*"[127]. Początkowo w Kozielsku przebywało prawie 9 tys. więźniów, z czego jedynie 177 stanowili oficerowie. Z biegiem czasu, wobec przepełnienia obozu w Starobielsku (oficerskiego), zaczęto przewozić oficerów WP również do Kozielska – policjantów i funkcjonariuszy innych służb odsyłano natomiast do Ostaszkowa. W grudniu 1939 r. w Kozielsku przebywało ok. 5 tys. więźniów (3300 w obozie głównym oraz ok. 1800 w skicie), odwróceniu natomiast uległy proporcje reprezentowanych w nim szarż – w obozie pozostawiono ok. 100 szeregowych i 131 cywilnych uchodźców, resztę stanowili oficerowie (w tym: 4 gen. i 1 kontradm., 24 płk, 79 ppłk, 258 mjr, ponad 1000 kpt. i rtm., ponad 2500 por. i ppor. i ok. 500 pchor.)[128]. Wśród więźniów przeważali zatrzymani w wyniku akcji rejestracyjnej oficerowie rezerwy (w tej liczbie byli m.in. wykładowcy uczelni wyższych, lekarze, inżynierowie, prawnicy, a także księża kapelani). Jak wynika ze wspomnień cytowanego już ułana H. Gorzechowskiego w obozie przebywali również przedstawiciele arystokracji: „*...mieliśmy trzech książąt: Lubomirskiego, Mirskiego i Radziwiłła. Zostali oni zwolnienie z obozu. W ich sprawie interweniowały trzy domy panujące Europy – Anglicy wyciągnęli*

[126] Relacja Witolda Ogniewicza; patrz: A. L. Szcześniak, *Katyń. Relacje, wspomnienia*..., pr. cyt., s. 17-19.
[127] Tamże, s. 41.
[128] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 26.

Radziwiłła, Rumuni Mirskiego, a Włosi Lubomirskiego. Wiem to z całą pewnością, gdyż w Londynie spotkałem Radziwiłła i dowiedziałem się o tym. Wtedy w Kozielsku widziałem jak wyjeżdżali, a kombrig Bogomołow zapraszał ich grzecznie do osobowego auta..."[129]. Warto zauważyć, że w obozie znajdowała się również jedna kobieta – pilot Janina Lewandowska, córka gen. Dowbora-Muśnickiego.

Obóz jeniecki w Starobielsku również zorganizowany został w położonych poza miastem zabudowaniach poklasztornych (znajdował się nad rzeką Ajdar, ok. 230 km na pd.-wsch. od Charkowa, Ukraina). Na początku października 1939 r. skoncentrowano w nim ok. 7 tys. szeregowych i podoficerów, w tym zaledwie kilkuset oficerów. Wkrótce większość przetrzymywanych w obozie więźniów skierowano do robót drogowych, a ich miejsce zaczęli zajmować przywożeni oficerowie (głównie obrońcy Lwowa). Od listopada 1939 r. w Starobielsku przebywało ok. 3920 wyselekcjonowanych przez NKWD oficerów, w tym: 8 gen., 56 płk, 130 ppłk, ok. 320 mjr, 854 kpt. i rtm., 2528 por. i ppor. oraz ponad 50 cywilów. Podobnie jak w przypadku obozu w Kozielsku, tak i tu, wśród oficerów rezerwy znajdowało się kilkunastu profesorów wyższych uczelni, prawie 400 lekarzy, kilkuset prawników i inżynierów, ok. 100 nauczycieli[130].

Obóz jeniecki w Ostaszkowie założony został w monastyrze Niłowa Pustyń (Pustelnia Niłowo-Stołbieńska), zlokalizowanym na wyspie Stołbnyj (lub Stołobnoje) na jez. Seliger, ok. 11 km od Ostaszkowa. Tadeusz Bilski, kapral łączności ocalały z Ostaszkowa, swoje pierwsze spotkanie z obozem wspomina następująco: „*...Przez Kalinin po ok. 4 dniach przywieziono nas do Ostaszkowa. Tam nas wyładowano. To też taka mała miejscowość. Przeszliśmy ulicę w poprzek i po kilkudziesięciu metrach przyszliśmy nad olbrzymie jezioro. Nad jeziorem poczekaliśmy trochę, podpłynął statek, na który nas wszystkich załadowano i krętymi wodami (zawsze było widać jeden i drugi brzeg), dopłynęliśmy do wyspy otoczonej murem. Ta wyspa miała kilka przystani, do których przybijały statki. Rzucił nam się w oczy z daleka widoczny, wykuty w murze napis „1863". Nikt nie wyjaśnił co te cyfry mają znaczyć. Kojarzyliśmy je sobie z powstaniem styczniowym. Mur zaczynał się kilka metrów od brzegu. Widać było kościół, nie cerkiew, bodajże gotycki, z wieżą, naokoło było dużo budynków...*"[131]. Obóz w Ostaszkowie był najbardziej różnorodny pod względem składu osobowego, w listopadzie 1939 r. przebywało w nim niemal 8,4 tys. jeńców – w kwietniu 1940 r. w obozie osadzonych było 6,5 tys. osób (w tym około 4 tys. funkcjonariuszy: Policji Państwowej, Żandarmerii WP, Służby Więziennej, Straży Granicznej, KOP – wśród nich ok. 380 oficerów)[132].

Wymienione obozy miały charakter specjalny – wprowadzono w nich, niezgodny zresztą z konwencjami międzynarodowymi i normami postępowania z jeńcami wojennymi, system przesłuchań i represji. Po zakończeniu selekcji więźniów (listopad 1939 r.) w obozach działalność swą rozpoczęły komórki śledcze, które za zadanie miały przygotowanie akt dotyczących przetrzymywanych osób. 5.III.1940 r. Biuro Polityczne KC WKP (b)[133] zaakceptowało wniosek Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych Ł. Berii, w którym proponował on rozpatrzenie w trybie specjalnym (pozasądowym tzn. bez konieczności przedstawienia zarzutów, ani przeprowadzenia procesu) z przewidzianym najwyższym

[129] A. L. Szcześniak, *Katyń. Relacje, wspomnienia*..., pr. cyt., s. 44.
[130] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 27.
[131] A. L. Szcześniak, *Katyń. Relacje, wspomnienia*..., pr. cyt., s. 98.
[132] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 27.
[133] Komitet Centralny Wszechzwiązkowej Partii Komunistycznej (bolszewików) – komunistyczna partia ZSRR rządząca krajem w latach 1925-1952 (partia pod różnymi nazwami sprawowała władzę od 1917 do 1991 r.).

wymiarem kary (tj. rozstrzelaniem) spraw polskich jeńców więzionych w obozach specjalnych. Wniosek dotyczył 14 736 (lub 14 552) polskich oficerów w/w obozów oraz ponad 10,5 tys. (ostatecznie objął 7305)[134] polskich więźniów osadzonych w więzieniach zachodniej Białorusi i Ukrainy. Od 3.IV.1940 r. do połowy maja tegoż roku jeńcy obozów w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie przekazani zostali do dyspozycji obwodowych zarządów NKWD, na listach wywozowych z obozów znalazło się 4404 jeńców z Kozielska, 3896 ze Starobielska i 6287 z Ostaszkowa. Józef Mackiewicz, dziennikarz wileński obecny przy prowadzonej przez Niemców w 1943 r. ekshumacji zwłok z odnalezionych w Lesie Katyńskim zbiorowych mogił, tak rekonstruował ostatnie chwile polskich oficerów: „*...W marcu, kwietniu roku 1940 na stację Gniezdowo koło Smoleńska, o 4 kilometry od Katynia, codziennie przybywał pociąg, złożony z trzech wagonów i parowozu. Z wagonów tych wyładowywano oficerów polskich. Wyładowywano do samochodów więziennych, znanych zarówno w Smoleńsku jak całej Rosji pod nazwą „czernyj woron" (czarny kruk). Samochody pochodziły ze Smoleńska, których tamtejsze NKWD posiadało cztery sztuki. Do Katynia chodziło ich trzy. Przodem jechała ciężarówka z rzeczami, za nią „czernyje worony", zaś karawanę zamykał samochód osobowy z urzędnikami NKWD. Ponieważ oficerowie przywożeni byli z rzeczami, wynika z tego, że do ostatniej chwili nie wiedzieli, co ich czeka. Po pewnym czasie auta zawracały na stację i w ten sposób kursowały cały dzień tam i z powrotem. Nazajutrz przychodziły nowe wagony, nowy transport. Ilu w ten sposób tracono dziennie, ustalić trudno...*"[135]. Na pytanie czy nie stawiali oporu, odpowiada: „*...Owszem stawiali. Znaczna część skrępowana była sznurami, niektórzy pokłóci bagnetami. Tego dnia, gdy opuszczałem Katyń, wydobyto zwłoki, które tym się różniły od innych, że nie były strzelane tym stereotypowym strzałem w potylicę czaszki, jak to już powszechnie wiadomo, a wykazywały postrzał z tyłu między łopatki, przebite poza tym prawie na wylot bagnetem i kilkakrotnie jeszcze pokłute w różnych miejscach. Właśnie stawiających opór, jak to wykazały badania, krępowano. Widziałem ten charakterystyczny węzeł. Nie potrafię go powtórzyć, ale chodzi w nim głównie o to, że którąkolwiek bądź rękę poruszy delikwent, zaciska wszystkie więzy. Niektórym sznury założone były na szyi, w takim wypadku szarpnięcie skrępowaną ręką zaciskało jednocześnie pętlę na szyi i dusiło...*"[136]. By uporządkować informacje dotyczące zbrodni katyńskiej należy przypomnieć, że jeńców obozu w Kozielsku rozstrzelano, a następnie pogrzebano w zbiorowych mogiłach w Lesie Katyńskim, uroczysko Kozie Góry (Kosogory), oficerów ze Starobielska mordowano w Charkowie by później pogrzebać w pobliskich Piatichatkach (obecnie dzielnica Charkowa), więźniów obozu w Ostaszkowie rozstrzelano w Kalininie (Twer) i pogrzebano w oddalonej o 30 km miejscowości Miednoje. Śmierci uniknęło jedynie 395 polskich jeńców (205 z Kozielska, 112 z Ostaszkowa i 78 ze Starobielska), zostali oni przewiezieni do obozu w Griazowcu pod Wołogdą[137].

W aktach Sądu Grodzkiego w Białymstoku, a tym samym i w niniejszej publikacji, występują informacje o pochodzących z terenów Białostocczyzny polskich jeńcach w/w obozów. Dzięki powstałym na ten temat opracowaniom i publikowanym listom ofiar jest to w zasadzie najbardziej szczegółowo opisana grupa biogramów[138]. Wśród 90 prezentowa-

[134] J. Ciesielski, *Zbrodnie sowieckie na oficerach polskich 1939-1940*, [w:] Biuletyn Wojskowej Służby Archiwalnej Nr 19, Warszawa 1996 r., s. 86.
[135] J. Mackiewicz, *Widziałem na własne oczy*, [w:] Goniec Codzienny Nr 577, Wilno 3.VI.1943 r. (tekst artykułu zaczerpnięty z Internetu).
[136] Tamże.
[137] Wśród biogramów zeznających w procesie świadków (cz. II prezentowanej publikacji) znajdują się życiorysy 4 więźniów obozów w Kozielsku i Ostaszkowie, którzy zwolnieni zostali z niewoli i wrócili szczęśliwie do kraju.
[138] Chodzi tu przede wszystkim o nieocenioną publikację Stowarzyszenia Rodzina Katyńska *„Ostatnia droga..."*, wydaną w Białymstoku w 2006 r., zawiera ona, opracowane na podstawie ankiet i rozmów z rodzinami ofiar,

nych w publikacji życiorysów „katyńskich" przeważają funkcjonariusze Policji Państwowej ewakuowani nocą z 10 na 11.IX.1939 r. z Białegostoku – 41 biogramów (alfabetyczny spis policjantów rozstrzelanych przez NKWD znajduje się w Suplemencie na końcu publikacji). Kolejnych 17 to oficerowie 42 Pułku Piechoty, 1 „Dziesiątak" (Władysław Bielecki)[139], pozostałe 31 ofiar to żołnierze innych formacji. „Dzieci Białegostoku" wśród ofiar katyńskich to: chor. Jan Bechcicki, ppor. Edward Cieśla, por. Antoni Kornacki, ppor. Władysław Maszko, kpt. Antoni Ignacy Muliński, ppor. Roman Olszyński, kpt. Zygmunt Perlitz, mjr Stanisław Józef Profic, ppor. Henryk Rogalski, ppor. Adam Skalimowski (w sierpniu 1939 r. zmobilizowany do batalionu fortecznego KOP w Osowcu), ppor. Kazimierz Sulkowski, por. Stanisław Uniśkiewicz, por. Wacław Wasiak (wpis niezwykle dramatyczny, w aktach znajdują się oryginalne karty pocztowe ze Starobielska pisane do żony poślubionej zaledwie rok przed wybuchem wojny, przebija z nich tęsknota i żal, dodatkowo uzyskano z nich informacje o R. Zniszczyńskim innym oficerze 42 PP), kpt. Roman Zniszczyński (biogram umieszczony w przypisie, patrz: W. Wasiak), por. Władysław Winiarz, ppor. Stanisław Wykpisz (aplikant w Sądzie Okręgowym), kpt. Adam Żałobiński [Żołobiński]. Prawdopodobnie dodać należy jeszcze Jana Juźwiaka, który na początku 1940 r. przebywał w obozie w Ostaszkowie, brak jest jednak konkretnych informacji o jego dalszych losach (nie występuje również na listach ofiar)[140]. Wymienieni w artykule Doroty Michaluk ppor. Konstanty Klentak (dowódca plutonu karabinów maszynowych batalionu marszowego 42 PP, ranny w czasie walk o Białystok) i mjr Stefan Wolski (kwatermistrz i drugi zastępca dowódcy pułku) nie występują w Aktach Sądu Grodzkiego w Białymstoku, dlatego też te biogramy nie znalazły się w publikacji, natomiast dla poszerzenia informacji o losach żołnierzy 42 PP wspomnieć ich wypada razem z towarzyszami niedoli[141]. Taki sam los spotkał ppor. rez. Czesława Sucharskiego nauczyciela Szkoły Powszechnej w Księżynie, który przydział wojskowy otrzymał do 71 PP w Zambrowie jednak podczas obrony Białegostoku walczył razem z batalionem marszowym 42 PP, wymieniony jest on również (obok niejakiego Szafrańskiego) w odnalezionym w Kozielsku pamiętniku por. Wacława Kruka jako „najlepszy towarzysz niedoli w Skicie"[142]. Z oficerów innych formacji (niż te stacjonujące na terenie Białegostoku), rozstrzelanych wiosną 1940 r. przez NKWD, zwrócić uwagę należy na Karola Świątka, porucznika elitarnego 5 Pułku Strzelców Podhalańskich. Przed wojną zamieszkiwał w Białymstoku, jako magister prawa pracował w białostockim Urzędzie Wojewódzkim. 27.XII.1938 r. (tj. 9 miesięcy przed wybuchem wojny) zawarł związek małżeński z urzędniczką Janiną Krzemińską – świeżo upieczony mąż wyruszył na front spełnić swój obowiązek wobec ojczyzny. W wyniku agresji ZSRR na Polskę dostał się do niewoli radzieckiej, umieszczono go w obozie jenieckim w Starobielsku, skąd pisał listy do ukochanej

biogramy białostockich żołnierzy i funkcjonariuszy innych służb przetrzymywanych w specjalnych obozach NKWD. Cenne informacje udało się uzyskać również z publikowanych list ofiar i zaginionych obozów w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie opracowanych przez A. L. Szcześniaka, czy tej umieszczonej na stronach internetowych Katedry Polowej Wojska Polskiego. Dodatkowym źródłem pozwalającym na weryfikację zawartych w aktach danych była wydawana w Pruszkowie 6-cio tomowa *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich Poległych w II Wojnie Światowej*. Wspomnieć należy również o zamieszczonym w „Białostocczyźnie" artykule D. Michaluk dotyczącym oficerów 42 PP znajdujących się na Liście Katyńskiej.

[139] Bielecki Władysław, Sygn. Zg. 205/1947 [4/632]; Jako ciekawostkę należy podać fakt, że oględziny zwłok chorążego W. Bieleckiego opisane zostały jako przykładowe we wspomnianym już artykule Józefa Mackiewicza z 1943 r. (dokładny cytat z artykułu znajduje się w biogramie).

[140] W aktach znajdują się liczne przypadki żołnierzy, którzy we wrześniu 1939 r. dostali się do niewoli sowieckiej i od tego momentu brak jest jakichkolwiek informacji o ich losach, nie występują również na wspominanych już listach ofiar i zaginionych (wśród nich mogą znajdować się potencjalni więźniowie obozów NKWD).

[141] D. Michaluk, *Oficerowie 42 pułku piechoty na Liście Katyńskiej*, [w:] Białostocczyzna Nr 4/40/1995, Białystok 1995 r., s. 125-130.

[142] A. L. Szcześniak, *Katyń. Relacje, wspomnienia*..., pr. cyt., s. 123.

żony. Pomimo sytuacji w jakiej się znalazł przez cały czas myślał o niej i martwił się jej niewygodami, pisał: „[niech] *dobre bogi mają Ciebie w mej potężnej opiece*" i prosił by tak jak on wierzyła w szybkie ich połączenie. Cytowana karta wysłana została z obozu 7.III.1940 r., tj. dwa dni po zaaprobowaniu przez KC WKP (b) zbrodniczych planów Berii...

III. Okupacja sowiecka

W wyniku przegranej kampanii wrześniowej terytorium Polski podzielone zostało między obu agresorów, podpisany 28.IX.1939 r. w Moskwie układ o granicy między III Rzeszą, a ZSRR ustalał linię graniczną wzdłuż rzek Bug – Narew – San (dokonano zatem korekty [na rzecz Niemiec] ustaleń tajnego protokołu do paktu Ribbentrop – Mołotow). III Rzesza zajęła 186 tys. km² zamieszkałych przez 22 mln Polaków, ZSRR – 201 tys. km² z 13,4 mln mieszkańców[143]. Związek Radziecki przejęte przez siebie tereny włączył do republik: ukraińskiej i białoruskiej – Białostocczyzna weszła w skład Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej jako tzw. Zachodnia Białoruś. Bardzo szybko w Białymstoku pojawili się funkcjonariusze NKWD (na siedzibę urzędu wybrano budynek obecnego Urzędu Wojewódzkiego), rozpoczęły się aresztowania i represje ludności – już 23.IX.1939 r. (tj. dzień po wkroczeniu wojsk radzieckich do Białegostoku) rozstrzelano 7 Polaków, którym udowodniono udział w wojnie polsko-bolszewickiej[144]. W pierwszej kolejności sowieci swoją uwagę skupili na żołnierzach, funkcjonariuszach innych służb (Policja, Służba Więzienna), urzędnikach administracji i sądownictwa. Białostockie więzienie zapełniło się do tego stopnia, że aresztowanych trzymano także w innych miejscach na terenie miasta – w obiekcie przeznaczonym do przetrzymywania ok. 1500 osadzonych przebywało 8000 osób podejrzanych o działanie, czy postawę wrogą wobec nowych władz[145]. Zatrzymano m.in. Seweryna Nowakowskiego – Prezydenta Białegostoku, który następnie wywieziony został w głąb ZSRR. W Aktach Sądu Grodzkiego nie występują niestety informacje mogące przybliżyć losy ostatniego przedwojennego Prezydenta miasta, poznać natomiast możemy historie innych urzędników aresztowanych w pierwszych dniach rządów radzieckich. 25.IX.1939 r. zatrzymany został Kazimierz Piotrowski – Wiceprezydent Białegostoku, a w następnych dniach: Józef Ostruszka (Ostróżka (?)) – Prezes Sądu Okręgowego w Białymstoku (prawdopodobnie zmarł w Republice Komi), Karol Wolisz/Wolisch – Wiceprezes Sądu Okręgowego (aresztowany w 1940 r., przebywał w więzieniu w Brześciu n/Bugiem), Tadeusz Józef Metz – były kpt. WP, Naczelnik I Wydziału Izby Skarbowej w Białymstoku, Jan Bolesław Stokowski – Naczelny Sekretarz Sądu Okręgowego (osadzony został w zorganizowanym w piwnicach Sądu schronie, po przesłuchaniu prowadzonym przez NKWD – zaginął bez wieści), Julian Powojski – Komornik IV rewiru Sądu Grodzkiego i wielu innych. Na oddzielną uwagę zasługuje sprawa Romualda Banaszkiewicza, który przed wojną pełnił funkcję Burmistrza Starosielc. 16.X.1939 r. został on aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony do Saratowa, jego żonę natomiast wiosną 1940 r. zesłano na Syberię. Losy Romualda Banaszkiewicza nie są do końca wyjaśnione, bliżej znane są za to dramatyczne dzieje jego żony – Bogumiły. Po powrocie z zesłania rozpoczęła poszukiwania męża, nie posiadała już wtedy żadnego majątku (wszystko zostało zarekwirowane lub zniszczone) – utrzymywała się z dorywczej pracy sezonowej, z powodu braku środków do życia

[143] A. Czubiński, pr. cyt., s. 165.
[144] D. Boćkowski, *Białystok w latach okupacji sowieckiej (1939-1941)*, [w:] Białostocczyzna Nr 2/42/1996, Białystok 1996 r., s. 53.
[145] A. Dobroński, pr. cyt., s. 157.

przez pewien czas mieszkała nawet w przytułku (w toczącym się postępowaniu wystąpiła do Sądu z prośbą o przyznanie jej tzw. *prawa ubogich*, zwalniającego z opłat sądowych)[146].

Po wstępnym okrzepnięciu nowej władzy przystąpiono do masowych akcji wysiedleńczych. Początkowo z terenów Białostocczyzny deportowano w głąb Białoruskiej SRR tzw. bieżeńców – uciekinierów z Polski centralnej (byli to głównie uciekający przed ofensywą niemiecką Żydzi). Po zarejestrowaniu wszystkich uchodźców stwierdzono, że wysiedleniem objętych powinno być ok. 25 tys. osób, nie udało się ostatecznie zrealizować tych planów, choć do końca października 1939 r. wywieziono niemal 12 tys. bieżeńców[147]. Pierwsza masowa wywózka rodzimych mieszkańców miasta miała miejsce 10 – 11.II.1940 r., deportowano wówczas w głąb ZSRR (Tajszet) 1582 osoby (głównie z rodzin osadników i leśników) – z terenu całej Białostocczyzny łącznie odesłano prawie 12 tys. osób. Następna masowa wywózka obejmować miała rodziny 21 tys. skazanych na śmierć polskich oficerów, policjantów i innych funkcjonariuszy przetrzymywanych w więzieniach i obozach NKWD. 13.IV.1940 r. z Białegostoku odesłano dwa transporty, w pierwszym skierowanym do Pawłodaru (Kazachstan) wywieziono 1190 osób, w drugim wysłanym do Tajnezy (Kazachstan) znajdowały się 1893 osoby[148]. W kolejnej deportacji ponownie wywieziono uchodźców przybyłych na tereny Białorusi Zachodniej – z Białegostoku łącznie wysłano wówczas 5 transportów – trzy do Kotłasu (1303, 657 i 533 deportowanych), jeden transport z 1589 osobami skierowano do Archangielska i jeden do Szabalino (804 osoby)[149]. Ostatnia wywózka Białostoczan miała miejsce w czerwcu 1941 r. – przerwał ją wybuch wojny z Niemcami. Jedna z wywiezionych wówczas osób tak zapamiętała podróż w głąb ZSRR: „*...Żołnierze rosyjscy przyszli w nocy, kazali budzić dzieci i ubierać się. Pozwolono nam zabrać 100 kg bagażu*[150]*.* […] *Do Białegostoku dowieziono nas furami. Tam umieszczono nas w wagonach pociągów towarowych. W wagonach tych znajdowały się piętrowe prycze, zajmujące tyle miejsca, że nie możliwe było stanie na podłodze. Podróż trwała 28 dni. W czasie podróży odżywialiśmy się tylko tym co wzięliśmy ze sobą z domów. Ja miałam suchary, trochę wędliny i chleba. To musiało starczyć dla mnie i moich dzieci* [2 synów – przyp. autora] *na całe 28 dni. Raz w tygodniu żołnierze rosyjscy dawali nam zupę, która bardzo często była zepsuta z powodu upałów. Otrzymywaliśmy też raz dziennie wodę, lecz także często niezdatną do picia. Podczas podróży zachorował mój młodszy synek Julek. Zatruł się on brudną wodą i zepsutą zupą.* […] *Pociąg zatrzymano 20 km od sowchozu. Te 20 km musieliśmy przebyć pieszo, tylko nasz bagaż przewieziono furami.*[...] *Starszy syn szedł, a młodszego przez całą drogę musiałam nieść na rękach ponieważ był zbyt mały żeby iść, a poza tym był chory...*”[151]. Na miejscu warunki, w których przyszło żyć deportowanym okazały się jeszcze trudniejsze: „*...Pożywienie zdobywaliśmy sprzedając swoje ubrania, rzeczy, które przywieźliśmy ze sobą z Polski Rosjanom. Jesienią kradliśmy ziemniaki z pola. Musieliśmy je wykopywać ze zmarzniętej ziemi rękoma, bez pomocy żadnych narzędzi.* […] *Latem życie było lżejsze ponieważ rosła pokrzywa, z której gotowałam zupę, rosły także jagody i poziomki.* […] *Do domu wracaliśmy wszyscy z pragnieniem najedzenia się chleba do syta...*”[152].

---

[146] Banaszkiewicz Romuald, Sygn. Zg. 656/1947 [4/1072] (cz. I) oraz Banaszkiewicz Bogumiła (cz. II).
[147] D. Boćkowski, pr. cyt., s. 57.
[148] Tamże, s. 59.
[149] Tamże, s. 59-60.
[150] Wywożeni mogli ze sobą zabrać niezbędny dobytek, którego waga (według ustaleń NKWD) nie mogła przekraczać 500 kg na osobę, widocznie z przyczyn technicznych limity te zostały później ograniczone; patrz: D. Boćkowski, pr. cyt., s. 57.
[151] Relacja Karoliny Wilczyńskiej z pobytu na Syberii (wywieziona 20.VI.1941 r.) – ze zbiorów rodzinnych Anety Wilczyńskiej.
[152] Tamże.

Łącznie w ciągu całej okupacji sowieckiej deportowano ok. 30 tys. rdzennych mieszkańców Białostocczyzny. Wśród prezentowanych biogramów znajduje się 157 życiorysów osób wywiezionych przez władze radzieckie w głąb ZSRR (w części pierwszej, tzn. biogramy tych, którzy zmarli; do tego doliczyć należy jeszcze świadków, którzy powrócili i później zeznawali w toczących się postępowaniach – cz. II). W tej liczbie znaczna część zmarła na obczyźnie, inni zaginęli bez śladu (sądzić należy, że także nie przeżyli tułaczki), niektórzy mężczyźni wstąpili do formowanych na terenie ZSRR polskich formacji wojskowych i walczyli później na frontach Europy Zachodniej (o tym w dalszej części). Do wspomnianych już aresztowań (i późniejszych rozstrzelań), zsyłek i wywózek na roboty przymusowe dodać jeszcze należy Białostoczan przymusowo wcielanych w szeregi Armii Czerwonej (brali oni następnie udział w „Wielkiej Wojnie Ojczyźnianej" lub kierowani byli do batalionów robotniczych). Według różnych szacunków przypuszcza się, że w ciągu 19 miesięcy sowieckich rządów łączne straty Białostocczyzny sięgnęły nawet 75 tys. osób, a sam Białystok mógł stracić ok. 7 tys. ze swych mieszkańców[153].

IV. Okupacja niemiecka

22.VI.1941 r., zgodnie z opracowanymi wcześniej założeniami (Fall Barbarossa), III Rzesza dokonała agresji na ZSRR. Wykorzystując mobilność jednostek zmotoryzowanych i pancernych wojska niemieckie ostrym klinem rozbić miały linię wojsk radzieckich i szybkim marszem osiągnąć obszar, z którego lotnictwo sowieckie nie będzie mogło dokonywać nalotów na terytorium Niemiec. Szybkie opanowanie znacznych obszarów Związku Radzieckiego doprowadzić miało do odcięcia rosyjskiej floty bałtyckiej od jej macierzystych portów (co spowodowałoby utratę jej walorów bojowych), umożliwiłoby unicestwienie przez lotnictwo niemieckie głównego ośrodka przemysłowego Rosjan na Uralu, a także zabezpieczyłoby terytorium III Rzeszy przed ewentualnymi zniszczeniami wojennymi. Hitler, w ciągu 2-3 miesięcy, chciał osiągnąć linię Archangielsk – Wołga – Astrachań[154]. Łącznie na ZSRR uderzyły 153 dywizje (tj. ok. 2,4 mln żołnierzy), niemal 5 tys. samolotów, 3712 czołgów i dział – całość działań koordynował naczelny dowódca wojsk lądowych Rzeszy feldmarszałek Walther von Brauchitsch[155]. Idea wojny błyskawicznej spowodowała, że już 22.VI.1941 r. (tj. w dniu podjęcia agresji) samoloty niemieckie bombardowały cele strategiczne na terenie Białegostoku (dworzec, obiekty wojskowe). Maria Kolendo, Okręgowy Wizytator Szkół i współorganizatorka tajnego nauczania na Białostocczyźnie, opisała w swoim pamiętniku pierwsze chwile agresji III Rzeszy: „*22.VI.1941 r. Godz. 4 rano – pierwsze odgłosy strzałów armatnich, ostrzeliwujących samoloty niemieckie.* [...] *Słychać huk bomb rzucanych przez Niemców, wszyscy koncentrujemy się w sieni. Różne uczucia ogarniają serce moje. W godzinę rodziny sowieckie ewakuują się i trwała panika przez cały dzień. Jest to formalna ucieczka w przerażeniu.*"[156]. Przytoczony fragment pokazuje jak dużym zaskoczeniem dla Rosjan było rozpoczęcie działań przez armię niemiecką. Wśród formacji pogranicznych nie zarządzono mobilizacji, wielu oficerów wyjechało na

[153] D. Boćkowski, pr. cyt., s. 61-62.
[154] H. Guderian, pr. cyt., s. 391-393 (na podstawie podpisanych 18.XII.1940 r. przez A. Hitlera wytycznych do realizacji wariantu „Barbarossa").
[155] Przy czym warto zauważyć, że w połowie 1941 r. Niemcy dysponowały znacznie większymi siłami – ok. 7,2 mln ludzi (w tym 3,8 mln to armia lądowa), 214 dywizji lądowych (a wśród nich 21 DP i 14 DZmot.), 5640 czołgów i ponad 10 tys. samolotów; patrz: A. Czubiński, pr. cyt., s. 189-190.
[156] Archiwum Państwowe w Białymstoku [dalej: APB], *Materiały Marii Kolendo 1912-1980* (zespół nr 4/750), Sygn. 16, k. 3.

urlopy i przepustki. Stalin wprawdzie posiadał informacje o koncentracji w strefie przygranicznej wojsk niemieckich (w odpowiedzi sam skupił w tym rejonie znaczne siły), uważał jednak, że Hitler nie rozpocznie ataku zanim nie nastąpi przełom w działaniach przeciw Wielkiej Brytanii (dlatego też nie wprowadził stanu alarmowego). „*...Na mieście liczne patrole wojskowe. Nie wolno wychodzić z domów na ulicę, w pewnym momencie nawet na podwórze. Wczoraj* [24.VI.1941 r. – przyp. autora] *samoloty niemieckie krążyły swobodnie, dziś znów ostrzeliwują je z dział sowieckich. Spodziewani Niemcy nie przychodzą...*”[157]. 27.VI.1941 r. do miasta wkroczyły oddziały niemieckie (dzień wcześniej Białystok opuściła Armia Czerwona) „*O godz. 4 m. 30 zerwaliśmy się z łóżek pod wpływem silnej kanonady. Schroniłam się z rodziną w piwnicy. Do godz. 10 trwała taka sytuacja.* [...] *Przychodzi wiadomość, że Niemcy wchodzą, na razie patrole, potem na motocyklach, rowerach, samochodach. Od czasu do czasu jeszcze kanonada. Jest godzina 6 wieczorem do miasta wchodzą świeże oddziały wojskowe niemieckie. Na krańcach miasta rozlegają się pojedyncze strzały karabinowe.* [...] *W śródmieściu pali się, podpalono synagogę i pali się sąsiedni teren. Piątek jest historycznym dniem dla Białegostoku. W piątek pierwszy raz weszli Niemcy, w piątek weszli Bolszewicy, w piątek drugi raz weszli Niemcy*.”[158]. Jeszcze tego samego dnia żołnierze (wkraczającego w ślad za wojskami frontowymi) niemieckiego batalionu policyjnego 309 spalili żywcem w Wielkiej Synagodze ok. 800 Żydów (ogółem 27.VI.1941 r. zamordowano ok. 2 tys. Żydów – zbrodnie hitlerowskie na ludności żydowskiej dokładniej opisane zostały w następnym podrozdziale). Prowadzone akcje związane były z hitlerowską koncepcją „uregulowania kwestii żydowskiej”, a także z opracowanymi wcześniej wytycznymi planu operacyjnego wojny ze Związkiem Radzieckim. Założenia Fall Barbarossa, które obliczone były na szybkie zwycięstwo, jako jeden z czynników wspierających osiągnięcie zamierzonego celu, zakładały zdobycie nad wrogiem przewagi psychologicznej, co wiązało się ze znacznym okrucieństwem i terroryzowaniem zajmowanych terytoriów.

Do końca lipca 1941 r. Białystok znajdował się pod zarządem władz wojskowych, następnie podporządkowany został administracji cywilnej. Utworzony został okręg białostocki (Bezirk Bialystok), na czele którego stanął gauleiter (naczelnik okręgu) i nadprezydent Prus Wschodnich Erich Koch (siedzibą władz cywilnych został Pałac Branickich). Rozpoczął się trwający do 1944 r. okres okupacji niemieckiej, okupacji tak dramatycznej dla dziesiątków tysięcy Żydów, ale też wcale nie lżejszej dla ludności polskiej. Już 27.VI.1941 r. utworzony został na terenie Białegostoku obóz dla jeńców radzieckich (Stalag 57, od 1.VIII.1942 r. przemianowany na Stalag 316), zlokalizowano go w byłych koszarach 10 PUL (był to pierwszy, nie licząc prowizorycznego obozu zorganizowanego we wrześniu 1939 r. w budynku Liceum Ogólnokształcącego nr 6, obóz niemiecki na terenie Białegostoku). Jednorazowo mogło w nim przebywać nawet do 12 tys. więźniów, wykorzystywani byli oni do prac budowlanych na pobliskim lotnisku „Krywlany”. Przez obóz łącznie mogło przejść kilkadziesiąt tys. osób, z czego ok. 3 tys. zginęło. Po jego likwidacji w 1943 r. zorganizowano tam obóz przejściowy dla ludności żydowskiej[159]. Obok wyżej wspomnianego wymienić można obóz przejściowy przy ul. Zwycięstwa dla osób wywożonych na roboty przymusowe w głąb III Rzeszy (3 baraki), obóz karny w Starosielcach (zlokalizowany w trójkącie między torami linii kolejowych Białystok – Ełk i Białystok – Warszawa) oraz zlokalizowany między Zaściankami, a dzielnicą Skorupy obóz karny „Zielona” (gdzie trafiały osoby zatrzymane za naruszenie przepisów niemieckich, np. spóźnienie do pracy, czy nadużywanie alkoholu)[160]. Dodatkowo organizowano podobne obiekty w okolicznych

[157] APB, *Materiały Marii Kolendo 1912-1980* (zespół nr 4/750), Sygn. 16, k. 3v.
[158] Tamże, k. 3v – 4.
[159] W. Monkiewicz, *Obozy hitlerowskie w północno-wschodniej Polsce*, Białystok 1979 r., s. 9-15.
[160] Tamże, s. 16-21.

miejscowościach, jak np. utworzony jeszcze w czerwcu 1941 r. na terenie Szpitala Psychiatrycznego w Choroszczy obóz dla jeńców radzieckich (przeszło przez niego ok. 17 tys. więźniów, z czego dziennie umierało nawet 80 osób, ciała chowano na dawnym cmentarzu szpitalnym położonym przy szosie prowadzącej do Żółtek)[161]. Z przekształceniem Szpitala Psychiatrycznego w obóz jeniecki wiąże się inne, jakże charakterystyczne dla władz niemieckich, działanie – rozstrzelania osób psychicznie chorych lub upośledzonych (zastrzelono wówczas w okolicach Nowosiółek 464 chorych)[162]. Po okrzepnięciu na terenie Białegostoku struktur niemieckiego aparatu bezpieczeństwa (SD – Siehercheitsdienst) i tajnej policji (Gestapo) rozpoczęły się masowe aresztowania, przesłuchania, a następnie egzekucje mieszkańców miasta. Najbardziej znanymi „punktami badania" były tzw. „15", tj. siedziba Gestapo przy ul. Sienkiewicza 15 (w czasach okupacji niemieckiej – Erich Koch Straße) oraz posterunek na ul. Warszawskiej 50. Bardzo popularną stosowaną przez okupanta „metodą porządkową" była zasada odpowiedzialności zbiorowej. W aktach Sądu Grodzkiego w Białymstoku niejednokrotnie znajdziemy aresztowanych w masowych łapankach, zatrzymanych jako zakładnicy w odwecie za np. zabójstwo Niemca (aresztowano, a następnie rozstrzelano większość mieszkańców ulicy, na której zginął obywatel niemiecki), napaść partyzantów na linię kolejową (dla zabezpieczenia odcinków kolejowych, Niemcy powoływali złożone z okolicznych mieszkańców społeczne patrole kolejowe – w przypadku odnotowania nieprawidłowości na danym odcinku, rozstrzeliwano pod zarzutem sabotażu wszystkich patrolujących feralny fragment linii kolejowej), pomoc partyzantom, itp., itd. Organizowano wówczas prowizoryczny sąd i przeprowadzano śledztwo, które w większości przypadków kończyło się wyrokiem śmierci (choć w omawianych aktach zdarzają się także przypadki zwalniania pojedynczych osób). Jeśli rodzina aresztowanego miała „szczęście" dowiedziała się o fakcie aresztowania i ewentualnej egzekucji z podobnego do cytowanego obwieszczenia władz okupacyjnych: „*...Ogłoszenie. W celu zadośćuczynienia rosnących w ostatnim czasie wypadków napadania na Niemców i ludność miejscową w Białymstoku, zarządziłem rozstrzelać dnia 10.VII.1943 r. 85 osób z miejscowej ludności, przeważnie inteligencji, jako wyrazicieli polskiej niepodległości. Białystok 11 lipca 1943 r. Komendant Służby Bezpieczeństwa i SD na okręg Białostocki...*"[163]. Jednakże gros aresztowanych ginęło bez śladu, większość z nich podejmowało ostatni trud, aby powiadomić o swoim losie najbliższą rodzinę (zresztą pozostający na wolności członkowie rodziny czynili takie same starania). Jak wynika z akt metody osiągnięcia zamierzonego celu były różne – od przekupywania strażnika, poprzez prośby do współwięźniów o przekazanie informacji, po pisanie krwią na ścianach celi. Często zdarzało się, że więźniowie jadący na miejsce egzekucji wyrzucali w czasie transportu kartki, które następnie znalazca przekazywał rodzinie aresztowanego. Ze względów technicznych były to przekazy krótkie, najczęściej o podobnej treści, np.: „*Proszę pożegnać dzieci, wybaczyć mi wszystko, wiozą nas na rozstrzelanie, więcej się nie zobaczymy. Ostrowska*"[164] lub: „*Proszę powiadomić moją żonę, że mnie powieźli na Ponary*"[165]. Rozstrzeliwań Białostoczan dokonywano głównie na Pietraszach, w Grabówce (w związku z licznymi egzekucjami w aktach czasami pojawia się nazwa „Grobowa"), Nowosiółkach i Bacieczkach, część wyroków wykonywano na dziedzińcu więzienia w Białymstoku. Z zeznań świadków wynika, że za każdym razem procedura

[161] Sz. Datner, *Obozy jenieckie Wehrmachtu na ziemiach polskich w latach 1939-1945*, Warszawa 1967 r., s. 1-2.
[162] Dla stworzenia potrzebnej do życia „aryjskim nadludziom" przestrzeni Niemcy dokonywali masowych mordów „jednostek słabszych", tj. chorych, kalekich, upośledzonych; W. Monkiewicz, J. Krętowski, *Zbrodnie hitlerowskie na ludziach chorych i niepełnosprawnych*, [w:] Białostocczyzna Nr 1/1986, Białystok 1986 r., s. 27.
[163] Albin Śledziński, Sygn. Zg. 505/1947 [4/924].
[164] Maria Ostrowska, Sygn. Zg. 492/1947, Sygn. Zg. 105/1948 [4/2719].
[165] Bolesław Kardis, Sygn. Zg. 585/1948 [4/3184]; Ponary – w czasie II WŚ miejsce prowadzonych przez Niemców masowych rozstrzeliwań więźniów z okolic Wilna, obecnie dzielnica willowa Wilna.

była podobna: więźniów skazanych na śmierć umieszczano w tej samej celi, celi z której zawsze wywożono „na rozstrzał", następnie rozbierano ich do bielizny (najczęściej, choć zdarzały się sytuacje odmienne: *„...nad ranem Grabowski został wywołany, a kiedy spytał się czy ma iść z futrem, strażnik machnął ręką, że wszystko jedno...*"[166]), ładowano na ciężarówkę i wywożono na miejsce egzekucji. Transporty skazanych świadkowie najczęściej opisywali podobnie: *„...Tegoż dnia* [1.VII.1941 r. - przyp. autora]*, po kilku godzinach widziałam w Białymstoku jak z Gestapo, które mieściło się wówczas na ul. Sienkiewicza 15 wyjechała ciężarówka, w której było kilku Niemców i kilku cywilnych z łopatami w rękach, m.in. był i Paweł Kononowicz. Widziałam, że Kononowicz miał pobitą twarz. Auto pojechało szosą w kierunku na Pietrasze. Po godzinie, może trochę więcej, widziałam jak te auto wróciło do Gestapo z powrotem. Auto poznałam po jednym z Niemców, który miał bliznę na twarzy. W aucie cywilnych już nie było...*"[167]. Godny odnotowania jest fakt, że wśród omawianych akt znalazły się zeznania dwóch skazanych, którym udało się (dzięki udawaniu martwych) przeżyć masowe rozstrzelanie (sic!): *„10 września 1941 r. w Nowosiółkach k. Choroszczy zostałem wraz z rozstrzelanymi 45 więźniami, wśród których był Dziemianiuk Antoni, ciężko ranny. Dziemianiuk zabity leżał pod moim lewym barkiem – mnie cudem udało się wydobyć po odejściu Niemców i ranny w prawy pośladek czołgałem się do najbliższych domów o pomoc. Dziemianiuk przed śmiercią powiedział: Razem będziemy leżeć sąsiedzie.*"[168], *„...byłem na egzekucji wraz z innymi 45 mężczyznami. Ja szczęśliwie zostałem ranny w prawy pośladek i przykryty innymi trupami. Po odejściu Niemców wydostałem się z ziemi...*" (patrz: Andrzejewski Michał).

W momencie, gdy nadwerężony przemysł niemiecki potrzebował tysięcy rąk do pracy, władze okupacyjne zaczęły „pozyskiwać" z terenów podbitych tanią (a w zasadzie darmową) siłę roboczą – rozstrzelania ustąpiły miejsca masowym wywózkom na roboty przymusowe. Białostoczanie wywożeni byli do pracy w gospodarstwach rolnych na terenie b. Prus Wschodnich, do obozów koncentracyjnych (Konzentrationslager – KL), czy obozów pracy (Arbeitslager – AL) – zarówno tych zorganizowanych na terenie Polski, jak i w innych krajach okupowanych. Często zdarzało się, że wywożeni ginęli już w trakcie transportu, jak to miało miejsce w przypadku Antoniego Zalewskiego: *„...gdy pociąg ruszył więźniowie zaczęli śpiewać „Jeszcze Polska", Niemcy zaczęli strzelać po wagonie, a ponieważ brat* [Antoni Zalewski – przyp. autora] *siedział przy ścianie od razu padł zabity. Prócz niego zabito 15 osób w ten sposób...*"[169]. Wśród prezentowanych życiorysów znajdują się jeńcy KL Stutthof, KL Groß – Rosen, KL Treblinka, KL Lublin (KL Majdanek), KL Auschwitz, KL Neuengamme, KL Mauthausen – Gusen, KL Buchenwald, KL Bergen – Belsen, KL Ravensbrück (obóz kobiecy), KL Dachau, KL Sachsenhausen, KL Mittelbau – Dora, KL Flossenbürg, KL Ebensee, AL Landeshut oraz obozów w Bliżynie i Litomierzycach (Leitmeritz). W tej grupie biogramów uwagę warto zwrócić na okoliczności śmierci Pawła Soczka, nauczyciela aresztowanego za tajne nauczanie. W czasie ewakuacji KL Neuengamme k/Hamburga umieszczono go na statku Cap Arcona, który następnie zatopiony został przez lotnictwo angielskie (jeńców z w/w obozu zaokrętowano dodatkowo na SS Thiebleck i SS Athen, łącznie ok. 10 tys. osób – z bombardowania uratowało się zaledwie 2 tys.).

Do ofiar okupacji niemieckiej doliczyć należy również jeńców wojennych – żołnierzy kampanii wrześniowej (bo nie zostali oni wspomniani przy okazji omawiania działań wojennych 1939 r.), Białostoczan wcielonych do Armii Czerwonej, czy żołnierzy służących na Zachodzie. Dla przetrzymywania wziętych do niewoli żołnierzy Niemcy przewidywali dwa

[166] Władysław Grabowski, Sygn. Zg. 311/1949 [2/5536/2007].
[167] Paweł Kononowicz, Sygn. Zg. 184/1949 [2/5416/2007].
[168] Antoni Dziemianiuk, Sygn. Zg. 27/1949 [2/5263/2007].
[169] Antoni Zalewski, Sygn. Zg. 74/1946 [4/351], Sygn. Zg. 339/1947 [4/765].

główne rodzaje obozów[170]: Oflagi (obozy oficerskie) i Stalagi (obozy dla szeregowych i podoficerów), wśród nich istniały oddzielne kategorie dla wojskowych poszczególnych rodzajów broni (Stalag – dla żołnierzy wojsk lądowych, Stalag Luft – dla lotnictwa, Marlag – dla wziętych do niewoli marynarzy). Całość terytorium III Rzeszy i terenów podbitych podzielona została na Okręgi Wojskowe (Wehrkreis), którym podlegały także dowództwa zlokalizowanych na obszarze okręgu obozów jenieckich. Obóz tworzony jako pierwszy w danym Okręgu Wojskowym otrzymywał oznaczenie „A", drugi „B", itd. (np. Oflag VI B Dössel oznaczał obóz oficerski założony jako drugi (B) w VI Okręgu Wojskowym III Rzeszy). Na terenie obecnej Polski leżały wszystkie obozy I, VIII, XX i XXI Okręgu Wojskowego oraz część obozów okręgu II i III. W aktach Sądu Grodzkiego pojawiają się dwa przeznaczone dla oficerów obozy jenieckie: Oflag VI B Dössel (por. Witold Gryszan, mjr Włodzimierz Łączyński) i Oflag VII A Murnau (por. rez. 42 PP Stanisław Gosiewski). Z wymienionych powyżej Oflagów ten pierwszy wymaga szerszego komentarza, a to z racji wydarzeń jakie miały w nim miejsce, ale także ze względu na osobę mjra Łączyńskiego (ale o nim nieco później). Założony w 1940 r. na przedmieściach Warburga (obecnie w obrębie miasta) niemiecki obóz jeniecki znany jest m.in. z przeprowadzonej w 1943 r. ucieczki 47 polskich oficerów (10 z nich udało się wydostać na wolność, pozostałych 37 zostało złapanych i następnie rozstrzelanych przez Gestapo). Ucieczka odbyła się przez przygotowany wcześniej podkop, którego kopanie rozpoczęli Anglicy, jednakże zostali wywiezieni z obozu przed ukończeniem prac. O swoim przedsięwzięciu poinformowali przybywających do obozu Polaków, którzy dokończyli tunel i podjęli próbę ucieczki. Innym wydarzeniem, jakie miało miejsce w obozie, było przeprowadzone 27.IX.1944 r. bombardowanie w wyniku którego zginęło 90 oficerów. Przyjmuje się, że samoloty brytyjskie bombardujące pobliską stację kolejową i ośrodek przemysłowy omyłkowo zrzuciły bombę na obóz. Pojawiają się także głosy, że obóz mogli zbombardować Niemcy, gdyż po wyzwoleniu kompleksu dotarto w kancelarii obozowej do rozkazu następującej treści: *„Objaśnienie. Bomby należy rzucać w centrum polskiego obozu. Kryptonim: „Horrido I". Zielone światła oznaczają niemiecką część obozu. Uwaga! Nie rzucać tam bomb."*[171]. Jednakże były to prawdopodobnie plany przyszłej likwidacji, którą uniemożliwiło wcześniejsze wyzwolenie obozu przez wojska amerykańskie. Za tym, że kompleksu nie zbombardowały samoloty niemieckie może przemawiać również fakt, że władze obozowe udzielały wszelkiej pomocy poszkodowanym w wybuchu, a rannych odsyłano do szpitala w Warburgu. Kpt. A. Sałacki wspomina dodatkowo, że aby uniknąć podobnych sytuacji więźniowie mogli od tego czasu korzystać ze schronów w czasie nocnych alarmów[172]. W wyniku bombardowania zginęli obaj wymienieni w niniejszej publikacji więźniowie Oflagu VI B – w tym także major Włodzimierz Łączyński, osoba o niezwykłym biogramie, a przy tym związana z miastem Białystok. Pomijając opisane w jego biogramie detale zaznaczyć trzeba, że mjr Łączyński w latach 1934-1939 służył jako oficer zawodowy w 10 PUL. Przed wybuchem II wojny światowej (prawdopodobnie 16.VIII.1939 r.) przeniesiony został do 2 Pułku Strzelców Konnych w Hrubieszowie (Wołyńska Brygada Kawalerii – Armia „Łódź"), gdzie objął stanowisko zastępcy dowódcy pułku. W kampanii wrześniowej wsławił się m.in. wypadem na Kamieńsk, w którym dowodzeni przez niego strzelcy (ok. 60 ochotników) zaskoczyli żołnierzy niemieckiej 1 DPanc. – zabito wówczas ok. 100 żołnierzy niemieckich i zniszczono wiele sprzętu nieprzyjaciela (w tym samoloty i czołgi). Uczestniczący w tych nie-

[170] Oczywiście istniały jeszcze inne rodzaje obozów jenieckich, takie jak np. Frontstalag (obóz frontowy), Dulag (obóz przejściowy), czy Milag (obóz dla marynarzy marynarki handlowej), jednakże docelowo wziętych do niewoli żołnierzy umieszczano (w zależności od szarży) w Oflagach lub Stalagach.
[171] A. Sałacki, *Jeniec wojenny nr 335*, Wydawnictwo MON Warszawa 1973 r., s. 251.
[172] Tamże, s. 247.

zwykłych wydarzeniach rtm. T. Gierasiński tak wspomina noc z 3 na 4.IX.1939 r.: „*...Mjr. Łączyński po dojściu na podstawę wyjściową podzielił oddział na dwie grupy, które miały posuwać się po dwóch stronach wydłużonego w jedną ulicę Kamieńska i likwidować wszystko co spotkają po drodze, zalecając brać jeńca, gdyż do tego dnia prawie nie widzieliśmy żołnierzy niemieckich, mając do czynienia tylko z czołgami i lotnictwem. Zaskoczenie okazało się kompletne. Niemcy spali po stodołach, a cały sprzęt pancerny był na podwórkach. Zaczął się sądny dzień, a właściwie noc. Z palących się stodół wyskakiwali niemieccy żołnierze, trzymając w jednej ręce karabin, a w drugiej opadające portki i tu spotykały ich bagnety strzelców konnych. Rozlegały się tylko okrzyki po niemiecku „Mein Gott!" i po polsku „Masz Szwabie!". Niemcy, którym udało się ominąć bagnet uciekali do czołgów szukając w ich wnętrzu ratunku, ale przeważnie zatrzaskiwali pokrywy razem z polskim granatem i ginęli w swoich żelaznych trumnach. Inni szukali ratunku w ucieczce w pole, lecz tu czuwali oficerowie i podoficerowie, którzy z Visów strzelali do uciekinierów, przeważnie z dobrym skutkiem. Ppor. Witek Lorenz przyklęknął na jedno kolano i poprawiając okulary na nosie raz po raz wali ze swego Visa do uciekającej sylwetki, a do strzelców krzyczy, aby brać jeńca. W pewnym momencie wyłania się z ciemności dziwna grupa: dwóch strzelców taszczy za ręce Niemca, trzeci popycha go bagnetem w plecy i tak prowadzą upragnionego jeńca. Meldują Lorenzowi, że jest jeniec, ale okazuje się, że nie na długo bo Niemiec dał zadźgać się bagnetem, a do niewoli nie poszedł. W zagrodzie, gdzie urzędował ppor. Lorenz nic już do zniszczenia nie było, ale paląca się stodoła oświetliła kuchnię polową i z braku innego obiektu któryś otwiera pokrywę i wrzuca w nią granat. Takie i podobne sceny rozgrywają się w całym Kamieńsku. Zaczyna być zupełnie jasno od palących się stodół i sprzętu pancernego. Słychać coraz więcej głosów i komend niemieckich, zaczynają odzywać się strzały karabinowe i z pistoletów automatycznych, co było dla nas oznaką, że Niemcy opamiętali się i właściwie robota nasza jest już ukończona. W tym momencie ukazują się białe rakiety, strzelane przez ppłka Mularczyka, wskazujące kierunek, na który należy się wycofywać...*"[173]. W dowód uznania Rada Miejska Kamieńska, uchwałą z 28.VI.2000 r., uhonorowała mjra Włodzimierza Łączyńskiego nazywając jedną z nowo projektowanych ulic jego imieniem. Po klęsce kampanii wrześniowej mjr Łączyński przedostał się na Węgry, gdzie został internowany. W dalszej części działań wojennych służył w pierwszej dużej jednostce wojsk polskich we Francji – 1 Dywizji Grenadierów (walczył z wojskami niemieckimi na linii Maginota). Dostał się do niewoli – jako jeniec wojenny skierowany został do Oflagu VI B Dössel...[174].

Szeregowcy i podoficerowie – niemieccy jeńcy wojenni, których biogramy znalazły się w niniejszej publikacji przetrzymywani byli głównie w: Stalagu I A Stablack (Stabławki), Stalag I B Hohenstein (Olsztynek), Stalag I F Sudauen (Suwałki), Stalag II B Hammerstein (Czarne), Stalag III A Luckenwalde, Stalag XI B Fallingbostel, Stalag XVII A Kaisersteinbruch. Ofiary okupacji niemieckiej, występujące w aktach Sądu Grodzkiego, da się podsumować następującymi danymi statystycznymi: 126 rozstrzelanych (w tym 24 osoby zabite w egzekucjach w Nowosiółkach i 16 osób w Grabówce), 10 partyzantów zastrzelonych w czasie walk z oddziałami niemieckimi, 240 osób wywiezionych do obozów lub na roboty przymusowe (w tym także jeńcy wojenni). Do podanych liczb doliczyć należy żołnierzy

[173] Rtm. T. Gierasieński, *Wypad nocny 2 Pułku Strzelców Konnych na Kamieńsk 3.IX.1939 r.*, [w:] Przegląd Kawalerii i Broni Pancernej Nr 62, Londyn 1971 r., s. 485; cały wypad trwał ok. 20-30 minut, z relacji uczestników wynika, że Niemcy przez cały następny dzień grzebali zmarłych (straty polskie wyniosły 5 rannych i 1 zaginiony, inne źródła mówią o 4 zaginionych) – w odwecie Niemcy rozstrzelali 30 mieszkańców Kamieńska i okolicznych wsi.

[174] Znaczna część informacji zgromadzona została dzięki uprzejmości p. Grzegorza Turlejskiego ze Stowarzyszenia Przyjaciół Miasta Kamieńska.

U C H W A Ł A N r XVIII/136/2000

Rady Miejskiej w Kamieńsku
z dnia 28 czerwca 2000

w sprawie nadania nazw ulic w m. Kamieńsk.

Na podst. art. 18 ust. 2 pkt 13 ustawy z dnia 08 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74 ze zmianami) Rada Miejska w Kamieńsku uchwala co następuje:

§ 1.

1. Drodze położonej w Kamieńsku, łączącej ulice Wieluńską i nowo projektowaną, oznaczonej w rejestrze gruntów **nr 72 obręb 4** opisanej na załączniku graficznym nr 1 do niniejszej uchwały, nadaje się nazwę: "Ulica Władysława Stanisława Reymonta"
2. Drodze położonej w Kamieńsku, łączącej ulice Wieluńską i T.Kościuszki, oznaczonej w rejestrze gruntów **nr 85 i nr 176 obręb 4** opisanej na załączniku graficznym nr 2 do niniejszej uchwały, nadaje się nazwę: "Ulica mjr Włodzimierza Łączyńskiego"
3. Drodze położonej w Kamieńsku, łączącej ulice T.Kościuszki i B.Głowackiego, oznaczonej w rejestrze gruntów **nr 108 obręb 2** opisanej na załączniku graficznym nr 3 do niniejszej uchwały, nadaje się nazwę: "Ulica Mikołaja Przerębskiego"
4. Drodze położonej w Kamieńsku, łączącej ulice T.Kościuszki i B.Głowackiego, oznaczonej w rejestrze gruntów **nr 82 obręb 2** opisanej na załączniku graficznym nr 4 do niniejszej uchwały, nadaje się nazwę: "Ulica Legionistów "
5. Drodze położonej w Kamieńsku, łączącej ulicę T.Kościuszki do drogi krajowej nr 1, oznaczonej w rejestrze gruntów **nr 20 obręb 4** opisanej na załączniku graficznym nr 5 do niniejszej uchwały, nadaje się nazwę: "Ulica mjr Antoniego Maszewskiego"
6. Drodze położonej w Kamieńsku, od ulicy T.Kościuszki w kierunku wsi Koźniewice, oznaczonej w rejestrze gruntów **nr 21 obręb 4** opisanej na załączniku graficznym nr 6 do niniejszej uchwały, nadaje się nazwę: "Ulica kpt. Jana Łuczyńskiego"

§ 2.

Granice obszaru objętego zmianami przedstawione są na załączniku graficznym w skali 1:10000.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Miasta.

§ 4.

Uchwała podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Miejskim i wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ
Jan Kuliberda

Fot. Uchwała Nr XVIII/136/2000 Rady Miejskiej w Kamieńsku, która w § 1, pkt. 2 nadaje jednej z ulic miasta imię mjr Włodzimierza Łączyńskiego.

zabitych na froncie (z powodu częstych zaginięć żołnierzy dokładna liczba ofiar nie jest znana) oraz więźniów więzienia w Białymstoku (bardzo często w aktach brak jest dalszych informacji o losach aresztowanych, dlatego też nie udało się ustalić czy powinni oni znaleźć się w grupie rozstrzelanych, wywiezionych, czy np. zwolnionych z aresztu).

V. „Ludzie innego Boga"

Według głoszonych przez Hitlera wykładni niemieckiego narodowego socjalizmu przyczyn upadku Niemiec w 1918 r. upatrywać należało w problemach rasowych. Mieszanie aryjskiej krwi doprowadzić miało do utraty czystości rasowej, a co za tym idzie siły, spójności i wartości moralnych narodu. Dodatkowo zbagatelizowano według niego istnienie wroga wewnętrznego, a szczególnie „zagrożenia żydowskiego"[175]. Adolf Hitler uważał, że Niemcy są narodem wybranym, a w związku z tym Żydzi do takiej roli dziejowej (ani takiego miana) nie mają prawa aspirować. Jeśli dać wiarę przekazom Hermanna Rauschninga to porównując obie nacje Führer miał twierdzić, że: „*...Naprzeciwko siebie stoją dwa światy! Człowiek Boga i człowiek Szatana! Żyd jest zaprzeczeniem człowieka, jest antyczłowiekiem. Żyd jest stworzeniem innego Boga. Musiał wyrosnąć z innego korzenia ludzkiej rasy. Jeśli postawię naprzeciwko siebie Żyda i Aryjczyka i jednego z nich nazwę człowiekiem, to tego drugiego muszę nazwać inaczej. Oni są od siebie tak oddaleni jak zwierzę od człowieka. Nie znaczy to wcale, że nazywam Żyda zwierzęciem. Żyd jest od zwierzęcia bardziej oddalony niż my, Aryjczycy. Żyd jest istotą obcą naturze i jak najbardziej od natury odległą...*"[176]. Nawet jeśli nie jest to dosłowny cytat z Hitlera, to jego wymowa doskonale wpisuje się w zawarte w „Mein Kampf" tezy. Dążąc do rewizji postanowień traktatu wersalskiego i odbudowy silnego państwa musiał więc (w swojej opinii) wyeliminować „wroga wewnętrznego". Plany „ostatecznego uregulowania kwestii żydowskiej" opracowywane były równolegle z przygotowaniami do przyszłej agresji i miały być realizowane etapami – w miarę podbijania kolejnych państw. Oznaczało to, że los ludności żydowskiej był przypieczętowany już w chwili rozpoczęcia działań wojennych.

Na okupowanych od dwóch lat terenach Polski centralnej sytuacja była już zbyt unormowana, by bez reakcji opinii światowej móc realizować założenia polityki eksterminacyjnej. Nowe możliwości otworzyły się przed Adolfem Hitlerem w momencie rozpoczęcia działań przeciwko Związkowi Radzieckiemu – stan wojny umożliwiał organizowanie („dla celów bezpieczeństwa") ośrodków koncentracji ludności, jak również stwarzał warunki do przeprowadzania masowych rozstrzeliwań na zapleczu frontu. Zachowania takie można dokładnie prześledzić na przykładzie Białegostoku, gdzie wkraczające do miasta oddziały niemieckie jeszcze tego samego dnia (tj. 27.VI.1941 r.) wymordowały ok. 2 tys. Żydów. Funkcjonariusze dowodzonego przez mjr Ernsta Weisa 309 batalionu policyjnego spędzili do Głównej Synagogi przy ul. Suraskiej ok. 800 Żydów (w aktach sądowych podawano nawet liczbę 1000-1500 osób), zablokowali wszystkie drzwi i okna, a następnie podłożyli ogień. Naoczny świadek omawiane „wydarzenia piątkowe" opisał w następujący sposób: „*...Po wejściu Niemców do Białegostoku w dn. 27 czerwca* [1941 r. – przyp. autora] *byłem u nich w mieszkaniu w Białymstoku na Rynku Kościuszki* [mieszkaniu małżeństwa Zelmanowicz – przyp. autora], *gdy weszli Niemcy poszukując mężczyzn – uciekłem do drugiego pokoju, gdy schowałem się szwagra Arona Zelmanowicza zabrali. Siostra pobiegła za mężem. Wprowadzili ich do Synagogi na rogu ul. Suraskiej – Szkolnej – widzieliśmy to ze strychu*

[175] A. Hitler, pr. cyt., s. 88.
[176] H. Rauschning, pr. cyt., s. 258.

domu, w którym ukrywaliśmy się. Było ze mną dużo osób. Widziałem wyraźnie jak siostra i szwagier weszli do synagogi. Gdy synagogę zapełniono ludźmi – widziałem jak Niemcy pozamykali wyjścia i kordonem otoczyli budynek i podpalili go..."[177]. Dziś na zapleczu ul. Suraskiej, w miejscu gdzie dawniej stała synagoga, dla upamiętnienia opisywanych wydarzeń znajduje się metalowa konstrukcja symbolizująca zniszczoną kopułę świątyni.

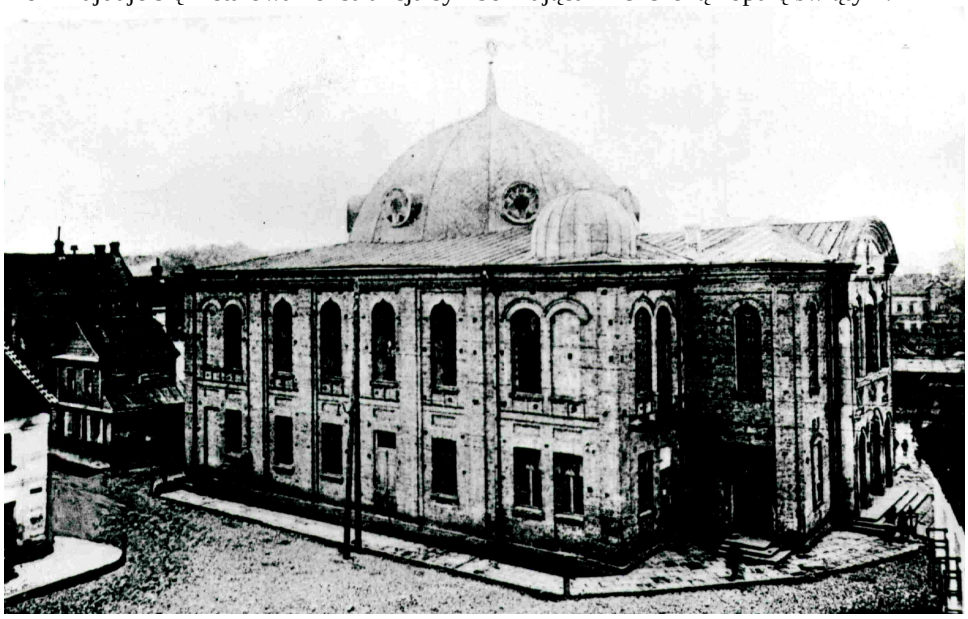

Fot. Wzniesiona w latach 1909-1914 za 50 tys. rubli Wielka Synagoga w Białymstoku.

Wraz z synagogą spłonęła cała dzielnica Chanajki, jak wynika z niemieckiego planu Białegostoku z 1942 r. spaleniu uległ obszar, który dałoby się obrysować linią biegnącą od Rynku Kościuszki (Große Markt), ul. Suraską (Hochmeister Str.), poprzez Rynek Sienny, ul. Legionową (Hamann Str.), Rynek Rybny (Fischmarkt), ul. Alejową (Roderich Str. – równoległa do obecnej ul. Waszyngtona) do ul. Akademickiej[178]. Reszty dramatu dopełniły prowadzone równolegle rozstrzeliwania ludności żydowskiej: „*...W dniu 27 czerwca 1941 r. wojska niemieckie wkroczyły do Białegostoku i podpaliły szereg zabudowań przy ul. Warszawskiej, Legionowej, Suraskiej, Sosnowej, Rynek Kościuszki. Ludzie uciekali stamtąd, a Niemcy strzelali do uciekających...*"[179]. Według zeznań składanych po wojnie przed Żydowską Wojewódzką Komisją Historyczną (WŻKH) feralny piątek 27.VI.1941 r. miał pochłonąć 2 tys. ofiar[180]. Niedługo po opisanych wydarzeniach w wydawanej w Królewcu „Preussische Zeitung" pojawił się artykuł, z którego wynikało, że to miejscowa ludność chrześcijańska podpaliła synagogę wraz z Żydami (których Niemcy próbowali ratować wyciągając z płomieni!), a spalenia Chanajek dokonali wycofujący się Rosjanie (do podpisania oświadczenia tej treści zmuszono rabina dr Gedalego Rozenmana – późniejszego przewodniczącego Judenratu)[181]. W następnych dniach w Białymstoku nadal trwały maso-

[177] Aron Zelmanowicz, Sygn. Zg. 341/1947 [4/767].
[178] APB, *Akta Miasta Białegostoku 1838-1944* (zesp. nr 4/64), Sygn. 139.
[179] Szoel Goldman, Sygn. Zg. 279/1947 [4/705].
[180] E. Rogalewska, *Getto białostockie. Doświadczenie zagłady – świadectwa literatury i życia*, Białystok 2008 r., s. 72.
[181] B. Mark, *Ruch oporu w getcie białostockim. Samoobrona – zagłada, powstanie*, Wydawnictwo Żydowski Instytut Historyczny Warszawa 1952 r., s. 37.

we egzekucje ludności żydowskiej, 3.VII.1941 r. rozstrzelano na Pietraszach ok. 200 inteligentów zamordowanych wg przekazów na podstawie pytania o zawód i po oględzinach dłoni (w świadomości społeczności żydowskiej rozstrzelani tego dnia otrzymali miano ofiar „czwartkowych"), 12.VII.1941 r. w tym samym miejscu zamordowano 5 tys. osób, a dzień później – kolejnych 300 (tzw. ofiary „sobotnie")[182]. Niedługo po zajęciu miasta władze niemieckie wezwały wspomnianego już rabina Gedalego Rozenmana i nakazały mu utworzenie 12-osobowej Rady Żydowskiej (Judenrat) – organu administracyjnego ludności żydowskiej (później, zgodnie z obowiązującymi przepisami, skład rady powiększono do 24 osób). Obok Rozenmana w skład prezydium rady weszli inni członkowie zdelegalizowanego przez sowietów Zarządu Gminy – Efroim Barasz (zastępca), Ber Subotnik (zajmujący się finansami) oraz Jakub Goldberg. Judenrat, wbrew propagandzie niemieckiej, nie był samodzielnym organem świadczącym o swobodach ludności żydowskiej, ale ściśle podporządkowanym Gestapo narzędziem terroru hitlerowskiego (Rozenman, czy w jego zastępstwie Efroim Barasz, zobowiązani byli do codziennych wizyt w siedzibie Gestapo przy Erich Koch Straße, gdzie otrzymywali dokładne wytyczne, które później wcielali w życie). Jednym z zarządzeń Judenratu było wprowadzenie 8.VII.1941 r. nakazu noszenia przez Żydów białych opasek z niebieską gwiazdą Dawida, niedługo potem (worem innych miast) wprowadzono obowiązek noszenia żółtych łat na lewej piersi i po lewej stronie pleców[183].

Kolejnym etapem w dziejach białostockich Żydów było utworzenie na terenie miasta getta – tj. wydzielenie zamkniętej, przeznaczonej dla ludności żydowskiej części Białegostoku. 26.VII.1941 r. Judenrat wydał rozporządzenie o utworzeniu getta, w rozporządzeniu określono jego zasięg (tj. granice) oraz zobowiązano wszystkich Żydów zamieszkałych poza wskazanym obszarem do przeniesienia się w ciągu 5 dni (wraz z niezbędnym dobytkiem) do wyznaczonej strefy[184].

Fot. Przesiedlanie ludności żydowskiej Białegostoku do getta; APB, *Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Białymstoku*, Zbiór fotografii (zesp. nr 4/1070), Sygn. 65/3.

[182] E. Rogalewska, pr. cyt., s. 75.
[183] B. Mark, pr. cyt., s. 40.
[184] Swoje dotychczasowe mieszkania przesiedlani Żydzi mieli dokładnie wysprzątać, a klucze złożyć w magistracie (tak przygotowane lokale przydzielano potem obywatelom niemieckim).

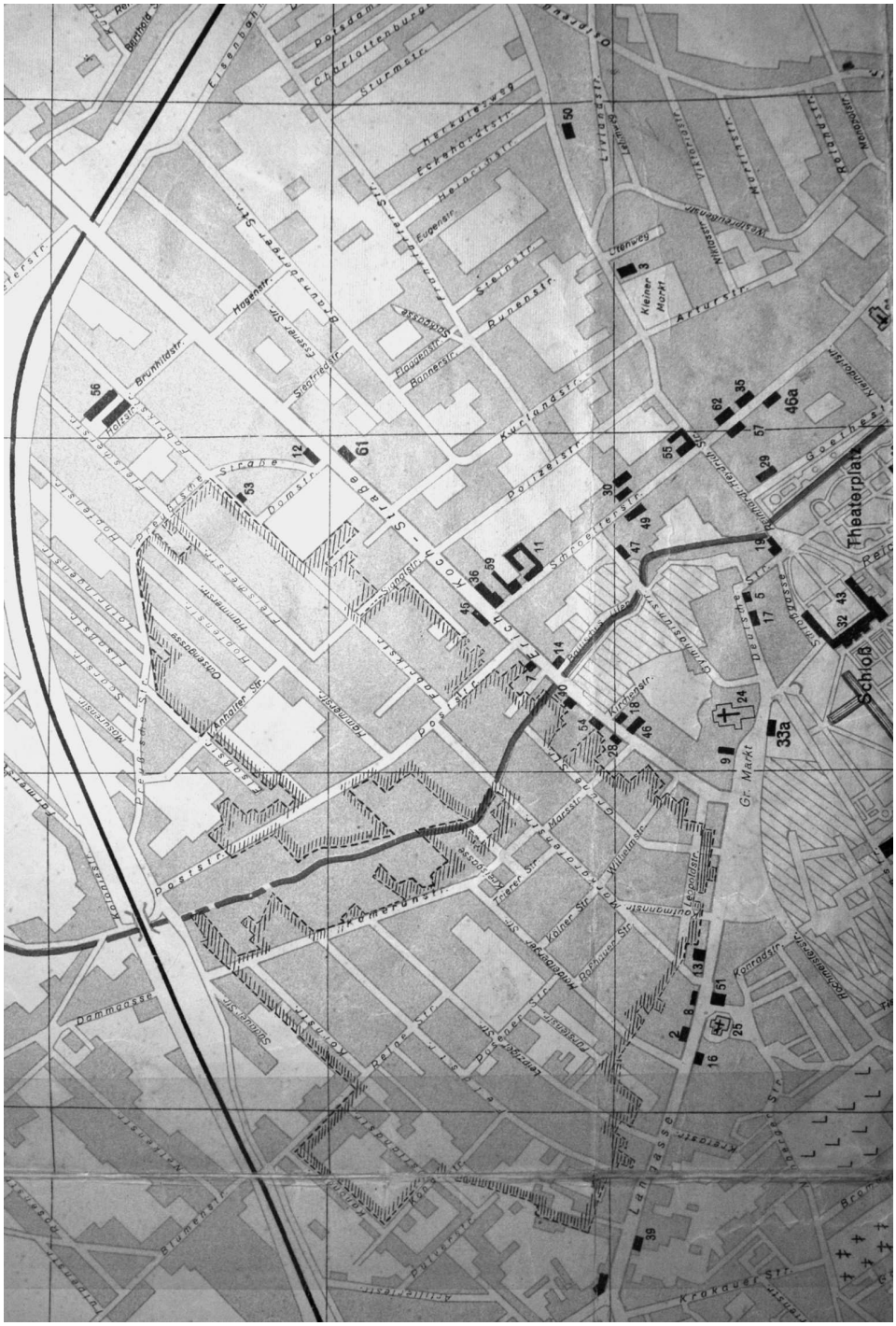
Theaterplatz
Schloß
Gr. Markt
Kleiner Markt
Kochanowski-Straße
Kurlandstr.
Polizeistr.
Sakoczynstr.
Kirchenstr.
Marktstr.
Wilhelmstr.
Kolmer Str.
Krakauer Str.
Langgasse
Dammgasse
Bahnhofstr.
Brunnenstr.
Bonnestr.
Eugenstr.
Hagenstr.
Sternstr.
Runenstr.
Arturstr.
Kurfürstenstr.
Sturmstr.
Charlottenburgerstr.
Eisenbahnstr.
Bismarckstr.
Friedrichstr.
Domstr.
Hofstr.
Brunnenstr.
Kanalstr.
Gymnasiumstr.
Goethestr.
Schulstr.
Kaserne
Kirche
Synagoge
Bethaus
Bad
Post
Bahnhof
Hauptwache
Polizei
Feuerwehr
Krankenhaus
Apotheke
Bäckerei
Fleischerei
Gemüse
Kaufhaus
Hotel
Restaurant
Cafe
Kino
Theater
Bibliothek
Museum
Park
Friedhof
Garten
Sportplatz
Turnhalle
Schule
Kasernen
Fabrik
Werkstatt
Lager
Magazin
Speicher
Wasserturm
Gasanstalt
Elektrizitätswerk
Pumpstation
Brücke
Tunnel
Straße
Weg
Gasse
Platz
Allee
Ring
Chaussee
Bahnhof
Haltestelle
Straßenbahn
Eisenbahn
Gleis
Signal
Weiche
Drehscheibe
Lokomotive
Waggon
Güterwagen
Personenwagen
Dampfkessel
Schornstein
Rauchfang
Dach
Fenster
Tür
Tor
Zaun
Mauer
Grenze
Getto
Ghetto
Judenrat
Polizei
Wache
Gefängnis
Lager
Baracke
Zelt
Feld
Wiese
Wald
Fluß
Bach
Teich
Brunnen
Pumpe
Wasserleitung
Kanalisation
Müll
Abfall
Schutt
Ruine
Trümmer
Asche
Rauch
Feuer
Brand
Explosion
Bomb
Granate
Kugel
Schuß
Tod
Leiche
Grab
Friedhof
Kirche
Synagoge
Bethaus
Altar
Kanzel
Orgel
Glocke
Turm
Dach
Fenster
Tür
Tor
Mauer
Zaun

Granice getta, najogólniej rzecz ujmując, wyznaczały obecne ulice: Lipowa (od południa), Sienkiewicza (od wschodu), Poleska (od północy), Przejazd i okolice Żabiej (od zachodu). Początkowo planowano utworzenie getta w okolicach Chanajek, ale bliskie sąsiedztwo lasu, ze względów bezpieczeństwa, pomysł ten przekreślało. Wyznaczona w ten sposób dzielnica żydowska zajmowała niemal 1/3 powierzchni miasta – umieszczono w niej ok. 50 tys. Żydów (dodatkowo ok. 5 tys. osób przebywało w getcie nielegalnie), co oznaczało, że na jedną osobę przypadało ok. 2 m² powierzchni mieszkalnej[185]. Całość obszaru otoczona została drewnianym płotem zwieńczonym plątaniną drutu kolczastego, ogrodzenie na całej długości dozorowane było przez patrole niemieckie. Początkowo getto posiadało dwie bramy: przy ul. Kupieckiej 3 (Kaufmann Str., dzisiejsza ul. I. Malmeda) w pobliżu skrzyżowania z ul. Lipową (była to główna brama wjazdowa, tędy wychodzili Żydzi do pracy poza gettem) oraz bramę przy ul. Jurowieckiej 4. W późniejszym czasie uruchomiono jeszcze trzecią bramę na ul. Fabrycznej (przy rogu z Placem Wolności), cieszyła się ona szczególnie złą sławą, gdyż tędy odprawiano transporty do obozów zagłady. 1.VIII.1941 r. bramy getta zostały zamknięte, każdorazowe wejście lub wyjście ze strefy wydzielonej odbywało się na podstawie specjalnych przepustek, sprawdzanych przez uzbrojonych policjantów niemieckich. Prawo wyjść na „aryjską stronę" posiadali współpracujący z Niemcami szpiedzy oraz Żydzi zatrudnieni w zlokalizowanych poza obrębem getta zakładach. Za administrowanie gettem (w tym i kwestie porządkowe) odpowiedzialny był Judenrat, który do pomocy w egzekwowaniu wydawanych przez siebie zarządzeń miał 200-osobową policję żydowską z Izaakiem Markusem na czele. Getto miało przede wszystkim na celu skupienie w jednym miejscu (dla łatwiejszego kontrolowania) Żydów z terenu miasta oraz dostarczanie taniej siły roboczej dla przemysłu wojennego III Rzeszy. Dodatkowo poprzez nakładane na nie ciągłe kontrybucje i podatki, pobierane łapówki i grabieże, stało się łatwym źródłem dochodu dla funkcjonariuszy niemieckich (zarówno wyższych, jak i tych szeregowych)[186]. Bardzo szybko wprowadzone zostały ograniczenia dla Żydów pracujących poza granicami wydzielonej strefy – np. nie mogli poruszać się głównymi ulicami miasta tylko równoległymi o mniejszym znaczeniu, pod karą śmierci nie mogli odwiedzać swoich dawnych mieszkań, a od 15.VIII.1941 r. dokonywać zakupów po „aryjskiej stronie". Ten ostatni zakaz był szczególnie dotkliwy wobec panującego w getcie braku żywności i związanego z nim głodu. Doprowadziło to do powstania „szarej strefy" i licznych prób przemytu produktów żywnościowych na teren dzielnicy żydowskiej. Zauważyć należy, że był to proceder niezwykle niebezpieczny, gdyż przyłapanym na szmuglowaniu Żydom groziły dotkliwe kary – od nakazu wypicia przemycanego oleju, poprzez chłostę zerwaną własnoręcznie z pobliskiego drzewa gałęzią, aż po rozstrzelanie[187]. 16.XI.1941 r. dokonano wysiedlenia ok. 4 tys. Żydów (głównie bezrobotnych[188]) z białostockiego getta do Prużan, by w tamtejszych ośrodkach produkcyjnych zastąpili wywiezionych w głąb III Rzeszy Białorusinów. Co ciekawe kosztami transportu obciążony został Judenrat, a więc de facto sami Żydzi, dla których wywózka była często wyrokiem śmierci[189]. Od 2.XI.1942 r. nadzór nad, pozostającym do tej pory pod zarządem władz cywilnych, gettem przejęło SS i Gestapo. Dowódcą SS i policji w Białymstoku był początkowo Werner Fromm, a po nim od maja 1943 r. generał policji Brigadenführer Otto Hellwig, jemu podle-

[185] E. Rogalewska, pr. cyt., s. 85.
[186] T. Popławski, *Getto białostockie (1 sierpnia 1941 – 2 września 1943)*, [w:] Białostocczyzna Nr 2/30/1993, Białystok 1993 r., s. 58.
[187] B. Mark, pr. cyt., s. 44 i 46.
[188] W getcie zaświadczenie o zatrudnieniu było nie tylko przepustką do lepszego życia (pracującym przysługiwały większe racje żywnościowe), ale często przepustką do życia w ogóle.
[189] B. Mark, pr. cyt., s. 49-52.

gała również policja bezpieczeństwa (Sipo). Dowódcą Sipo i SD (Służba Bezpieczeństwa) na terenie Białegostoku był SS – Sturmbannführer mjr dr Wilhelm Altenloh (jemu podlegało również Gestapo i Kripo), a po nim dr Zimmermann. Kierownikiem białostockiego Gestapo został SS-Hauptsturmführer Lothar Heimbach, a referatem do sprawach polskich zarządzał Hauptsturmführer Waldemar Macholl vel Maczpułowski, któremu ludność nadała przydomek „kat Białegostoku" (w latach 1942-1943 urządził pacyfikację okolicznych wsi – wymordowano wówczas ponad 3 tys. osób, założyciel jednostki do zadań specjalnych „Sonderkommando 1005"), referatem do spraw żydowskich kierował Fritz Gustav Friedel, tzw. „Bestia Friedel"(był on z ramienia Gestapo bezpośrednim zarządcą getta, to jemu składał raporty Efroim Barasz i od niego otrzymywał wytyczne)[190]. Jednocześnie z przejęciem przez SS zarządu nad gettem białostockim przystąpiono do likwidacji pomniejszych gett z obszaru Bezirk Bialystok (plan wysiedleń opracował Friedel). Ludność żydowską z likwidowanych obiektów gromadzono w 5 obozach przejściowych (Bogusze k/Grajewa, Białystok – koszary 10 PUL, Kiełbasin k/Grodna, Wołkowysk – koszary, Zambrów – koszary), a następnie przewożono do obozów koncentracyjnych lub rozstrzeliwano (wg niektórych szacunków zginęło wówczas ok. 100 tys. Żydów z terenów Okręgu). W związku z tymi wydarzeniami nastąpił napływ ludności do getta w Białymstoku, które jako ośrodek tak potrzebnego do celów wojennych przemysłu otrzymało gwarancje czasowej nienaruszalności (Żydzi z małych miasteczek szukali w nim ratunku, a przynajmniej odroczenia ostatecznej zagłady). Pomimo obietnic oszczędzenia getta w Białymstoku zapadły decyzje o zmniejszeniu jego obszaru (pierwszą redukcję granic getta przeprowadzono w listopadzie 1942 r., drugą – w lutym 1943 r.) – w miejsce opuszczających wskazane tereny Żydów osiedlić się miało ok. 5 tys. polskich i białoruskich osadników z okolic Białowieży (prawdopodobnie chodziło o politykę stopniowego wypierania z produkcji przemysłowej „czynnika żydowskiego" i zastępowania go „aryjskim niższego szczebla"). Od 1943 r. władze niemieckie przystąpiły do powolnej akcji ostatecznej likwidacji „problemu żydowskiego", Główny Urząd Bezpieczeństwa Rzeszy (RSHA) planował wywiezienie do KL Auschwitz 45 tys. Żydów (w tym ok. 30 tys. z Białegostoku). Władze niemieckie utrzymywały, że wywiezieni będą kierowani do pracy w fabrykach zbrojeniowych, jednakże białostockie władze lokalne otrzymały wytyczne, by na 30 tys. wytypowanych Żydów tylko 8-10 tys. nadawało się do dalszej pracy (reszta miała zostać zgładzona w obozach śmierci). Ostatecznie, w wyniku zawartej z Judenratem umowy, z 42 tys. pozostających w białostockim getcie Żydów wywiezionych miało być 6300 osób (3 transporty), a do transportu w pierwszej kolejności kwalifikowano bezrobotnych, biedotę i uchodźców z innych miast. W dniach od 5 do 12.II.1943 r. trwała akcja wyłapywania wytypowanych do wywózki Żydów (akcję prowadziła żydowska policja w asyście funkcjonariuszy Gestapo). Wydarzenia te miały niezwykle dramatyczny przebieg, gdyż stawiających opór Żydów rozstrzeliwano na miejscu, wysadzano granatami schrony, w których ukrywała się część ludności (zdarzały się przypadki, że ukryci w schronach dusili niemowlęta by te swym płaczem nie zdradziły kryjówki) – łącznie z getta wywieziono 10-12 tys. osób, a ok. 1000 rozstrzelano[191]. Wówczas miał też miejsce pierwszy zbrojny akt oporu wobec okupanta – 5.II.1943 r. uzbrojony w fiolkę kwasu solnego Icchok Malmed zaatakował przy ul. Kupieckiej 29 niemieckiego funkcjonariusza (ten oślepiony kwasem śmiertelnie postrzelił innego policjanta). W odwecie władze niemieckie poleciły rozstrzelać 100 osób – głównie mieszkańców kamienicy przy ul. Kupieckiej 39, tj. domu w którym mieszkał I. Malmed (w egzekucji zginęła m.in.

[190] B. Mark, pr. cyt., s. 20-25.
[191] Tamże, s. 145-153.

jego żona i dziecko)[192]. Samego zamachowca ujęto w wyniku donosu, został on powieszony 8.II.1943 r. (wieszano go dwukrotnie, gdyż za pierwszym razem pękł sznur)[193]. W uznaniu dla jego czynu dawna ul. Kupiecka obecnie nosi imię Icchoka Malmeda. W ten sposób rozpoczął się pierwszy etap likwidacji getta w Białymstoku. Dla zgromadzonych w nim Żydów wiadomym się stało, że ostateczna likwidacja była tylko kwestią czasu.

Fot. Egzekucja na ulicach białostockiego getta (II.1943 r.); APB, *Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Białymstoku*, Zbiór fotografii (zesp. nr 4/1070), Sygn. 65/5.

Wydarzenia lutowe utwierdziły część mieszkańców dzielnicy żydowskiej w przekonaniu, że konieczne jest czynne stawienie oporu prześladowcy. Początki ruchu oporu w białostockim getcie sięgają 1941 r., kiedy to młodzi Żydzi zaczęli organizować pomoc umieszczonym w pobliskim obozie jeńcom radzieckim. 1.XI.1942 r., tj. w chwili „uszczelnienia" granic getta i likwidacji gett w prowincji, do Białegostoku przybył Mordechaj Tenenbaum (pseudonim Josef Tamarof) z zamiarem zorganizowania samoobrony (wcześniej działał m.in. w Wilnie i Warszawie). W każdej kamienicy, zakładzie pracy, czy ulicy zorganizowano „trójki bojowe" (czasem piątki), uzbrojone w fiolki kwasu siarkowego i niewielką ilość broni palnej. Miały one bronić wyznaczonego odcinka w przypadku rozpoczęcia likwidacji getta. W ramach organizowanego ruchu oporu opracowywano plany obrony, na „aryjskiej stronie" zbierano broń (by potem w elementach przenosić ją do strefy zamkniętej), organizowano fałszywe dokumenty, czasem przerzucano bojowników do pobliskiego lasu by tam organizowali oddziały partyzanckie, likwidowano donosicieli.

Plan ostatecznej likwidacji getta w Białymstoku zatwierdzony został już w czerwcu 1943 r., jednakże ze względu na duże znaczenie tamtejszej produkcji dla przemysłu woj-

[192] W aktach Sądu Grodzkiego w Białymstoku znajdują się również biogramy zakładników rozstrzelanych w odwecie za czyn Icchoka Malmeda.
[193] B. Mark, pr. cyt., s. 160-162.

skowego planu tego nie wdrożono w życie. 2.VIII.1943 r. w KL Treblinka wybuchło powstanie (strzępy informacji dotarły pewnie i do białostockiego getta), co uświadomiło Niemcom konieczność szybkiego zakończenia „problemu żydowskiego". Do Białegostoku skierowano doświadczonego w akcjach likwidacyjnych Obergruppenführera Odilla Globocnika z Lublina, który do miasta przybył z zaufanymi współpracownikami i specjalnymi formacjami policji. Ostateczną likwidację rozpoczęto w poniedziałek 16.VIII.1943 r., w nocy oddziały niemieckie otoczyły getto potrójnym pierścieniem (najbliżej parkanu stały oddziały z lekką bronią automatyczną, drugi pierścień stanowiły jednostki wyposażone w ciężką broń maszynową, trzeci – artyleria polowa i konne formacje Hilfspolizei), ok. 6-7 rano mury getta oblepiono obwieszczeniami o konieczności ewakuacji jego mieszkańców do Lublina (do godz. 9 wszyscy Żydzi powinni stawić się gotowi do drogi przy bramie na ul. Jurowieckiej). Tej samej nocy bojownicy żydowscy otrzymali informacje o koncentracji wojsk niemieckich i rozpoczęli natychmiastowe przygotowania do odparcia ataku – utworzono 12-osobowy sztab na czele z Danielem Moszkowiczem i Mordchajem Tenenbaum – Tamarofem, a następnie opracowano plan działania. Główne siły bojowników żydowskich (ok. 200 osób) miały natrzeć na Niemców przy najsłabszym odcinku parkanu (ul. Smolna) by oczyścić drogę i zorganizować ucieczkę ludności (stąd też była najkrótsza droga do lasu), aby odwrócić uwagę i odciągnąć część sił nieprzyjaciela planowano jednocześnie zaatakować w 4 innych miejscach getta. Co prawda skoncentrowany ostrzał parkanu spowodował wyłom w ogrodzeniu, ale wówczas natychmiast ogień otworzyli żołnierze niemieccy obstawiający ogrodzenie od zewnątrz. Dodatkowo plany powstańców pokrzyżowała postawa Żydów stłoczonych na ul. Jurowieckiej – wbrew założeniom nikt ze zgromadzonych nie przyłączył się do walki, ani też nie próbował sforsować parkanu. Niemcy natomiast dla zastraszenia ludności żydowskiej otworzyli ogień do zgromadzonego tłumu: *„..16 sierpnia 1943 r. w dniu likwidacji ghetta Niemcy ogłosili, że wszyscy mają wziąć paczki i wyjść na plac zbiórki ul. Jurowiecka. Wiedzieliśmy, że pod tym zarządzeniem kryje się śmierć, więc każdy chował się gdzie mógł, ponieważ zaczęła się od razu strzelanina. Widziałem jak kilka kroków od domu padł Liżański Hersz. Przybyła żona z synem i nad zwłokami zaczęli płakać i krzyczeć. Nadeszli Niemcy i widziałem na własne oczy jak ich oboje zastrzelili..."*[194], *„...16 sierpnia 1943 roku przebywałam w getcie w Białymstoku. W tym dniu władze niemieckie nakazały wszystkim Żydom wyjść na ulicę Ciepłą i Jurowiecką. Między zgromadzonymi na tych ulicach około 3-4 metry ode mnie stała też Mariasza Mazia, żona wnioskodawcy, którą znałam dobrze od dawnych lat. Stała razem z córką 7-8 letnią Lucyną i synem 9-10 lat liczącym. Około godziny 12-tej w południe rozpoczęła się strzelanina, najpierw Żydzi poczęli strzelać do Niemców, którzy pilnowali wyjścia z getta. Wówczas otworzyli znów Niemcy ogień z karabinów maszynowych na Żydów zgromadzonych na ulicach i widziałam wówczas jak natychmiast po rozpoczęciu tych strzałów upadła na ziemię żona wnioskodawcy oraz jej dzieci. Upadek wyglądał w ten sposób, że miałam wrażenie, że została ona trafiona kulą, a nie jakoby ona padła na ziemię w celu ochronienia przed strzałami. W ogóle wszyscy Żydzi, którzy tam wówczas się znajdowali zostali rozstrzelani, a następnie pochowani na cmentarzu. Uratowało się tylko kilkadziesiąt osób z pośród kilkunastu tysięcy. Ta część, która była w dalszych ulicach została wywieziona do Majdanka i Treblinki..."*[195]. Dla złamania oporu bojowników przez główną bramę getta, od ul. Sienkiewicza, wjechał oddział zmotoryzowanej piechoty, 3 lekkie czołgi oraz auto pancerne, dodatkowo jednostki niemieckie wspierało lotnictwo – ok. godz. 14 walki ustały. W następnych dniach trwały działania partyzanckie, wyłapywanie pojedynczych powstańców i deportacje ludności do KL

[194] Hersz Liżański, Sygn. Zg. 340/1947 [4/766].
[195] Mariasza Mazja, Sygn. Zg. 156/1947 [4/584].

Auschwitz i KL Treblinka. 19.VIII.1943 r. rozstrzelano 72 bojowników broniących się w bunkrze przy ul. Chmielnej 7 (dotychczasowy sztab powstania). Ostatni Żydzi ukrywający się wśród ruin wyłapani zostali w listopadzie 1943 r. Przyjmuje się, że w wyniku likwidacji getta w Białymstoku ok. 30 tys. Żydów wysłanych zostało do obozów zagłady (KL Treblinka, KL Majdanek), a kolejnych kilka tys. do obozów pracy.

Fot. Wywózka Żydów z białostockiego getta do obozów zagłady (VIII.1943 r.); APB, *Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Białymstoku*, Zbiór fotografii (zesp. nr 4/1070), Sygn. 65/2.

Po pierwszych niepowodzeniach wojennych władze niemieckie zrozumiały, że konieczne jest zacieranie, na wypadek ewentualnej klęski, śladów popełnianych mordów (do tej pory postępowano zgodnie z głoszoną przez Hitlera tezą, że wygranych się nie sądzi). Do tego celu typowano specjalne jednostki, tzw. Sonderkommanda, na czele których stawali funkcjonariusze odpowiedzialni za wcześniejsze masowe rozstrzelania (gdyż to im najbardziej powinno zależeć na usunięciu dowodów zbrodni) – akcja otrzymała kryptonim „1005”. W Białymstoku do wykonania omawianego zadania oddelegowano 50-60 policjantów, całością dowodził wspominany już Waldemar August Machol vel Macpolowski (Maczpułowski). Funkcjonariusze niemieccy nadzorowali, złożoną z 43 młodych Żydów, brygadę specjalną. Cała operacja była ściśle tajna, a w komandzie panował zaostrzony rygor (np. za ucieczkę jednego rozstrzelani mieli być wszyscy członkowie grupy). „Akcja 1005” na Białostocczyźnie rozpoczęła się między 15, a 19.V.1944 r., kiedy to z więzienia białostockiego wywieziono dwie grupy wytypowanych do tego celu Żydów (byli to przede wszystkim ocaleni podczas likwidacji getta). Przez następne tygodnie rozkopywali oni zbiorowe mogiły, a z wydobytych zwłok układali stosy, które następnie były podpalane (niektóre stosy, ze względu na dużą liczbę ciał, płonęły nawet 1,5 dnia!). Pozostałe po spaleniu kości tłuczono, prochy przesiewano, a pozyskane w ten sposób złote zęby, czy pierścionki przekazywano nadzorującym komando Niemcom. Końcowym etapem prac było

zakopywanie prochów oraz sadzenie na powstałych w ten sposób mogiłach drzew i krzewów, by w ten sposób ostatecznie ukryć ślady zbrodni hitlerowskich. Białostockie „Sonderkommando 1005" działało do 13.VII.1944 r. (szacuje się, że w tym czasie spalonych zostało ok. 40 tys. ciał)[196], kiedy to podjęto decyzję o rozstrzelaniu uczestniczących w akcji Żydów. Podczas egzekucji w Grabówce rozstrzelanych zostało 30 członków specgrupy, pozostałym udało się zbiec – m.in. Chaimowi Wróblowi (patrz cz. II), który po wojnie zeznawał w procesie Waldemara Machola (25.III.1949 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku skazał Machola na karę śmierci)[197].

Fot. Ekshumacja zwłok na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej (Białystok, 22.XI.1946 r.); APB, *Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Białymstoku*, Zbiór fotografii (zesp. nr 4/1070), Sygn. 40/1.

Według danych Referatu do Spraw Pomocy Ludności Żydowskiej przy PKWN, w Białymstoku w październiku 1944 r. było 1,5 tys. ocalonych Żydów. W 1937 r. w całej Polsce mieszkało ich 3,5 mln, co stanowiło prawie 10% ludności kraju – a ok. 22% łącznej liczby Żydów na całym świecie (szacowanej na 16 mln). Przedwojenna Polska była drugim co do wielkości skupiskiem Żydów na świecie, większy odsetek był tylko w USA (4,2 mln). W wyniku polityki hitlerowskich Niemiec, po zakończeniu działań II wojny światowej, na terenie całego kraju pozostawało ok. 350 tys. „potomków Dawida", czyli dokładnie 10% stanu sprzed jej wybuchu[198].

[196] Opisana akcja odbywała się m.in. w okolicach Augustowa (Szczebra), Suwałk (Krzywólka), Grodna, Nowosiółek (ok. 4-5 tys. zwłok), Bacieczek, czy Grabówki.
[197] W. Monkiewicz, *Sonderaktion 1005 na Białostocczyźnie*, [w:] Białostocczyzna Nr 4/16/1989, Białystok 1989 r., s. 27-30.
[198] Sz. Bronsztejn, *Ludność żydowska w Polsce w okresie międzywojennym. Studium statystyczne*, Wydawnictwo Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wrocław-Warszawa-Łódź 1963 r., s. 20-21 i 274.

VI. Akta Sądu Grodzkiego w liczbach

Zmagania wojenne lat 1939-1945 w pełni zasługują na miano „wojny światowej". W ciągu sześciu lat trwania konfliktu zbrojnego pożoga wojenna objęła 61 państw (poza jej zasięgiem znalazło się jedynie 6 krajów), działania prowadzone były na terytorium 40 różnych państw. Wojna dotknęła 1,7 mld ludzi (tj. ok. 80% mieszkańców ówczesnego świata), z czego do wojska powołano 110 mln, szacuje się, że śmierć poniosło 70 mln ludzi[199]. Według opracowanego w 1947 r. sprawozdania strat wojennych Biuro Odszkodowań Wojennych przy Prezydium Rady Ministrów podało, że straty ludności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosły przykładowo: Belgia – 7 osób, Francja – 15, Holandia – 22, Niemcy – 104, ZSRR – 137, Polska – 220! Co pokazuje jak wielką ofiarę agresji hitlerowskiej (a następnie sowieckiej) poniosła Polska i jej mieszkańcy (wśród państw uczestniczących w konflikcie – relatywnie największą). Dokładna liczba ofiar strony polskiej nie jest do końca znana, gdyż wiele zbrodni nie zostało jeszcze dostatecznie zbadanych, a część nawet odkrytych. Dodatkowo sytuację komplikują tzw. ofiary pośrednie, które zmarły już po zakończeniu działań wojennych, ale w ich następstwie (jak. np. jeńcy obozów koncentracyjnych). Różne szacunki podają różne liczby, stosunek ofiar do ogólnej liczby mieszkańców waha się od 16 do 22%, co przy ok. 35 mln mieszkańców przedwojennej Polski dawałoby od 5,6 do 7,7 mln osób (uśredniając, liczbę ofiar należałoby wstępnie przyjąć na poziomie 6-6,5 mln osób). Większość danych jest natomiast zgodna, że zaledwie 10% (czasem nawet mniej) wszystkich ofiar stanowią zabici w wyniku bezpośrednich działań wojennych (tj. żołnierze), resztę stanowi ludność cywilna – ofiary polityki okupacyjnej (w tym ponad 3 mln Żydów). Powyższe proporcje zdają się również potwierdzać, będące przedmiotem niniejszej publikacji, akta Sądu Grodzkiego w Białymstoku. Na 2278 opisanych w aktach spraw ofiar, 250 stanowią żołnierze zabici na froncie. Nawet jeśli doliczymy 192 wojskowych, którzy w wyniku działań wojennych zaginęli bez wieści oraz 10 partyzantów[200] to odsetek ten, w stosunku do reszty ofiar, będzie nadal niewielki. Wśród żołnierzy poległych na froncie znajdziemy uczestników kampanii wrześniowej, wcielonych do Armii Czerwonej, ale też i żołnierzy PSZ na Zachodzie (głównie 2 KP – m.in. 5 zabitych pod Monte Cassino, 2 pod Loretto, 1 pod Ankoną – część z nich to byli żołnierze 42 PP, w aktach znajduje się również 1 pilot 304 Dywizjonu Bombowego), jak również żołnierze „odrodzonego" na terytorium ZSRR Wojska Polskiego, tzw. Ludowego (głównie 1 DP im. T. Kościuszki).

Wśród prezentowanych biogramów, o czym była mowa w stosownym podrozdziale, 1061 ofiar pochłonęła okupacja niemiecka. W tej liczbie 166 życiorysów to rozstrzelani w masowych egzekucjach, 240 – to jeńcy obozów koncentracyjnych i zagłady, 576 osób zgładzonych w getcie oraz 79 Żydów zamordowanych przed utworzeniem getta (są to przede wszystkim osoby spalone w Głównej Synagodze w dniu wkraczania do Białegostoku wojsk niemieckich oraz ofiary prowadzonych na Pietraszach w lipcu 1941 r. rozstrzeliwań)[201]. Jak widać wśród wszystkich prezentowanych biogramów ludność żydowska stanowi niemal 50%, co zresztą odpowiada strukturze społecznej przedwojennego Białegostoku. Na taki stan rzeczy wpływ miały przede wszystkim dwa czynniki, po pierwsze prowa-

[199] A. Czubiński, pr. cyt., s. 244.

[200] W niniejszej publikacji znajduje się 10 biogramów partyzantów, którzy zginęli „z bronią w ręku" – na szczególną uwagę zasługuje Jan Pietrzak, uczestnik powstania warszawskiego (dzięki relacji świadka możemy dokładnie poznać ostatnie chwile jego życia w okupowanej Warszawie).

[201] Do tej grupy należy doliczyć również więźniów więzienia w Białymstoku, czy innych aresztów śledczych, jednakże najczęściej ich losy po aresztowaniu nie są do końca znane. W związku z tym nie jest możliwe podanie dokładnej liczby ofiar tej „kategorii", gdyż aresztowani mogli zasilić którąś z wymienionych powyżej grup (np. rozstrzelanych, wywiezionych, mogli także zostać zwolnieni z więzienia i zginąć na froncie).

dzona przez władze hitlerowskie polityka miała za zadanie wyniszczenie w sposób systematyczny całej populacji żydowskiej (a więc była to zaplanowana, masowa akcja skupiona na niewielkim obszarze – stąd tak liczne jej świadectwa). Po drugie pamiętać należy o tym, że dokumentacja tworzona w trakcie toczących się postępowań sądowych miała określone zadanie. Osoby wnoszące sprawy do sądu chciały otrzymać urzędowe potwierdzenie faktu zgonu danego członka rodziny – orzeczenie takie było najczęściej potrzebne dla uregulowania kwestii majątkowych. Jeśli weźmiemy pod uwagę fakt, że Żydzi w przedwojennym Białymstoku stanowili z grubsza 50% społeczności, a w większości przypadków byli właścicielami nieruchomości na terenie miasta (często całych kamienic), to zrozumiemy, dlaczego pozostali przy życiu spadkobiercy tak skrupulatnie składali przed sądem wnioski o uznanie za zmarłego.

Agresja ZSRR na Polskę oraz późniejsza polityka Stalina wobec narodu polskiego jest odzwierciedlona w aktach sądowych przede wszystkim w 90 biogramach ofiar zbrodni katyńskiej oraz 157 przypadkach wywózek Białostoczan w głąb ZSRR (oczywiście, tak jak w przypadku okupanta hitlerowskiego, znajduje się pewna grupa więźniów, których losy nie są znane).

Całość uzupełniają życiorysy zmarłych przed 1939 r. (45 osób, wśród nich występuje 9 żołnierzy biorących udział w I wojnie światowej), zamordowanych na Wołyniu w czasie tzw. rzezi wołyńskiej (8 biogramów) oraz kilka przypadków zgonów już po zakończeniu działań wojennych. W tym miejscu warto wspomnieć o Grzegorzu Bilińskim, nauczycielu zamordowanym przez ukraińskich nacjonalistów – w aktach znajduje się niezwykle dramatyczny list (pisany przez jego siostrę) dokładnie opisujący okoliczności śmierci (pisząca żali się w nim, że na pogrzeb nie stawił się nikt z mieszkańców wsi, w której mieszkał zamordowany – pomimo, że przez wiele lat uczył w tamtejszej szkole, a w czasie okupacji niemieckiej uratował wszystkich mężczyzn od rozstrzelania). Pewnego rodzaju ciekawostką są biogramy funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku, zamordowanych podczas akcji przeciw funkcjonującemu po wojnie zbrojnemu podziemiu – m.in. opisana została akcja przeciw Stanisławowi Królowi ps. „Kret" (w innym miejscu występuje Władysław Chojnowski ps. „Kret"), w aktach znajdują się odpisy raportów operacyjnych, zeznania funkcjonariuszy oraz odpisy meldunków „z archiwum Kreta".

CZĘŚĆ I

Biogramy zmarłych i zaginionych w latach 1939-1945

A

Abramowicz Aleksy – syn Andrzeja i Katarzyny (z d. Lis), ur. 6.II.1870 r. (w innym miejscu podano datę 1895 r.) we wsi Grzybowce, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W kwietniu 1943 r. zaginał bez wieści (prawdopodobnie został rozstrzelany przez żołnierzy niemieckich). Sąd postanowił o zamieszczeniu w Monitorze Polskim [dalej: MP] oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Gródek ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 119/1950.

Abramowicz Eugeniusz – syn Mikołaja i Anny (z d. Mikołajewicz), ur. w 1905 r. w Milejczycach, pow. bielski (obecnie pow. Siemiatycze), zam. Białystok (?). We wrześniu 1944 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego [dalej: WP], służył jako plutonowy w 4 Zapasowym Pułku Piechoty (pułk ten stacjonował w Białymstoku w Koszarach im. J. Bema). W grudniu 1944 r. zachorował na tyfus, umieszczony w Wojskowym Szpitalu Ewakuacyjnym Nr 3299 w Białymstoku. Tam też zmarł 26.XII.1944 r., pochowany w mogile zbiorowej na Cmentarzu Wojskowym w Białymstoku[202]. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Naczelnika Wojskowego Szpitala Ewakuacyjnego Nr 3299 (pismo w języku rosyjskim). Sygn. Zg. 381/1948 [4/2984].

Abramowicz Jan – syn Józefa i Wiktorii (z d. Pruszyńska), ur. 26.I.1895 r. w Mińsku Litewskim (Mińsk, Białoruś), zam. Białystok. Na skutek mobilizacji 1939 r., jako porucznik rezerwy, powołany został do Wojska Polskiego. Brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi, od 1939 r. brak jakichkolwiek dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP obwieszczenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 94/1946 [4/370].

Abramowicz Teodor – syn Nikifora/Niczypora i Marii (z d. Czeszel), ur. w 1890 r. we wsi Grzybowce, gm. Gródek, zam. tamże. W 1914 r. został wcielony do armii carskiej (właściwie Armii Imperium Rosyjskiego), zmarł 31.VIII.1922 r. we wsi Muczka (?). Sygn. Zg. 406/1947 [4/830].

Abramowicz Wacław – syn Michała i Marii (z d. Mickiewicz), ur. w 1901 r. w Mińsku, zam. Białystok. W roku 1939, pracując jako konduktor PKP, został przeniesiony służbowo

[202] 3 kwatera wojenna Cmentarza Wojskowego przy ul. 11-go Listopada w Białymstoku (Zwierzyniec), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich Poległych w II Wojnie Światowej*, pr. zb., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „A-M”*, Pruszków 1995 r., s. 35.

do Wilna – od tej pory brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 29/1950.

Abramowska Ecza – z d. Mirkina, córka Izaaka i Anny (z d. Gorfinkiel), ur. 25.VII.1907 r. w Kijowie, zam. Białystok. W 1941 r. umieszczona wraz z rodziną w getcie w Białymstoku, 16.VII.1943 r. do getta weszli sprzymierzeni z Niemcami Ukraińcy, aby wyszukać ukrywających się w bunkrach Żydów. W czasie akcji zamordowano przebywającą w schronie rodzinę Abramowskich. Wspólna teczka aktowa dla Eczy, jej męża Lejzera oraz ich syna Hersza (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 73/1947 [4/501].

Abramowski Abram – syn Josela Ajzyka vel Józefa i Finkiel vel Fani (z Aszów), ur. 12.I. 1906 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginął wraz z całą rodziną 16.VII.1943 r., w trakcie „ukraińskiej" akcji w białostockim getcie (przebywał wówczas wraz z innymi w schronie na terenie getta). Wspólna teczka aktowa dla braci Abramowskich: Abrama, Dawida i Josela Ajzyka (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 75/1947 [4/503].

Abramowski Dawid – syn Josela Ajzyka vel Józefa i Finkiel vel Fani (z Aszów), ur. 2.V.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. 16.VII.1943 r. zginął wraz z rodziną w getcie białostockim. Wspólna teczka aktowa dla braci Abrama, Dawida i Josela Ajzyka Abramowskich (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 75/1947 [4/503].

Abramowski Hersz – syn Lejzera i Eczy (z d. Mirkina), ur. 12.IV.1937 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku, 16.VII. 1943 r. zamordowany przez żołnierzy ukraińskich. Wspólna teczka aktowa dla Hersza oraz jego rodziców Lejzera i Eczy (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 73/1947 [4/501].

Abramowski Josel Ajzyk vel Józef – syn Josela Ajzyka vel Józefa i Finkiel vel Fani (z Aszów), ur. 3.VI.1915 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginął razem z całą rodziną 16.VII.1943 r. w białostockim getcie. Wspólna teczka aktowa dla braci Abrama, Dawida i Josela Ajzyka Abramowskich (patrz wyżej). Sygn. Zg. 75/1947 [4/503].

Abramowski Lejzer – syn Josela Ajzyka vel Józefa i Finkiel vel Fani (z Aszów), ur. 15.III. 1904 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w getcie w Białymstoku, tam też zamordowany 16.VII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Lejzera, jego żony Eczy oraz ich syna Hersza (patrz wyżej). Sygn. Zg. 73/1947 [4/501].

Achremieni Aleksy – syn Tymoteusza i Zenobii (z Wiśniów), ur. 6.VIII.1902 r. w Starosielcach, zam. tamże. 7.X.1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w areszcie tymczasowym (w budynku kolejowym w Starosielcach). Następnie w wyniku prowadzonych przesłuchań (A. Archemieni dotkliwie pobity w trakcie śledztwa) 6 osób skazano na karę śmierci (w tym również i wspomnianego Aleksego). Skazanych załadowano na samochody, wywieziono w kierunku Choroszczy i tam rozstrzelano (o czym poinformowali innych więźniów, uczestniczący w transporcie kierowcy). Sygn. Zg. 49/1947 [4/477].

Adachowska Anna – z d. Jaroszewicz, córka Konstantego i Rozalii (z d. Piotrowska), ur. 19.II.1899 r. we wsi Kersnówka (Kiersnówka), gm. Suchowola, pow. Sokółka, zam. Białystok. 31.VIII.1941 r. aresztowana przez władze niemieckie, brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Bia-

łymstoku, ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 249/1948 [4/2857].

Adamczewski Józef – syn Franciszka i Kamili (z d. Kłubowicz), ur. w 1916 r. w Jasienówce/Jasionówce (?), zam. tamże. W 1938 r. powołany do WP, przydzielony do 10 Pułku Ułanów Litewskich. Brał czynny udział w działaniach wojennych września 1939 r., ciężko ranny w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Adamowa (woj. lubelskie) – przebywał w szpitalu Św. Kazimierza w Radomiu, gdzie zmarł 23.X.1939 r. Pochowany na cmentarzu wojskowym w Radomiu. W aktach znajduje się oryginał zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Polski Czerwony Krzyż [dalej: PCK] Oddział w Radomiu (pismo: Nr 1665/40/inf, Radom 29.XI.1940 r.). Sygn. Zg. 152/1948 [4/2764].

Adamska Paulina – z d. b.d., córka Bazylego i Anastazji (z d. Łuszczewska), ur. b.d., zam. we wsi Bacieczki, gm. Bacieczki (obecnie dzielnica Białegostoku). Zmarła śmiercią naturalną 19.VI.1932 r. Sygn. Zg. 137/1948 [4/2750].

Adamski Józef – syn Ignacego i Rozalii (z d. Chojnacka), ur. 2.III.1902 r. w Poznaniu, zam. Białystok, emerytowany sierżant WP. W marcu 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 61/1949 [2/5295/2007].

Adamski Michał – syn Adama i Katarzyny (z d. Zielińska), ur. 19.VII.1899 r. w Warszawie, zam. Białystok, przodownik Policji Państwowej. [Jako podoficer piechoty brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Po odzyskaniu niepodległości wstąpił do Policji Państwowej, gdzie pracował do chwili wybuchu II Wojny Światowej (pełnił służbę w stopniu przodownika w Urzędzie Śledczym Policji Państwowej w Białymstoku, był sekretarzem urzędu)][203]. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej – brak dalszych informacji o jego losach[204]. Z powodu braku jednoznacznych dowodów śmierci, opublikowano w Dzienniku Ustaw Ministerstwa Sprawiedliwości [dalej: Dz.U. Min. Spr.] Nr 8, z 25.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*][205]. Sygn. Zg. 416/1947 [4/838].

Adin Ałter – syn Izaaka i Brochi (z d. Gierszkowicz), ur. w 1892 r. w Krynkach, pow. Sokółka, zam. Białystok. 27.VI.1941 r., w dniu wkroczenia wojsk niemieckich do Białegostoku, został zastrzelony na własnym podwórku przy ul. Suraskiej. Sygn. Zg. 363/1947 [4/788].

---

[203] *Ostatnia droga...*, pr. zb., Białystok 2006 r., s. 125.

[204] W obliczu zbliżających się wojsk niemieckich ewakuowany wraz z innymi policjantami w kierunku Wilna, tam dostał się do niewoli radzieckiej. Umieszczony w obozie jenieckim w Kozielsku, a następnie przewieziony do Ostaszkowa (skąd przesłał dwie karty pocztowe), patrz: *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 126; Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Adamski Michał, syn Adama, ur. 19.VII.1899 r. w Warszawie, przodownik Policji Państwowej, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 41, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 1.II.2011 r.).

[205] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 126.

Adin Ester – z d. Sapirsztejn, córka Mojżesza i Jenty (z d. Gielbord/Gelborg), ur. w 1894 r., zam. Sokółka. Tuż po wybuchu wojny pojechała wraz z mężem (Jakóbem Adinem) do Białegostoku, aby odebrać ze szpitala matkę (Jentę Sapirsztejn). 24.IX.1939 r. w okolicach przejazdu kolejowego w Białymstoku, ich furmanka została zatrzymana przez „pijanych żołnierzy niemieckich”[206] – zastrzelono wówczas wszystkich podróżujących powozem. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Adin: Ester i Jakóba oraz Jenty Sapirsztejn (matka Ester) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 160/1948 [4/2772].

Adin Jakób – syn Josela i Reszy (z d. Goldink/Golding), ur. w 1891 r., zam. Sokółka. Zastrzelony 24.IX.1939 r. w czasie podróży z Białegostoku do Sokółki. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Adin: Ester i Jakóba oraz Jenty Sapirsztejn (matka Ester) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 160/1948 [4/2772].

Ahuc Andrzej – syn Mefodiusza i Marii (z d. Fiedor), ur. w 1915 r. w Rosji, zam. Dąbrówka, gm. Wasilków, pow. Białystok. 23.VI.1941 r., podczas działań wojennych, wyszedł z domu i od tej pory wszelki ślad po nim zaginął. Sąd zalecił opublikowanie w MP Nr 91 z 18.IX.1946 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 87/1946 [4/363].

Ajzenberg Jankiel – syn Mejera i Chai (z d. Słowik), ur. w 1903 r. w Czerwonym Borze, pow. Łomża (obecnie pow. Zambrów), zam. Białystok (?). Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, zginął 13.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta. Wspólna teczka aktowa dla Jankiela Ajzenberga oraz jego siostry Zysli Roskier – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 234/1948 [4/2843].

Ajzenberg Mejer – syn Fajwela i Szejny (z d. Kac), ur. w 1890 r., zam. b.d. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zginął 7.XI.1942 r. w czasie jednej z akcji prowadzonych przeciwko ludności żydowskiej przez żołnierzy niemieckich (śmierć spowodował granat wrzucony do schronu, w którym ukrywał się m.in. Mejer Ajzenberg), pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla Mejera Ajzenberga oraz jego siostry Rywki Słowik (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 182/1948 [4/2793].

Ajzler Antoni – syn Antoniego i Anny (z d. b.d.), ur. w 1911 r. w Koniuchach, gm. Świniuchy na Wołyniu (obecne Prywitne na terenie Ukrainy), zam. tamże (?). W sierpniu 1943 r. zamordowany w Koniuchach przez nieznanych sprawców[207]. W aktach znajduje się odpis potwierdzenia zgonu wystawionego przez proboszcza Rzymskokatolickiej Parafii Horochów (obwód wołyński, Ukraina). Sygn. Zg. 269/1949 [2/5496/2007].

Albinowski Władysław Stanisław – syn Józefa i Marii (z d. Buchman), ur. 8.V.1897 r. we Lwowie, zam. Białystok, pracownik umysłowy. 14.I.1944 r. aresztowany przez Gestapo i wywieziony do Konzentrationslager [dalej: KL] Groß – Rosen[208], następnie przewieziony

[206] Prawdopodobnie chodzi o żołnierzy radzieckich, gdyż od 22.IX.1939 r. władzę w Białymstoku sprawowali Rosjanie, ewentualnie podana w aktach sprawy data nie jest precyzyjna.
[207] Od lutego 1943 r. do początków 1944 r. na terenie byłego woj. wołyńskiego trwały dokonywane przez nacjonalistów ukraińskich rzezie ludności polskiej – prawdopodobnie z tymi wydarzeniami związana była śmierć A. Ajzlera.
[208] Konzentrationslager Groß-Rosen – istniejący w latach 1940-1945 w okolicach wsi Rogoźnica (woj. dolnośląskie) niemiecki obóz koncentracyjny. Stał na czele setki mniejszych obozów pracy założonych na terenie Śląska, Czech i Niemiec. Przez obóz przeszło ok. 125 tys. więźniów (z czego 40 tys. poniosło śmierć), 14.II.1945 r. obóz został wyzwolony przez Armię Czerwoną.

do KL Mauthausen[209] – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr B-20, z 5.IV.1950 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 87/1949 [2/5321/2007].

Albowicz Bronisław – syn Wiktora i Anny (z d. Pacinkiewicz/Paciekiewicz (?)), ur. w 1900 r. w Łoździejach (Litwa), zam. Michałowo, funkcjonariusz Policji Państwowej. W październiku 1939 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 181/1949 [2/5413/2007].

Aleksandrowicz Alej Aleksander – syn Adama i Zofii (z d. Bajraszewska), ur. 28.I.1882 r. w Słonimi (obecnie Białoruś), zam. Białystok, pracownik umysłowy. 4.II.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, przebywał w Kraju Krasnojarskim (Syberia) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 330/1949 [2/5555/2007].

Aleksiejczuk Józef – syn Mirona i Marii (z d. Krawczuk), ur. 16.VIII.1909 r., zam. Supraśl, kowal. 17.VIII.1943 r. (lub 23.VIII.1943 r.) aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do KL Majdanek[210] – brak dalszych informacji o jego losach. Prawdopodobnie zginął w obozie w Slusenburgu (?) w grudniu 1944 r. Sygn. Zg. 377/1947 [4/802].

Aleksiejuk Bazyli – syn Izaaka i Barbary (z d. Maksimczuk), ur. w 1910 r. we wsi Trościanka, gm. Narew, zam. Białystok. 27.VII.1942 r. zastrzelony we wsi Klejniki, gm. Narew przez miejscowy posterunek żandarmerii niemieckiej, tam też pochowany. Sygn. Zg. 171/1947 [4/599].

Aleszkowska Sara Gitla – z d. Lichtensztein, córka Jankiela i Chai Bejli (z d. b.d.), ur. w 1875 r. w Sokółce, zam. Białystok. Umieszczona wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie zginęła 5.II.1942 r. – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Josela i Sary Gitli Aleszkowskich oraz ich córki Doby Szraibman (z d. Aleszkowska) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 336/1948 [4/2940].

[209] Konzentrationslager Mauthausen – niemiecki obóz koncentracyjny zlokalizowany w m. Mauthausen (Austria) w pobliżu największego kamieniołomu granitu, od 1940 roku pod nazwą KL Mauthausen-Gusen. Istniał w latach 1938-1945, należał do najcięższych obozów III Rzeszy – przez obóz przeszło ok. 335 tys. więźniów, z czego (wg różnych szacunków) od 70 do 122 tys. zginęło. Wyzwolony przez armię amerykańską 5.V.1945 r. jako ostatni z dużych obozów.

[210] Właściwie KL Lublin (Majdanek to nazwa potoczna pochodząca od nazwy dzielnicy Lublina, w pobliżu której zlokalizowano obóz), funkcjonujący w latach 1941-1944 hitlerowski obóz koncentracyjny i jeniecki. Początkowo planowano utworzenie kompleksu mogącego pomieścić 250 tys. więźniów, jednakże trudności na froncie wschodnim oraz ograniczona przepustowość linii kolejowej zmusiły władze niemieckie do porzucenia tych planów – ostatecznie w obozie przebywać mogło jednorazowo ok. 50 tys. osób. W obozie odbywały się masowe egzekucje więźniów prowadzone w 5 komorach gazowych, a ciężkie warunki sanitarne dodatkowo zwiększały śmiertelność (wg różnych danych w obozie śmierć poniosło od 80 do 230 tys. jeńców) – wyzwolony przez Armię Czerwoną 23.VII.1944 r.

Aleszkowski Josel – syn Motela i Estery (z d. b.d.), ur. w 1870 r. w Sokółce, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, tam też zginął 5.II.1942 r. – pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Josela i Sary Gitli Aleszkowskich oraz ich córki Doby Szraibman (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 336/1948 [4/2940].

Alifer Józef – syn Sylwestra i Anny (z d. b.d.), ur. w 1915 r., zam. Kuchmy (gm. Michałowo). W 1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił nadać sprawie bieg – brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 170/1948 [4/2781].

Alpern Ida – z d. Wasilkowska, córka Fiszela i Sory (z d. Grynberg), ur. w 1893 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, gdzie zmarła śmiercią naturalną (?) 16.VIII.1943 r.[211]. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Idy i Mojżesza Alpern – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 206/1948 [4/2815].

Alpern Mojżesz – syn Izaaka i Anny (z d. Czyżewska), ur. w 1889 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, tam też zmarł śmiercią naturalną (?) 16.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Alpern: Mojżesza i Idy – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 206/1948 [4/2815].

Ałter/Alter Markus – syn Mojżesza i Dwejry (z d. Szaraszow), ur. w 1898 r., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, gdzie zginął 5.II.1943 r., pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Na prośbę wnioskodawcy postępowanie umorzono. Sygn. Zg. 251/1948 [4/2859].

Amarant Izabela – z d. Rabinowicz, córka Leopolda i Betli (z d. Gordon), ur. 20.V.1895 r. w Białymstoku, zam. tamże, doktor nauk medycznych (bakteriolog). Zmarła śmiercią naturalną 15.V.1941 r. (na podstawie zeznań świadków nie da się jednoznacznie określić przyczyny śmierci – jedna wersja mówi o nieudanej operacji nowotworu, inna natomiast o zakażeniu bakteriami w trakcie wykonywania obowiązków zawodowych, w wyniku którego nastąpił zgon). Pochowana została na cmentarzu żydowskim na Bagnówce w Białymstoku (siostra Eleonory Zinn – por. Zinn Eleonora). Sygn. Zg. 591/1947 [4/1009].

Ancefirow Denis – syn Piotra i Katarzyny (z Ucieszowych), ur. 20.VIII.1915 r. w Moskwie, zam. Borowskie Wypychy, gm. Zawyki (obecnie gm. Turośń Kościelna). 23.II.1945 r. uprowadzony nocą ze swojego mieszkania przez nieznanych sprawców, a następnie zastrzelony w lesie w okolicach wsi Uhowo (gm. Łapy). Sąd, na podstawie zeznań świadków, za datę zgonu przyjął 16.II.1945 r. Sygn. Zg. 134/1949 [2/5367/2007].

Anchim Michał – syn Andrzeja i Paraskiewy (z d. Ławreszuk), ur. w 1918 r. w ZSRR, zam. we wsi Rudnia, gm. Michałowo, pow. Białystok, rolnik. 4.V.1941 r. powołany do Armii Czerwonej i skierowany na front (wcielony do 157 pułku piechoty). Zginął w listopadzie 1941 r. w okolicach m. Tuły (woj. opolskie) w wyniku rany postrzałowej brzucha. Za datę zgonu przyjęto 15.XI.1941 r. Sygn. Zg. 116/1950.

Andrejczuk Józef – syn Mateusza i Teofili (z d. Grygorczuk), ur. 1.IX.1908 r. we wsi Bacieczki, gm. Bacieczki (obecnie w granicach Białegostoku), zam. tamże. W 1942 r. areszto-

[211] Śmierć naturalna obojga małżonków tego samego dnia wydaje się mało prawdopodobna zważywszy, że data zgonu (tj. 16.VIII.1943 r.) zbiega się z rozpoczęciem ostatecznej likwidacji getta w Białymstoku.

wany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku (aresztowany za działalność partyzancką), 4.IX.1942 r. rozstrzelany w okolicach Nowosiółek. Sygn. Zg. 524/1948 [4/3124].

Andrejuk Piotr – syn Dominika i Olgi (z Mikołów), ur. 9.V.1912 r. w Białymstoku, funkcjonariusz Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku. W dniu 28.XI.1945 r. „zamordowany przez bandę N.S.Z." (członków organizacji „WiN"[212]) w trakcie służbowego wyjazdu do Łap. Akta zawierają odpis raportu operacyjnego działacza „WiN" o pseudonimie „Witold" z 11.XII.1945 r. oraz notkę Naczelnika Wydziału Personalnego Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku z 3.IX.1946 r. Sygn. Zg. 102/1946 [4/378].

Andrelczyk Józef – syn Bolesława i Rozalii (z d. Myśliwiec), ur. 22.VIII.1906 r. w Jaświłach, gm. Jaświły, zam. b.d. W 1944 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, 24.IX. 1945 r. zginął „w walkach o ojczyznę" (prawdopodobnie zginął w czasie walk prowadzonych na południu kraju z ukraińskimi nacjonalistami), pochowany na cmentarzu w Starym Dzikowie (woj. podkarpackie). Postępowanie odroczono, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 325/1949 [2/5550/2007].

Andrzejewski Michał – syn Bolesława i Dominiki (z d. Dmuchowska), ur. 2.XII.1898 r. w Surażu, zam. tamże. W 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 10.IX.1941 r. rozstrzelany w okolicach Nowosiółek. Naoczny świadek zeznał: „*...10 września 1941 r. w Choroszczy – Nowosiółkach został on* [Michał Andrzejewski – przyp. autora] *rozstrzelany przez Niemców wraz ze mną – byłem na egzekucji wraz z innymi 45 mężczyznami. Ja szczęśliwie zostałem ranny w prawy pośladek i przykryty innymi trupami. Po odejściu Niemców wydostałem się z ziemi – wtedy to widziałem zwłoki Andrzejewskiego Michała leżące w tej samej jamie...*"[213] (porównaj: Dziemianiuk Antoni). Sygn. Zg. 30/1949 [2/5266/2007].

Antoniak Alfons – syn Adama i Zuzanny (z d. b.d.), ur. 1.V.1898 r. w Nowej Wsi, gm. Dąbrowa, zam. Buksztel, gm. Czarna Wieś (obecnie w obrębie Czarnej Białostockiej), gajowy. W 1940 r. wywieziony w głąb ZSRR, przebywał w kiżelskim rejonie (?). W 1942 r. zmobilizowany do formowanych na wschodzie jednostek WP, brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi – zginął 26.IV.1945 r. w okolicach Berlina. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Ministerstwo Obrony Narodowej [dalej: MON] Departament Personalny (pismo Nr 14428/6883/VI/3 z 8.V.1948 r.). Sygn. Zg. 396/1948 [4/2999].

Antoniuk Jacenty – syn Marcina i Marianny (z d. Kędzior), ur. 21.VIII.1882 r. w Dobrzyniewie, zam. Białystok, emerytowany pracownik PKP. 9.IX.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i wywieziony na „15" (potoczna nazwa siedziby Gestapo przy ul. Sienkiewicza 15 w Białymstoku). Po kilku dniach rozstrzelany w miejscowości Dzikie k. Choroszczy (12.IX.1941 r.). Opublikowano w MP Nr 8, z 21.I.1947 r., ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 120/1946 [4/396].

---

[212] „WiN" – „Wolność i Niezawisłość", pełna nazwa: Ruch Oporu bez Wojny i Dywersji „Wolność i Niezawisłość"; założona 2.IX.1945 r. w Warszawie cywilno-wojskowa organizacja antykomunistyczna, jej trzon stanowiły pozostałości rozwiązanej w 1945 r. Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj, zlikwidowana przez organy bezpieczeństwa w 1947 r.

[213] Akta Sądu Grodzkiego w Białymstoku [dalej: ASG], Sygn. Zg. 30/1949 [2/5266/2007], k. 4.

Antonowicz Józef – syn Piotra i Aleksandry (z d. Stankiewicz), ur. 1.I.1913 r. w Białymstoku, zam. b.d. Wywieziony przez władze radzieckie w głąb ZSRR, przebywał w Kraju Krasnojarskim (Syberia, Rosja). W 1944 r. zmobilizowany do I Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki[214], zginął 1.II.1945 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi (w chwili śmierci zajmował stanowisko komendanta plutonu artylerii w stopniu podporucznika). W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Sztab Armii Czerwonej (pismo w jęz. rosyjskim). Sygn. Zg. 408/1948 [4/3011].

Antonowicz Witold – syn Walerego i Stanisławy (z d. Trzcińska), ur. 5.IV.1897 r. w Płocku, zam. Białystok, początkowo pracował jako urzędnik w Białostockim Urzędzie Wojewódzkim, a od 1924 r. jako nauczyciel. 11.X.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie – brak dalszych informacji o jego losach (wg zeznań świadków miał on umrzeć w więzieniu w Mińsku). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Świadkiem zeznającym w toczącym się postępowaniu była m.in. Maria Kolendo – Okręgowy Wizytator Szkół[215]. Sygn. Zg. 542/1948 [4/3142].

Apolinow Stefan – syn Piotra i Eugenii (z d. Prokopienko), ur. 2.IX.1895 r. w Rosji, zam. Białystok, gajowy. W 1940 r. wywieziony przez władze radzieckie w głąb ZSRR, dalsze losy nie są znane. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 30/1950.

Arciszewski Michał – syn Pawła i Tatiany (z d. Kuklińska), ur. w 1914 r. (lub 22.VI.1911 r.) w Folwarkach Wielkich (gm. Zabłudów), zam. tamże. 19.V.1941 r. skierowany przez władze radzieckie do robót fortyfikacyjnych w Knyszynie, następnie wcielony do Armii Czerwonej. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej (w czasie walk w okolicach Czarnej Wsi), przebywał w obozie jenieckim, skąd przesłał 3 listy. Od 1943 r. brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 46 z 8.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zabłudowie, ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Na prośbę wnioskodawczyni postępowanie umorzono. W powtórnym wniosku, wnioskodawczyni – żona sprostowała datę urodzin (22.VI.1911 r.) oraz dostarczyła odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Biuro Informacyjne PCK (pismo z dnia 5.IV.1948 r.). Wynika z niego, że M. Arciszewski przebywał w obozie koncentracyjnym Neuengamme[216] (więzień nr 57890), gdzie zmarł 26.XII.1944 r. Sygn. Zg. 122/1948 [4/2735], Sygn. Zg. 486/1948 [4/3087].

Ardziak Jan – syn Piotra i Ireny (z d. b.d.), ur. 20.XII.1907 r. w Kuźmiczach (?), gm. Kurzeniec, pow. wilejski (Wilejka – obecnie Białoruś), zam. b.d. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Sąd zalecił opublikować

[214] Sformowana w 1943 r. w Sielcach nad Oką polska formacja wojskowa, dowództwo Dywizji objął gen. Zygmunt Berling. Chrzest bojowy formacja przeszła pod Lenino, wchodziła w skład 1 Korpusu WP, następnie od 1944 r. w składzie 1 Armii WP podporządkowana została 1 Frontowi Białoruskiemu. Dywizja brała udział w walkach o Warszawę, Wał Pomorski, Berlin. W 1955 r. przeformowana w 1 Warszawską Dywizję Zmechanizowaną im. Tadeusza Kościuszki.

[215] Patrz: Archiwum Państwowe w Białymstoku, *Materiały Marii Kolendo 1912-1980*, zesp. nr 4/750.

[216] Konzentrationslager Neuengamme – założony na przedmieściach Hamburga w grudniu 1938 r. niemiecki obóz koncentracyjny, funkcjonował do maja 1945 r. (wyzwolony przez wojska brytyjskie 4.V.1945 r.). W obozie umieszczonych było ponad 100 tys. więźniów, z czego śmierć poniosło 55 tys. 18.IV.1945 r., w obliczu zbliżającego się frontu, rozpoczęto ewakuację obozu – więźniów transportowano m.in. statkami (Cap Arcona, Thiebleck, Athen), które zostały zatopione przez samoloty brytyjskie (o czym była już mowa we wstępie).

w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 227/1948 [4/2836].

Armarnik Jakub – syn Libera i Rozalii (z d. Mandel), ur. 21.VI.1905 r. w Kowlu (obecnie Ukraina), zam. od 1937 r. w Białymstoku. W listopadzie 1943 r. wywieziony przez władze niemieckie do KL Majdanek (KL Lublin), a następnie do Oświęcimia[217], gdzie zginął. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Postępowanie umorzono. Sygn. Zg. 58/1950.

Aronson Jakub – syn Lejby i Szejny Lei (z d. Aronson), ur. w 1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie zginął 12.VII.1941 r. (zastrzelony przez żołnierzy niemieckich)[218]. Wspólna teczka aktowa dla braci Jakuba i Sendera Aronson, ich rodziców: Lejby i Szejny Lei Aronson oraz Fejgi Farber (siostra Szejny Lei) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 52/1948 [4/2667].

Aronson Lejba/Lejb – syn Chaima i Rywki (z d. Frydman), ur. w 1871 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie (por. przyp. 17), zastrzelony 12.VII.1941 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Aronson: Lejby i Szejny Lei, ich synów: Jakuba i Sendera oraz Fejgi Farber (siostra Szejny Lei Aronson) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 52/1948 [4/2667].

Aronson Sender – syn Lejby i Szejny Lei (z d. Aronson), ur. w 1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie (patrz wyżej), zastrzelony przez żołnierzy niemieckich 12.VII.1941 r. Wspólna teczka aktowa dla braci Jakuba i Sendera Aronson, ich rodziców: Lejby i Szejny Lei Aronson oraz Fejgi Farber (siostra Szejny Lei) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 52/1948 [4/2667].

Aronson Szejna Leja – z d. Aronson (?), córka Berela i Chany (z d. Krugman), ur. w 1876 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w wydzielonej, przeznaczonej dla ludności żydowskiej części Białegostoku, gdzie zmarła śmiercią naturalną 10.IX.1941 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Aronson: Lejby i Szejny Lei, ich synów: Jakuba i Sendera oraz Fejgi Farber (siostra Szejny Lei) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 52/1948 [4/2667].

Arsientjew Aleksander – syn Mikołaja i Natalii (z Drabów), ur. 25.XII.1912 r. w Grodnie, zam. Starosielce. W 1944 r. powołany do wojska (wg zeznań świadków – zmobilizowany do Armii Czerwonej), zginął na polu chwały 25.VIII.1944 r. w czasie walk w okolicach Zambrowa. W aktach znajduje się oryginał zawiadomienia o śmierci przesłanego przez WP

[217] KL Auschwitz, KL Auschwitz-Birkenau (Oświęcim-Brzezinka) – sieć obozów koncentracyjnych (w tym obóz zagłady) zlokalizowana na terenie Oświęcimia i okolicznych miejscowości. Założony w 1940 r., początkowo jako obóz przejściowy, następnie rozbudowany do pozycji największego ośrodka eksterminacyjnego. Głównymi obozami kompleksu były: Aschwitz I (Oświęcim I – pierwszy obóz oraz centrum administracyjne), Auschwitz II – Birkenau (Brzezinka – obóz śmierci, największy hitlerowski obóz zagłady), Auschwitz III – Monowitz (Monowice – obóz pracy). Przez cały okres funkcjonowania kompleksu obozowego trafić do niego miało 1,3 mln więźniów, z czego ok. 1,1 mln poniosło śmierć (wg innych danych liczby te mogły być znacznie wyższe). Od 18.I.1945 r. trwała ewakuacja obozów, niszczenie dokumentacji, wysadzanie krematoriów – 27.I.1945 r. obóz został wyzwolony przez Armię Czerwoną.

[218] Podane w aktach dane są nieprecyzyjne – 12.VII.1941 r. odbywały się na Pietraszach masowe rozstrzeliwania ludności żydowskiej Białegostoku i z tym faktem należy wiązać śmierć rodziny Aronson, natomiast getto w Białymstoku zostało utworzone dopiero w sierpniu 1941 r.

Rejonową Komendę Uzupełnień [dalej: RKU] w Białymstoku (brak daty). Sygn. Zg. 527/1948 [4/3127].

Artemiuk Mikołaj – syn Arseniusza i Natalii (z d. Krupicka), ur. 12.I.1918 r. we wsi Gnieciuki, gm. Zabłudów, zam. Białystok, cieśla. W marcu 1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej – przebywał na terenie ZSRR, skąd przesyłał listy. Od chwili agresji III Rzeszy na Związek Radziecki (tj. 22.VI.1941 r.) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 82/1949 [2/5316/2007].

Asz Chasza – z d. Sybirska, córka Lejbki i Nechy (z d. Kosowicka), ur. 5.I.1913 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, tam też zastrzelona 5.II.1943 r. Sygn. Zg. 43/1949 [2/5278/2007].

Atłasowicz Abram – syn Zelmana i Maszy (z d. Szlepicka), ur. w 1891 r. w Tykocinie. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zastrzelony 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 30/1948 [4/2645].

Aza Chawa – z d. Zacharjasz, córka Judela Lejby i Chai (z d. Belfert), ur. 15.V.1909 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zastrzelona 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta (rozstrzelana na ul. Białostoczańskiej – od 1954 r. ul. Włókiennicza[219]). Sygn. Zg. 82/1948 [4/2696].

Aziorska Maria – z d. Zas, córka Lejby i Gitli (z d. Sarwer), ur. w 1898 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona została w białostockim getcie. 12.III.1943 r. Niemcy rozpoczęli rozstrzeliwania Żydów niezdolnych do pracy. W wyniku omawianej „akcji" zginęła M. Aziorska z synem Leonem (zastrzelona na ul. Kupieckiej[220]), pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Aziorskich: Marii i Leona (por. Aziorski Leon). Sygn. Zg. 429/1947 [4/850].

Aziorski Izaak – syn Mojżesza i Adeli (z d. Kapłan), ur. 1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w getcie na terenie Białegostoku, gdzie zmarł na tyfus 10.X.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Aziorskiego Izaaka oraz jego szwagra Zasa Izraela (brat Marii Aziorskiej) – por. Zas Izrael. Sygn. 430/1947 [4/851].

Aziorski Leon – syn Izaaka i Marii (z d. Zas), ur. w 1908 r.[221] w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w przeznaczonej dla ludności żydowskiej, zamkniętej części Białegostoku. 12.III.1943 r. zastrzelony razem z matką na ul. Kupieckiej, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Aziorskich: Marii i Leona (por. Aziorska Maria). Sygn. Zg. 429/1947 [4/850].

[219] M. Kietliński, A. Leszczuk, *Wykaz ulic Białegostoku w latach 1799-2000*, Białystok 2003 r., s. 33.

[220] 28 lutego 1946 r., w dowód uznania dla czynu Icchoka Malmeda (o czym była już mowa we wstępie), Miejska Rada Narodowa w Białymstoku postanowiła przemianować ul. Kupiecką na ul. jego imienia (nazwa ta obowiązuje do chwili obecnej), M. Kietliński, A. Leszczuk, pr. cyt., s. 30.

[221] Sądzić należy, że jedna z podanych dat urodzenia jest błędna (matki lub syna), w przeciwnym razie oznaczałoby to, że Maria Aziorska urodziła syna w wieku 10 lat. Biorąc pod uwagę datę ur. męża Marii (Izaaka – ur. w 1880 r.) można przypuszczać, że chodzi o tzw. czeski błąd w przypadku jej daty urodzin (jest 1898 r. – a prawdopodobnie powinno być 1889 r.).

B

Babul Rozalia – z d. Tawdul, córka Franciszka i Anny (z d. Popiełowska)[222], ur. 2.I.1870 r., zam. Białystok. W styczniu 1925 r. wyjechała w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku, ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1936 r. Sygn. Zg. 32/1948 [4/2647].

Babula Stefan – syn Kazimierza i Katarzyny (z d. Rajkowska), ur. 27.XII.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. W lutym 1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. We wrześniu 1942 r. wywieziony do KL Majdanek, gdzie przebywał do kwietnia 1944 r., wtedy to trafił do obozu w Oświęcimiu (nr więźnia 181320). Tam umieszczony został w szpitalu (blok nr 21), gdzie zmarł z powodu choroby nerek w październiku 1944 r., ciało spalono w obozowym krematorium. Za datę zgonu Sąd przyjął 30.X.1944 r. Sygn. Zg. 687/1947 [4/1102].

Bacer Sora – z d. Kapusta, córka Izraela i Mindli (z d. Gródzka), ur. 3.VIII.1893 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zastrzelona 5.II.1943 r. w czasie jednej z akcji eksterminacyjnych prowadzonych przeciwko ludności żydowskiej. Sygn. Zg. 462/1948 [4/3065].

Bagińska Janina – z d. b.d., córka Adama i Józefy (z d. Niezgarska), ur. 21.VII.1907 r. w Białymstoku, zam. tamże. Wywieziona przez władze radzieckie w głąb ZSRR, przebywała w miejscowości Konieckoje (?) (na terenie Kazachstanu), gdzie zmarła na tyfus 6.XI. 1943 r. Sygn. Zg. 217/1948 [4/2826].

Bagiński Aleksander – syn Jana i Antoniny (z d. Kluczyk), ur. w 1893 r. w Białymstoku, zam. tamże. W grudniu 1939 r. aresztowany przez władze sowieckie (był dwukrotnie zwalniany i za każdym razem ponownie aresztowany), od stycznia 1940 r. brak jakichkolwiek informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11, z 15.X.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Białystok ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 308/1947 [4/734].

Bajkowski Edward – syn Jana i Marii (z d. Andziulewicz), ur. 10.IX.1924 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie II WŚ służył w stopniu kaprala w 30 Pułku Piechoty[223] (zmobilizowany do wojska we wrześniu 1944 r.), zaginął 27.IV.1945 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi [zaginął w okolicach Panschwitz, Niemcy[224]]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. W aktach znaj-

[222] Zapis „Rozalia Babul córka Franciszka i Anny Popiełowskich z domu Tawdul" jest niejednoznaczny. W zależności od interpretacji (oraz pominiętej interpunkcji) Rozalia Babul (tak samo jak i jej matka) może być z domu Popiełowska lub Tawdul (np. Rozalia Babul córka Franciszka i Anny [małżonków] Popiełowskich z domu Tawdul – wówczas Tawdul byłoby nazwiskiem panieńskim matki [Anny]; Rozalia Babul, córka Franciszka i Anny [z] Popiełowskich, z domu Tawdul – nazwisko panieńskie Rozalii). Inne zachowane dokumenty nie wyjaśniają wątpliwości.

[223] 30 Pułk Piechoty – sformowany w 1944 r., w okolicach Białegostoku, pułk Wojska Polskiego (LWP), jednostka wchodziła w skład 9 Drezdeńskiej Dywizji Piechoty 2 Armii WP, po zakończeniu działań wojennych pułk stacjonował w Przemyślu (od 1946 r. w Rzeszowie).

[224] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., *Suplement*, Pruszków 1998 r., s. 19.

duje się odpis przesłanego przez Szefa Sztabu 30 Pułku Piechoty zawiadomienia o zaginięciu (Przemyśl, 13.IV.1946 r.). Sygn. Zg. 22/1949 [2/5258/2007].

Bakier Michał – syn Michała i Antoniny (z d. Ciereszko), ur. 16.X.1904 r. we wsi Zubki, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. Wywieziony do Niemiec na roboty przymusowe, po wyzwoleniu przez wojska radzieckie powołany do Armii Czerwonej (prawdopodobnie 8.II.1945 r.). W marcu 1945 r., podczas walk nad Nysą, zaginął bez wieści. Sąd postanowił o ogłoszeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Gródek informacji o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1948 r. Sygn. Zg. 32/1950.

Bakier Mikołaj – syn Jana i Justyny (z d. Dudenko), ur. 22.XII.1915 r. w Zubkach, gm. Gródek, zam. tamże. 3.IX.1938 r. powołany do WP i przydzielony do 3 Batalionu Sanitarnego(?) (koszary – izba chorych w Sokółce). W chwili wybuchu wojny przeniósł się wraz z oddziałem do Grodna – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 21 z 23.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Gródek, ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 584/1947 [4/1002].

Bakier Olga – z d. Bakier, córka Maksyma i Ireny (z Wieliczków), ur. 22.III.1926 r. we wsi Zubki, gm. Gródek, zam. tamże. 8.V.1944 r. aresztowana przez władze niemieckie i wywieziona na roboty przymusowe w głąb Niemiec – brak dalszych informacji o jej losach (w 1945 r. przesłała kartkę pocztową z gospodarstwa Chazylmana w okolicach Królewca). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Gródek ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Postępowanie umorzono, gdyż 10.XI.1948 r. zaginiona przesłała list do rodziny (nadal mieszkała w Królewcu). Sygn. Zg. 719/1947 [4/1134].

Baklarowska Sonia – z d. Webman, córka Józefa (Josifa) i Miriam (z d. Sycz), ur. w 1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, w listopadzie 1942 r. wywieziona wraz z rodziną do hitlerowskiego obozu pracy Treblinka[225] – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Wspólna teczka aktowa dla Soni, jej męża Wolfa oraz ich syna Josifa (patrz wymienieni). Zmarła Sonia Baklarowska była siostrą Frydy Juszyńskiej (z d. Webman) – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 238/1949 [2/5467/2007].

Baklarowski Josif (Józef) – syn Wolfa i Soni (z d. Webman), ur. w 1930 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, w listopadzie 1942 r. wywieziony wraz z rodzicami do KL Treblinka – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę

[225] KL Treblinka – kompleks dwóch hitlerowskich obozów: pracy i zagłady, karny obóz pracy (Treblinka I) założony został w 1941 r. w okolicach wsi Poniatowo (nazwa pochodzi od oddalonej o 6 km od wsi stacji kolejowej), natomiast obóz zagłady (Treblinka II) w 1942 r. (istniał do listopada 1943 r.) – wg liczby ofiar był drugim (po Birkenau) ośrodkiem zagłady Żydów (w ciągu krótkiego funkcjonowania obozu zginęło tam 800-920 tys. osób). Po buncie więźniów w sierpniu 1943 r. obóz zaczęto likwidować (całkowicie zlikwidowany w listopadzie 1943 r.).

zgonu przyjęto 1.I.1938 r.[226] Wspólna teczka aktowa dla Józefa oraz jego rodziców: Soni i Wolfa Baklarowskich (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 238/1949 [2/5467/2007].

Baklarowski Wolf – syn Chaima i Drobny (z d. Grinberg), ur. w 1900 r. w Sokołach, zam. Białystok. Przebywał w białostockim getcie, w listopadzie 1942 r. wywieziony wraz z rodziną do hitlerowskiego obozu pracy Treblinka – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Wspólna teczka aktowa dla Wolfa, jego żony Soni oraz ich syna Józefa (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 238/1949 [2/5467/2007].

Bakunowicz Paweł – syn Jana i Marii (z Gawełków), ur. 8.V.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. 16.VII.1941 r. został aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w budynku Gestapo przy ul. Sienkiewicza 15 (zatrzymany pod zarzutem przynależności do ruchu oporu). Następnie przewieziony do Zielonej k. Białegostoku i tam prawdopodobnie rozstrzelany. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 24 z 14.IV.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 542/1947 [4/960].

Baluk Andrzej – syn Filipa i Teodory, ur. 10.X.1893 r., zam. Łapy, pracownik PKP. 29.VI.1942 r. został aresztowany przez władze niemieckie, początkowo przebywał w areszcie Tajnej Policji (Gestapo) „na ul. Warszawskiej, w podziemiach dawnego monopolu", następnie osadzony w więzieniu w Białymstoku. 30.VIII.1942 r. rozstrzelany „za sabotaż", o czym poinformowano w obwieszczeniu publicznym. Sygn. Zg. 484/1947 [4/905].

Bałakirew Wasilij (Bazyli) – syn Wasilija i Anny (z Sazonowych), ur. 26.X.1908 r. w Wilnie, zam. tamże (w latach 1940-1944 zam. Białystok). 17.V.1944 r. aresztowany w Suwałkach przez Gestapo i osadzony w tamtejszym więzieniu (Wasilij Bałakirew, jako mierniczy, oddelegowany został do Suwałk na sezonowe prace pomiarowe) – wraz z innymi więźniami wywieziony transportem ciężarówek w nieznanym kierunku (po kilku godzinach ciężarówki wróciły bez więźniów) – brak dalszych informacji o jego losach. Naoczny świadek zeznał: „*...Po rozprawie w tamt. sądzie, przeprowadzonej przez gestapo, wyznaczono Bałakirewa do transportu, nie mówiąc dokąd ten transport idzie. Jedynie z pewnych okoliczności, które zachodziły przy poszcz. transportach, tak ja jak i inni byliśmy przekonani, że Bałakirew z resztą wyznaczonych jak i on więźni, został odtransportowany na rozstrzelanie. W więzieniu tym bowiem zauważyliśmy dwa rodzaje postępowania: albo zwracano wszystkie dokumenty danym osobom i wysyłano nast. na stację kol. skąd odsyłano do obozu w Sztutthofie i innych; albo też nie zwracano dokumentów i wysyłano autem ciężarowym w niewiadomym dla wyjeżdżających i obserwujących kierunku. Domyślaliśmy się, że ten drugi sposób postępowania był stosowany do tych, którzy następnie byli rozstrzeliwani poza obozem, bo jak wyżej zeznałem nie zwracano im osobistych dokumentów ani też żadnego z depozytów, a auto którym wyjeżdżali, wracało puste po kilku godzinach. Domysły były słuszne przekonałem się po powrocie z obozu od okolicznej ludności, która opowiadała o tym, że pod Suwałkami Niemcy masowo rozstrzeliwali więźniów przywożonych auta-*

[226] Wymieniona w postanowieniu końcowym data zgonu jest prawdopodobnie wynikiem pomyłki, gdyż w samym uzasadnieniu postanowienia wymienia się rok 1942 r. jako datę wywozu J. Baklarowskiego do obozu pracy, co oznacza, że w tym roku pozostawał jeszcze przy życiu. Na podstawie analizy podobnych przypadków sądzić należy, że data zgonu powinna zostać ustalona na dzień 1.I.1948 r.

mi. Ok. tygodnia po wywiezieniu Bałakirewa autem, oddano mi z więzienia depozyt i wysłano do obozu w Dziatkowie (?) *koleją...*"[227]. Z powodu braku jednoznacznych dowodów uwiarygodniających wniosek, Sąd umorzył postępowanie. Sygn. Zg. 716/1947 [4/1131].

Banaszkiewicz Romuald – syn Feliksa i Karoliny (z d. Andrzejewska), ur. 13.II.1899 r. w Kamieńsku, pow. piotrkowski (obecnie pow. radomszczański, woj. łódzkie), zam. Starosielce, do 1939 r. pełnił obowiązki burmistrza Starosielc[228]. 16.X.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony do Saratowa (Rosja) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Starosielcach ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się odpis aktu urodzenia Romualda Banaszkiewicza sporządzony 22.II.1936 r. Sygn. Zg. 656/1947 [4/1072].

Baran Józef – syn Stanisława i Anieli (z d. Słotwińska), ur. 5.XII.1910 r. w Lesku, pow. Sanok (obecnie pow. Lesko, woj. podkarpackie), zam. Białystok, pracownik Oddziału Drogowego PKP w Białymstoku. 30.VIII.1939 r. został zmobilizowany do WP (pułk saperów), udał się do miejsca stacjonowania pułku (Małkinia) – brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 89, z 27.VI.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 121/1947 [4/549].

Baran Witold – syn Józefa i Anny (z d. Marciniewicz), ur. 10.III.1909 r. w Grodnie, zam. tamże, pracownik umysłowy. 13.XII.1944 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony na roboty do Archangielska, od tamtego czasu wszelki ślad po nim zaginął. Sąd postanowił opublikować w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1948 r. Sygn. Zg. 8/1950.

Baranow Mikołaj – syn Grzegorza i Aleksandry (z d. Michałowska), ur. 19.V.1913 r. w Wołkowysku. W 1940 r. wcielony do Armii Czerwonej, po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej wysłany na front (czerwiec 1941 r.). Dostał się do niewoli niemieckiej i został osadzony w „lagrze 10 pułku w Białymstoku"[229], gdzie zmarł w 1942 r. (świadkowie nie widzieli ciała – o zgonie poinformował dozorca więzienny). Sąd postanowił o ogłoszeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku informacji o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 1/1947 [4/433].

Baranowski Siergiej – syn Terencieja i Matrony (z d. Marciniuk), ur. 15.IV.1896 r. we wsi Sieśki, gm. Zabłudów, zam. tamże. W sierpniu 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku – po mniej więcej roku od aresztowania wszelki ślad po nim zaginął. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zabłudowie ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 4/1949 [2/5240/2007].

---

[227] ASG, Sygn. Zg. 716/1947 [4/1131], k. 11-12 (w cytowanym fragmencie zachowano oryginalną pisownię).
[228] Obecnie w granicach Białegostoku, w latach 1919-1954 Starosielce były samodzielnym miastem.
[229] Niedługo po zajęciu Białegostoku (tj. 27.VI.1941 r.) Niemcy zorganizowali na terenie byłych koszar 10 Pułku Ułanów Litewskich obóz dla jeńców radzieckich (Stalag 57 – od 1.VIII.1942 r. Stalag 316). Obóz jeniecki funkcjonował do jesieni 1943 r., kiedy to w jego miejsce założony został obóz przejściowy dla ludności żydowskiej; patrz: W. Monkiewicz, pr. cyt., s. 11-15.

Bartnicki Julian – syn Michała i Marianny (z d. Zdanowicz), ur. 8.XII.1907 r. w Niewodnicy Koryckiej, gm. Barszczewo (obecnie gm. Turośń Kościelna), zam. tamże. We wrześniu 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Barszczewo ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Z przedstawionego przez wnioskodawczynię odpisu zawiadomienia PCK wynika, iż Julian Bartnicki poległ na polu walki 27.IX.1939 r. w okolicach Mińska – pochowany na terenie sanatorium w Rudce (?). W 1940 r. jego zwłoki ekshumowano, a następnie przeniesiono na cmentarz rzymskokatolicki w Mrozach (pow. Mińsk). Sygn. Zg. 169/1948 [4/2780].

Bartnik Jan[230] – syn Wincentego i Aleksandry (z d. b.d.), ur. 26.VIII.1903 r. we wsi Bacieczki, gm. Bacieczki (obecnie dzielnica Białegostoku), zam. tamże. W 1941 r. (tuż po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku) wyszedł do pracy w fabryce i już nie wrócił – prawdopodobnie aresztowany i wywieziony do obozu pracy. Opublikowano w MP i na tablicy ogłoszeń Zarządu Gminy Bacieczki ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 161/1948 [4/2773].

Bartnowska Fruma – z d. Orłowska, córka Mojżesza i Lei (z d. Lewicka), ur. w 1895 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginęła 5.III.1943 r. w czasie masowej łapanki Żydów, pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Frumy i Jankiela Bartnowskich – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 83/1948 [4/2697].

Bartnowska Zełda/Zelda – z d. Łabzowska, córka Chaima i Rochli (z d. Lewin), ur. w 1885 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zginęła 15.VIII.1943 r. (w czasie likwidacji getta). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Zełdy i Szlomy Bartnowskich – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 457/1948 [4/3060].

Bartnowski Jankiel – syn Arona i Maszy (z d. Rozen), ur. w 1891 r. w Wołkowysku, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zastrzelony 5.III.1943 r. na ul. Białostoczańskiej (obecnie Włókiennicza)[231] w czasie masowej łapanki. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Frumy i Jankiela Bartnowskich – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 83/1948 [4/2697].

Bartnowski Szloma – syn Wigdora i Elki (z d. Krawczyk), ur. w 1875 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, tam też zastrzelony 15.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Zełdy i Szlomy Bartnowskich – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 457/1948 [4/3060].

Bartosiewicz Jan – syn Stanisława i Teofili (z d. Bańska), ur. 7.III.1901 r. We wrześniu 1918 r. wstąpił jako ochotnik do Wojska Polskiego, służył w I Pułku Artylerii Ciężkiej, w kwietniu 1922 r. przeniesiony do 8 DAK-u [8-go Dywizjonu Artylerii Konnej], gdzie otrzymał nominację na plutonowego. Po przemianowaniu 8-go DAK na 14-sty DAK w Białymstoku służył w nim do września 1939 r. 13.IX.1939 r. na froncie w okolicach Zambrowa został ciężko ranny (stracił oko oraz przestrzelono mu trzykrotnie prawe płuco),

[230] W części dokumentów nazwisko zaginionego występuje w wariancie – „Bortnik".
[231] M. Kietliński, A. Leszczuk, pr. cyt., s. 33.

odniesione rany leczono początkowo w szpitalu w Zambrowie, a następnie w szpitalu Św. Rocha w Białymstoku. Do wojska powrócił w 1940 r. jako „felczer weterynarii", przeniesiony przez władze radzieckie do wsi Berszty, pow. Grodno, gdzie zmarł 28.X.1944 r. w wyniku powikłań po postrzale płuca. Sygn. Zg. 16/1946 [4/293].

Bartosiewicz Ryszard – syn Jana i Bronisławy (z d. Fedorczyk), ur. 2.X.1926 r. w Białymstoku, zam. tamże. 15.VIII.1944 r. wstąpił do Wojska Polskiego [służył w stopniu kaprala w 32 Pułku Piechoty][232], poległ 18.IV.1945 r. w walkach z oddziałami niemieckimi [zginął w rejonie miejscowości Niesky (Niemcy) w czasie walk o sforsowanie Nysy Łużyckiej, pochowany na Cmentarzu Wojennym w Zgorzelcu, woj. dolnośląskie][233]. Sygn. Zg. 401/1948 [4/3004][234].

Bartoszewicz Antoni – syn Jana i Julii (z d. Podlaska), ur. 13.X.1900 r. we wsi Folwarki Małe, pow. Białystok, zam. Słonim (obecnie Białoruś, obw. grodzieński), były sierżant WP (służył w 79 Pułku Strzelców Słonimskich im. Lwa Sapiehy)[235], w czasie okupacji niemieckiej pracował w Nadleśnictwie Albertyn k. Słonimia. 28.VI.1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie rozstrzelany 28.IX.1942 r. w lasach pod Słonimem). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 28.IX. 1942 r. Sygn. Zg. 741/1947 [4/1156].

Bartoszewicz Józef – syn Jana i Salomei (z d. Sosnowska), ur. 17.III.1908 r. we wsi Waśki, gm. Kalinówka, pow. Białystok. Jako rezerwista powołany do 29 Pułku Artylerii w Grodnie[236], zginął 7 (11?).IX.1939 r. pod Piotrkowem Trybunalskim (siły niemieckie doszczętnie rozbiły całą jednostkę). Pochowany w zbiorowej mogile na cmentarzu wojskowym pod Piotrkowem. Sygn. Zg. 46/1946 [4/323].

Bartoszewicz Józef – syn Jana i Marianny (z Turosiemskich), ur. 30.VI.1876 r. w Folwarkach Małych, gm. Zabłudów. W 1940 r. został wywieziony przez władze sowieckie w głąb ZSRR, zmarł 17.XII.1943 r. we wsi Kenpersaj (?), pow. Aktiubiensk[237] (Kazachstan). Sygn. Zg. 73/1948 [4/2687].

Bartoszewicz Ludwik – syn Michała i Pauliny (z Bartoszewiczów), ur. 2.IV.1883 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1944 r. został aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, gdy linia frontu przesunęła się w okolice miasta, wywieziony wraz z innymi do obozu koncentracyjnego Groß – Rosen, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7, z 16.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 442/1947 [4/863].

---

[232] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „A-M"*, Pruszków 1995 r., s. 58.
[233] Tamże, s. 58.
[234] Część danych uzyskano z informacji zawartych w teczce aktowej Jana Bartosiewicza (ojca zmarłego), Sygn. Zg. 16/1946 (patrz wyżej).
[235] Właściwie 79 Pułk Piechoty – powstały z przemianowania Białostockiego Pułku Strzelców pułk Wojska Polskiego II RP, stacjonował w garnizonie Słonim.
[236] 29 Pułk Artylerii Lekkiej – początkowo pod nazwą 29 Pułk Artylerii Polowej, od 1932 r. jako 29 PAL; oddział lekkiej artylerii WP II RP (wchodził w skład 29 Dywizji Piechoty), do 1939 r. stacjonował w Grodnie.
[237] Aktiubieńsk – obecnie Aktöbe, miasto obwodowe w Kazachstanie.

Bartoszewicz Stanisław – syn Józefa i Anny (z d. Kuczyńska), ur. 6.IX.1899 r. w Folwarkach Małych, gm. Zabłudów. W 1939 r. wywieziony przez władze sowieckie w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Zabłudów, ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 74/1948 [4/2688].

Bass Cypa – z d. brak danych, córka Mowszy i Dysi (z d. Ginsburg), ur. 10.II.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w getcie w Białymstoku, zastrzelona w sierpniu 1943 r. wraz z całą rodziną męża (Jankiel Bass [mąż Cypy] przeżył wojnę – wnioskodawca w sprawie rodziny Bassów) – patrz niżej. Sygn. Zg. 214/1947 [4/641].

Bass Fruma Chaja – córka Abrama i Bejli (z d. Magin), ur. 7.III.1912 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, w końcu sierpnia 1943 r. do dzielnicy, w której mieszkała rodzina Bassów weszło kilku żołnierzy niemieckich i rozstrzelali wszystkich tam mieszkających (patrz niżej). Sygn. Zg. 212/1947 [4/639].

Bass Hersz Chaim – syn Abrama i Bejli (z d. Magin), ur. 10.VI.1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, w sierpniu 1943 r. – w trakcie likwidacji getta, zginął wraz z rodziną z rąk żołnierzy niemieckich (patrz wyżej). Sygn. Zg. 211/1947 [4/638].

Bass Mojżesz – syn Abrama i Bejli (z d. Magin), ur. 5.VII.1884 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywał w białostockim getcie, w sierpniu 1943 r. – w trakcie akcji likwidacyjnej, zginął wraz z rodziną z rąk żołnierzy niemieckich (patrz wyżej). Sygn. Zg. 213/1947 [4/640].

Bastacz Antoni – syn Piotra i Marii (z d. Biżut), ur. 20.I.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże, sierżant 42 PP w Białymstoku[238]. W czasie walk we wrześniu 1939 r. stracił rękę, jako inwalida nie brał udziału w dalszych działaniach wojennych. W listopadzie 1944 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, zmarł 18.IV.1946 r. w szpitalu w Ostaszkowie (obóz nr 4), tam też pochowany. Sygn. Zg. 133/1948 [4/2746].

Basz Abram – syn Szmula i Fejgi (z d. Alpern), ur. w 1885 r. w Białymstoku, zam. tamże (mąż Rywki Basz). Zginął 5.II.1942 r. w getcie w Białymstoku (zastrzelony przez żołnierzy niemieckich). Sygn. Zg. 187/1950.

Basz Rywa (Rywka) – z d. Flikier, córka Fajwela i Sary (z d. Grynberg), ur. w 1888 r. w Białymstoku, zam. tamże, gospodyni domowa (żona Abrama Basza). 18.III.1942 r. zmarła śmiercią naturalną w białostockim getcie. Sygn. Zg. 166/1950.

Baszenia Władysław – syn Michała i Marii (z d. Popławska), ur. 12.V.1885 r. w Niewodnicy. Wywieziony w głąb ZSRR, zmarł prawdopodobnie w obozie w miejscowości Dolinka (?), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd zalecił opublikować w MP Nr 106 z 7.VIII.

[238] 42 Pułk Piechoty im. gen. Jana Henryka Dąbrowskiego [dalej: 42 PP].

1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 163/1947 [4/591].

Batycki Kazimierz – syn Józefa i Marianny (z d. b.d.), ur. 19.II.1886 r. w Rzepnikach, gm. Rzepniki (obecnie gm. Zabłudów), zam. Białystok. 15.X.1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Następnie przewieziony do KL Stutthof k. Gdańska[239], gdzie zmarł 19.IV.1943 r. z powodu „osłabienia mięśnia serca" – ciało spalone w obozowym krematorium. W aktach znajdują sie odpisy zawiadomień o śmierci przesłanych przez: lekarza obozowego (pismo z 19.IV.1943 r.) oraz Komendanturę Obozu Koncentracyjnego Stutthof (pismo z 7.V.1943 r.). Sygn. Zg. 390/1948 [4/2993].

Bazarewicz Kazimierz – syn Józefa i Julii (z d. Szymańska), ur. 11.II.1889 r. w Warszawie, zam. Białystok, dyspozytor drużyn konduktorskich (PKP w Białymstoku). 10.I.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne na stacji kolejowej w miejscowości Czeremcha, a następnie osadzony w więzieniu w Białymstoku. Wg zeznań współwięźniów – rozstrzelany w lutym 1943 r. Sąd zalecił zamieścić w MP Nr 89 z 27.VI.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 54/1947 [4/482].

Baziuk Dawid – syn Stefana i Marceli (z d. Basierbowicz), Polak, ur. 25.VII.1909 r. w miejscowości Skałot (?), woj. tarnopolskie, zam. Białystok. 15.VI.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Łomży. 2.VII.1944 r. wywieziony w nieznanym kierunku, brak dalszych informacji o jego losie. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 143/1947 [4/571].

Bażanow Michał – syn Teodora i Melanii (z d. Leszczuk), ur. 20.XI.1896 r. w Starosielcach, pow. Białystok, zam. tamże, pracownik kolejowy. 5.VIII.1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany w trakcie masowych aresztowań w Starosielcach). Osadzony w areszcie komendy policji w Starosielcach, 6.VIII.1941 r. skazany na śmierć wyrokiem prowizorycznego sądu. Tego samego dnia wywieziony wraz z innymi skazanymi poza miasto, brak dalszych informacji o jego losach. Sygn. Zg. 71/1947 [4/499].

Bechcicki Jan – syn Piotra i Agnieszki (z d. Dworzyńska), ur. 16.VIII.1890 r. w Łowiczu, zam. Białystok, [zawodowy chorąży 42 PP w Białymstoku][240]. [Służbę wojskową rozpoczął w 1911 r. – powołany przez władze rosyjskie do 11 Pułku Ułanów, w którym służył do roku 1917. W 1918 r. wstąpił do organizowanego na Wschodzie I Korpusu Polskiego i służył w nim do jego likwidacji (maj 1918 r. – przyp. autora). Rok później (styczeń 1919 r.) wstąpił do WP, służył jako sierżant w 41 PP w Suwałkach[241]. Od 1921 r. w stopniu chorążego, ukończył pięciomiesięczny kurs dla chorążych w Szkole Podoficerskiej Piechoty Nr 1 w Chełmie (?). W 1925 r. przeniesiony do Białegostoku, w latach 1931-1939 służył w 42 PP w Białymstoku – w jego składzie brał udział w kampanii wrześniowej 1939 roku.][242].

[239] KL Stutthof – hitlerowski obóz koncentracyjny utworzony w oddalonej 36 km od Gdańska miejscowości Sztutowo (niem. Stutthof). Funkcjonował od 2.IX.1939 r. do 9.V.1945 r., przez obóz przeszło ok. 120 tys. więźniów, z czego śmierć poniosło 65 tys. osób.
[240] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 52.
[241] 41 Suwalski Pułk Piechoty im. Marszałka Józefa Piłsudskiego.
[242] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 225-226.

W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Starobielsku. Z obozu przesyłał do rodziny listy, pierwszy 16.XII.1939 r. (Starobielsk, skrzynka pocztowa nr 15), ostatni pochodził z marca 1940 r. – brak dalszych informacji o jego losach[243]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. [W trakcie swojej długoletniej i bogatej służby wojskowej odznaczony: Krzyżem św. Jerzego II, III i IV stopnia (odznaczenie rosyjskie, właściwie Krzyż Zasługi Wojskowego orderu Świętego Jerzego – przyp. autora), Krzyżem Waleczności b. Ochotniczej Sprzymierzonej Armii generała Stanisława Bułak-Bałachowicza (5.XII. 1931 r.), Medalem Niepodległości (16.III.1937 r.), Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę (5.V.1938 r.), Brązowym Krzyżem Zasługi (30.VI.1939 r.) oraz Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 roku (odznaczony pośmiertnie).][244] Sygn. Zg. 411/1948 [4/3014].

Bejnar Jan – syn Ignacego i Urszuli (z d. Sajnowska), ur. 10.I.1885 r. we wsi Łukiany, gm. Widze, pow. Bracław, woj. wileńskie, zam. Starosielce. 6.X.1941 r. aresztowany w Starosielcach przez niemieckie władze okupacyjne, następnego dnia w bufecie dworcowym zorganizowano sąd – sześciu spośród aresztowanych zostało skazanych na stracenie (świadek zeznający w sprawie jako jedyny ocalał z powodu braku aktu oskarżenia). Skazanych wywieziono do lasu w okolicach Nowosiółek i tam prawdopodobnie rozstrzelano. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 34/1946 [4/311], Sygn. Zg. 235/1947 [4/662].

Bekker Izrael – syn Chackiela i Sary, ur. w 1897 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1940 r. został aresztowany i wywieziony w głąb ZSRR (prawdopodobnie osadzony w obozie), brak dalszych informacji o jego losach (z zeznań świadków wynika, że zmarł w 1940 r. na dezynterię[245]). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 408/1947 [4/832].

Bekker Władysław – syn Jana i Marty (ze Stepanów), Polak, ur. 19.I.1909 r. w m. Dźwińsk (Łotwa), zam. Starosielce, pracownik warsztatów PKP w Starosielcach. 5.IX.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR. Do czerwca 1941 r. regularnie pisywał listy, od tego czasu brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miasta Starosielce ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 352/1947 [4/777].

Ber Fajwel – syn Eli i Racheli (z d. Berkman), ur. 2.XII.1914 r. w Białymstoku, zam. Tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, 15.VI.1943 r. wywieziony wraz z innymi do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Zastrzelony przez eskortę obozową jako niezdolny do dalszej pracy (Fajwel Ber miał skaleczoną nogę w związku

[243] Na listach ofiar obozu w Starobielsku znajduje się Jan Bechcicki, syn Piotra, ur. 16.VIII.1890 r., chor. 42 PP, patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 52 oraz Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 9.II.2011 r.).
[244] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 226.
[245] Właściwie *dyzenterię* (czerwonkę – krwawą biegunkę).

z czym nie mógł dostatecznie szybko rozładowywać transportów paczek na rampie obozowej). Sygn. Zg. 9/1948 [4/2625].

Berenbaum Berel – syn Lejby i Gitli (z d. Grynszpan), ur. w 1926 r. w Knyszynie, zam. tamże. 2.XI.1942 r. wywieziony wraz z rodziną do obozu koncentracyjnego w Treblince, gdzie wkrótce został zamordowany. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Berenbaumów: Berela, Isroila, Sory Pesi, Ruchli Lei, Goudy i Rozy – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 54/1948 [4/2669].

Berenbaum Gołda – z d. Berenbaum, córka Lejby/Lejba i Gitli (z d. Grynszpan), ur. w 1938 r. w Knyszynie, zam. tamże. 2.XI.1942 r. wywieziona przez niemieckie władze okupacyjne do KL Treblinka, gdzie zginęła jeszcze w tym samym miesiącu. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Berenbaumów: Berela, Isroila, Sory Pesi, Ruchli Lei, Goudy i Rozy – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 54/1948 [4/2669].

Berenbaum Isroil – syn Lejby/Lejba i Gitli (z d. Grynszpan), ur. w 1932 r. w Knyszynie, zam. tamże. 2.XI.1942 r. wywieziony przez niemieckie władze okupacyjne do obozu w Treblince, gdzie niedługo później zginął. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Berenbaum: Berela, Isroila, Sory Pesi, Ruchli Lei, Goudy i Rozy – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 54/1948 [4/2669].

Berenbaum Roza – z d. Berenbaum, córka Lejby/Lejba i Gitli (z d. Grynszpan), ur. w 1940 r. w Knyszynie, zam. tamże. Od 2.XI.1942 r. przebywała w hitlerowskim obozie zagłady w Treblince, tam też zginęła (brak daty zgonu). Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Berenbaumów: Berela, Isroila, Sory Pesi, Ruchli Lei, Goudy i Rozy – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 54/1948 [4/2669].

Berenbaum Ruchla Leja – z d. Berenbaum, córka Lejby/Lejba i Gitli (z d. Grynszpan), ur. w 1936 r. w Knyszynie, zam. tamże. W listopadzie 1942 r. wywieziona do KL Treblinka (2.XI.1942 r.), gdzie zginęła. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Berenbaum: Berela, Isroila, Sory Pesi, Ruchli Lei, Goudy i Rozy – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 54/1948 [4/2669].

Berenbaum Sora Pesja – z d. Berenbaum, córka Lejby/Lejba i Gitli (z d. Grynszpan), ur. w 1934 r. w Knyszynie, zam. tamże. 2.XI.1942 r. wywieziona wraz z rodziną do obozu w Treblince, tam też zamordowana. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Berenbaumów: Berela, Isroila, Sory Pesi, Ruchli Lei, Goudy i Rozy – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 54/1948 [4/2669].

Bergman Mieczysław – syn Franciszka i Florentyny (z d. Piotrowska), ur. 5.XI.1892 r. w Łodzi, zam. Białystok. W 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, skąd do 1944 r. przesyłał listy – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 136/1949 [2/5369/2007].

Berkowska Berta – z d. Poznańska, córka Samuela i Peszy (z d. Pejsachowicz), ur. w 1896 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w getcie, 10.II.1943 r. zastrzelona wraz z rodziną ukrywającą się w schronie przy ul. Fabrycznej 7 (patrz: Poz-

nański Samuel, Pejsachowicz Leja, Szustycka Anna, Szustycka Necha). Sygn. Zg. 455/ 1947[4/876].

Berman Chana – z d. Słonimska, córka Żamego i Chai (z d. również Słonimska (?)), ur. w 1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginęła 22.VI.1941 r., w trakcie bombardowania miasta przez lotnictwo niemieckie. Na prośbę wnioskodawcy wniosek wycofano (postępowanie umorzono). Wspólna teczka aktowa dla Chany Berman oraz małżeństwa Borkowskich: Jaszy (z d. Słonimska, siostra Chany) i Calela – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 461/ 1947 [4/882].

Berman Jakub – syn Samuela i Szewy (z d. Edelman), ur. w 1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 18.VIII.1943 r. wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Ciepłej. Wspólna teczka aktowa dla Jakuba Bermana oraz Słonimskich: Abrama, jego żony Rozy i Chiela (brat Abrama) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 466/1947 [4/887].

Bernsztejn Abram Aron – syn Całki i Chai (z d. Polaczek), ur. 10.V.1888 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, tam też 5.II.1943 r. zastrzelony na ul. Jurowieckiej. Sygn. Zg. 204/1949 [2/5435/2007].

Białostocka Czyża – z d. Miller, córka Szepsela i Sary (z d. Czesler), ur. 10.XII.1884 r. w Zabłudowie, pow. Białystok, zam. Białystok. W 1941 r., po powstaniu w Białymstoku getta (tj. 1.VIII.1941 r.), przesiedlona do „żydowskiej" części miasta. Zginęła w trakcie akcji eksterminacyjnej przeprowadzonej 5 i 6.II.1943 r. (wiele osób wówczas zamordowano, innych wysłano transportami do obozów koncentracyjnych). Sygn. Zg. 51/1947 [4/479].

Białostocka Mera – z d. Jabłońska/Jablonska, córka Jankiela i Basi (z d b.d.), ur. 1.V.1903 r., zam. w gm. Przerośl, pow. Suwałki. W 1939 r. wyjechała do Białegosotku, w czasie niemieckiej okupacji miasta przebywała w tamtejszym getcie. Zastrzelona 16 lub 17.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta w Białymstoku (zastrzelona na rogu ul. Kupieckiej i ul. Jurowieckiej), pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 294/1948 [4/2898].

Białostocki Daniel – syn Zelmana i Mindli (z d. Hepner), ur. w 1893 r. w Zabłudowie, zam. tamże (od 1932 r. zam. Białystok). W roku 1939 został wywieziony w głąb ZSRR – przebywał w Witebsku (obecnie na terenie Białorusi), gdzie zmarł z wyczerpania w więziennym szpitalu (1940 r.). Sygn. Zg.92/1946 [4/368].

Bielaczyc Franciszek – syn Wincentego i Kazimiery (z d. Sańko), ur. 30.I.1907 r. we wsi Łyłojcie (?), gm. Swir, woj. wileńskie, zam. tamże. W 1945 r. powołany do wojska, zginął 25.X.1945 r. podczas pełnienia obowiązków służbowych (wg zeznań świadka, będąc pod wpływem alkoholu, zginął w wyniku nieostrożnego obchodzenia się z bronią). Pochowany na cmentarzu w Moskwie, grób nr 9023. Sygn. Zg. 152/1946 [4/428].

Bielecki Władysław – syn Szczepana i Anny (z d. Wichlińska/Wiechlińska), ur. w 1900 r. [25.IX.1900 r.] w Warszawie, chorąży WP. [W składzie Legionów Polskich brał udział w działaniach I WŚ, uczestniczył w bitwie o Warszawę podczas wojny polsko-bolszewickiej (za zasługi odznaczony został Krzyżem Walecznych i Brązowym Krzyżem Zasłu-

gi).][246] Od 1918 r. pełnił zawodową służbę w 10 Pułku Ułanów Litewskich w Białymstoku. W 1939 r., w ramach Podlaskiej Brygady Kawalerii, brał czynny udział w działaniach wojennych [m.in. w bitwie pod Kockiem], brak dalszych informacji o jego losach. [Aresztowany przez władze radzieckie, a następnie przewieziony do obozu jenieckiego w Kozielsku – wiosną 1940 r. rozstrzelany w okolicach Katynia[247]. Józef Mackiewicz, dziennikarz wileński obecny przy prowadzonej w 1943 r. ekshumacji zwłok, tak relacjonował tamte wydarzenia: *„...Oto na przykład kładą na stole zwłoki o nieco podkurczonych nogach, z głową odrzuconą na bok, z czoła której zieje dziura wylotowa kuli. Władysław Bielecki. Kartka pocztowa doskonale zachowana. Stempel pocztowy wskazuje datę. Białystok 14.I.1940 r. W bocznej kieszeni „Głos Radziecki" z dnia 29 marca 1940 r. Druk przebija wyraźnie poprzez lepką wilgoć: „Towarzysze. Idziemy ku lepszemu jutru. Przychodzą nowi ludzie, którzy naszą ojczyznę... Towarzysz Stalin..." no itd...*"[248]]. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 106 z 7.VIII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*][249]. Sygn. Zg. 205/ 1947 [4/632].

Bielenia Aleksander – syn Jana i Eudokii (z d. Kardasz), ur. 15.VIII.1915 r. we wsi Nowosady, gm. Michałowo, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1941 r. powołany do Armii Czerwonej (21 batalion saperów), 22.VI.1941 r. zginął na froncie w okolicach Szczuczyna. Sygn. Zg. 54/1950.

Bielenia Andrzej – syn Andrzeja i Marii (z d. b.d.), ur. w 1872 r. we wsi Łuplanka Stara, gm. Michałowo, pow. Białystok. Zmarł na cholerę, pochowany 15.VIII.1921 r. na prawosławnym cmentarzu przy cerkwi Nowa Jałówka (?), pow. Bielsk. Sygn. Zg. 21/1946 [4/298].

Bielski Bronisław – syn Adama i Anny (z d. Bielska (?)), ur. 2.IX.1919 r. w Kopisku, gm. Obrubniki (obecnie gm. Dobrzyniewo Duże), zam. tamże. W listopadzie 1939 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR, przebywał na terenie Kazachstanu. Chciał wstąpić do formowanych na wschodzie polskich formacji wojskowych – 28.II.1942 r. zmarł na tyfus w miejscowości Karmine[250] (Uzbekistan). Sygn. Zg. 244/1948 [4/2852].

Bieluczyk Stanisław – syn Andrzeja i Albiny (z d. Kazuczyk/Kazucka (?)), ur. 9.VII.1906 r. w Bogdankach, gm. Zawyki (obecnie gm. Juchnowiec Kościelny), zam. Zabłudów. W 1939 r. zmobilizowany do WP, służył w 3 kompanii 42 PP w Białymstoku. Wysłany na front, ostatni raz widziany 7.IX.1939 r. w okolicach Ostrołęki – brak dalszych informacji o jego losach. Z zeznań świadków wynika, że po walkach z oddziałami niemieckimi pod Nowogrodem, z 3 kompanii 42 PP pozostało przy życiu zaledwie 7 żołnierzy (nie wiadomo czy był wśród nich S. Bieluczyk). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zawykach ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 345/1948 [4/2949].

---

[246] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 22.
[247] Patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 57, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.II.2011 r.), *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 22-23.
[248] J. Mackiewicz, *Widziałem na własne oczy*, [w:] „Goniec Codzienny" Nr 577, Wilno 3.VI.1943 r. (tekst artykułu zaczerpnięty z Internetu).
[249] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 23.
[250] Karmine – od 1958 Navoiy, miasto w Uzbekistanie.

Biełasz Edward – syn Jana i Julii (z d. Ejsmont), ur. 3.IV.1879 r. w Grodnie, zam. Starosielce, pracownik parowozowni w Białymstoku. 24.I.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, w trakcie masowych zatrzymań w Starosielcach. Początkowo osadzony w więzieniu w Białymstoku, a następnie w marcu 1944 r. przewieziony do KL Stutthof k. Gdańska (blok nr 20, następnie blok nr 8). Wobec podeszłego wieku i warunków panujących w obozie – zmarł z wyczerpania w październiku 1944 r. Sygn. Zg. 77/1947 [4/505].

Bierko Remigiusz – syn Wincentego i Weroniki (z Mońków), ur. 31.III.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże, ppor. rezerwy WP. Od 1937 r. zamieszkiwał w Nakle nad Notecią (woj. kujawsko-pomorskie) i pracował jako kasjer w tamtejszej fabryce konserw F. Robinsona. W 1939 r. (jako rezerwista) zmobilizowany do WP, przydzielony do 61 PP w Bydgoszczy[251] i wysłany na front. Zginął 15.IX.1939 r. w czasie walk w okolicach Gąbina, pow. Gostynin (woj. mazowieckie), [pochowany w kwaterze wojennej cmentarza w Dobrzykowie, gm. Gąbin, woj. mazowieckie)][252]. W aktach znajduje się oryginał zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Biuro Informacyjne PCK (pismo V.B.JaM/43.13.W z 31.VIII. 1942 r.).[253] Sygn. Zg. 456/1948 [4/3059].

Bieryło Jan Ludwik – syn Michała i Izabeli (z d. Szwarc), ur. 24.VIII.1888 r. w Białymstoku, zam. tamże, robotnik. W sierpniu 1942 roku aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 10.X.1942 r. wywieziony z grupą więźniów i prawdopodobnie rozstrzelany. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 98/1950.

Biliński Grzegorz – syn Tomasza i Emilii (z d. Tarasowicz), ur. 12.III.1895 r. w Kranzbergu (?), pow. Sambor, woj. lwowskie (obecnie Ukraina), zam. Zimnochy[254] (Zimnochy-Świechy), gm. Zawyki (obecnie gm. Suraż), dyrektor szkoły. 10.IV.1945 r. zastrzelony w Kotowaniu (?) (woj. lwowskie) przez nacjonalistów ukraińskich. W aktach znajduje się list siostry Grzegorza Bilińskiego, informujący o jego śmierci. Czytamy w nim: „...*Pełni bólu i nieutulonego żalu niesiemy Ci* [chodzi o Marię Bilińską, żonę Grzegorza – przyp. autora] *wieść smutną, wieść straszną i dużo byśmy dali abyśmy nie my byli jej zwiastunami i choć wiemy, że wieść ta pogrąży Ciebie i Twoje dzieci w okropnym bólu niestety nie jesteśmy w stanie uchronić Was od tego strasznego ciosu. Los był nieubłagany i oto Grześka już nie ma na tym świecie. Przeznaczona Mu była śmierć straszna bo zginął zamordo-*

[251] Chodzi tu o sformowany w 1919 r. 61 Pułk Piechoty Wielkopolskiej, w czasie II WŚ brał on udział w działaniach wojennych w ramach Armii „Pomorze" (walczył m.in. w bitwie nad Bzurą).

[252] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. I, *Żołnierze września „A-M"*, Pruszków 1993 r., s. 85.

[253] Na awersie wspomnianego druku znajduje się odręczny dopisek Wacława Bierko (brata zmarłego), w którym czytamy: „*Kochanym Rodzicom składam kondolencje z powodu stracenia syna Remigiusza, tak krótko żyjącego, zasnął w Panu zaledwie 29 lat, zostawiając żonę i kochanego tak serdecznie synka swego Jana Remigiusza osieroconych na zawsze. Pogrążony w głębokim smutku i nieutulonym żalu szczerze kochający syn Wacław. Warszawa, dnia 14.IX.1942 r.*" (pisownia oryginalna). Rewers wypełnia natomiast odpis pisma w/w Wacława Bierko do Biura Informacyjnego PCK w Warszawie (przedstawia w nim wszelkie dane umożliwiające identyfikację brata); ASG, Sygn. Zg. 456/1948 [4/3059], k.: 2 i 2v.

[254] Miejsce zamieszkania Grzegorza Bilińskiego nie jest jednoznaczne. We wniosku wnioskodawczyni (żona) jako miejsce zamieszkania męża podała Zimnochy, gm. Zawyki (pow. Białystok) – przemawiałby za tym fakt rozpatrywania wniosku przed Sądem Grodzkim w Białymstoku (jako właściwym terytorialnie). Jednakże z dalszych informacji wynika, że Grzegorz Biliński przed śmiercią przebywał w Kotowaniu (?), pow. Sambor, woj. lwowskie – gdzie uczył w miejscowej szkole.

wany przez Banderowców[255] *w nocy w szkole 10 kwietnia 1945 r. Podłe ciemne ukraińskie bandy skazały Go na śmierć. 2 kule dum dum*[256] *przeszyły Mu czaszkę na wylot. Na pogrzeb pojechała moja Mama i Lidka ze swoim mężem. Zastały biednego Grześka rozciągniętego na podłodze w kałuży krwi tylko w bieliźnie, wszystko co posiadał zrabowali nie było Go w czym pochować. Biedna Mama musiała patrzeć na tak okropną śmierć syna i Lidka* [córka Grzegorza – przyp. autora], *która tak bardzo Go kochała. W pogrzebie wieś nie brała udziału nawet jednego szkolnego dziecka nie było – dosłownie nikogo prócz księdza i rodziny. Tak ci podli ludzie z Kotowani odwdzięczyli się Grześkowi za jego długoletnią pracę – za Niemców uratował wszystkich mężczyzn w tej wsi od rozstrzelania i za to wszystko poniósł przez nich taką straszną śmierć. Czuję straszną nienawiść do tych podłych ludzi z Kotowani, a gdybym mogła pomścić śmierć Grześka!...*"[257]. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 10.IV. 1945 r. Sygn. Zg. 287/1949 [2/5514/2007].

Birula Kalikst – syn Adama i Stefanii (z d. Szabłowska), ur. 22.IV.1899 r. w Mińsku Litewskim (Mińsk, Białoruś). Jako maszynista kolejowy, zginął 17.IV.1943 r. w katastrofie kolejowej w okolicach Wołkowyska (zderzenie pociągów). Sygn. Zg. 42/1946 [4/319].

Blankstejn Sawafiej vel Sawa – syn Mojżesza Chaima i Racheli Lei (z d. Szojchat), ur. 15.III.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże, inżynier. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku, zmarł na atak serca w czasie likwidacji w/w getta (16.VIII. 1943 r.). Sygn. Zg. 21/1949 [2/5257/2007].

Blumenblat Chaim – syn Jakóba i Doby/Dory (?) (z d. Segał), ur. w 1911 r. w Wasilkowie, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zastrzelony wraz z rodziną 15.VIII.1943 r. (na ul. Kupieckiej) w czasie likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Chaima i Indy Blumenblat oraz Szmula Perelsztejna (ojciec Indy) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 6/1948 [4/2622].

Blumenblat Inda – z d. Perelsztejn, córka Szmula i Rochli (z d. Suraska), ur. w 1914 r. w Wasilkowie, zam. Białystok. Przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie, 15.VIII. 1943 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich na ul. Kupieckiej (zastrzelona w trakcie likwidacji getta). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Indy i Chaima Blumenblat oraz Szmula Perelsztejna (ojciec Indy) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 6/1948 [4/2622].

Blumental Dawid – syn Jankiela i Chaszy (z d. Waldman), ur. w 1898 r., zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie. 16.VIII.1943 r., podczas likwidacji w/w getta Niemcy odkryli schron, w którym ukrywała się rodzina Blumental – zastrzelono wszystkich przebywających tam Żydów. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Dawida i Lei Blumental oraz ich syna Szlomy (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 734/1947 [4/1149].

---

[255] Powstała w 1940 r. w Krakowie rewolucyjna frakcja Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (OUN), potocznie nazywana była, od nazwiska przywódcy Stepana Bandery, banderowcami (OUN-B).

[256] Dum dum – odmiana amunicji, pociski tego rodzaju są specjalnie przygotowywane, tak aby w zetknięciu z celem powodowały jak największe zniszczenia (pocisk jest nacinany, co powoduje jego rozszczepienie się po zetknięciu z celem). Amunicja ta, ze względu na swoją brutalność, została zakazana do zastosowań wojskowych (deklaracja haska z 29.VII.1899 r.).

[257] List datowany: 8.IX.1946 r., w cytowanym fragmencie zachowano oryginalną pisownię, ASG, Sygn. Zg. 287/1949 [2/5514/2007], k. 2-3.

Blumental Jankiel – syn Mojżesza i Dwojry, ur. w 1866 r., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej osadzony wraz z innymi Żydami w białostockim getcie, zastrzelony razem z całą rodziną ukrywającą się w schronie. Zgon nastąpił 16.VIII.1943 r. Sygn. Zg. 735/1947 [4/1150].

Blumental Leja – z d. Janowska, córka b.d., ur. w 1905 r., zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku, przebywała wraz z rodziną w tamtejszym getcie. Zginęła 16.VIII.1943 r. wraz z innymi ukrywającymi się w schronie członkami rodziny. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Lei i Dawida Blumental oraz ich syna Szlomy (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 734/1947 [4/1149].

Blumental Moszko – syn Jankiela i Chaszy (z d. Waldman), ur. w 1905 r., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, 16.VIII.1943 r. podczas likwidacji w/w getta zastrzelony wraz z innymi, ukrywającymi się w schronie członkami rodziny. Sygn. Zg. 733/1947 [4/1148].

Blumental Szloma – syn Dawida i Lei (z d. Janowska), ur. w 1930 r., zam. Białystok. Zastrzelony wraz z rodzicami 16.VIII.1943 r. (zginął podczas likwidacji getta w Białymstoku, przebywał wówczas wraz z innymi w schronie). Wspólna teczka aktowa dla Szlomy Blumentala oraz jego rodziców Lei i Dawida (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 734/1947 [4/1149].

Błaszko Mirosław – syn Józefa i Pauliny (z Szewków), ur. 21.IX.1895 r. w Turośni, gm. Juchnowiec (obecnie gm. Turośń Kościelna), zam. tamże. W 1939 r. pracował jako naczelnik więzienia w Kołomyi (obecnie Ukraina), internowany po wkroczeniu wojsk radzieckich i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Juchnowcu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 363/1948 [4/2966].

Błażejczuk Jan – syn Łukasza i Stefanii (z d. Łuniewska), ur. w 1913 r. we wsi Wareli (?), zam. Białystok. W 1942 r., w obawie przed aresztowaniem, ukrywał się przed niemieckimi władzami okupacyjnymi – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie aresztowany przez Gestapo i stracony). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 423/1948 [4/3026].

Błoński Józef Jerzy – syn Andrzeja i Marianny (z d. Wasilewska), ur. 20.II.1899 r. w Warszawie, zam. Białystok. W 1924 r. wyjechał z kraju, brak dalszych informacji o jego losach (w 1930 r. przebywał w Brazylii, w latach 1932-1935 pisał regularnie do brata listy z Palestyny). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 10 z 1.X.1947 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1935 r. W aktach znajduje się odpis protokołu posiedzenia Sądu Arcybiskupiego w Warszawie w sprawie separacji małżonków Zofii i Józefa Błońskich (datowany – 15.VI.1929 r.). Sygn. Zg. 294/1947 [4/720].

Bobnis Bronisław – syn Aleksandra i Anny (z d. Mickiewicz), ur. 7.II.1911 r. (lub też 1916 r.) we wsi Bielunce (?), gm. Bieniakonie (istniejąca do 1939 r. gmina w woj. nowogródzkim, obecnie na terenie Białorusi), zam. Turośń Kościelna, rolnik. W maju 1944 r. (lub czerwcu 1943 r.) aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku

(z mieszkania wyprowadzony był na sznurku). Brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie po upływie 7 tygodni od aresztowania wywieziony na „rozstrzał") – opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Juchnowcu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V. 1946 r. Sygn. Zg. 113/1949 [2/5347/2007].

Boczkowski Stanisław Jan – syn Ferdynanda i Anny Zofii (z d. Terpitz), ur. 4.X.1906 r. [lub 17.XI.1906 r.][258] w Nowogrodzie, pow. Łomża, zam. Białystok (od 1937 r. czasowo oddelegowany do Wysokiego Mazowiecka), pracownik umysłowy. W sierpniu 1939 r. powołany do WP i skierowany na front. 6.X.1939 r. dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie w Luckenwalde, Stalag IIIA (ostatni list z obozu przesłał w lutym 1940 r.), zmarł 28.IV.1940 r. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci wystawionego przez Komitet Międzynarodowy Czerwonego Krzyża (Genewa, 18.XII.1940 r.). Sygn. Zg. 89/1950.

Bodo Aleksander – syn Dymitra i Marii (z d. Kalinowska), ur. 13.II.1918 r. w Mińsku Litewskim (Mińsk, Białoruś), zam. Białystok. Zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, od 1941 r. brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 194/1949 [2/5426/2007].

Bogdanowicz Piotr – syn Franciszka i Anny (z d. Pawluk), ur. 17.IV.1896 r. na Łotwie, zam. Starosielce. W kwietniu 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie (aresztowany w charakterze więźnia politycznego), przebywał w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Starosielcach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 685/1947 [4/1100].

Bogucki Bolesław – syn Juliana i Teofili (z d. b. d.), ur. w 1907 r. we wsi Studzianki, zam. b.d. W 1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, w lipcu 1944 r. przetransportowany do obozu koncentracyjnego Groß – Rosen, skąd po 4 dniach wywieziony został do KL Dachau[259], gdzie zmarł 26.X.1944 r. Sygn. Zg. 691/1947 [4/1106].

Bogzdel Jan – syn Józefa i Marianny/Marii (z d. Michalska), ur. 17.XI.1919 r. w Białymstoku, zam. tamże. Żołnierz WP, zginął na polu chwały 8.III.1945 r. (brak bardziej szczegółowych informacji o okolicznościach zgonu). W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez PCK Biuro Informacyjne w Warszawie (pismo z dnia 3.VIII. 1948 r.). Sygn. Zg. 413/1948 [4/3016].

---

[258] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 62.

[259] Konzentrationslager Dachau – utworzony decyzją Heinricha Himmlera na obrzeżach m. Dachau (niedaleko Monachium) niemiecki obóz koncentracyjny. Powołany do życia w 1933 r. był prototypem nazistowskich obozów, to w nim szkoliły się załogi innych, późniejszych obozów. Od 1942 r. stał na czele sieci ponad 200 jednostek zlokalizowanych w pd. Niemczech i na terenie Austrii. Obóz wyzwolony został 29.IV.1945 r. Wg różnych szacunków, przez cały okres funkcjonowania, w obozie umieszczonych było 200-250 tys. osób (z czego śmierć mogło ponieść od 32 do 140 tys. jeńców).

Bojarska Szejna – z d. Gorfinkiel, córka b. d., ur. b. d., zam. Białystok, zginęła wraz z mężem i synem w sierpniu 1942 r., w trakcie likwidacji białostockiego getta[260]. Brak odrębnej teczki aktowej, informacje uzyskane z akt Hersza Bojarskiego (patrz niżej). Sygn. Zg. 115/1950.

Bojarski Hersz – syn Zaliga i Szejny (z d. Gorfinkiel), ur. 7.V.1907 r. w Białymstoku, zam. tamże, kupiec. Zginął wraz z żoną Sarą i dziećmi 14.VIII.1943 r. (inni świadkowie mówią o 1942 r.) w trakcie likwidacji białostockiego getta. Datę zgonu ustalono na 31.VIII. 1942 r. Sygn. Zg. 115/1950.

Bojarski Zalig – syn b. d., ur. b. d., zam. Białystok, zginął wraz z żoną i synem (pozostali dwaj synowie przeżyli – wnioskodawcy) w sierpniu 1942 r. w trakcie likwidacji getta w Białymstoku (zgon nastąpić musiał w sierpniu 1943 r.). Brak odrębnej teczki aktowej, informacje uzyskane z akt Hersza Bojarskiego (patrz wyżej). Sygn. Zg. 115/1950.

Bokier Timofiej – syn Iwana i Nadziei (z d. b. d.), Rosjanin, ur. 18.II.1916 r. w m. Penza (ZSRR), zam. we wsi Gobiaty, gm. Gródek, pow. Białystok, robotnik. W 1941 r. powołany przez władze radzieckie do wojska (82 pułk piechoty, służył w nim jako podoficer), zginął na froncie w okolicach Siedlec we wrześniu 1944 r. (śmiertelnie ranny odłamkiem w trakcie bombardowania oddziału przez niemieckie bombowce). Datę śmierci ustalono na 30.IX. 1944 r. Sygn. Zg. 146/1950.

Bołtryk Józef – syn Stefana i Elżbiety (z d. Kazberuk), ur. w 1914 r. (lub 5.XI.1913 r.) w Wiejkach, gm. Gródek, zam. tamże, rolnik. Aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (bliższa data aresztowania nie jest znana), przebywał w obozie koncentracyjnym Dora[261]. Naoczny świadek zeznał: „...*Około 1 maja 1945 r. podczas ewakuacji naszego obozu* [KL Mittelbau-Dora – przyp. autora], *Niemcy oddzielili nas zdrowszych i popędzili piechotą zaś słabszych, wśród których był i Bołtryk pozostawili na szosie. Kiedy odeszliśmy kilkaset metrów od tego miejsca posłyszeliśmy liczne strzały i potem dowiedzieliśmy się, że Niemcy wszystkich słabszych rozstrzelali...*”[262]. Za datę zgonu przyjęto 1.V.1945 r. Sygn. Zg. 117/1949 [2/5351/2007].

Boncarewicz Aleksander – syn Michała i Pauliny (z d. Chrlan/Chron), ur. 29.X.1911 r. we wsi Wiejki, gm. Gródek, zam. Tajnica Górna (?), gm. Michałowo, rolnik. W 1939 r. powołany do Wojska Polskiego (76 pułk piechoty[263]), w czasie walk dostał się do niewoli niemieckiej, do 1944 r. przebywał w obozie (nazwy obozu nie udało się niestety zidentyfikować). Po wyswobodzeniu obozu przez Armię Czerwoną, wcielony do wojska radzieckiego – brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Michałowie ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 138/1950.

---

[260] Podana w aktach data zgonu jest nieprecyzyjna, gdyż getto w Białymstoku likwidowane było od 1943 r.
[261] KL Dora – właściwie KL Mittelbau-Dora, założony w sierpniu 1943 r. w pobliżu Nordhausen (Niemcy) niemiecki obóz koncentracyjny. Początkowo był on filią KL Buchenwald (w 1944 r. przekształcony w samodzielny obóz), jego zadaniem było dostarczanie siły roboczej do pobliskiej, podziemnej fabryki pocisków V1 i V2. Wyzwolony przez oddziały amerykańskie 11.IV.1945 r. W obozie, przez cały okres jego funkcjonowania, umieszczono ok. 60 tys. więźniów, z czego 20 tys. poniosło śmierć (ponad połowa ofiar zginęła w trakcie ewakuacji obozu).
[262] ASG, Sygn. Zg. 117/1949 [2/5351/2007], k. 10.
[263] 76 Lidzki Pułk Piechoty im. Ludwika Narbutta.

Bondarczuk Mikołaj – syn Jana i Elizy (z Czerkasów), ur. 8.V.1912 r. w Odessie. 2.IV. 1943 r. o godz. 24 do jego mieszkania w Grodnie wtargnęło Gestapo, Mikołaj Bondarczuk w obawie przed aresztowaniem wyskoczył przez balkon, w czasie skoku został zastrzelony przez funkcjonariusza zabezpieczającego dom z ulicy. Sygn. Zg. 38/1946 [4/315].

Bondarewicz Józef – syn Wojciecha i Marianny (z d. Burzyńska), ur. w 1874 r. we wsi Staromoczarka (?), pow. Sokółka, od 1896 r. zamieszkały w Białymstoku. Zmarł na gruźlicę 4.VI.1941 r. Sygn. Zg. 15/1946 [4/292].

Borecki Władysław – syn Adeli (z d. b.d.), ur. w 1912 r. w Białymstoku, zam. tamże. 27.VI.1941 r. aresztowany przez żołnierzy niemieckich – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku, ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 35/1948 [4/2650].

Borkowska Jasza – z d. Słonimska, córka Żamego i Chai (z d. również Słonimska (?)), ur. w 1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginęła 22.VI.1941 r. w trakcie bombardowania miasta przez lotnictwo niemieckie. Na prośbę wnioskodawcy wniosek wycofano (postępowanie umorzono). Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Borkowskich: Jaszy i Calela oraz Chany Berman (siostra Jaszy) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 461/1947 [4/882].

Borkowski Calel – syn Nochima i Estery (z d. Kapłan), ur. w 1902 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginął w czasie bombardowania miasta 22.VI.1941 r. Na wniosek pełnomocnika wnioskodawcy postępowanie umorzono. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Borkowskich: Jaszy i Calela oraz Chany Berman (siostra Jaszy) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 461/1947 [4/882].

Borkowski Franciszek – syn Antoniego i Marianny (z Mońków), lat 50, robotnik kolejowy. W maju 1944 r. aresztowany przez władze niemieckie, osadzony w więzieniu w Białymstoku, a następnie, wraz z innymi więźniami (około 800 osób), wywieziony do obozu koncentracyjnego Groß – Rosen. W czerwcu 1944 roku (po około miesiącu pobytu) zmarł w obozie „z wyczerpania i głodu", ciało jego zostało spalone w obozowym krematorium. Sygn. Zg. 7/1946 [4/284].

Borodko Feliks – syn Sylwestra i Emilii (z Kornelów), ur. 26.V.1887 r. we wsi Jacziny na Wileńszczyźnie, zam. b. d., pracownik kolei. 10.VII.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 12 z 1.XI.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Starosielcach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 264/1947 [4/690].

Borowicz Czernia – z d. Borowicz, córka Samuela i Szułamis/Szulamis (z d. Grinberg), ur. w 1928 r. w Augustowie, zam. b.d. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zmarła na tyfus 4.IV.1942 r., pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Czerni Borowicz oraz jej rodziców: Samuela i Szułamis/Szulamis – patrz wymienieni. Sygn. 156/1948 [4/2768].

Borowicz Samuel – syn Jakóba i Czerni (z d. Oppensztein), ur. w 1903 r. w Augustowie, zam. b.d. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku, zastrzelony

15.VIII.1943 r. – w czasie likwidacji getta. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Samuela i Szułamis/Szulamis Borowicz oraz ich córki Czerni – patrz wymienieni. Sygn. 156/1948 [4/2768].

Borowicz Szułamis/Szulamis – z d. Grinberg, córka Samuela i Gołdy (z d. Sament), ur. w 1903 r. w Augustowie, zam. b.d. Zastrzelona przez żołnierzy niemieckich 12.VII.1941 r. w okolicach „Wielkiej Synagogi" w Białymstoku, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Samuela i Szułamis/Szulamis Borowicz oraz ich córki Czerni – patrz wymienieni. Sygn. 156/1948 [4/2768].

Borowski Aleksander – syn Aleksandra i Marii (z d. Wysocka), ur. 20.V.1896 r. w Białymstoku, zam. tamże, urzędnik. 17.X.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR (prawdopodobnie osadzony w więzieniu w Mińsku), od tamtej pory brak informacji o dalszych jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 24/1950.

Borowski Andrzej – syn Wincentego i Józefy (z Załobnych/Żałobnych (?)), ur. 29.X.1904 r. we wsi Podłęża (?), pow. Łęczyca. Do 1939 r. pełnił służbę wojskową w Osowcu jako podoficer (w stopniu kaprala), przeniesiony do Sarn, brał czynny udział w działaniach wojennych. Brak dalszych informacji o jego losach. Wg zeznań świadka zginął w okolicach Sarn 31.IX.1939 r. Opublikowano w MP Nr 8 z 21.I.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg.131/1946 [4/407].

Borowski Antoni – syn Kazimierza i Leokadii (z d. Sosnowska), ur. 1.XII.1898 r. w Surażu, pow. Białystok, zam. tamże, inspektor szkolny (w latach 1940-1941 dyrektor „dziesięciolatki" w Surażu). 13.VIII.1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu śledczym przy ul. Sienkiewicza 15 (siedziba Gestapo), 10.IX.1941 r. rozstrzelany we wsi Nowosiółki w czasie masowej egzekucji więźniów. Sygn. Zg. 103/ 1950.

Borowski Czesław – syn Adama i Józefy (z d. Oksztel), ur. 16.IV.1914 r., zam. we wsi Zalesiany, gm. Barszczewo (obecnie gm. Turośń Kościelna). W 1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Krzywym Rogu, następnie zesłany na roboty w okolice Kotłasa (obwód archangielski, Rosja). W 1943 r. wstąpił do formowanych na Wschodzie polskich formacji wojskowych (służył w szeregach 2 Korpusu Polskiego) – walczył w Iraku, Palestynie, Egipcie. W 1944 r. brał udział w walkach na terenie Włoch, zginął w czasie działań pod Monte Cassino [12.V.1944 r.][264]. Ponieważ zeznający w postępowaniu świadek nie widział zwłok, Sąd polecił opublikować w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Barszczewo ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.V.1944 r. Sygn. Zg. 731/1947 [4/1146].

[264] Na listach polskich żołnierzy poległych podczas II wojny światowej figuruje Borowski Czesław, ur. 4.IV.1914 r. w Zalesianach, pow. Białystok, strz.[elec] 2 KP, zm. 12.V.1944 r. Włochy Monte Cassino, CP [Cmentarz Polski]; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 49.

Borowski Michał – syn Jana i Marceli (z d. Gaińska), ur. 4.IV.1912 r. w Topolanach, gm. Zabłudów (obecnie gm. Michałowo), zam. Żednia, gm. Zabłudów (obecnie gm. Michałowo). 4.III.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, po 5 miesiącach przewieziony do obozu koncentracyjnego Majdanek k. Lublina. 1.IV.1944 r. przetransportowany do obozu na terenie Francji – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zabłudowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 398/1948 [4/3001].

Borsuk Jan – syn Józefa i Zofii (z d. Wasilewska), ur. 1.XI.1888 r. w Łyskach, gm. Bacieczki (obecnie gm. Choroszcz), zam. tamże, rolnik. W sierpniu 1944 r. wywieziony przez władze radzieckie w głąb ZSRR, przebywał w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Bacieczkach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 445/1948 [4/3048].

Bortnik Jan – patrz Bartnik Jan;

Boruszczak Sara – z d. Szlumiel, córka Calela i Blumy (z d. Zinger), ur. 6.III.1899 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zmarła śmiercią naturalną 8.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Sary Boruszczak oraz jej rodziców: Calela i Blumy (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 678/1947 [4/1093].

Borys Władysław – syn Emila i Rozalii (z d. Siedlecka), ur. 8.IX.1911 r. w Białymstoku, zam. Lida (obecnie Białoruś, obw. Grodno), pilot zawodowy – plutonowy 5 Pułku Lotniczego stacjonującego w Lidzie[265]. Zginął 17.IX.1939 r. w trakcie działań wojennych. Świadek Konstanty Bernacki zeznał: „*...Przebywając na lotnisku zaobserwowałem jak nasz samolot zrobił krąg nad lotniskiem i gdy podniósł się wyżej to raptem padł strzał do samolotu i ten samolot podniósł się w powietrze, a wobec tego, że był załadowany bombami – nastąpiła eksplozja i szczątki samolotu spadły tylko na ziemię...*”[266]. Sygn. Zg. 125/1947 [4/553].

Borysiewicz Grzegorz – syn Wincentego i Emilii (z d. Rybnik), ur. 7.XII.1894 r. we wsi Obrubniki, gm. Obrubniki (obecnie gm. Dobrzyniewo Duże), pow. Białystok, zam. Starosielce, maszynista parowozowni PKP Białystok. Zginął 7.IX.1939 r. w trakcie pełnienia obowiązków służbowych (zabity podczas bombardowania obiektów kolejowych przez lotnictwo niemieckie). Pochowany na cmentarzu w Starosielcach. Sygn. Zg. 41/1947 [4/470].

Borysiewicz Mieczysław – syn Antoniego i Zofii (z Lewków), ur. 14.IV.1914 r. w Białymstoku, zam. Rogowo Kolonia, gm. Choroszcz, gajowy Nadleśnictwa Choroszcz. 22.IV. 1944 r. wyruszył służbowo „w teren” i już nie wrócił – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Choroszczy ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 23/1949 [2/5259/2007].

---

[265] 5 Pułk Lotniczy – oddział lotnictwa II RP stacjonujący w Lidzie (do 1928 r. pod nazwą 11 Pułk Myśliwski w Lidzie), 24.VIII.1939 r. zarządzeniem mobilizacji alarmowej pułk został rozformowany a na jego bazie utworzono Bazę Lotniczą Nr 5.
[266] ASG, Sygn. Zg. 125/1947 [4/553], k. 6v.

Bójko Jan – syn Józefa i Anastazji (z d. Worona), ur. 18.II.1909 r. we wsi Bachury, gm. Michałowo, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1941 r. powołany do Armii Czerwonej, zginął 22.VI.1941 r. (tj. pierwszego dnia agresji III Rzeszy na ZSRR) na terenie pow. Szczuczyn (ranny pociskiem artyleryjskim). Sygn. Zg. 92/1950.

Braczko Czesław – syn Antoniego i Wandy (z d. b. d.), ur. w 1981 r. w Niewiarowie, gm. Trzcianne, zam. tamże, właściciel majątku Niewiarowo. 19.X.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Mińsku, gdzie zmarł na tyfus 31.VII.1940 r. Sygn. Zg. 614/1947 [4/1031].

Brakier Liza – z d. Szwarc, córka Abrama i Chai (z d. Berkman), ur. w 1903 r. w Białymstoku, zam. tamże. Wywieziona wraz z rodziną do karnego obozu pracy w Treblince, gdzie zginęła w komorze gazowej 13.I.1944 r. Wspólna teczka aktowa dla Lizy Bakier, jej rodziców: Abrama i Chai Szwarc, oraz Zusi Bakiera (mąż Lizy) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 286/1948 [4/2890].

Brakier Zusia – syn Jakuba i Lei (z d. Kaufman), ur. w 1896 r. w Białymstoku, zam. tamże. Wywieziony przez władze niemieckie do KL Treblinka, gdzie 13.I.1944 r. został zagazowany. Wspólna teczka aktowa dla Zusi Bakiera, jego żony Lizy Bakier (z d. Szwarc) oraz teściów: Abrama i Chai Szwarc – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 286/1948 [4/2890].

Bramson Asna – z d. Borowicz, córka Hirsza i Szejny Judes (z d. Gumbiner), ur. w 1876 r. w Augustowie. Zastrzelona przez żołnierzy niemieckich 12.VII.1941 r. w okolicach „Wielkiej Synagogi", pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 158/1948 [4/2770].

Branicki Seweryn – syn Kajetana i Antoniny (z d. Wojniłowicz), ur. 8.I.1890 r. w Żytomierzu na Wołyniu (obecnie Ukraina), zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej [st. post.]. We wrześniu 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach[267]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 253/1949 [2/5482/2007].

Brański Józef – syn Stanisława i Teofili (z d. Dąbrowska), ur. w 1913 r. we wsi Kuriany, gm. Dojlidy (obecnie gm. Zabłudów), pow. Białystok. 22.VIII.1939 r. (prawdopodobnie chodzi o mobilizację z 24 sierpnia) powołany do 42 Pułku Piechoty w Białymstoku i skierowany na front. W nocy z 12 na 13.IX.1939 r. w okolicach Czerwonego Boru (pow. Łomża), oddział został otoczony przez wojska niemieckie. Józef Brański zginął podczas próby przerwania linii frontu. Sygn. Zg. 120/1947 [4/548].

Braun Dawid – syn Zelmana/Zełmana (?) i Ides (z d. b.d.), ur. 19.VI.1888 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 2.I.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Dawida Brauna, Dwojry Cyrli Braun (prawdopodobnie żona Dawida), Abrama Hersza i Chai Szajndli Glajtów, małżonków Wolfa i Mindli

[267] Na listach polskich jeńców wojennych zamordowanych i zaginionych w czasie II WŚ figuruje: Seweryn Branicki, ur. 8.I.1890 r. w Żytomierzu, st. post. Policji Państwowej, zginął 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 20.X.2010 r.), A.L. Szcześniak, *Katyń. Lista ofiar i zaginionych jeńców obozów Kozielsk, Ostaszków, Starobielsk*, Wydawnictwo „Alfa" Warszawa 1989 r., s. 261.

Przenica (wzajemne powiązania pomiędzy w/w nie zostały jednoznacznie określone) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 564/1948 [4/3164].

Braun Dwojra Cyrla – z d. Grinbaum, córka Lejzora i Tauby (z Białobrodów), ur. 15.V. 1889 r. w Chęcinach, zam. Białystok. 4.I.1942 r. zginęła w getcie w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla Dwojry Cyrli Braun, Dawida Brauna (prawdopodobnie mąż Dwojry), Abrama Hersza i Chai Szajndli Glajtów, małżonków Wolfa i Mindli Przenica (wzajemne powiązania pomiędzy w/w nie zostały jednoznacznie określone) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 564/1948 [4/3164].

Brener Abram – syn Bunima i Chany Jenty (z d. Sztejnfeld/Stejnfeld), ur. 10.VII.1903 r. w Myszyńcu, zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginął 5.II.1943 r. (w czasie jednej z akcji likwidacyjnych getta). Wspólna teczka aktowa dla Abrama Brenera, jego siostry Lei Brener oraz ich ojca Bunima (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 419/1948 [4/3022].

Brener Bunim – syn Icka i Lei (z d. Szwarc), ur. 5.V.1868 r. w Myszyńcu, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał wraz z rodziną w tamtejszym getcie, tam też zginął 5.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Bunima Brenera oraz jego dzieci: Abrama i Lei Brenerów (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 419/1948 [4/3022].

Brener Chana Jenta – z d. Sztejnfeld, córka Zelika i Sory (z d. b.d.), ur. w 1873 r. w Myszyńcu, zam. Białystok, (żona Bunima Brenera – przyp. autora). Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie została zastrzelona 10.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Chany Jenty Brener, jej wnuczki Szoszki Markus oraz Lejba Kellera (dziadek Szoszki ze strony ojca) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 373/1948 [4/2976].

Brener Guta – córka Chaima i Geni (z d. Nowik), ur. w 1896 r. w Białymstoku, zam. tamże. W okresie okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, gdzie 12.IV.1942 r. zmarła na gruźlicę. Sygn. Zg. 180/1947 [4/608].

Brener Leja – z d. Brener, córka Bunima i Chany Jenty (z d. Sztejnfeld/Stejnfeld), ur. 10.IV.1905 r. w Myszyńcu, zam. Białystok. Przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie, tam też zastrzelona 5.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Lei Brener, jej brata Abrama Brenera oraz ich ojca Bunima (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 419/1948 [4/3022].

Brewczyński Władysław – syn Wojciecha i Marii (z d. Łukaszewicz), ur. 16.I.1911 r. w Łukowie, woj. lubelskie, zam. Starosielce, pow. Białystok, pracownik PKP. 24.VIII.1939 r. powołany do Wojska Polskiego i wysłany na front (wcielony do Korpusu Ochrony Pogranicza). Wraz z oddziałem dotarł w okolice Lwowa, zginął w trakcie bombardowania przez samoloty radzieckie stodoły, w której jego oddział rozlokowany był na nocleg (zdarzenie to miało miejsce w pierwszych dniach agresji ZSRR na Polskę). Datę zgonu ustalono na 20.IX.1939 r. Sygn. Zg. 120/1950.

Brodowicz Świętosław – syn Szymona i Marii (z d. Połubińska), ur. 20.X.1920 r. w Semferopolu (prawdopodobnie chodzi o Symferopol na Ukrainie), zam. Zdzięcioł, woj. nowogródzkie (obecnie Białoruś). W styczniu 1942 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Nowogródku, w marcu 1942 r. wywieziony wraz z innymi aresztowanymi w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie rozstrze-

lany w czasie masowej egzekucji więźniów). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 513/1948 [4/3113].

Brodziańska Gitla – z d. Suraska, córka Mordchela i Sary (z d. b.d.), ur. 2.III.1915 r. w Jasionówce, pow. Białystok, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie została rozstrzelana wraz z mężem 10.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Gitli i Zejdela Brodziańskich (patrz niżej). Sygn. Zg. 639/1947 [4/1055].

Brodziański Zejdel – syn Kałmana i Sary (z d. b.d.), ur. 10.IV.1911 r. w Korycinie, zam. Białystok. 10.VIII.1943 r. zastrzelony razem z żoną w białostockim getcie. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Zejdela i Gitli Brodziańskich (patrz wyżej). Sygn. Zg. 639/1947 [4/1055].

Bronowicki Władysław – syn Marcina i Heleny (z d. Korziuk), ur. 15.II.1894 r. w majątku Drechcze, pow. Mińsk, zam. b.d. 7.I.1940 r. aresztowany przez NKWD (inne zeznania mówią o aresztowaniu w marcu), osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie 1.IV.1940 r. przetransportowany do więzienia w Mińsku, gdzie 25.VI.1940 r. zmarł na czerwonkę w szpitalu więziennym. Sygn. Zg. 87/1947 [4/515].

Brotmacher Szymon – syn Judy i Fejgi (z d. Brojde), ur. w 1897 r. w Gródku, zam. Białystok, nauczyciel. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, zastrzelony 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 374/1947 [4/799].

Bruszniewicz Jan – syn Wincentego i Leokadii (z d. Burzyńska), ur. 6.VI.1895 r. w Grodnie, zam. Choroszcz (?), podczas okupacji radzieckiej pełnił przez pewien czas funkcję burmistrza Choroszczy (z zawodu murarz (?)). 22.VIII.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w areszcie, 25.VIII.1941 r. wraz z 16 innymi osobami rozstrzelany w Nowosiółkach, tam też pochowany w zbiorowej mogile. Sygn. Zg. 242/1949 [2/5471/2007].

Brzeziński Wacław – syn Wincentego i Emilii (z d. b.d.), ur. w 1909 r. w Karczmisku (gm. Czarna Białostocka), zam. tamże. W sierpniu 1939 r. (najprawdopodobniej 24.VIII.1939 r.) zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Czarnej Wsi (obecnie Czarna Białostocka) ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1946 r. Sygn. Zg. 12/1949 [2/5248/2007].

Brzostek Jan – syn Mateusza i Antoniny (z d. Chojnowska), ur. 1906 r. w Wysokiem Maz., zam. Księżyno, gm. Bacieczki (obecnie gm. Juchnowiec Kościelny), pow. Białystok, z zawodu robotnik. Osadzony przez władze niemieckie w więzieniu w Białymstoku, a następnie rozstrzelany (w czasie masowej egzekucji) w dniu 31.VII.1943 r. w lesie w okolicach Bacieczek. Sygn. Zg. 7/1950.

Brzostowski Albin – syn Andrzeja i Teresy (z Kościewiczów), ur. 1.III.1886 r. w Wilnie, zam. b.d. 5.I.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 6.VII.1944 r. wywieziony na Dolny Śląsk do Landshuth (właściwie

Landeshut, Kamienna Góra – „filia" obozu koncentracyjnego Groß – Rosen), 17.II.1945 r. został zamordowany w czasie rzezi więźniów, pogrzebany na terenie obozu. Sygn. Zg. 28/1946 [4/305].

Brzostowski Lucjan Czesław – syn Albina i Leokadii (z Buchowieckich), ur. 7.I.1917 r. w Białymstoku. W 1936 roku wstąpił jako ochotnik do szkoły podchorążych lotnictwa. W 1939 r. dostał nominację na podporucznika. 11.IX.1939 r. zginął pod Pińskiem „śmiercią lotnika w obronie Polski"(prawdopodobnie katastrofa lotnicza). Pochowany w miejscu tragedii – tj. 4 km od Pińska. Oficjalne zawiadomienie o śmierci wysłane przez PCK zaginęło podczas wojny. Sygn. Zg. 5/1946 [4/282].

Brzozowski Mieczysław – syn Józefa i Leokadii (z d. Popławska), ur. 15.VI.1905 r. we wsi Stara Liza, gm. Piekuty (obecnie gm. Poświętne), zam. Łubianka, gm. Łysków, pow. Wołkowysk. 1.IX.1939 r. zmobilizowany do 77 Pułku Piechoty w Lidzie[268], gdzie służył jako sanitariusz. Ranny w „bitwie na moście" 12/13.IX.1939 r. (rozległe rany prawej ręki, lewego ramienia i uda), zmarł 14.IX.1939 r. we Lwowie (śmierć nastąpiła w wyniku odniesionych w walce ran), tam też pochowany. Sygn. Zg. 225/1947 [4/652], Sygn. Zg. 338/ 1947 [4/764].

Bubryk Dawid – syn Salomona i Rywki (z d. Judelewska), ur. w 1880 r., zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku, przebywał w tamtejszym getcie. Zastrzelony 15.VIII.1943 r. przed swoim domem na ul. Giełdowej[269] (w czasie akcji likwidacyjnej getta). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Bubryk: Dawida i Fani (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 100/1948 [4/2714].

Bubryk Fania – z d. Abramska, córka Arona i Anny (z Rywkindów), ur. w 1882 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelona razem z mężem 15.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Bubryk: Dawida i Fani (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 100/1948 [4/2714].

Buchbinder Chone vel Chonem – syn Mejera i Bejli (z d. b.d.), ur. w 1897 r. w Gródku, zam. Białystok, majster tekstylny. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, 10.II.1943 r. wywieziony z getta w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Na prośbę pełnomocnika wnioskodawcy (brat zaginionego) postępowanie zawieszono, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 188/1949 [2/5420/ 2007].

Buchholc Teofila – z d. Ejn, córka Pawła i Eugenii (z d. b.d.), ur. 24.VIII.1902 r. w Równem, zam. b.d. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona została w białostockim getcie, zaginęła w 1943 roku podczas likwidacji w/w getta. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 106 z 7.VIII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 140/1947 [4/568].

Buczyński Władysław – syn Antoniego i Wiktorii (z d. Kalińska), ur. 12.VI.1912 r. we wsi Wólka Ratowiecka, gm. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka), pow. Białystok, zam.

[268] Powstały z przemianowania Kowieńskiego Pułku Strzelców oddział piechoty II RP stacjonujący w garnizonie w Lidzie. W kampanii wrześniowej wchodził w skład 19 DP walczącej w ramach Armii „Prusy".
[269] Ul. Giełdowa, mocą uchwały Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku, została w 1949 r. przemianowana na ul. Spółdzielczą (pod tą nazwą funkcjonuje do chwili obecnej); M. Kietliński, A. Leszczuk, pr. cyt., s. 31.

tamże. 23.IX.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 22.VI.1946 r. Sygn. Zg. 500/1947 [4/919].

Bućko Emilian – syn Antoniego i Walerii (z d. Wynimek), ur. 3.IX.1911 r., zam. we wsi Oleszkowo, gm. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka), pow. Białystok. W roku 1939 powołany do czynnej służby wojskowej, przydzielony do 1 Pułku Ułanów Krechowieckich[270], a następnie skierowany na front. W październiku 1939 r. w okolicach Wołkowyska pułk został rozbity przez oddziały niemieckie, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 106 z 7.VIII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 122/1947 [4/550].

Bućko Henryk – nieślubny syn Adeli Bućko, ur. 19.V.1923 r. w Białymstoku, zam. b.d. W 1944 r. powołany do wojska. Zginął 29.III.1945 r. w Sokołowie Podlaskim w trakcie pełnienia obowiązków służbowych, tam też pochowany. Sygn. Zg. 78/1947 [4/506].

Budlewski Antoni – syn Bolesława i Eleonory (z d. Kosińska), ur. 19.VIII.1904 r. (z wypisu z ksiąg parafialnych Parafii Rzymskokatolickiej w Topczewie wynika, że jest to data chrztu) w Zalesiu, gm. Wyszki, zam. Białystok, do 1939 r. pracował jako nauczyciel. W lutym 1941 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR[271] – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Bielsku Podlaskim ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego[272]. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 55/1949 [2/5288/2007], Sygn. Zg. 91/1949 [2/5325/2007].

Budzikowski Adam – syn Jana i (?) (z d. Bacewicz), Polak, ur. 3.XI.1902 r. w Wilnie, zam. Białystok, pracownik PKP – pomocnik maszynisty. 4.XI.1944 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 13 z 15.XI.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Wniosek oddalono, gdyż 13.XII.1947 r. Adam Budzikowski wrócił do domu (!). Sygn. Zg. 280/1947 [4/706].

Bursa Mikołaj – syn Mikołaja i Katarzyny (z d. Popławska), ur. 22.XII.1908 r. we wsi Przechody, gm. Gródek, zam. tamże. 31.VIII.1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front. W czasie kampanii wrześniowej brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi, [następnie jako strzelec 2 Korpusu Polskiego walczył na terenie Włoch][273], zginął pod Monte Cassino 12.V.1944 r. Wnioskodawczyni zwróciła się do Sądu

[270] 1 Pułk Ułanów Krechowieckich im. Pułkownika Bolesława Mościckiego – oddział kawalerii II RP, w latach 1921-1939 stacjonował w Augustowie, w czasie II wojny światowej walczył w ramach Suwalskiej Brygady Kawalerii, szlak bojowy zakończył pod Kockiem 6.X.1939 r.

[271] W złożonym jeszcze w 1949 r. ponownym wniosku, wnioskodawczyni (żona) jako datę aresztowania podała 9.V.1940 r.

[272] Ogłoszenie zostało wywieszone w Zarządzie Miejskim w Bielsku Podlaskim, ponieważ wcześniejszym miejscem zamieszkania A. Budlewskiego był właśnie Bielsk Podlaski. Wnioskodawca (ojciec) zam. w Bielsku Podlaskim złożył wniosek w tamtejszym sądzie i tam też początkowo prowadzone było postępowanie.

[273] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 55.

z prośbą o wycofanie wniosku (otrzymała z Londynu metrykę potwierdzającą zgon męża) – w związku z powyższym postępowanie umorzono. Sygn. Zg. 549/1947 [4/967].

Bursztejn Szejna – z d. Bursztejn (po mężu Ostryńska, teczka aktowa natomiast założona na nazwisko Bursztejn dlatego też wpisu dokonano pod tym właśnie nazwiskiem), córka Motesa i Sary (z d. Szmukler), ur. 15.VI.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w getcie w Białymstoku, w sierpniu 1943 r. wywieziona do obozu w Blizinie (Bliżyn)[274], gdzie zmarła w styczniu 1944 r. w wyniku epidemii tyfusu. Sygn. Zg. 167/1947 [4/595].

Bury Mikołaj – syn Borysa i Marii (z d. Kalinowska), Białorus, ur. 14.VIII.1926 r. we wsi Podozierany, gm. Michałowo (obecnie gm. Gródek), zam. b.d. W październiku 1942 r. wywieziony w głąb Niemiec na roboty przymusowe, po wyswobodzeniu przez Armię Czerwoną, w styczniu 1945 r. powołany do wojska, zginął 8.IV.1945 r. w okolicach Królewca. Sygn. Zg. 65/1946 [4/342].

Burzyński Antoni – syn Kazimierza i Marianny (z d. Bucko/Bućko (?)), ur. ok. 1865 r.[275], zam. Milewskie, gm. Kalinówka [Królewska] (obecnie gm. Jasionówka). Zmarł w Uzbekistanie 1.I.1942 r., tam też pochowany. Na prośbę wnioskodawczyni postępowanie umorzono. Sygn. Zg. 577/1948 [4/3176].

Busłowicz Piotr – syn Jana i Anny (z d. b.d.), ur. w 1894 r. w Białymstoku, zam. tamże. Niedługo po wejściu w 1941 r. do Białegostoku wojsk niemieckich, aresztowany i osadzony w więzieniu. W czasie prowadzonego w więzieniu śledztwa dotkliwie pobity – brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił nadać sprawie bieg, zalecono opublikowanie w Dz.U. Min. Spr. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 65/1948 [4/2680].

Busłowski Mikołaj – syn Andrzeja i Katarzyny (z d. Romańczuk), ur. 19 (15(?)).IX.1909 r. w Kołpakach, gm. Zabłudów, zam. tamże, rolnik. We wrześniu 1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. W kwietniu 1943 r. przewieziony do KL Stutthof k. Gdańska, gdzie 15.XI.1943 r. zmarł z głodu i wycieńczenia Sygn. Zg. 570/1948 [4/3169].

Butkiewicz Witold Antoni – syn Antoniego i Konstancji (z d. Strzelecka), ur. 13.VI.1881 r. w Suwałkach, zam. Białystok, emerytowany urzędnik skarbowy. W grudniu 1940 r. zachorował na zapalenie płuc, 25.XII.1940 r. zmarł w wyniku choroby w Szpitalu Żydowskim w Białymstoku. Sygn. Zg. 374/1948 [4/2977].

Buzun Edward – syn Wincentego i Anny (z d. Sinkiewicz), ur. 22.I.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże, leśniczy (Nadleśnictwo Rajgród, Leśnictwo Bełda k. Grajewa). 10.II.1940 r. wywieziony wraz z rodziną na Syberię (wieś Kwitek, rejon Tajszet, obłaść Irkuck), tam 4.IX.1943 r. zmarł w wyniku ciężkiej operacji. Sygn. Zg. 90/1950.

Byszewski Kazimierz – syn Bartłomieja i Marianny (z d. Trochimiak), ur. 1894 r. w Gródku, pow. Sokołów, zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej (w stopniu kaprala).

[274] Założony w miejscowości Bliżyn (woj. świętokrzyskie) niemiecki obóz jeniecki – filia KL Majdanek.
[275] W aktach brak jest dokładnej daty urodzenia – w/w obliczona została na podstawie długości życia zmarłego.

W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, brał udział w powstaniu warszawskim – brak potwierdzonych informacji o jego dalszych losach (wg części zeznań – zginął w czasie powstania warszawskiego w walkach na ul. Królewskiej; wg innych – wywieziony został do obozu koncentracyjnego w Oranienburgu[276]). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 45 z 17.IX.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.I. 1946 r. Sygn. Zg. 70/1948 [4/2684].

[276] KL Oranienburg – jeden z pierwszych hitlerowskich obozów koncentracyjnych, założony w 1933 r. przez Sturmabteilung (SA) dla przetrzymywania antynazistowskiej opozycji z Berlina i okolic (Oranienburg położony jest ok. 30 km na północ od Berlina), zamknięty przez Schutzstaffel (SS) w roku 1935. Rok później w pobliskim Sachsenhausen zbudowano nowy obóz nazywany później KL Sachsenhausen – Oranienburg.

C

Calko Majzel – syn Lejzora Lejby i Sory (z d. Wierzba), ur. w 1896 r., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, zastrzelony 22.VIII. 1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 177/1947 [4/605].

Cander Leon – syn Józefa i Katarzyny (z d. Sawicka), ur. b.d., zam. we wsi Uhowo, gm. Juchnowiec (obecnie gm. Łapy). 27.II.1940 r. wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Juchnowiec ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 241/1947 [4/668].

Cechmistro Mikołaj – syn Emiliana i Aleksandry (z Zajączów), ur. 3.III.1906 r. we Włodawie (woj. lubelskie), zam. Białystok, plutonowy. 29.VIII.1944 r. zmobilizowany przez Rejonową Komendę Uzupełnień [dalej: RKU] w Białymstoku i wysłany na front, gdzie prawdopodobnie zginął. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 272/1948 [4/2878].

Chamera Tomasz – syn Michała i Kunegundy (z d. Hamer), ur. 4.IV.1904 r. w Prusinowicach, pow. Opatów, zam. Wilno, doktor nauk medycznych. Od roku 1931 zajmował stanowisko asystenta zakładu anatomii przy Uniwersytecie Wileńskim [prawdopodobnie Uniwersytet im. Stefana Batorego w Wilnie]. Następnie od 1934 r. pełnił obowiązki lekarza wojskowego (w randze porucznika) w 4 Pułku Ułanów w Wilnie[277]. Z chwilą wybuchu II wojny światowej, wysłany na front – ranny w rękę dostał się do szpitala polowego. 26.IX. 1939 r. zginął w niewyjaśnionych okolicznościach w Grabowcu koło Hrubieszowa (prawdopodobnie zabity podczas rozbrajania pacjentów wspomnianego szpitala). Sygn. Zg. 60/1946 [4/337].

Chaniewski Izydor – syn Jana i Marianny (z d. Waczyńska), ur. 20.V.1901 r. w Choroszczy, pow. Białystok, zam. Białystok, piekarz. W 1939 r. powołany do Wojska Polskiego, jeszcze w tym samym roku dostał się do sowieckiej niewoli i zesłany został na Syberię. Na terenie ZSRR ponownie wstąpił do formowanych tam jednostek WP (5 pułk piechoty), wiosną 1942 r. (przed wyjściem wojska do Azji) zmarł w Jaźnikach k. Saratowa (Rosja). Za datę zgonu uznano 1.IX.1942 r. Sygn. Zg. 18/1950.

Chaniewski Józef – syn Jana i Pauliny (z d. Bajkowska), ur. 22.X.1925 r. w Barszczewie (gm. Choroszcz), zam. b.d. Zmoblizowany do wojska i wysłany na front (brak bliższych informacji o dacie poboru i przydziale mobilizacyjnym), zginął na polu chwały 28.III.1945 r. w okolicach Waldhausen (?). W aktach znajduje się oryginał zawiadomienia o śmierci przesłanego przez MON Departament Poboru i Uzupełnień (pismo Nr 6/27/K/III z 21.VIII. 1948 r.). Sygn. Zg. 512/1948 [4/3112].

---

[277] 4 Pułk Ułanów Zaniemeńskich – stacjonujący w Wilnie oddział kawalerii II RP, w czasie działań II wojny światowej walczył w ramach Wileńskiej Brygady Kawalerii, pułk skapitulował 27.IX.1939 r. w okolicach Medyki; do ciekawostek należy fakt, że w tym właśnie pułku, jako dowódca 3 szwadronu, służbę odbywał por. Zygmunt Szendzielorz (późniejszy „Łupaszko”).

Chaniewski Wincenty – syn Józefa i Anastazji (z d. Łotowska), ur. 6.VIII.1881 r. we wsi Dzikie, gm. Choroszcz, pow. Białystok, zam. Białystok, tokarz. 28.VII.1941 r. aresztowany za działalność polityczną przez niemieckie władze okupacyjne. Osadzony w budynku Gestapo, następnie 28.VII.1941 r. wywieziony do Grabówki k. Białegostoku i tam prawdopodobnie rozstrzelany (świadkowie widzieli jak tego dnia na ul. Warszawskiej około godz. 17-tej wyjechały 3 auta z więźniami [wśród nich był również Chaniewski] i skierowały się do Grabówki, po 40 minutach transport wrócił, ale już bez więźniów). Sygn. Zg. 167/1950.

Charkiewicz Daniel – syn Leoncja (?) i Marii (z d. Kuźmicka), ur. 10.XII.1914 r. (lub 7.I.1914 r.) we wsi Pólko, gm. Michałowo, zam. tamże. 8.III.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany za ukrywanie partyzantów), tego samego dnia rozstrzelany – pochowany na cmentarzu prawosławnym w Nowej Woli, gm. Michałowo. Sygn. Zg. 139/1949 [2/5372/2007].

Charytonowicz Włodzimierz – syn Józefa i Eugenii (z d. Protasiewicz), ur. 14.IV.1894 r. w Mińsku Litewskim (Mińsk, Białoruś), zam. Pińsk, zawiadowca elektrowni na stacji kolejowej w Pińsku. 2.III.1943 r. wydelegowany przez fabrykę zapałek do miasta Równe, gdzie został aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne podczas ulicznej łapanki (5.III. 1943 r.), brak dalszych informacji o jego losach. Wg informacji sekretarza fabryki zapałek w Pińsku, Włodzimierz Charytonowicz został rozstrzelany wraz z 4600 osobami w odwecie za napad partyzancki na więzienie w Równem. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP Nr 106 z 7.VIII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 56/1947 [4/484].

Chełmiński Eugeniusz – syn Stanisława i Teodory (z d. Dąbrowska), ur. 20.IX.1923 r. (?) w Orlechówce na Wołyniu, zam. Białystok, funkcjonariusz MO. Na początku czerwca 1945 r. wraz z 3 innymi funkcjonariuszami MO przybył do Jurowiec po drzewo, 5.VI.1945 r. w okolicach Katrynki (gm. Wasilków) wszyscy wspomnieni funkcjonariusze zostali zastrzeleni przez partyzantów patrz: Drozdowski Eugeniusz, Dąbrowski Stanisław, Krysiewicz Roman. Sygn. Zg. 69/1949 [2/5303/2007].

Chiliński Józef – syn Aleksandra i Zofii (z d. Piesiecka), ur. 14.XI.1902 r. we wsi Nowe Aleksandrowo, zam. tamże. 24.VIII.1939 r. powołany do WP i wysłany na front. Po rozbiciu jego formacji we wrześniu 1939 r., wracał z Wilna do Białegostoku – brak dalszych informacji o jego losach. Naoczny świadek zeznał: *„...wracaliśmy z Wilna do Białegostoku rowerami, ja i Józef Chiliński. Między Wilnem, a Grodnem odłączyliśmy się od niego, gdyż on* [J. Chiliński] *jechał w granatowej czapce policyjnej i nie chciał jej zrzucić, a w czapce tej było wówczas niebezpiecznie jechać z powodu partyzantki. Było to w październiku 1939 r....”*[278]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Obrubniki w Kozińcach, ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 576/1947 [4/994].

Chlabicz Jan – syn Aleksandra i Katarzyny (z d. Łopata), ur. 12.X.1907 r. w Czarnej Wsi (obecnie Czarna Białostocka), zam. tamże, pracownik Tartaku Państwowego w Czarnej Wsi. 29.VII.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i wywieziony do Białegostoku (aresztowany za poglądy komunistyczne) – brak dalszych informacji o jego losach. Opub-

[278] ASG, Sygn. Zg. 576/1947 [4/994], k. 5v.

likowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 239/1949 [2/5468/2007].

Chodakiewicz Adela – z d. Kluczyk, córka Józefa i Eleonory (z d. Czyżewska), ur. 10.XII. 1907 r. w Białymstoku, zam. tamże. 22.III.1938 r. zmarła z powodu gruźlicy płuc, pochowana na cmentarzu ewangelicko – augsburskim w Białymstoku. Ponieważ była członkinią wspólnoty religijnej Badaczy Pisma Świętego (m.in. Świadkowie Jehowy), którzy z powodu małej liczebności nie prowadzili wówczas metryk – akt zgonu nie został sporządzony. W aktach znajduje się oryginalna Karta Zgonu wydana dla zarządu cmentarza przez Wydział Administracyjny Zarządu Miejskiego w Białymstoku (datowana – 22.III.1938 r.). Sygn. Zg. 291/1949 [2/5517/2007].

Chodnicki Aleksander – syn Adama i Józefy (z d. Płochocka), ur. 1.III.1913 r. w Turczynie, gm. Bacieczki (obecnie Bacieczki stanowią część Białegostoku), zam. Księżyno, robotnik. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (służył prawdopodobnie w 29 PAL w Grodnie) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Bacieczkach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 327/1949 [2/5552/2007].

Chodorowski Józef – syn Wincentego i Wiktorii (z d. Patelszczyc), Polak, ur. 20.VII.1911 r. w Piłatowszczyźnie, gm. Gródek, pow. Białystok. 24.VIII.1939 r. został powołany do Wojska Polskiego i brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi. Trafił do niewoli, w 1942 r. powrócił do rodziny i osiadł w Piłatowszczyźnie. 1.IX.1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i tego samego dnia rozstrzelany (wraz z 4 innymi osobami) w okolicach wsi Zarzeczany, gm. Gródek. Ciało pochowali mieszkańcy Zarzeczan, w 1944 r. zwłoki przeniesiono na cmentarz w Gródku. Sygn. Zg. 101/1947 [4/529].

Choiński Wacław – syn Józefa i Anny (z d. Poniatowska), ur. 28.II.1916 r. w Grajewie, zam. Białystok. 4.IV.1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Po około 2 miesiącach wywieziony wraz z innymi więźniami w okolice Nowosiółek i tam prawdopodobnie rozstrzelany. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 550/1948 [4/3150].

Chojnowski Jan – syn Piotra i Emilii (z d. Jabłonowska), ur. 20.XI.1909 r. we wsi Chojnowo, gm. Trzcianne, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. Zabity przez Niemców we wsi Chojnowo 20.XI.1943 r. Sygn. Zg. 203/1950.

Chomańczuk Aleksander – syn Jana i Natalii (z d. Mamczyc), ur. 9.VI.1914 r. w Białymstoku, zam. tamże. W I.1945 r. powołany przez RKU w Białymstoku do Armii Czerwonej[279] i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie poległ w walkach o Królewiec). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 434/1948 [4/3037].

[279] W aktach znajduje się pismo Rejonowej Komendy Uzupełnień w Białymstoku zaświadczające, że szeregowy A. Chomańczuk wcielony został przez w/w RKU do Armii Czerwonej w 1945 r. (lista Nr 3/45/19), pismo Nr 5841 z dnia 20.VIII.1948 r.; ASG, Sygn. Zg. 434/1948 [4/3037], k. 3.

Chomik Jan – syn Aleksandra i Marty (z d. Gryszynoj/Gryszonoj), ur. 28.IX.1923 r. we wsi Zawyki, gm. Zawyki (obecnie gm. Suraż), zam. tamże. W 1944 r. wcielony do wojska i wysłany na front. W czasie działań wojennych został ranny, 15.IV.1945 r. zmarł w wyniku odniesionych w walce ran – pochowany na terenie b. Prus Wschodnich (brak bliższej lokalizacji). W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Wydział Wojskowy Starostwa Powiatowego w Białymstoku (pismo Nr Wojsk /I/ 80 z 1.IX. 1945 r.). Sygn. Zg. 276/1948 [4/2881].

Chomin Władysław – syn Jana i Antoniny (z d. Cotogni [Codogni]), ur. 28.VI.1896 r. w Jeziornej k. Żytomierza, zam. Białystok, [rachmistrz w Wydziale Drogowym Państwowego Urzędu w Białymstoku, ppor. rez. Żandarmerii WP. Jako żołnierz 3 pułku Legionów Polskich brał udział w działaniach I wojny światowej (ranny w trakcie odwrotu pułku z lini rzeki Styr nad rzekę Stochód – 1916 r.). Uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej 1919-1920 oraz III Powstaniu Śląskim (1921 r.). Następnie przydzielony został do 3 dywizji Żandarmerii WP w Grodnie, w 1925 r. przeniesiony do rezerwy (w 1926 r. awansowany do stopnia ppor.)][280]. We wrześniu 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (służył w 3 Dywizjonie Żandarmerii Wojskowej)[281], w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku, brak dalszych informacji o jego losach (ostatnia kartka z obozu pochodziła z marca 1940 r.)[282]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 21 z 23.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. [Odznaczony pośmiertnie Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939.][283] Sygn. Zg. 587/1947 [4/1005].

Choron Antoni – syn Józefa i Konstancji (z d. Dzienis), ur. 15.VIII.1894 r. w Białymstoku, zam. tamże, kowal. W 1939 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR (przebywał w okolicach Archangielska), gdzie zmarł w 1940 r. (świadkowie w swych zeznaniach powołują się na nieżyjącego już Antoniego Gołubowskiego, który przyjechał w 1944 r. do Białegostoku z obozu w Archangielsku i opowiedział o wybuchu kotła, przy którym pracował niejaki Horon/Choron z Białegostoku). Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.XI.1940 r. Sygn. Zg. 201/1950.

Choroszucha Stanisław – syn Jana i Marianny (z Sobolewskich), ur. 19.IV.1907 r. w Kamionce, gm. Zabudów, od 1931 zamieszkały we wsi Dąbrówka, gm. Wasilków. W 1939 r. powołany do pierwszej kompanii, pierwszej drużyny 42 PP w Białymstoku. Pułk początkowo wysłany do Ostrołęki, potem cofnięty w okolice Nowogrodu. Tam umocnione oko-

[280] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 42.
[281] 3 Dywizjon Żandarmerii Wojska Polskiego – pododdział żandarmerii WP II RP, stacjonował na terenie Okręgu Korpusu Nr III (okręg wojskowy II RP z siedzibą w Grodnie), dowódca dywizjonu (stacjonujący w Grodnie) pełnił jednocześnie funkcję szefa ŻW w Dowództwie Okręgu Korpusu III; w 1939 r. w skład dywizjonu wchodziły plutony ŻW w: Grodnie, Białymstoku, Lidzie, Suwałkach, Wilnie (Pluton Żandarmerii Wilno I i Pluton Żandarmerii Wilno II).
[282] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: ppor. Chomin Władysław, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 80, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 14.II.2011 r.), A.L. Szcześniak, pr. cyt., s. 210.
[283] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 42.

pami pozycje polskich formacji oskrzydlone zostały przez wojska niemieckie. Pułk musiał wycofywać się „szczerym polem przez około 1,5 km". Według zeznań świadka Stanisław Choroszucha pierwszy zerwał się z okopów, żeby pokonać dzielącą przestrzeń, został ostrzelany serią z broni maszynowej i zmarł ze słowami „Jezus Maria" na ustach. Zdarzenie miało miejsce 13 września 1939 r. w okolicach Nowogrodu. W aktach występuje również wariant nazwiska pisany – „Horoszucha". Sygn. Zg. 6/1946 [4/283].

Choroszucha Wacław – syn Wincentego i Aleksandry (z d. Zdanowicz), Polak, ur. 30.X. 1910 r. w Kamionce, gm. Zabłudów, zam. Białystok. 18.II.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do obozu na terenie Niemiec (prawdopodobnie do KL Groß – Rosen na terenie Dolnego Śląska), brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 450/1948 [4/3053].

Chrzanowski Lucjan – syn Aleksandra i Stefanii (z d. b.d.), ur. 13.XII.1908 r. we wsi Kosaki, gm. Jedwabne (obecnie gm. Piątnica), zam. Mikicin Kolonia, gm. Jaświły. W czasie okupacji niemieckiej aresztowany przez Gestapo, uciekł z niewoli i wstąpił do oddziału partyzanckiego – 8.IX.1944 r. zginął w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach wsi Kapice (gm. Grajewo). Naoczny świadek zeznał: „...*W dniu 8 września* [1944 r. – przyp. autora] *miało miejsce natarcie partyzantów na Niemców. Walka trwała 12 godzin. Lucjan Chrzanowski wraz z innymi chciał się przebić w kierunku na Dolistowo. Uprzedzałem ich, aby w tym kierunku nie przebijali się, bo dalej nad kanałem* [Kan. Rudzki – przyp. autora] *są poczwórne linie okopów niemieckich. Wymienieni nie słuchali i poszli w tamtym kierunku i w dniu tym widziałem ich, a między nimi i Lucjana Chrzanowskiego, zabitych przy stogu pomiędzy kanałem a rzeką Biebrzą. Zwłoki ich leżały do stycznia 1945 r....*"[284]. Sygn. Zg. 500/1948 [4/3100].

Chuścik Michał – syn Suprona i Aksieni (z d. Tomulewicz), ur. w 1901 r. we wsi Bobrowniki, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1944 r. powołany do Armii Czerwonej, 19.III.1945 r. zginął w walce z oddziałami niemieckimi w okolicach Gdyni. Sygn. Zg. 106/1950.

Chwieśko Mikołaj – syn Teodora i Konstancji (z d. Płocka), ur. 4.XI.1906 r., zam. Białystok. W 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 509/1947 [4/928].

Chycak Antoni – syn Jana i Katarzyny (z d. Liwańska), ur. 3.VI.1897 r. w Skierniewicach, zam. Słonim (obecnie Białoruś), sierżant WP. W obawie przed aresztowaniem przez władze niemieckie – ukrywał się we wsi Trybuszki, pow. Słonim. Zginął 12.XI.1942 r. w czasie potyczki, jaka wywiązała się w Trybuszkach pomiędzy partyzantami, a oddziałem niemieckim. Pochowany 15.XI.1942 r. na cmentarzu wojskowym w Słonimiu. Sygn. Zg. 324/1948 [4/2928].

[284] ASG, Sygn. Zg. 500/1948 [4/3100], k. 22.

Chylicki Bolesław – syn Jana i Anastazji (z d. Tomaszewska), ur. 19.VIII.1889 r. w majątku Siekierka, gm. Dolistowo (sądząc po miejscu zamieszkania może chodzić o Siekierkę w gm. Sidra), zam. Zacisze, gm. Kalinówka (obecnie gm. Sidra), rolnik. W lipcu 1944 r. zabrany przez wycofujące się oddziały niemieckie do przymusowych robót przy kopaniu okopów – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Kalinówce ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 210/1949 [2/5441/2007].

Ciborowski Zygmunt – syn Stanisława i Aleksandry (z d. Piotrowska), ur. 22.III.1906 r. w Łomży, zam. Choroszcz, księgowy w Szpitalu w Choroszczy. 12.XI.1939 r. aresztowany przez władze sowieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, w kwietniu 1940 r. wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w Monitorze Polskim oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Choroszczy ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. (w innym miejscu podano 1946 r.). Sygn. Zg. 205/1950.

Ciesiuński Mieczysław Michał – syn Bolesława i Wandy (z d. b.d.), ur. 19.VI.1903 r. w Zalesiu, zam. Grodno, oficer 81 PP w Grodnie[285]. W chwili wybuchu wojny skierowany na front (pseudonim Wełułowicz), skąd wrócił ranny w nogę. 19.V.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie w Krakowie i osadzony w więzieniu (gdzie przebywał do 30.X. 1942 r.), następnie przewieziony został do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu – brak dalszych informacji o jego losach. W kwietniu 1943 r. żona M. Ciesiuńskiego (wnioskodawczyni) otrzymała z obozu zwrot paczki z notatką: „odszukać nowy adres". Wnioskodawczyni jako dowód okazała również przed Sądem fotografię podpisaną „KL Auschwitz", na której znajdował się zaginiony w uniformie więziennym/obozowym (na ubraniu widniał trójkąt z literą „P" oraz numer 72142)[286]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 474/1947 [4/895].

Cieśla Edward – syn Michała i Kazimiery (z d. Falkowska), ur. 11.IX.1901 r. [lub 18.X. 1901 r.] w Dębicy, zam. Białystok, nauczyciel Szkoły Powszechnej w Kuźnicy i Wólce Ratowieckiej. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front [powołany do 42 PP w Białymstoku lub 81 PP w Grodnie], w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli sowieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku, brak dalszych informacji o jego losach (ostatnia informacja z obozu przesłana w 1940 r.)[287]. Wnioskodawczyni (żona) nie stawiła się na rozprawę – Sąd oddalił wniosek jako nieudowodniony. Postępowanie wznowiono 14.XI.1947 r., po przesłuchaniu świadków i dokonaniu w MP ogłoszenia o wszczę-

[285] Właściwie 81 Pułk Strzelców Grodzieńskich im. Króla Stefana Batorego – stacjonujący w Grodnie oddział piechoty II RP, wchodził w skład 29 Dywizji Piechoty; w czasie kampanii wrześniowej walczył (razem z całą 29 DP) w ramach Armii „Prusy" – 12.IX.1939 r. rozbity w okolicach Lasu Przysucha.

[286] W aktach niestety nie zachowała się wspomniana fotografia.

[287] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: ppor. Cieśla Edward, syn Michała, nauczyciel, więzień obozu jenieckiego w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 84, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 15.II.2011 r.), A.L. Szcześniak, pr. cyt., s. 211.

ciu postępowania, Sąd postanowił uznać Edwarda Cieślę za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 588/1947 [4/1006], Sygn. Zg. 663/1947 [4/1079].

Cieśluk Bronisław – syn Józefa i Antoniny (z d. Halicka), ur. 10.III.1912 r. w Dojlidach Górnych, gm. Dojlidy (obecnie w granicach Białegostoku), zam. tamże. W 1939 r., jako rezerwista, powołany do WP i wysłany na front (brak informacji o dacie poboru i przydziale mobilizacyjnym). Brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi, ostatni raz widziany 12.IX.1939 r. w okolicach Nowogrodu – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Dojlidach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1946 r. Sygn. Zg. 573/1948 [4/3172].

Cilwicki Kazimierz – syn Franciszka i Anastazji (z d. Rybnik), ur. 8.IV.1925 r. w Rybnikach, gm. Obrubniki (obecnie gm. Wasilków), zam. tamże. W lipcu 1944 r. skierowany przez władze niemieckie na roboty przymusowe (oddelegowany do kopania okopów) – 19.I.1945 r. zastrzelony w lesie w okolicach Prostek, pochowany na cmentarzu w Dobrzyniewie Kościelnym. Sygn. Zg. 7/1949 [2/5243/2007].

Cimoszuk Kazimierz – syn Wincentego i Marceli (z d. Ostaszewska), ur. 11.I.1882 r. w Klepaczach, gm. Bacieczki (obecnie gm. Choroszcz), zam. tamże, krawiec. W lipcu 1941 r. aresztowany w Starosielcach przez władze niemieckie – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie rozstrzelany w pobliżu Nowosiółek podczas jednej z masowych egzekucji). Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 244/1949 [2/5473/2007].

Ciniewicz (Tiniewicz) Helena – z d. Korzeniewska, córka Adama i Joanny (z d. Ostrouch), ur. 16.VI.1916 r. w Lidzie, zam. tamże. 10.XII.1944 r. zmarła w wyniku grypy, pochowana na cmentarzu w Lidzie. Sygn. Zg. 407/1947 [4/831].

Ciniewski Leon – syn Onufrego i Teodozji (z d. Guryn), ur. 1.V.1890 r. w Bobrownikach, gm. Gródek, zam. tamże. W kwietniu 1942 r., za działalność partyzancką, aresztowany przez władze niemieckie (aresztowany razem z innym mieszkańcem Bobrownik – Mikołajem Owieczko – patrz wymieniony), 24.VIII.1942 r. rozstrzelany w okolicach Wołkowyska i tam pochowany. Sygn. Zg. 173/1949 [2/5406/2007].

Ciniewski Mikołaj – syn Maksima i Stefanii (z d. Cecerko), ur. 19.XI.1909 r. w wsi Bobrowniki, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1944 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, zginął 21.I.1945 r. w czasie walk o Królewiec. W aktach znajduje się zaświadczenie o śmierci wystawione przez radzieckie władze wojskowe (pismo z 20.III.1945 r., rękopis w języku rosyjskim). Sygn. Zg. 84/1950.

Ciszewski Hipolit – syn Franciszka i Katarzyny (z d. Bagińska), ur. 18.XI.1896 r. w gm. Kolno, zam. Białystok, pracownik Izby Skarbowej w Białymstoku. 13.X.1939 r., jako wojskowy, aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 30 z 28.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1942 r. Sygn. Zg. 646/1947 [4/1062].

Citko Zygmunt – syn Stanisława i Anny (z d. Kraszewska), ur. 14.VIII.1910 r. we wsi Letniki, gm. Obrubniki (obecnie gm. Dobrzyniewo Duże), pow. Białystok, zam. tamże. 24.VIII.1939 r., jako rezerwista, powołany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front, w okolicach Szumowa (pow. Zambrów) dostał się do niewoli niemieckiej. Wysłany do obozu dla jeńców wojennych (na terenie b. Prus Wschodnich), następnie skierowany na przymusowe roboty rolne w okolice Królewca (1942 r.). W maju 1943 r. skazany na śmierć przez powieszenie za rzekomą (niedozwoloną dla jeńca) rozmowę z kobietami niemieckimi, stracony 8.V.1943 r. Sygn. Zg. 282/1947 [4/708]. W 1948 r. matka zaginionego złożyła ponowny wniosek o uznanie Zygmunta Citko za zmarłego. Podane okoliczności śmierci, różnią się od tych przedstawionych w poprzednim wniosku. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Obrubniki ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 19/1948 [akta wszyte w teczkę Zg 96/1948], Sygn. Zg 96/1948 [4/2710].

Ciwoniuk Bazyli – syn Stefana i Marii[288] (z d. Matwiejczuk), ur. 1.V.1905 r. w Bagniukach, gm. Michałowo, zam. Załuki, gm. Gródek, rolnik. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Gródku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 166/1949 [2/5399/2007].

Cukierman Chaja Cyrl – z d. Sycz, córka Dawida i Sory (z d. Winograd), ur. b.d., zam. Białystok. Zmarła w Białymstoku w dniu 15.IX.1939 r. Sygn. Zg. 481/1948 [4/3083].

Cukierman Rywka – z d. Szewach, córka Lejzera i Rywki (z d. Podalińska), ur. 18.IV. 1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, tam też zastrzelona 8.II.1943 r. – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Rywki Cukierman oraz jej brata Zelika Szewacha – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 284/1948 [4/2888].

Cybulkin Szymon – syn Mojżesza i Baszy (z Gronów), ur. w grudniu 1866 r. w Oranach, woj. wileńskie, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej umieszczony został w białostockim getcie, gdzie zmarł w sierpniu 1942 r., pochowany na cmentarzu przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 138/1946 [4/413].

Cybulko Bernard – syn Jana i Zofii (z d. Hodun), ur. b.d., zam. Długołęka, gm. Krypno. Zmarł 14.I.1934 r. we wsi Długołęka, pochowany na cmentarzu parafialnym w Krypnie. W czasie II WŚ, akta metrykalne parafii Krypno uległy zniszczeniu – stąd postępowanie o stwierdzenie zgonu. Sygn. Zg. 178/1948 [4/2789].

Cybulko Jan – syn Konstantego i Katarzyny (ze Żmiejków), ur. b.d., zam. Długołęka, gm. Krypno. Zmarł 4.VII.1915 r. we wsi Długołęka, pochowany na cmentarzu parafialnym w Krypnie. Z powodu zniszczenia ksiąg metrykalnych parafii Krypno, stwierdzenie zgonu musiało nastąpić na drodze postępowania sądowego. Sygn. Zg. 176/1948 [4/2787].

Cybulko Konstanty – syn Macieja i b.d., ur. b.d., zam. we wsi Zastocze, gm. Krypno. Zmarł 12.XII.1918 r., pochowany na cmentarzu parafialnym w Krypnie. W czasie II WŚ,

[288] W postanowieniu końcowym jako rodziców wymienia się Konstantego i Magdalenę (z d. Matwiejczuk).

akta metrykalne parafii Krypno uległy zniszczeniu – stąd sądowe postępowanie o stwierdzenie zgonu. Sygn. Zg. 177/1948 [4/2788].

Cybulski Paweł – syn Macieja i Marii (z d. Niewińska), ur. 22.XII.1907 r. w miejscowości Helenowo, pow. Wilno, zam. Białystok, inżynier. W 1940 r. przymusowo wywieziony do ZSRR, w 1943 r. wcielony do formowanych tam oddziałów Wojska Polskiego im. T. Kościuszki (1 DP im. T. Kościuszki). Zginął w czasie walk pod Lenino (tj. 12-13.X.1943 r.). Z powodu braku dowodów postępowanie umorzono. Sygn. Zg. 136/1946 [4/412].

Cycowicz Małka – z d. Notowicz/Nothowicz, córka Chaima i Sary (z d. Zawadzka), ur. w 1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, gdzie zmarła na tyfus 10.XI.1942 r. – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 114/1948 [4/2728].

Cylwik Antoni – syn Antoniego i Konstancji (z Łosiów), ur. 15.VI.1913 r. we wsi Nowe Aleksandrowo, gm. Dobrzyniewo Duże, zam. tamże. 21.VI.1941 r. wywieziony wraz z rodziną w głąb ZSRR, przebywał w miejscowości Bisk (Bijsk – przyp. autora), Kraj Ałtajski. Stamtąd też 27.V.1943 r. został zmobilizowany do formującej się 1 Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki, [służył jako kanonier w 1 Pułku Artylerii Lekkiej wspomnianej Dywizji][289]. Zginął 4.XI.1944 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Zielonki (pow. Wołomin), [pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach (Warszawa)][290]. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez MON Departament Poboru i Uzupełnień (pismo Nr 861/K/III z 16.VII.1946 r.). Sygn. Zg. 554/ 1948 [4/3154].

Cyniewski Grzegorz – syn Charytona i Fiewronii (z d. Bublej), ur. w 1907 r. we wsi Bobrowniki, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W sierpniu 1944 r. powołany do Armii Czerwonej i skierowany na front, w styczniu 1945 r. rodzina otrzymała zawiadomienie, że G. Cyniewski poległ na polu chwały na terenie b. Prus Wschodnich. Datę zgonu ustalono na 1.I.1945 r. Sygn. Zg. 171/1950.

Cypkin Roza – z d. Halper vel Heilpern, córka Chaima i Małki Rajzli (z d. Przedmiejska), ur. w 1885 r. w Białymstoku, zam. tamże, gospodyni domowa. 16.VIII.1943 r. zginęła w czasie likwidacji białostockiego getta. Sygn. Zg. 61/1950.

Cypkowska Fejga – z d. Jaworowska, córka Izaaka i Rywy (z d. Szapiro), ur. w 1865 r. w Białymstoku, zam. tamże, żona Pejsacha Cypkowskiego. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona została w białostockim getcie. 16.VIII.1943 r. zastrzelona na ul. Kupieckiej (w czasie likwidacji w/w getta). Ciała zamordowanych w czasie akcji likwidacyjnej grzebane były, przez wyznaczone do tego celu grupy młodych Żydów, na cmentarzu przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 743/1947 [4/1158].

Cypkowski Pejsach – syn Judela i Racheli (z d. Pitluk), ur. w 1862 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelony wraz z żoną (Fejgą) na ul. Kupieckiej w czasie akcji likwidacyjnej getta w Białymstoku (16.VIII.1943 r.). Pochowany na cmentarzu przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 744/1947 [4/1159].

---

[289] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „A-M”*, Pruszków 1995 r., s. 115.
[290] Tamże, s. 116.

Cytnarski Teodor (Fiodor) – syn Sergiusza i Gruszy (Anny), ur. 17.VIII.1886 r. „w mieście Bakczysaraj na Krymie", zam. tamże, podoficer zawodowy (sierżant armii rosyjskiej). Zginął podczas działań wojennych na Krymie 18.IV.1917 r. Sygn. Zg. 10/1950.

Cytron Abel Aleks – syn Szmula Hersza i Chawy Perli (z d. Amdurska), ur. 27.XII.1882 r. w Białymstoku, zam. tamże. 15.III.1940 r. zmarł po długiej chorobie (chorował na nowotwór), pochowany w rodzinnym grobowcu na cmentarzu żydowskim. Sygn. Zg. 525/1947 [4/943].

Cytron Fajwel – syn Zelmana i Elki (z d. Kapłan), ur. 25.V.1889 r. w Michałowie, zam. Białystok. Zmarł w Białymstoku 21.VIII.1940 r. Sygn. Zg. 157/1949 [2/5390/2007].

Cyuńczyk Stefan – syn Eljasza i Teodozji (z d. Gałka), ur. w styczniu 1922 r. w miejscowości Ciusz, Krasnoufimskiego rejonu, Scierdłowskiej obłasti (ZSRR). Powołany do armii radzieckiej, 20.III.1945 r. zginął na froncie w okolicach Gdańska. Sygn. Zg. 105/1946 [4/381].

Cywaniuk Jan – syn Jana i Anny (z d. b.d.), ur. 16.VI.1922 r. w Narewce, zam. Białystok. Wnioskodawczyni (żona) w czasie postępowania zeznała: *„...Mąż mój jako Białorusin został w 1943 r. wzięty do milicji niemieckiej w Białymstoku, gdzie pracował do lipca 1944 r. W lipcu 1944 r. oświadczył mi, że wycofuje się Policja z Białegostoku i wziął ze sobą nawet cywilne ubrania, że w razie czego mógłby się przebrać i zbiec. W końcu lipca 1944 r. policja niemiecka wyjechała i od tego czasu mojego męża nie widziałam...*"[291] (we wniosku natomiast podała, że 28.VII.1944 r., mąż został zabrany przez władze niemieckie do przymusowego kopania okopów i od tego momentu zaginął bez wieści). Wniosek, jako przedwcześnie złożony, odrzucono. W uzasadnieniu postanowienia czytamy: *„...W toku postępowania ustalono, że Jan Cywoniuk jako policjant niemiecki ewakuował się z Białegostoku w 1944 r. i od tego czasu wszelki ślad po nim zaginął. Z okoliczności tych wynika, że Cywoniuka nie można traktować jako osobę która zginęła w związku z działaniami wojennymi lecz raczej jako przestępcę, który uciekając wraz z niemcami ukrył się przed wymiarem sprawiedliwości...*"[292] (w przypadkach innych niż zaginięcie w bezpośrednim związku z działaniami wojennymi, w świetle ówczesnych przepisów, można było uznanć zaginionego za zmarłego po upływie 10 lat od momentu zaginięcia)[293]. Sygn. Zg. 290/1949 [2/5516/2007].

Cywes Chaja – z d. Waran, córka Lejby i Tauby (z d. Perelsztejn), ur. 19.VI.1903 r. w Świsłoczy, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona w getcie w Białymstoku. 5.V.1943 r. wychodząc z fabryki, w której pracowała, nie zatrzymała się na wezwanie ukraińskiego strażnika – zastrzelona na miejscu. Sygn. Zg. 99/1947 [4/527].

Cywes Icek/Icko – syn Szajki i Fejgi (z d. Goldsztejn), ur. 16.VIII.1898 r. w Surażu, zam. Białystok. W trakcie niemieckiej okupacji miasta przebywał w utworzonym dla ludności żydowskiej getcie. 5.V.1943 r. wychodząc z fabryki, w której pracował (fabryka Kuttyngenburg?), nie zatrzymał się na wezwanie ukraińskiego strażnika – za niewypełnienie rozkazu został natychmiast zastrzelony – podobnie jak jego żona (patrz wyżej). Sygn. Zg. 100/1947 [4/528].

---

[291] ASG, Sygn. Zg. 290/1949 [2/5516/2007], k. 3.
[292] Tamże, k. 4; w cytowanym fragmencie zachowano oryginalną pisownię.
[293] *Dekret z 29.VIII.1945 r. – Prawo osobowe*, art. 13, § 1 (Dz.U. Nr 40 z 1945 r., poz. 223).

Czaczkowska Genowefa[294] – patrz Rzymska Genowefa.

Czaczkowska Janina – z d. Czaczkowska, córka Jana i Heleny (z d. Grocka/Grodzka), ur. około 1902 r. (w aktach brak jest daty urodzenia, w/w obliczona została na podstawie długości życia – zmarła w wieku 45 lat) we wsi Szerenosy, gm. Juchnowiec, pow. Białystok, zam. tamże, rolniczka. Zmarła 21.II.1947 r. we wsi Szerenosy. Sygn. Zg. 91/1950.

Czarkowski Antoni – syn Ludwika i Marianny (z d. Brzoskiewicz), ur. 16.V.1914 r. w Białymstoku, zam. tamże[295]. Z chwilą wybuchu wojny zmobilizowany, jako rezerwista, do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front. Zginął 9 lub 10.IX.1939 r. pod Nowogrodem, pochowany 10.IX.1939 r. we wspólnej mogile (razem z 36 innymi żołnierzami) we wsi Mątwica, gm. Kupiski (obecnie gm. Nowogród), pow. Łomża. Sygn. Zg. 290/1947 [4/716].

Czarnecki Stanisław – syn Józefa i Anny (z d. Fiłonczuk), Polak, ur. 20.X.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże, robotnik. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front [służył jako strzelec w 42 PP w Białymstoku][296]. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej, [przebywał w Stalagu IA Stablack[297] w b. Prusach Wschodnich][298], gdzie zmarł 19.X.1939 r., [pochowany na cmentarzu w Furmanowie (obwód kaliningradzki)][299]. Sygn. Zg. 273/1949 [2/5500/2007].

Czartkiewicz Tomasz – syn Juliana i Katarzyny (z d. Bielachowicz), ur. w 1901 r. we wsi Glinno, gm. Krewo, pow. Oszmiana, woj. wileńskie, zam. tamże, rolnik. 20.V.1941 r. wywieziony w głąb ZSRR i osiedlony w „Pakrowskim Sowchozie, Krasnoszczokowskiego rejonu, Ałtajskiego Kraju". 15.IX.1944 r. wcielony do Armii Czerwonej i przydzielony do jednostki wojskowej nr polowy 66513 cz. (?). Z przesyłanych listów wynika, iż w grudniu 1944 r. przebywał w szpitalu polowym w Białymstoku. Następnie powrócił do jednostki, z którą brał udział w walkach z oddziałami niemieckimi na Pojezierzu Mazurskim. Ostatnia informacja pochodziła z kwietnia 1945 r. z okolic Berlina, brak dalszych danych. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 122/1950.

Czausz Kazimierz – syn Jana i Emilii (z d. Rogalska), ur. 10.II.1902 r. we wsi Kuplisk, gm. Janów, zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka). 19.III.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR („skazany na rok ciężkich robót za

---

[294] W innych przypadkach niniejszej publikacji (poza Bursztejn Szejną) nazwisko rodowe zmarłej nie stanowi odrębnego wpisu, a jest jedynie wymieniane w notce biograficznej sporządzonej pod nazwiskiem otrzymanym w wyniku zawarcia związku małżeńskiego (tj. ostatnim używanym). Również w tym wypadku biogram sporządzono pod nazwiskiem otrzymanym po mężu (patrz Rzymska Genowefa), jednakże teczka akt sprawy założona została w Sądzie na nazwisko Czaczkowska Genowefa (tak też funkcjonuje w ewidencji APB i Sądu Grodzkiego w Białymstoku), dlatego też wpis taki znalazł się w tekście jako odrębny (ułatwi to ewentualne poszukiwania na podstawie spisów akt, czy też tytułów teczek).

[295] W postanowieniu sądowym występują różnice w danych personalnych zaginionego, w stosunku do tych zawartych we wniosku: Czarkowski Antoni, syn Ludwika i Marianny z Troszczyńskich, ur. 26.V.1913 r. w Białymstoku.

[296] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 87.

[297] Niemiecki obóz jeniecki, przeznaczony dla podoficerów i szeregowych wojsk lądowych usytuowany w obecnych Stabławkach i Kamińsku (woj. warmińsko-mazurskie) oraz częściowo w Dołgorukowie (obwód kaliningradzki, Rosja).

[298] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 87.

[299] Tamże, s. 87.

spekulację") – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Gminy Czarna Wieś ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 380/1947 [4/805].

Czech Jakób – syn Filipa i Marii (z d. Wasilewska), ur. 1.XII.1891 r. we wsi Baciuty, gm. Barszczewo (obecnie gm. Turośń Kościelna), pow. Białystok, zam. tamże. 25.XII.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i wywieziony w głąb Niemiec, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Barszczewo ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 285/1947 [4/711].

Czech Józef – syn Michała i Ludwiki (z d. Kluczyk), ur. 4.VIII.1895 r. w Nieckach, gm. Barszczewo (obecnie gm. Turośń Kościelna), zam. tamże, rolnik. W 1914 r. powołany do armii carskiej (właściwie Armii Imperium Rosyjskiego), brał udział w działaniach I WŚ – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Barszczewie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1922 r. Sygn. Zg. 96/1949 [2/5330/2007].

Czech Kazimierz – syn Michała i Ludwiki (z d. Kluczyk), ur. 12.I.1902 r. we wsi Niecki, gm. Barszczewo (obecnie gm. Turośń Kościelna), zam. tamże. 2.II.1914 r. zmarł na tyfus, postępowanie o uznanie za zmarłego prowadzone przed Sądem, gdyż w wyniku działań wojennych nie zachował się akt zgonu. Sygn. Zg. 95/1949 [2/5329/2007].

Czechowski Teodor – syn Jana i Emilii (z d. Galeszko), ur. 12.VIII.1892 r. w Białymstoku, zam. Zabłudów, funkcjonariusz Policji Państwowej. Od 1918 r. pełnił funkcję komendanta Posterunku Policji w Sejnach, Krasnopolu, Świsłoczy, Wołkowysku i Goniądzu. Przed wybuchem II WŚ pracował w stopniu st. przodownika Policji w Zabłudowie. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych został ranny i przebywał w szpitalu w Wołkowysku. Ze szpitala zabrany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Wołkowysku, w 1940 r. przewieziony do więzienia w Mińsku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zabłudowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 83/1949 [2/5317/2007].

Czerepiński Edward – syn Aleksandra i Franciszki (z d. Kozłowska), ur. 10.XII.1899 r. w Brześciu nad Bugiem, zam. Białystok, funkcjonariusz II Komisariatu Policji Państwowej w Białymstoku, [służbę w Policji pełnił co najmniej od 1929 r., w momencie wybuchu II WŚ pracował w pionie śledczym w stopniu przodownika][300]. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach[301]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu

[300] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 136.
[301] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: przod. Edward Czerepiński, ur. w 1899 r., więzień obozu w Ostaszkowie, zginął w 1940 r., pochowany na Polskim Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 16.II.2011 r.), A.L. Szcześniak, pr. cyt., s. 262.

przyjęto 9.V.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939][302]. Sygn. Zg. 720/1947 [4/1135].

Czerwiński Paweł – syn Władysława i Emmy (z d. Szreder), ur. 5.I.1887 r. w Warszawie, zam. Choroszcz, emerytowany aspirant służby więziennej. W 1939 r. aresztowany przez władze sowieckie, a następnie w styczniu 1940 r. wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 21 z 23.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Choroszczy ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.I.1943 r. Sygn. Zg. 595/1947 [4/1013].

Czeszler Sara – z d. Szedler, córka Abrama i Szejny (z d. Fiszer), ur. 6.II.1907 r. w Białymstoku, zam. tamże (?). Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginęła 6.II.1943 r., pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 271/1947 [4/697].

Czeszler Szaj Abram – syn Rachmiela i Małki (z d. Kapłan), ur. 15.V.1886 r. w Białymstoku, zam. tamże (?), krawiec. Zmarł śmiercią naturalną 16.VIII.1943 r., pochowany na cmentarzu żydowskim w Białymstoku. Sygn. Zg. 4/1950.

Czudow Jan – syn Jana i Marii (z d. b.d.), ur. 15.II.1916 r., zam. Białystok. W 1941 r. powołany do wojska radzieckiego, brał czynny udział w działaniach wojennych (uczestniczył w walkach na linii Prużana – Kobryń pod koniec czerwca 1941 r.) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 123/1948 [4/2736].

[302] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 136.

D

Dakowicz Andrzej – syn Józefa i Katarzyny (z d. Czykier), ur. w 1904 r. w Halickich, zam. b.d. 30.IX.1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne za związki z „organizacją podziemną" – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Zabłudów ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 4/1948 [4/2620].

Danilczuk Stanisław – syn Kazimierza i Józefy (z d. Dunaj), Polak, ur. 3.II.1916 r. we wsi Zawyki, gm. Zawyki (obecnie gm. Suraż), zam. tamże. W 1940 r. zmobilizowany przez władze radzieckie do wojska, przebywał na terenie ZSRR. Po zakończeniu działań wojennych, jako saper WP, brał udział w rozbrajaniu pól minowych – 12.VIII.1945 r. zginął na terenie gm. Grabowo w wyniku niekontrolowanego wybuchu miny. Pochowany 14.VIII. 1945 r. na Cmentarzu parafialnym w Grabowie, gm. Grabowo. Sygn. Zg. 410/1948 [4/3013].

Daniluk Jan – „syn panieński" Jadwigi Daniluk, ur. 27.XII.1900 r. w Klepaczach, gm. Bacieczki (obecnie gm. Choroszcz), zam. tamże, pracownik warsztatów kolejowych w Łapach. 24.VIII.1939 r. powołany do 29 PAL-u w Grodnie i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1946 r. Sygn. Zg. 232/1947 [4/659].

Daniłowicz Stanisław – syn Antoniego i Izabeli (z d. Łuckiewicz), ur. 15.XI.1907 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. Zdołał uciec, wrócił do Białegostoku – 15.VIII.1942 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 3.V. 1943 r. wywieziony z więzienia w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 300/1948 [4/2904].

Danowska Antonina – z d. Surdakowska, córka Ignacego i Józefy (z d. Bałdyga), ur. 6.I. 1875 r. w Suwałkach, zam. Białystok, emerytka. W 1939 r., tuż przed wybuchem wojny, wyjechała do Druskienik k. Grodna (Litwa), brak dalszych danych o jej losach. Postępowanie toczyło się w Sądzie Grodzkim w Suwałkach, wniosek jednakże odrzucono (Sygn. Zg. 99/1949). Sąd w Białymstoku uznał Danowską Antoninę za zmarłą, za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 87/1950.

Daszkowska Maria – z d. Bystrowska, córka Wincentego i Leokadii (z d. Daszkowska), ur. w 1892 r. w Tykocinie, pow. Wysokie Mazowieckie (obecnie pow. Białystok), zam. Białystok, gospodyni domowa. Wywieziona w głąb ZSRR, przebywała w „kołchozie nr 499 Pawłodarskiej obłasti", tam 20.VII.1940 r. zmarła na tyfus. Sygn. Zg. 169/1950.

Daszuta Antoni – syn Józefa i Antoniny (z d. Gonicka), ur. w 1895 r. w Supraślu, zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka). W 1941 r. wstąpił do partyzantki i brał czynny udział w walkach z okupantem niemieckim. Schwytany w 1943 r., następnie 22.XI.1943 r.

rozstrzelany wraz z 5 innymi partyzantami w lesie pomiędzy Czarną Wsią, a Supraślem. Sygn. Zg. 557/1948 [4/3157].

Dąbrowski Antoni – syn Jana i Pauliny (z d. Rzęsicka), ur. 16.VI.1898 r. w Moczydłach, zam. b.d., pracownik kolei – maszynista. 20.X.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 25.II.1944 r. wywieziony do KL Stutthof k. Gdańska, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Białystok ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 334/1947 [4/760].

Dąbrowski Czesław – syn Czesława i Bronisławy (z d. Prószyńska), ur. 30.IV.1910 r. w Słucku, zam. Białystok, pracownik Zarządu Miejskiego w Białymstoku. 10.VII.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, jeszcze tego samego dnia wywieziony wraz z innymi w kierunku Bacieczek – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 689/1947 [4/1104].

Dąbrowski Stanisław – syn Feliksa i Anny (z d. b. d.), ur. 20.II.1919 r., zam. Białystok, funkcjonariusz 4 Komisariatu Milicji Obywatelskiej w Białymstoku. W czerwcu 1945 r. wysłany służbowo do m. Katrynka, pow. Białystok (wysłany z innymi milicjantami, aby „zwalczać bandy leśne" – patrz: Drozdowski Eugeniusz, Chełmiński Eugeniusz, Krysiewicz Roman) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 10 z 1.X.1947 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miasta Białystok ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto czerwiec 1946 r. W aktach znajduje się zaświadczenie o wysłaniu S. Dąbrowskiego na akcję wystawione przez Wydział Personalny Komendy Milicji Obywatelskiej w Białymstoku (L.Dz. 1000/47 z 15.IV. 1947 r.). Sygn. Zg. 324/1947 [4/750].

Dąbrowski Władysław – syn Michała i Anny (z d. Nejman), ur. 18.XII.1902 r. w Wiązownie, gm. Wiązowna, pow. Warszawa (obecnie pow. Otwock), zam. Knyszyn, Komendant Posterunku Policji Państwowej w Knyszynie. W końcu października 1939 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Knyszynie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 292/1948 [4/2896].

Dec Konstanty – syn Józefa i Emilii (z d. Kowalewska), ur. 15.X.1912 r. [lub 11.III.1912 r.] w Mikicinie, gm. Jaświły, zam. tamże. 2.IX.1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front, dostał się do niewoli sowieckiej. [Następnie jako strzelec 2 Korpusu Polskiego brał udział w działaniach wojennych na terenie Włoch, zginął 17.VII.1944 r. pod Loreto, tam też pochowany na Cmentarzu Polskim.][303]. Naoczny świadek zeznał: „*...Konstantego Deca poznałem w niewoli w Rosji w Starobielsku. Następnie razem poszliś-*

[303] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 70.

my do Armii gen. Sikorskiego[304] *i przez Persję, Afrykę walczyliśmy na froncie włoskim w drugim korpusie polskim. On służył w czwartym pułku czołgów, a ja w zaopatrzeniu. Pewnego dnia kiedy staliśmy koło Ankony, Konstanty Dec w czasie ofensywy na to miasto zginął* (...) *Pochowaliśmy go na cmentarzu polskim w Loretto*..."[305] Sygn. Zg. 488/1947 [4/909].

Dec Wacław – syn Ludwika i Marianny (z Rogałów), ur. 11.IX.1910 r. w Mikicinie, gm. Jaświły, pow. Białystok, zam. tamże. W 1944 r. zabrany przez władze niemieckie na roboty przymusowe do b. Prus Wschodnich, po wyswobodzeniu obozu przez wojska radzieckie (1945 r.) wcielony do Armii Czerwonej (V Armia, 99 Dywizja, 233 pułk, 1 Batalion, 1 Pluton) i wysłany na front. Zginął w czasie walk pod „Pilau (południowy cypel Płw. Sambijskiego, na zachód od Królewca)"[306]. W 1945 r. Sąd zwrócił się do 18 Dywizji Piechoty w Białymstoku o ustalenie konkretnej daty starć w w/w rejonie – z odpowiedzi wynika, iż Dywizja nie brała udziału w omawianych walkach (w związku z tym data nie została dokładnie określona). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 8 z 25.II.1948 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 258/1947 [4/685].

Delasiewicz Antoni – syn Aleksandra i Józefy (z d. Kudracka), ur. w 1891 r. w Choroszczy, zam. tamże. 25.VII.1941 r. aresztowany z innymi mieszkańcami Choroszczy (około 18 osób) przez niemieckie władze okupacyjne. Stracony tego samego dnia w trakcie masowej egzekucji w okolicach Nowosiółek. Naoczny świadek zeznał: „*...Tego dnia rano, 4-5 g*[odzina] *orałem na polu. Zobaczyłem jak Niemcy przywieźli do Nowosiółk aresztowanych ludzi, około 18 osób i pędzili ich do rowu oddalonego ode mnie ok. 20 metrów, może nawet mniej. Ludzie szli łagodnie jak baranki otoczeni gestapem z bronią skierowaną do nich.* [...] *Pierwszy jaki szedł w tej grupie był Delasiewicz Antoni, którego poznałem po ruchach, bo twarz miał zbitą i zaczernioną.* [...] *Widząc co się dzieje zawróciłem końmi w kierunku domu i chciałem z pługiem uciec. Nie zobaczyłem, że za mną szedł gestapowiec, który w pewnej chwili uderzając mnie kolbą w plecy krzyknął: Nach House! Odszedłem ze 100 metrów, gdy posłyszałem salwę karabinową – już nie oglądając się uciekałem do domu*..."[307]. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V. 1946 r. Sygn. Zg. 188/1947 [4/616].

Dembowski Piotr – syn Jacentego i Rozalii (z d. Olechno), ur. w 1913 r. we wsi Krzecze, gm. Jaświły (obecnie gm. Goniądz), zam. tamże. W 1944 r., podczas wycofywania się wojsk niemieckich, „znajdował się po niemieckiej stronie Biebrzy" – uprowadzony przez żołnierzy niemieckich w nieznanym kierunku, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 486/1947 [4/907].

---

[304] Jak już wyżej wspomniano, chodzi o sformowany na terenie Bliskiego Wschodu 2 Korpus Polski pod dowództwem gen. Władysława Andersa (w tekście cytowanego fragmentu mowa o „Armii gen. Sikorskiego" prawdopodobnie dlatego, że 2 KP powstał na podstawie rozkazu i wytycznych Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych gen. Władysława Sikorskiego).
[305] ASG, Sygn. Zg. 488/1947 [4/909], k. 5.
[306] Bałtijsk (dawniej: niem. Pillau, pol. Piława lub Pilawa) – port wojenny w Rosji (obwód kaliningradzki).
[307] ASG, Sygn. Zg. 188/1947 [4/616], k. 14v – 15.

Dembowski Wawrzyniec – syn Antoniego i Franciszki (z d. Skórska), ur. w 1885 r.[308], zam. Mociesze, gm. Jaświły. 9.IX.1939 r. zmarł we własnym domu, pochowany na cmentarzu parafialnym w Jaświłach. Z powodu uchybień proceduralnych Sąd zawiesił postępowanie bez wydania prawomocnego postanowienia. Sygn. Zg. 354/1948 [4/2957].

Dębowski Antoni – syn Kazimierza i Anny (z d. Jarocka), ur. w marcu 1916 r. we wsi Mociesze, gm. Jaświły, zam. tamże. W 1939 r. powołany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front, jeszcze w tym samym roku zabity i pochowany na cmentarzu parafialnym w Jaświłach. Prawdopodobnie zginął pod Czerwonym Borem, gdzie został pierwotnie pochowany, w 1942 r. rodzice przywieźli stamtąd rzekome zwłoki syna (ciało w stanie rozkładu nie pozwoliło na pełną identyfikację). Sąd oddalił wniosek jako nieudowodniony. Po ponownym wszczęciu sprawy, opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 13 z 15.XI.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Jaświły ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 173/1947 [4/601], Sygn. Zg. 284/1947 [4/710].

Diakowski Tomasz – syn Tadeusza i Anny (z d. Hass), ur. 20.VI.1898 r. w Tadaniu, gm. Kamionka Strumiłowa (obecnie – Kamionka Bużańska), woj. tarnopolskie. Od 1938 r. zamieszkały w Lidzie, gdzie pracował w pułku lotniczym (5 Pułk Lotniczy – przyp. autora) jako urzędnik biura wojskowo-lotniczego. Po opanowaniu miasta przez Niemców, został zastrzelony przez żandarmów na ulicy miasta i tam pochowany (27.VII.1943 r.). W aktach występuje również nazwisko zmarłego pisane w formie – „Dziakowski". Sygn. Zg. 118/1946 [4/394].

Dmitrijew Leon – syn Mikołaja i Emilii (z d. Cechmajer), ur. 9.XII.1906 r. w majątku Strzelce, pow. Kutno, zam. Białystok. W 1939 r. został aresztowany przez władze radzieckie, osadzony początkowo w więzieniu w Białymstoku, a następnie w Mińsku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 8 z 25.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 561/1947 [4/979].

Dobniewska Rachela – z d. Rozenblum, córka Mojżesza i Estery (z d. b. d.), ur. 7.VII. 1905 r. w Białymstoku, zam. tamże, żona Benjamina Dobniewskiego. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, tam też zastrzelona 5.VIII.1943 r. (w obawie przed rozstrzelaniem ukrywała się w schronie, tego dnia wyszła z ukrycia po wodę – złapana przez żołnierzy niemieckich i następnie zastrzelona). Sygn. Zg. 397/1947 [4/822].

Dobniewski Benjamin – syn Abrama Borucha i Rywki vel Rebeki (z d. Feingin), ur. 5.III. 1902 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w wydzielonej dla ludności żydowskiej części miasta. 10.VIII.1943 r. wyciągnięty przez żołnierzy niemieckich z bunkra, w którym ukrywał się razem z bratem – obaj zostali na miejscu rozstrzelani (patrz niżej). Sygn. Zg. 395/1947 [4/820].

Dobniewski Hersz – syn Abrama Borucha i Rywki vel Rebeki (z d. Feingin), ur. 2.XII. 1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostoc-

[308] W innym miejscu wnioskodawca podaje, iż w chwili śmierci (tj. w 1939 r.) W. Dembowski miał 63 lata co znaczyłoby, że urodził się ok. 1876 r. – powyższa nieścisłość nie została ostatecznie wyjaśniona.

kim getcie, gdzie zginął razem z bratem Benjaminem 10.VIII.1943 r. (patrz wyżej). Sygn. Zg. 396/1947 [4/821].

Dobreńczyk Konstanty – syn Izydora i Michaliny (z Tryznów), ur. 11.XII.1895 r. w Supraślu, zam. Białystok. 9.V.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 6.VII.1944 r. wywieziony do obozu koncentracyjnego Groß – Rosen, a następnie przeniesiony do AL Landeshut[309], gdzie zmarł z wycieńczenia w marcu 1945 r. (datę zgonu ustalono na 31.III.1945 r.). Sygn. Zg. 136/1948 [4/2749].

Dobrzyński Mieczysław – syn Aleksandra i Julii (ze Szczepów), ur. 22.III.1905 r. w Krypnie, zam. tamże. 13.IV.1940 r. wywieziony wraz z rodziną w głąb ZSRR, przebywał na terenie Uzbekistanu. 25.VII.1942 r. aresztowany przez władze radzieckie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Krypnie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 182/1949 [2/5414/2007].

Doda Helena – z d. Szejkiewicz, córka Stefana i Stefanii (z d. Romaszewska), Polka, ur. 22.XI.1913 r. w m. Kleck, woj. nowogródzkie (obecnie Białoruś), zam. Terespol, gm. Snów, pow. Nieśwież, woj. nowogródzkie. W 1940 r. wywieziona w głąb ZSRR, skąd przysyłała listy – początkowo z Wołogdy, a następnie z Odessy. Ostatnia informacja pochodziła z 1944 r., brak dalszych wiadomości o jej losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 77 z 27.V.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 45/1947 [4/473].

Dola Stanisław – syn Mateusza i Petroneli (z d. Suszyńska), ur. 6.IX.1909 r. w Kamiennej Górze, gm. Aleksandria, pow. Równe na Wołyniu, zam. Kol. Trosteniec (?), gm. Aleksandria, górnik. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 218/1950.

Doliński Stefan – syn Aleksandra i Józefy (z d. Żarnowska), ur. 29.V.1904 r. w Kleczkowie, pow. Łomża, zam. Białystok, pracownik Sądu Okręgowego – Wydział Karny, stanowisko – starszy rejestrator (do 1939 r.). 21.XI.1942 aresztowany przez okupantów niemieckich i osadzony w więzieniu w Ełku. Przed świętami Wielkanocy (kwiecień 1943 r.) przewieziony wraz z innymi do więzienia w Białymstoku, gdzie „siedział w celi politycznej na pojedynkę". 7.V.1943 r. razem z innymi osadzonymi został wywieziony i prawdopodobnie rozstrzelany. Ponieważ nikt nie potwierdził faktu zgonu, opublikowano w MP Nr 83 z 3.IX. 1946 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie S. Dolińskiego za zmarłego. Sygn. Zg. 12/1946 [4/289].

Dolistowski Ryszard Henryk – syn Franciszka i Kazimiery (z d. Wróblewska), ur. 5.VIII. 1924 r. w Białymstoku, zam. tamże. 8.IX.1944 r. zmobilizowany do wojska przez RKU w Białymstoku i wysłany na front. 20.X.1945 r. ranny w walce z oddziałami UPA[310]

[309] AL Landeshut (Arbeitslager Landeshut) – utworzona 16.VII.1944 r. w Kamiennej Górze (Dolny Śląsk) filia obozu koncentracyjnego Groß – Rosen.
[310] Ukraińska Powstańcza Armia – zbrojna formacja zorganizowana przez frakcję banderowską Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (OUN-B).

w okolicach Przemyśla, w wyniku odniesionych ran zmarł w szpitalu 22.X.1945 r. W aktach znajduje się zawiadomienie o śmierci przesłane przez WP RKU w Białymstoku (brak daty). Sygn. Zg. 36/1949 [2/5271/2007].

Domankiewicz Nuchym Lejb – syn Jankiela i Frejdy Chany lub Chawy Frajdy (z d. Sochaczewska), ur. w 1886 r. (lub 1866 r.) we wsi Piątek, pow. Łęczyca (woj. łódzkie), zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, zginął 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Na prośbę pełnomocnika wnioskodawczyni (siostry zmarłego) postępowanie umorzono, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 283/1949 [2/5510/2007].

Domański Kazimierz – syn Jana i Józefy (z d. Majewska/Majerska (?)), ur. 19.III.1899 r. we wsi Chrapoń, pow. Sierpc (obecnie pow. Żuromin), zam. Białystok, posterunkowy Policji Państwowej. W wyniku działań wojennych dostał się jesienią 1939 r. do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie (skąd przesyłał listy) – brak dalszych informacji o jego losach[311]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 522/1948 [4/3122].

Domicz Władysław – syn Józefa i Stanisławy (z d. b.d.), ur. 1.IX.1909 r. w Pawełkach, gm. Jedwabne, zam. Starosielce, od 1935 r. zatrudniony jako kowal w warsztatach PKP w Starosielcach (pracował tam również w czasie okupacji niemieckiej). 15.I.1943 r. pojechał do wsi Pawełki, gm. Jedwabne do rodziny – 17.I.1943 r. w drodze powrotnej został zastrzelony we wsi Zawady przez żandarmów niemieckich i na miejscu pochowany (przy drodze). 18.I.1943 r. żona (za pozwoleniem żandarmerii niemieckiej) wykopała zwłoki i przeniosła je na cmentarz w Zawadach. Sygn. Zg. 175/1949 [2/5408/2007].

Doroszkiewicz Leon – syn Juliana i Rozalii (z d. Korecka), ur. 4.I.1898 r. w Supraślu, zam. tamże. 31.V.1943 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 31.VII.1943 r. wraz z 7 innymi więźniami wywieziony w okolice Bacieczek i tam rozstrzelany. Sygn. Zg. 465/1948 [4/3068].

Doroszkiewicz Michał – syn Jakuba i Jadwigi (z d. b.d.), ur. 3.IV.1877 r. w Kruszynianach, gm. Wołynka, pow. Grodno, zam. Białystok. W 1939 r. (lub w 1940 r.) został deportowany wraz z żoną i córką w głąb ZSRR, gdzie zmarł na tyfus 29.VII.1944 r. Zgon nastąpił we wsi Tatianówka, pow. Szczerbachta (?), okr. Pawłodarsk. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Doroszkiewicz: Michała i Pauliny (patrz niżej). Sygn. Zg. 499/1947 [4/918].

Doroszkiewicz Paulina – z d. Kozłowska, córka Fiedora i Ewy (z d. b.d.), ur. 26.XII.1885 r. we wsi Ostrów, pow. Sokółka, zam. Białystok. Wywieziona z rodziną w głąb ZSRR (w 1939 lub 1940 r.) – osiedlona we wsi Tatianówka, okr. Pawłodarsk, gdzie zmarła na tyfus 1.X.1944 r. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Doroszkiewicz: Michała i Pauliny (patrz wyżej). Sygn. Zg. 499/1947 [4/918].

[311] Na listach polskich jeńców zamordowanych i zaginionych w czasie II WŚ figuruje post. Kazimierz Domański, ur. 19.III.1899 r. w Chraponiu, funkcjonariusz Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zmarł 1940 r., pochowany w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 10.V.2010 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 263.

Doroszko Jan – syn Romana i Eudokii (z d. Tomalewicz), ur. 13.VIII.1900 r. w Dobrownikach (?), gm. Gródek (prawdopodobnie chodzi o Bobrowniki, gm. Gródek), zam. tamże. W październiku 1944 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, 6.III.1945 r. ranny w czasie walk w okolicach Gdańska – w wyniku odniesionych ran zmarł po kilku godzinach. W części dokumentów nazwisko zmarłego występuje w wariancie – „Dorożko". Sygn. Zg. 51/1949 [2/5285/2007].

Dorożej Teodor – syn Józefa i Anny (z d. Doroszkiewicz), ur. 17.XI.1874 r. we wsi Niesutycze (?), gm. Horodyczańska, pow. Nowogródzki. Zmarł śmiercią naturalną 24.XI. 1942 r. w Łunincu, woj. pińskie (Łuniniec znajdował się na terenie woj. poleskiego – obecnie na Białorusi). Sygn. Zg. 39/1946 [4/316].

Dorożko Jan – patrz Doroszko Jan.

Dowojno Mieczysława – z d. Ostrowska, córka Bolesława i Jadwigi (z d. Czerepińska), ur. 7.V.1915 r. w Białymstoku, zam. tamże. 13.IV.1940 r. wywieziona w głąb ZSRR, przebywała na terenie Kazachstanu, gdzie zmarła na tyfus 22.IV.1944 r. Sygn. Zg. 311/1948 [4/2915].

Drozdowski Edward – syn Józefa i b.d., ur. 23.IX.1925 r. w Białymstoku, zam. tamże, funkcjonariusz MO. 4.VI.1945 r. wysłany służbowo do m. Katrynka, brak dalszych informacji o jego losach (we wspomnianej akcji zaginęli również inni funkcjonariusze: Chełmiński Eugeniusz, Dąbrowski Stanisław, Krysiewicz Roman – patrz wymienieni). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. oraz na tablicy informacyjnej Prezydium MRN w Białymstoku, ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 10.V.1946 r. Sygn. Zg. 28/1948 [4/2643].

Drozdowski Konstanty – syn Anny Jeleniewskiej (z d. Drozdowska), ur. 4.VIII.1921 r. we Wroceniu (gm. Goniądz)[312], zam. Nowe Dolistowo (gm. Jaświły), rolnik. Wiosną 1944 r. aresztowany przez władze niemieckie (zatrzymany w charakterze zakładnika wraz z trzema innymi osobami) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 52/1949 [2/5286/2007].

Drozdowski Michał – syn Ignacego i Anny (z d. Ostaszewska), ur. 28.VIII.1887 r. we wsi Halickie, gm. Zabłudów, pow. Białystok, zam. b.d. Podczas okupacji niemieckiej (jako kowal) skierowany do pracy w więzieniu w Białymstoku. 2.II.1943 r. wysłany transportem do KL Stutthof k. Gdańska. Zmarł w szpitalu obozowym w lipcu 1944 r. Sygn. Zg. 89/1947 [4/517].

Drucejko Kazimierz – syn Kazimierza i Marii (z d. Sinkiewicz), ur. 1889 r. w Białymstoku, zam. tamże. W sierpniu 1939 r. powołany (jako rezerwista) do 42 PP w Białymstoku, batalion wartowniczy. We wrześniu 1939 r., przed zbliżającymi się oddziałami niemieckimi, część pułku pozostała w okolicy Wołkowyska, reszta skierowała się do Grodna (wśród nich i Kazimierz Drucejko). Tam oddziały polskie zostały rozbrojone przez wkraczające

[312] W niektórych dokumentach jako miejsce urodzenia K. Drozdowskiego podawane jest Nowe Dolistowo, gm. Jaświły.

wojska sowieckie, K. Drucejko zginął 22.X.1939 r. w czasie walk ulicznych w Grodnie (śmierć poniósł w wyniku ostrzału z radzieckiego czołgu). Sygn. Zg. 117/1946 [4/393].

Dryl Michał – syn Macieja i Bronisławy (z Kobrynów), ur. 26.IX.1918 r. we wsi Iwanówka, zam. tamże. W 1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Juchnowiec ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Wspólna teczka aktowa dla braci Dryl: Michała i Sylwestra (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 758/1947 [4/1173].

Dryl Sylwester – syn Macieja i Bronisławy (z Kobrynów), ur. 19.VI.1911 r. we wsi Iwanówka, zam. tamże, oficer WP. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach[313]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Juchnowiec ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Wspólna teczka aktowa dla braci Dryl: Michała i Sylwestra (patrz wyżej). Sygn. Zg. 758/1947 [4/1173].

Dryl Tadeusz – syn Jana i Michaliny (z d. b.d.), ur. 13.II.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże. 25.III.1944 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku, wywieziony do KL Stutthof. Następnie, w październiku 1944 r., przewieziony do obozu koncentracyjnego Buchenwald w miejscowości Ettersberg[314] (Niemcy), po czterech dniach wywieziony w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 514/1948 [4/3114].

Drzewiński Aleksander – syn Franciszka i Emilii (z d. Ginter), ur. 24.II.1885 r. w Białymstoku, zam. tamże. 14.X.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 337/1948 [4/2941].

Dubatówka Paweł – syn Daniela i Marii (z d. Prusiuk), ur. 28.VI.1919 r. we wsi Baciuty, gm. Barszczewo (obecnie gm. Turośń Kościelna), zam. tamże (?). W 1942 r. skierowany na roboty przymusowe w głąb Niemiec, po wyzwoleniu obozu przez Armię Czerwoną wstąpił do wojska. Zginął 15.IV.1945 r. w czasie walk w okolicach Królewca, tam też pochowany. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Wojsko Polskie –

[313] Na listach polskich żołnierzy poległych w II WŚ znajduje się ppor. Sylwester Dryll, ur. 2.VII.1911 r. w Iwanowie, pow. Białystok, zginął 6.VII.1943 r. na terenie Wielkiej Brytanii; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 75.

[314] KL Buchenwald (początkowo KL Ettersberg) – założony w 1937 r. w miejscowości Ettersberg niemiecki obóz koncentracyjny. Początkowo umieszczani w nim byli członkowie niemieckiego ruchu oporu, Świadkowie Jehowy (którzy nawet pod karą śmierci odmawiali służby w wojsku), kryminaliści, aby ustąpić z czasem miejsca coraz liczniejszemu odsetkowi Żydów. W 1945 r., w związku z postępami Armii Czerwonej, przez KL Buchenwald przeszła znaczna część jeńców z obozów zamykanych na wschodzie. W tym też czasie podlegało mu ok. 100 podobozów (m.in. KL Dora, KL Ravensbrück); wyzwolony przez wojska amerykańskie 11.IV.1945 r. Przez cały okres działalności obozu przeszło przez niego ok. 250 tys. więźniów, z czego 56 tys. poniosło śmierć.

Białostocką Rejonową Komendę Uzupełnień (pismo Nr 997/45 tjn. z 11.VII.1945 r.). Sygn. Zg. 330/1948 [4/2934].

Duchnowski Stanisław – syn Aleksandra i Marianny (z d. b.d.), ur. 26.XI.1922 r. we wsi Bystry (?), gm. Rutki, zam. Bobrowa, gm. Zabłudów. W 1944 r. powołany do wojska i wysłany na front. Z powodu choroby (prawdopodobnie duru brzusznego)[315] odesłany do Szpitala Powiatowego w Biłgoraju, gdzie przebywał od 17.IV.1945 r. do chwili śmierci, tj. 26.V.1945 r. W aktach znajduje się odpis zaświadczenia o śmierci przesłanego przez Szpital Powiatowy w Biłgoraju (pismo 244/45 z 4.IX.1945 r.). Sygn. Zg. 277/1948 [4/2882].

Duć Józef – syn Jana i Rozalii (z d. Łapicz), ur. 12.III.1875 r. we wsi Jacowlany, gm. Nowa Wola (obecnie gm. Sidra), pow. Sokółka, zam. Białystok. 1.VI.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, a następnie wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd zalecił opublikowanie w MP Nr 89 z 27.VI.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Datę zgonu ustalono na 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 93/1947 [4/521].

Durkowski Stanisław – syn Michała i Agnieszki (z d. Kowalewska), ur. 2.VIII.1891 r. w Żychlinie, zam.: w latach 1926-1939 Osowiec Twierdza, w latach 1939-1941 kolonia Rybaki (k. Osowca), st. sierżant Wojska Polskiego. 8.IX.1944 r. zmobilizowany przez Rejonową Komendę Uzupełnień w Białymstoku i wysłany na front [służył w 4 PP][316]. 29.IV.1945 r. został ranny, w wyniku czego zmarł w szpitalu wojskowym 20.V.1945 r., pochowany na cmentarzu w miejscowości Biezenthal (Biesenthal) – Niemcy, grób nr 122. Sygn. Zg. 132/1947 [4/560].

Durzyński Władysław – syn Aleksandra i Wandy (z d. Kowalewska), ur. 16.I.1912 r. w Białymstoku, zam. tamże. 25.III.1943 r. aresztowany (jako zakładnik) przez niemieckie władze okupacyjne, przebywał w więzieniu w Białymstoku. Następnie przewieziony do obozu koncentracyjnego Stutthof (więzień nr 30231), 8.VIII.1944 r. zmarł w szpitalu obozowym. Sygn. Zg. 236/1948 [4/2845].

Duszyńska Stanisława – z d. Dominiak, córka Stanisława i Pauliny (z d. Leszner), ur. 23.X.1909 r. w Pietrkowie (?), pow. Wysokie Mazowieckie, woj. białostockie. W 1944 r. aresztowana przez niemieckie władze okupacyjne, brak dalszych informacji o jej losach. Z powodu braku danych adresowych podanych we wniosku świadków (wyjechali w nieznanym kierunku), Sąd oddalił wniosek jako nieudowodniony. Sygn. Zg. 143/1950.

Dutkiewicz Stanisław Sylwin Tadeusz – syn Antoniego i Anieli (z d. Nawrocka), ur. 11.V.1903 r. w Szopienicach (obecnie dzielnica Katowic), zam. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany do WP, służył w stopniu podporucznika w plutonie motocyklistów (?). W wyniku działań wojennych został internowany w obozie jenieckim na terenie Litwy, w 1940 r. służył w Armii Polskiej we Francji (późniejsze Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie). Jeszcze w tym samym roku Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża w Genewie poinformo-

[315] W odpisie zaświadczenia o śmierci przesłanego przez Szpital Powiatowy w Biłgoraju (pismo 244/45 z 4.IX. 1945 r.) jako przyczynę śmierci podano „Ty abdominalis" (ty[phus] (?) abdominalis – łac. dur brzuszny, zwany dawniej tyfusem lub tyfusem brzusznym); ASG, Sygn. Zg. 277/1948 [4/2882], k. 2.
[316] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., *Suplement*, Pruszków 1998 r., s. 65.

wał, że S. Dutkiewicz jest chory i przebywa w Paryżu (pismo No 5846 z 17.IV.1940 r., odpis pisma znajduje się w aktach) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 394/1948 [4/2997].

Dybko Alojzy – syn Antoniego i Jadwigi (z d. Olesiewicz), ur. w 1919 r. w Knyszynie, zam. tamże, rolnik. W 1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list przesłał z Czernihowa w czerwcu 1941 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Knyszynie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się odpis orzeczenia Inwalidzkiej Komisji Rewizyjno-Lekarskiej w Białymstoku o uznaniu A. Dybko za zaginionego w wyniku działań wojennych (Orzeczenie Nr 2/232-48 z 11.II.1949 r.). Sygn. Zg. 318/1949 [2/5543/2007].

Dylikowski Stanisław – syn Jana i Heleny (z d. Pawłowicz), ur. 13.XI.1880 r. w Wołkowysku, zam. Białystok, pracował na kolei jako zawiadowca stacji. W 1940 r. deportowany w głąb ZSRR do m. Abakań, Kraju Krasnojarskiego. 15.XI.1942 r. zmarł na tyfus w szpitalu obozowym w Abakaniu. Sygn. Zg. 82/1946 [4/359].

Dyrcz Bronisław – syn Jana i Marii (z d. Szafraniec), ur. w 1915 r. w Skawicy (woj. małopolskie), zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka), pracownik Tartaku Państwowego w Czarnej Wsi. 30.VII.1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 141/1949 [2/5374/2007].

Dytz Jerzy – syn Aleksandra i Marii (z d. Maciejewska), ur. 28.X.1900 r. w Pikieliszkach na Wileńszczyźnie (obecnie Litwa), zam. Białystok. W 1943 r. aresztowany w Grodnie przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku (cela 108), prawdopodobnie wywieziony wraz z innymi na „rozstrzał" w kwietniu 1944 r. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 214/1948 [4/2823].

Dziarski Wiktor – syn Łukasza i Michaliny (z d. Fliszkowska), ur. 24.XII.1900 r., zam. Białystok. W 1944 r. zmobilizowany do wojska i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miasta Białystok ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 343/1947 [4/769].

Dzieduszycki Józef – syn Eliasza i Anastazji (z d. Matrenczuk), Białorus, ur. 6.VIII.1900 r. w Nowej Woli, gm. Michałowo, zam. b.d. 24.VIII.1939 r. podczas mobilizacji powołany do wojska. Dostał się do niewoli niemieckiej, osadzony w obozie koncentracyjnym Stutthof k. Gdańska. 15.II.1945 r. (w obliczu zbliżających się wojsk radzieckich) rozstrzelany wraz z innymi jeńcami wojennymi (jeńcy cywilni zostali ocaleni). Sygn. Zg. 83/1946 [4/360].

Dziejma Konstanty – syn Bartłomieja i Marii (z d. Suchocka), ur. 13.XI.1875 r. w Choroszczy, zam. Białystok. 9.IV.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne

i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 15.VII.1944 r. wywieziony wraz z innymi więźniami w kierunku Grabówki, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w Dz.U. Min. Spr. Nr 9 z 22.IX.1947 r. oraz w gmachu Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 191/1947 [4/619].

Dziejma Wacław – syn Aleksandra i Filomeny (z d. Kozłowska), ur. 25.XI.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1945 r. przebywał czasowo w Legnicy, w nocy z 9 na 10.XII. 1945 r. ranny w czasie sprzeczki z żołnierzami sowieckimi – 12.XII.1945 r., w wyniku odniesionych ran, zmarł w szpitalu wojskowym w Legnicy, tam też został pochowany. W aktach znajdują się oryginały pism: zawiadomienia o śmierci wystawionego przez sowiecki szpital wojskowy; pisma radzieckiej jednostki wojskowej (jednostka nr 02844) z 13.XII. 1945 r. do zarządu cmentarza w Legnicy informującego o przekazaniu zwłok na cmentarz; zawiadomienia o śmierci przesłanego przez radziecką jednostkę wojskową do RKU WP w Legnicy (13.XII.1945 r.). Sygn. Zg. 154/1948 [4/2767].

Dziemian Alfons – syn Juliana i Albiny (z d. Toczydłowska), ur. 28.XI.1919 r. we wsi Krasne Stare, gm. Kalinówka (?), zam. tamże. 21.IV.1941 r. powołany przez władze radzieckie do Armii Czerwonej i wysłany na front. W czasie walk w okolicach Bychowa i Rogaczewa dostał się do niewoli niemieckiej. Osadzony w obozie w Hamburgu, następnie przewieziony do obozu na terenie Austrii (Keiserstenburg (?))[317], tam 7.I.1942 r. zmarł z głodu i wycieńczenia. Sygn. Zg. 325/1948 [4/2929].

Dziemian Paweł – syn Józefa i Zofii (z d. Gałecka), ur. 17.II.1913 r. w Białymstoku, zam. tamże. 3.IV.1940 r. przekraczał granicę „sowieckoniemiecką" w okolicach Małkini, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 10.V.1946 r. Sygn. Zg. 231/1950.

Dziemianiuk Antoni – syn Józefa i Apolonii (z d. Borowska), ur. 20.IV.1909 r. w Rajsku, gm. Bielsk Podlaski, zam. Suraż. 10.IX.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, tego samego dnia rozstrzelany w okolicach Nowosiółek. Naoczny świadek zeznał: *„10 września 1941 r. w Nowosiółkach k.Choroszczy zostałem wraz z rozstrzelanymi 45 więźniami, wśród których był Dziemianiuk Antoni, ciężko ranny. Dziemianiuk zabity leżał pod moim lewym barkiem – mnie cudem udało się wydobyć po odejściu Niemców i ranny w prawy pośladek [???] czołgałem się do najbliższych domów o pomoc (?). Dziemianiuk przed śmiercią powiedział: Razem będziemy leżeć sąsiedzie."*[318] (porównaj: Andrzejewski Michał). Sygn. Zg. 27/1949 [2/5263/2007].

Dziemianowicz Antoni – syn Bazylego i Marty (z d. Kleszczewska), ur. 29.VII.1918 r. we wsi Ostrówek, gm. Zabłudów (?), pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1940 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, brak dalszych danych o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Zabłudów ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. W aktach znajduje się pismo Attache Wojskowego przy Ambasadzie RP

[317] Prawdopodobnie chodzi o Stalag XVII A Kaisersteinbruch w XVII Okręgu Militarnym III Rzeszy.
[318] ASG, Sygn. Zg. 27/1949 [2/5263/2007], k. 3.

w Moskwie stwierdzające brak danych ewidencyjnych na nazwisko Dzimianowicz Antoni (znak 899/At/48 z 14.VI.1948 r.). Sygn. Zg. 79/1950.

Dziemieńczuk Stefan – syn Filipa i Paraskiewy (z d. Milincewicz), ur. 17.III.1904 r. we wsi Blizna, gm. Różana, pow. Kosów Poleski, zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka), robotnik w Tartaku Państwowym. W 1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Czarna Wieś ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 72/1950.

Dziemieńczuk Włodzimierz – syn Jana i Anny (z d. b.d.), ur. 6.X.1903 r., zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka). W 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. W aktach Sądu Grodzkiego w Białymstoku znajdują się dwie teczki dotyczące Włodzimierza Dziemieńczuka, w jednej brak jest akt sprawy. Sygn. Zg. 204/1948 [4/2813], Sygn. Zg. 239/1948 [4/2848].

Dzienis Karol – syn Wincentego i Jadwigi (z d. b.d.), ur. 12.V.1908 r. w Białymstoku, zam. we wsi Kuryły, gm. Michałowo. W 1939 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 148/1950.

Dzierżanowski Franciszek – syn Antoniego i Marianny (z d. Pogorzelska), ur. 24.X.1865 r. w Kuczynie, gm. Knyszyn (obecnie gm. Mońki), zam. tamże. Zmarł w Kuczynie 9.I.1947 r. (w wieku 82 lat), akt zgonu nie zotał wówczas sporządzony. Sygn. Zg. 220/1948 [4/2829].

Dzierżanowski Paweł – syn Władysława i Aleksandry (z d. b.d.), ur. 20.X.1907 r. we wsi Magnusze, gm. Knyszyn (obecnie gm. Mońki), pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W roku 1939 zmobilizowany do Wojska Polskiego i wysłany na front (służył w Korpusie Ochrony Pogranicza), zginął 1.X.1939 r. w czasie działań wojennych na terenie woj. lubelskiego. Sygn. Zg. 45/1950.

Dzierżyński Kazimierz Maria – syn Kazimierza i Marii (z d. Sitowska), ur. 1.VIII.1908 r. w Jarosławiu (woj. podkarpackie), zam. Białystok, urzędnik Banku Polskiego w Białymstoku, ppor. rez. WP. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i przydzielony do 29 PAL w Grodnie. Wyruszył wraz z pułkiem na front – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość przesłał 26.VIII.1939 r. z koszar w Grodnie)[319]. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się prośba wnioskodawczyni (żony) o zmianę ustalonej

[319] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Kazimierz Maria Dzierżyński, ur. 1.VIII.1908 r. w Jarosławiu, ppor. 29 PAL, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 104, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 26.X.2010 r.), A.L. Szcześniak, pr. cyt., s. 213.

w postanowieniu końcowym daty zgonu, jako niezgodnej ze stanem faktycznym. Sygn. Zg. 280/1949 [2/5507/2007].

Dzietczyk Józef – syn Stefana i Zofii (z d. Kędzior), ur. 17.I.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże, sprzedawca. 8.VII.1941 r., jako działacz polityczny został aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, od tamtej pory brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o umieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 27/1950.

Dzun Mikołaj – syn Piotra i Olgi (z Roszków), ur. 1.I.1921 r. w Szymkach, gm. Michałowo, zam. tamże (?). W 1940 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, zginął 9.III.1945 r. w czasie walk o Kolberg (Kołobrzeg) – tam też pochowany. Sygn. Zg. 517/1948 [4/3117].

E-F

Edel Chemja – syn Hackiela i Rozy (z d. Sznajder), ur. w 1939 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie, zastrzelony 16 lub 17.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla braci Edel: Mowszy i Chemi (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 437/1947 [4/858].

Edel Hacko/Hackel – syn Chaima i Rozy (z d. Lifszyc), ur. w 1902 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zginął 16.VIII.1943 r. na ul. Jurowieckiej, podczas likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla Edel: Rozy i Hacka (por. Edel Roza). Sygn. Zg. 431/1947 [4/852].

Edel Mowsza – syn Hackiela i Rozy (z d. Sznajder), ur. w 1937 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie, zastrzelony 16 lub 17.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla braci Edel: Mowszy i Chemji (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 437/1947 [4/858].

Edel Roza – z d. Sznajder, córka Jankiela i Bejli (z Szepesów), ur. w 1902 r. w Białymstoku, zam. tamże, żona Hacka/Hacko Edela. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w wydzielonej dla ludności żydowskiej, zamkniętej części Białegostoku. 16.VIII.1943 r., w trakcie likwidacji getta, została zastrzelona razem z mężem na ul. Jurowieckiej. Wspólna teczka aktowa dla Edel: Rozy i Hacka (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 431/1947 [4/852].

Ejsenberg (Eisenberg) Michał – syn Jakuba i Chai (z d. Fitzer), ur. 30.V.1891 r. w Stanisławowie, zam. Grodno, kierownik Powiatowego Zarządu Dróg w Grodnie. 15.XII. 1939 r. aresztowany przez władze sowieckie, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miasta Białystok ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 317/1947 [4/743].

Elentuch Zelda – z d. Bubryk, córka Dawida i Fani (z d. Abramska) – patrz wymienieni, ur. w 1901 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, 15.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta – zastrzelona wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Giełdowej (obecnie ul. Spółdzielcza[320]). Sygn. Zg. 101/1948 [4/2715].

Fabijański Franciszek – syn Jakuba i Anny (z d. Sadowska), ur. w 1893 r., zam. b.d. 10.III.1943 r. zmarł w Niemnie k. Lidy (obecnie Białoruś), pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim w Niemnie. Sygn. Zg. 360/1948 [4/2963].

Fajans Józef – syn Judla i Nachomy (z d. b.d.), ur. 25.I.1890 r. w Mińsku, zam. Białystok, ksiądz Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Białymstoku. W 1943 r. aresztowany przez Gestapo, a następnie „*wskutek swego żydowskiego pochodzenia zamknięty do białostockiego Getta*”. 15.VIII.1943 r., podczas likwidacji getta w Białymstoku, wywieziony w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postę-

[320] M. Kietliński, A. Leszczuk, pr. cyt., s. 31.

powania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 307/1948 [4/2911].

Fajnsztejn Mojżesz – syn Szołoma i Lei (z d. Żukowska), ur. 17.I.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. 16.VIII.1943 r. rozstrzelany w trakcie likwidacji białostockiego getta. Sygn. Zg. 155/1946 [4/431].

Falina Michał – syn Stefana i Katarzyny (z d. Głębocka), ur. 27.II.1917 r. w Brześciu, zam. we wsi Buderaż, pow. Zdołbunów, woj. wołyńskie (obecnie na terenie Ukrainy). 3.VI.1941 r. wywieziony wraz z żoną w głąb ZSRR, następnie wcielony do tzw. oddziałów roboczych. W 1945 r. wysłany z oddziałami do prac w lesie (woj. wołogodzkie), 31.V.1945 r. zmarł na tyfus (zgon nastąpił w szpitalu w Wołogdzie). Sygn. Zg. 462/1947 [4/883].

Falkowski Henryk – syn Antoniego i Anny (z d. Tomaszewska), ur. w 1924 r. w Wasilkowie, zam. tamże, rolnik. Z zeznań wnioskodawczyni (żony) wynika, że na przełomie 1945 i 1946 r. nieznani osobnicy kilkukrotnie przychodzili do jego mieszkania i namawiali do wstąpienia w szeregi organizacji podziemnej (namowy te zawsze kończyły się odmową). 10.IX.1946 r. został uprowadzony z domu przez nieznanych sprawców i prawdopodobnie zamordowany w lesie w okolicy Rybnik (gm. Wasilków). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Wasilkowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 10.IX.1946 r. Sygn. Zg. 229/1949 [2/5459/2007].

Farber Bluma – z d. Segał, córka Chaima i Basi (z d. b.d.), ur. około 1891 r. (w aktach brak daty urodzin, w/w obliczona została na podstawie długości życia – zmarła w wieku 50 lat), zam. Białystok. 28.VI.1941 r. spalona w białostockiej synagodze w czasie masowego mordu ludności żydowskiej. Sygn. Zg. 117/1950.

Farber Dwejra Leja – z d. Farber, córka Oszera i Blumy (z d. Segał), ur. około 1911 r. (w aktach brak daty urodzin, w/w obliczona została na podstawie długości życia – zmarła w wieku 30 lat) w Białymstoku, zam. tamże, bez zawodu, panna. 28.VI.1941 r. spalona żywcem w synagodze w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla Farber Dwejry Lei oraz jej siostry Farber Peszy Elki (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 107/1950.

Farber Fejga – z d. Aronson, córka Berela i Chany (z d. Krugman), ur. w 1868 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie zmarła śmiercią naturalną 15.V.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Fejgi Farber, Szejny Lei Aronson (siostra Fejgi) jej męża Lejby Aronsona oraz Jakuba i Sendera Aronsonów (synowie Szejny Lei i Lejby) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 52/1948 [4/2667].

Farber Jakub – syn Mojżesza Arona i Fejgi (z d. Aronson), ur. w 1887 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie. Zastrzelony 16.VIII.1943 r. (w czasie likwidacji getta) wraz z innymi ukrywającymi się w schronie Żydami. Wspólna teczka aktowa dla: Jakuba i Mariaszy – małżonków Farber, Matysa (brat Jakuba) i Rywki – małżonków Farber oraz ich córki Szejny – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 652/1947 [4/1068].

Farber Mariasza – z d. Berlińska, córka Efraima i Sary (z d. b.d.), ur. w 1890 r. w Białymstoku, zam. tamże, żona Jakuba Farbera. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w biało-

stockim getcie, zastrzelona 16.VIII.1943 r. podczas likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla: Jakuba i Mariaszy – małżonków Farber, Matysa (brat Jakuba) i Rywki (siostra Mariaszy) – małżonków Farber oraz ich córki Szejny – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 652/1947 [4/1068].

Farber Matys – syn Chaima i Małki (z d. Bartnowska), ur. w 1914 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, zastrzelony 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Na prośbę wnioskodawczyni wniosek umorzono. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Farber: Rywki, Matysa i Temy Słoń (z d. Farber) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 325/1947 [4/751].

Farber Matys – syn Mojżesza Arona i Fejgi (z d. Aronson), ur. w 1891 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie, 16.VIII.1943 r. zastrzelony wraz z innymi ukrywającymi się w schronie członkami rodziny. Wspólna teczka aktowa dla: Matysa i Rywki (małżonków Farber), ich córki Szejny oraz Jakuba (brat Matysa) i Mariaszy (siostra Rywki) – małżonków Farber (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 652/1947 [4/1068].

Farber Oszer – syn Jankiela i Chany (z d. Goldberg), ur. 1.I.1898 r. w Białymstoku, zam. Choroszcz. W 1943 r., wraz z innymi mieszkańcami pochodzenia żydowskiego zamieszkałymi w Choroszczy, umieszczony w barakach byłych koszar 10 Pułku Ułanów Litewskich. Po 3 dniach wywieziony transportem do obozu koncentracyjnego Treblinka – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Choroszczy ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 407/1948 [4/3010].

Farber Pesza Elka – z d. Farber, córka Oszera i Blumy (z d. Segał), ur. około 1914 r. (w aktach brak daty urodzin, w/w obliczona została na podstawie długości życia – zmarła w wieku 27 lat) w Białymstoku, zam. tamże, bez zawodu, panna. 28.VI.1941 r. spalona żywcem w synagodze w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla Farber Peszy Elki oraz jej siostry Farber Dwejry Leji (patrz Farber Dwejra Leja). Sygn. Zg. 107/1950.

Farber Rywka – z d. Farber, córka Chaima i Małki (z d. Bartnowska), ur. w 1913 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej została umieszczona w białostockim getcie, zginęła 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Na prośbę wnioskodawczyni wniosek umorzono. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Farber: Rywki, Matysa i Temy Słoń (z d. Farber) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 325/1947 [4/751].

Farber Rywka – z d. Berlińska, córka Efraima i Sary (z d. b.d.), ur. w 1895 r. w Białymstoku, zam. tamże, żona Matysa Farbera. Umieszczona wraz z rodziną w getcie białostockim, zastrzelona 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla: Matysa i Rywki (małżonków Farber), ich córki Szejny, Jakuba (brat Matysa) i Mariaszy (siostra Rywki) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 652/1947 [4/1068].

Farber Szejna – z d. Farber, córka Matysa i Rywki (z d. Berlińska), ur. w 1922 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała razem z rodzicami w getcie. Zastrzelona wraz z rodziną 16.VIII.1943 r., w czasie likwidacji getta białostockiego. Wspólna teczka aktowa dla: Szejny Farber, jej rodziców Matysa i Rywki (małżonków Far-

ber) oraz Jakuba (brat Matysa) i Mariaszy (siostra Rywki) – małżonków Farber (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 652/1947 [4/1068].

Farberowicz Josel – syn Chaima i Frumy (z d. Saper), ur. w 1899 r. w Zabikowie, gm. Szumowo, zam. Zambrów/Białystok. W 1941 r. przeniósł się z Zambrowa do Białegostoku, gdzie przebywał do wkroczenia wojsk niemieckich (tj. 27.VI.1941 r.). Umieszczony przez władze niemieckie w białostockim getcie, 5.IX.1941 r. zastrzelony przy próbie ucieczki z wydzielonej części miasta. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa: Josela Farberowicza, Szejny Kotowicz z Farberowiczów oraz Małki Neochowicz z Farberowiczów (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 479/1947 [4/900].

Fejgin Elza – z d. Bakensztejn, córka Maksa i Gruni (z d. Czechanowska/Czechańska), ur. w 1918 r. w Grodnie, zam. Białystok. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginęła 16.VIII.1943 r. Sąd oddalił wniosek jako nieudowodniony (świadkowie nie widzieli na własne oczy ani egzekucji, ani ciała zastrzelonej). Po ponownym rozpatrzeniu sprawy i nowych zeznaniach świadków uznano Elzę Fejgin za zmarłą (16.VIII.1943 r.). Sygn. Zg. 255/1947 [4/682], Sygn. Zg. 295/1947 [4/721].

Felder Szyfra – z d. Kadłubowska, córka Josela i Sary Małki (z d. Rabinowicz), ur. 18.V. 1876 r. w Bielsku Podlaskim, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, zastrzelona 10.VII.1942 r. Sygn. Zg. 506/1948 [4/3106].

Feler Bejla – z d. Cyganowicz, córka Abrama i Chai (z d. Kapłanowicz), ur. 25.V.1892 r., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, zastrzelona 16.VIII.1943 r. podczas likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 169/1949 [2/5402/2007].

Fertel Chemia – syn Lejzera i Rochli (z d. Anszer), ur. w 1896 r. w Białymstoku, zam. tamże. 5.IX.1941 r. spędzony wraz z innymi mieszkańcami pochodzenia żydowskiego do bożnicy. Następnie świątynia otoczona została przez wojska niemieckie i podpalona[321] – wśród licznych ofiar był również Chemia Fertel. Sygn. Zg. 666/1947 [4/1082].

Fiedosiuk Władysław – syn Tomasza i Anny (z d. b.d.), ur. 13.IV.1909 r. w Złotorii, gm. Tykocin (obecnie gm. Choroszcz), zam. Białystok. W nocy z 12 na 13.I.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. W lipcu 1944 r., w obliczu zbliżającego się frontu, więzienie ewakuowano – Władysław Fiedosiuk wywieziony został wraz z innymi więźniami do obozu Groß – Rosen (6.VII.1944 r.), brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 443/1947 [4/864].

Filipowicz Antoni – syn Aleksandra i Teofilii (z d. b.d.), ur. w 1899 r., zam. Wasilków. W lipcu 1941 r. aresztowany we własnym domu przez Gestapo i osadzony w więzieniu

[321] Okoliczności śmierci budzą pewne wątpliwości, gdyż tego rodzaju masowe podpalenia odbywały się w pierwszych dniach po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku (tj. 27-28.VI.1941 r.), natomiast od 1.VIII.1941 r. cała ludność żydowska miasta przebywała w getcie (na którego terenie najczęstszą formą represji były rozstrzeliwania) – ewentualnie błędna jest data zgonu podana w aktach.

w Białymstoku, 19.VII.1941 r. rozstrzelany wraz z innymi więźniami w czasie masowej egzekucji na Pietraszach k. Białegostoku. Sygn. Zg. 352/1948 [4/2955].

Fiłonik (Fiłoniuk) Paweł – syn Grzegorza i Katarzyny (z d. b.d.), ur. w 1907 r., zam. Słuczanka, gm. Gródek. 1.I.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i wywieziony na przymusowe roboty do Królewca – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Gminy w Gródku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 640/1947 [4/1056].

Finkelsztejn Szejna Itka – z d. Płońska, córka Mejera i Gitli (z d. Szulc), ur. w 1887 r. w Tykocinie, zam. Białystok. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zmarła na tyfus w lutym 1943 r. Ciało pochowano na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 372/1947 [4/797].

Finkiel Szymon – syn Samuela i Hindy (z d. Rawidowicz), ur. 10.XI.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelony na ul. Jurowieckiej w trakcie likwidacji getta w Białymstoku [16].VIII.1943 r. Sygn. Zg. 90/1947 [4/518].

Finkielsztajn Chaja – z d. Wajsbrot, córka Moszki Mendla i Łai Brandli (z d. Wulsztat), ur. w 1885 r. (lub 1881 r.) w Chęcinach, pow. Kielce (woj. świętokrzyskie), zam. b.d. W 1940 r. przybyła do Białegostoku, podczas niemieckiej okupacji miasta – przebywała w tamtejszym getcie. Zastrzelona 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji wspomnianego getta. Sygn. Zg. 235/1948 [4/2844].

Finkielsztajn Lejbuś – syn Hercki i Gitli (z d. Luft), ur. 12.III.1878 r. w Chęcinach (pow. Kielce, woj. świętokrzyskie), zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 20.V.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Lejbusia Finkielsztajna, jego siostry Chany Liby Szternberg (z d. Finkielsztajn), Lejbusia Szternberga (mąż Chany Liby, tj. szwagier L.Finkielsztajna), Abrama Jakubowicza, Rajzli Wajsbrot (z d. Jakubowicz, córka Abrama) oraz Chaima Wolfa Wajsbrota (mąż Rajzli)[322] – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 490/1948 [4/3091].

Finkowski Bronisław – syn Aleksandra i Zofii (z d. Sinicka), ur. 24.XII.1906 r. w m. Holszany, pow. Oszmiana (Białoruś), zam. Wilno. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, gdzie 23.VII.1943 r. (o godz. 5 rano) został rozstrzelany. Sygn. Zg. 174/1947 [4/602].

Fiszader Maria – z d. b.d., córka Lejzora i Chai Hadasy (z d. Himelblau), ur. 11.VII.1909 r. w Lublinie, zam. Białystok. 15.I.1942 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich. Sygn. Zg. 263/1949 [2/5491/2007].

[322] Wzajemne powiązania Lejbusia Finkielsztajna z Abramem Jakubowiczem, Rajzlą Wajsbrot oraz Chaimem Wolfem Wajsbrotem nie zostały jednoznacznie określone. Prawdopodobnie Lejbuś Finkielsztajn był mężem Chai Finkielsztajn (z d. Wajsbrot) – patrz wymieniona. Wyjaśniałoby to wspólne umieszczenie w jednej teczce aktowej z Chaimem Wolfem Wajsbrotem (brat Chai, a więc szwagier L. Finkielsztejna) i jego rodziną (żoną – Rajzlą i teściem Abramem).

Fiszelewicz Zejdel – syn Szepsela i Ejdli (z d. Lipszyc), ur. w 1893 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, tam też został zastrzelony 10.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Z. Fiszelewicza oraz jego szwagra Mendla Siemiona – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 499/1948 [4/3099].

Fiszer Chaja – z d. Fiszer, córka Abrama i Chinki (z d. Mozes/Mojzesz (?)), ur. 1.VII.1915 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie. Zastrzelona 16.VIII.1943 r. wraz z 20 innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Jurowieckiej – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 369/1948 [4/2972].

Fiszer Icek/Icko – syn Abrama i Chinki (z d. Mozes), ur. w 1893 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 10.II.1943 r. (w czasie akcji likwidacyjnej w/w getta). Wspólna teczka aktowa dla Icka Fiszera i jego rodzeństwa: Jony, Liby Langbort oraz Zeldy Kaczalskiej – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 240/1948 [4/2849].

Fiszer Jona/Jone – syn Abrama i Chinki (z d. Mozes), ur. w 1892 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku, zginął 10.II.1943 r. podczas akcji likwidacyjnej w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla Jony Fiszera i jego rodzeństwa: Icka, Liby Langbort oraz Zeldy Kaczalskiej – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 240/1948 [4/2849].

Fiszer Luba – z d. Kałmanowicz, córka Arona i Elki (z d. Grodzieńska), ur. w 1896 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona w białostockim getcie, zginęła 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta (rozstrzelana wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Jurowieckiej). Pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 340/1948 [4/2944].

Fiszkowski Mejer – syn Icka i Rywki (z d. b.d.), ur. około 1861 r. (w aktach brak daty urodzin, w/w obliczona została na podstawie długości życia – zmarł w wieku 80 lat) we wsi Brzostowa, gm. Jedwabne, pow. Łomża, zam. Trzcianne, gm. Trzcianne, pow. Białystok, właściciel rzeźni. Zamordowany wraz z całą rodziną niedługo po wkroczeniu na teren powiatu wojsk niemieckich (czerwiec 1941 r.). Datę zgonu ustalono na 1.VII.1941 r. Sygn. Zg. 96/1950.

Fitewski Andrzej Henryk – syn Ignacego i Marii (z d. Kądzka), ur. w 1900 r. w Bochni, zam. Grodno, starszy sierżant WP (w stanie spoczynku). Na początku października 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Grodnie. 16.X.1942 r. wyjechał (wraz z innymi osadzonymi) transportem w kierunku twierdzy grodzieńskiej (w w/w fortyfikacjach Niemcy dokonywali masowych rozstrzeliwań więźniów – przyp. autora), świadkowie słyszeli strzały, po czym samochód wrócił na teren więzienia pusty. Sygn. Zg. 547/1947 [4/965].

Flikier Chawa vel Chawka – z d. Grynberg, córka Szlomy i Dwejry (z d. Grynsztejn), ur. w 1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginęła 10.IV.1942 r. w białostockim getcie (zastrzelona przez żołnierzy niemieckich). Sygn. Zg. 186/1950.

Flikier Dawid – syn Fajwela i Sary (z d. Grynberg), ur. w 1875 r. w Białymstoku, zam. tamże, olejarz. 20.XII.1942 r. zmarł śmiercią naturalną w getcie w Białymstoku. Sygn. Zg. 165/1950.

Flikier Jakub – syn Fajwela i Sary (z d. Grynberg), ur. 10.III.1882 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, zastrzelony na ul. Jurowieckiej 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 29/1948 [4/2644].

Fogel Kałman – patrz Ptaszek (Fogel) Kałman.

Franckowiak Leokadia – z d. Franckowiak, córka Konstantego i Aleksandry (z Kozów), ur. 28.III.1909 r. w Białymstoku, zam. tamże. 10.VII.1943 r. aresztowana przez Gestapo i osadzona w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jej losach (ogłoszenia wywieszone na ulicach Białegostoku informowały, że tego dnia rozstrzelano na Bacieczkach grupę więźniów – wśród nich miała być również i Leokadia Franckowiak). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 10.VII.1943 r. Sygn. Zg. 709/1947 [4/1124].

Frejfeld Rebeka – z d. Matus, córka Leona i Gitli (z d. Słonimska), ur. w 1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona wraz z rodziną w białostockim getcie, zginęła 20.VIII.1943 r. w trakcie akcji likwidacyjnej w/w getta. Tego dnia oddziały niemieckie wraz ze wspierającymi je Ukraińcami wdarły się do fabryki krawieckiej przy ul. Kupieckiej 49 (obecnie ul. I. Malmeda) i wymordowały całą załogę (w tym również Rebekę Frejfeld wraz z bratem i jego żoną). Wspólna teczka aktowa dla Frejfeld Rebeki, Abrama Matusa (brat Rebeki), Mirjam Matus (żona Abrama) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 194/1947 [4/621].

Frejlich Joachim – syn Karola i Heleny (z d. Strzeszyńska), ur. 1.III.1902 r. w Inowrocławiu, zam. Białystok, urzędnik. W czerwcu 1941 r. ranny w trakcie bombardowania miasta, zmarł 24.VI.1941 r. w Szpitalu Św. Rocha w Białymstoku. Sygn. Zg. 36/1950.

Frydberg Ida – z d. Grodzieńska, córka Dawida i Estery (z d. b.d.), ur. 9.VIII.1878 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelona 12.VII.1941 r. w czasie jednej z pierwszych akcji eksterminacyjnych prowadzonych przez Niemców na terenie Białegostoku, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 439/1947 [4/860].

Frydberg Izaak – syn Mojżesza i Anny (z d. Łapidus), ur. 9.V.1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelony 12.VII.1941 r., niedługo po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku. Sygn. Zg. 440/1947 [4/861].

Frydman Bejla – z d. Kapusta, córka Izraela i Mindli (z d. Grudzka), ur. 5.V.1903 r. w Białymstoku (?), zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku, przebywała w tamtejszym getcie – gdzie zginęła 10.III.1943 r. Zastrzelona na ul. Jurowieckiej w trakcie łapanki do robót przymusowych, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 344/1948 [4/2948].

Frydman Mojżesz – syn Jankiela i Frumy (z d. Grinberg), ur. 31.XII.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże, rzeźnik. Zginął 5.II.1943 r. w białostockim getcie (przy ul. Jurowieckiej). Sygn. Zg. 86/1950.

Fryszman Henryk – syn Dawida i Blumy (z d. Warchiwker), ur. 5.XII.1902 r. w Łodzi, zam. Białystok, inżynier w fabryce włókienniczej. 1.VIII.1941 r. osadzony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie. Wg zeznań Dawida Rozensztajna (pracownik redakcyjny sztabu partyzanckiego ziemi białostockiej (?)) uciekł z transportu w trakcie likwidacji getta (16.VIII.1943 r.) i wstąpił do partyzantki, do oddziału tzw. „Orleańskiego" działającego między rzekami Niemen i Szczara. Zginął pod koniec lutego 1944 roku w czasie walk w okolicach Rudy Jaworowskiej, woj. nowogrodzkie (wraz z nim zginęło 6 innych „bolszewickich partyzantów", pochowani w zbiorowej mogile koło wsi Gołuby). Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 77 z 27.V.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 42/1947 [4/471].

Fura Józef – syn Michała i Marii (z d. Krzanowska), ur. 28.VI.1893 r. w Racławówce (obecnie pow. Rzeszów, woj. podkarpackie), zam. Białystok, pracownik Magistratu w Białymstoku. Od chwili wybuchu wojny (1.IX.1939 r.) – brak jakichkolwiek informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 42 z 27.IV.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 102/1948 [4/2716].

Furje Leja – z d. Bereszkowska, córka Dawida i Sary (z d. Szmidt), ur. w 1882 r. w Zabłudowie, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zastrzelona 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 365/1948 [4/2968].

Furman Mejer – syn Motiego i Lei (z d. Słodownik), ur. w 1895 r. w Knyszynie, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej ukrywał się wraz z innymi Żydami w okolicach Jasionówki, gm. Knyszyn. 27.I.1943 r. zastrzelony we wsi Grądy (w czasie próby ucieczki z otoczonej przez wojska niemieckie kryjówki). Sygn. Zg. 615/1947 [4/1032].

Furman Szmul – syn Motiego i Lei (z d. Słodownik), ur. w 1890 r. w Knyszynie, zam. tamże. 2.XI.1942 r. wojska niemieckie otoczyły Knyszyn, celem wyłapania i przewiezienia do getta w Białymstoku zamieszkałej tam ludności pochodzenia żydowskiego. Wszelkie próby ucieczki karano rozstrzelaniem – Szmul Furman został zastrzelony podczas takiej właśnie próby. Sygn. Zg. 617/1947 [4/1033].

G

Gacki Ignacy – syn Albina i Anieli (z d. Modzelewska), ur. 31.VII.1893 r. we wsi Łady – Borowe, pow. Łomża (obecnie pow. Zambrów), zam. Hornostaje, gm. Goniądz (obecnie gm. Mońki). W październiku 1943 r. aresztowany przez Gestapo, wywieziony do KL Stutthof, następnie do obozu w Zweigu/ Zneiler (?), gdzie zachorował i 15.II.1945 r. zmarł w szpitalu obozowym. Sygn. Zg. 100/1949 [2/5334/2007].

Gaiński Izydor – syn Marcina i Wiktorii (z d. Zaczyniuk), ur. 12.V.1915 r. w Hołówkach Wielkich, gm. Juchnowiec (prawdopodobnie chodzi o Hołówki Duże, gm. Juchnowiec Kościelny), zam. tamże. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak określenia daty mobilizacji oraz przydziału). Brał czynny udział w działaniach wojennych, jak zeznał świadek, w czasie jednej z potyczek upadł i nie reagował na wezwania – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Juchnowcu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 183/1949 [2/5415/2007].

Gajdowski Jan – syn Konstantego i Marii (z d. Wielebińska), ur. 7.XI.1893 r. w Białymstoku, zam. tamże, pracował w fabryce sukna w Białymstoku (z zawodu tkacz). Na początku czerwca 1941 r. wysłany przez władze radzieckie na kurację w głąb ZSRR (chorował na serce), przebywał w Kisłowodzku[323] – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list przesłał 22.VI.1941 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 241/1949 [2/5470/2007].

Galiński Stanisław – syn Józefa i Kamili (z d. Staskiel/Staśkiel), ur. 8.V.1903 r. w Augustowie, zam. b.d., pracownik PKP – do 1940 r. pełnił obowiązki zawiadowcy Stacji Osowiec Twierdza. 2.II.1940 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR (w okolice Archangielska) – brak dalszych informacji o jego losach. Wniosek odrzucono z powodu braku świadków mogących przybliżyć okoliczności ewentualnego zgonu. Sygn. Zg. 721/1947 [4/1136].

Gallewicz Kazimierz – syn Alfreda i Teodory (z d. b.d.), ur. w 1887 r. w Skałowie (?), woj. lwowskie, zam. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak dokładnej daty powołania oraz przydziału) – od momentu wyruszenia na front brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 40/1949 [2/5275/2007].

Garbacz Julian – syn Jakóba i Julii (z d. Kozłowska), ur. 15.XI.1905 r. we wsi Kuchmy Kowalów Gród (?), gm. Michałowo, zam. tamże. W grudniu 1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Po trzech miesiącach od aresztowania zachorował i został przewieziony do szpitala – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 46 z 8.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Michałowo ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 10.III.1942 r. Sygn. Zg. 124/1948 [4/2737].

[323] Kisłowodzk – miasto w europejskiej części Rosji, znany kurort balneologiczny.

Garber Berko – syn Szmula Hersza i Chai (z d. b.d.), ur. 10.X.1885 r. w Orli, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, tam też zastrzelony 7.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Berka i Rochli Lei Garberów oraz ich dzieci: Pejsacha, Mirki, Lejba i Sary (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 567/1948 [4/3167].

Garber Gitla – z d. Ptaszek (Fogel/Vogel), córka Berka Moszki i Chai Szejny (z d. Cymes), ur. w 1902 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie została zastrzelona 10.V.1943 r. (podczas prac przy gruzach). Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa: Ptaszka Kałmana i Garber Gitli (por. Ptaszek Kałman). Sygn. Zg. 398/1947 [4/823].

Garber Lejb – syn Berka i Rochli Lei (z d. Pintel), ur. 5.II.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginął w białostockim getcie 7.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Lejba Garbera, jego rodzeństwa: Pejsacha, Mirki, Sary oraz ich rodziców: Berka i Rochli Lei Garberów (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 567/1948 [4/3167].

Garber Mirka – z d. Garber, córka Berka i Rochli Lei (z d. Pintel), ur. 10.V.1913 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie zginęła 7.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Mirki Garber, jej rodzeństwa: Pejsacha, Lejba, Sary oraz ich rodziców: Berka i Rochli Lei Garberów (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 567/1948 [4/3167].

Garber Pejsach – syn Berka i Rochli Lei (z d. Pintel), ur. 14.II.1912 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginął w getcie w Białymstoku 7.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Pejsacha Garbera, jego rodzeństwa: Lejba, Mirki i Sary oraz ich rodziców: Berka i Rochli Lei Garberów (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 567/1948 [4/3167].

Garber Rochla Leja – z d. Pintel, córka Icka i Miny (z Pikolców), ur. 1.I.1881 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała wraz z rodziną w tamtejszym getcie, tam też zginęła 7.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Rochli Lei i Berka Garberów oraz ich dzieci: Pejsacha, Mirki, Lejba i Sary (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 567/1948 [4/3167].

Garber Sara – z d. Garber, córka Berka i Rochli Lei (z d. Pintel), ur. 7.I.1914 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, gdzie zginęła 7.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Sary Garber, jej rodzeństwa: Pejsacha, Lejba i Mirki oraz ich rodziców: Berka i Rochli Lei Garberów (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 567/1948 [4/3167].

Garbik Tomasz – syn Jana i Emilii (z d. Pilcicka), ur. 14.VIII.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. 28.IV.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. W lipcu 1944 r., w obliczu zbliżającego się frontu – Niemcy rozpoczęli likwidację więzienia. Tomasz Garbik przydzielony został do „grupy żydowskiej", całą grupę umieszczono w odizolowanej celi, a następnie wywieziono w nieznanym kierunku (i prawdopodobnie rozstrzelano) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 42 z 27.IV.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 686/1947 [4/1101].

Garfinkiel Szajndla – z d. Horowicz, córka Herszka i Sury (z d. Grinfeld), ur. 16.III.1872 r. w Białogonie, pow. Kielce (obecnie dzielnica Kielc), zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, gdzie zginęła 28.V.1942 r. – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Szajndli Garfinkiel, jej rodzeństwa: Jankiela Horowicza i Gołdy Tenenbaum (z d. Horowicz) oraz Joska Tenenbauma (mąż Gołdy) i Symchy Horowicz (z d. Cukier – żona Jankiela) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 388/1948 [4/2991].

Garncarz Władysław – syn Wincentego i Heleny (z d. Kowalska), ur. 25.XI.1899 r. w Dąbrowie Górniczej, zam. Białystok, st. post. Policji Państwowej. [Jako ochotnik wstąpił do wojska, brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej (w czasie działań wojennych był dwukrotnie ranny). W okresie międzywojennym pracował w Policji Państwowej w Białymstoku – pełnił służbę w stopniu st. post. na Komisariacie (II) przy ul. Warszawskiej.][324] W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, następnie ewakuowany w kierunku Wołkowyska i Lidy. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość z obozu przesłał 27.II.1940 r.)[325]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 roku.][326] Sygn. Zg. 221/1949 [2/5452/2007].

Gasztowtt Karolina – z d. Miekaniewska, córka Michała i Aleksandry (z d. Górska) ur. 4.V.1885 r. w m. Ustroń, pow. Oszmiana, woj. wileńskie, zam. Białystok (od 1919 r.). 15.VI.1944 r. aresztowana przez władze niemieckie i wywieziona do obozu koncentracyjnego Ravensbrück[327] – barak 18, gdzie zmarła na dur (brzuszny (?)) jeszcze w tym samym roku (grudzień 1945 r.). Sygn. Zg. 77/1946 [4/354].

Gaworowski Adolf – syn Franciszka i Antoniny (z d. Pełkowska), ur. 6.X.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże (?). 24.X.1944 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 7.XI.1944 r. przewieziony do obozu w Ostaszkowie, gdzie zmarł na zapalenie płuc 31.I.1945 r. W aktach znajduje się oryginalne zaświadczenie o śmierci wystawione 18.II.1946 r. przez dra Drozdowskiego (lekarza obozowego). Sygn. Zg. 29/1947 [4/459].

Gawryluk Aleksander – syn Józefa i Anny (z d. Łozewska), ur. w 1882 r. we wsi Studzianki, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Wasilków), zam. Złotoryja (Złotoria), gm. Czarna Wieś (Czarna Białostocka), gajowy Nadleśnictwa Złota Wieś. W czerwcu 1945 r. do gajówki wtargnął oddział partyzantów leśnych (około 50 osób), zabrali część dobytku i upro-

[324] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 139.
[325] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Władysław Garncarz, ur. 25.XI.1899 r. w Dąbrowie Górniczej, st. post. Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 15.X.2010 r.), *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 140.
[326] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 140.
[327] KL Ravensbrück – usytuowany w m. Ravensbrück (Brandenburgia, Niemcy) niemiecki obóz koncentracyjny dla kobiet. Utworzony w listopadzie 1938 r., funkcjonował w latach 1939-1945 (w tym czasie przeszło przez niego 130 tys. kobiet, z czego śmierć poniosło ponad 90 tys. – w tym 40 tys. Polek). W kwietniu 1945 r., w obliczu zbliżającej się Armii Czerwonej, obóz ewakuowano na zachód. 25.IV.1945 r. wojska radzieckie wyzwoliły obóz i pozostałe w nim 2-3 tys. kobiet (co niestety wiązało się z dalszymi nadużyciami, tym razem ze strony krasnoarmiejców).

wadzili Aleksandra Gawryluka wraz z Kazimierzem Chitruszko (również gajowym). Tego ostatniego zwolnili po odnalezieniu przy nim legitymacji Związku Byłych Więźniów Politycznych (o zajściu zabroniono mu opowiadać pod karą śmierci). Wracając, Kazimierz Chitruszko słyszał strzały, brak dalszych informacji o losach Gawryluka Aleksandra. Datę zgonu ustalono na 30.VI.1945 r. Sygn. Zg. 137/1950.

Gawryluk Bronisław – syn Adolfa i Stefanii (z d. Szymańska), ur. 22.VIII.1919 r. we wsi Studzianki, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Wasilków), zam. tamże. 24.IV.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, dostał się do niewoli niemieckiej – przebywał w obozie jenieckim w okolicach Wiednia, gdzie zmarł 8.I.1942 r. Sygn. Zg. 42/1948 [4/2657].

Gawryluk Jan – syn Aleksandra i Marii (z d. Markiewicz), ur. 9.IV.1923 r. we wsi Studzianki, gm. Czarna Wieś (gm. Wasilków), zam. tamże. W 1944 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front – ranny w czasie działań wojennych. Zmarł 1.V.1945 r. w szpitalu wojskowym w Toruniu. Sygn. Zg. 394/1947 [4/819].

Gawryluk Stanisław – syn Jana i Józefy (z d. Kraśnicka), ur. 10.I.1912 r. we wsi Wólka Ratowiecka, gm. Czarna Wieś (Czarna Białostocka), zam. tamże. 23.IX.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie za działalność polityczną (w latach 1939-1941 wybrany przez wieś jako „przedstawiciel" w kontaktach z władzami radzieckimi), brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 12 z 1.XI.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 263/1947 [4/689].

Gawryłowicz Włodzimierz – syn Jana i Anny (z d. Sołowiej), ur. 12.VII.1919 r. w Leonowiczach, gm. Michałowo, zam. tamże, rolnik. W 1940 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, od chwili ataku III Rzeszy na Związek Radziecki (tj. 22.VI.1941 r.) brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 62/1949 [2/5296/2007].

Gąska Włodzimierz Jan – syn Józefa i Karoliny (z d. Pawlisz), ur. 12.VI.1913 r. w Przemyślu, zam. Szarkowszczyzna, woj. wileńskie (obecnie na terenie Białorusi), nauczyciel. Pod koniec sierpnia 1939 r. (prawdopodobnie 24.VIII.1939 r.) zmobilizowany do WP i wysłany na front (służył w stopniu ppor. w 86 PP stacjonującym w Mołodecznie[328]). Zginął 11.IX.1939 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicy Grabnej Woli (obecnie Grabnowola, gm. Głowaczów, woj. mazowieckie), tam też pochowany (17.IV. 1941 r. ciało ekshumowano i przeniesiono na cmentarz parafialny w Głowaczowie, grób nr 75)[329]. W aktach znajduje sie odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Biuro Informacyjne PCK (pismo z 23.XI.1943 r.). Sygn. Zg. 329/1949 [2/5554/2007].

Gąssowski Jan – syn Ksawerego i Aleksandry (z d. Tyborowska), ur. 12.VI.1900 r., zam. Białystok, pracownik PKP. W maju 1940 r. został aresztowany i wywieziony w głąb

[328] 86 Pułk Piechoty – powstały z przemianowania Mińskiego Pułku Strzelców pułk piechoty II RP, od 1922 r. stacjonował w garnizonie Mołodeczno, w czasie II wojny światowej wchodził w skład 19 DP (walczącej w ramach Armii „Prusy").
[329] Patrz również: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. I, *Żołnierze września „A-M"*, Pruszków 1993 r., s. 214.

ZSRR, prawdopodobnie w okolice Archangielska – brak informacji o jego dalszych losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. Min. Spr. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 368/1947 [4/793].

Gelbardt Matla – z d. Gelbardt, córka Ajzyka Abrama i Toby (z d. Józefowicz), ur. 20.II.1907 r. w Grójcu, zam. Białystok, pielęgniarka. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie przebywała do 1943 r. – brak dalszych informacji o jej losach. Wniosek odrzucono, gdyż wnioskodawca nie był uprawniony do jego złożenia (Sąd nie był w stanie ustalić, czy wnioskodawca był mężem zaginionej; wystąpiły również rozbieżności w danych osobowych Matli Gelbardt)[330]. Sygn. Zg. 723/1947 [4/1138].

Gelberg Motel – syn Abrama i Mariaszy (z d. Szepes), ur. w 1899 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku, zastrzelony w sierpniu 1943 r. (prawdopodobnie 16.VIII.1943 r.) w trakcie akcji likwidacyjnej w/w getta. Sygn. Zg. 382/1947 [4/807].

Gemore Szmul – syn Kusiela i Chamki (z d. Josem), ur. w 1895 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, gdzie zginął 7.VII.1943 r. Sygn. Zg. 464/1948 [4/3067].

Gerasimiuk Konstanty – patrz Gierasimczuk Konstanty;

Gerc Chaim Lejb – syn Nochemi (Nochima (?)) i b.d., ur. w 1880 r., zam. Białystok, właściciel fabryki tekstylnej. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, zastrzelony 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla Chaima Lejba oraz jego żony Frumy – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 246/1949 [2/5475/2007].

Gerc Fruma – z d. Lifszyc, córka Barucha i Basi (z d. b.d.), ur. b.d., zam. Białystok. Zginęła 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji białostockiego getta. Wspólna teczka aktowa dla Frumy oraz jej męża Chaima Lejba – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 246/1949 [2/5475/2007].

Gerc Mojżesz – syn Hirsza i Cyry (z d. Szmuljan), ur. 5.V.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, 16 lub 18.VIII.1943 r. wywieziony do obozu w Oświęcimiu, następnie w grudniu 1944 r. do KL Buchenwald, gdzie zachorował i zmarł 20.I.1945 r. Sygn. Zg. 278/1947 [4/704].

Gertner Konstanty – syn Olgi Gertner, ur. w 1918 r., zam. Starosielce. W roku 1940 „w okresie świąt Bożego Ciała" aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, gdzie zmarł w szpitalu zimą 1940 r. (Ucht Pieczara (?) – Republika Komi). Sygn. Zg. 12/1948 [4/2628].

[330] Wnioskodawca posiadał inne nazwisko (co nasuwało wątpliwości, czy był to „małżonek ślubny" – formalnie uprawniony do złożenia wniosku), dodatkowo podane we wniosku dane różniły się od zapisanych w „Domowej Księdze Meldunkowej" domu nr II przy ul. Wiatrakowej w Białymstoku (imię ojca Matli Gelbardt – Abram, a nie Ajzyk Abram; data urodzenia 10.VI.1907 r. – we wniosku natomiast: 20.II.1907 r.).

Gez Władysław – syn Wiktora i Bronisławy (z d. Sajm/Sajma (?)), ur. 18.X.1906 r. we wsi Makarówka, pow. Biała Podlaska (obecnie pow. Łosice), zam. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. W 1942 r. przyjechał do domu „na urlop" (?), z którego nie wrócił – ukrywał się przed władzami niemieckimi. 15.I.1944 r. aresztowany w Stanisławowie przez żandarmerię niemiecką za brak dokumentów, po kilku dniach rozstrzelany w Rybołach, tam też pochowany (20.I.1944 r.). Sygn. Zg. 574/1947 [4/992].

Gielig Czesław – syn Kazimierza i Stefanii (z d. Kowalewska), ur. w lipcu 1879 r. w Sochaczewie, zam. Białystok (?), długoletni pracownik PKP w Białymstoku. 31.XII.1939 r., zmarł śmiercią naturalną, pochowany na cmentarzu ewangelickim w Białymstoku. Sygn. Zg. 30/1946 [4/307].

Gierasimczuk Konstanty[331] – syn Aleksandra i Marii (z d. Sidorczuk), ur. 9.VIII.1921 r. w Białymstoku, zam. tamże. 5.IX.1944 r. zmobilizowany do „*Wojska Polskiego i przydzielony do 17 pułku piechoty 5 dywizji samodzielna kompania rusznic przeciw pancernych* [przeciwpancernych – przyp. autora] *w Międzyrzeczu*"[332]. Skierowany na front, zginął 22.IV.1945 r. pod Dreznem. Sygn. Zg. 669/1947 [4/1084].

Gierasimczuk Włodzimierz – syn Grzegorza i Teodory (z d. b.d.), ur. 25.XII.1906 r. we wsi Solniki, gm. Zabłudów, zam. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany do WP (brak bliżej określonego przydziału) i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 559/1948 [4/3159].

Gierasimowicz Stanisław – syn Pawła i Agaty (z d. b.d.), ur. 13.VII.1887 r. we wsi Smolanka, pow. Sokółka, zam. Białystok. 21.VII.1944 r. (tj. na kilka dni przed opuszczeniem przez Niemców miasta) wyszedł z domu i od tej pory brak jakichkolwiek informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 174/1950.

Gierwa Wincenty – syn Stanisława i Heleny (z d. Szonkiewicz/Szoszkiewicz), ur. w 1871 r. w Rosji, zam. b.d. W październiku 1939 r. uciekł przed wojskami niemieckimi w głąb ZSRR[333], brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5

[331] W aktach znajduje się prośba wnioskodawczyni (matki) o sprostowanie nazwiska (z *Gierasimczuk* na *Gerasimiuk* – patrz Gerasimiuk Konstanty), choć we wniosku z 18.XI.1947 r. podała nazwisko Gerasimczuk, sama również podpisała się tym nazwiskiem. W niniejszej publikacji zdecydowano się utrzymać notkę biograficzną pod pierwotnym brzmieniem nazwiska, gdyż taka wersja figuruje w ewidencji i aktach Sądu Grodzkiego w Białymstoku.

[332] Prawdopodobnie chodzi tu o utworzony w rejonie Żytomierza latem 1944 r. 17 PP Ludowego Wojska Polskiego. Wchodził on w skład 5 Saskiej Dywizji Piechoty (II Armia WP), której sztab stacjonował przez pewien czas w okolicach Międzyrzecza. 17 PP LWP składał się z 3 batalionów piechoty; kompanii: fizylierów, przeciwpancernej, rusznic przeciwpancernych, łączności, sanitarnej i transportowej; baterii – dział 45 mm, 76 mm i moździerzy 120 mm oraz plutonów: zwiadu konnego, zwiadu pieszego, saperów, obrony przeciwchemicznej, żandarmerii.

[333] Okoliczności podane we wniosku budzą pewne wątpliwości, gdyż 21.IX.1939 r. (zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami) wojska niemieckie wycofały się z Białegostoku, a władzę przejęła administracja radziecka – stabilizacja frontu i pozornie przyjazne stosunki niemiecko-radzieckie trwały do 22.VI.1941 r. W związku z tym, w październiku 1939 r. nie mogły zbliżać się do miasta oddziały niemieckie, przed którymi W. Gierwa musiałby uciekać na wschód.

z 22.I.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miasta Starosielce ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 375/1947 [4/800].

Giesko Antoni – syn Jana i Agaty (z d. b.d.), ur. 9.IX.1913 r. we wsi Folwarki, gm. Zabłudów, zam. b.d., funkcjonariusz Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku. 6.XI.1945 r. zaginął w czasie podróży służbowej w okolice Ełku. W aktach znajduje się zaświadczenie o zaginięciu wystawione przez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa w Białymstoku (18.XI.1947 r.). Sygn. Zg. 483/1947 [4/904].

Gietling Marian – syn Józefa i Marii (z d. Chojnacka), ur. 4.VIII.1890 r. w Warszawie, zam. Starosielce. 24.I.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku (aresztowany razem ze 150 innymi osobami). 25.III.1944 r. wywieziony do obozu koncentracyjnego Stuthoff, potem do „Nojengamen”[334] koło Hamburga, następnie do Hannoweru. Ostatecznie trafił do obozu Bergen – Belsen[335], gdzie zmarł na tyfus w obozowym szpitalu (12.V.1945 r. – już po wyzwoleniu przez wojska sojusznicze). Sygn. Zg.106/1946 [4/382].

Gil Edward – syn Stanisława i Salomei (z d. Ruszkowska), ur. 3.III.1902 r. w Białymstoku, zam. tamże. Aresztowany przez władze niemieckie, przewieziony do KL Majdanek. Jesienią 1943 r. zachorował na tyfus, po 5-cio tygodniowej hospitalizacji powrócił do pracy. Z powodu wycieńczenia chorobą nie był w stanie dalej pracować – w związku z tym umieszczony został w baraku dla niezdolnych do pracy, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 545/1947 [4/963].

Gil Edward – syn Jana i Emilii (z Romaszów), ur. 13.VIII.1910 r. w Leningradzie (Sankt Petersburg), zam. Mołodeczno (obec. Białoruś, obw. miński), technik kolejowy. Ciężko ranny w czasie bombardowań przez samoloty radzieckie węzła kolejowego w Mołodecznie (czerwiec/lipiec 1944 r.), przebywał w niemieckim szpitalu w Halinowie (?) pod Mołodecznem. Po ewakuacji w/w szpitala ślad po nim zaginął – opublikowano w MP Nr 52 z 3.VI. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 30.VI.1944 r. Sygn. Zg. 681/1947 [4/1096].

Gil Franciszek – syn Jana i Zofii (z d. Gawryluk), ur. 2.III.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. 27.VIII.1939 r. zmobilizowany do 29 PAL w Grodnie (przydzielony do taborów), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w Dz.U. Min. Spr. Nr 9 z 22.IX.1947 r. informacji o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31. XII.1946 r. Sygn. Zg. 108/1947 [4/536].

Gimik (Himik) Józef – syn Jana i Zofii (z d. Łotysz), ur. 14.IV.1889 r., zam. Studzianki, gm. Czarna Wieś (Czarna Białostocka). Jesienią 1941 r. został aresztowany przez władze

[334] Właściwie KL Neuengamme – założony na przedmieściach Hamburga hitlerowski obóz koncentracyjny.
[335] KL Bergen-Belsen – niemiecki obóz koncentracyjny położony w okolicy m. Bergen (Dolna Saksonia), istniejący w latach 1940-1945. W tym czasie zginęło w nim ok. 50 tys. więźniów oraz 20 tys. jeńców wojennych. 15.IV.1945 r. obóz wyzwoliły wojska brytyjskie (pomimo udzielonej pomocy 13 tys. spośród ocalałych więźniów zmarło [wskutek wyniszczenia organizmu] krótko po oswobodzeniu, w tym także i M. Gietling).

niemieckie i przewieziony do aresztu w Wasilkowie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 536/1947 [4/954].

Ginko Anatol – syn Jana i Anny (z d. b.d.), ur. w 1908 r. we wsi Michałówka [Michajło, pow. Dzisna (?)][336], zam. Białystok (?). 7.II.1944 r. powołany do wojska, wysłany na front razem z Jednostką Wojskową Nr 2134 [służył w 8 PP][337]. Zginął 2.II.1945 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Jastrowia (w chwili śmierci pozostawał w stopniu kaprala), [pochowany na Cmentarzu Wojennym w Wałczu Bukowinie][338]. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Wojsko Polskie – JW Nr 2642 (pismo L.Dz. 2098/Org/3 z 1.VI.1948 r.). Sygn. Zg. 321/1948 [4/2925].

Ginter Fania – z d. Cytron, córka Chaima Szolema i Judys (z d. b.d.), ur. w 1897 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przed wybuchem II WŚ przyjechała do Polski z Brazylii, zamieszkała w Białymstoku. W chwili wybuchu wojny nie mogła już opuścić miasta i wrócić do męża (zam. Rio de Janeiro, Brazylia), zmarła w Białymstoku 1.XI.1940 r., tam też pochowana. Sygn. Zg. 406/1948 [4/3009].

Gitzer Karol – syn Juliana i Marii (z d. Frank), ur. 31.X.1892 r. w Warszawie, zam. Białystok, pracownik służby więziennej w Białymstoku. Jako oficer rezerwy, został zmobilizowany do WP i wysłany na front, brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi – brak dalszych informacji o jego losach[339]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 495/1947 [4/914].

Glajt Abram Hersz – syn Icka Wolfa i Frajdli (z d. Kuperberg), ur. 29.I.1917 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 7.V.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Abrama Hersza Glajta, Chai Szajndli Glajt (prawdopodobnie żona Abrama Hersza), Wolfa i Mindli Przenica (rodzice Chai Szajndli) oraz Dawida i Dwojry Cyrli Braunów (wzajemne powiązanie z w/w nie zostały jasno określone) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 564/1948 [4/3164].

Glajt Chaja Szajndla – z d. Przenica, córka Wolfa i Mindli (z d. b.d.), ur. 9.IX.1918 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Zginęła w białostockim getcie 3.IV.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Chai Szajndli Glajt, Abrama Hersza Glajta (prawdopodobnie mąż Chai Szajndli), Wolfa i Mindli Przenica (rodzice Chai Szajndli) oraz Dawida i Dwojry Cyrli Braunów (wzajemne powiązanie z w/w nie zostały jednoznacznie określone) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 564/1948 [4/3164].

---

[336] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „A-M”*, Pruszków 1995 r., s. 176.
[337] Tamże, s. 176; Prawdopodobnie chodzi o 8 Bydgoski Pułk Piechoty (oddział LWP).
[338] Tamże, s. 176.
[339] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Gitzer Karol, ur. 31.X.1892 r. w Warszawie, por. OK IX (w innym miejscu OK III), więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 122, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 18.II.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 57.

Gleicher Abram – syn Chyla i Chai (z d. Entner), ur. 15.II.1889 r. we wsi Rajskie, pow. leski, woj. lwowskie, zam. Polańczyk. Wywieziony do getta we Lwowie (1942 r.), a następnie transportem do obozu koncentracyjnego Stutthof k. Gdańska, po wstępnej segregacji więźniów, przeprowadzonej przez władze obozowe, skierowany do komory gazowej. Zginął 7.VIII.1943 r. razem z żoną Brejną i córkami: Bejlą, Machlą (zgon synów Dawida i Mendla nie został udowodniony – wniosek oddalono). Wspólna teczka aktowa dla wszystkich w/w. Sygn. Zg. 23/1947 [4/455].

Gleicher Bejla – córka Abrama i Brejny (z d. Singer), ur. 13.III.1923 r. w Polańczyku, pow. leski, woj. lwowskie, zam. tamże. Zginęła 7.VIII.1943 r. w obozie koncentracyjnym Stutthof k. Gdańska. Wspólna teczka aktowa dla: Abrama, Brejny, Bejli, Dawida, Mendla i Machli Gleicher (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 23/1947 [4/455].

Gleicher Brejna – z. d. Singer, córka Arona i Liby (z d. Bules), ur. 25.XI.1889 r. we wsi Rapiszki, pow. leski, woj lwowskie, zam. Polańczyk. Zginęła 7.VIII.1943 r. w obozie koncentracyjnym Stutthof k. Gdańska. Wspólna teczka aktowa dla: Abrama, Brejny, Bejli, Dawida, Mendla i Machli Gleicher (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 23/1947 [4/455].

Gleicher Dawid – syn Abrama i Brejny (z d. Singer), ur. 29.VIII.1929 r. w Polańczyku, pow. leski, woj. lwowskie. Wniosek o uznanie za zmarłego oddalono jako nieudowodniony. Wspólna teczka aktowa dla: Abrama, Brejny, Bejli, Dawida, Mendla i Machli Gleicher (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 23/1947 [4/455].

Gleicher Machla – córka Abrama i Brejny (z d. Singer), ur. 25.I.1926 r. w Polańczku, pow. leski, woj. lwowskie, zam. tamże. Zginęła 7.VIII.1943 r. w obozie koncentracyjnym Stutthof k. Gdańska. Wspólna teczka aktowa dla: Abrama, Brejny, Bejli, Dawida, Mendla i Machli Gleicher (patrz wyżej). Sygn. Zg. 23/1947 [4/455].

Gleicher Mendel – syn Abrama i Brejny (z d. Singer), ur. 1.V.1936 r. W Polańczyku, pow. leski, woj. lwowskie. Wniosek o uznanie za zmarłego oddalono jako nieudowodniony. Wspólna teczka aktowa dla: Abrama, Brejny, Bejli, Dawida, Mendla i Machli Gleicher (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 23/1947 [4/455].

Gliński Stanisław – syn Pawła i Józefy (z Krzyżaninków), ur. 19.VIII.1901 r. w Białymstoku, zam. tamże. 11.V.1942 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Przebywał w obozie Majdanek, Groß-Rosen – stąd przewieziony 31.V.1944 r. do KL Flossenbürg[340] (nr więźnia 10830), a następnie do jego filii w Leitmeritz (Litomierzyce, Czechy), gdzie najprawdopodobniej zmarł 11.XII.1944 r. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 11.XII.1944 r. Sygn. Zg. 629/1947 [4/1045].

Gładczuk Stanisław – syn Zofii Gładczuk, ur. 3.II.1922 r. w Wesołowie, pow. Sokółka, zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka), robotnik. 19.VII.1943 r. aresztowany

[340] KL Flossenbürg – niemiecki obóz koncentracyjny usytuowany w pobliżu miasta Weiden (niedaleko granicy niemiecko-czeskiej) i umiejscowionych tam kamieniołomów granitu, istniał w latach 1938-1945; przez obóz przeszło ok. 96 tys. więźniów (wg innych danych 80 tys.), z czego ok. 30 tys. zginęło. 23.IV.1945 r. obóz wyzwoliły wojska amerykańskie. Jako ciekawostkę podać można fakt, że w/w obozie zamordowano opozycję antyhitlerowską związaną z zamachem na A. Hitlera (z dnia 20.VII.1944 r.).

przez Gestapo w czasie obławy na ukrywających się w lesie partyzantów, osadzony w więzieniu w Białymstoku (gdzie przebywał przez pięć tygodni). Następnie przewieziony do obozu koncentracyjnego w Lublinie (KL Majdanek), skąd regularnie przesyłał listy (ostatnią wiadomość przesłał 30.XII.1943 r.) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. W aktach znajdują się dwie karty pocztowe przesłane z KL Waffen SS Lublin (oryginały) oraz oryginał pisma Biura Informacyjnego PCK informującego o braku wiadomości w sprawie poszukiwań S. Gładczuka (pismo z 23.III.1948 r.). Sygn. Zg. 281/1949 [2/5508/2007].

Głowacki Bernard – syn Aleksandra i Albiny (z d. Pstrocka), ur. 20.V.1913 r. w Petersburgu, zam. Białystok, maszynista kolejowy. 17.VI.1941 r. oddelegowany przez władze radzieckie do Mołodeczna (odesłany na 4 dni), tam aresztowany i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 19/1949 [2/5255/2007].

Gniadek Władysław – syn Michała i Antoniny (z d. b.d.), ur. 6.VI.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. W lipcu 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w budynku Gestapo przy ul. Sienkiewicza 15. W sierpniu 1941 r., po krótkim przesłuchaniu, skazany na śmierć – wywieziony wraz z innymi skazanymi (tego dnia wywieziono 3 samochody skazanych) do lasu w okolicach Solnik i tam rozstrzelany. Sygn. Zg. 648/1947 [4/1064].

Gniłko Franciszek – syn Józefa i b.d., ur. w 1895 r. w Warszawie, zam. Michałowo, oficer rezerwy. W 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Naoczny świadek zeznał: „*...Jednego dnia, a mogło to być 5 listopada 1939 roku, przyjechałem razem z zaginionym* [Franciszek Gniłko] *do Michałowa. W miasteczku w pewnym momencie, gdy szliśmy po ciemku, zaświecono latarkami, poznano zagranicznego i aresztowano go. Była to miejscowa Milicja Obywatelska...*”[341] Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 5.XI.1942 r. Sygn. Zg. 475/1947 [4/896].

Godorowski Józef Marian – syn Józefa i Marii (z d. Tanalska/Tarzalska), ur. 19.III.1895 r. w Świerczynie (Kujawy), zam. Białystok, rewident skarbowy w Urzędzie Celnym w Białymstoku. Po wybuchu wojny zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak określenia daty mobilizacji i przydziału), po rozbiciu jego formacji przez nieprzyjaciela – wrócił do Białegostoku. 19.VII.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 502/1947 [4/921].

Goetr Jerzy – syn Aleksandra i Stanisławy (z d. Czerwińska), ur. 18.III.1905 r. w Radomiu, zam. Białystok, pracownik urzędu pocztowego. 8.I.1940 r. wywieziony przez władze radzieckie w głąb ZSRR, w marcu 1941 r. żona otrzymała list od znajomych informujący o śmierci męża (zmarł na zapalenie płuc w lutym 1941 r.). Opublikowano w Dz.U. Min.

[341] ASG, Sygn. Zg. 475/1947 [4/896], k. 5.

Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V. 1946 r. Sygn. Zg.299/1947 [4/725].

Gogiel Aleksy – syn Juliana i Anny (z d. Gościk), ur. w 1921 r. w kolonii Bielewicze, gm. Gródek, zam. tamże. W 1944 r. zmobilizowany przez RKU w Białymstoku do Armii Czerwonej i wysłany na front. Zginął w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Gdańska (23.II.1945 r.). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Gródku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 23.II.1945 r. Sygn. Zg. 748/1947 [4/1163].

Gogiel Włodzimierz – syn Juliana i Anny (z d. Gościk), ur. 1.VIII.1924 r. w kolonii Bielewicze, gm. Gródek, zam. tamże. W 1944 r. zmobilizowany przez RKU w Białymstoku do Armii Czerwonej i wysłany na front. 21.II.1945 r., w czasie natarcia na Królewiec, ciężko ranny w wyniku wybuchu granata. Zmarł w szpitalu wojskowym. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Gródku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 21.II.1945 r. Sygn. Zg. 749/1947 [4/1164].

Gogolewski Ignacy – syn Augustyna i Ludwiki (z d. Daniluk), ur. 2.II.1903 r. w Fastach, gm. Bacieczki (obecnie gm. Dobrzyniewo Duże), zam. tamże. W listopadzie 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Bacieczkach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 6/1949 [2/5242/2007].

Golczuk Konstanty – syn Gabriela i Marii (z d. Kleszczewska), ur. 4.X.1919 r. w Królowym Moście, gm. Gródek, zam. Białystok. W 1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 357/1948 [4/2960].

Goldberg Abram Mendel – syn Mojżesza i Rywki (z d. Wajs), ur. 15.II.1877 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, tam też zastrzelony 5.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Abrama Mendla Goldberga oraz jego syna Jakóba – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 475/1948 [4/3078].

Goldberg Chana – z d. Wilamowska, córka Josela i Bejli (z d. Szereniec), ur. w 1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zginęła 5.II.1943 r. – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 375/1948 [4/2978].

Goldberg Izrael Hersz – syn Moszka i Sury Bajli (z d. Rozenblat), ur. 18.IV.1881 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Zastrzelony w getcie białostockim 5.VI.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Goldberg: Izraela Hersza i Liby, ich syna Lejbusia oraz Pesli Goldberg i Fajgli Łai Wulsztat (ich wzajemne powiązania z Izraelem Herszem nie zostały jednoznacznie wyjaśnione) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 562/1948 [4/3162].

Goldberg Jakób – syn Abrama Mendla i Chai (z d. Szturmak), ur. 16.IV.1898 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, zastrzelony 15.VI.1943 r. na ulicach białostockiego getta. Wspólna teczka aktowa dla Jakóba oraz jego ojca Abrama Mendla Goldberga – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 475/1948 [4/3078].

Goldberg Lejbuś – syn Izraela Hersza i Liby (z d. Cukierman), ur. 22.X.1905 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginął 9.VII.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Lejbusia, jego rodziców: Izraela Hersza i Liby Goldbergów oraz Pesli Goldberg i Fajgli Łai Wulsztat (ich wzajemne powiązania z Lejbusiem nie zostały jednoznacznie wyjaśnione) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 562/1948 [4/3162].

Goldberg Liba – z d. Cukierman, córka Mendla i Sury (z Lipków), ur. 18.XII.1882 r. w Chęcinach, zam. Białystok. 5.VI.1942 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich na ulicach białostockiego getta. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Goldberg: Izraela Hersza i Liby, ich syna Lejbusia oraz Pesli Goldberg i Fajgli Łai Wulsztat (ich wzajemne powiązania z Libą nie zostały jednoznacznie wyjaśnione) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 562/1948 [4/3162].

Goldberg Pesla – z d. Rajz, córka Motela i Dwojry (z Manelów), ur. 16.X.1901 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, tam też zginęła 3.IX.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Pesli, małżonków Goldberg: Izraela Hersza i Liby, ich syna Lejbusia oraz Fajgli Łai Wulsztat (wzajemne powiązania wymienionych z Peslą Goldberg nie zostały jednoznacznie wyjaśnione) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 562/1948 [4/3162].

Goldenbach Salomon – syn b.d., ur. w 1912 r., zam. Białystok, nauczyciel. W 1941 r. wyjechał na wakacje do rodziców (wieś Potoczyska, poczta Siemakowice, pow. Horodenka), brak informacji o jego dalszych losach (inni świadkowie zeznają, że przebywał w Oświęcimiu). Sąd postanowił, na podstawie §300 instrukcji sądowej (?), sprawę skreślić z repertorium. Sygn. Zg. 178/1950.

Goldfarb Gienia – z d. Kantorowicz, córka Łazarza i Dory (z d. Kac), ur. 14.VIII.1893 r. w Białymstoku, zam. tamże, żona Nachmana Goldfarba. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie została zastrzelona wraz z rodziną 16.VIII. 1943 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Goldfarb: Nachmana i Gieni oraz ich syna Jakuba (patrz niżej). Siostra Kantorowicza Dawida, Kontorowicza Mojżesza, Liżańskiej Raisy oraz Rajchman Fani (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 631/1947 [4/1047].

Goldfarb Gienia – z d. Juszyńska, córka Moszy i Maszy (z d. b.d.), ur. w 1895 r. w Białymstoku, zam. tamże. W lutym 1942 r. wywieziona z getta w Białymstoku do hitlerowskiego obozu pracy Treblinka – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 1.I. 1947 r. Wspólna teczka aktowa dla Gieni, jej brata Abrama Juszyńskiego, Frydy Juszyńskiej (żona Abrama, a bratowa Gieni) oraz Niny Juszyńskiej (córka Abrama i Frydy) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 237/1949 [2/5466/2007].

Goldfarb Jakub – syn Nachmana i Gieni (z d. Kantorowicz), ur. 10.IX.1919 r. w Białymstoku, zam. Warszawa, student medycyny. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku, 16.VIII.1943 r. zastrzelony wraz z rodziną w czasie likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla Jakuba i jego rodziców: Nachmana i Gieni (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 631/1947 [4/1047].

Goldfarb Mojsze Chaskiel vel Moses – syn Rachmiela i Szejny (z d. Aronzon), ur. w 1875 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, w 1942 r. wywieziony do KL Treblinka – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Wspólna teczka aktowa dla Mosesa Goldfarba, a także rodziny Monczerów: Miriam (siostra Mosesa), Rubina (mąż Miriam) oraz ich syna Rachmiela – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 109/1949 [2/5343/2007].

Goldfarb Nachman – syn Jakuba i Soni (z d. Grynberg), ur. 24.XII.1892 r. w Białymstoku, zam. tamże, przemysłowiec budowlany. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie pracował w Judenracie (wg innych zeznań był jego członkiem)[342]. Zastrzelony wraz z rodziną 16.VIII.1943 r. (w czasie likwidacji getta). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Goldfarb: Nachmana i Gieni oraz ich syna Jakuba (patrz wyżej). Sygn. Zg. 631/1947 [4/1047].

Goldflam Mendel – syn Jankiela i Sory (z d. b.d.), ur. w 1900 r. w Warszawie, zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie w dniu 15.IX.1942 r. został zastrzelony. Wspólna teczka aktowa dla Mendla Goldflama, jego córki Elki Słowik (z d. Goldflam) oraz wnuka – Jankiela Słowika (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 332/1948 [4/2936].

Goldman Szoel – syn Mojżesza i Gitli (z d. Cytron), ur. 1.XI.1894 r. w Białymstoku, zam. tamże, nauczyciel. Naoczny świadek zeznał: „*...W dniu 27 czerwca 1941 r. wojska niemieckie wkroczyły do Białegostoku i podpaliły szereg zabudowań przy ul. Warszawskiej, Legionowej, Suraskiej, Sosnowej, Rynek Kościuszki. Ludzie uciekali stamtąd, a Niemcy strzelali do uciekających.* [...] *W sobotę 28 czerwca lub też niedzielę 29 czerwca 1941 r. na nasze podwórko przynieśli konającego już Szoela Goldmana, który zmarł na naszym podwórku* [przy ul. Kupieckiej – przyp. autora]. *Pogrzeb Goldmana odbył się następnego dnia. Wg przepisów rytualnych żydowskich pogrzeby normalnie nie mogą się odbywać w soboty z uwagi na niemożność odmawiania niektórych niezbędnych modlitw...*”[343]. Sygn. Zg. 279/1947 [4/705].

Goldszmidt Abram Szlejma – syn Ajzyka i Simy Fajgli (z d. Karszenbaum), ur. w 1906 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Przebywał w białostockim getcie, zastrzelony 16.VIII.1943 r., podczas likwidacji wspomnianego getta. Wspólna teczka aktowa dla Abrama Szlejma

[342] Judenrat – Rada Żydowska lub też Żydowska Rada Starszych, wprowadzona przez niemieckie władze okupacyjne w 1939 r. forma sprawowania władzy nad skupiskami ludności żydowskiej (getta). W skład rady wchodziło 12-24 członków (mężczyzn), kompetencje judenratów ograniczały się do wykonywania poleceń i żądań okupanta (niemieckie władze administracyjne stanowiły władzę zwierzchnią rady) oraz wypełniania zadań administracyjnych w getcie (min. ewidencja ludności, przygotowywanie transportów do obozów pracy, itp.).
[343] ASG, Sygn. Zg. 279/1947 [4/705], k. 3 – 3v.

Goldszmidta, jego matki Simy Fejgli Goldszmidt oraz stryja Srula Goldszmidta – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 331/1948 [4/2935].

Goldszmidt Sima Fajgla – z d. Karszenbaum, córka Joska i Sory (z d. Luft), ur. w 1874 r. w Szydłowie, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, zastrzelona 16.VIII.1943 r. (w wyniku akcji likwidacyjnej getta). Wspólna teczka aktowa dla Simy Fejgli Goldszmidt, jej syna Abrama Szlejma Goldszmidta oraz jej szwagra Srula Goldszmidta – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 331/1948 [4/2935].

Goldszmidt Srul – syn Jankiela i Gitli Szajndli (z d. Finkielsztejn), ur. 13.III.1878 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Umieszczony przez władze niemieckie w białostockim getcie, zastrzelony 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji wspomnianego getta. Wspólna teczka aktowa dla Srula Goldszmidta, jego bratowej Simy Fejgli Goldszmidt oraz bratanka – Abrama Szlejma Goldszmidta (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 331/1948 [4/2935].

Goldsztejn Chaja Rywka – z d. Goldsztejn, córka Moszki i Frejdy (z d. Kapica), ur. w 1897 r. (w innym miejscu jako data urodzenia występuje 1904 r.) w Białymstoku, zam. tamże, gospodyni domowa. Zginęła w getcie w Białymstoku w sierpniu 1943 r. („w trakcie likwidacji ostatniego getta"). Datę zgonu ustalono na 31.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Chai Rywki Goldsztej oraz jej brata Gerszona Goldsztejna – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 125/1950.

Goldsztejn Gerszon – syn Moszki i Frejdy (z d. Kapica), ur. w 1898 r. w Białymstoku, zam. tamże, kupiec. Zginął w sierpniu 1943 r. w białostockim getcie. Datę zgonu ustalono na 31.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Gerszona Goldsztejna oraz jego siostry Chai Rywki Goldsztejn (patrz wyżej). Sygn. Zg. 125/1950.

Goldsztejn Hirsz – syn Moszki i Frejdy (z d. Kapica), ur. 1.I.1895 r. w Janowie, pow. Sokółka, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zastrzelony na ul. Nowy Świat 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta (zastrzelony za stawianie oporu przy aresztowaniu). Wspólna teczka aktowa dla braci Goldsztejn: Hirsza i Jankiela – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 92/1948 [4/2706].

Goldsztejn Jankiel – syn Moszki i Frejdy (z d. Kapica), ur. 22.VIII.1901 r. w Janowie, pow. Sokółka, zam. Białystok. Zastrzelony 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta w Białymstoku – stawiał opór przy wyprowadzaniu z mieszkania na ul. Nowy Świat 25. Wspólna teczka aktowa dla braci Goldsztejn: Jankiela i Hirsza (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 92/1948 [4/2706].

Golecki Piotr – syn Józefa i Marii (z d. Roszko), ur. 29.VI.1909 r. w Milewskich, gm. Kalinówka (obecnie gm. Jasionówka), zam. tamże. 15.VII.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, przebywał w KL Lublin. Następnie przewieziony do obozu na terenie Niemiec, 15.IX.1945 r. zmarł na gruźlicę w Szpitalu Misji Watykańskiej w Vaihingen/Enz (Badenia-Wirtembergia, Niemcy), tam też pochowany. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Kierownictwo Polskiej Opieki Społecznej (Gross-Sachsenhem, 4.IV.1946 r.). Sygn. Zg. 145/1949 [2/5378/2007].

Gołaszewski Marcin – syn Jana i Katarzyny (z d. Krajewska), ur. 13.XI.1882 r., zam. Łapy. 6.X.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP i na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Łapach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 112/1948 [4/2725].

Gołembiewski Jan – syn Wincentego i Rozalii (z d. Popławska), ur. w 1913 r. w Niewodnicy, gm. Juchnowiec, zam. b.d., rolnik. W 1942 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Po upływie 3 miesięcy (tj. we wrześniu 1942 r.), wywieziony transportem z innymi więźniami skazanymi na śmierć (około 170 osób) i prawdopodobnie stracony w okolicach Nowosiółek (tam też pogrzebany). Zgodnie z art. 12 Dekretu z dn. 29.VIII. 1945 r. opublikowano w MP Nr 47 z 30.V.1946 r. ogłoszenie o uznaniu Jana Gołembiewskiego (po upływie 1 miesiąca od daty publikacji) za zmarłego w przypadku nie zgłoszenia się na publikowane wezwanie. W aktach występuje również wariant nazwiska pisany – „Gołębiewski". Sygn. Zg. 4/1946 [4/281].

Gołębiowski Jan – syn Aleksandra i Tekli (z d. Sawicka), ur. 26.XI.1895 r. w Mińsku Litewskim (Mińsk, Białoruś), zam. Wilno, pracownik Dyrekcji Kolei Państwowych w Wilnie. 17.II.1941 r. aresztowany „przez Litwinów", brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 270/1947 [4/696].

Gołubowski Jan – syn Teodora i Katarzyny (z d. Pietrow), ur. 24.III.1893 r. we wsi Biskupice Nowe, gm. Lechaniec, pow. Grójecki, zam. Białystok. W 1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie wywieziony do obozu Stutthof k. Gdańska (luty 1944 r.). Brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z obozu pochodził z 4.V.1944 r.). Sąd postanowił opublikować w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1946 r. Sygn. Zg. 154/1946 [4/430].

Goniądzka Fruma – z d. [Jesionowska], córka Mejłacha i Lei (z d. Gielczyńska), ur. w 1877 r. w Knyszynie, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przewieziona (wraz z innymi mieszkańcami pochodzenia żydowskiego) z Knyszyna do Białegostoku (osadzeni w barakach 10 Pułku [Ułanów Litewskich]), gdzie zmarła śmiercią naturalną 12.XI.1942 r. Sygn. Zg. 456/1947 [4/877].

Gontar Jan – syn Jana i Marii (z d. b.d.), ur. 5.VIII.1871 r., zam. Zaleszany (Zalesiany (?)), gm. Michałowo. W 1944 r., jako sołtys wsi Zaleszany, został aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Grodnie. Następnie przewieziony do więzienia w Mińsku, gdzie zmarł na dezynterię (właściwie dyzenterię – czerwonkę) 3.V.1945 r. Sygn. Zg. 353/1948 [4/2956].

Gońko Witold – syn Stanisława i Zofii (z d. Panasewicz), urodzony 8.V.1908 r. w Białymstoku, zam. tamże (?), szewc. 1.VII.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, cela nr 29. Rozstrzelany 1.VIII.1943 r. – na ścianie celi widniał napis, że został „wywieziony na rozstrzał". Sygn. Zg. 44/1946 [4/321].

Gorelik Piotr – syn Aleksandra i Heleny (z Pokuci), ur. 1.XI.1894 r. w Moryniu, pow. Nowogródek (Pomorski), zam. Białystok, przodownik Policji Państwowej w Białymstoku. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej – przebywał w obozie w Ostaszkowie, brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z obozu przesłał w grudniu 1939 r.)[344]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 625/1947 [4/1041].

Goroszkiewicz Grzegorz – syn Wasyla i Agaty (z d. Domań), Rosjanin, ur. 20.VI.1888 r. we wsi Dasze, gm. Kleszczele, pow. Bielsk Podlaski, zam. Białystok, robotnik. W lipcu 1914 r. powołany przez władze carskie do wojska, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1922 r. Sygn. Zg. 195/1950.

Gosiewski Stanisław – syn Czesława i Emilii (z d. Rowińska), ur. 15.IV.1905 r. w Wiżajnie (?) na Wileńszczyźnie (w innym miejscu mowa jest o Wejwerach pod Kownem), zam. Białystok, nauczyciel gimnazjalny. W sierpniu 1939 r., jako oficer rezerwy (por. rezerwy), powołany do 42 PP w Białymstoku (prawdopodobnie podczas mobilizacji z 24.VIII.1939 r.) i wysłany na front, w nocy z 12 na 13.IX.1939 r. zaginął w okolicach Łętownicy pod Ostrołęką. W aktach znajdują się oryginały pism (wraz z oryginalnymi kopertami i stemplami) Deutsches Rotes Kreuz (Niemieckiego Czerwonego Krzyża) z 21.XI.1940 r. i 14.IV.1943 r. Pierwsze z nich (S/PO/I/v.H/M) informuje o braku jakichkolwiek wieści o zaginionym, drugie (S-PO/I.vL/Dl.) natomiast donosi, że porucznik rezerwy Gosiewski z 42 PP znajduje się na liście zaginionych Polskiej Komisji Strat Oflagu VII A. Sygn. Zg. 283/1948 [4/2887].

Gościk Aleksander – syn Józefa i Pauliny (z d. Nos), ur. 11.X.1924 r. w kol. Bielewicze, gm. Gródek, zam. tamże. W 1944 r. wcielony przez RKU w Białymstoku do Armii Czerwonej i wysłany na front (strzelec w pułku przeciwartyleryjskim). W II połowie lutego 1945 r. w okolicach Chojnic został ranny w czasie walk z oddziałami niemieckimi. Zmarł w wyniku odniesionych ran (otrzymał postrzał z karabinu maszynowego w brzuch). Pochowany na polu walki. Sygn. Zg. 729/1947 [4/1144].

Gościk Konstanty – syn Józefa i Anny (z d. Ostrowiecka), ur. 11.VIII.1907 r. we wsi Bielewicze, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1939 r. powołany do Wojska Polskiego, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie jenieckim. Po wyzwoleniu obozu przez armię radziecką ponownie wcielony do wojska (tym razem do Armii Czerwonej). 21.III.1945 r. zginął na froncie w okolicach m. Bładnac (b. Prusy Wschodnie). W aktach znajdują się odpisy: zawiadomienia o śmierci wystawionego przez Attache Wojskowego przy Ambasadzie RP w Moskwie (pismo nr 294/At/48 z 26.II.1948 r.) oraz zawiadomienia wystawionego przez MON Departament

[344] Na listach polskich jeńców wojennych zamordowanych i zaginionych w czasie II WŚ figuruje: Gorelik Piotr, ur. 1.XI.1894 r. w Moryniu, przod. Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 18.II.2011 r.).

Poboru i Uzupełnień (pismo nr 2839/K/I, Warszawa 17.IV.1948 r.). W aktach występuje również wariant nazwiska pisany „Gostik". Sygn. Zg. 136/1950.

Gotlib Bejla – z d. Gierszuni, córka Szołema/Szolema i Małki (z d. b.d.), ur. w 1890 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zastrzelona 10.II.1943 r. w czasie jednej z akcji likwidacyjnych w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Bejli i Lejba Gotlibów (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 420/1948 [4/3023].

Gotlib Lejb – syn Abrama i Frumy (z d. Kapłan), ur. w 1886 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał wraz z żoną w białostockim getcie, tam też zastrzelony 10.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Lejba i Bejli Gotlibów (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 420/1948 [4/3023].

Goz Jona – syn Abrama i Sury (z d. b.d.), ur. 1.V.1875 r. w Gródku, zam. tamże. Zmarł śmiercią naturalną 15.IV.1926 r., pochowany na cmentarzu w Gródku. Sygn. Zg. 216/1948 [4/2825].

Goz Merka – z d. Kaganowicz, córka Izaaka i Szejny (z d. b.d.), ur. 5.X.1880 r. w Krynkach, zam. Białystok, żona Jony Goz. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zastrzelona 20.I.1943 r. po odkryciu schronu, w którym ukrywała się wraz z innymi mieszkańcami domu (schron znajdował się w piwnicy przy ul. Ciepłej 18). Wspólna teczka aktowa dla Merki Goz, jej córki Szejny Goz, Calko Wolfa (szwagier), Rywki Wolf (siostra), Fiszela Wolfa (siostrzeniec) i Symy Okuń (siostrzenica) z mężem Berko Okuniem – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 215/1948 [4/2824].

Goz Szejna – z d. Goz, córka Jony i Merki (z d. Kaganowicz), ur. 15.VI.1915 r. w Gródku, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie. 20.I.1943 r. zastrzelona w schronie przy ul. Ciepłej 18. Wspólna teczka aktowa dla Szejny Goz, jej matki Merki Goz, Calko Wolfa (wuj), Rywki Wolf (ciocia), Fiszela Wolfa (brat cioteczny) i Symy Okuń (siostra cioteczna) z mężem Berko Okuniem – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 215/1948 [4/2824].

Górecki Józef – syn Antoniego i Michaliny (z d. b.d.), ur. 2.VII.1913 r. w Ostrowiu Nowym (Nowy Ostrów), pow. Sokółka, zam. Białystok. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do 29 PAL w Grodnie i wysłany na front. Przebywał z pułkiem w okolicach Radomia, następnie pod Sulejowem oddział został rozbity – brak informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 534/1947 [4/952].

Górski Edwin – syn Władysława i Apolonii (z d. Kosińska), ur. 10.V.1908 r., zam. Supraśl. 31.V.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku (oskarżony o „nieprzychylne odnoszenie się do Niemiec i samych Niemców w czasie dowojennym"). 31.VII.1943 r. został rozstrzelany (wraz z sześcioma innymi osobami) w okolicach wsi Bacieczki (por. Szulc Józef). Sygn. Zg. 289/1947 [4/715].

Górski Zbigniew – syn Michała i Anny (z d. Hobgarska (?)), ur. 26.VII.1898 r. we Lwowie, zam. Białystok. 10.VII.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony

w więzieniu w Białymstoku, stracony jeszcze tego samego dnia. Jak zeznał naoczny świadek: *„...W czasie okupacji niemieckiej pracowałem w administracji więzienia w Białymstoku na polecenie organizacji podziemnej, przy depozytach więźniów. W dniu 10 lipca 1943 r. do więzienia był dostarczony również i Zbigniew Górski. Część więźniów* [prawdopodobnie około 85 osób – przyp. autora] *wywieźli na rozstrzelanie i w ich liczbie Zbigniewa Górskiego w kierunku Bacieczek – Marczuka. Inni członkowie naszej organizacji widzieli z dachów wagonów na stacji Białystok Centralny jak rozstrzeliwano pod lasem koło Bacieczek osoby wywiezione 10 lipca 1943 r. Depozyty osób wywiezionych na rozstrzelanie zabierało Gestapo. Mała część aresztowanych została zwolniona z więzienia, byli to ci, których nie rozstrzelano. Depozyta rozstrzelanych Gestapo zabrało 11 lipca 1943 r....”*[345]. Sygn. Zg. 260/1948 [4/2868].

Górski Zbigniew Stanisław – syn Michała i Anny (z d. Habgarska), ur. 26.VII.1898 r. we Lwowie, zam. Białystok. 10.VII.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne w charakterze zakładnika, brak dalszych danych o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP Nr 108 z 15.VIII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 16/1947 [4/448].

Grabek Leon – syn Ignacego i Zofii (z d. b.d.), ur. 28.VI.1895 r. w majątku Ossolin, pow. Opatów (obecnie pow. Sandomierz), zam. Białystok, urzędnik Urzędu Wojewódzkiego Białostockiego. W czasie okupacji niemieckiej aresztowany wraz z dwoma swoimi synami (brak bliższej daty aresztowania), przebywał w KL Stutthof k. Gdańska, gdzie zmarł na tyfus 17.IV.1945 r. Jednym ze świadków zeznających w postępowaniu był przedwojenny białostocki lekarz dr Walenty Wolański (pełniący obowiązki lekarza szpitala obozowego w KL Stutthof). Sygn. Zg. 544/1948 [4/3144].

Grabowski Jan – syn Aleksandra i Antoniny (z d. Moszczyńska), ur. 27.XII.1912 r. we wsi Grabowo, pow. przasnyski, zam. Białystok (do 1940 r.), listonosz. 13.VII.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie, brak dalszych danych o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 4/1947 [4/436].

Grabowski Józef – syn Tomasza i Marianny (z d. Pietrzak), ur. w 1874 r., zam. Białystok. W 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 12 z 1.XI.1947 r. oraz na tablicy ogłoszeń w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 248/1947 [4/675].

Grabowski Józef – syn Jana i Anny (z d. Turecka), ur. 25.X.1907 r. w Choroszczy, pow. Białystok, zam. b.d., pracownik fizyczny kolei. 27.V.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 31.VII.1943 r. o godz. 2 nad ranem wywieziony wraz z innymi (łącznie 180 osób) w okolice Bacieczek i tam rozstrzelany. Sygn. Zg. 329/1947 [4/755].

[345] ASG, Sygn. Zg. 260/1948 [4/2868], k. 6.

Grabowski Wacław – syn Marcina i Aleksandry (z d. Galińska), ur. 25.V.1899 r. we wsi Leśne (?), pow. Łomża, zam. Białystok. W 1939 r., jako zawodowy podoficer, zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak określenia daty mobilizacji i przydziału). W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie koncentracyjnym na terenie Niemiec – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość z obozu przesłał w 1944 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 128/1949 [2/5361/2007].

Grabowski Władysław – syn Jana i Michaliny (z d. Rutkowska), ur. 15.III.1907 r. w Szafrankach, gm. Trzcianne (obecnie gm. Tykocin), zam. tamże, rolnik. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Naoczny świadek zeznał: „*...Daty nie pamiętam około 15 lutego 1944 r. nad ranem Grabowski został wywołany, a kiedy spytał się czy ma iść z futrem, strażnik machnął ręką, że wszystko jedno. Widziałem przez okno, że Grabowskiego wywieziono w aucie wraz z Żydami, za nimi zaś jechało auto z karabinami maszynowymi. Wszyscy mówili, że wywieźli ich na śmierć, zresztą działo się to tak jak przy wywożeniu na rozstrzał...*”[346] Sygn. Zg. 311/1949 [2/5536/2007].

Grawe Zelman – syn Mojżesza i Elki (z Bursztynów), ur. b.d., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony został w białostockim getcie. W sierpniu 1943 r. pobity przez żandarmów niemieckich, w wyniku czego zmarł 16.VIII.1943 r. Pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 692/1947 [4/1107].

Grądzki Stanisław – syn Konstantego i Józefy (z d. Rutkowska), ur. w 1905 r. we wsi Łaziuki, gm. Krypno (obecnie gm. Tykocin), zam. tamże. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Krypnie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 329/1948 [4/2933].

Gregorczuk Aleksander – syn Feliksa i Józefy (z d. Borowska), ur. 18.VII.1892 r. w Lewickich, zam. Białystok, prawdopodobnie funkcjonariusz Policji Państwowej. We wrześniu 1939 r. ewakuowany wraz z innymi funkcjonariuszami w kierunku Wilna – dostał się do niewoli radzieckiej, wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 166/1948 [4/2777].

Greś Zofia – z d. Żakowska, córka Bolesława i Anny (z d. Romanowska), ur. 28.XI.1907 r. w Starosielcach, zam. Białystok. 21.VII.1944 r. poniosła śmierć podczas nalotu bombowego (zginęła na ul. Elektrycznej). Sygn. Zg. 362/1948 [4/2965].

Grisman Bajla Mirla – z d. Wajngarten, córka Pereca i Szpryncy Marii (z d. Zylberberg), ur. 18.I.1884 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, tam też zastrzelona 6.V.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Bajli Mirli Grisman, Mejłocha Grismana (prawdopodobnie mąż Bajli Mirli) oraz Herszela

[346] ASG, Sygn. Zg. 311/1949 [2/5536/2007], k. 16.

Wajngarten (brat Bajli Mirli) i Brandli Wajngarten (prawdopodobnie żona Herszela) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 565/1948 [4/3165].

Grisman Mejłoch – nieślubny syn Lejbusia Zylberberga i Estery Grisman, ur. 24.XII.1884 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Zginął w białostockim getcie 2.I.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Mejłocha Grismana, Bajli Mirli Grisman (prawdopodobnie żona Mejłocha) oraz Herszela Wajngarten (brat Bajli Mirli) i Brandli Wajngarten (prawdopodobnie żona Herszela) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 565/1948 [4/3165].

Grodecki Jan – patrz Gródecki Jan.

Grodzieńska Basia – z d. Junowicz, córka Enacha i Rochli (z d. Goldberg), ur. w 1908 r. w Knyszynie, zam. tamże. 2.XI.1942 r. niemieckie władze okupacyjne rozpoczęły wywóz ludności pochodzenia żydowskiego zamieszkałej w Knyszynie do baraków 10 PUL w Białymstoku. W czasie wspomnianej akcji (przy próbie ucieczki) zastrzelona została Basia Grodzieńska. Sygn. Zg. 18/1948 [4/2634].

Grodzieńska Szosza – z d. Goldfarb, córka Abrama i Sary (z d. b.d.), ur. 3.XII.1875 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1943 r. zastrzelona razem z mężem przez niemieckie władze okupacyjne (zabici podczas likwidacji getta w Białymstoku). Wspólna teczka aktowa dla Chaima i Szoszy Grodzieńskich – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 26/1947 [4/457].

Grodzieńska Zelda – z d. Ary, córka Moszego i Tauby (z d. b.d.), ur. 17.III.1892 r. w Choroszczy, zam. Białystok, żona Zachariasza Grodzieńskiego (patrz wymieniony). Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, tam też zginęła w sierpniu 1943 r. Sygn. Zg. 73/1949 [2/5307/2007].

Grodzieński Chaim – syn Mejera i Szejny (z d. Dąbczak), ur. 10.XI.1872 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelony wraz z żoną w trakcie likwidacji getta w Białymstoku (1943 r.). Wspólna teczka aktowa dla Chaima i Szoszy Grodzieńskich – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 26/1947 [4/457].

Grodzieński Josel – syn Chaima i Szejny (z d. Dąbczak), ur. w 1895 r. w Białymstoku, zam. tamże. 3.I.1944 r. przewieziony z getta w Białymstoku do obozu w Oświęcimiu. Po przyjeździe władze obozowe rozdzieliły przetransportowanych na zdolnych do pracy oraz tych, którzy do pracy się nie nadawali. Ci ostatni zostali straceni w obozowym krematorium, wśród nich był również i Josel Grodzieński. Sygn. Zg. 641/1947 [4/1057].

Grodzieński Zachariasz – syn Dawida i Chai (z d. b.d.), ur. 1.IV.1891 r. w Grodnie, zam. Białystok, kupiec, mąż Zeldy Grodzieńskiej (patrz wymieniona). W kwietniu 1940 r. zginął w wypadku kolejowym w okolicach Baranowicz. Sygn. Zg. 74/1949 [2/5308/2007].

Gródecki Jan – syn Władysława i Leokadii (z d. Stygnewska/Stegnerska), ur. 26.X.1919 r. we wsi Władysławowo, pow. Sierpc (obecnie pow. Żuromin), zam. Białystok. 4.XI.1944 r. zmobilizowany przez RKU w Białymstoku i wysłany na front (służył w 30 PP[347], or-

[347] 30 Pułk Piechoty (LWP) – sformowany jesienią 1944 r. w okolicach Białegostoku oddział piechoty LWP, wchodził w skład 9 Drezdeńskiej DP walczącej w ramach 2 Armii WP; po zakończeniu działań wojennych stacjonował w garnizonie Rzeszów.

kiestra), w czasie walk nad Odrą i Nysą został ranny w bombardowaniu („oderwaną miał rękę lewą oraz wyrwany bok"). Podczas transportowania rannego do szpitala nastąpił kolejny nalot – Jan Gródecki najprawdopodobniej spłonął od wybuchu bomby. Pomimo wysokiego prawdopodobieństwa zgonu, Sąd oddalił wniosek z powodu braku jednoznacznego dowodu śmierci (żaden ze świadków nie widział zwłok). Po ponownym złożeniu wniosku, Sąd zalecił opublikowanie w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 315/1947 [4/741], Sygn. Zg. 481/1947 [4/902].

Gródzki Icek – syn Arona i Rochli (z d. Kapłan), ur. 15.VII.1898 r. (w innym miejscu jako datę ur. podano 1910 r.) w Białymstoku, zam. tamże, piekarz. 30.VI.1941 r., razem z innymi osobami wyznania mojżeszowego, spalony żywcem w białostockiej bożnicy. Wspólna teczka aktowa dla: Kapusty Abrama, Kapusty Chai, Kapusty Rywki oraz Gródzkiego Icka – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 109/1950.

Gruberski Kazimierz – syn Wiktora i Zofii (z d. Kowalska), ur. 5.II.1895 r., zam. Białystok. W maju 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 551/1947 [4/969].

Gruberski Władysław – syn Franciszka i Heleny (z d. Zep), ur. 14.VI.1908 r. w Baku (Kaukaz), zam. Białystok (od 1920 r.), plutonowy rezerwy WP. 12.VIII.1944 r. zmobilizowany do 2 Armii Wojska Polskiego, 9 [Drezdeńskiej] Dywizji Piechoty, 30 pułku piechoty, plutonu łączności. 16.IV.1945 r. forsując Nissę (Nysę), jako dow. plutonu łączności, sprawdzał wykonane prace łącznościowe, nieszczęśliwie nastąpił na minę – zmarł w wyniku odniesionych ran w szpitalu polowym w Ratenbergu (?). Sygn. Zg. 81/1946 [4/358].

Grudziński Wacław – syn Józefa i Marii (z d. Janczewska), ur. w 1899 r. w Brzostowicy Wielkiej, pow. Grodno (obecnie Białoruś), zam. Białystok (?). Jako plutonowy WP brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi [służył w 1 Pułku Artylerii Lekkiej][348], zginął na polu chwały 10.III.1945 r. – pochowany „obok drogi na południowym skraju lasu wsi Litzmanshagen" (?) [pochowany na Cmentarzu Wojennym w Kamieniu Pomorskim][349]. W aktach znajdują się odpisy zawiadomień o śmierci przesłanych przez: Wydział Wojskowy Zarządu Miejskiego w Białymstoku (pismo Nr 21/III – Wojsk. z dnia 17.VI.1945 r.) oraz Dowództwo Jednostki Wojskowej Poczta Polowa 63409 (pismo z 10.VII.1945 r.). Sygn. Zg. 403/1948 [4/3006].

Gruntowicz Mikołaj – syn Antoniego i Marii (z d. Bierycka), ur. 25.IX.1925 r. we wsi Łuka (obecnie nieistniejąca), gm. Narewka, zam. Białystok. Zmobilizowany do wojska i wysłany na front (data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone), zginął 6.IV. 1945 r. w czasie działań wojennych w okolicach Królewca, tam też pochowany. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Wydział Wojskowy Zarządu

[348] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „A-M"*, Pruszków 1995 r., s. 192; Prawdopodobnie chodzi o 1 Berliński Pułk Artylerii Lekkiej (LWP) walczący w składzie 1 DP im. T. Kościuszki.
[349] Tamże, s. 192.

Miejskiego w Białymstoku (pismo No 70/III – 45 z 30.VII.1945 r.). Sygn. Zg. 262/1948 [4/2870].

Grupa Teodora – z d. Kibok, córka Jerzego i Pelagii (z d. b.d.), ur. 17.II.1900 r. (w innym miejscu jako datę urodzin podano 19.I.1901 r.) w Miżewiczach, pow. Słonim, woj. nowogródzkie (obecnie Białoruś), zam. Choroszcz (nie było to stałe miejsce jej zamieszkania, jednocześnie jedyne znane miejsce pobytu przed wybuchem II WŚ). W 1937 r. umieszczona w Szpitalu Psychiatrycznym w Choroszczy, gdzie stale przebywała do momentu wybuchu II WŚ (ostatnie wiadomości o stanie jej zdrowia przesłano latem 1939 r.) – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Choroszczy ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 298/1948 [4/2902].

Gruszewska Maria – z d. Jaroszuk, córka Józefa i Olgi (z d. b.d.), ur. 6.I.1909 r. we wsi Topolany, pow. Białystok. 23.VIII.1943 r. aresztowana w Supraślu przez niemieckie władze okupacyjne, a następnie wywieziona do KL Majdanek. Z obozu przesłała list do męża, brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Supraśl ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 351/1947 [4/776].

Gryc Antoni – syn Mikołaja i Katarzyny (z d. b.d.), ur. w 1886 r. we wsi Cisówka, gm. Michałowo, pow. Białystok, zam. tamże. Zmarł śmiercią naturalną 22.III.1940 r., pochowany na cmentarzu prawosławnym w Jałówce. Sygn. Zg. 37/1947 [4/466].

Gryc Sergiusz – syn Michała i Marii (z d. Kulesza), ur. 17.IX.1922 r. w Majówce, gm. Zabłudów (obecnie gm. Supraśl), zam. tamże. W 1944 r. zmobilizowany do WP, służył w I Brygadzie Wojsk Wewnętrznych – zginął 8.V.1945 r. w czasie walk z partyzantami. W aktach znajduje się zawiadomienie o śmierci przesłane przez WP JW 2642 (pismo L.Dz. 2746/Org/J z 13.VII.1948 r.). Sygn. Zg. 24/1949 [2/5260/2007].

Grycendler Bronisława – patrz Rotberg Bronisława.

Grycuk Mikołaj – syn Juliana i Marii (z d. Łoszakiewicz), ur. 2.II.1917 r., zam. Gródek. 1.V.1941 r. wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej (VIII.1941 r.), w czasie transportu do obozu zasłabł – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Gródku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 198/1948 [4/2807].

Grygielewicz Kazimierz – syn Karola i Amelii (z d. Serewicz), ur. 15.V.1895 r. w Cegielni (Litwa), zam. Wólka Ratowiecka, gm. Czarna Białostocka. Latem 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie wywieziony w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Gminy w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 444/1947 [4/865].

Grygo Edward – syn Edwarda i Walerii (z d. Olechno), Polak, ur. 4.IX.1923 r. we wsi Kropiwnice/Kropiewice, gm. Kalinówka, zam. tamże. W czerwcu 1940 r. wzięty przez wła-

dze radzieckie na roboty przymusowe, następnie zmobilizowany do wojska i wysłany na front. Zginął na polu chwały 5.III.1945 r. (w chwili śmierci pozostawał w stopniu kaprala), pochowany na cmentarzu we wsi Klaushagen (Kluczewo, woj. zachodniopomorskie). W aktach znajduje się oryginał zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Wydział Wojskowy Starostwa Powiatowego w Białymstoku (pismo Wojsk. I/80 z 27.VIII.1945 r.). Sygn. Zg. 271/1948 [4/2877].

Grygorcewicz Nikodem – syn Michała i Karoliny (z d. Szabuni), ur. w 1864 r. we wsi Jankowicze, gm. Naliboki, pow. Stołpce, zam. tamże, rolnik. Zmarł śmiercią naturalną 1.XII. 1936 r., pochowany na cmentarzu katolickim w Nalibokach. Sygn. Zg. 31/1947 [4/461].

Grygorczuk Jan – syn Zachariasza i Julii (z d. Abramczuk), ur. 23.III.1917 r. we wsi Potoka, gm. Zabłudów (obecnie gm. Michałowo), pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1944 r. zmobilizowany został do Armii Czerwonej, zginął na froncie 16.II.1945 r. Sygn. Zg. 76/1950.

Grygorczuk Konstanty – syn Kazimierza i Zofii (z d. Fiedoruk), ur. 18.IV.1918 r. w Saratowie (Rosja), zam. Folwarki Wielkie, gm. Zabłudów, pracownik stacji kolejowej w Kurianach, gm. Zielona (obecnie gm. Zabłudów). 2.V.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie dostał się do niewoli niemieckiej). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Dojlidach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się odpis orzeczenia Inwalidzkiej Komisji Rewizyjno-Lekarskiej w Białymstoku o uznaniu K. Grygorczuka za zaginionego w wyniku działań wojennych (Orzeczenie Nr 2/818 – 46, z 27.VIII.1948 r.). Sygn. Zg. 144/1949 [2/5377/2007].

Grygoruk Mikołaj – syn Tymofieja i Katarzyny (z d. Filimon), ur. 6.XII.1897 r. w Bielsku Podlaskim, zam. Białystok. W lipcu 1941 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu przy ul. Sienkiewicza 15 w Białymstoku, 21.VII.1941 r. rozstrzelany w okolicach Grabówki wraz z 40 innymi więźniami, tam też pochowany w zbiorowej mogile. Sygn. Zg. 395/1948 [4/2998].

Gryk Mikołaj – syn Jana i Pauliny (z d. Makar), ur. 26.XI.1918 r. w Bacieczkach, zam. tamże. 28.XII.1940 r. wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front, od chwili agresji III Rzeszy na ZSRR – brak informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 21 z 23.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Bacieczki ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 586/1947 [4/1004].

Gryko Antoni – syn Antoniego i Marii (z d. Bakulicz), ur. w 1918 r. w Nowej Woli, gm. Michałowo, zam. tamże, rolnik. 1.V.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front (przydzielony do kompanii saperów przy pułku piechoty stacjonującym w Opoczce, Rosja), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał w obozie na terenie Niemiec (prawdopodobnie w Hamburgu), gdzie zmarł w 1943 r. Z powodu braku jednoznacznych dowodów śmierci, opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 292/1949 [2/5518/2007].

Gryko Grzegorz – syn Teodora i Anny (z d. Bójko), ur. 6.I.1913 r. w Michałowie, gm. Michałowo, pow. Białystok, zam. b.d. 12.X.1944 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list przesłał 2.II.1945 r. z poczty polowej nr 54241 „X"). Sąd postanowił o opublikowaniu w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Datę zgonu ustalono na 31.XII.1946 r. W aktach znajdują się: pismo Attache Wojskowego przy Ambasadzie RP w Moskwie w sprawie wyników poszukiwań (pismo 731/At z 2.X.1946 r.) oraz Monitor Polski Nr 58 z 6.V.1947 r. Sygn. Zg. 22/1947 [4/453].

Gryngras Bejla – z d. Redak, córka Mordchela i Dwejry (z d. b.d.), ur. 28.VI.1914 r. w Białymstoku, zam. tamże, gospodyni domowa. Zamordowana 17.VIII.1943 r. podczas likwidacji getta w Białymstoku. Sygn. Zg. 176/1950.

Gryniewicz Genadiusz – syn Jana i Elżbiety (z d. Diakonow), ur. 1.IV.1908 r. w Grodnie, zam. Zabłudów, pow. Białystok, urzędnik, ppor. WP. [Absolwent Politechniki Warszawskiej oraz Szkoły Podchorążych Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim (1.I.1932 r. mianowany ppor. ze starszeństwem), pracował jako inżynier geodeta w Biurze Pomiarów i Zabudowy Miast w Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie][350]. 30.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP [służył w 3 PAC w Wilnie][351], w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Przebywał w obozie w Kozielsku – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość z obozu przesłał w marcu 1940 r.)[352]. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Zabłudowie ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*.][353] Sygn. Zg. 198/1950.

Grynsztejn Zysza Witka – z d. Kiwelewicz, córka Abrama i Marianny (z d. Iludowicz), ur. 10.VIII.1918 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji miasta przez władze niemieckie, umieszczona w tamtejszym getcie. Na początku stycznia 1944 r. wywieziona do obozu w Blizynie (KL Bliżyn), gdzie zmarła na tyfus 10.III.1944 r. Sygn. Zg. 165/1947 [4/593].

Grysiewicz Jan – syn Emila i Anny (z d. Iglińska), ur. w 1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. 15.XII.1939 r. podjął próbę przekroczenia granicy z Generalnym Gubernatorstwem (chciał dostać się do Warszawy) – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie zginął w trakcie przekraczania „zielonej granicy"). Opublikowano w Monitorze Polskim oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu

[350] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 56.
[351] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 134; 3 Pułk Artylerii Ciężkiej im. Króla Stefana Batorego – stacjonujący w Wilnie oddział artylerii II RP. W czasie kampanii wrześniowej pułk (w sile 2 dywizjony po 3 baterie armat) walczył w ramach Armii „Prusy".
[352] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Gryniewicz Gennadiusz, ur. 19.III.1908 r. w Grodnie, ppor. 3 PAC, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), zidentyfikowany na niemieckiej liście ofiar katyńskich z 1943 r. (Amtliches Material zum Massenmord von Katyń) pod numerem AM 794 (znaleziono przy nim książeczkę oficerską oraz łańcuszek z krzyżykiem); patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 134, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 21.II.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 62.
[353] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 57.

postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 241/1948 [4/2850].

Gryszan Witold – syn Józefa i Antoniny (z d. Jurgiel), ur. 18.VII.1909 r. w Wilnie, zam. Łapy, kierownik robót warsztatowych w Głównych Warsztatach Kolejowych w Łapach. 24.VIII.1939 r. został zmobilizowany do wojska, jako rezerwista w stopniu porucznika – dowódca kolumny samochodowej 8 Batalionu Pancernego[354]. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie dla jeńców w Lubece, skąd przesyłał listy. W aktach znajduje się odpis pisma z obozu jenieckiego „Dössel"[355], w którym czytamy: „...*Gryszan Witold* [...] *Nr jeńca 1159-X-A* [...] *zabity dnia 27.IX.1944 r. bombą lotniczą w obozie Dossel/Wardburg – Westfalia*[356]*. Pochowany dnia 30.IX.1944 r. na Cmentarzu w Dossel, w Mogile Bratniej Nr 19. w miejscu kolejnym 37. na zwłokach blaszka Nr 39*..." (Peckelsheim, 6.IX.1946 r.)[357]. Sygn. Zg. 504/1947 [4/923].

Grzechnik Stanisław – syn Romana i Anny (z d. Rzechuła), ur. 25.VIII.1905 r. w Aleksandrówce, gm. Rudno (obecnie gm. Michów, woj. lubelskie), zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej [posterunkowy]. 1.IX.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie, brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość przesłał 27.I.1940 r.)[358]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 225/1949 [2/5455/2007].

Grzejda Józef Benedykt – syn Piotra i Katarzyny (z d. Łazarejko/Łazarczyk (?)), ur. 22.III.1900 r. w Wągrodnie (woj. mazowieckie), zam. b.d., nauczyciel. W 1937 r. umieszczony został w Szpitalu Psychiatrycznym w Choroszczy, gdzie przebywał do wybuchu wojny – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 128 z 23.X.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Suwałkach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 145/1948 [4/2757].

Grześ Konstanty – syn Gawryla i Aleksandry (z Bućków), ur. 25.XI.1913 r. we wsi Załuki, gm. Gródek, zam. tamże. W sierpniu 1939 r. (prawdopodobnie 24.VIII.1939 r.) zmobi-

[354] Prawdopodobnie chodzi o stacjonujący w Bydgoszczy 8 (Pomorski) Batalion Pancerny.

[355] Oflag VI B Dössel – utworzony w 1940 r. (przeznaczony dla oficerów) niemiecki obóz jeniecki. Początkowo przetrzymywano w nim jeńców brytyjskich i francuskich, od końca 1942 r. zastąpili ich Polacy. 20.IX.1943 r. z obozu uciekło, przez uprzednio przygotowany podkop, 47 polskich oficerów (prace nad tunelem rozpoczęli Anglicy i informacje o nim przekazali później przybywającym Polakom, którzy po mniej więcej roku sfinalizowali przedsięwzięcie). 37 uciekinierów ujęto już następnego dnia, po czym przekazano ich Gestapo – po przesłuchaniach zostali rozstrzelani.

[356] Przyjmuje się, że obóz został pomyłkowo zbombardowany przez samoloty brytyjskie mające zniszczyć pobliską stację kolejową (Nörde). Są jednak opinie, zawarte we wspomnieniach ocalałych jeńców, że obóz zbombardował samolot niemiecki wg dokładnie przygotowanych instrukcji (do rozkazu zbombardowania wraz z mapką zrzutu mieli dotrzeć jeńcy w kancelarii obozowej tuż po wyzwoleniu obiektu przez wojska amerykańskie). W wyniku wybuchu bomby zginęło wówczas 90 polskich oficerów (na liście ofiar znajduje się także i Witold Gryszan); patrz: płk. dypl. Bohdan Hulewicz, *Wielkie wczoraj w małym kręgu*, Warszawa 1973 r., s. 266-267; por. Aleksander Sałacki, *Jeniec wojenny nr 335*, wyd. MON Warszawa 1973 r., s. 242, 251.

[357] ASG, Sygn. Zg. 504/1947 [4/923], k. 2.

[358] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Stanisław Grzechnik, ur. 25.VIII.1905 r. w Aleksandrówce, post. Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 15.X.2010 r.).

lizowany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front. Brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi, 5.I.1945 r. (w czasie działań wojennych) zachorował i zmarł – pochowany w miejscowości Zoran (?) (Niemcy), cmentarz wschodni – mogiła nr 47. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Wydział Wojskowy Starostwa Powiatowego w Białymstoku (pismo z 23.X.1945 r.). Sygn. Zg. 334/1948 [4/2938].

Guber Wincenty – syn Wiktora i Walerii (z d. Grabska), ur. 3.IV.1920 r. w Olicie (Olita, Litwa), zam. Białystok. 14.XII.1945 r. w kolonii Kalinzdorf (Kalinówka (?)), gm. Janów uprowadzony przez partyzantów i prawdopodobnie rozstrzelany. Naoczni świadkowie zeznali: *„...Wincentego Gubera znałam stąd, gdyż pracował u sąsiada jako parobek. Po pewnym czasie dokonał u mnie napadu rabunkowego i został zatrzymany przez uzbrojonych „leśnych", a następnie sprowadzony do mnie, którego poznałam za tego, który dokonał u mnie rabunku i zwrócono mi zrabowane przez niego pieniądze. Następnie ci uzbrojeni osobnicy spisali protokół o jego stanie rodzinnym mówiąc „damy ci przepustkę do Abrahama", a następnie uprowadzili w nieznanym kierunku...*"[359] oraz: *„...W grudniu 1945 r., gdy byłem chwilowo nieobecny w domu* (...) *przybyła do mnie matka mówiąc, że ktoś przyszedł mieszkanie rabować, a gdy zaszedłem do mieszkania to ów osobnik zażądał ode mnie pieniędzy, a następnie uciekł z mieszkania. Znajdujący się przy tym chłopiec 6 letni oświadczył, że to był „Witek". Po tym wypadku na drugi dzień przyszli „leśni" i dopytywali się co zostało u mnie zrabowane mówiąc, że „Witek"* (...) *już więcej nie przyjdzie...*"[360]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Janowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 14.XII.1945 r. Sygn. Zg. 37/1949 [2/5272/2007].

Gubicki Franciszek – syn Antoniego i Pauliny (z d. Piotrowska), ur. 11.II.1901 r. w Mińsku, zam. b.d. W 1939 r. został wywieziony jako inwalida wojenny do Związku Radzieckiego, a następnie do Teheranu (Iran), gdzie pełnił funkcję podoficera sanitarnego przy jednym z polskich obozów ewakuowanych z terenu ZSRR (w stopniu plutonowego rezerwy). W 1942 r. zmarł na serce, pochowany na cmentarzu polskim w Teheranie[361]. Sygn. Zg. 110/1947 [4/538].

Gudalewski Jan – syn Pawła i Anny (z d. Kurszel), ur. 1.X.1897 r. w Szudziałowie, pow. Sokółka, zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka), ślusarz – maszynista. 8.I.1940 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR, początkowo przesyłał listy z terytoriów Syberii – od chwili ataku III Rzeszy na ZSRR brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 303/1949 [2/5528/2007].

Gudel Stanisław – syn Józefa i Anny (z d. Kardasz), ur. 12.VIII.1917 r. w Jałówce, zam. tamże. W marcu 1939 r. zmobilizowany do czynnej służby wojskowej w WP, we wrześniu 1939 r. wysłany na front (brak informacji o przydziale), zginął 16.IX.1939 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Częstochowy Sygn. Zg. 520/1948 [4/3120] (teczka aktowa pusta), Sygn. Zg. 571/1948 [4/3170].

---

[359] ASG, Sygn. Zg. 37/1949 [2/5272/2007], k. 8 – 8v.
[360] Tamże, k. 8v – 9.
[361] Szczegółowe informacje o okolicznościach śmierci przekazał w liście do Kierownictwa Biura Polskiego Czerwonego Krzyża w Londynie Kulikowski Henryk – „szeregowy Polskiej 9-tej Dywizji Piechoty wyewakuowanej ze Związku Sowieckiego 1.IV.1942 r."

Gusak Bazyli/Wasili – syn Mikołaja i Anny (z Godynów), Rosjanin, ur. 1.VII.1923 r. we wsi Grygore – Iwanowka, rejonu Nieżyn, obłasci Czernichowsk, zam. b.d. W sierpniu 1944 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front. Zginął 10.X.1944 r. w walkach pod Nowogrodem, tam też pochowany. Sygn. Zg. 281/1947 [4/707].

Gusiew Aleksy – syn Jana i Marii (z d. Otniw), ur. 17.III.1903 r. w Kijowie, zam. Białystok, pracownik PKP – ślusarz. 8.X.1941 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR (wg innych zeznań aresztowanie nastąpiło jesienią 1939 r., co wydaje się bardziej prawdopodobne, gdyż od 27.VI.1941 r. Białystok znajdował się pod okupacją niemiecką – więc w październiku 1941 r. nie mógł być aresztowany przez władze radzieckie), brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 690/1947 [4/1105].

Gutman Beniamin – syn Szlomy i Dyny (z d. Benjamino (?)), ur. w 1900 r., zam. Białystok. Zastrzelony w okolicach „dużej bożnicy" (ul. Suraska) w dniu wejścia do Białegostoku wojsk niemieckich (tj. 27.VI.1941 r.). Sygn. Zg. 63/1948 [4/2678].

Gutman Brajna – z d. Perkala, córka Hersza i Fejgi (z d. Milsztejn), ur. 10.XII.1903 r. w Białymstoku, zam. tamże. 25.I.1939 r. zmarła w szpitalu w Białymstoku (w wyniku powikłań pooperacyjnych). Sygn. Zg. 181/1950.

Gutman Fajga – z d. Brener, córka Łazarza i Guty (z d. Nowik), ur. w 1917 r. w Grodnie, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zginęła 5.II.1943 r. (w czasie jednej z akcji likwidacyjnych), pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 259/1948 [4/2867].

Gutman Luba – z Biszków, córka Dawida i Racheli (z d. Grynsztejn), ur. 10.V.1889 r. w Ostrołęce, zam. Białystok. 28.VI.1941 r. zamordowana przez żołnierzy niemieckich w bożnicy na terenie Białegostoku (prawdopodobnie chodzi o dokonane przez wkraczające oddziały niemieckie masowe spalenie ludności żydowskiej w „Głównej Synagodze"). Sygn. Zg. 130/1949 [2/5363/2007].

Guto Jan – syn Jana i Julii (z d. Szymkiewicz), ur. w 1899 r. w Starosielcach, zam. tamże. W roku 1936 aresztowany i skazany na 6 lat więzienia. W chwili wybuchu II WŚ odbywał karę w Koronowie, pow. bydgoski – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Starosielcach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 192/1948 [4/2802].

Gutowski Antoni – syn Justyny Gutowskiej (z d. Grabowska, wdowa), ur. 1.I.1916 r. w Giełczynie, gm. Trzcianne, zam. tamże. W 1938 r. powołany do WP, we wrześniu 1939 r. brał czynny udział w działaniach wojennych. Dostał się do niewoli niemieckiej – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z obozu przesłał w lipcu 1943 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Trzciannem ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 32/1949 [2/5268/2007].

Gutowski Bolesław – syn Wojciecha i Franciszki (z d. Ostrowska), ur. około 1878 r. (w aktach brak daty urodzenia, w/w obliczona została na podstawie długości życia – zmarł

w wieku 68 lat) w Giełczynie, gm. Trzcianne, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. Zmarł 15.IV.1946 r. Sygn. Zg. 99/1950.

Guzowski Roman – syn Aleksandra i Marii (z Wyrobków), ur. 15.IV.1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku (3 batalion) i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 203/1948 [4/2812].

Gwiazdowski Marian – syn Józefa i Marianny (z d. Wrzeszcz), ur. 23.III.1902 r. w Ciepielinie, pow. Pułtusk, zam. Czarna Wieś (Czarna Białostocka), robotnik tartaku. W lipcu 1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (aresztowano wówczas, pod zarzutem działalności komunistycznej,18 osób – wszyscy zaginęli bez wieści), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Czarnej Wsi ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 208/1950.

Gwin Boruch Elja – syn Samuela i Pauliny (z d. Szejnbaum), ur. w 1873 r. w Kobryniu, zam. Białystok (?). Jesienią 1940 r. zmarł śmiercią naturalną na ulicy Białegostoku. W roku 1948 ponownie wniesiono do Sądu wniosek o uznanie Borucha Elję Gwina za zmarłego. Podane w nim dane różnią się od wcześniejszych: B.E. Gwin urodzony w 1878 r. w Białymstoku, zmarł na atak serca 13 lub 15.VI.1940 r. Sygn. Zg. 15/1947 [4/447]. Sygn. Zg. 189/1948 [4/2800].

Gwin Miriam – z d. Tesfue, córka Benjamina i Bobli (z d. Aszkenazy), ur. 5.I.1884 r. w Brześciu n/Bugiem, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, 6.VII.1943 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Zmarła była żoną Borucha Elji Gwina oraz siostrą Kiwy Tesfue – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 190/1948 [4/2801].

Gwoździk Jan – syn Jana i Franciszki (z d. Milejskich), ur. 9.I.1899 r. w Zawierciu, gm. Zawiercie, zam. Osowiec Twierdza (1934-1940), starszy sierżant WP (KOP). We wrześniu 1939 r. wysłany na front, 8.X.1939 r. dostał się do niewoli sowieckiej, z której następnie został zwolniony – wrócił do rodzinnych Downar (gm. Goniądz). 28.VI.1940 r. ponownie aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony do „uczastyk Ustiłokczyn rejon Kortkiros" (?). 10.VI.1942 r. aresztowany na terenie ZSRR – skazany na rok więzienia. Przewieziony na kolonię karną Wierchniczowo, obłast Sewtykar (?) – gdzie zmarł w szpitalu na „dezynterię krwawą" (dyzenterię – czerwonkę) 15.XII.1942 r. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 11/1948 [4/2627].

H

Hajduczenia Jan – syn Jakuba i Marii (z d. Lasota), ur. 8.IV.1918 r. we wsi Wiejki, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. tamże. 4.V.1941 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front (służył w 9 PP), brał udział w walkach o wyzwolenie Warszawy, gdzie zginął 18.IX.1944 r., tam też pochowany (w chwili śmierci pozostawał w stopniu plutonowego). [Pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach (tzw. „Powązkach Wojskowych") – warszawskim cmentarzu komunalnym][362]. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez dowództwo pułku (pismo nr 120 z dnia 1.XI.1944 r., poczta polowa 34159). Sygn. Zg. 250/1948 [4/2858].

Hajduczenia Józef – syn Józefa i Zofii (z d. Sołowiej), ur. w 1913 r. w Podozieranach, gm. Michałowo (obecnie gm. Gródek), zam. tamże, rolnik. W sierpniu 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (dokładna data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się odpis orzeczenia Inwalidzkiej Komisji Rewizyjno-Lekarskiej w Białymstoku o uznaniu J. Hajduczeni za zaginionego w wyniku działań wojennych (Orzeczenie Nr 2/457-46 z 24.X.1947 r.). Sygn. Zg. 202/1949 [2/5433/2007].

Hajduczuk Władysław – syn Michała i Pauliny (z d. Litwińczuk), ur. 18.III.1915 r. w Rzepnikach, gm. Rynki (obecnie gm. Zabłudów), zam. Zajezierce, gm. Zabłudów. W 1937 r. powołany do WP, w chwili wybuchu II WŚ przebywał w wojsku – wysłany na front. W wyniku prowadzonych działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie jenieckim na terenie Niemiec (w marcu 1941 r. przesłał list ze szpitala obozowego) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zabłudowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 202/1948 [4/2811].

Hajdukiewicz Stanisław – syn Stanisława i Konstancji (z d. Dobrowolska), ur. 6.V.1912 r. w Białymstoku, zam. tamże, robotnik fabryczny. W maju 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Następnie przewieziony do obozu w Dachau (nr więźnia 98677), gdzie zmarł 9.II.1945 r. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez PCK Biuro Informacyjne w Warszawie z 18.XII.1947 r. (informacja wydana na podstawie wykazu Polaków zmarłych w obozie koncentracyjnym w Dachau, przysłanego przez PCK we Frankfurcie). Sygn. Zg. 199/1950.

Hakowska Cecylia – z d. Krzyżańska, córka Tomasza i Katarzyny (z d. Białas), ur. 21.X.1900 r. w Oberhausen (Nadrenia, Niemcy), zam. Modlin. W 1938 roku umieszczona w Białostockim Wojewódzkim Zakładzie Psychiatrycznym dla nerwowo chorych w Choroszczy – tam 25.VIII.1939 r. widziano ją po raz ostatni. Wniosek o uznanie za zmarłą, złożony przez męża, z powodu braków formalnych zwrócony wnioskodawcy. Po uzupełnieniu dokumentacji postępowanie wznowiono, Sąd zalecił opublikowanie w MP Nr 101 z 25.VII. 1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Sygn. Zg. 1/1946 [4/278], Sygn. Zg. 119/1946 [4/395].

---

[362] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „A-M"*, Pruszków 1995 r., s. 200.

Halicki Michał – syn Józefa i Katarzyny (z d. Januszyk), ur. ok. 1880 r. (w aktach brak jest konkretnej daty urodzin, powyższa obliczona została na podstawie długości życia zmarłego), zam. Uhowo. 22.III.1947 r. zmarł w Uhowie. Sygn. Zg. 378/1948 [4/2981].

Hallaj Anna – z d. Beloch, córka Szlomy i Chawy (z d. Sapirsztejn), ur. w 1886 r. w Sokółce, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zmarła na atak serca 10.V.1943 r., pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 200/1948 [4/2809].

Halpern Małka Rejzel – patrz Heilpern Małka Rejzel;

Halpern Mowsza – syn Jankiela i Itki (z d. b.d.), ur. b.d., zam. Zabłudów. 2.XI.1942 r. wywieziony (wraz z innymi Żydami) z Zabłudowa i osadzony w barakach 10 Pułku w Białymstoku[363]. Po ok. tygodniu Niemcy rozpoczęli systematyczne rozstrzeliwania Żydów zgromadzonych w barakach byłych koszar, w wyniku jednej z takich akcji zginął Mowsza Helpern. Sygn. Zg. 411/1947 [4/835].

Halpern Nochem – patrz Heilpern Nochem;

Harasimczuk Piotr – syn Stanisława i Stanisławy (z d. Gomel), ur. 12.X.1910 r. w Nikołajewie (Mikołajów, Ukraina), zam. Białystok (lub Łubniki, gm. Zabłudów), rolnik. 30.VIII.1939 r. (jako rezerwista) zmobilizowany do WP i wysłany na front (przydział mobilizacyjny nie został bliżej określony), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu (KL Auschwitz), skąd ostatnią wiadomość przesłał 8.VIII.1943 r. – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zabłudowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1947 r. Sygn. Zg. 274/1949 [2/5501/2007].

Harasimowicz Adam – syn Adama i Bronisławy (z d. Żmojda), ur. 15.IX.1896 r. w Choroszczy, zam. Supraśl, robotnik. W 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V. 1947 r. Sygn. Zg. 267/1949 [2/5494/2007].

Hardziej Paweł – syn Jana i Aleksandry (z d. Kozub), Polak, ur. 11.XI.1910 r. we wsi Ejsmonty, gm. Kuźnica, pow. Sokółka (obecnie Białoruś), zam. w Białymstoku. 9.XII.1944 r. powołany do wojska, służył w stopniu plutonowego w 4 Pułku Zapasowym. Zginął 9.IV. 1945 r. w m. Kölpin (obecnie Kiełpin) na Pomorzu, w skutek „nieostrożnego obchodzenia się z bronią". Sygn. Zg. 228/1947 [4/655].

Haze Hugo – syn Ferdynanda i Pauliny (z d. Steinmetz), ur. 12.V.1903 r. w Ciechanowcu, zam. Białystok, pracownik szlifierni luster przy ul. Kupieckiej w Białymstoku (właścicielem szlifierni był Georg Berger). W 1939 r. powołany do WP, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajdują się:

[363] Chodzi tu o koszary 10 Pułku Ułanów Litewskich.

wypis z aktu urodzenia (No 858 z 26.VI.1922 r.) oraz metryka ślubu wystawiona przez pastora ewangelicko-luterańskiej parafii w Białymstoku (Nr 2528 z 7.XII.1939 r., jęz. niemiecki). Sygn. Zg. 224/1950.

Heilpern [vel Halpern] Małka Rejzel – z d. Predmestki [Przedmiejska], córka Lejzora i Brajny (z d. b.d.), ur. w 1852 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zmarła w Białymstoku 12.XI.1931 r. Na prośbę pełnomocnika wnioskodawczyni (córki) postępowanie umorzono, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 277/1949 [2/5504/2007].

Heilpern vel Halpern Nochem – syn Chaima i Małki Rajzli (z d. Predmestki/Przedmiejska), ur. w 1882 r. w Białymstoku, zam. tamże, kupiec. Zginął 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta w Białymstoku. Sygn. Zg. 279/1949 [2/5506/2007].

Heller Adam – syn Mojżesza i Etli (z d. Grodzieńska), ur. w 1905 r. w Grodnie, zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zastrzelony razem z żoną (Adelą) 15.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla: Adama Hellera jego żony Adeli Heller oraz Abrama Zilberblata (ojciec Adeli) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 364/1947 [4/789].

Heller Adela – z d. Zilberblat, córka Abrama i Fani (z d. Gurwicz), ur. w 1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w getcie w Białymstoku, zastrzelona 15.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta. Wspólna teczka aktowa dla: Adeli Heller, jej męża Adama oraz Abrama Zilberblata – ojciec Adeli (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 364/1947 [4/789].

Hendel Chawa – z d. b.d., córka Chaima i Lei (z d. Piątnica), ur. 1.II.1890 r. w Broku n/Bugiem (woj. mazowieckie), zam. Białystok. 28.VI.1941 r. spalona żywcem w Głównej Synagodze w Białymstoku, wydarzenia te miały miejsce w chwili wkraczania do miasta oddziałów niemieckich. Wspólna teczka aktowa dla Chawy i jej siostry Perli Szafran (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 586/1948 [4/3185].

Hermanowski Władysław – syn Józefa i Łucji (z d. Zapuniewicz), ur. w 1916 r. w Zabłudowie, zam. tamże. W 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 5.V.1942 r. wywieziony wraz z innymi więźniami do lasu w okolicach Nowosiółek i tam rozstrzelany. Naoczny świadek zeznał: „*...Wówczas razem siedziałem w więzieniu i widziałem osobiście jak Hermanowskiego łącznie z innymi więźniami gromadzili niemcy do jednej Sali z której zawsze wywozili na rozstrzał. Hermanowski widząc mnie wyrzekł ostatnie słowa: Do widzenia idę na rozstrzał nie zobaczymy się więcej...*”[364] Sygn. Zg. 435/1948 [4/3038].

Hilim Gołda – z d. Ser, córka Szmula i Bajli (z d. Malisiewicz), ur. w 1902 r. w Nurze, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w mieście – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 306/1948 [4/2910].

[364] ASG, Sygn. Zg. 435/1948 [4/3038], k. 5 (w cytowanym fragmencie zachowano oryginalną pisownię).

Himik Eugeniusz – syn Mateusza i Marii (z d. Bułynka), ur. 26.VIII.1919 r. we wsi Studzianki, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Wasilków), zam. tamże. W grudniu 1944 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, 9.III.1945 r. zginął w wyniku odniesionych na polu walki ran, pochowany we wsi Königdorf (?), b. Prusy Wschodnie. Sygn. Zg. 58/1948 [4/2673].

Himik Józef – patrz Gimik Józef.

Hołdakowski Zygmunt – syn Jana i Wiktorii (z d. Bejtman), Polak, ur. 3.X.1913 r. w Wasilkowie, zam. tamże. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku (służył w stopniu kaprala) i wysłany na front. 13.IX.1939 r. zginął w okolicach Zambrowa. Naoczny świadek zeznał: *„...W 1939 r. byłem razem z Zygmuntem Hołdakowskim na froncie 12 km. za Zambrowem. Byliśmy w jednym plutonie karabinów maszynowych, on był kapralem, a ja strzelcem. Gdy szliśmy do natarcia on musiał zrobić stanowisko dla karabina i w tym celu poszedł naprzód. Gdy odszedł od nas zaledwie 7 metrów – przewrócił się, na miejscu zabity – nam zara kazano cofnąć się. Zwłoki jego widziałem bez żadnych wątpliwości. Było to 13-go września o godz. 13-14, 1939 r....”*[365]. Sygn. Zg. 449/1947 [4/870].

Hołub Jan – syn Józefa i Marii (z d. Balicka), ur. w grudniu 1897 r. w Łańcucie, zam. Choroszcz, nauczyciel (kierownik szkoły w Choroszczy). 22.XI.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, w 1940 r. wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskie Rady Narodowej w Choroszczy ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. Sygn. Zg. 213/1950.

Horowicz Jankiel – syn Herszka i Sury (z d. Grinfeld), ur. 10.VIII.1867 r. w Białogonie, pow. Kielce (obecnie dzielnica Kielc), zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, tam też zastrzelony 28.V.1942 r. Pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Jankiela i Symchy Horowiczów, małżonków Joska i Gołdy Tenenbaumów (siostra Jankiela z mężem) oraz Szajndli Garfinkiel (z d. Horowicz, siostra Jankiela) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 388/1948 [4/2991].

Horowicz Symcha – z d. Cukier, córka Kiwy i Chany (z d. Goldberg), ur. 15.V.1870 r. w Białogonie, pow. Kielce (obecnie dzielnica Kielc), zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie zginęła 20.V.1942 r. – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Symchy Horowicz, jej męża Jankiela, Szajndli Garfinkiel (z d. Horowicz – siostra Jankiela) oraz Gołdy i Joska Tenenbaumów (siostra Jankiela z mężem) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 388/1948 [4/2991].

Hudyko Józef – syn Antoniego i Apolonii (z Wójtów), ur. 15.II.1890 r. w Dąbrówce Tuchowskiej, zam. „w domu kolejowym przy wsi Trypucie szlaku Łapy – Białystok”. 18.XI. 1944 r. został aresztowany przez władze radzieckie, brak dalszych informacji o jego losach. Zaginiony J. Hudyko powrócił do domu w 1947 r. – postępowanie umorzono. Sygn. Zg. 540/1947 [4/958].

[365] ASG, Sygn. Zg. 449/1947 [4/870], k. 5 (pisownia oryginalna).

Hutnik Józef – syn Aleksandra i Antoniny (z d. Turosieńska/Turosiewska (?)), ur. w 1897 r., zam. Oziabły, gm. Michałowo. Jesienią 1942 r., pod zarzutem pomocy partyzantom, aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 509/1948 [4/3109].

Hyzicki Edward – syn Stanisława i Marii (z Brelów), ur. w 1901 r. [13.X.1901 r.] we wsi Suchowola, gm. Chmielnik (obecnie woj. świętokrzyskie), zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej. [W 1918 r. na ochotnika wstąpił do wojska, ok. 1926 r. rozpoczął pracę w Policji – początkowo pełnił służbę w Zielonej k. Białegostoku, następnie w Michałowie i Zabłudowie. Przed wybuchem II WŚ pracował w stopniu st. posterunkowego w II Komisariacie w Białymstoku.][366] 1.IX.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front [prawdopodobnie przydzielony do obsługi radiostacji i ewakuowany w kierunku Wilna][367]. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach (z obozu przesłał 2 kartki pocztowe)[368]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939.][369] Sygn. Zg. 711/1947 [4/1126].

[366] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 143.
[367] Tamże, s. 143.
[368] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Hiżycki Edward, ur. 13.X.1901 r. w Kielcach, st. post. Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 22.II.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 265.
[369] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 144.

I

Iliaszuk Michał – syn Ewsegnieja (Eugeniusza) i Dominiki (z d. Todorczuk), ur. w 1905 r. we wsi Żuki, gm. Zabłudów, zam. tamże. 5.VI.1941 r. wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach (po kilku dniach od powołania przesłał list z miejsca skoszarowania w Czerwonym Borze). Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 170/1949 [2/5403/2007].

Iljin Stefan – syn Mikołaja i Tacjany/Tatiany (z d. Archipow/Archipów), ur. 12.V.1900 r. w Miejskich Nowinach, gm. Sokółka, zam. Białystok, robotnik. W lutym 1943 r. wybrał się poza miasto po żywność, w drodze powrotnej („obładowany mięsem") został aresztowany przez żandarmerię niemiecką. Wywieziony do obozu w miejscowości Neustadt w Sudetach[370], skąd przesłał dwa listy (w kwietniu, a następnie w maju 1943 r.) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 148/1949 [2/5381/2007].

Iljuta Konstanty – syn Aleksego i Julii (z d. Cywaniuk), ur. 2.V.1924 r. we wsi Mieleszki – Kolonia, gm. Gródek, zam. tamże. W roku 1944 aresztowany przez władze niemieckie i wysłany na roboty przymusowe do b. Prus Wschodnich. Po wyzwoleniu przez wojska radzieckie – wcielony do Armii Czerwonej, brak dalszych informacji o jego losach (w lutym i marcu 1945 r. przesłał listy z frontu – poczta polowa nr 13221-C). Opublikowano w MP Nr 52 z 3.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Gródku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 179/1948 [4/2790].

Ingber Iser – syn Rachmiela i Baszy (z d. Gutman), ur. w 1885 r. w Białymstoku, zam. tamże. 24.VIII.1941 r. zastrzelony przez żołnierzy niemieckich na ul. Młynowej w Białymstoku. Z powodu braku odpowiedniego upoważnienia wnioskodawcy – wniosek o uznanie za zmarłego oddalono. Wspólna teczka aktowa dla Isera Ingbera oraz Rejzli Sztejn (patrz Sztejn Rejzla). Przy ponownym wniosku (złożonym w 1948 r.) usunięto braki formalne – Sąd uznał Isera Ingbera za zmarłego. Sygn. Zg. 469/1947 [4/890], Sygn. Zg. 48/1948 [4/2663].

Ingber Rachela – z d. Zilberfenig, córka Abrama Szmula i Roni Lei (z d. b.d.), ur. w 1898 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona została wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie zginęła 17.VIII.1943 r. razem z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Ciepłej. Z powodu braków formalnych, Sąd postanowił wniosek o stwierdzenie zgonu odrzucić. W 1948 r. ponownie złożono wniosek, po usunięciu braków formalnych, Sąd potwierdził zgony wszystkich dalej wymienionych. Wspólna teczka aktowa dla sióstr: Fejgi, Pesi, Racheli oraz Chany Liby (patrz wymienione). Sygn. Zg. 463/1947 [4/884], Sygn. Zg. 49/1948 [4/2664].

Iwanik Piotr – syn Antoniego i Anny (z d. Bartoszewicz), Polak, ur. 22.III.1891 r. w Hajdukowszczyźnie, gm. Narew, zam. Białystok, pracownik kolei. 10.V.1943 r. aresztowany

[370] Wymieniony w tekście obóz nie został jednoznacznie zidentyfikowany. Łańcuch górski Sudetów występuje na niewielkim skrawku Saksonii (obecnego terytorium Niemiec) – być może chodzi tu właśnie o Neustadt w Saksonii.

przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, w lipcu 1943 r. wywieziony na stracenie w okolice Bacieczek. Sygn. Zg. 243/1947 [4/670].

Iwaniuk Mikołaj – syn Światosława i Olgi (z d. Stepaniuk), ur. 3.III.1920 r., zam. Zabłudów (?). Zawarte we wniosku informacje nie są jednoznaczne, o wydarzeniach poprzedzających śmierć M. Iwaniuka czytamy w nim: *„...powołany do Armii Radzieckiej będąc przymusowym robotnikiem w niemczech i dnia 7-go kwietnia 1945 roku poległ na polu chwały...”*[371] Z przytoczonego fragmentu wynika, że Mikołaj Iwaniuk został najprawdopodobniej aresztowany przez władze niemieckie (brak określenia daty) i wywieziony na roboty przymusowe w głąb Niemiec. Po wyzwoleniu obozu, w którym się znajdował, wcielony do Armii Czerwonej (lub do towarzyszących jej jednostek LWP). Brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi, zginął na froncie 7.IV.1945 r. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez MON Departament Poboru i Uzupełnień (pismo Nr 5463/K/III z 23.VII.1948 r.). Sygn. Zg. 417/1948 [4/3020].

Iwanow Mikołaj – syn Jefima i Heleny (z d. Siemieniuk), ur. 22.II.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. 24.VIII.1939 r., jako rezerwista, zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak określenia daty mobilizacji i przydziału), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał w obozie na terenie Niemiec, skąd przesyłał listy do 1944 r. – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 228/1949 [2/5458/2007].

Iwański Sylwester – syn Konstantego i Anieli (z d. Dąbrowska), ur. 24.II.1899 r. w Warszawie, zam. Białystok, pracownik PKP w Łapach. We wrześniu 1939 r. pracownicy kolei zostali ewakuowani przed zbliżającymi się oddziałami niemieckimi do Wilna. Podczas podróży pociąg kilkukrotnie był bombardowany (przewożeni nim ludzie ukrywali się przed nalotami w „okolicznych kryjówkach”) – po dotarciu do Wilna stwierdzono zaginięcie m.in. Sylwestra Iwańskiego. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 496/1947 [4/915].

Iwaszczuk Piotr – syn Józefa i Józefy (z d. Korpacz), ur. 27.X.1906 r. we wsi Kruszewo, pow. Białystok, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej ukrywał się w obawie przed aresztowaniem, w marcu 1944 r. przebywając u siostry we wsi Złotoria (gm. Choroszcz) został (wraz z innymi mieszkańcami wsi) zatrzymany przez Gestapo. Aresztowanych przewieziono początkowo do więzienia w Tykocinie, następnie po 2 tygodniach do aresztu w Białymstoku – ostatecznie, po przesłuchaniach, trafił do więzienia w Białymstoku. Wszelki ślad po nim urwał się w momencie likwidacji przez władze niemieckie w/w więzienia. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 420/1947 [4/842].

[371] ASG, Sygn. Zg. 417/1948 [4/3020], k. 1 (w cytowanym fragmencie zachowano pisownię oryginału).

J

Jakiel Wiktor – syn Feliksa i b.d., ur. b.d., zam. b.d. W czerwcu 1941 r. wywieziony z rodziną w głąb ZSRR, tam 5.IX.1943 r. wstąpił do polskich formacji wojskowych „organizowanych przez Wandę Wasilewską”[372]. Brał czynny udział w walkach z wojskami niemieckimi, prawdopodobnie zginął w wyniku odniesionych ran (ostatnia wiadomość z frontu pochodziła z 14.IX. 1944 r.). Sąd nakazał opublikowanie w MP Nr 116 z 10.IX.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Wzg. 88/1946 [4/364], Sygn. Zg. 93/1946 [4/369].

Jakimowicz Edmund – syn Klemensa i Józefy (z d. b.d.), ur. 16.XI.1914 r., zam. Choroszcz. 22.VIII.1941 r. (już po wkroczeniu wojsk niemieckich do Choroszczy) wraz z 17 innymi osobami aresztowany jako „politycznie podejrzany”. Po 3 dniach aresztowani zostali wywiezieni w kierunku Nowosiółek k. Choroszczy (gdzie prawdopodobnie ich rozstrzelano). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Choroszczy ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 25.VIII.1941 r. Sygn. Zg. 612/1947 [4/1029].

Jakończuk Feliks – syn Michała i Marceli (ze Szczytków), Polak, ur. 26.II.1913 r. we wsi Złotniki, gm. Juchnowiec, zam. Kolonia Złotniki. W sierpniu 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front. W wyniku działań wojennych dostał się jeszcze we wrześniu 1939 r. do niewoli niemieckiej. Przebywał w obozie koncentracyjnym Ravensbrück (jeniec nr 5665), gdzie zmarł na gruźlicę 29.I.1944 r. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Komendanta obozu (pismo II – 14c 3/1 – 5665 Zw z 24.IV. 1944 r.). Sygn. Zg. 258/1948 [4/2866].

Jakubczyk Wasyl – syn Józefa i Efrosinii/Eufrozyny (z d. Abramowicz), ur. 1.III.1917 r. w Kowalowcach, gm. Zabłudów, zam. tamże, rolnik. 2.V.1941 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, dostał się do niewoli niemieckiej (przebywał w obozie jenieckim w Hammerstein[373]). W 1945 r. wyswobodzony i ponownie wcielony do wojska radzieckiego, w marcu 1945 r. brał udział w walkach o Kołobrzeg, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Zabłudowie ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 172/1950.

Jakubowicz Abram – syn Chaima i Sury (z d. Bolender), ur. w 1913 r. w Zambrowie, zam. tamże. Po wybuchu wojny, przeniósł się wraz z rodzicami do Białegostoku – w czasie okupacji niemieckiej miasta przebywał w tamtejszym getcie. Zastrzelony 27.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta (przeprowadzający akcję likwidacyjną żołnierze odkryli schron, w którym ukrywała się cała rodzina Jakubowiczów). Wspólna teczka aktowa dla Abrama oraz jego rodziców: Chaima i Sury Jakubowicz (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 172/1948 [4/2783].

Jakubowicz Abram – syn Jankiela i Małki (z d. Bojgien), ur. 10.X.1862 r. w Chęcinach (pow. Kielce, woj. świętokrzyskie), zam. Białystok. Zginął w białostockim getcie 12.VIII.

---

[372] Wanda Wasilewska uczestniczyła w powołaniu na terenie ZSRR 1 DP im. T. Kościuszki (walczącej w składzie 1 Armii WP).

[373] Chodzi o zorganizowany w czasie II wojny światowej, na terenie poligonu wojskowego w pobliżu m. Hammerstein (dawniej Hamersztyn, obecnie Czarne w woj. pomorskim), niemiecki obóz jeniecki.

1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Abrama Jakubowicza, jego córki Rajzli Wajsbrot (z d. Jakubowicz), Chaima Wolfa Wajsbrota (mąż Rajzli), małżonków Chany Liby i Lejbusia Szternbergów (ich powiązania z A.Jakubowiczem nie zostały jednoznacznie określone) oraz Lejbusia Finkielsztajna (brat Chany Liby) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 490/1948 [4/3091].

Jakubowicz Chaim – syn Tewela i Chawy (z d. Wulsztat), ur. w 1888 r. w Zambrowie, zam. tamże. W czasie II wojny światowej przeniósł się z całą rodziną do Białegostoku, przebywał w tamtejszym getcie. 27.VIII.1943 r. zastrzelony przez żołnierzy niemieckich wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Jakubowicz: Chaima i Sury oraz ich syna Abrama (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 172/1948 [4/2783].

Jakubowicz Sonia – z d. Goldfarb, córka Nachmana i Gieni (z d. Kantorowicz), ur. 14.III. 1917 r. w Białymstoku, zam. Grodno, magister filologii romańskiej. 25.VI.1941 r. (?) zastrzelona wraz z mężem w czasie masowych łapanek ludności żydowskiej prowadzonych po wkroczeniu wojsk niemieckich do miasta. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Jakubowicz: Soni i Stanisława (patrz niżej). Sygn. Zg. 638/1947 [4/1054].

Jakubowicz Stanisław – syn Aleksandra i Heleny (z d. Gołuchowska), ur. 10.VIII.1912 r. w Częstochowie, zam. Grodno, przemysłowiec – hutnik. Zginął we własnym domu 25.VI. 1941 r. (w czasie masowych rozstrzeliwań prowadzonych przez wojska niemieckie po wkroczeniu do Grodna). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Jakubowicz: Soni i Stanisława (patrz wyżej). Sygn. Zg. 638/1947 [4/1054].

Jakubowicz Sura – z d. Bolender, córka Wolfa i Peszy (z d. Kac), ur. w 1890 r. w Czyżewie, zam. Zambrów. Podczas okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie. 27.VIII.1943 r. wojska niemieckie likwidujące getto odkryły schron, w którym ukrywała się cała rodzina Jakubowicz – wszystkich rozstrzelano (w tym również i Surę Jakubowicz). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Jakubowicz: Chaima i Sury oraz ich syna Abrama (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 172/1948 [4/2783].

Jakubowicz Zofia – z d. Sekul, córka Juliana i Adolfiny (z d. Maliszewska), ur. 10.XII. 1906 r. w Juchnowcu Kościelnym, zam. Białystok. W listopadzie 1943 r. aresztowana przez Gestapo i osadzona w więzieniu w Białymstoku, 19.XII.1943 r. wywieziona w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jej losach. W toku prowadzonego postępowania ustalono, że została ona rozstrzelana w bliżej nieokreślonej miejscowości w pobliżu Białegostoku, datę zgonu określono na 31.XII.1943 r. Sygn. Zg. 247/1949 [2/5476/2007].

Jakubowicz – Arciszewski Wacław – syn Aleksandra i Anny (z d. Pacewicz), Polak, urodzony 12.VII.1907 r. w Starosielcach. 12.IV.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu. 24.I.1944 r. (prawdopodobnie chodzi o 24.I.1943 r.) wywieziony do obozu koncentracyjnego w Sztuthof k. Gdańska (KL Stutthof). W połowie czerwca przewieziono go wraz z innymi więźniami do obozu „Erlich" (?) (blok 17), gdzie 1.II.1944 r. zmarł z wycieńczenia w szpitalu. Z powodu braku świadka zgonu zaginionego opublikowano w MP Nr 59 z 5.VII.1946 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 18/1946 [4/295].

Jałowiec Bejla – z d. Szedler, córka Abrama i Szejny (z d. Fiszer), ur. 15.VIII.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, tam też zastrzelona 5.II.1943 r. (w czasie jednej z akcji likwidacyjnych getta). Sygn. Zg. 461/1948 [4/3064].

Janczewski Jan – syn Konstantego i Teresy (z d. Zawadzka), ur. około 1865 r. (w aktach brak daty urodzin, w/w obliczona została na podstawie długości życia – zmarł w wieku 76 lat) w Downarach, gm. Goniądz, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. Zmarł 11.XII.1941 r. w ZSRR, „obwód Samarykanda, rejon Komsomolski w szpitalu w Bahzagan". Sygn. Zg. 139/1950.

Janicki Bronisław – syn Antoniego i Michaliny (z d. Żakowska), ur. 18.X.1901 r. w Starosielcach, zam. tamże, urzędnik skarbowy. 24.I.1944 r. aresztowany przez Gestapo (zatrzymany za pracę konspiracyjną) i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 28.III.1944 r. przewieziony do obozu koncentracyjnego Stutthof k. Gdańska, a następnie do innych obiektów. 14.V. 1945 r. zmarł z wycieńczenia w obozie Bergen – Belsen (Niemcy). Sygn. Zg. 128/1946 [4/404].

Janiel Paweł – syn Wincentego i Anny (z d. Kardasz), ur. 1.IV.1919 r. w Zaleszanach, gm. Michałowo, zam. tamże. 5.V.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, zginął 22.XII.1944 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi (miejsce zgonu nie zostało określone). Sygn. Zg. 90/1949 [2/5324/2007].

Janiszewski Zdzisław Kazimierz – syn Stanisława i Olgi (z d. Bułat – Grabowiecka), ur. 25.II.1884 r. w Tłumaczu, woj. stanisławowskie (obecnie na terenie Ukrainy), zam. Grodno, urzędnik skarbowy. W lutym 1945 r. wywieziony (wraz z wieloma aresztowanymi) w głąb ZSRR, od tej pory wszelki ślad po nim zaginął. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1948 r. Sygn. Zg. 15/1950.

Jankiewicz Makary – syn Mikołaja i Teodory (z d. Zielepuch (?)), ur. 15.IV.1898 r. w Skrybiczach, gm. Gródek (obecnie gm. Zabłudów), zam. Skroblaki, gm. Gródek. Pod zarzutem działalności partyzanckiej został aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, następnie 4.X.1942 r. rozstrzelany z czterema innymi zatrzymanymi, pochowany we wspólnej mogile w okolicach wsi Grzybowce. Sygn. Zg. 80/1949 [2/5314/2007].

Jankiewicz Tymoteusz – syn Mikołaja i Teodory (z d. Zielepuch (?)), ur. 10.V.1893 r. w Skroblakach, gm. Gródek, zam. tamże. Aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany pod zarzutem działalności partyzanckiej), 4.X.1942 r. rozstrzelany wraz z czterema innymi aresztowanymi – pochowany w zbiorowej mogile w okolicach wsi Grzybowce. Sygn. Zg. 79/1949 [2/5313/2007].

Jankowski Józef – syn Jana i Urszuli (z Wałuszków), urodzony 19.II.1904 r. w Dolistowie Nowym, zam. Białystok (?), pracował w Białymstoku jako komornik. W 1939 r. powołany do wojska – służył w stopniu kaprala w 9 Samodzielnej Kompanii Przeciwlotniczej (?), w II batalionie, 42 pułku piechoty (9 SKP wydzielona została z 42 PP do obrony Sztabu 18 Dywizji Piechoty). W czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Szczuczyna Lidz-

kiego cała kompania została okrążona i ostrzelana, w wyniku ostrzału zginął Józef Jankowski (19.IX.1939 r.). Sygn. Zg. 37/1946 [4/314].

Jankowski Józef – syn Michała i Stefanii (z d. Marcinowska), Polak, ur. 2.IX.1917 r. we wsi Potoczyzna, gm. Kalinówka, zam. tamże. W 1937 r. powołany (jako poborowy) do wojska, we wrześniu 1939 r. dostał się do niewoli niemieckiej, wysłany na roboty przymusowe w głąb Niemiec. Zginął 18.I.1943 r. (bliższe okoliczności śmierci nie są znane), pochowany na cmentarzu obozowym w okolicach Hamburga. Sygn. Zg. 187/1947 [4/615].

Jankowski Kazimierz – syn Jana i Urszuli (z Waluszków), ur. 4.III.1913 r. w Dolistowie Nowym (gm. Jaświły), zam. tamże. 13.VI.1944 r., jako zakładnik, aresztowany przez żołnierzy niemieckich i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Brak postanowienia końcowego (akta sprawy przekazane do Białegostoku przez Sąd Grodzki we Wrocławiu). Sygn. Zg. 171/1949 [2/5404/2007].

Januszkiewicz Antoni – syn Stanisława i Ludwiki (z d. Mieczykowska), ur. 6.VIII.1916 r. we wsi Ciesze, gm. Kalinówka, pow. Białystok zam. b. d. W 1939 r. został powołany do Wojska Polskiego, brał czynny udział w działaniach wojennych. Dostał się do niewoli niemieckiej – skierowany do miejscowości Angermünde (Brandenburgia, Niemcy) do prac rolnych na farmie (wieś Fierodein). W wyniku bójki z innymi robotnikami doznał pęknięcia kręgosłupa, zmarł 23.VI.1943 r. w szpitalu w Angermünde. W aktach znajduje się oryginalny list (wraz z tłumaczeniem) z 20.IV.1944 r. adresowany do p. V. Killata (naczelnik poczty w Mońkach) informujący o śmierci Januszkiewicza – nadawca Bertold Wendt (gospodarz, u którego pracował zmarły). Sygn. Zg. 82/1947 [4/510].

Januszkiewicz Luba – z d. Januszkiewicz, córka Macieja i Paraskiewy (z d. Jarocka), ur. w 1914 r. w Gródku, zam. tamże. W 1942 r. aresztowana przez władze niemieckie (zatrzymana za współpracę z partyzantami), osadzona w areszcie w Gródku. Naoczny świadek zeznał: *„...30 września 1942 r. Niemcy zabrali aresztowaną Lubę Januszkiewicz i widziałem osobiście jak w liczbie innych aresztowanych wywieźli ją zabierając ze sobą łopaty na miejsce stracenia w okolicy Gródka. Po pół godzinie żandarmeria na tych samych maszynach powróciła już bez Luby Januszkiewicz...”*[374]. Sygn. Zg. 433/1948 [4/3036].

Januszko Ignacy – syn Wincentego i Marianny/Marii (z d. Radziwanowska), ur. 3.III.1898 r. w Supraślu, zam. tamże. 15.V.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 25.V.1941 r. wywieziony transportem w głąb ZSRR – w czasie podróży zachorował na tyfus i zmarł (w drodze do Workuty). Opublikowano w MP i na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Supraślu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 135/1948 [4/2748].

Jarema Apolonia – z d. b.d., córka Wincentego i Kamili (z d. Andrzejewska), ur. 5.I.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1940 r. deportowana wraz z rodziną w głąb ZSRR, przebywała w Dżambule[375], gdzie zmarła na tyfus 30.IV.1942 r. – tam też pochowana. Sygn. Zg. 113/1948 [4/2727].

[374] ASG, Sygn. Zg. 433/1948 [4/3036], k. 5.
[375] Dżambuł (obecnie Taraz) – miasto obwodowe w południowym Kazachstanie.

Jarko Stanisław – syn Antoniego i Teofili (z d. Zajkowska), ur. 22.I.1902 r. w Pokrzywnicy, gm. Goworowo, pow. Ostrołęka, zam. Białystok, st. posterunkowy Policji Państwowej. W trakcie działań wojennych 1939 r. wzięty do niewoli radzieckiej i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość przesłał w grudniu 1939 r. z obozu jenieckiego w Ostaszkowie). Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. W aktach znajdują się: list Biura Poszukiwań w Londynie (pismo L.dz. 092633/P/C z 30.X.1947 r.) oraz pismo PCK Zarząd Główny w Warszawie (znak II.E.TK. z 8.IV.1948 r.). Sygn. Zg. 66/1950.

Jarocki Wincenty – syn Aleksandra i Justyny (z d. Chorkiewicz), ur. w 1910 r. [16.III. 1910 r.] we wsi Majdan, gm. Michałowo, pow. Białystok zam. b. d. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w roku 1944 walczył we Włoszech. [jako strzelec w 2 Korpusie Polskim] 11.V.1944 r. [lub 17.V.1944 r.] zginął w trakcie ataku na umocnienia niemieckie pod Monte Cassino. Pochowany na cmentarzu wojskowym [Polskim Cmentarzu Wojennym na Monte Cassino][376]. Sygn. Zg. 48/1947 [4/476].

Jarocki Włodzimierz – syn Józefa i Antoniny (z d. Bogucz), ur. w 1903 r. w Królowym Moście, gm. Gródek, zam. Gródek. W 1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w obozie w Królewcu – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Gródku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 87/1948 [4/2701].

Jaroma Henryk – syn Albina i Stefanii (z d. Gryncewicz), ur. 16.VIII.1907 r. w Białymstoku, podporucznik rezerwy, magister prawa (zawód: aplikant adwokacki). W sierpniu 1939 r. zmobilizowany do WP i przydzielony do twierdzy w Osowcu (zgłosił się na posterunku 25.VIII.1939 r.)[377]. Po zakończeniu kampanii wrześniowej 1939 roku dostał się do sowieckiej niewoli. Osadzony początkowo w obozie w Wołogdzie, a następnie od grudnia 1939 r. – w Kozielsku. Ostatnią wiadomość z obozu przesłał w lutym 1940 r. – brak dalszych informacji o jego losach[378]. W postanowieniu sądowym (przy określeniu okoliczności śmierci) podano, że jesienią roku 1941 obóz w Kozielsku został zajęty przez wojska niemieckie, a jeńcy wymordowani (podobne przypadki omówione zostały we wprowadzeniu do niniejszej publikacji). W maju 1944 r. rodzina otrzymała oficjalną wiadomość z PCK, iż podczas badania grobów w Katyniu przy zwłokach oznaczonych nr ewid. 03196 odnaleziono książeczkę wojskową i kartę szczepień z Kozielska na nazwisko Jaroma Henryk. W aktach znajduje się również ekspertyza znalezionych przy zwłokach dokumentów przeprowadzona przez Komisję PCK (Kraków 27.V.1944 r.) oraz MP Nr 33 z 11.IV.1946 r. z obwieszczeniem o wszczęciu postępowania w sprawie ustalenia faktu śmierci w/w . Sygn. Zg. 10/1946 [4/287].

---

[376] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 117.

[377] Według innych źródeł H. Jaroma służył w 41 Suwalskim Pułku Piechoty im. Marszałka Józefa Piłsudskiego (walczącego w ramach 29 DP Armii „Prusy").

[378] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Jaroma Henryk, ur. 16.VIII.1907 r., syn Albina, por. 41 PP, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja); patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 150, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 23.II.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 221.

Jarosławski Aleksander – syn Michała i Nadziei (z d. Kuźma), ur. 13.V.1913 r. w Białymstoku, zam. tamże, ogrodnik. 19.V.1941 r. powołany do Armii Czerwonej, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 34/1950.

Jaroszewicz Michał – syn Jana i Anny (z d. Jaworowska), ur. 25.IX.1889 r. w Bagnówce (obecnie dzielnica Białegostoku), zam. Rafałówka, gm. Zabłudów. W październiku 1939 r. wywieziony przez władze radzieckie w głąb ZSRR, przebywał w kołchozie im. „Stalina" pod Krasnogwardziejskiem[379], gdzie zmarł na cholerę 11.XI.1941 r. Pochowany na cmentarzu prawosławnym na terenie wspomnianego kołchozu. Sygn. Zg. 348/1948 [4/2951].

Jaroszewska Chana – z d. Karp, córka Ruwina i Fejgi (z d. Chwojnik), ur. 10.VIII.1907 r. w Białymstoku, zam. tamże, kasjerka w zakładzie fryzjerskim męża. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, gdzie 8.VIII.1942 r. zmarła po długiej chorobie. Sygn. Zg. 291/1947 [4/717].

Jaroszuk Aleksander – syn Pawła i Anny (z d. Trusziuk), ur. w 1914 r. w Złotnikach, gm. Juchnowiec, pow. Białystok, zam. tamże. 15.V.1941 r. powołany do służby w wojsku radzieckim, po 6-cio tygodniowym przeszkoleniu przydzielony do oddziału w Knyszynie, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Urzędzie Gminy Juchnowiec ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Z powodu braków formalnych wniosek o uznanie za zmarłego oddalono. Sygn. Zg. 124/1950.

Jaruzelski Antoni Kazimierz – syn Wojciecha i Heleny (z d. Filipkowska), ur. 30.I.1878 r. (lub 12.II.1878 r.), zam. Białystok. W 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 593/1948 [4/3190].

Jasienowski Icko – syn Mejłacha i Lei (z d. Gielczyńska/Giełczyńska), ur. w 1887 r. w Knyszynie, zam. tamże. W listopadzie 1942 r. władze niemieckie rozpoczęły wywożenie Żydów zamieszkałych w Knyszynie do Białegostoku. 2.XI.1942 r., w czasie jednej z akcji przesiedlania (przed wymarszem do Białegostoku), kilka osób podjęło próbę ucieczki z obozu przejściowego. Icko Jasienowski został zastrzelony przy omawianej próbie ucieczki, pochowany „na polu przy końcu ul. Grodzieńskiej w Knyszynie". Sygn. Zg. 457/1947 [4/878].

Jastrowlańska Chaja – z d. Kahan, córka Arona i Ałty (z d. Kotłowicz), ur. w 1903 r. w Białej Podlaskiej, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie została zastrzelona w dniu 16.VIII.1943 r. (w czasie likwidacji getta). Sygn. Zg. 67/1948 [4/2682].

Jaworski Józef – syn Bolesława i Stanisławy (z d. Ziętek), ur. 16.II.1907 r. w Tomaszowie Mazowieckim, zam. Stołpce, woj. nowogródzkie (obecnie Białoruś). 29.VI.1941 r. areszto-

[379] Być może chodzi tu o Krasnogwardijske – osiedle typu miejskiego na Ukrainie.

wany przez władze niemieckie i jeszcze tego samego dnia rozstrzelany wraz z innymi zakładnikami (egzekucja miała miejsce w Stołpcach na ul. Szpitalnej), pochowany na cmentarzu katolickim w Stołpcach w dniu 30.VI.1941 r. Sygn. Zg. 537/1948 [4/3137].

Jaworski Mieczysław – syn Władysława i Sabiny (z Cybulków), Polak, ur. 20.XII.1922 r. w Krypnie, zam. tamże. 28.VIII.1944 r. powołany do wojska (pełnił funkcję dowódcy plutonu), w maju 1945 r. jego oddział stacjonował we wsi Piotrowice pod Lublinem – 19.V.1945 r. M. Jaworski oddalił się (z jeszcze jednym żołnierzem) od plutonu – ciała obu wojskowych odnaleziono w odległości kilkunastu kilometrów od miejsca stacjonowania (bliższe okoliczności zgonu nie zostały ustalone). Sygn. Zg. 706/1947 [4/1121].

Jedwab Frejda Rywa – z Cieślów, córka Abrama Szai i Lei (z d. b.d.), ur. 15.VI.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie. Zastrzelona wraz z rodziną 17.VIII.1943 r. po odkryciu schronu, w którym się ukrywali (ul. Fabryczna 11). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Jedwab: Frejdy Rywy i Lejby (patrz niżej), siostra Rejzli Segał i Szoszy Rywy Ryba (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 619/1947 [4/1035].

Jedwab Lejba – syn Abrama i Mery (z d. b.d.), ur. 12.III.1898 r. w Białymstoku, zam. tamże, szewc. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku, gdzie został zastrzelony razem z rodziną 17.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Jedwab: Frejdy Rywy i Lejby (patrz wyżej). Sygn. Zg. 619/1947 [4/1035].

Jefremow Włodzimierz – syn Włodzimierza i Anny (z d. Łagoda), ur. 22.XII.1907 r. w Białymstoku, zam. tamże, kontroler młynów. 13.IX.1945 r. pojechał na kontrolę młyna we wsi Michały Borowskie, od tego momentu brak dalszych informacji o jego losach (w tym czasie odbywały się liczne zabójstwa urzędników państwowych dokonywane przez, jak to określono w aktach, „bandy leśne”). Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.X.1946 r. Sygn. Zg. 142/1950.

Jeżewicz Szymon – syn Joska i Heni (z d. b.d.), ur. b.d., zam. Białystok. Zginął 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta w Białymstoku. Z powodu braku dowodów uprawdopodobniających okoliczności zgonu postępowanie oddalono, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 272/1949 [2/5499/2007].

Jędrzejewski Adolf – syn Aleksandra i Agaty (z d. Pietraszewicz), ur. w 1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. 28.XII.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 9.IV.1944 r. wywieziony wraz z innymi osadzonymi w kierunku Nowosiólek – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 7/1948 [4/2623].

Joćko Michał – syn Antoniego i Weroniki (z Zarembów), ur. 7.XII.1895 r. w majątku Stary Dworzec, gm. Masalany[380], zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie (skąd przesyłał listy) – od 13.I.1940 r. brak dalszych informacji o jego losach[381]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 16/1949 [2/5252/2007].

Josem Elkon – syn Gerca i Beli (z d. Bubryk), ur. 10.X.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1941 r. osadzony wraz z rodziną w getcie w Białymstoku. 16.VII.1943 r. do getta weszli sprzymierzeni z Niemcami Ukraińcy w poszukiwaniu ukrywających się w schronach Żydów, w czasie tej akcji rozstrzelano przebywających w ukryciu Elkona i Simę Josemów. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Josem – patrz niżej. Sygn. Zg. 74/1947 [4/502].

Josem Sima – z d. Abramowska, córka Josela Ajzyka vel Józefa i Finkiel vel Fani (z Aszów), ur. 7.XII.1912 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginęła 16.VII.1943 r. w czasie akcji w getcie w Białymstoku (siostra Lejzera Abramowskiego – patrz Abramowski Lejzer, Abramowscy: Abram, Dawid i Josel Ajzyk). Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Josem – patrz wyżej. Sygn. Zg. 74/1947 [4/502].

Joskowicz Blima – z d. Trawińska, córka Lejzora i Chany Rywki (z d. Romankiewicz), ur. 15.V.1921 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Zginęła w białostockim getcie 15.IV.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Blimy Joskowicz, Chaima, Szmula Joseka/Joski i Liby Joskowiczów oraz Fajgli Wulfsztat (wzajemne powiązania pomiędzy wymienionymi nie zostały jednoznacznie wyjaśnione) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 563/1948 [4/3163].

Joskowicz Chaim – syn Abrama Wolfa i Ajdli (z d. Gotfryd), ur. 3.VIII.1918 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie, tam też zastrzelony 2.IV.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Chaima Joskowicza, jego brata Szmula Joseka/Joski, Blimy i Liby Joskowicz oraz Fajgli Wulfsztat (wzajemne powiązania pomiędzy wymienionymi nie zostały jednoznacznie wyjaśnione) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 563/1948 [4/3163].

Joskowicz Liba – z d. Borensztajn, córka Manyla i Chai (z d. Wulfsztat), ur. 1.V.1903 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Zginęła w białostockim getcie 3.III.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Liby Joskowicz, Chaima, Szmula Joseka/Joski i Blimy Joskowiczów oraz Fajgli Wulfsztat (wzajemne powiązania pomiędzy wymienionymi nie zostały jednoznacznie wyjaśnione) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 563/1948 [4/3163].

Joskowicz Szmul Josek – syn Abrama Wolfa i Ajdli (z d. Gotfryd), ur. 19.VI.1904 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim

[380] Gmina Masalany (Massalany) to nieistniejąca obecnie gmina wiejska, w 1922 r. przemianowana na gm. Wielkie Ejsmonty. Do 1939 r. gmina ta administracyjnie leżała w pow. Grodno, woj. białostockiego – obecnie tereny te należą do Białorusi.

[381] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Jocko Michał, ur. w 1895 r., więzień obozu w Ostaszkowie, zastrzelony w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 28.VII.2010 r.).

getcie, tam też zastrzelony 25.III.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Szmula Joseka/Joski Joskowicza, jego brata Chaima, Blimy i Liby Joskowicz oraz Fajgli Wulfsztat (wzajemne powiązania pomiędzy w/w nie zostały jednoznacznie wyjaśnione) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 563/1948 [4/3163].

Jossem Cecylia – z d. Nowik, córka Fajwela vel Pawła i Sofji vel Soni (z d. b.d.), ur. b.d. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, zastrzelona 15.VIII. 1943 r. w wyniku akcji likwidacyjnej getta, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Cecylia była siostrą Nowika Jewsieja – patrz wymieniony. Sygn. 184/1948 [4/2795].

Jóźwiak Stanisław – syn Edwarda i Teofili (z d. Kozłowska), ur. 23.II.1909 r. w Warszawie, zam. Białystok, krawiec w 42 PP w Białymstoku (26.X.1932 r. – 24.VIII.1939 r.). 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych wiadomości o jego losach (ostatni list przesłał z Grodna 29.VIII.1939 r.)[382]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 21 z 23.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 599/1947 [4/1017].

Juchnicki Henryk – syn Nikodema i Józefy (z d. Jarmołowicz), Polak, ur. 7.I.1912 r. w Leningradzie, zam. Białystok. W 1944 r. powołany do Wojska Polskiego, 15.V.1945 r. zmarł w szpitalu wojskowym w Bydgoszczy, pochowany na cmentarzu garnizonowym w Bydgoszczy – pole 19, mogiła nr 4. Sygn. Zg. 190/1947 [4/618].

Juchta Abram Chaim – syn Moszka Menachema i b.d., ur. w 1865 r. w Białymstoku, zam. tamże, przemysłowiec (właściciel fabryki włókienniczej na „ul. Fabrycznej róg z ul. Poleską"). Zmarł w Białymstoku w 1939 r. Z powodu braku dowodów uprawdopodobniających okoliczności zgonu – postępowanie oddalono. Sygn. Zg. 278/1949 [2/5505/2007].

Junowicz Fejga – z d. b.d., córka Borucha i Mindli (z d. Szwarc), ur. b.d., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zginęła 5.II.1943 r. (podczas jednej z akcji likwidacyjnych getta). Sygn. Zg. 427/1948 [4/3030].

Junowicz Kazimierz – syn Józefa i Marii Zofii (z d. Jusiewicz), ur. 7.III.1896 r. w Bogdanowie, zam. Starosielce, ślusarz. 10.IX.1939 r. ewakuowany z warsztatami PKP w kierunku Wilna, w Baranowiczach konwój został zbombardowany przez samoloty niemieckie. Kazimierz Junowicz zginął w trakcie nalotu. Sygn. Zg. 107/1946 [4/383], Sygn. Zg.126/1946 [4/402].

Junowicz Rochla – z d. Słodownik, córka Lipy i Hindy (z Ostrowów), ur. w 1898 r. w Knyszynie, zam. tamże. Zamordowana 2.XI.1942 r. w trakcie przewożenia Żydów zamieszkałych w Knyszynie do getta w Białymstoku. W wyniku wycofania wniosku – postępowanie umorzono. Sygn. Zg. 664/1947 [4/1080].

---

[382] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Jóźwiak Stanisław, ppor., więzień obozu w Kozielsku, zastrzelony w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja) – zbyt mała ilość danych personalnych uniemożliwia jednoznaczne określenie, czy jest to ta sama osoba; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 155, A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 221.

Jurczyk Bronisław – syn Antoniego i Salomei (z Wronków), ur. 18.V.1889 r. w Zalesiu, pow. Radomsko (obecnie woj. łódzkie), zam. Białystok. Pod koniec 1939 r. wywieziony w głąb ZSRR, przebywał w Kazachstanie, gdzie pracował na „turkmeńsko – syberyjskiej" kolei. We wrześniu 1943 r. zachorował, umieszczony w szpitalu kolejowym na stacji Czymkient (Szymkent, pd. Kazachstan). W wyniku choroby zmarł 30.X.1943 r., pochowany na cmentarzu szpitalnym. W aktach znajduje się oryginał zawiadomienia o śmierci, przesłanego przez zarząd kolei (29.I.1944 r.). Sygn. Zg. 546/1948 [4/3146].

Jurewicz Helena – z d. Dowgielewicz, córka Wincentego i [...] (z d. Rozładowicz), ur. w grudniu 1903 r. we wsi Piątkowszczyzna, gm. Żyrmuny, pow. Lida, zam. Wilno. Mąż zaginionej powołany został do wojska i wyjechał na front, do roku 1943 korespondowali ze sobą, brak dalszych informacji o jej losach. Sąd odrzucił wniosek. Sygn. Zg. 141/1950.

Jurgiel Józef – syn Jerzego i Marii (z d. b.d.), ur. 23.III.1922 r. w Sokółce, zam. Białystok (1942-1944 r.). 6.VIII.1944 r. zabrany przez żołnierzy niemieckich z wagonu na dworcu w Poznaniu – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 414/1948 [4/3017].

Jurkowski Bolesław – syn Aleksandra i Magdaleny (z d. Głódź), ur. w 1874 r. w Knyszynie, zam. tamże. W czerwcu 1941 r. wywieziony wraz z rodziną w głąb ZSRR, przebywał w Znamince (?), obwód omski – tam też zmarł 15.IV.1943 r. Sygn. Zg. 553/1948 [4/3153].

Juszyńska Fryda – z d. Webman, córka Józefa (Josifa) i Miriam (z d. Sycz), ur. w 1912 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, w sierpniu 1943 r. wywieziona z getta w Białymstoku do hitlerowskiego obozu pracy Treblinka – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Wspólna teczka aktowa dla Frydy Juszyńskiej, jej męża Abrama, ich córki Niny Juszyńskiej oraz Gieni Goldfarb (z d. Juszyńska, siostra Abrama) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 237/1949 [2/5466/2007].

Juszyńska Nina – z d. Juszyńska, córka Abrama i Frydy (z d. Webman), ur. w 1940 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodzicami w getcie w Białymstoku, podczas likwidacji getta wywieziona do KL Treblinka – brak dalszych informacji o jej losach. Na mocy obowiązujących wówczas przepisów prawa, uznanie za zmarłego nie mogło nastąpić przed końcem roku kalendarzowego, w którym zaginiony osiągnąłby wiek 23 lat[383]. W tym wypadku wniosek o uznanie za zmarłą mógł być złożony dopiero po 1.I.1962 r., brak postanowienia końcowego. Wspólna teczka aktowa dla Niny Juszyńskiej, jej rodziców: Frydy i Abrama oraz Gieni Goldfarb (z d. Juszyńska, siostra Abrama) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 237/1949 [2/5466/2007].

Juszyński Abram – syn Moszy i Maszy (z d. b.d.), ur. w 1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, w mo-

[383] *Ustawa z 18.VII.1950 r. – Przepisy ogólne prawa cywilnego*, art. 16, § 2 (Dz.U. Nr 34 z 1950 r., poz. 311). Wniosek w w/w sprawie złożony został w 1949 r., jednakże postanowienia końcowe wydano rok później, dlatego też kierowano się w nim przepisami obowiązującej już ustawy z 1950 r. (a nie Dekretu z 1945 r.).

mencie likwidacji w/w getta (sierpień 1943 r.) wywieziony wraz z rodziną do KL Treblinka – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Wspólna teczka aktowa dla Abrama Juszyńskiego, jego żony Frydy, ich córki Niny Juszyńskiej oraz Gieni Goldfarb (z d. Juszyńska, siostra Abrama) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 237/1949 [2/5466/2007].

Juwrzenko Leonid – syn Makarego i Melanii (z d. Budryk), ur. 1.III.1909 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czerwcu 1942 r. aresztowany (za działalność konspiracyjną) przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 5.XI.1942 r. rozstrzelany na dziedzińcu więziennym wraz z 25 innymi skazanymi – egzekucja została przeprowadzona w odwecie za ucieczkę więźnia z siedziby Gestapo. Sygn. Zg. 343/1948 [4/2947].

Juźwiak Jan – syn Franciszka i Apolonii (z d. Sarnowska), ur. 14.XII.1899 r. w Ostrowach, pow. Kutno, zam. Białystok, pracownik umysłowy. W 1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku i skierowany na front, w grudniu 1940 r. przesłał list z obozu w Ostaszkowie, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 63/1950.

K

Kabała Leonard – syn Stefana i Wiktorii (z d. Pękalska), ur. 6.XI.1895 r. w Ostrowcu Kieleckim, zam. Białystok, pracownik kolei. W październiku 1939 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 206/1947 [4/633].

Kac Małka – z d. Lichtensztejn, córka Szmerela i Rejzli (z d. Esman), ur. 15.IV.1892 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, tam też zastrzelona 10.III.1942 r. Sygn. Zg. 46/1949 [2/5280/2007].

Kacenelenbogen Lejb – syn Efroima i Rywki (z d. b.d.), ur. 15.I.1892 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie, tam też zastrzelony 5.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Lejba oraz jego siostry Elki Nordwind (z d. Kacenelenbogen) – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 47/1949 [2/5281/2007].

Kacnelson Mojżesz Morduch – syn Wolfa i Racheli (z d. Kac), ur. w 1886 r. w Białymstoku, zam. tamże, doktor nauk medycznych. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zmarł na tyfus 3.III.1942 r. Sygn. Zg. 581/1947 [4/999].

Kaczalska Zelda – z d. Fiszer, córka Abrama i Chinki (z d. Mozes), ur. w 1891 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zginęła 10.II.1943 r. podczas akcji likwidacyjnej w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla Zeldy Kaczalskiej oraz jej rodzeństwa: Jony Fiszera, Icka Fiszera, Liby Langbort – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 240/1948 [4/2849].

Kaczorowski Stanisław – syn Piotra i Wiktorii (z Libudów), ur. 29.XI.1900 r. we wsi Pęchratka (Polska), gm. Szumowo, pow. Zambrów, zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej (w stopniu przodownika) – początkowo służbę pełnił w Bielsku Podlaskim (1920-1928 (?)), następnie do 1938 r. pracował w Mielniku n/Bugiem, ostatecznie przeniesiony do Białegostoku. W wyniku działań wojennych dostał się we wrześniu 1939 r. do niewoli sowieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z obozu przesłał w grudniu 1939 r.)[384]. Opublikowano w MP Nr 46 z 8.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się oryginalna karta przesłana przez Relief Society for Poles (Towarzystwo Opieki nad Polakami) informująca o rozpoczęciu poszukiwań zaginionego (pismo L.dz. 071864/46/P/BW; Londyn 23.I.1947 r.). Jako dowód w aktach sprawy znajdował się również list przesłany z obozu, jednakże na prośbę wnioskodawczyni (żony) został on w roku 1990 zwrócony. Sygn. Zg. 130/1948 [4/2743].

[384] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Kaczorowski Stanisław, ur. w 1900 r. w Pęchratce, syn Piotra i Wiktorii, przodownik Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zastrzelony w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 23.II.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt. s. 267.

Kaczyński Kazimierz – syn Jana i Aleksandry (z d. Mosiejewska), ur. 4.III.1915 r. we wsi Zastocze, gm. Krypno, zam. tamże. Od 1939 r. służył jako ochotnik w Marynarce Wojennej WP[385], w wyniku działań wojennych dostał się w 1939 r. do niewoli niemieckiej. Przebywał początkowo w obozie jenieckim w Hamburgu, następnie w 1941 r. przewieziony do obozu w miejscowości Sandnes (Norwegia).1.X.1943 r. zastrzelony przy drugiej próbie ucieczki z obozu (pościg niemiecki schwytał uciekającego w odległości 30 km od obozu). Sygn. Zg. 372/1948 [4/2975].

Kaczyński Marian – syn Stanisława i Pauliny (z d. Waszczeniuk), ur. w 1903 r. w Leningradzie (obecnie Petersburg, Rosja), zam. Wilno. W 1941 r. wywieziony wraz z rodziną w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Na prośbę wnioskodawcy (brat zaginionego) wniosek wycofano – Sąd umorzył postępowanie. Sygn. Zg. 371/1948 [4/2974].

Kaczyński Włodzimierz – syn Walentego i Marii (z d. Szulecka (?)), ur. 2.VI.1900 r. w Warszawie, zam. Grodno. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, dostał się do niewoli radzieckiej – przebywał w obozie jenieckim w okolicach Moskwy. Przewieziony do Uzbekistanu, gdzie zmarł 5.III.1942 r. na tyfus (zamierzał zaciągnąć się do formowanych na terenie ZSRR polskich formacji wojskowych). Sygn. Zg. 196/1948 [4/2805].

Kadziewicz Witold – syn Antoniego i Krystyny (z d. Jakowiec), ur. 16.III.1905 r. w Supraślu, zam. tamże, ślusarz. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP (przydzielony do batalionu pancernego w Grodnie (?)) i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 52 z 3.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Supraślu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 739/1947 [4/1154].

Kagan Boruch – syn Lejzora i Cywii (z d. Alpern), ur. w 1890 r. w Knyszynie, zam. tamże. 2.XI.1942 r. wywieziony wraz z innymi Żydami zamieszkałymi w Knyszynie i osadzony w barakach 10 Pułku w Białymstoku (10 PUL), następnie przewieziony do KL Treblinka – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 10 z 1.X.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Knyszyn ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sąd uznał, iż zgon nastąpił w listopadzie 1942 r. Sygn. Zg. 347/1947 [4/773].

Kagan Dawid – syn Mojżesza i Racheli (z d. Grynbaum), ur. w 1889 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zastrzelony 15.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Z powodu nie stawienia się pełnomocnika wnioskodawcy – postępowanie umorzono. Sygn. Zg. 157/1948 [4/2769]. W 1948 r. złożony został ponowny wniosek o uznanie Dawida Kagana za zmarłego. Po wysłuchaniu świadków. Sąd stwierdził zgon w/w, datę śmierci określono na 15.VIII.1943 r. Sygn. Zg. 237/1948 [4/2846].

Kagan Moszko – syn Lejzora i Cywii (z d. Alpern), ur. w 1881 r. w Knyszynie, zam. tamże. 2.XI.1942 r. wywieziony z Knyszyna przez niemieckie władze okupacyjne, osadzo-

[385] Wnioskodawczyni (matka zmarłego) podała, że służył on w MW WP jako podoficer – świadek zeznający w procesie określił jego stopień wojskowy jako „starszy marynarz", co jest odpowiednikiem starszego szeregowego w Wojskach Lądowych i Siłach Powietrznych. Podoficerem natomiast mógł zostać żołnierz posiadający stopień wojskowy co najmniej kaprala (tj. mata w Marynarce Wojennej).

ny w koszarach 10 Pułku (10 PUL w Białymstoku), stamtąd wysłany transportem do obozu koncentracyjnego Treblinka – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 10 z 1.X.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Knyszyn ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sąd uznał, iż zgon w/w nastąpił w listopadzie 1942 r. Sygn. Zg. 348/1947 [4/774].

Kajewski Aleksander – syn Aleksandra i Adeli (z d. Adamska), ur. w 1919 r. w Dobrzyniewie Fabrycznym, gm. Bacieczki (obecnie gm. Dobrzyniewo Duże), zam. tamże. 19.X. 1940 r. wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front, 12.X.1943 r. zginął na polu chwały w czasie ofensywy pod Lenino (w chwili śmierci pozostawał w stopniu szeregowego). Pochowany z oddaniem honorów wojskowych w okolicach wsi Połzuchy, rej. Lenino. W aktach znajdują się odpisy zawiadomień o śmierci przesłanych przez: Wydział Wojskowy Starostwa Powiatowego w Białymstoku (pismo Nr wojsk /I/ 79 z 28.IV.1945 r.) oraz dowództwo 240 Batalionu Saperów (N 701 z 7.I.1941 r. (?)). Sygn. Zg. 273/1948 [4/2879].

Kalinowski Józef – syn Józefa i Anastazji (z d. Łapińska), ur. w 1905 r. we wsi Lewsze, gm. Michałowo, zam. tamże (?). W 1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej – przebywał w obozie (obóz nie został zidentyfikowany), gdzie zmarł z głodu i wycieńczenia 6.XI.1941 r. Sygn. Zg. 541/1948 [4/3141].

Kalinowski Stanisław – syn Józefa i Anny (z d. Panas), ur. 10.III.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże, kierowca zawodowy (szofer). We wrześniu 1944 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (świadek zeznał, iż S. Kalinowski był kierowcą w stopniu st. sierżanta w batalionie sanitarnym IX Dywizji WP[386]), brał udział w walkach o Drezno. Po zakończeniu działań wojennych pełnił służbę wojskową w stopniu chorążego w JW 52177 (?), stacjonował w Rzeszowie. W sierpniu 1945 r. oddelegowany wraz z kilkoma innymi żołnierzami do Krakowa – brak dalszych informacji o jego losach (wg księgi rozrachunkowej oficerów zaginął 25.IX.1945 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.IX.1945 r.! (tj. datę wcześniejszą, od zawartej w księdze rozrachunkowej, daty zaginięcia). Sygn. Zg. 50/1949 [2/5284/2007].

Kalinowski Włodzimierz – syn Jana i Anny (z d. Gładzka), ur. 15.I.1912 r. w Knyszynie, zam. Białystok. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front, 7.IX.1939 r. zginął pod Nowogrodem w wyniku bombardowania niemieckiego (w bombardowaniu śmierć poniosła 4 – osobowa załoga ckm-u, którego celowniczym był W. Kalinowski). Sygn. Zg. 597/1947 [4/1015].

Kalinowski Włodzimierz[387] – syn Mikołaja i Eudokii (z d. Mikiczów), ur. 11.II.1910 r. w Starosielcach, zam. Marczuk Las. 25.VIII.1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej,

[386] Prawdopodobnie chodzi o sformowaną jesienią 1944 r. w okolicach Białegostoku 9 Drezdeńską Dywizję Piechoty (walczącą początkowo w ramach 3 Armii WP, a następnie w składzie 2 Armii WP).

[387] Teczka została założona na nazwisko *Kalinowski Władysław*, takie imię występuje też we wniosku złożonym przez żonę i we wszystkich dokumentach postępowania. Imię zmieniono z *Władysław* na *Włodzimierz* na późniejszy wniosek wnioskodawczyni (żony). Występują również rozbieżności w przypadku daty urodzenia (początkowo podano 23.II.1910 r., a następnie 11.II.1910 r.) oraz miejsca zamieszkania (we wniosku z 1947 r. – zam. Os. Korycin, gm. Bacieczki, następnie we wniosku z 1992 r. – Marczuk Las k. Białegostoku).

przebywał w obozie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Bacieczki ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 703/1947 [4/1118].

Kaliszewicz Włodzimierz – syn Siemiona (Szymona) i Anny (z d. Putiłowska), ur. 12.I.1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. 6.I.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. W czasie odbywania kary zachorował na tyfus, przebywał w szpitalu więziennym, gdzie zmarł 13.II.1942 r. Administracja więzienia jak i Gestapo odmówiły wydania zwłok. Sygn. Zg. 436/1948 [4/3039].

Kamieniecki Szmul – syn Borucha i Etei (z d. Śniadowicz), ur. 26.VIII.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. 12.II.1943 r. zabity przez żołnierzy niemieckich w czasie pierwszej akcji eksterminacyjnej w białostockim getcie. Sygn. Zg. 129/1946 [4/405].

Kamieński Walerian – syn Michała i Marianny (z d. Święcicka), ur. 16.I.1913 r. we wsi Kopisk, gm. Obrubniki (obecnie gm. Dobrzyniewo Duże), pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1939 r., w chwili wkroczenia wojsk radzieckich na teren powiatu, został aresztowany. Osadzony w więzieniu w Białymstoku, a następnie wywieziony w głąb ZSRR (ostatni list przesłał w lutym 1945 r., pisał w nim, że znajduje się w Azji Środkowej w miejscowości Ałma – Ata[388]), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Obrubniki ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. Sygn. Zg. 104/1950.

Kamińska Doba – z d. Baranowska, córka Berla Lejby i Chany Lei (z d. Szwarc), ur. w 1910 r. w Suwałkach, zam. Białystok, gospodyni domowa. 29.VI.1941 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich, ciało spalone w białostockiej bożnicy. Świadek zeznał, iż było to w pierwszym dniu zajęcia Białegostoku przez oddziały niemieckie (tj. 27.VI.1941 r.), spędzono wtedy do Głównej Synagogi, a następnie spalono żywcem około 1000 osób wyznania mojżeszowego. Sygn. Zg. 100/1950.

Kamiński Bronisław – syn Feliksa i Emilii (z d. Lewandowska), ur. 4.V.1908 r. w Dobrzyniewie, zam. Białystok. We wrześniu 1939 r., jako rezerwista, zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak określenia przydziału mobilizacyjnego). W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej, 12.II.1945 r. przebywał w Stalagu XI B[389] jako jeniec nr 81606 – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1948 r. Sygn. Zg. 151/1949 [2/5384/2007].

Kamiński Stanisław – syn Marcina i Elżbiety (z d. Dec), ur. 21.I.1907 r. we wsi Jaśwież Duża (?), gm. Jaświły, zam. Dolistowo Stare, gm. Jaświły. 16.IX.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 11.I.1944 r. wywieziony wraz ze 150 innymi więźniami i prawdopodobnie rozstrzelany. Z powodu braku jednoznacznych dowodów śmierci opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego

[388] Ałma – Ata (Ałmaty) – miasto w południowo-wschodniej części Kazachstanu.
[389] Prawdopodobnie chodzi o Stalag XI B Fallingbostel – niemiecki obóz jeniecki, dla szeregowych i podoficerów wojsk lądowych, założony w Bad Fallingsbostel (Dolna Saksonia, Niemcy).

w Jaświłach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. W aktach znajduje się podanie wnioskodawczyni (żony zmarłego), w którym prosi o zmianę daty śmierci określnej w postanowieniu na faktyczną datę zgonu (tj. 11.I.1944 r.). Sygn. Zg. 447/1948 [4/3050].

Kamiński Tadeusz Stanisław – syn Stanisława i Marianny (z d. Aleksiejuk), ur. 20.X.1920 r. we wsi Duże Folwarki (Folwarki Wielkie), gm. Zabłudów, zam. Białystok, kominiarz. Wiosną 1943 r. wyruszył razem z dwoma innymi kominiarzami do pow. Wołkowysk na oczyszczanie kominów, 11.III.1943 r. zastrzelony przez żandarmów niemieckich w Mońciukach (koło m. Podorosk), tam też pochowany. Sygn. Zg. 302/1947 [4/728].

Kane Berta – z d. Dobniewska, córka Abrama Borucha i Rywki vel Rebeki (z d. Feingin), ur. 1.II.1903 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie, rozstrzelana w tzw. „akcji sobotniej" 12.VII.1941 r.[390] Wspólna teczka aktowa dla Berty Kane oraz jej córek: Małki i Racheli (patrz niżej). Sygn. Zg. 401/1947 [4/826].

Kane Małka – z d. Kane, córka Berka i Berty (z d. Dobniewska), ur. 1.V.1922 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginęła wraz z rodziną 12.VII.1941 r. (getto w Białymstoku zostało utworzone 1.VIII.1941 r., dlatego też Kane Małka nie mogła być w nim umieszczona). Wspólna teczka aktowa dla Małki Kane, jej matki Berty oraz Racheli – siostra Małki (patrz wymienione). Sygn. Zg. 401/1947 [4/826].

Kane Rachela – z d. Kane, córka Berka i Berty (z d. Dobniewska), ur. 5.VII.1927 r., zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w przeznaczonej dla ludności żydowskiej, zamkniętej części Białegostoku (Kane Rachela została zastrzelona na 2 tygodnie przed utworzeniem w Białymstoku getta). Rozstrzelana wraz z rodziną 12.VII.1941 r. (egzekucja została wykonana przed ich domem na ul. Jurowieckiej 54). Wspólna teczka aktowa dla Kane Małki, jej siostry Racheli oraz Berty Kane (matka Małki i Racheli) – patrz wymienione. Sygn. Zg. 401/1947 [4/826].

Kann Berka – syn Ajzyka i Miny (z d. Kleban), ur. 15.IX.1887 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony wraz z pozostałymi mieszkańcami pochodzenia żydowskiego w getcie. 5.IV.1943 r. zmarł na tyfus, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 151/1947 [4/579].

Kantorowicz Ary Lejba – syn Dawida i Miriam (z d. Klenicka), ur. w styczniu 1938 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony wraz z rodzicami przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginął w lutym 1943 r. w wyniku tzw. „akcji dziecięcej"[391]. Wspólna teczka aktowa dla Ary Lejba, jego matki Miriam oraz siostry Doroty (patrz wymienione). Sygn. Zg. 637/1947 [4/1053].

---

[390] Kane Berta zastrzelona została w czasie prowadzonych na Pietraszach masowych rozstrzeliwań – w/w egzekucje odbywały się przed utworzeniem na terenie Białegostoku getta (tj. 1.VIII.1941 r.).

[391] Prowadzona przez wojska niemieckie regularna akcja wymordowywania najmłodszych dzieci przebywających w getcie w Białymstoku (prowadzono wówczas i inne akcje mające na celu rozstrzelanie niezdolnych do pracy mieszkańców getta).

Kantorowicz Dawid – syn Łazarza vel Eliezera i Dory vel Dwojry (z d. Kac), ur. 6.V.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże, przemysłowiec. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, po jego likwidacji (w sierpniu 1943 r.) przewieziony został do obozu w Oświęcimiu. W listopadzie 1943 r. przeznaczony wraz z innymi do spalenia w obozowym krematorium. Z analizy akt wynika, iż może również wystąpić wariant nazwiska w postaci: „Kontorowicz" – jak w przypadku jego brata Dawida – Mojżesza (patrz Kontorowicz Mojżesz vel Moisiej). Dawid Kantorowicz był bratem Liżańskiej Raisy, Goldfarb Gieni oraz Rajchman Fani (patrz wymienione). Sygn. Zg. 635/1947 [4/1051].

Kantorowicz Dora vel Dwojra – z d. Kac, córka Abrama i Anny (z d. Frejdkis), ur. 2.I.1872 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zmarła śmiercia naturalną 10.IV.1935 r., pochowana na cmentarzu żydowskim na Bagnówce. Żona Łazarza Kantorowicza, matka Kantorowicza Dawida, Kontorowicza Mojżesza, Liżańskiej Raisy, Goldfarb Gieni oraz Rajchman Fani (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 636/1947 [4/1052].

Kantorowicz Dorota – z d. Kantorowicz, córka Dawida i Miriam (z d. Klenicka), ur. w lutym 1939 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w getcie w Białymstoku, zastrzelona na początku lutego 1943 r. w czasie masowych rozstrzeliwań dzieci żydowskich. Wspólna teczka aktowa dla Doroty, jej matki Miriam oraz brata Ary Lejby/Lejba (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 637/1947 [4/1053].

Kantorowicz Miriam – z d. Klenicka, córka Ary Lejba i Nechy (z d. b.d.), ur. 23.V.1912 r. w Prużanie, zam. Białystok, żona Dawida Kantorowicza (patrz Kantorowicz Dawid). Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zastrzelona 5.II.1943 r. w czasie tzw. „akcji dziecięcej", gdy sprzeciwiła się wydać na rozstrzelanie swojego syna Ary Lejbę/Lejba. Wspólna teczka aktowa dla Miriam Kantorowicz oraz jej dzieci: Ary Lejba i Doroty (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 637/1947 [4/1053].

Kantorowska Hinda – z d. b.d., córka Tewela i Rywki (z d. b.d.), ur. w 1873 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie została zastrzelona 4.II.1943 r. – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Hindy i Całki Kantorowskich oraz ich córki Estery Szepes (z d. Kantorowska) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 246/1948 [4/2854].

Kantorowski Całko – syn Mejera i Gutki (z d. b.d.), ur. w 1870 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginął w czasie jednej z akcji likwidacyjnych (4.II.1943 r.) – pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Kantorowskich: Całki i Hindy oraz ich córki Estery Szepes (z d. Kantorowska) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 246/1948 [4/2854].

Kapelewski Marian Feliks – syn Antoniego i Marianny (z d. Mroczkowska), ur. 20.XI.1895 r. w Łomży, zam. Białystok, st. post. Policji Państwowej. 5.IX.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach[392]. Opub-

[392] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Kapelewski Marian, ur. 20.XI.1895 r. w Łomży, st. post. Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zastrzelony w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 26.VII.2010 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., 267;

likowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 10/1949 [2/5246/2007].

Kapelusznik Abram – syn b.d., ur. b.d., zam. Białystok (?).Podczas okupacji niemieckiej zamordowany razem z żoną i córką w białostockim getcie. Jedna teczka aktowa dla Abrama i Szyfry Kapeluszników oraz ich córki Frumy Piekarskiej – patrz wymienione. Sygn. Zg. 50/1946 [4/327].

Kapelusznik Szyfra – z d. b.d., córka b.d., ur. b.d., zam. Białystok (?). Zamordowana razem z mężem i córką w getcie w Białymstoku (patrz wyżej). Sygn. Zg. 50/1946 [4/327].

Kapitułko Tomasz – syn Józefa i Jadwigi (z d. b.d.), ur. 21.XII.1893 r., zam. Białystok. 25.IX.1939 r. aresztowany przez władze sowieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, gdzie zmarł na gruźlicę w styczniu 1940 r. Sygn. Zg. 169/1947 [4/597].

Kapłan Alta Tajba – z d. Szczupak, córka Lejby i Jenty (z d. b.d.), ur. 1.I.1893 r. w Sokółce, zam. Białystok. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, 5.II.1943 r. zastrzelona na ul. Nowy Świat (w czasie masowej akcji prowadzonej w getcie przeciwko ludności żydowskiej). Sygn. Zg. 730/1947 [4/1145].

Kapłan Aron – syn Lejwy i Małki (z d. b.d.), ur. w 1883 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zginął 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 458/1948 [4/3061].

Kapłan Róża – z d. Poznańska, córka Samuela i Rai (z d. Kniaziew), ur. w 1922 r. w Białymstoku, zam. tamże. W listopadzie 1941 r. uprowadzona ze swojego mieszkania przez żołnierzy niemieckich i stracona pod miastem. Datę zgonu ustalono na 30.XI.1941 r. Sygn. Zg. 65/1950.

Kapłan Rywa – z d. Berlikowska, córka Icka i Lei (z d. Goldban), ur. w 1907 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie. Z powodu głodu panującego w odizolowanej części miasta, przedostała się poza mury po zakup chleba – przyłapana przez żołnierzy niemieckich i na miejscu zastrzelona (4.II.1943 r.) Ciało odtransportowane do getta i pochowane na cmentarzu przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 257/1947 [4/684].

Kapusta Abram – syn Izralea i Mindli (z d. Gródzka), ur. 1.V.1898 r. (w innym miejscu jako datę urodzin podano 1910 r.) w Białymstoku, zam. tamże, kupiec. 30.VI.1941 r., razem z innymi osobami wyznania mojżeszowego, spalony żywcem w białostockiej bożnicy. Wspólna teczka aktowa dla: Kapusty Abrama, Kapusty Chai, Kapusty Rywki oraz Gródzkiego Icka (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 109/1950.

Kapusta Chaja – z d. Kapusta, córka Izraela i Mindli (z d. Gródzka), ur. 10.I.1925 r. w Białymstoku, zam. tamże, uczennica. 30.VI.1941 r., wraz z innymi osobami wyznania mojżeszowego, spalona żywcem w bożnicy na terenie Białegostoku. Wspólna teczka aktowa dla: Kapusty Abrama, Kapusty Chai, Kapusty Rywki oraz Gródzkiego Icka (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 109/1950.

Kapusta Grunia – z d. Kapusta, córka Izraela i Mindli (z d. Gródzka), ur. w 1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie została zastrzelona 3.VI.1943 r., pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 254/1947 [4/681].

Kapusta Rywka – z d. Kapusta, córka Izraela i Mindli (z d. Gródzka), ur. 15.XII.1922 r. w Białymstoku, zam. tamże, uczennica. 30.VI.1941 r., razem z innymi osobami wyznania mojżeszowego, spalona żywcem w białostockiej bożnicy. Wspólna teczka aktowa dla: Kapusty Abrama, Kapusty Chai, Kapusty Rywki oraz Gródzkiego Icka (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 109/1950.

Karakiewicz Henryk Zenon Seweryn – syn Andrzeja i Adeli (z d. Stąpor), ur. 22.XII. 1896 r. w Tarnobrzegu, zam. Białystok, kapitan WP. Brał czynny udział w walkach kampanii wrześniowej, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Osadzony w obozie w Starobielsku, od 1940 r. brak dalszych informacji o jego losach[393]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 746/1947 [4/1161].

Kardasz Helena – z d. Kardasz, córka Mikołaja i Aksenii/Ksenii (z d. Kuźma), ur. 10.V. 1920 r. w Ciwoniukach (gm. Michałowo), zam. tamże, rolniczka. 2.X.1942 r. aresztowana przez Gestapo i osadzona w więzieniu w Białymstoku (powodem aresztowania była domniemana współpraca z partyzantami radzieckimi), prawdopodobnie rozstrzelana w dniu 9.X.1942 r. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 10.X.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Heleny i jej siostry Niny – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 132/1949 [2/5365/2007].

Kardasz Jan – syn Stanisława i Marii (z d. b.d.), ur. w 1896 r. we wsi Bachury, gm. Michałowo, zam. tamże. 22.XII.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie we wsi Bachury, wywieziony do Białowieży i tam stracony wraz z 10 innymi osobami oskarżonymi o sprzyjanie i pomoc partyzantom (powieszony w czasie publicznej egzekucji zorganizowanej przed białowieskim kościołem). Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1942 r. Sygn. Zg. 49/1949 [2/5283/2007].

Kardasz Nina – zd. Kardasz, córka Mikołaja i Aksenii/Ksenii (z d. Kuźma), ur. 6.II.1923 r. w Ciwoniukach (gm. Michałowo), zam. tamże, rolniczka. 2.X.1942 r. aresztowana (pod zarzutem współpracy z partyzantami radzieckimi) wraz z siostrą przez Gestapo i osadzona w więzieniu w Białymstoku, prawdopodobnie rozstrzelana w czasie masowej egzekucji (9.X.1942 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 10.X.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Niny oraz jej siostry Heleny – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 132/1949 [2/5365/2007].

---

[393] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Karakiewicz Henryk Zenon, ur. 22.XII.1896 r. w Tarnobrzegu, kpt., więzień obozu w Starobielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Charkowie (Ukraina); patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 162, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 24.II.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 312.

Kardasz Paweł – syn Stefana i Zofii (z d. Siemiończyk), ur. w 1890 r. w Nowosadach, gm. Michałowo, zam. tamże, rolnik. W 1914 r. zmobilizowany do armii carskiej (właściwie Armii Imperium Rosyjskiego), brał czynny udział w działaniach I WŚ – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1922 r. Sygn. Zg. 322/1948 [4/2926].

Kardis Bolesław – syn Andrzeja i Heleny (z d. Witkowska), ur. 1.III.1894 r. w Wornianach, pow. wileńsko-trocki (obecnie Białoruś), zam. Wilno, z zawodu kierowca (pracował jako „szofer w Magistracie w Wilnie" – wydział oczyszczania miasta). 18.IX.1942 r. „za działalność polityczną" aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Wilnie. Naoczny świadek zeznał: „*...w czasie okupacji* [niemieckiej – przyp. autora] *w 1942 r. pełnił on* [B.Kardis – przyp. autora] *funkcję szofera w magistracie w Wilnie – prowadził ciężarówkę. Jako szofer jeździł on do obozu jeńców sowieckich w szczególności jeździł tam w okresach, kiedy wywożono nieczystości z ustępów obozowych. Przy okazji doręczał on żywność jeńcom. Do mojego domu ktoś ze znajomych Bolesława Kardisa, którego nazwiska nie znam, zostawiał dla Kardisa paczki, które ten następnie doręczał jeńcom sowieckim. Pod koniec sierpnia względnie na początku września 1942 r. koło domu mojego w nocy przewożono grupę osób na miejsce rozstrzelań na Ponary pod Wilnem*[394]*, a nad ranem znalazłem pod swoim oknem zwinięta chusteczkę z kamykiem w środku i z kartką. Na kartce napisane było: „Proszę powiadomić moją żonę, że mnie powieźli na Ponary" podpisany był Bolesław Kardis...*"[395]. Inny świadek doprecyzował: „*...Wyjaśniam, że przez naszą ulicę stale wieziono aresztowanych na miejsce rozstrzelań na Ponary i prawdopodobnie wśród tych osób znajdował się Bolesław Kardis, który rzucił chusteczkę z kartką. Od tego czasu Bolesław Kardis znikł z Wilna i żadnej wiadomości o nim nie było...*"[396] Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.IX.1942 r.[397] Sygn. Zg. 585/1948 [4/3184].

Kariakin Jan – syn Jana i Anny (z d. b.d.), ur. 16.IX.1896 r. w Nowo Czerniewie (?) – Rosja, zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka). 24.VI.1941 r., wracając z więzienia, został zabity na Szosie Grodzieńskiej w okolicach Wasilkowa. Pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim w Wasilkowie. Sygn. Zg. 339/1948 [4/2943].

Kariakin Nadzieja – z d. Harasimczuk, córka Mikołaja i Marii (z d. Wacewicz), ur. 25.I. 1903 r. w Białymstoku, zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka). 11.IV.1940 r. wywieziona w głąb ZSRR, przebywała w pawłodarskiej obłasti (irtyszewski rejon), tam też zmarła i została pochowana 10.X.1946 r. Sygn. Zg. 308/1948 [4/2912].

Karolczuk Gdali – syn Owsieja i Brajny (z d. Kapłan), ur. w 1887 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginął 16.VIII.1943 r. (podczas likwidacji getta). Sygn. Zg. 416/1948 [4/3019].

---

[394] Ponary – obecnie dzielnica willowa Wilna, w czasie II WŚ las w Ponarach był miejscem prowadzonych przez Niemców masowych rozstrzeliwań więźniów.
[395] ASG, Sygn. Zg. 585/1948 [4/3184], k. 8 – 8v.
[396] Tamże, k. 8v – 9.
[397] W aktach występują pewne rozbieżności, ponieważ wnioskodawczyni (żona B. Kardisa) za datę aresztowania męża podała 18.IX.1942 r. świadkowie zeznali natomiast, że został on stracony już na przełomie sierpnia i września 1942 r. (stąd w postanowieniu Sądu określono, że zgon nastąpił 1.IX.1942 r., tj. jeszcze przed podaną we wniosku datą aresztowania).

Karp Tauba – z d. Kapłan, córka Szmula i Rywki (z d. Kuler), ur. 26.XII.1893 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, gdzie zmarła na tyfus 19.VIII.1942 r., pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 216/1947 [4/643].

Karpow Aleksander – syn Pantelejmona i Fiokły (lub Tekli) (z d. b.d.), Rosjanin, ur. w 1918 r. w Leningradzie (Rosja), zam. b.d., rolnik. Jako żołnierz Armii Czerwonej dostał się w 1941 r. do niewoli niemieckiej, z której zbiegł. Po powrocie osiedlił się we wsi Kolesnoje, gm. Michałowo i zawarł związek małżeński z Antoniną. W 1942 r. został (wraz z żoną) ponownie zatrzymany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Gmachu Gminnej Rady Narodowej w Michałowie ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 154/1950.

Karpow Wiktor – syn Włodzimierza i Marii (z d. Sawicka), ur. 13.VIII.1921 r. w Niżnim Nowogrodzie (Niżny Nowogród, Rosja), zam. Białystok, piekarz. We wrześniu 1944 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej, 10.I.1945 r. z poczty polowej przesłano kartkę informującą o jego śmierci (zgon miał nastąpić w dniu 24.XI.1944 r.) – do kartki dołączone było zdjęcie zmarłego. Sygn. Zg. 128/1950.

Karpowicz Konstanty – syn Aleksandra i Anny (z d. Kraśnicka), ur. 14.X.1911 r. we wsi Łaznie, gm. Szudziałowo, pow. Sokółka, zam. b.d. Powołany do wojska (służył w 17 PP) i wysłany na front, zginął w Iraku 27.XII.1942 r. w czasie katastrofy samochodowej[398]. Sygn. Zg. 314/1947 [4/740].

Karpowicz Piotr – syn Feliksa i Agaty (z d. Połunowska/Połonowska), ur. 15.VI.1888 r. w Kalinówce Królewskiej (obecnie pow. moniecki), zam. tamże, radny gminy Kalinówka (rolnik). W sierpniu 1941 r., jako radny, aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie rozstrzelany jeszcze w tym samym roku). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Kalinówce ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 20.XII.1941 r. Sygn. Zg. 304/1949 [2/5529/2007].

Karwacki Stanisław – syn Aleksandra i Felicji (z d. Pośpiech), ur. 13.XII.1907 r. w Knyszynie, zam. Białystok, kelner w Hotelu Ritz. 3.V.1943 r. aresztowany (w charakterze zakładnika) przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Dwa tygodnie później w Białymstoku pojawiły się afisze informujące, iż w dniu 13.V.1943 r. w Nowosiółkach rozstrzelano 25 osób z więzienia w Białymstoku (wg zeznań świadków wśród rozstrzelanych był również i Stanisław Karwacki) – egzekucji dokonano w odwecie za zabójstwo w Zwierzyńcu Niemca, zabójstwa miał się dopuścić niezidentyfikowany kelner. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8. XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 72/1948 [4/2686].

[398] Porównaj: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 129.

Karwowski Józef – syn Józefa i Heleny (z d. Sarosiek), ur. w 1899 r. w Chicago (USA), zam. Szorce, gm. Trzcianne, rolnik. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front. Naoczny świadek zeznał: „*...W 1939 r. razem zostaliśmy powołani do polskiego wojska, służyliśmy w intendenturze* [służba aprowizacyjna – przyp. autora] *„park nr 102”. Około 15 września 1939 r. podczas walk w kierunku Łomży, miejscowości, ani powiatu podać nie mogę, na moich oczach Józef Karwowski został zabity na miejscu pociskiem z karabinu maszynowego, do zwłok jego nie podchodziłem, gdyż wycofywaliśmy się wtedy przed atakiem czołgów...*”[399]. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 15.IX.1939 r. Sygn. Zg. 56/1949 [2/5290/2007].

Kasabuła Dominik – syn Adama i Michaliny (z Łucejków), ur. 6.IX.1908 r. we wsi Konowały, gm. Barszczewo (obecnie gm. Choroszcz), zam. Sobolewo, gm. Dojlidy (obecnie gm. Supraśl). W czasie II WŚ, jako partyzant, prowadził walkę z oddziałami niemieckimi – w lipcu 1944 r. zastrzelony przez żołnierzy niemieckich na szosie w okolicach Paniek (gm. Choroszcz). Za datę zgonu przyjęto 31.VII.1944 r. Sygn. Zg. 35/1949 [2/5270/2007].

Kasacki Jan – syn Jana i Mari (z d. Krupicka), ur. w 1918 r. w Rosji, zam. b.d. W maju 1941 r. zmobilizowany do piechoty Armii Czerwonej i wysłany na front, stacjonował w okolicach Woroneża. Zginął w lipcu 1941 r. w wyniku natarcia wojsk niemieckich w okolicach Łozowej. Sygn. Zg. 657/1947 [4/1073].

Kasacki Michał – syn Józefa i Anny (z d. Samojlik), ur. w 1909 r. w Juszkowym Grodzie, gm. Michałowo, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. 18.V.1941 r. powołany do armii radzieckiej („wojenkomat” w Szepietowie) i wysłany na front. Świadek zeznał, że widział go jeszcze 22.VI.1941 r., natomiast 26.VI.1941 r. usłyszał od oficera Hubanowa (szef kompanii Kasackiego), że w/w zginął na froncie w okolicy wsi Bokiny. Datę zgonu ustalono na 25.VI.1941 r. Sygn. Zg. 219/1950.

Kasjanowicz Paweł – syn Jana i Elżbiety (z d. Denisiuk), Polak, ur. 12.VI.1897 r. w Starosielcach, zam. b.d., pracownik kolei. 27.IX.1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, osadzony w siedzibie Gestapo przy ul. Sienkiewicza 15, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 101 z 25.VII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 139/1947 [4/567].

Kasjanowicz Władysław – syn Michała i Izabeli (z d. Rogowska), ur. 1.XI.1910 r. we wsi Skrybicze, gm. Zabłudów, zam. tamże. W 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zabłudowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 443/1948 [4/3046].

Kasperski Czesław – syn Juliana i Katarzyny (z d. b.d.), ur. w 1905 r. w Lublinie, zam. Grodno (?). W 1940 r. w Grodnie aresztowany wraz z żoną przez milicję radziecką. 24.XI. 1940 r. (około godz. 16-tej) zamordowany w więzieniu w Grodnie. Sygn. Zg. 140/1950.

[399] ASG, Sygn. Zg. 56/1949 [2/5290/2007], k. 11.

Kawecki Władysław – syn Franciszka i Józefy (z d. Białaszyńska), ur. 28.XI.1904 r., zam. Białystok, pracownik Elektrowni w Białymstoku, a od 1945 r. „Społem" Białystok. Wykonując obowiązki służbowe, często podróżował na zachód Polski po zaopatrzenie. Pod koniec 1945 r. lub też na początku 1946 r. wyjechał służbowo do Częstochowy i zaginął bez wieści. W tamtym czasie stosunkowo często zdarzały się napady na środki lokomocji (a transporty w szczególności), w związku z tym istnieje prawdopodobieństwo, że nie żyje. Sąd oddalił wniosek o uznanie za zmarłego, jako że nie upłynął jeszcze ustawowy czas od jego zaginięcia[400]. Sygn. Zg. 67/1949 [2/5301/2007].

Kazberuk Jan – syn Andrzeja i Marianny (z d. b.d.), Polak, ur. 20.XI.1909 r. we wsi Kuchmy (?), gm. Michałowo, zam. tamże. W 1942 r. zabrany na roboty do b. Prus Wschodnich, po wyzwoleniu obozu przez wojska sowieckie (1944 lub 1945 r.) powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, zginął w okolicach m. Domna Dobna (?) (Niemcy) w marcu 1945 r. Sygn. Zg. 237/1947 [4/664].

Kazberuk Józef – syn Mikołaja i Antoniny (z d. Szemiot), Polak, ur. 24.IV.1907 r. w Kuchmach, gm. Michałowo, zam. tamże. 19.V.1941 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, 27.VI.1941 r. zginął w okolicach Rudnicy, gm. Zabłudów. Sygn. Zg. 59/1948 [4/2674].

Kazberuk Józef – syn Stefana i Katarzyny (z d. b.d.), ur. 10.IV.1902 r. we wsi Kuchmy, gm. Michałowo, zam. b.d. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak określenia konkretnej daty mobilizacji oraz przydziału). W czasie okupacji radzieckiej – wcielony do Armii Czerwonej, 7.IV.1945 r. zginął w walkach z oddziałami niemieckimi w okolicach Królewca. W aktach znajduje się odpis przesłanego przez władze radzieckie zawiadomienia o śmierci. Sygn. Zg. 88/1949 [2/5322/2007].

Kazimierczyk Józef – syn Piotra i Katarzyny (z d. Owca), ur. 25.XII.1909 r. w Honczarach (?), zam. tamże. W czerwcu 1941 r. zabrany przez władze radzieckie na roboty, zginął 11.VI.1944 r. w trakcie bombardowania (podczas prac budowlanych na Uralu – „wojenne budownictwo No 286 Ural miast. Swierdłowska"). W aktach znajduje się odpis dokumentu zawiadamiającego o śmierci (pismo wysłane przez: Uralski Okręgowy Wojenno-Budowniczy Urząd Odcinka Wojenno-Budowniczych Prac No 286, 15.VIII.1944 r.). Sygn. Zg. 478/1947 [4/899].

Keczeń Mikołaj – syn Piotra i Tekli (z d. Greczko), ur. 22.XII.1918 r. w Białymstoku, zam. Lida. 9.IX.1940 r. powołany do Armii Czerwonej, brak informacji o dalszych losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 193/1950.

Keller Aron – syn Lejby i Chany (z d. Sztejnfeld), ur. w 1895 r. w Myszyńcu, pow. Ostrołęka, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 17.I.1943 r. Pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Arona Kellera, jego brata – Zelika Kellera, Rochli Keller (żona Zelika)

[400] Ponieważ zaginięcie nie nastąpiło bezpośrednio w wyniku, jak też i w czasie działań wojennych, nie można było w tym przypadku zastosować przyspieszonego trybu uznania za zmarłego. Zwyczajowo w takich sytuacjach, aby uznać zaginionego za zmarłego, musiało upłynąć 10 lat od momentu zaginięcia.

oraz Symchy Kellera (syn Zelika i Rochli) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 304/1948 [4/2908].

Keller Bunim – syn Chaima i Rywki (z d. Broderzon), ur. w 1914 r. w Myszyńcu, pow. Ostrołęka, zam. Białystok. 17.I.1943 r. zastrzelony wraz z rodziną w białostockim getcie, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Bunima Kellera, jego rodziców: Chaima i Rywki Keller (z d. Broderzon) oraz rodzeństwa: Niske, Icchoka, Guty, Sory, Jenty i Chany – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 305/1948 [4/2909].

Keller Chaim – syn Lejby i Chany (z d. Sztejnfeld), ur. w 1888 r. w Myszyńcu, pow. Ostrołęka, zam. Białystok. Umieszczony wraz z rodziną w białostockim getcie – tam też zastrzelony 17.I.1943 r., pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Chaima Kellera, jego żony Rywki Keller (z d. Broderzon) oraz ich dzieci: Niske, Bunima, Icchoka, Guty, Sory, Jenty i Chany – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 305/1948 [4/2909].

Keller Chana – z d. Keller, córka Chaima i Rywki (z d. Broderzon), ur. w 1922 r. w Myszyńcu, pow. Ostrołęka, zam. Białystok. Zastrzelona 17.I.1943 r. w białostockim getcie, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Chany Keller, jej rodziców: Chaima i Rywki Keller (z d. Broderzon) oraz rodzeństwa: Bunima, Icchoka, Niske, Sory, Jenty i Guty – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 305/1948 [4/2909].

Keller Guta – z d. Keller, córka Chaima i Rywki (z d. Broderzon), ur. w 1918 r. w Myszyńcu, pow. Ostrołęka, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, gdzie została zastrzelona 17.I.1943 r., pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Guty Keller, jej rodziców: Chaima i Rywki Keller (z d. Broderzon) oraz rodzeństwa: Bunima, Icchoka, Niske, Sory, Jenty i Chany – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 305/1948 [4/2909].

Keller Icchok – syn Chaima i Rywki (z d. Broderzon), ur. w 1917 r. w Myszyńcu, pow. Ostrołęka, zam. Białystok. Zastrzelony 17.I.1943 r. w białostockim getcie, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Icchoka Kellera, jego rodziców: Chaima i Rywki Keller (z d. Broderzon) oraz rodzeństwa: Bunima, Niske, Guty, Sory, Jenty i Chany – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 305/1948 [4/2909].

Keller Jenta – z d. Keller, córka Chaima i Rywki (z d. Broderzon), ur. w 1924 r. w Myszyńcu, pow. Ostrołęka, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, gdzie została zastrzelona 17.I.1943 r., pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Jenty Keller, jej rodziców: Chaima i Rywki Keller (z d. Broderzon) oraz rodzeństwa: Bunima, Icchoka, Niske, Sory, Guty i Chany – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 305/1948 [4/2909].

Keller Lejb – syn Wolfa i Indy (z d. b.d.), ur. w 1878 r. w Myszyńcu, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie został zastrzelony 10.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Lejba Kellera, jego wnuczki Szoszki Markus (z d. Keller) oraz Chany Jenty Brener (babcia Szoszki ze strony matki) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 373/1948 [4/2976].

Keller Niske – syn Chaima i Rywki (z d. Broderzon), ur. w 1912 r. w Myszyńcu, pow. Ostrołęka, zam. Białystok. Zastrzelony wraz z rodziną 17.I.1943 r. w białostockim getcie, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Niske Kellera, jego rodziców: Chaima i Rywki Keller (z d. Broderzon) oraz rodzeństwa: Bunima, Icchoka, Guty, Sory, Jenty i Chany – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 305/1948 [4/2909].

Keller Rochla – z d. Brener, córka Bunima i Chanajenty lub Chana – Jenty (z d. Sztejnfeld), ur. 1.V.1890 r. w Myszyńcu, zam. Białystok, gospodyni domowa. 10.VIII.1943 r. zamordowana przez żołnierzy niemieckich w getcie w Białymstoku. Sygn. Zg. 131/1950. Sygn. Zg. 304/1948 [4/2908][401].

Keller Rywka – z d. Broderzon, córka Abrama i Lei (z d. Sznajder), ur. w 1890 r. w Myszyńcu, pow. Ostrołęka, zam. Białystok. W czasie II WŚ przebywała w getcie, zastrzelona 17.I.1943 r. na ulicy getta białostockiego. Pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Rywki Keller, jej męża Chaima oraz ich dzieci: Niske, Bunima, Icchoka, Guty, Sory, Jenty i Chany – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 305/1948 [4/2909].

Keller Sora – z d. Keller, córka Chaima i Rywki (z d. Broderzon), ur. w 1921 r. w Myszyńcu, pow. Ostrołęka, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, gdzie została zastrzelona 17.I.1943 r., pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Sory Keller, jej rodziców: Chaima i Rywki Keller (z d. Broderzon) oraz rodzeństwa: Bunima, Icchoka, Niske, Guty, Jenty i Chany – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 305/1948 [4/2909].

Keller Symcha – syn Zelika i Rochli (z d. Brener), ur. 19.VI.1902 r. w Myszyńcu, pow. Ostrołęka, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, tam też zastrzelony 17.I.1943 r. Pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Symchy Kellera, jego rodziców: Zelika i Rochli Kellerów oraz Arona Kellera (brat Zelika) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 304/1948 [4/2908].

Keller Zelik – syn Lejby i Chany (z d. Sztejnfeld), ur. w 1886 r. w Myszyńcu, pow. Ostrołęka, zam. Białystok. Przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie został zastrzelony 17.I.1943 r. – pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Zelika Kellera, jego żony Rochli, ich syna Symchy oraz Arona Kellera (brat Zelika) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 304/1948 [4/2908].

Kerszman Józef – syn Jakuba i Rebeki (z d. Lubliner), ur. w 1897 r. w Lublinie, zam. Białystok, doktor nauk medycznych. Umieszczony w białostockim getcie, 5.III.1942 r. żołnierze niemieccy dokonywali w w/w getcie rozstrzeliwań inteligencji żydowskiej, w wyniku prowadzonej akcji zginął również Józef Kerszman, pochowany na cmentarzu przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 425/1947 [4/847].

[401] Teczka o sygnaturze Zg. 304/1948 [4/2908] również dotyczy Rochli Keller (sądzić należy, że jest to ta sama osoba), nie wszystkie jednak dane są zgodne z zawartymi w teczce o Sygn. Zg. 131/1950. W aktach z 1948 r. dowiadujemy się, że: Rochla Keller (z d. Brener), córka Szlomy i Miłki (z d. Wajner), ur. w 1890 r. w Myszyńcu, zam. Białystok, zginęła w getcie białostockim 17.I.1943 r.

Kępa Jan – syn Ignacego i Agnieszki (z d. Rachoń), ur. 9.VI.1908 r. w m. Dzierzkowice – Wola, pow. Kraśnik, woj. lubelskie, zam. Białystok, zawodowy podoficer (w stopniu plutonowego) Żandarmerii WP w Białymstoku[402] – stacjonował w „koszarach im. gen. J. Sowińskiego przy ul. Wołodyjowskiego". [Latem 1939 r. miał on zostać dowódcą nowo utworzonego Posterunku Żandarmerii w Giełczynie (pow. i gm. Łomża). Posterunek ten podlegał dowódcy Plutonu Żandarmerii Białystok, a jego głównym zadaniem było zapewnienie porządku w rejonie Wizny, gdzie budowano fortyfikacje nad Narwią i Biebrzą.][403] W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w okolicach Grodna zatrzymany przez władze sowieckie. Przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z obozu przesłał w grudniu 1939 r.)[404]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 501/1948 [4/3101].

Kieraciński Stanisław – syn Bolesława i Marii (z d. Depczyńska), ur. 5.II.1905 r. w Sieradzu, zam. we wsi Lewickie, gm. Juchnowiec. 30.VIII.1941 r. aresztowany w Białymstoku przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy w Juchnowcu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 715/1947 [4/1130].

Kieżel Aleksander – syn Wincentego i Anny (z d. Dembrowska), ur. 22.VIII.1891 r. w Białymstoku, zam. tamże, pracownik Policji Państwowej. 18.XII.1939 r. został aresztowany przez władze radzieckie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 497/1947 [4/916].

Kirszenbaum Emma – z d. Kieger, córka Juliusza i Emilii (z d. Romanowska), ur. 29.VIII.1890 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1940 r. (?) wywieziona przez władze niemieckie na roboty przymusowe do Królewca (mąż pozostawał z nią w kontakcie do 1.IV.1945 r.) – brak dalszych informacji o jej losach (dom, w którym mieszkała w Królewcu został zniszczony w czasie bombardowania – prawdopodobnie wszyscy mieszkańcy wówczas zginęli). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 383/1948 [4/2986].

Kisielewski Mieczysław – syn Wacława i Marii (z d. Kopańska), ur. 12.II.1892 r. w Brzezinach, pow. Łódź, zam. Podbrodzie, pow. Wilno. W czerwcu 1944 r. wzięty przez władze niemieckie do prac przy naprawie mostu (jako „fachowiec w tej materii"), brak dalszych informacji o jego losach (znaleziono zakrwawioną czapkę z dwiema dziurami po kulach –

[402] Chodzi tu o wchodzący w skład 3 Dywizjonu Żandarmerii – Pluton Żandarmerii Białystok.

[403] Informacje zaczerpnięte z internetowych portali historycznych – nie udało się jednak dotrzeć do publikacji naukowych potwierdzających w/w dane, w związku z czym, nie zostały one ostatecznie zweryfikowane.

[404] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Kępa Jan, ur. 19.VI.1908 r. w Dzierzkowicach, ppor. żandarmerii, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja); Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 25.II.2011 r.).

prawdopodobnie zastrzelony przez patrol niemiecki). Ogłoszenie w MP Nr 106 z 7.VIII. 1947 r. o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 104/1946 [4/380].

Kisło Antoni – syn Szczepana i Anny (z d. Kuc), ur. 12.VI.1904 r. w Dolistowie Starym, gm. Jaświły, zam. tamże. W 1944 r. skierowany przez władze niemieckie na roboty przymusowe, po wyzwoleniu przez Armię Czerwoną – wcielony w jej szeregi, zginął na polu walki 30.IV.1945 r. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Wydział Administracyjny Zarządu Miejskiego we Wrocławiu (pismo Nr A.A.Sp.17/ 147/48 z 7.I.1949 r.). Sygn. Zg. 251/1949 [2/5480/2007].

Kisło Edward – syn Macieja i Urszuli (z d. Mikuta), ur. w 1913 r. w Dolistowie Starym, gm. Jaświły, zam. tamże, rolnik. W 1944 r. zastrzelony przez Gestapo na terenie pow. sokólskiego (prawdopodobnie w okolicach Suchowoli) i pochowany na cmentarzu żydowskim (nie jest znana nazwa miejscowości, w której został pochowany), jesienią 1944 r. ciało zostało ekshumowane i przeniesione przez rodzinę na cmentarz w Dolistowie. Za datę zgonu przyjęto 1.VII.1944 r. Sygn. Zg. 305/1949 [2/5530/2007].

Kiślaczuk Piotr – syn Nestora i Katarzyny (z d. Godlewska), ur. 1.V.1908 r. w Kamieńcu Litewskim (Kamieniec, obwód brzeski, Białoruś), zam. Zabłudów. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zabłudowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 197/1949 [2/5428/2007].

Kiślak Dymitr – syn Juliana i Justyny (z d. Podhajecka), ur. 10.II.1880 r. w Czernakach, gm. Gródek, zam. Mieleszki – Kolonia, gm. Gródek. 14.VIII.1942 r. zatrzymany (za działalność partyzancką) przez żołnierzy niemieckich i natychmiast rozstrzelany przed swoim domem. Sygn. Zg. 150/1949 [2/5383/2007].

Kiwaczycki Paweł – syn Andrzeja i Anny (z d. Kuźma), Polak, ur. 4.I.1912 r. w Białymstoku, zam. tamże, piekarz. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (przydział mobilizacyjny nie został bliżej określony) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 282/1949 [2/5509/2007].

Kiwkowicz Chackiel (Chaskiel) – syn Szajmy i Rudy (z d. Berman), ur. w 1878 r. w Wolbromiu, pow. Olkusz, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zastrzelony 2.II.1943 r. na ul. Polnej – pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Kiwkowicz: Chackiela i Tauby – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 180/1948 [4/2791].

Kiwkowicz Tauba – z d. Lugerner, córka Icka i Ruchli (z d. Dauman), ur. w 1883 r. w Żarkach, pow. Będzin (obecnie pow. myszkowski), zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała razem z mężem w tamtejszym getcie. Zastrzelona przez żołnierzy niemieckich 2.II.1943 r. na ul. Polnej, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Kiwkowicz: Tauby i Chackiela – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 180/1948 [4/2791].

Klaczyński Michał – syn Władysława i Stanisławy (z d. Gnoińska/Goińska (?)), ur. 29.IX.1909 r. w Pińczowie, zam. Żytyń [Wielki] (Ukraina, obw. Równe), oficer WP. [Służbę czynną w WP rozpoczął w 1929 r. w 41 PP im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Suwałkach. 15.VIII.1932 r. ukończył Szkołę Podchorążych Piechoty w Ostrowi Maz., w 1935 r. mianowany porucznikiem. Od 1938 r. służył w batalionie KOP „Żytyń" (oddelegowany do Równego). Odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi, był również mistrzem szabli WP II RP.][405] We wrześniu 1939 r. brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli sowieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku (nr ewidencyjny więźnia: 2365) – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnia wiadomość z obozu została przesłana wiosną 1940 r.)[406]. Sąd postanowił nadać sprawie bieg, brak postanowienia końcowego. [Znajduje się na liście NKWD 042/2 z kwietnia 1940 r., poz. 42. W czasie ekshumacji zwłok przy zamordowanym odnaleziono list i pocztówki zaadresowane do żony Heleny zamieszkałej w Białymstoku (stąd wniosek rozpatrywany przez Sąd Grodzki w Białymstoku). Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. (nadanym w Londynie – 15.VIII.1985 r.).][407] W roku 1948 ponownie złożono w Sądzie Grodzkim w Białymstoku wniosek o uznanie Michała Klaczyńskiego za zmarłego. W świetle zaprezentowanych dowodów (pismo PCK z dnia 3.VI.1943 r.) oraz zeznań świadków, uznano zgon w/w. Za datę śmierci przyjęto 30.VII.1941 r. Sygn. Zg. 724/1947 [4/1139]. Sygn. Zg. 243/1948 [4/2851].

Klap Mordchaj – syn Gerszona i Cywy Chaszy (z d. b.d.), ur. b.d., zam. Goniądz. 10.X.1942 r. zastrzelony w Białymstoku przez żołnierzy niemieckich. Na prośbę pełnomocnika wnioskodawcy (syna) postępowanie zawieszono, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 271/1949 [2/5498/2007].

Klatkiewicz Fajtel – syn Abrama i Szyfry (z d. Kunicer), ur. 19.XI.1889 r., zam. Białystok, mąż Sory Klatkiewicz. Pod koniec grudnia 1942 r. zmarł śmiercią naturalną w getcie w Białymstoku. Pochowany został na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 115/1947 [4/543].

Klatkiewicz Sora – z d. Rabinowicz, córka Łazara i Chai (z d. Suraska), ur. 2.IV.1891 r., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona została w białostockim gettcie, tam też rozstrzelana w sierpniu 1943 r. – w trakcie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 114/1947 [4/542].

Klebańska Pesza – z d. Szwarc, córka Chony i Chai (z d. Burlin), ur. 7.V.1908 r. w Białymstoku, zam. tamże, rzeźniczka. W lutym 1943 r. zabita przez żołnierzy niemieckich podczas masowych rozstrzeliwań Żydów w białostockim getcie. Za datę zgonu przyjęto 10.II.1943 r. Sygn. Zg. 93/1950.

Klebus Michał – syn Gieorgija i Anny (z Romanowych), Białorus, ur. 15.XI.1904 r. we wsi Zubry, gm. Gródek, zam. tamże. Podczas mobilizacji 24.VIII.1939 r. powołany do

[405] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 60.
[406] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Klaczyński Michał, syn Władysława, ur. 29.IX.1909 r. w Pińczowie, por. 41 PP (w innym miejscu: KOP „Żytyń"), więzień obozu w Kozielsku, zastrzelony w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja); patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 172, A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 79, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 25.II.2011 r.).
[407] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 61.

Wojska Polskiego, pełnił funkcję furmana w szpitalu polowym w Sokółce. Oddział wysłany w kierunku Wołkowyska – w drodze został ostrzelany przez wojska niemieckie, Michał Klebus zginął w okolicy wsi Korowicze (pow.Wołkowysk) w trakcie omawianego ostrzału (20.IX.1939 r.). Sygn. Zg. 112/1946 [4/388].

Klein Brunon – syn Jana i Agnieszki (z d. Pilawa), ur. 22.VII.1899 r. w Józefowie, pow. Katowice, woj. śląskie., zam. b.d. 7.XII.1941 r. zmobilizowany do „Armii Sikorskiego" (2 KP) i wysłany do Persji. 14.II.1944 r. zmarł w II szpitalu wojennym w Egipcie w skutek nieszczęśliwego wypadku (przejechany samochodem), pochowany na cmentarzu wojskowym w Tel – El – Kebir (Egipt), działka 5, rząd 0, grób 9[408]. Sygn. Zg. 109/1947 [4/537].

Klemensowicz Antoni – syn Władysława i Marii (z d. Halicka), ur. 14.XII.1902 r. we wsi Ignatki, zam. b.d. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Bacieczki ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1949 r.[409] Sygn. Zg. 756/1947 [4/1171].

Klementynowska Sora – z d. Okoń, córka Icka i Bejli (z Odesków), ur. w 1908 r. w Brańsku, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zmarła śmiercią naturalną 10.I.1943 r. Sygn. Zg. 315/1948 [4/2919].

Klepacki Henryk – syn Aleksandra i Zofii (z d. Bierdzien (?)), Polak, ur. 24.X.1916 r. we wsi Rekli, gm. Krypno, pow. Białystok, zam. b.d. W 1937 r. powołany do Wojska Polskiego (do 14 Dywizjonu Artylerii Konnej w Białymstoku[410]) jako poborowy. 12.IX.1939 r. zginął na froncie w okolicy Nowej Wsi (pow. mazowiecki) w czasie walk z czołgami niemieckimi. Sygn. Zg. 63/1947 [4/491].

Kleszczewski Michał – syn Pawła i Marii (z Socowych), ur. w 1868 r., zam. we wsi Cieszki, gm. Zabłudów, zam b.d. Zmarł w Zabłudowie dnia 27.I.1922 r. Sygn. Zg. 147/1947 [4/575].

Klim Stanisław – syn Wojciecha i Anastazji (z d. Kusznier), ur. 25.III.1909 r. w Tryczówce, gm. Zawyki (obecnie gm. Juchnowiec Kościelny), zam. tamże, rolnik. 24.VIII. 1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front. 10.IX.1939 r. w czasie potyczki z wojskami niemieckimi pod Nowogrodem jego batalion został rozbity, a Stanisław Klim zaginął. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 10.IX.1939 r. Sygn. Zg. 323/1949 [2/5548/2007].

Klimczuk Mitrofon – syn Jana i Eudokii (z d. Andriejczuk), ur. 18.IV.1870 r. we wsi Złotniki, gm. Juchnowiec, zam. tamże. W 1915 r. wyjechał do Rosji, w trakcie podróży zachorował na cholerę i zmarł (listopad 1915 r.). Sygn. Zg. 659/1947 [4/1075].

---

[408] Dane uzyskane z odpisu zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Polski Czerwony Krzyż Na Środkowym Wschodzie Centrala Poszukiwań Zaginionych Osób, z dnia 8.X.1946 r.

[409] W postanowieniu sądowym jako data zgonu widnieje 9.V.1949 r., jest to prawdopodobnie pomyłka, ponieważ Sąd w podobnych przypadkach najczęściej za datę śmierci przyjmował 9.V.1946 r., ponadto postanowienie końcowe wydane zostało 27.I.1949 r. (tj. przed przyjętą w nim datą zgonu).

[410] 14 DAK – stacjonujący w Białymstoku pododdział artylerii konnej WP okresu II RP, w czasie kampanii wrześniowej walczył w ramach Podlaskiej Brygady Kawalerii.

Klimiuk Michał – syn Józefa i Nadziei (z d. Łukjaniuk), ur. 21.III.1921 r. w Hieronimowie, gm. Michałowo, zam. Potoka, gm. Zabłudów (obecnie gm. Michałowo). W 1941 r. wstąpił do „organizacji podziemnej", za co został aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 13.V.1942 r. rozstrzelany w okolicach Nowosiółek. Sygn. Zg. 250/1949 [2/5479/2007].

Klimowicz Alfons – syn Stanisława i Stefanii (z d. Szematowicz), ur. 14.III.1910 r. we wsi Zielona, pow. Grodno, zam. Grodno. 13.X.1944 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 106 z 7.VIII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 175/1947 [4/603].

Klimowicz Antoni – syn Adolfa i Feliksy (z Sobutków), ur. 10.V.1911 r. w Jasionówce, zam. tamże. 12.VII.1944 r. zabrany przez żołnierzy niemieckich do przymusowego kopania okopów w okolicy Jasionówki, w czasie pracy trafiony odłamkiem pocisku artyleryjskiego – zmarł na miejscu. Sygn. Zg. 530/1948 [4/3130].

Klimowicz Józef – syn Aleksego i Uljany (z d. b. d.), ur. 15.V.1885 r. we wsi Barszczewo, zam. [Dojlidy]. Naoczny świadek wydarzeń zeznał: „...*Na drugi czy trzeci dzień po rozpoczęciu wojny niemiecko-radzieckiej w 1941 roku, podczas odstępowania sowieci zastrzelili Józefa Klimowicza w schronie obok jego mieszkania...*"[411]. Zastrzelony 26.VI.1941 r. w Dojlidach, pochowany na cmentarzu prawosławnym w/w miejscowości. Sygn. Zg. 569/1947 [4/987].

Klimowicz Józef – syn Aleksandra i Ludwiki (z d. Domaniewska), ur. b.d. w Wólce Ratowieckiej, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Czarna Białostocka), zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka). W marcu 1939 r., jako rezerwista, zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku. We wrześniu 1939 r. brał czynny udział w działaniach wojennych pułku, dostał się do niewoli niemieckiej – brak dalszych informacji o jego losach (w 1944 r. przesłał list z obozu). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 510/1948 [4/3110].

Klimowicz Wiktor – syn Ludwika i Józefy (z Mrozów), ur. 25.VII.1908 r. w Wólce Ratowieckiej, zam. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej – przebywał w obozie jenieckim w Krzywym Rogu. Wstąpił do formowanych na wschodzie polskich formacji wojskowych (pozostawał w stopniu kaprala), w sierpniu 1942 r. wysłany z jednostką do Iraku, gdzie zmarł na dezynterię (dyzenterię) w „szpitalu hinduskim" (wrzesień 1942 r.)[412]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 570/1947 [4/988].

Kloza Józef – syn Konstantego i Ludwiki (z d. Dąbrowska), ur. 19.V.1902 r. w Białymstoku, zam. tamże. Brał czynny udział w działaniach wojennych, 13.XII.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR (we wrześniu 1940 r. przesłał kart-

[411] ASG, Sygn. Zg. 569/1947 [4/987], k. 5.
[412] Informacje pochodzą z listu przesłanego przez kolegę W. Klimowicza (list z 20.VII.1947 r., znajduje się w aktach sprawy).

kę pocztową z Uchty[413]) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 168/1948 [4/2779].

Klucznik Lejba/Lejb – syn Jankiela i Chawy (z d. Wasersztejn), ur. w 1910 r. w Ostrołęce, zam. Białystok. 28.VI.1941 r. zamordowany przez żołnierzy niemieckich w synagodze w Białymstoku (prawdopodobnie chodzi o dokonane 27.VI.1941 r. masowe spalenie części Żydów w Głównej Synagodze w Białymstoku). Wspólna teczka aktowa dla Lejby Klucznika, Michli i Szlomy Rudzkich oraz ich syna Abrama (wzajemne relacje między L. Klucznikiem a pozostałymi wymienionymi nie zostały jednoznacznie określone) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 478/1948 [4/3080].

Kluczyński Władysław – syn Ludwika i Balbiny (z d. Gajkiewicz), ur. 10.VIII.1897 r. we Włoszczowej (woj. świętokrzyskie), zam. Suraż, urzędnik. 9.V.1944 r. (w czasie okupacji niemieckiej) wyszedł z domu i już nie wrócił – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Surażu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 147/1949 [2/5380/2007].

Kłosowski Herman – syn Ludwiki Kłosowskiej, ur. 11.VII.1905 r., zam. Białystok, pracował jako „tabelowy" w fabryce nr 5 w Białymstoku. 3.V.1942 r. aresztowany z innymi pracownikami fabryki przez niemieckie władze okupacyjne i za rzekomy sabotaż wysłany do obozu w Oświęcimiu (jeniec numer 181380). 4.VI.1944 r. przesłał z obozu list (oryginał listu znajduje się w aktach), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. Min. Spr. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 203/1947 [4/630].

Kłosowski Józef – syn Jana i Heleny (z d. Gapanowicz), Polak, ur. 22.III.1890 r. w Białymstoku, zam. tamże, były kolejarz PKP w Białymstoku – kierownik pociągu. 2.III.1940 r. wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz. U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. oraz na tablicy Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1946 r. Sygn. Zg. 226/1947 [4/653].

Kmiołek Władysław – syn Ignacego i Marianny (z d. b.d.), ur. 16.V.1987 r. w Grabniku, gm. Wyszków, zam. Kosów Poleski, urzędnik starostwa w Kosowie Poleskim (w latach 1924-1934). W 1937 r. umieszczony w Szpitalu Psychiatrycznym w Choroszczy, 10.XI. 1939 r. aresztowany jako osadnik wojskowy (?) i osadzony w więzieniu w Wołkowysku. 21.VI.1941 r. razem z innymi więźniami przygotowywany do ewakuacji, załadunek przerwał jednak nalot niemiecki – brak dalszych informacji o jego losach. Z przyczyn formalnych Sąd postanowił wniosek oddalić. Sygn. Zg. 644/1947 [4/1060].

Knyszyńska Necha – z d. Knyszyńska, córka Mojżesza i Rebeki (z d. Sołowiejczyk), ur. w 1916 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie. Zastrzelona 15.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta.

[413] Uchta – miasto w europejskiej części Rosji, położone w republice Komi.

Wspólna teczka aktowa dla Nechy oraz jej rodziców: Mojżesza i Rebeki Knyszyńskich (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 727/1947 [4/1142].

Knyszyńska Rebeka – z d. Sołowiejczyk, córka Abrama i Rejzli (z d. b.d.), ur. w 1889 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona została w odizolowanej, przeznaczonej dla ludności żydowskiej części Białegostoku. Zginęła 15.VIII.1943 r. – zastrzelona wraz z rodziną w czasie likwidacji getta. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Rebeki i Mojżesza Knyszyńskich oraz ich córki Nechy (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 727/1947 [4/1142].

Knyszyński Aron – syn Lejzera i Liby (z d. Juchnowiecka), ur. 9.IV.1897 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, rozstrzelany 15.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 610/1947 [4/1027].

Knyszyński Fajwel – syn Aleksandra i Małki (z d. Aszkiewicz), ur. 10.IV.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie, 12.VII.1941 r. zastrzelony na Pietraszach w trakcie jednej z masowych egzekucji[414]. Sygn. Zg. 555/1947 [4/973].

Knyszyński Izrael – syn Lejzera i Liby (z d. Juchnowiecka), ur. w 1901 r. w Białymstoku, zam. tamże. Wraz z pozostałą częścią ludności żydowskiej, osadzony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie. Zastrzelony na ul. Żabiej 15.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla braci Izraela i Jakóba Knyszyńskich (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 728/1947 [4/1143].

Knyszyński Jakób – syn Lejzera i Liby (z d. Juchnowiecka), ur. w 1898 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, zginął 15.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta – zastrzelony na ul. Żabiej, tam też pochowany. Wspólna teczka aktowa dla braci Jakóba i Izraela Knyszyńskich (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 728/1947 [4/1143].

Knyszyński Jan – syn Antoniego i Teofili (z d. b. d.), ur. 10.V.1880 r. w Fastach, gm. Bacieczki (obecnie gm. Dobrzyniewo Duże), zam. tamże. W listopadzie 1944 r. deportowany przez władze radzieckie w głąb ZSRR, zmarł 4.V.1945 r. w obozie w Ostaszkowie. Sygn. Zg. 76/1948 [4/2690].

Knyszyński Mojżesz – syn Lejzera i Liby (z d. Juchnowiecka), ur. w 1887 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zastrzelony 15.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Mojżesza i Rebeki Knyszyńskich oraz ich córki – Nechy (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 727/1947 [4/1142].

Knyszyński Samuel – syn Aleksandra i Małki (z d. Aszkiewicz), ur. 14.II.1903 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zastrzelony 5.II.1943 r. w czasie akcji likwidacyjnej w w/w getcie , pochowany na cmentarzu przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 296/1947 [4/722].

[414] Fajwel Knyszyński nie mógł przebywać w getcie w Białymstoku, gdyż zostało ono utworzone 1.VIII.1941 r., tj. po ok. dwóch tygodniach od jego rozstrzelania.

Kochaniak Ludwik – syn Walentego i Magdaleny (z d. Wieczorek), ur. 28.VII.1897 r. w Sulisławiu [lub Sulisławicach], zam. Białystok, starszy posterunkowy Policji Państwowej – funkcjonariusz III Komisariatu w Białymstoku (1918-1939). We wrześniu 1939 r. zmobilizowany do WP, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej – przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie, brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list przesłał z obozu w 1940 r.)[415]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 732/1947 [4/1147].

Kociakowski Stanisław – syn Karola i Stanisławy (z d. Krysiewicz), ur. 22.I.1918 r. w Izbiszczach, gm. Barszczewo (obecnie gm. Choroszcz), zam. tamże, rolnik. W kwietniu 1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front (przydzielony do 236 PP), następnie skierowany na kurs do szkoły oficerskiej – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Barszczewie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się odpis orzeczenia Inwalidzkiej Komisji Rewizyjno-Lekarskiej w Białymstoku o uznaniu S. Kociakowskiego za zaginionego w wyniku działań wojennych (Orzeczenie Nr 2/524 – 47 z 14.V.1948 r.). Sygn. Zg. 168/1949 [2/5401/2007].

Kociukiewicz Stanisław – syn Wincentego i Weroniki (z d. Rynkiewicz), ur. 8.V.1905 r., zam. Białystok. W chwili wybuchu II WŚ, jako szofer PKP, został oddelegowany do Warszawy – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 312/1948 [4/2916].

Kohn Rubin – syn Jeruchama Fiszla i Fejgi (z d. Weler), ur. w 1883 r. w Tykocinie, zam. Suchowola, kupiec. W czasie eksterminacji ludności żydowskiej Suchowoli wywieziony do KL Auschwitz, gdzie zginął 15.IX.1939 r.[416] Na prośbę pełnomocnika wnioskodawczyni (córki) postępowanie zawieszono, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 191/1949 [2/5423/2007].

Kokieć Nikodem – syn Marii Kokieć (z d. Dziermańska), ur. w 1920 r. we wsi Załuki, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. Gródek. W 1941 r. wcielony przez władze radzieckie do wojska, w wyniki działań wojennych dostał się do niemieckiej niewoli. Początkowo przebywał w obozie w Hammerstein (Czarne), w maju 1944 r. wywieziony na roboty rolne do majątku Zołtnica (być może chodzi o Żółtnicę [Soltnitz] – wieś w woj. zachodniopomorskim). 11.XII.1944 r., w momencie zbliżania się linii frontu, 18 robotników majątku podjęło próbę ucieczki. Po pokonaniu 30 – 40 km zostali osaczeni przez wojsko niemieckie i Gestapo – 6 zginęło na miejscu (wśród nich Nikodem Kokieć – 12.XII.1944 r.), 4 zostało rannych, pozostałym udało się zbiec. Sygn. Zg. 40/1947 [4/469].

[415] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Kochaniak Ludwik, ur. 28.VII.1897 r. w Sulisławicach, st. post. Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja); Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 25.II.2011 r.).
[416] Kohn Rubin nie mógł zginąć 15.IX.1939 r. w KL Auschwitz, gdyż tenże obóz powstał dopiero w 1940 r.

Kolago Urszula – z d. Woronkiewicz, córka Józefa i Malwiny (z d. Borodzicz), ur. 15.V. 1907 r. w Hryniewszczyźnie (?), gm. Parafianów[417], zam. Białystok, gospodyni domowa. W 1944 r. aresztowana przez władze niemieckie i osadzona w więzieniu w Białymstoku. 15.VII.1944 r. (na krótko przed wycofaniem się wojsk niemieckich z Białegostoku, a co za tym idzie i likwidacją więzienia) przydzielona do grupy przeznaczonej na rozstrzelanie (grupy złożonej głównie z ludności żydowskiej) – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 15.VII.1944 r. Sygn. Zg. 220/1949 [2/5451/2007].

Kolejda Aleksander – syn Józefa i Marii (z d. Gogoluk), ur. 3.IV.1912 r. w Chełmie (woj. lubelskie), zam. Białystok (?). 30.VII.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie w Czarnej Wsi (podejrzany o poglądy komunistyczne) i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie następnego dnia został rozstrzelany w okolicach Grabówki). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 444/1948 [4/3047].

Koleśnik Józef – syn Wincentego i Emilii (z d. Jachimek), ur. 23.VII.1895 r., zam. Starosielce. 7.I.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, po kilku miesiącach przewieziony do obozu koncentracyjnego Ludgwiks Lust (pisane również Ludwikchlust)[418], Webelin (pod Hamburgiem). 30.IV.1945 r. zmarł, zgon spowodowany został przewlekłą chorobą oraz pobiciem przez strażników. W aktach znajduje się również fragment oryginalnej pocztówki przesłanej do żony z obozu w Niemczech (z dn. 7.V.1944 r.) oraz świadectwo urodzenia wystawione przez Dziekana Białostockiego (25.V.1920 r.). Sygn. Zg. 22/1946 [4/299].

Kołakowski Izydor – syn Antoniego i Marii (z d. Stablewska), ur. 4.IV.1908 r. w Mokrzydłach (?), zam. Osowiec, zawodowy por. 9 Pułku Strzelców Konnych WP[419] (dowódca I plutonu w III szwadronie)[420]. 1.IX.1939 r. wyruszył wraz z pułkiem na front, brał czynny udział w działaniach wojennych, zginął 15.IX.1939 r. w czasie bitwy w okolicy Domanowa (pow. Bielsk Podlaski)[421]. W aktach znajduje się oryginał zaświadczenia o śmierci wyda-

[417] Gmina Parafianów (lub też Parafianowo) – istniejąca do 1939 r. gmina wiejska w woj. wileńskim (do 1922 r. należała do woj. nowogródzkiego), obecnie na terenie Białorusi.

[418] Prawdopodobnie chodzi o Ludwigslust – miasto w niemieckim kraju związkowym Meklemburgia-Pomorze Przednie.

[419] 9 Pułk Strzelców Konnych im. gen. Kazimierza Pułaskiego – pułk kawalerii II RP stacjonujący w garnizonie w Grajewie i na terenie twierdzy w Osowcu (pułk stacjonował tam od 24.V.1924 r., kiedy to pułki strzelców konnych stały się samodzielnymi oddziałami, do tego czasu skoszarowany był we Włodawie). W czasie kampanii wrześniowej walczył w ramach Podlaskiej Brygady Kawalerii, brał udział w potyczkach w okolicach Stawisk, Szczuczyna, Grajewa, dwa szwadrony pułku uczestniczyły w całodniowym wypadzie Podlaskiej Brygady Kawalerii na teren Prus Wschodnich. 12-13.IX.1939 r. w okolicy Ciemne – Domanowo pułk natrafił na XIX Korpus Pancerny Heinza Guderiana i stoczył tam najbardziej krwawą ze swoich bitew (tam też zginął por. I.Kołakowski). Z dużymi stratami pułk wycofał się na Polesie, w ramach SGO „Polesie" gen. Franciszka Kleeberga brał udział w bitwie pod Kockiem 5.IX.1939 r. (ostatniej potyczce kampanii wrześniowej). Pułk ostatecznie skapitulował 6.X.1939 r. (www.9psk.pl, 11.X.2010 r.).

[420] W zaświadczeniu wydanym przez WP JW 5428 wymienia się por. Izydora Kołakowskiego jako dowódcę całego szwadronu III – być może objął tę funkcję w trakcie działań wojennych (pismo L. Dz. 194/47 z 30.IX.1947 r.).

[421] Bardziej prawdopodobny wydaje się zgon 13.IX.1939 r., wtedy pułk stoczył w okolicy Domanowa bitwę z XIX Korpusem Pancernym Guderiana. W jej wyniku poniesiono straty na tyle duże, że połączono w jeden szwadrony III i IV (w szwadronie III, o czym była już mowa, służył I. Kołakowski). Taka data figuruje również w spisie

nego przez WP JW 5428 (pismo z 30.IX.1947 r.). Sygn. Zg. 137/1949 [2/5370/2007] (w teczce brak akt sprawy), Sygn. Zg. 199/1949 [2/5430/2007].

Kołodko Antoni – syn Franciszka i Anny (z d. Guziejko), ur. w 1912 r. w Białymstoku, zam. „w koszarce kolejowej odcinka drogowego Wasilków", pracownik PKP – „stałodzienny robotnik na torach kolejowych". 17.IX.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, po miesiącu przewieziony został do Lublina (KL Majdanek). Z obozu przesłał do rodziny dwa listy – w ostatnim informując, iż zachorował na tyfus – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 15 z 9.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Białystok ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1946 r. Sygn. Zg. 335/1947 [4/761].

Kołodko Józef – syn Mikołaja i Katarzyny (z d. b.d.), ur. 1.I.1908 r. we wsi Kościuki, gm. Barszczewo (obecnie gm. Choroszcz), pow. Białystok, zam. we wsi Klepacze, gm. Bacieczki (obecnie gm. Choroszcz). 2.XI.1941 r. aresztowany („z przyczyn politycznych") przez Gestapo i wywieziony w kierunku Starosielc – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Gminy Barszczewo ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 470/1947 [4/891].

Komorowski Franciszek – syn Joachima i Michaliny (z Prusów), ur. 28.I.1913 r. we wsi Kaczały, gm. Narew, zam. Białystok. 25.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP – przydzielony do 42 PP w Białymstoku. Razem z pułkiem brał udział w kampanii wrześniowej, zginął 10.IX.1939 r. w czasie walk pod Nowogrodem. Sygn. Zg. 418/1948 [4/3021].

Konce/Końce Stanisław – syn Andrzeja i Agnieszki (z d. Borowska), ur. w 1893 r. w Grabowie, zam. Brasław na Wileńszczyźnie (obecnie Białoruś). 22.XII.1939 r. zmarł po krótkiej chorobie, pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim w Brasławiu. Sygn. Zg. 233/1948 [4/2842].

Kondraciuk Alfred – syn Michała i Marii (z d. Grzybek (?)), ur. 5.V.1909 r. w Żółtkach, gm. Choroszcz, zam. Supraśl. 12.II.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, po 10 miesiącach przewieziony do Lublina (KL Lublin) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Supraślu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 370/1948 [4/2973].

Kondraciuk Władysław – syn Wiktora i Jadwigi (z d. Szot), ur. 23.XI.1873 r. we wsi Doktorce, gm. Zawyki (obecnie gm. Suraż), pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. Zmarł 20.XI.1942 r., pochowany 23.XI.1942 r. na cmentarzu parafialnym w Strabli, pow. Bielsk Podlaski. Sygn. Zg. 132/1950.

Kondracki Kazimierz – syn Kazimierza i Józefy (z d. Goronko), ur. 15.V.1902 r. w Białymstoku, zam. tamże, robotnik. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i wywieziony do KL Groß – Rosen, gdzie zmarł pod koniec 1944 r. lub na wiosnę

żołnierzy poległych we wrześniu 1939 r., patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. I, *Żołnierze września „A-M"*, Pruszków 1993 r., s. 339.

1945 r. (zmarł w wyniku pobicia przez strażnika obozowego). Z powodu braku jednoznacznych dowodów uprawdopodabniających okoliczności śmierci, Sąd zalecił opublikować w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 326/1949 [2/5551/2007].

Kondracki Stefan – syn Jana i Emilii (z d. Łozińska), ur. 3.II.1881 r. w Turośni Dolnej, gm. Juchnowiec (obecnie gm. Turośń Kościelna), funkcjonariusz Policji Państwowej w Białymstoku (st. post.). We wrześniu 1939 r. dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach[422]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 69/1948 [4/2683].

Kondrusik Aleksander – syn Włodzimierza i Katarzyny (z d. Trochimczyk), ur. w 1927 r. w Gródku, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1942 r. wywieziony na roboty przymusowe do b. Prus Wschodnich. Po wyzwoleniu przez wojska radzieckie – wcielony do Armii Czerwonej. Zginął na froncie 22.II.1945 r., pochowany na terenie folwarku Willheiten (?). W aktach znajduje się zawiadomienie o śmierci wystawione przez Attache Wojskowego przy Ambasadzie RP w Moskwie (pismo nr 59/At/47 z 13.I.1947 r.). Sygn. Zg. 21/1950.

Koniuch Sergiusz – syn Gabriela i Marii (z d. Klement), ur. 1.IV.1907 r. w Grajewie, zam. Kolonia Krupniki, gm. Bacieczki (być może chodzi o Krupniki w gm. Choroszcz). 29.I.1944 r. zastrzelony przez Gestapo w czasie prac na torfowisku w okolicach Dobrzyniewa. Sygn. Zg. 430/1948 [4/3033].

Koniuch Zoja – z d. Koniuch, córka Antoniego i Eugenii (z d. Michalska), ur. 16.VIII. 1924 r. w Krupnikach, gm. Bacieczki (obecnie gm. Choroszcz), zam. tamże, rolniczka. W 1945 r. wyjechała do ZSRR – brak dalszych informacji o jej losach (prawdopodobnie popełniła samobójstwo). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Bacieczkach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 467/1948 [4/3070].

Kononowicz Paweł – syn Piotra i Dominiki (z d. Rynkiewicz), ur. 2.II.1901 r. w Starosielcach, zam. tamże, pracownik PKP w Starosielcach. 1.VII.1941 r. o godz. 9-tej rano aresztowany przez władze niemieckie (aresztowany pod zarzutem przynależności do partii komunistycznej), tego samego dnia w okolicach godz. 16-tej (wraz z pięcioma innymi kolejarzami) rozstrzelany na Pietraszach. Naoczny świadek zeznał: „*...W dniu 1 lipca 1941 r. w mej obecności Kononowicz został w Starosielcach aresztowany przez Niemców i wywieziony do Białegostoku. Tegoż dnia, po kilku godzinach widziałam w Białymstoku jak z Gestapo, które mieściło się wówczas na ul. Sienkiewicza 15 wyjechała ciężarówka, w której było kilku Niemców i kilku cywilnych z łopatami w rękach, m.in. był i Paweł Kononowicz. Widziałam, że Kononowicz miał pobitą twarz. Auto pojechało szosą w kierunku na*

[422] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Kondracki Stefan, ur. 1881 r. w Turośli, st. post. Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja); Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 28.II.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 268.

Pietrasze. Po godzinie, może trochę więcej, widziałam jak te auto wróciło do Gestapo z powrotem. Auto poznałam po jednym z Niemców, który miał bliznę na twarzy. W aucie cywilnych już nie było. [...] *Wiem, że na Pietraszach było miejsce stałej egzekucji...*"[423] Sygn. Zg. 184/1949 [2/5416/2007].

Kontorowicz Mojżesz vel Moisiej – syn Łazarza i Dory (z d. Kac), ur. 30.I.1897 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1940 r. aresztowany przez władze sowieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, gdzie zmarł na gruźlicę w maju 1940 r. (cierpiał na nią od 1938 r.). Ciało wydano rodzinie, która pochowała je na cmentarzu żydowskim w Białymstoku. Z analizy akt wynika, iż może również wystąpić wariant nazwiska w postaci „Kantorowicz" – jak w przypadku jego brata Dawida (patrz Kantorowicz Dawid), brat Liżańskiej Raisy, Goldfarb Gieni oraz Rajchman Fani (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 322/1947 [4/745].

Końce Stanisław – patrz Konce Stanisław;

Koper Helena – z d. Jaworowska, córka Aleksandra i Apolonii (z d. Siedlecka), ur. 5.V.1912 r. w Białymstoku, zam. tamże, gospodyni domowa. 17.IX.1943 r. aresztowana wraz z mężem przez Gestapo i osadzona w więzieniu w Białymstoku (aresztowani razem z 5 innymi członkami rodziny Jaworowskich) – brak dalszych informacji o jej losach (prawdopodobnie rozstrzelana). Świadek w toczącym się procesie zeznał: „*...M. pokazała mi jedną z kartek co wiezieni na śmierć rzucali na szosę. Na kartce było napisane, że całą rodzinę Jaworowskich wiozą na śmierć...*"[424] Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Heleny i Jana Koper – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 125/1949 [2/5358/2007].

Koper Jan – syn Aleksandra i Pauliny (z Czerniejów), ur. 1.VI.1907 r. w Warszawie, zam. Białystok, rymarz. 17.IX.1943 r. aresztowany wraz z żoną i jej rodziną przez Gestapo (łącznie aresztowano wówczas 7 osób) i prawdopodobnie następnego dnia rozstrzelany. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Jana i Heleny Koper – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 125/1949 [2/5358/2007].

Kopras Józef – syn Władysława i Józefy (z d. Kuklo), ur. 2.III.1906 r. [1908 r.] w Nowej Wsi, gm. Trzcianne, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1939 r. wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Urzędzie Gminy Trzcianne ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. Sygn. Zg. 127/1950.

Koprowski Franciszek – syn Franciszka i Urszuli (z d. Kowalska), ur. 31.VIII.1899 r. w Pińczowie, woj. kieleckie, zam. Białystok. W 1941 r. aresztowany w Warszawie przez władze niemieckie i osadzony na Pawiaku[425], następnie wywieziony do obozu w Oświęcimiu

[423] ASG, Sygn. Zg. 184/1949 [2/5416/2007], k. 7.
[424] ASG, Sygn. Zg. 125/1949 [2/5358/2007], k. 7v – 8.
[425] Pawiak – więzienie wzniesione w Warszawie w latach 1829-1835, nazwa pochodzi od miejsca lokalizacji (znajdowało się między ul. Dzielną, a Pawią – dzisiejsze osiedle Muranów). Składało się z oddziału męskiego (700 miejsc), żeńskiego – tzw. Serbii (250 miejsc) oraz zabudowań gospodarczych, cały teren otoczony sześcio-

(gdzie najprawdopodobniej zginął w lipcu 1943 r.) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 8 z 25.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 393/1947 [4/818].

Korba Władysław – syn Bronisława i Zofii (z d. Zydlewska), ur. 28.VIII.1912 r. w Janowie Poleskim (obecnie Janów, Białoruś), zam. Grodno, kolejarz. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak określenia daty mobilizacji oraz przydziału) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 86/1949 [2/5320/2007].

Korbut Zenon – syn Piotra i Marii (z d. Czaczkowska), ur. 26.VIII.1907 r. w Białymstoku, zam. tamże, pracownik kolei – maszynista. 15.VI.1941 r. prowadził „specjalny pociąg" (świadkowie używają nazwy – „luxtorpeda" (?)) wiozący Komisję Kolejową do Mołodeczna. Ostatni raz widziano go w Mołodecznie podczas bombardowania stacji przez samoloty niemieckie. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. oraz na tablicy ogłoszeń w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 30.VI.1941 r. Sygn. Zg. 246/1947 [4/673].

Kornacki Antoni – syn Antoniego i Wiktorii (z d. Gałązka), ur. 6.VIII.1906 r. w Ostrowi Mazowieckiej, zam. Białystok, por. 42 PP w Białymstoku. We wrześniu 1939 r., jako zawodowy oficer WP, brał czynny udział w działaniach wojennych. Dostał się do niewoli sowieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Starobielsku – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list przesłał w 1940 r.)[426]. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 77/1949 [2/5311/2007].

Korobowicz Kazimierz – syn Juliana i Albertyny (z d. Leszczyńska), ur. 26.IX.1905 r. w Białymstoku, zam. Wilno, por. artylerii WP. [W roku 1925 ukończył gimnazjum w Białymstoku, w 1928 r. – Szkołę Oficerską Artylerii w Toruniu (właściwie Centrum Wyszkolenia Artylerii w Toruniu – przyp. autora). W 1931 r. mianowany na porucznika, był oficerem zawodowym WP – pełnił funkcję zastępcy dowódcy 135 Dywizjonu Artylerii Przeciwlotniczej w Wilnie[427] Obszaru Warownego (OW) „Wilno".][428] Brał czynny udział w działaniach wojennych września 1939 r., dostał się do niewoli sowieckiej. Przebywał w

metrowym murem. Przez cały okres zaboru rosyjskiego oraz w dwudziestoleciu międzywojennym miało charakter więzienia śledczego (d/s politycznych i kryminalnych), 1939-1944 jedno z głównych więzień śledczych niemieckiej policji bezpieczeństwa (Sipo) na terenie Generalnego Gubernatorstwa (stale przebywało w nim ok. 2,5 tys. ludzi – ogółem w czasie okupacji niemieckiej przeszło przez nie ok. 90 tys. osób, z czego 30 tys. zginęło).

[426] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Kornacki Antoni, ur. 6.VIII.1906 r., por. 42 PP, więzień obozu w Starobielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Piatichatkach (Charków, Ukraina), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 183, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 23.VIII.2010 r.), A.L. Szcześniak, pr. cyt., s. 316.

[427] Prawdopodobnie chodzi o wchodzącą w skład 3 Dywizjonu Artylerii Przeciwlotniczej w Wilnie 135 Baterię Artylerii Przeciwlotniczej.

[428] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 70.

obozie jenieckim w Kozielsku – zginął w Katyniu wiosną 1940 r.[429] W toku postępowania za datę zgonu Sąd przyjął 9.V.1946 r. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Attache Wojskowego przy Ambasadzie RP w Moskwie (pismo Nr 2185/AT z 27.XII.1946 r.), w którym czytamy, że „por. K. Korobowicz zginął z rąk oprawców hitlerowskich w Katyniu”[430]. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. – Londyn, 15.VIII.1985 r.][431] Sygn. Zg. 547/1948 [4/3147].

Korol Franciszek – syn Józefa i Ewy (z Prusielów), ur. w 1914 r. we wsi Janowicze, gm. Juchnowiec, zam. Białystok. W 1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku (w więzieniu przebywał od lutego do kwietnia), prawdopodobnie rozstrzelany w okolicach Grabówki. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 7.IV.1944 r. Sygn. Zg. 522/1947 [4/940].

Korol Jan – syn Piotra i Katarzyny (z d. Kononczuk), ur. 19.VI.1908 r. we wsi Janowicze, gm. Juchnowiec, zam. Białystok. 24.VIII.1939 r. powołany do Wojska Polskiego i wysłany na front, dostał się do niewoli niemieckiej, zmarł 27.II.1940 r. w szpitalu obozu jeńców wojennych „Klein Dexen bei Pr. Eylau”[432]. W aktach znajdują się oryginalne powiadomienia o śmierci wystawione przez: szpital obozowy (pismo z 29.IX.1940 r.), Niemiecki Czerwony Krzyż (pismo z 16.XII.1940 r. oraz 3.II.1941 r.). Sygn. Zg. 192/1947 [4/620].

Korolczuk Aleksander – syn Jana i Pauliny (z d. Sadowska), ur. 20.II.1897 r. w Tykocinie, zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej [przodownik]. W 1939 r. zmobilizowany do WP i ewakuowany w kierunku wschodniej granicy kraju. W wyniku działań wojennych dostał się do radzieckiej niewoli, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z obozu przesłał na początku 1940 r.)[433]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 333/1949 [2/5558/2007].

Korolczuk Jan – syn Piotra i Marianny (z d. Waszkiewicz), ur. w 1870 r. we wsi Dojlidy Górne, gm. Dojlidy (obecnie w granicach Białegostoku), pow. Białystok, zam. b.d., gajowy. 26.VIII.1944 r. zmarł śmiercią naturalną w gajówce Majdan, gm. Gródek, pochowany na cmentarzu w Królowym Moście. Sygn. Zg. 361/1947 [4/786].

Koronkiewicz Stanisław – syn Feliksa i Elżbiety (z d. Adamska), ur. 1.VI.1919 r. we wsi Pogorzałki, gm. Dobrzyniewo, pow. Białystok, zam. b.d., funkcjonariusz MO. W paździer-

[429] Patrz też: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 184, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 20.V.2010 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 226.
[430] ASG, Sygn. Zg. 547/1948 [4/3147], k. 2 i 6.
[431] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 70.
[432] Obóz koncentracyjny Klein Dexen (obecnie Dołgorukowo, obwód kaliningradzki) koło Iławy Pruskiej (obecnie Bagrationowsk, obwód kaliningradzki).
[433] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Aleksander Korolczuk, ur. 28.II.1897 r. w Tykocinie, przodownik Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 10.XI.2010 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 269.

niku 1945 r. pojechał do wsi Pogorzałki do rodziny, tam został uprowadzony przez dwóch uzbrojonych osobników. Poprowadzili go spętanego nad rzekę Narew i następnego dnia stracili, tj. 28.X.1945 r. (zastrzelili lub utopili). Fakt ten potwierdzili sami sprawcy zatrzymani przez Urząd Bezpieczeństwa (w aktach znajduje się zaświadczenie o śmierci wystawione przez Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku z dnia 21.III. 1947 r.). Sygn. Zg. 112/1947 [4/540].

Korybski Jan – syn Henryka i Petroneli (z d. Iwaszkiewicz), ur. 30.IV.1895 r. w Wilnie, zam. Brześć. Jako kapitan WP (prawdopodobnie 82 PP w Brześciu) brał czynny udział w walkach z wojskami niemieckimi. W 1939 r. w Lubieszowie na Wołyniu dostał się do niewoli radzieckiej, Początkowo przebywał w obozie w Kamieniu Koszyrskim, następnie około 10.IV.1940 r. przewieziony do Kozielska – brak dalszych informacji o jego losach[434]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 471/1947 [4/892].

Korzecki Stefan – syn Antoniego i Agaty (z Kotków), ur. 19.XII.1905 r. w Nacewiczach, zam. Supraśl, plutonowy (lub st. posterunkowy) Policji Państwowej. We wrześniu 1939 r. ewakuowany wraz ze swoim oddziałem na Wschód – brak dalszych informacji o jego losach[435]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 595/1948 [4/3193].

Kosacki Michał – syn Józefa i Anny (z d. Samojlik), Polak, ur. 28.III.1909 r. we wsi Juszków Gród (Juszkowy Gród), gm. Michałowo, zam. tamże. 19.III.1941 r. powołany do wojska radzieckiego (pułk 264), w czerwcu 1941 r. zginął na froncie w okolicy m. Bokiny (k. Białegostoku). Sygn. Zg. 142/1946 [4/418].

Kosiński Bolesław – syn Kazimierza i Michaliny (z d. Wilczyńska), ur. w 1910 r. w Bełzie[436], zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, w 1943 r. wyjechał do Lwowa, gdzie został aresztowany i osadzony w więzieniu (brak dalszych informacji o jego losach). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 232/1948 [4/2841].

Kosiński Konstanty – syn Dymitra i Zofii Józefy (z d. Petrulewicz), ur. 24.V.1909 r. w Chorzelach, woj. warszawskie, zam. Białystok, porucznik WP – obserwator 1-go Pułku Lotniczego w Warszawie. Po klęsce września 1939 r., jako wojskowy – oficer, nie zarejestrował się w administracji niemieckich władz okupacyjnych, w obawie przed aresztowaniem ukrywał się. W nocy z 31.X na 1.XI.1942 r. brał udział w odbiciu z rąk Gestapo kilku bojowników polskiego podziemia, około 5 rano (w trakcie powrotu z akcji) natknął się na

[434] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Korybski Jan, syn Henryka, ur. 18.IV.1895 r., kpt. 73 PP, więzień obozu w Starobielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Piatichatkach (Charków, Ukraina), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 184, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 28.II.2011 r.).

[435] Według wykazu polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 10.VI.2010 r.) st. post. Policji Państwowej Stefan Korzecki, ur. 9.XII.1905 w Nacewiczach został stracony w 1940 r. w Miednoje.

[436] Niestety nie udało się ustalić czy chodzi o Bełz na Ukrainie.

patrol żandarmerii niemieckiej. Na wezwanie „ręce do góry" ostrzelał patrol (jeden żandarm zginął, a dwóch zostało rannych), w trakcie strzelaniny sam został ranny, a następnie aresztowany. Rozstrzelany 1.XI.1942 r. na dziedzińcu więzienia w Białymstoku w trakcie egzekucji 25 więźniów (pozostali więźniowie zostali wyprowadzeni na dziedziniec jako obserwatorzy egzekucji). Sygn. Zg. 9/1947 [4/441].

Kosiński Tadeusz – syn Kazimierza i Michaliny (z d. Wilczyńska), ur. 19.VI.1891 r. w Torkach, gm. Bełz, pow. Sokal, woj. lwowskie, zam. Białystok, zastępca komendanta Komendy Rejonu Uzupełnień Białystok (w stopniu kapitana). 15.IX.1939 r. ciężko ranny w czasie działań wojennych przeciwko oddziałom niemieckim (pełnił wówczas funkcję szefa sztabu obrony Białegostoku) – jeszcze tego samego dnia zmarł w szpitalu w Białymstoku. Sygn. Zg. 139/1946 [4/415].

Kosko Aleksander – syn Daniela i Agrypiny (z d. b.d.), ur. w 1909 r. we wsi Buksztel, gm. Czarna Wieś (obecnie w obrębie Czarnej Białostockiej), zam. tamże. 29.VII.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, wywieziony do KL Majdanek (właściwie KL Lublin) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 584/1948 [4/3183].

Koszel Józef – syn Józefa i Marii (z d. Fiedosiuk), ur. w 1915 r. we wsi Studzianki, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Wasilków), pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1942 r., wraz z kilku innymi osobami ze wsi, aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Urzędzie Gminy Czarna Wieś ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 121/1950.

Kotaś Józef – syn Jana i Katarzyny (z d. Dudzik), ur. 3.III.1910 r. w Nieczajnej, pow. Tarnów, zam. Białystok (1935-1939), sekretarz w Wojewódzkiej Komisji Klasyfikacyjnej przy Izbie Skarbowej w Białymstoku. Przed wybuchem wojny przynależny był mobilizacyjnie do 42 PP w Białymstoku. W lipcu 1939 r. został powołany na ćwiczenia do Różan, a następnie do Szkoły Oficerskiej w Różanach, stamtąd wysłany na front w randze porucznika rezerwy [przydzielony do 135 PP 33 Rezerwowej DP][437]. 7.IX.1939 r. przesłał kartkę, z której wynikało, iż znajduje się w okolicach Łomży, od tej pory brak dalszych informacji o jego losach [zginął 3.X.1939 r. w Annopolu, pochowany na Cmentarzu Wojskowym w Kocku][438]. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 40/1950.

Kotecki Władysław – syn Feliksa i Julianny (z Jeblow (?)), ur. 9.XI.1879 r. we Wrzoncy Wielkiej (być może chodzi o wieś Wrząca), pracownik PKP. 25.X.1944 r. wywieziony

[437] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. I, *Żołnierze września „A-M"*, Pruszków 1993 r., s. 358; 135 Rezerwowy Pułk Piechoty nie występował w pokojowej organizacji WP, formowany był w mobilizacji alarmowej i przydzielony do 33 Rezerwowej Dywizji Piechoty SGO „Narew".
[438] Tamże, s. 358.

wraz z rodziną w głąb ZSRR, 7.VIII.1945 r. zmarł w obozie w Ostaszkowie, tam też pochowany. Sygn. Zg. 162/1948 [4/2774].

Kotowicz Szejna – z d. Farberowicz, córka Chaima i Frumy (z d. Saper), ur. w 1901 r. w Zabikowie, gm. Szumowo, zam. Zambrów (?). W 1941 r. przeniosła się wraz z rodzeństwem z Zambrowa do Białegostoku. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, 5.IX.1941 r. zastrzelona przy próbie ucieczki z wydzielonej części miasta. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa: Josela Farberowicza, Szejny Kotowicz oraz Małki Neochowicz z Farberowiczów (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 479/1947 [4/900].

Kotyńska Paulina – patrz Kutyńska Paulina;

Kowalczewski Bronisław – syn Bronisława i Marii (z d. Szczuków), Polak, ur. 20.VII. 1897 r. w gm. Rożanka, pow. Lidzki, zam. w Szczuczynie Lidzkim, pracował jako sekretarz gminy Szczuczyn. 24.VI.1944 r., w czasie odwrotu wojsk niemieckich, zamordowany wraz z synem Czesławem Franciszkiem we własnym domu. W w/w zajściu Jadwiga Kowalczewska – wnioskodawczyni (żona zamordowanego) straciła matkę (Antoninę Kisielewską), sama wraz z córką została ranna. Sygn. Zg. 13/1946 [4/290].

Kowalczuk Antoni – syn Józefa i Pauliny (z d. Bogusz), ur. w 1914 r. w Hołówkach Starych, gm. Juchnowiec Kościelny, zam. tamże. 7.II.1940 r. wybrał się „przez linię demarkacyjną radziecko-niemiecką na teren ówczesnego Generalnego Gubernatorstwa w celach spekulacyjnych" (pojechał do Warszawy po zakup towarów pierwszej potrzeby) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Juchnowcu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 34/1949 [2/5269/2007].

Kowalczuk Szymon – syn Ignacego i Aleksandry (z d. Kulik), ur. 15.V.1882 r. we wsi Ruski Boratyniec, gm. Siemiatycze, pow. Bielsk Podlaski, zam. b.d., gajowy w Przewalance (Nadleśnictwo Państwowe w Knyszynie). 26.IV.1945 r. ok. godz. 20 nieznani sprawcy uprowadzili go do lasu z „mieszkania sekretarzówki w Przewalance", brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 101 z 25.VII.1947 r. ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1946 r. Sygn. Zg. 103/1947 [4/531].

Kowalewicz Józef – syn Józefa i Aleksandry (z d. Olendzka), ur. 23.V.1918 r. w Gatczynie (Rosja), zam. Uhowo, kolejarz. 5.V.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Juchnowcu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 107/1949 [2/5341/2007].

Kowalewicz Wacław – syn Michała i Zofii (z d. Wojszko), ur. 4.II.1915 r. w Rostołtach (gm. Juchnowiec Kościelny), zam. Księżyno (gm. Juchnowiec Kościelny). W 1938 r. powołany do WP, brał czynny udział w działaniach wojennych września 1939 r. Dostał się do niewoli niemieckiej – z obozu jenieckiego w Insterburgu[439] skierowany jako kowal na gospodarstwo rolne w Angerat (?). Zmarł 20.IX.1943 r. w wyniku ran odniesionych pod-

[439] Insterburg – właściwie Czerniachowsk, miasto w obwodzie kaliningradzkim (Rosja).

czas bombardowania wspomnianego gospodarstwa (nalot i bombardowanie odbyło się 1.IX.1943 r.). Z powodu braku świadków – wniosek oddalono jako nieudowodniony. Sygn. Zg. 147/1948 [4/2759].

Kowalewski Edward – syn Józefa i Wandy (z d. Krygier), Polak, ur. 2.II.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. Wywieziony na roboty przymusowe, przebywał w gospodarstwie rolnym w okolicach miejscowości Neudims (Nejdymowo, gm. Biskupiec, woj. warmińsko-mazurskie), gdzie zmarł 8.IX.1940 r. (utonął w jez. Dadaj podczas próby ratowania tonącego kolegi). Pochowany na cmentarzu katolickim w miejscowości Bischofsburg (Biskupiec, woj. warmińsko-mazurskie), grób nr 1928, rząd 27 (południe)[440]. Sygn. Zg. 109/1948 [4/2723].

Kowalewski Stanisław – syn Antoniego i Michaliny (z d. Borowska), ur. 15.V.1913 r. w Żurnówce/Żurnowie (?), gm. Suduva (?), pow. Grodno, zam. b.d. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. W 1945 r., po wyzwoleniu przez wojska radzieckie, wcielony do Armii Czerwonej. 11.III.1945 r. zginął w czasie walk z oddziałami niemieckimi, pochowany na polu chwały (brak bliższych danych o miejscu zgonu). W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Grodzieński Wojenny Komisariat (pismo z 3.IV.1945 r.). Sygn. Zg. 446/1948 [4/3049].

Kowieński Mendel – syn Arona i Szejny (z d. Bursztejn), ur. w 1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, 9.II.1943 r. zastrzelony na ul. Kupieckiej podczas łapanki do robót przymusowych, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Mendla Kowieńskiego oraz jego córek: Sory Popiełowskiej (z d. Kowieńska) i Cypy Świeczkowskiej (z d. Kowieńska) – patrz wymienione. Sygn. Zg. 359/1948 [4/2962].

Kownacki Aleksander – syn Aleksandra i Antoniny (z d. Makarewicz), ur. w 1917 r. we wsi Dąbrówki, gm. Wasilków, zam. b.d. 2.V.1941 r. powołany przez władze radzieckie do Armii Czerwonej i wysłany na front (Łotwa), brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 233/1947 [4/660].

Kozak Antoni – syn Michała i Marianny (z Bazylów), Polak, ur. 9.I.1909 r. we wsi Rostołty, gm. Zawyki (obecnie gm. Juchnowiec Kościelny), zam. b.d. 24.VIII.1939 r. powołany do 42 PP w Białymstoku (3 kompania). Oddział skierowany pod Ostrołękę, po umocnieniu pozycji i okopaniu się, jednostka zaatakowana została przez siły niemieckie. Antoni Kozak zginął w trakcie ataku (prawdopodobnie 10.IX.1939 r.). Sygn. Zg. 71/1946 [4/348].

Kozak Roza – z d. Szczupak, córka Lejby i Jenty (z d. Kapłan), ur. w 1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym

[440] Szczegółowe informacje dotyczące daty zgonu oraz miejsca pochówku zawarte zostały w powiadomieniu o śmierci wysłanym w dniu 25.X.1940 r. przez Niemiecki Czerwony Krzyż (pismo znajduje się w aktach).

getcie, zastrzelona w trakcie likwidacji wspomnianego getta (16.VIII.1943 r.), pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 256/1948 [4/2864].

Kozik Aleksander – syn Michała i Akuliny (z d. Wasiutycz), ur. 3.I.1916 r. we wsi Dołęga, pow. Kosów Poleski, zam. Białystok, stolarz. W 1937 r. powołany do wojska, po wybuchu wojny dostał się do niewoli niemieckiej (1939 r.), wysłany na roboty przymusowe do Królewca (pracował jako stolarz). W 1944 r. przyjechał razem z Marią (również wywiezioną na roboty do Królewca) do wsi Skaryszewo, pow. Bielsk Podlaski na urlop (?), tu 19.IV.1944 r. zawarł z nią związek małżeński. Razem powrócili do Królewca, w 1945 r. zaginał w czasie bombardowania miasta przez samoloty radzieckie, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 155/1950.

Kozioł Jan – syn Jana i b.d., ur. w 1924 r., zam. b.d. 9.III.1945 r. został zabity w pobliżu wsi Sztander (?). Sygn. Zg. 200/1947 [4/627].

Kozioł Józef – syn Macieja i Anny (z d. b.d.), ur. w 1913 r. we wsi Wiejki, gm. Gródek, zam. b.d. 19.V.1941 r. wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front. 22.VI.1941 r. ciężko ranny w pierś w czasie potyczki z oddziałami niemieckimi w okolicach Tykocina. Po kilku godzinach zmarł na skutek odniesionych ran. Sygn. Zg. 699/1947 [4/1114].

Kozioł Włodzimierz – syn Konstantego i Paraskiewy (z d. b.d.), ur. w 1905 r., zam. b.d. Wyznaczony przez niemieckie władze okupacyjne do pełnienia tzw. „warty kolejowej". 27.II.1943 r. na odcinku przez niego patrolowanym (okolice stacji w Waliłach) partyzanci uszkodzili tory (podłożono minę) – zatrzymany przez niemiecką straż kolejową i przekazany Gestapo. Po przesłuchaniach wysłany do obozu Groß-Rosen, gdzie zmarł w listopadzie 1944 r. (zgon nastąpił w wyniku wycieńczenia i choroby). Ciało spalono w obozowym krematorium. Sygn. Zg. 672/1947 [4/1087].

Kozłowska Wiktoria – z d. Kwapińska, córka Józefa (lub Jana) i Zofii (z d. Rymszo), ur. 23.XII.1914 r. w m. Romny (Ukraina), zam. Białystok, urzędniczka. 15.VII.1943 r. aresztowana (w charakterze zakładniczki) przez Gestapo i osadzona w więzieniu w Białymstoku, 18.IX.1943 r. o godz. 4-tej rano wywieziona wraz z innymi do Grabówki i tam prawdopodobnie rozstrzelana (egzekucja miała nastąpić około 6-tej rano). Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 18.IX. 1943 r. Sygn. Zg. 222/1949 [2/5453/2007].

Kozłowski Aleksander – syn Dymitra i Anieli (z d. Dmitruk), ur. 1.V.1871 r. w Porosłach, pow. Białystok, zam. tamże, robotnik. W 1915 r. z powodu wojny ewakuowany do Charkowa (obecnie Ukraina), gdzie zmarł 10.V.1918 r. Pochowany na miejskim cmentarzu prawosławnym w Charkowie. Datę zgonu ustalono na 10.V.1920 r. Sygn. Zg. 56/1950.

Kozłowski Alfred – syn Władysława i Marii (z d. Pawliczek), ur. 12.IX.1910 r. we Władykaukazie (Rosja), zam. b.d., oficer rezerwy WP (porucznik). 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP (KOP w Osowcu), zginął 27.IX.1939 r. we wsi Piszcza (?), gm. Małoryta, pow. Brześć n/Bugiem. Sygn. Zg. 36/1948 [4/2651].

Kozłowski Bronisław – syn Michała i Stanisławy (z d. Jabłońska), Polak, ur. 15.III.1910 r. we wsi Żółtki, gm. Choroszcz, zam. tamże. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Barszczewie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 320/1948 [4/2924].

Kozłowski Eugeniusz – syn Jana i Katarzyny (z Grzybków), ur. 7.IX.1907 r. w Choroszczy, zam. tamże. 1.IX.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie (zatrzymany „za działalność polityczną" – w latach 1940-1941 był milicjantem radzieckim) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Choroszczy ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 11/1949 [2/5247/2007].

Kozłowski Jan – syn Franciszka i Marii (z d. Szylkin), ur. 1.XII.1913 r. w Dynenburgu (Łotwa)[441], zam. Wilno. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 460/1948 [4/3063].

Kozłowski Józef – syn Czesława i Józefy (z d. Borowska), ur. 13.VII.1923 r. w Tykocinie, zam. Białystok. W 1944 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, zginął 25.IV.1945 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Elstry (Niemcy). Sygn. Zg. 366/1948 [4/2969].

Kozłowski Mikołaj – syn Jana i Paraskiewy (z d. Samojłowicz), ur. 10.III.1913 r. w Białymstoku, zam. tamże. W sierpniu 1939 r., jako rezerwista, zmobilizowany do WP i wysłany na front. Pod koniec września 1939 r. ciężko ranny w czasie walk w okolicach Piotrkowa Trybunalskiego. W wyniku odniesionych ran – zmarł (datę zgonu ustalono na 30.IX. 1939 r.), pochowany na polu chwały. Sygn. Zg. 139/1948 [4/2752].

Kozłowski Teodor – syn Aleksandra i Kseni lub Steni (ze Smolejów), ur. w 1924 r., zam. Białystok (?). 22.X.1944 r. zmobilizowany przez RKU w Białymstoku do wojska i wysłany na front, 5.II.1945 r. skierowany (wraz z dwoma innymi żołnierzami) na zwiad w okolice Torunia. 18.II.1944 r., w czasie wykonywania obowiązków służbowych, wszyscy trzej ponieśli śmierć. Sygn. Zg. 165/1949 [2/5398/2007].

Kozłowski Wacław – syn Jana i Urszuli (z d. Wilczek), Polak, ur. 1.III.1911 r. we wsi Wólka Ratowiecka, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Czarna Białostocka), zam. tamże. We wrześniu 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 473/1948 [4/3076].

Kozorez Aleksander – syn Andrzeja i Elżbiety (z d. Stelbowska/Stalbowska), ur. 10.VI. 1912 r. we wsi Romanowo, gm. Michałowo, zam. tamże, rolnik. 1.IV.1942 r. aresztowany

[441] Prawdopodobnie chodzi o Dyneburg (pol. Dźwińsk), miasto w południowo-wschodniej części Łotwy.

przez władze niemieckie i jeszcze tego samego dnia rozstrzelany w lesie w okolicy Michałowa. Sygn. Zg. 299/1949 [2/5524/2007].

Kozyrew Teodor – syn Marcina i Marii (z d. b.d.), ur. w 1911 r. w m. Kemerowo (obłast Nowosybirsk), zam. we wsi Ciwoniuki, gm. Michałowo. We wrześniu 1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Następnie wywieziony do obozu na terenie b. Prus Wschodnich, po wyzwoleniu obozu przez wojska radzieckie – wcielony do Armii Czerwonej. Zginął w kwietniu 1945 r. w czasie walk o Królewiec. Sygn. Zg. 345/1947 [4/771].

Kożuchowska Seweryna – z d. Nasiłowska, córka Antoniego i Antoniny (z d. b.d.), ur. około 1891 r. (w aktach brak konkretnej daty urodzin, w/w obliczona została na podstawie długości życia – zmarła w wieku 50 lat) we wsi Uziębły, gm. Paprotne, pow. Siedlce, zam. Juchnowiec Dolny, gm. Juchnowiec, pow. Białystok. Zmarła śmiercią naturalną 3.VIII. 1941 r., pochowana na cmentarzu parafialnym w Juchnowcu Kościelnym. Sygn. Zg. 7/1947 [4/439].

Krajewski Stanisław – syn Bolesława i Anny (z d. Robazel), ur. 20.II.1905 r. w Białymstoku, zam. tamże, urzędnik pocztowy. 10.VII.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany w charakterze zakładnika), przebywał w obozie koncentracyjnym Majdanek (KL Lublin), gdzie zmarł na tyfus we wrześniu 1943 r. (inna wersja mówi, że zgon nastąpił 20.X.1943 r.). Ciało spalono w obozowym krematorium. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 606/1947 [4/1023].

Krajewski Wiesław Henryk – syn Wiktora i Heleny (z d. Andrzejczyk), ur. 12.V.1907 r. w Nowogrodzie, pow. Łomża, zam. Białystok, urzędnik. W 1939 r. wyjechał do Warszawy – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie został w 1943 r. aresztowany w Warszawie przez Gestapo). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 122/1949 [2/5356/2007].

Kralik Józef – syn Andrzeja i Anny (z d. b.d.), ur. w 1883 r. w m. Świsłocz, pow. Wołkowysk, zam. tamże, pracownik kolei. 28.VI.1942 r. rozstrzelany (wraz z całą załogą stacji Świsłocz – 18 osób) przez niemieckie władze okupacyjne. Sygn. Zg. 21/1947 [4/452].

Krasiborski Henryk Mieczysław – syn Napoleona Jana i Antoniny Marii (z d. b.d.), ur. w 1890 r. w Warszawie, zam. Grodno (?), pracownik kolei w Grodnie. W 1944 r., po wkroczeniu Armii Czerwonej do Grodna, został aresztowany i wywieziony w głąb ZSRR (w okolice Archangielska), gdzie prawdopodobnie zmarł w lutym 1945 r. Sąd zalecił opublikowanie w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 118/1947 [4/546].

Krasnodębski Wacław – syn Franciszka i Marianny (z d. Izdebska), ur. 7.V.1892 r. w Starosielcach, zam. tamże. 24.I.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne w trakcie masowych aresztowań w Starosielcach. Osadzony w więzieniu w Białymstoku, przewieziony do KL Stutthof, następnie do KL Bergen – Belsen. 30.III.1945 r. zmarł z wy-

czerpania (zgon nastąpił już po wyswobodzeniu obozu przez wojska alianckie). Sygn. Zg. 260/1947 [4/687].

Kraśnik Josel – syn Chony i Chai (z d. Gewirc), ur. 15.VIII.1927 r. w Bielsku Podlaskim, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, tam też zginął 16.I.1942 r. Sygn. Zg. 505/1948 [4/3105].

Krauze Wiktor – syn Apolonii, ur. w 1915 r., zam. Białystok, od 1940 r. pracował jako palacz w fabryce w Białymstoku. Od 1941 r. służył w Armii Czerwonej (pułku piechoty), w 1943 r. brał udział w walkach pod Smoleńskiem, gdzie został ranny odłamkiem granatu (15.IX.1943 r.). Pułk pod naporem wojsk niemieckich wycofał się pozostawiając rannych na polu walki, po ponownym opanowaniu terenu okazało się, że ranni zostali dobici przez żołnierzy niemieckich. Ciała Wiktora Krauze nie odnaleziono. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz. U. Min. Spr. Nr 8 z 25.II.1948 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 207/1947 [4/634].

Krawczuk Józef – syn Eljasza i Katarzyny (z d. Dziemiańczuk), ur. w 1905 r. we wsi Hrydziele (?), pow. Bielsk Podlaski, zam. Kol. Niewodnica – Morgilewska (Niewodnica Nargilewska), gm. Juchnowiec, pow. Białystok. 27.VI.1942 r. aresztowany przez Gestapo, zatrzymany jako zakładnik w związku z zabójstwem na terenie gminy żołnierza niemieckiego. Wywieziony w głąb Niemiec do obozu w Königsbergu (Królewcu), w styczniu 1943 r. przesłano żandarmerii niemieckiej zawiadomienie o jego śmierci (zawiadomienie niestety zaginęło). Zmarł prawdopodobnie w szpitalu w Królewcu 28.XI.1942 r. Opublikowano w MP Nr 8 z 21.I.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 115/1946 [4/391].

Krawczyk Józef – syn Adama i Marii/Marianny (z Krzywdów), ur. 19.III.1910 r. w Bukownie, pow. częstochowski, zam. Białystok, pracownik umysłowy. 21.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (przydział mobilizacyjny nie został bliżej określony) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 316/1949 [2/5541/2007].

Krawczyński Sergiusz – syn Pawła i Augustyny (z d. Miszot), ur. 10.III.1916 r. w Drui, woj. wileńskie (obecnie na Białorusi), zam. Białystok, pracownik służby więziennej. W 1944 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, skąd powrócił w 1945 r. W roku 1947 wyjechał w nieznanym kierunku, brak dalszych informacji o jego losach. Po rozpatrzeniu sprawy i zbadaniu świadków Sąd postanowił wniosek oddalić. Sygn. Zg. 593/1947 [4/1011].

Kreczko Jan – syn Andrzeja i Julii (z d. Kinbarowicz), ur. 20.VI.1902 r. w Kol. Gilbowszczyzna, gm. Sokolany (obecnie gm. Sokółka), zam. Białystok. 13.X.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 351/1948 [4/2954].

Kremer Ida – z d. Kadłubik/Kadłubek, córka Lejby i Miriam (z d. Kremer (?)), ur. w 1895 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, tam też zmarła na tyfus 7.II.1943 r. Sygn. Zg. 115/1948 [4/2729].

Kreter Robert – syn Jakuba i Katarzyny (z d. Wytman), ur. 1.IV.1900 r. w Żyrardowie, zam. w Smorgeniu (Smorgonie, Białoruś), pow. Mołodeczno, pracownik PKP. W 1941 r. aresztowany przez władze radzieckie, przebywał w więzieniu w Mołodecznie – następnie miał zostać wywieziony w głąb ZSRR. Według zeznań świadka transport z więźniami został zbombardowany przez samoloty niemieckie – prawdopodobnie Robert Kreter zginął w wyniku nalotu. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 506/1947 [4/925].

Kronenberg Aleksander – syn Judela i Szejny (z d. Goldsztejn), ur. 10.V.1870 r. w Grudkach k. Białowieży, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony został w getcie w Białymstoku, gdzie zmarł śmiercią naturalną 15.I.1943 r. Pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 105/1947 [4/533].

Kronenberg Chaim Lejb – syn Judela i Szejny (z d. Goldsztejn), ur. 20.I.1877 r. Grudkach k. Białowieży, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej został umieszczony w białostockim getcie, mieszkał przy ul. Kupieckiej 27 (obecnie ul. I. Malmeda). 5.XII.1942 r. w getcie dokonano zabójstwa Niemca, w odwecie za ten czyn otoczono, a następnie wymordowano wszystkich mieszkańców domu przy ul. Kupieckiej 27 (w tym także i Chaima Lejbę Kronenberga). Sygn. Zg. 106/1947 [4/534].

Kronenberg Estera – z d. Kalińska, córka Szymona i Lei (z d. Zam), ur. w 1882 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w getcie, gdzie zmarła na tyfus w czerwcu 1943 r. Pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 221/1947 [4/648].

Kropiewnicki Józef – syn Antoniego i Michaliny (z d. Ruchalska), ur. 15.IV.1910 r. w Brzezinach, gm. Trzcianne, zam. tamże, rolnik. 27.I.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Trzciannem ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 48/1949 [2/5282/2007].

Król Bronisław – syn Aleksandra i Filipiny (z d. Hënig/Höning), ur. 2.IX.1905 r. we Lwowie, zam. Stołpce (obecnie Białoruś), podinspektor szkolny w Stołpcach. [Karierę wojskową rozpoczął bardzo wcześnie – w 1918 r. (mając 14 lat) walczył w obronie Lwowa (zaliczony w poczet Orląt Lwowskich). W roku 1928 ukończył kurs Podchorążych Rezerwy Piechoty, 1.I.1932 r. mianowany podporucznikiem WP. W 1933 r. ukończył (z wynikiem bardzo dobrym) Państwowy Wyższy Kurs Nauczycielski w Poznaniu, w latach 1936-1938 odbywał studia pedagogiczne w Państwowym Instytucie Nauczycielskim w Warszawie – po ukończeniu studiów objął stanowisko inspektora szkolnego w Stołpcach.][442] W 1939 r., jako oficer rezerwy, zmobilizowany do WP i wysłany na front (służył w KOP w Iwieńcu) – brak dalszych informacji o jego losach [po 17.IX.1939 r. (tj. po

[442] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 71-72.

wkroczeniu na tereny Polski wojsk radzieckich) w okolicach Lidy dostał się do niewoli sowieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku][443]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Sądu Grodzkiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*.][444] W aktach znajduje się prośba córki zamordowanego o zmianę postanowienia sądowego i wydanie metryki śmierci zgodnej z prawdą (tj. o stwierdzenie w postanowieniu, że B. Król został zamordowany w Katyniu w 1940 r.). Sygn. Zg. 335/1949 [2/5560/2007].

Kruglańska Ita – z d. Dworkowicz, córka Josela i Margoli (z d. Białostocka), ur. w 1911 r. w Łapach, zam b.d. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, gdzie zmarła na tyfus 10.III.1942 r., pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 292/1947 [4/718].

Krujańska Michla – z d. Chawes, córka Dawida i Gołdy (z d. Manes), ur. w 1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, 15.II.1942 r. zastrzelona w czasie ulicznej łapanki. Sygn. Zg. 700/1947 [4/1115].

Krupicki Jan – syn Adama i Antoniny (z d. Bancerewicz), ur. 15.V.1920 r., zam. b.d. W czasie okupacji niemieckiej wywieziony został na przymusowe roboty do fabryki papieru w Królewcu. Po zdobyciu Królewca przez wojska radzieckie (9.IV.1945 r.), wcielony do Armii Czerwonej. 6.V.1945 r. (?) zginął w czasie walk w okolicach Gdańska. Sygn. Zg. 602/1947 [4/1019].

Krupicz Aleksy – syn Andrzeja i Zofii (z d. Borysiak), ur. 15.III.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże, kolejarz. 19.II.1943 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku, gdzie przebywał około 3 miesięcy – brak dalszych informacji o jego losach (po pewnym czasie od aresztowania przeniesiony do celi, w której najczęściej umieszczano skazanych na rozstrzelanie). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.III.1943 r. Sygn. Zg. 248/1949 [2/5477/2007].

Krupińska Aleksandra – z d. Zaworonek, córka Marcina i Tekli (z d. Radziwon), ur. w 1906 r. we wsi Grzebienie, pow. Sokółka, zam. Choroszcz (27.VIII.1935 – 27.VII.1944 r.), wdowa po Wincentym Krupińskim[445]. Jak podają świadkowie – w czasie „przechodzenia" frontu, wyszła z domu (27.VII.1944 r.) i zaginęła. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Choroszczy ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 22/1948 [4/2637].

---

[443] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 72; Na listach zamordowanych polskich jeńców wojennych figuruje: Bronisław Król, ur. 2.IX.1905 r. we Lwowie, ppor., nauczyciel, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 10.XI.2010 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 227.
[444] Tamże, s. 72.
[445] Krupiński Wincenty, ur. 11.IV.1911 r. w Choroszczy, pow. Białystok, kpr. 2 KP, zm. 30.IV.1944 r., pochowany na Polskim Cmentarzu Wojennym na Monte Cassino, Włochy; *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 154.

Krupnicka Roza – z d. Przedmieska, córka Abrama i Rejsli (z d. Nowinchon), ur. w 1893 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w getcie w Białymstoku, 10.VIII.1942 r zastrzelona przez żołnierzy niemieckich (zamordowana wraz z rodziną we własnym domu)[446]. Wspólna teczka aktowa dla Krupnickiego Ajzyka, Abrama Szmula oraz Rozy (patrz niżej). Sygn. Zg. 218/1947 [4/645].

Krupnicki Abram Szmul – syn Judela i Sury (z d. Kagan), ur. w 1886 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, zastrzelony wraz z rodziną 10.VIII.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Krupnickiego Ajzyka, Abrama Szmula oraz Rozy (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 218/1947 [4/645].

Krupnicki Ajzyk – syn Judela i Sury (z d. Kagan), ur. w 1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zastrzelony wraz z rodziną 10.VIII.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Krupnickiego Ajzyka, Abrama Szmula oraz Rozy (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 218/1947 [4/645].

Krupnicki Motel – syn Byszki i Rozy (z d. Przedmieska), ur. w 1917 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w getcie w Białymstoku, zginął 13.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 256/1947 [4/683].

Krygier Erwin – syn Augusta i Zofii (z d. Markgraf), ur. 28.V.1898 r. w Michałowie, zam. b.d. 25.X.1944 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR. Osadzony w obozie w Ostaszkowie, 13.I.1945 r. zmarł w szpitalu obozowym. W aktach znajduje się podanie z 8.X.1992 r., w którym czytamy: *„Proszę o sprostowanie postanowienia z dnia 16.I.1948 r., stwierdzającego fakt śmierci Erwina Krygiera w dniu 13.I.1945 r., Sąd Grodzki w wyżej wymienionym postanowieniu, z wiadomych sobie powodów nie wymienił miejscowości, w której nastąpił zgon mojego ojca. Miejscem tym był obóz w Ostaszkowie, położony na terytorium byłego ZSRR...”*[447]. Sygn. Zg. 693/1947 [4/1108].

Krygier Katarzyna – z d. Stasiewicz, córka Leona i Marianny (z d. b.d.), ur. 4.V.1908 r. w Rosji (brak bliższego określenia miejsca urodzenia), zam. Białystok, gospodyni domowa. W 1939 r. wywieziona w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 558/1948 [4/3158].

Krynkier Josef – syn Natana i Ruchli (z d. b.d.), ur. w 1865 r. w Boćkach (pow. Bielsk Podlaski), zam. Białystok, kupiec. 23.VI.1941 r., w czasie nalotów niemieckich na Białystok, został ranny odłamkiem bomby, w wyniku odniesionych ran zmarł po kilku dniach (30.VI.1941 r.). Sygn. Zg. 245/1949 [2/5474/2007].

Kryńska Olga – z d. Prowalska, córka Nochima i Rejzli (z d. Hirszhorn), ur. w 1898 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zginęła 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Wspólna teczka akto-

[446] Z zeznań naocznych świadków wynika, iż w 1942 r. Niemcy prowadzili w białostockim getcie systematyczną akcję mordowania starszych Żydów, która po mniej więcej roku przerodziła się w eksterminację całej ludności żydowskiej zgromadzonej w w/w getcie (aż do ostatecznej likwidacji getta w sierpniu 1943 r.).
[447] ASG, Sygn. Zg. 693/1947 [4/1108], k. 8.

wa dla małżonków Olgi i Leona Kryńskich oraz ich córki Zeni – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 127/1949 [2/5360/2007].

Kryńska Zenia – z d. Kryńska, córka Leona i Olgi (z d. Prowalska), ur. 10.XI.1924 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodzicami w getcie w Białymstoku, zginęła 19.VIII.1943 r. w czasie akcji likwidacyjnej w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla Zeni oraz jej rodziców: Olgi i Leona Kryńskich – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 127/1949 [2/5360/2007].

Kryński Jakub – syn Mowszy i Rochli (z d. Kurjańska), ur. w 1865 r. w Białymstoku, zam. tamże, przemysłowiec – posiadał wykańczalnię sukna w Supraślu. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zmarł na dezynterię (dyzenterię) 6.XI. 1942 r. Sygn. Zg. 467/1947 [4/888].

Kryński Leon – syn Mowszy i Chany (z d. Kac), ur. w 1893 r. w Białymstoku, zam. tamże, doktor nauk medycznych. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginął 16.VIII.1943 r. (w czasie likwidacji getta). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Leona i Olgi Kryńskich oraz ich córki Zeni – patrz wymienione. Sygn. Zg. 127/1949 [2/5360/2007].

Krysiak Jadwiga Felicja – z domu Natanson, córka Zygmunta i Tekli (z d. b.d.), ur. 24.III.1888 r. w Warszawie, zam. b.d. 9.IX.1942 r. wyszła z domu i ślad po niej zaginął. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 117 z 31.X.1946 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Sygn. Zg. 61/1946 [4/338].

Krysiewicz Roman – syn Czesława i Bronisławy (z d. Koszewska), ur. 24.X.1923 r. w Białymstoku, zam. tamże. Od 1944 r. pracował w Milicji Obywatelskiej (funkcjonariusz IV Komisariatu MO w Białymstoku), 8.VI.1945 r. wysłany służbowo do Nadleśnictwa Czarna Wieś (obecnie Nadleśnictwo Czarna Białostocka) po drzewo, zamordowany w okolicach Katrynki (gm. Wasilków) przez nieznanych sprawców (w 1949 r. odnaleziono jego zwłoki w okolicy Jurowiec, gm. Wasilków) – patrz: Drozdowski Eugeniusz, Chełmiński Eugeniusz, Dąbrowski Stanisław. Sygn. Zg. 259/1949 [2/5489/2007].

Krystoń Franciszek – syn Franciszka i Marceli (z d. Gandzelewicz (?)), ur. 4.X.1905 r. we wsi Buksztel, gm. Czarna Wieś (obecnie w obrębie Czarnej Białostockiej), zam. tamże. W lutym 1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w obozie w Knyszynie, 4.V.1944 r. zastrzelony przez komendanta obozu. Sygn. Zg. 367/1948 [4/2970].

Krzepkowski Wincenty – syn Walentego i Antoniny (z d. Gwóźdź), ur. 24.VII.1909 r. w Opatkowicach Drewnianych (woj. świętokrzyskie), zam. b.d. W 1939 r. powołany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front. Pod Nowogrodem dostał się do niewoli niemieckiej, w nocy z 13 na 14 września 1939 r. w Zambrowie został zastrzelony podczas ostrzeliwania jeńców przez eskortujących ich żołnierzy niemieckich. W jego ubraniu znaleziono list zaadresowany do matki (Antoniny), który został jednak zniszczony przez strażników. Sygn. Zg. 3/1946 [4/280].

Krzesaja Władysław – syn b. d., ur. 11.VIII.1900 r. we wsi Hłopy (?), pow. Lwów, zam. Białystok. Od 1.IX.1939 r., jako st. sierżant WP, brał czynny udział w kampanii wrześniowej – od 20.IX.1939 r. brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U.

Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Z powodu braku świadków mogących potwierdzić okoliczności śmierci wniosek odroczono. Sygn. Zg. 647/1947 [4/1063].

Krzewski Wiesław Witold – syn Felicjana (lub Feliksa) i Natalii (z d. Bujnowska), ur. 13.VII.1904 r. w Augustowie, zam. Bliskowszczyzna (?), gm. Gródek (lub Juszkowy Gród, gm. Michałowo), nauczyciel w Juszkowym Grodzie. 15.IX.1939 r. wyjechał z domu rowerem i już nie wrócił. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 261/1949 [2/5490/2007].

Krzych Józef – syn Antoniego i Józefy (z d. Samojednik), ur. w 1900 r. we wsi Nowiny, gm. Horyniec, woj. rzeszowskie (obecnie woj. podkarpackie), zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej. We wrześniu 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 41/1948 [4/2656].

Kubala Józef – syn Jana i Marii (z d. Płahet (?)), ur. 12.IX.1896 r. [w Dębnie, pow. brzeski], zam. Wasilków, oficer rezerwy WP (ppor.). [Absolwent Szkoły Oficerów Rezerwy Armii Austriackiej, w szeregach wojsk austriackich brał udział w działaniach I wojny światowej, 10.VI.1916 r. dostał się do niewoli. W listopadzie 1918 r. powrócił do odrodzonej Polski, w 1921 r. rozpoczął pracę jako nauczyciel (do sierpnia 1939 r. pełnił funkcję kierownika szkoły w Wasilkowie).][448] W 1939 r. zmobilizowany do WP [prawdopodobnie do 33 PP w Łomży][449] i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej [zatrzymany w okolicach Wilna]. Przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku, skąd do marca 1940 r. przesyłał listy – brak dalszych informacji o jego losach[450]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 9 z 27.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Wasilkowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. przyznanym w Londynie w 1985 r. oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*.][451] Sygn. Zg. 523/1947 [4/941].

Kubasińska Maria – z d. Stasiak, córka Piotra i Marii (z d. b.d.), ur. w 1876 r. we wsi Piaski, gm. Kutno, pow. Kutno, zam. Gródek, gm. Gródek, pow. Białystok, gospodyni domowa. Zmarła 15.III.1946 r., wspólna teczka aktowa dla Marii Kubasińskiej oraz jej męża Józefa Kubasińskiego (patrz niżej). Sygn. Zg. 133/1950.

---

[448] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 73.
[449] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 199
[450] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Kubala Józef, ur. 21.IX.1896 r. w Dębnie (pow. brzeski), ppor. 33 PP, więzień obozu w Kozielsku, zastrzelony w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja); patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 199, A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 91, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 28.II.2011 r.).
[451] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 74.

Kubasiński Józef – syn Szczepana i Józefy (z d. Walczak), ur. w 1874 r. we wsi Piaski, gm. Kutno, pow. Kutno, zam. Gródek, gm. Gródek, pow. Białystok, robotnik. 22.VII.1944 r. ranny podczas odwrotu wojsk niemieckich, zmarł tego samego dnia. Wspólna teczka aktowa dla Józefa Kubasińskiego oraz jego żony Marii Kubasińskiej (patrz wyżej). Sygn. Zg. 133/1950.

Kucharski Władysław – syn Piotra i Klaudii (z d. Grygorjew), ur. 27.IV.1921 r. w Taganrogu (Rosja), zam. Nowe Dolistowo, gm. Jaświły. W 1944 r., jako partyzant, brał udział w walkach z oddziałami niemieckimi – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Jaświłach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1946 r. Sygn. Zg. 472/1948 [4/3075].

Kudrawiec Aleksander – syn Łukasza i Katarzyny (z d. Maksymiuk), ur. 1.III.1899 r. w Białymstoku, zam. tamże. 3.VII.1944 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku (aresztowany za działalność polityczną oraz posiadanie „podziemnego odbiornika radiowego"), następnie wywieziony z więzienia w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 193/1949 [2/5425/2007].

Kudrewicz Jan – syn Juliana i Izabeli (z Siemianowiczów), ur. 16.X.1904 r., zam. b.d. W roku 1939, jako rezerwista, powołany do Wojska Polskiego, ranny w walkach z wojskami niemieckimi zmarł w szpitalu we Lwowie (6.VIII.1941 r.). Sygn. Zg. 70/1946 [4/347].

Kukieć Józef – syn Józefa i Karoliny (z d. Lejsza), ur. w 1900 r. w Dźwińsku, zam. Białystok. W maju 1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Białystok ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 333/1947 [4/759].

Kukliński Stanisław – syn Franciszka i Ewy (z d. Łatwejtys), ur. 17.X.1917 r. we wsi Neta (?), pow. Augustów, zam. Białystok. Powołany do wojska – brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi, poległ pod Lenino 12.X.1943 r.[452]. W aktach znajduje się oryginał zawiadomienia o śmierci wystawionego przez radzieckie władze wojskowe (pismo w jęz. rosyjskim). Sygn. Zg. 437/1948 [4/3040].

Kukulska Maria – z domu Bućko, córka Mateusza i Teofili (z d. Suszyńska), ur. 19.III.1889 r. w Białymstoku, zam. b.d., żona Wincentego Kukulskiego. W czasie I wojny światowej wywieziona razem z mężem w głąb Rosji. Zmarła w Moskwie w październiku 1915 r., tam też pochowana na cmentarzu rzymskokatolickim. Wspólna teczka aktowa dla Marii i Wincentego Kukulskich (patrz niżej). Sygn. Zg. 56/1946 [4/333].

[452] Na listach poległych polskich żołnierzy znajduje się Kukliński Stanisław, syn Franciszka, ur. w 1914 r. w Brzozówce (pow. Augustów – przypis autora), st. szer. 2 PP – zginął 12.X.1943 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Lenino, patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „A-M"*, Pruszków 1995 r., s. 311.

Kukulski Wincenty – syn Stanisława i Walerii (z d. Met), ur. w 1878 r. w Równem, zam. b.d. W 1914 r. powołany do wojska rosyjskiego (Armii Imperium Rosyjskiego). Zmarł na suchoty w listopadzie 1917 r., pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim w Moskwie. Wspólna jednostka aktowa dla Marii i Wincentego Kukulskich (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 56/1946 [4/333].

Kulesza Antoni – syn Piotra i Marianny (s d. b.d.), ur. 8.IV.1913 r. we wsi Wiszniewo, gm. Porsby, pow. Ostrów Mazowiecka, zam. Kol. Zabłudów. W maju 1943 r., przebywając na terenie ZSRR, wcielony został przez władze radzieckie do I Korpusu Polskiego im. T. Kościuszki (właściwie 1 DP im. T. Kościuszki). Wysłany do szkoły oficerskiej, gdzie uzyskał stopień podchorążego. Zginął latem 1944 r. w trakcie forsowania Wisły w okolicach Dęblina [zaginął bez wieści 2.VIII.1944 r.][453]. Wspólna teczka aktowa dla w/w jak również jego brata Stanisława Kuleszy – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 34/1947 [4/463].

Kulesza Franciszek – syn Adama i Klementyny (z d. Sokolewicz), Polak, ur. 8.VII.1916 r. we wsi Długołęka, gm. Krypno, zam. Goniądz, rolnik. 22.III.1939 r. powołany do 42 PP w Białymstoku, prawdopodobnie zginął w bitwie pod Ostrołęką na początku września 1939 r. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Goniądzu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 67/1946 [4/344], Sygn. Zg. 85/1949 [2/5319/2007].

Kulesza Jan – syn Bolesława i Michaliny (z d. Świerzbińska), ur. 1.IX.1901 r., zam. Kol. Karczek (?), gm. Trzcianne, pow. Białystok. Po wkroczeniu wojsk radzieckich na teren woj. białostockiego zatrzymany i wywieziony w głąb ZSRR, 25.V.1943 r. wstąpił do 1-szej Dywizji Wojska Polskiego im. Tadeusza Kościuszki, dalsze losy nie są znane (ostatni list przysłał w maju 1944 r.). Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Trzcianne ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 42/1950.

Kulesza Józef – syn Michała i Stefanii (z d. Łuckiewicz), ur. 4.IX.1905 r. w Białymstoku (lub też we wsi Dojlidy), zam. tamże, robotnik. W marcu 1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie rozstrzelany). Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 288/1949 [2/5515/2007].

Kulesza Mieczysław – syn Kacpra i Zuzanny (z d. Rutkowska), ur. 28.III.1921 r. we wsi Sokole, gm. Michałowo, zam. b.d. 9.IX.1944 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (służył w 26 PP[454]), zginął 19.IV.1945 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Bautzen (Budziszyn, Niemcy) – w chwili śmierci pozostawał w stopniu kaprala. [Pochowany na Cmentarzu Wojennym w Zgorzelcu][455]. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez MON Departament Poboru i Obrony (pismo nr 1256/K/III z 27.VIII.1946 r.). Sygn. Zg. 198/1949 [2/5429/2007].

---

[453] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., *Suplement*, Pruszków 1998 r., s. 147.

[454] 26 Pułk Piechoty Ludowego Wojska Polskiego został sformowany we wrześniu 1944 r. w rejonie Białegostoku, wchodził w skład 9 Drezdeńskiej Dywizji Piechoty II Armii WP. W kwietniu 1945 r. poniósł znaczne straty w czasie walk pod Budziszynem.

[455] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „A-M”*, Pruszków 1995 r., s. 312.

Kulesza Stanisław – syn Piotra i Marianny (z d. b.d.), ur. 11.VII.1917 r. we wsi Wiszniewo, gm. Porsby, pow. Ostrów Mazowiecka, zam. Kol. Zabłudów. W 1941 r. zmobilizowany przez władze radzieckie do wojska, odesłany na front w okolice Pskowa. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Olsztynku[456], gdzie zmarł z wyczerpania w listopadzie 1942 r. Wspólna teczka aktowa dla w/w oraz jego brata Antoniego – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 34/1947 [4/463].

Kulesza Szymon – syn Teodora i Agafii (z d. b.d.), ur. w 1873 r. we wsi Tylwica, gm. Zabłudów (obecnie gm. Michałowo), zam. tamże. W 1915 r. ewakuowany w głąb Rosji, zmarł 26.VIII.1921 r. w trakcie drogi powrotnej do Polski, pochowany w Smoleńsku. Sygn. Zg. 89/1948 [4/2703].

Kulesza Włodzimierz – syn Szymona i Olgi (z d. Swistunowicz), ur. w 1913 r. we wsi Tylwica, gm. Zabłudów (obecnie gm. Michałowo), pow. Białystok, zam. tamże. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie wywieziony do obozu poza granicami państwa, gdzie prawdopodobnie zmarł. Opublikowano w MP Nr 8 z 21.I.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 143/1946 [4/419].

Kuleszyński Aleksander – syn Konstantego i Justyny (z d. Zawadzka), ur. 12.XI.1904 r. w Wasilkowie, zam. tamże. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, brał czynny udział w działaniach wojennych – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Wasilkowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1949 r.[457] Sygn. Zg. 316/1948 [4/2920].

Kuligowski Franciszek – syn Józefa i Heleny (z d. Piaskowska), ur. 10.IX.1897 r. w Kole, woj. poznańskie (obecnie woj. wielkopolskie), zam. Białystok, urzędnik pocztowy. 13.X. 1939 r. aresztowany przez władze sowieckie i osadzony w więzieniu w Mińsku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 46 z 8.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 90/1948 [4/2704].

Kulikowski Antoni – syn Konstantego i Marianny (z d. Krasowska), ur. 1.X.1899 r. w Białymstoku, zam. tamże. We wrześniu 1915 r. aresztowany i wywieziony do Niemiec (inny świadek zeznał, że został on aresztowany przez władze rosyjskie i wywieziony w głąb Rosji) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1920 r. Sygn. Zg. 452/1948 [4/3055].

Kulikowski Antoni – syn Jana i Emilii (z d. Świerzbińska), ur. w 1890 r. w Mońkach, zam. tamże. W 1908 r. wyemigrował do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Goniądzu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego.

[456] Stalag IB Hohenstein – niemiecki obóz jeniecki, dla szeregowców i podoficerów wojsk lądowych, zlokalizowany w Królikowie k. Olsztynka (Olsztynek – niem. Hohenstein).
[457] W aktach znajduje się polecenie sprostowania daty uznania za zmarłego, nie została ona jednak skorygowana. Prawdopodobnie data zgonu powinna zostać ustalona na 31.XII.1946 r., gdyż zazwyczaj w takich sytuacjach Sąd określał datę na ostatni dzień roku następnego po zakończeniu działań wojennych.

W wyniku prowadzonego postępowania udowodnione zostało, że A. Kulikowski żyje (pisuje nawet do rodziny listy!) – wniosek o uznanie za zmarłego oddalono. Sygn. Zg. 469/1948 [4/3072].

Kulikowski Franciszek – syn Stanisława i Julii (z d. Piasecka), ur. 14.V.1899 r. w Wasilkowie, zam. tamże, emerytowany funkcjonariusz Policji Państwowej. W 1940 r. wyruszył w kierunku Warszawy (chciał się przedostać do Generalnego Gubernatorstwa), brak informacji o jego dalszych losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miasta Wasilków ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 326/1947 [4/752].

Kulikowski Tomasz – syn Jana i Katarzyny (z Więcków), ur. w lutym 1866 roku we wsi Simony (?), gm. Zawyki, pow. Białystok, zam. b.d. „...*W dniu 2 października 1940 roku na terytorium ZSRR w Kazachskiej Republice, w rejonie Pawłodarskim, w sowchozie Nr 499, na fermie Nr 1 zmarł deportowany przez władze radzieckie z Białegostoku w* [13.IV] *1940 roku*...” Zmarł śmiercią naturalną z powodu podeszłego wieku i choroby. Sygn. Zg.29/1946 [4/306].

Kundo Waleria – z d. Horczak (?), córka Michała i Wincentyny (z d. Ignatowicz), ur. ok. 1865 r.[458] we wsi Szymaki, gm. Odelsk[459] (obecnie gm. Kuźnica), pow. Sokółka, zam. Falkowo/Felkowo (?), gm. Juchnowiec. W 1943 r. wyjechała w nieznanym kierunku, brak dalszych informacji o jej losach. Z zeznań świadków wynika, iż w/w zmarła we wsi Szymaki w kwietniu 1947 r. Sygn. Zg. 490/1947 [4/911].

Kunkiewicz Włodzimierz – syn Antoniego i Ewdokii (z Siergiejewych), ur. 24.XII.1924 r. w Białymstoku, zam. tamże, kierowca. Jako szeregowy Armii Czerwonej brał czynny udział w działaniach wojennych przeciwko oddziałom niemieckim (odznaczony Orderem Czerwonej Gwiazdy). Zmarł 23.IV.1945 r. w wyniku ran odniesionych na polu walki (stracił obie nogi), pochowany w m. Trutenau (?) na terenie b. Prus Wschodnich. Sygn. Zg. 148/1948 [4/2760].

Kuprewicz Wincenty – syn b.d., ur. b.d., zam. Czarna Wieś Stacja, gm. Gródek, pow. Białystok. Zmarł w 1944 r., pochowany na cmentarzu w Czarnej Wsi Kościelnej. Brak szerszych informacji – w aktach znajduje się jedynie wniosek o uznanie za zmarłego. Sygn. Zg. 164/1950.

Kuprianiuk Stefan – syn Józefa i Marii (z d. Pietruczuk), ur. 27.XII.1903 r. we wsi Czerewki, gm. Zawyki (obecnie gm. Juchnowiec Kościelny), pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W czasie okupacji sowieckiej służył w milicji, po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej został wcielony do Armii Czerwonej (czerwiec 1941 r.). W Mińsku dostał się do niewoli niemieckiej i został rozstrzelany (lipiec 1941 r.). Datę zgonu ustalono na 1.VIII. 1941 r. Sygn. Zg. 2/1950.

[458] W teczce aktowej brak jest konkretnej daty urodzin, wyżej wymieniona została określona (w przybliżeniu) na podstawie długości życia zaginionej (w chwili zaginięcia miała 78 lat).
[459] Odelsk – wieś w obwodzie grodzieńskim (Białoruś), do 1944 r. w granicach Polski.

Kuprianowicz Antoni – syn Józefa i Konstancji (z d. Suchowierska), ur. 3.X.1913 r. w maj. Hołówki[460], zam. Białystok. Na początku 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 15.I.1943 r. wywieziony wraz z innymi więźniami w kierunku Nowosiółek – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 15.I.1943 r. Sygn. Zg. 20/1948 [4/2635].

Kuprianowicz Kazimierz – syn Jana i Józefy (z Żelaznych), ur. 4.III.1905 r. w Zabłudowie, zam. Białystok. W 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Świadkowie widzieli jak transportowano K. Kuprianowicza wraz z innymi więźniami na „rozstrzał" – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 208/1948 [4/2817].

Kuprianowicz Konstanty – syn Jana i Józefy (z Szaciłowskich), ur. 26.I.1896 r. w Małej Kamionce, gm. Zabłudów, pow. Białystok, zam. b.d. W 1941 r. aresztowany prze władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, we wrześniu 1942 r. zmarł na tyfus w więziennym szpitalu. Sygn. Zg. 36/1946 [4/313].

Kuprjanowicz Wincenty – syn Józefa i Konstancji (z Suchowierskich), urodzony 1.II.1923 r., zam. Białystok. Wiosną 1943 roku aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 28.IX.1943 r. wraz z innymi skazanymi (250 Polaków i 30 Żydów) został zamordowany w lesie pod miejscowością „Grobowe" (Grabówka). Sygn. Zg. 26/1946 [4/303].

Kural Andrzej – syn Walentego i Marii (z d. Ropek), urodzony 12.XI.1898 r. w Okocimiu, zam. Białystok (?), posterunkowy Policji Państwowej. W latach 1924-1926 pracował jako policjant w woj. tarnopolskim, następnie w latach 1926-1939 pełnił służbę w II Komisariacie Policji w Białymstoku. Pod koniec września 1939 r. zatrzymany podczas prowadzonej przez władze sowieckie rejestracji ludności – od momentu zatrzymania brak informacji o jego dalszych losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 31/1946 [4/308], Sygn. Zg. 116/1947 [4/544].

Kurcewicz Konstanty – syn Aleksandra i Teofili (z d. b.d.), ur. w roku 1907 w m. Stacja Waliły, gm. Gródek, zam. b.d. W trakcie mobilizacji 1939 r. powołany do 42 Pułku Piechoty w Białymstoku, przydzielony do 9 kompanii, 3 plutonu. Brał czynny udział w walkach z wojskami niemieckimi, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli. Umieszczony w obozie w okolicach Królewca, następnie przewieziony na roboty do firmy Ryngland (?), gdzie przebywał do lutego 1945 r. Po wkroczeniu wojsk sowieckich do obozu wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front. Zginął w marcu 1945 r. w czasie walk w okolicach Królewca. Sygn. Zg. 117/1947 [4/545].

[460] Hołówki Duże, Hołówki Małe – wsie położone w województwie podlaskim (pow. białostocki, gm. Juchnowiec Kościelny).

Kurkowski Ferdynand – syn Adolfa i Anieli (z d. Skoba), ur. 16.VI.1878 r. w Lublinie, zam. Kol. Borowcy (?), emerytowany pułk. WP. W 1940 r. deportowany w głąb ZSRR, 20.I.1942 r. zmarł w więzieniu w Maryńsku (?) na Syberii. Sygn. Zg. 79/1946 [4/356].

Kurkowski Józef – syn Józefa i Franciszki (z d. Wysocka), ur. 1.XII.1909 r. w Starosielcach, zam. tamże. 8.VI.1941 r. skierowany przez komisję lekarską do sanatorium w Soczi[461], brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Starosielcach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 392/1948 [4/2995].

Kuropatwa Chackiel – syn Enacha i Tauby (z d. Kurek), ur. w 1885 r. w Zambrowie, zam. tamże. Po wkroczeniu wojsk niemieckich do Zambrowa przeniósł się z całą rodziną do Białegostoku – przebywali w getcie. Zastrzelony 27.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta w Białymstoku (rozstrzelany po odkryciu schronu, w którym ukrywała się cała rodzina Kuropatwa). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Kuropatwa: Chackiela i Chai (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 173/1948 [4/2785].

Kuropatwa Chaim – syn Enacha i Tauby (z d. Kurek), ur. w 1887 r. w Zambrowie, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej umieszczony wraz z rodziną w białostockim getcie, w momencie likwidacji getta ukrywał się w podpiwniczeniu domu. Zastrzelony 27.VIII. 1943 r. po odkryciu schronu, w którym przebywał. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Kuropatwa: Chaima i Tauby oraz ich dzieci – Szifry/Szyfry i Lejzora (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 174/1948 [4/2784].

Kuropatwa Chaja – z d. Jakubowicz, córka Tewela i Chawy (z d. Wulsztat), ur. w 1890 r. w Zambrowie, zam. tamże. Przed wkroczeniem wojsk niemieckich do Zambrowa przeniosła się wraz z rodziną do Białegostoku – przebywali w tamtejszym getcie. Zastrzelona 27.VIII.1943 r., po odkryciu schronu, w którym ukrywała się w obawie przed rozstrzelaniem. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Kuropatwa: Chackiela i Chai (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 173/1948 [4/2785].

Kuropatwa Chana – z d. Szwarcbrot, córka Mendla i Chai (z d. Sznajder), ur. w 1880 r. w Zambrowie, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w getcie w Białymstoku. Podczas likwidacji w/w getta ukrywała się w zorganizowanym w piwnicy prowizorycznym schronie – zastrzelona 27.VIII.1943 r. po odkryciu kryjówki. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Kuropatwa: Chany i Zelika – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 175/1948 [4/2786].

Kuropatwa Gitla – z d. Kuropatwa (?), córka Jankiela i Ruchli (z d. Słowik), ur. b.d. we wsi Bacze Suche, gm. Puchały (obecnie gm. Łomża), zam. Zambrów. W czasie okupacji niemieckiej przeniosła się wraz z rodziną do Białegostoku (przebywała w białostockim getcie). Zastrzelona 27.VIII.1943 r. po odkryciu schronu, w którym ukrywała się w czasie likwidacji getta. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Kuropatwa: Gitli i Moszki oraz ich dzieci – Motela i Richli (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 171/1948 [4/2782].

[461] Soczi – rosyjski kurort położony nad M. Czarnym, jedno z największych uzdrowisk i kąpielisk morskich w Rosji.

Kuropatwa Lejzor – syn Chaima i Tauby (z d. Kuropatwa), ur. w 1917 r. w Zambrowie, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony wraz z rodziną w białostockim getcie, podczas likwidacji getta ukrywał się wraz z innymi w piwnicy. Zastrzelony 27.VIII. 1943 r. po odkryciu schronu, w którym przebywała rodzina Kuropatwa. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Kuropatwa: Lejzora i Szifry/Szyfry oraz ich rodziców: Chaima i Tauby (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 174/1948 [4/2784].

Kuropatwa Moszko – syn Zelika i Chany (z d. Szwarc), ur. w 1900 r. w Zambrowie, zam. tamże. Po wybuchu wojny przeniósł się z całą rodziną do Białegostoku, w czasie niemieckiej okupacji miasta przebywał w getcie. Zginął 27.VIII.1943 r. wraz z innymi ukrywającymi się w schronie Żydami. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Kuropatwa: Gitli i Moszki oraz ich dzieci – Motela i Richli (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 171/1948 [4/2782].

Kuropatwa Motel – syn Moszki i Gitli (z d. Kuropatwa (?)), ur. w 1929 r. w Zambrowie, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał razem z rodzicami w białostockim getcie. Zastrzelony 27.VIII.1943 r. po wykryciu przez wojska niemieckie schronu, w którym ukrywała się rodzina Kuropatwa. Wspólna teczka aktowa dla Motela, jego siostry Richli oraz rodziców: Gitli i Moszki (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 171/1948 [4/2782].

Kuropatwa Richla – z d. Kuropatwa, córka Moszki i Gitli (z d. Kuropatwa (?)), ur. w 1934 r. w Zambrowie, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w getcie w Białymstoku. W obawie przed zagładą ukrywała się z całą rodziną w schronie – 27.VIII.1943 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich (po odkryciu wspomnianej kryjówki). Wspólna teczka aktowa dla Richli, jej brata Motela oraz rodziców: Gitli i Moszki (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 171/1948 [4/2782].

Kuropatwa Szifra/Szyfra – z d. Kuropatwa, córka Chaima i Tauby (z d. Kuropatwa), ur. w 1908 r. w Zambrowie, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie – zginęła w czasie likwidacji wspomnianego getta (27.VIII.1943 r. odkryto schron, w którym ukrywała się razem z rodziną – rozstrzelano wszystkie ukrywające się w nim osoby). Wspólna teczka aktowa dla Szifry/Szyfry, jej brata Lejzora oraz rodziców: Chaima i Tauby (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 174/1948 [4/2784].

Kuropatwa Tauba – z d. Kuropatwa, córka Jankiela i Peszy (z d. Guslicer), ur. w 1888 r. w Brzeźnicy, gm. Puchały (?), zam. Zambrów. Po wkroczeniu wojsk niemieckich do Zambrowa przeniosła się z całą rodziną do Białegostoku – przebywali w getcie. Zastrzelona w czasie likwidacji getta w Białymstoku (27.VIII.1943 r. rozstrzelana po odkryciu schronu, w którym ukrywała się podczas likwidacji w/w getta). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Kuropatwa: Chaima i Tauby oraz ich dzieci – Szifry/Szyfry i Lejzora (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 174/1948 [4/2784].

Kuropatwa Zelik – syn Enacha i Tauby (z d. Kurek), ur. w 1879 r. w Zambrowie, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał wraz z całą rodziną w getcie w Białymstoku. Podczas likwidacji getta ukrywał się w schronie zorganizowanym w piwnicy – zastrzelony 27.VIII.1943 r. po odkryciu kryjówki (zastrzelony wraz ze wszystkimi ukrywającymi się tam osobami). Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Kuropatwa: Chany i Zelika – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 175/1948 [4/2786].

Kurowski Czesław Marcin – syn Romualda i Stanisławy (z d. Włostowska), ur. 1.I.1892 r. w Tykocinie, zam. Białystok. W 1942 r., w obawie przed aresztowaniem przez Gestapo, opuścił Białystok i wyjechał do Warszawy, 13.IX.1944 r. zginął na Krakowskim Przedmieściu w wyniku wybuchu bomby zegarowej. Sygn. Zg. 495/1948 [4/3095].

Kurowski Wacław – syn Pawła i Antoniny (z d. Wołodkiewicz), ur. 15.IV.1893 r. w Czyżewie (Czyżew-Osada), pow. wysokomazowiecki, zam. Białystok. 15.IX.1914 r. wyjechał do Rosji, podczas działań I WŚ zmobilizowany do armii carskiej (właściwie Armii Imperium Rosyjskiego) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1924 r. Sygn. Zg. 588/1948 [4/3187].

Kuryłowicz Antoni – syn Kazimierza i Anny (z d. Sokołowska), ur. 27.I.1908 r., zam. Białystok, pracownik warsztatów PKP. W 1944 r. aresztowany przez władze radzieckie, brak dalszych informacji o jego losach. Na prośbę wnioskodawczyni wniosek wycofano, gdyż w listopadzie 1947 r. Antoni Kuryłowicz wrócił do kraju. Sygn. Zg. 362/1947 [4/787].

Kusideł Czesław – syn Władysława i Władysławy (z Ogrodniczków), ur. 8.I.1916 r., zam. b.d. W 1939 r. zmobilizowany do „części pancernej 21 pułku", zginął w obronie Warszawy we wrześniu 1939 r., pochowany na Bielanach[462]. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 101 z 25.VII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 123/1947 [4/551].

Kuśmierczuk Władysław – syn Wiktora i Józefy (z d. Tarasiuk), ur. w 1919 r. w Klewinowie, gm. Juchnowiec, zam. tamże. W 1941 r. wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front. Jeszcze w tym samym roku pod Mohylewem dostał się do niewoli niemieckiej – przebywał w obozie jenieckim w Komorowie, pow. ostrowski. Następnie przewieziony do obozu w Kajzensztembruk pod Wiedniem (w innym miejscu mowa jest o Kajzersternbruk)[463], gdzie zmarł z wycieńczenia 14.I.1942 r. (pochowany w lesie w pobliżu obozu). Sygn. Zg. 342/1948 [4/2946].

Kuśmierowski Ryszard Roman – syn Jana i Amelii (z d. Renans), ur. 26.III.1927 r. w Warszawie, zam. Jelenia Góra. Zmarł 14.VIII.1945 r. w Szpitalu Miejskim w Białymstoku w wyniku rany postrzałowej jamy brzusznej. W aktach znajduje się odpis wydanego przez szpital zaświadczenia o śmierci (pismo z dnia 15.VIII.1945 r.). Sygn. Zg. 33/1950.

Kutyńska Paulina – z d. Franckowiak (?), córka Andrzeja i Gertrudy (z d. Hajdukiewicz), ur. w 1887 r. w Białymstoku, zam. tamże. 27.I.1925 r. wyjechała do Niemiec – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1935 r. Sygn. Zg. 28/1949 [2/5264/2007].

---

[462] Po opisanym w aktach szlaku bojowym, przypuszczać można, że chodzi o 21 Pułk Ułanów Nadwiślańskich, który w ramach Wołyńskiej Brygady Kawalerii walczył pod Mokrą (1.IX.1939 r.) i Ostrowami (2.IX.1939 r.). W wyniku w/w walk stracił prawie 85% swojego stanu. Po bitwie pod Cyrusową Wolą (8.IX.1939 r.) pułk praktycznie przestał istnieć. Resztki formacji przebiły się do Warszawy (19 września), gdzie walczyły do jej kapitulacji.

[463] Prawdopodobnie chodzi o Stalag XVII A Kaisersteinbruch – niemiecki obóz jeniecki w XVII Okręgu Militarnym III Rzeszy.

Kuźmicz Bolesław – syn Stanisława i Marianny (z d. Stalonczuk), ur. 19.VII.1919 r. w Rafałówce, gm. Zabłudów, zam. tamże. 1.V.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość przesłał 15.V.1941 r.). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Zabłudów ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 552/1947 [4/970].

Kuźmicz Bronisław – syn Stanisława i Teofili (z d. Babulo), ur. 24.III.1907 r. w Rafałówce, gm. Zabłudów, pow. Białystok, zam. tamże. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego, a następnie wysłany na front. Brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 101 z 25.VII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 107/1947 [4/535].

Kuźmin Leon – syn Józefa i Wiery (z d. Łotowska), ur. 14.XII.1924 r. w Białymstoku, zam. b.d. 12.X.1944 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, 19.II.1945 r. zmarł w szpitalu w Gorsedorf (?) – zgon nastąpił w wyniku ran poniesionych w walce. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci wystawionego przez Attache Wojskowego przy Ambasadzie RP w Moskwie (pismo z listopada 1946 r.). Sygn. Zg. 58/1947 [4/486].

Kwater Beniamin – syn Szmula i Ryszki (z d. Basson), ur. 15.XII.1899 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, a po jego likwidacji miał zostać przetransportowany do jednego z obozów koncentracyjnych. 18 lub 19.VIII.1943 r., w okolicach Pietrasz (w trakcie wywózki do Oświęcimia), Beniamin Kwater oddalił się od transportu, aby napić się wody – zastrzelony na miejscu przez eskortę niemiecką. Sygn. Zg. 370/1947 [4/795].

Kwater Jakub – syn Szmula i Ryszki (z d. Basson), ur. 12.IX.1897 r. w Białymstoku, zam. tamże. Po likwidacji getta w Białymstoku wywieziony wraz z pozostałymi przy życiu Żydami – trafił początkowo do KL Stutthof, a następnie do obozu w Oświęcimiu, gdzie zmarł z wycieńczenia 25.XII.1944 r. Sygn. Zg. 371/1947 [4/796].

Kwater Roza – z d. Kapłan, córka Jakuba i Maszy (z d. Grynaus), ur. 7.X.1907 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginęła w trakcie likwidacji getta w Białymstoku (1943 r.). Z powodu braku świadków Sąd oddalił wniosek jako nieudowodniony. Sygn. Zg. 190/1950.

Kwater Szaja – syn Szmula i Ryszki (z d. Basson), ur. w 1893 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zginął 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 751/1947 [4/1166].

Kwiat Chaim – syn Dawida Lejby i Ejdli (z d. Webman vel Żołędź), ur. w 1905 r., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, zastrzelony 6.II.1943 r. (o godzinie 10 rano) w czasie masowej egzekucji. Rozstrzelań dokonano w odwecie za zabójstwo przez Icchoka Malmeda dwóch Niemców (właściwie I. Malmed zabił tylko jednego funkcjonariusza niemieckiej policji), zginęło wówczas 100 zakład-

ników przypadkowo złapanych na ulicach getta[464]. Pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 80/1948 [4/2694].

Kwiat Ejdla – z d. Webman vel Żołędź, córka Szachny i Szejny (z d. Gutman), ur. w 1885 r., zam. Białystok. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, 6.II.1943 r. została zastrzelona w czasie masowej egzekucji (rozstrzelano wówczas 100 osób – patrz wyżej), pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 81/1948 [4/2695].

Kwiatkowski Henryk – syn Franciszka i Julii (z d. Klimaszewska), ur. 1.III.1917 r., zam. we wsi Krymówka Duża (?), gm. Goniądz, zam. tamże (?). 27.VI.1941 r. zabrany wraz z innymi mieszkańcami wsi do twierdzy w Osowcu, po pewnym czasie Niemcy zwolnili kobiety, a mężczyzn popędzili w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Goniądz ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 556/1947 [4/974].

[464] 5.II.1943 r. część ludności białostockiego getta rozpoczęła czynny opór w stosunku do okupantów niemieckich. Akcję zapoczątkował atak przeprowadzony przez Icchoka Malmeda na wkraczających do getta Niemców. Icchok Malmed należał wówczas do grupy bojowników broniących domu przy ul. Kupieckiej 29 (sam mieszkał pod numerem 39), oblał kwasem solnym funkcjonariusza policji kryminalnej Mintera – ten oślepiony oddał strzał zabijając innego funkcjonariusza policji niemieckiej (Wilhelma Fritscha – asystenta kryminalnej policji z Królewca). W odwecie władze niemieckie nakazały aresztować 100 Żydów zamieszkałych w pobliżu ul. Kupieckiej 39 i rozstrzelać. Egzekucji dokonano 6.II.1943 r. na ul. Nowy Świat (w egzekucji zginęła m.in. żona i dziecko Icchoka). Sam zamachowiec został ujęty następnego dnia i po jednodniowym śledztwie – stracony przez powieszenie (8.II.1943 r.); B.Mark, *Ruch oporu w getcie białostockim. Samoobrona – zagłada – powstanie*, Warszawa 1952 r., s. 158-163.

L

Lampert Piotr – syn Michała i Weroniki (z d. Mroczko), ur. 23.VII.1890 r. w Michałowie, pow. Białystok, zam. Białystok, posterunkowy Policji Państwowej. [Na przełomie 1917 i 1918 r. powołany do Armii Imperium Rosyjskiego, brał udział w działaniach I wojny światowej – w okolicach Augustowa dostał się do niewoli niemieckiej. W 1920 r. powrócił do odrodzonej Polski, wstąpił do Policji Państwowej (do 1935 r. pracował na Posterunku w Jasionówce, a następnie w Turośni Kościelnej.][465] W 1939 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego i skierowany na front. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej [zatrzymany w okolicach Wilna], przebywał w obozie w Kozielsku (w styczniu 1940 r. przesłał z obozu list) [następnie przeniesiony do obozu w Ostaszkowie], dalsze losy nie są znane[466]. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*.][467] Sygn. Zg. 47/1950.

Langbort Liba – z d. Fiszer, córka Abrama i Chinki (z d. Mozes), ur. w 1889 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zginęła 10.II.1943 r. podczas akcji likwidacyjnej w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla Liby Langbort oraz jej rodzeństwa: Jony Fiszera, Icka Fiszera, Zeldy Kaczalskiej – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 240/1948 [4/2849].

Laskowski Antoni – syn Stanisława i Stefanii (z d. Sienkiewicz), ur. 25.III.1923 r. we wsi Kalinówka, zam. b.d., pracownik kolei. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w „obozie Zielona" w okolicach Białegostoku[468], następnie 7.II. 1943 r. przewieziony wraz z 47 innymi osobami do obozu w Królewcu. Zginął w KL Stutthof 4.III.1943 r. Sygn. Zg. 674/1947 [4/1089].

Laskowski Stanisław* – syn Stanisława i Stefanii (z d. Sienkiewicz), ur. 8.X.1911 r. we wsi Kalinówka, pow. Białystok, zam. b.d. W sierpniu 1939 r. powołany do wojska, w pierwszych dniach wojny ciężko ranny koło Kadzidła, zmarł w szpitalu 1.IX.1939 r. Sygn. Zg. 149/1946 [4/425].

Laskowski Stanisław*[469] – syn Stanisława i Stefanii (z d. Sienkiewicz), ur. w 1917 r. we wsi Bobrówka, gm. Jaświły, zam. b.d. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, zginął we wrześniu 1939 r. w walkach z oddziałami niemieckimi pod Warszawą, pochowany na cmentarzu w Kozienicach. Brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 379/1947 [4/804].

---

[465] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 154.
[466] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Lampert Piotr, ur. 31.VII.1890 r. w Michałowie, post. Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 28.II.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 271.
[467] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 155.
[468] Nazwa obozu pochodzi od uroczyska Zielona znajdującego się między wsią Zaścianki, a Skorupami (dzielnica Białegostoku), założony został prawdopodobnie w lipcu lub sierpniu 1942 r.; patrz: W. Monkiewicz, pr. cyt., s. 19.
[469] *Istnieje wysokie prawdopodobieństwo, iż jest to ta sama osoba – nie ma jednak pełnej zgodności danych w związku z tym obie sprawy potraktowane zostały jako odrębne.

Laskowski Stanisław – syn Kazimierza i Katarzyny (z d. Szymańska), ur. w kwietniu 1911 r. we wsi Nowiny – Zdrój (Nowiny-Zdroje), gm. Dobrzyniewo (obecnie gm. Knyszyn), pow. Białystok, zam. tamże. W 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie pod zarzutem przynależności do partii komunistycznej i osadzony w więzieniu w Białymstoku, brak dalszych informacji o jego losach. Umieszczono w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 293/1947 [4/719].

Lasota Józef – syn Michała i Anny (z d. Sinkiewicz), ur. w 1894 r. w Cisówce, gm. Michałowo, zam. tamże, rolnik. 23.XII.1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, przewieziony do więzienia w Białowieży i tam rozstrzelany. Sygn. Zg. 214/1949 [2/5445/ 2007].

Lebiedziński Adam – syn Adama i Teofili (z d. Borowska), ur. w 1898 r. w majątku Rogowo, gm. Choroszcz, pow. Białystok, zam. Starosielce, pow. Białystok, pracownik umysłowy. 24.I.1944 r., wraz z innymi mieszkańcami Starosielc, aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Wysłany początkowo do KL Stutthof k. Gdańska, następnie przewożony do innych obozów (m.in. Hanover – Stöcken), ostatecznie w maju 1945 r. trafił do KL Bergen – Belsen. Po wyzwoleniu obozu przez wojska amerykańskie zachorował i zmarł (15-16.V.1945 r.). W aktach znajduje się oryginalne pismo władz obozowych, wysłane 22.V.1944 r. z Neuengamme (maszynopis, język niemiecki) oraz kartka pocztowa Lebiedzińskiego Adama wysłana z obozu Hanover – Stöcken, 1.V.1944 r. (rękopis, język niemiecki). Sygn. Zg. 108/1950.

Lenczewski Leon – syn Ignacego i Michaliny (z d. Chodorowska), ur. w 1906 r., zam. Krypno (pow. Mońki). W 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Krypnie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 579/1948 [4/3178].

Lenda Franciszek* – syn Wojciecha i Justyny (z d. Michalska), urodzony 8.XI.1904 r. w Krakowie, zam. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do sowieckiej niewoli. Wywieziony w głąb ZSRR, tam wstąpił do radzieckiego oddziału partyzanckiego. Schwytany przez patrol niemiecki w Złotej Górze pod Mińskiem, następnie osadzony w więzieniu w Mińsku przy ul. Włodarskiej 44, cela nr 41. Dnia 16.IX.1943 r. został rozstrzelany i pochowany w odległości 300 metrów od budynku więzienia wraz z 3 innymi więźniami. Po ponownym zajęciu miasta przez Armię Czerwoną Marta Lenda (żona) odnalazła celę męża, w której widniał skreślony krwią napis: „*ginę za Polską ziemię i rodzinę, żonę pozostawiam w ciąży – Franciszek Lenda, syn Wojciecha i Justyny*”. Sygn. Zg.11/1946 [4/288].

Lenda Franciszek*[470] – syn Wojciecha i Justyny (z d. Graczyk), ur. 18.XII.1902 r. w Krakowie, zam. Białystok. W 1941 r. wstąpił do partyzantki – walczył w okolicach Mińska, po wkroczeniu Armii Czerwonej wyjechał z żoną (Martą) do Moskwy, gdzie przebywał od IX.1944 r. do III.1945 r. Wtedy to został powołany do wojska radzieckiego i wysłany na front, 4.V.1945 r. zginął w okolicach Berlina (zmarł w wyniku odniesionych na polu walki ran – pocisk urwał mu rękę i obie nogi). Sygn. Zg. 114/1949 [2/5348/2007].

[470] * Dane personalne oraz niektóre fakty z życiorysu zdają się świadczyć, że chodzi o tę samą osobę. Jednakże okoliczności śmierci są na tyle różne (jak i dramatyczne), że zdecydowano się umieścić oba życiorysy jako odrębne wpisy.

Leonczuk Aleksander – syn Józefa i Barbary (z d. b. d.), ur. w 1911 r. we wsi Folwarki Małe, gm. Zabłudów, zam. tamże, sołtys wsi Folwarki Małe. 2.I.1942 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 13.V.1942 r. wywieziony transportem w kierunku Pietrasz i tam prawdopodobnie rozstrzelany (wg zeznań świadków, przed wyjazdem skazani musieli zostawić wszystkie rzeczy – wywożeni byli jedynie w samej bieliźnie, a samochody do więzienia wróciły puste). Sygn. Zg. 270/1948 [4/2876].

Lepietuszko Zygmunt – syn Antoniego i Władysławy (z d. Jeleniewska), ur. 2.I.1909 r. w Białymstoku, zam. tamże, robotnik. W 1940 r. zatrzymany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, następnie jako jeniec trafił do obozu na terenie Niemiec (?), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się oryginał świadectwa urodzenia wydany przez Dziekana Białostockiego (Nr 2903 z 22.IX.1914 r., jęz. rosyjski). Sygn. Zg. 227/1950.

Lerner Dawid – syn Morducha i Złaty (z d. Berkman), ur. w 1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 15.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta. Z powodu niestawiennictwa wnioskodawcy postępowanie zawieszono. Sygn. Zg. 448/1948 [4/3051].

Leszczuk Mikołaj – syn Michała i Katarzyny (z d. Trofimczuk), ur. 6.XII.1906 r. we wsi Topilec, gm. Barszczewo (obecnie gm. Turośń Kościelna), pow. Białystok, zam. tamże. W 1939 r. zmobilizowany przez RKU w Białymstoku do 42 PP i skierowany na front, dostał się do niewoli niemieckiej, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 162/1947 [4/590].

Leszczuk Olga – z d. b.d., córka Oswalda i Emmy (z Zawadzkich), ur. w 1884 r. w Białymstoku, zam. tamże (?). 8.V.1937 r. zmarła śmiercią naturalną, pochowana na „Ewangeliczeskom smentarzu". Sygn. Zg. 20/1946 [4/297].

Leszczyński Antoni – syn Jana i Filomeny (z d. Kazmieruk), Polak, ur. 27.VII.1894 r. we wsi Borowskie, gm. Zawyki, zam. Łapy, pracownik warsztatów PKP w Łapach. 25.IX.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie wywieziony do KL Stutthof, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Łapach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1945 r. Sygn. Zg. 244/1947 [4/671].

Leszczyński Edward – syn Aleksandra i Janiny (z Bielawców), Polak, ur. 7.IX.1924 r. w Białymstoku, zam. tamże. W sierpniu 1944 r. zmobilizowany do WP, służył w stopniu kaprala w 9 Dywizji WP[471]. 25.XI.1946 r. zabity we wsi Krzywa (woj. podkarpackie) w czasie walk z „banderowcami" [472], pochowany na cmentarzu w Jarosławiu (woj. podkar-

[471] 9 Drezdeńska Dywizja Piechoty (LWP).
[472] Banderowcy (OUN-B) – rewolucyjna frakcja Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (OUN), potocznie nazywana, od nazwiska przywódcy (Stepana Bandery), banderowcami. Udział E. Leszczyńskiego w walkach z ukraińskimi organizacjami nacjonalistycznymi potwierdza fakt, że 9 DP po wojnie uczestniczyła w operacji wysiedlania ludności ukraińskiej i walkach z UPA (akcja „Wisła").

packie). W aktach znajdują się odpisy: zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Wydział Wojskowy Zarządu Miejskiego w Białymstoku (pismo Nr 3/Wojsk. z 31.I.1947 r.) oraz karty zgonu przesłanej przez WP JW 2947 (pismo z dnia 10.I.1947 r.). Sygn. Zg. 474/1948 [4/3077].

Leszczyński Stefan – syn Józefa i Teofili (z d. Żuk), ur. w 1908 r. (lub 26.IX.1898 r.) we wsi Machnacz, gm. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka), zam. tamże, pracownik Tartaku Lasów Państwowych w Czarnej Wsi (zatrudniony w latach 1927-1941). 29.X.1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 235/1949 [2/5465/2007].

Leszczyński Władysław – syn Michała i Marii (z d. Michaluk), ur. 22.VI.1907 r. we wsi Dziewiątkowicze (Białoruś), gm. Brzostowicze, pow. Wołkowysk, zam. tamże. 1.IX.1939 r. zmobilizowany do 4 Pułku Kawalerii w Suwałkach[473] i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 3-4 z 21.I.1948 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 579/1947 [4/997].

Lew Michla – z d. Strusman, córka Jankiela i Racheli Brachii/Brochy (z d. Sarniewicz), ur. 15.I.1913 r. w Ciechanowcu, zam. Białystok, gospodyni domowa. W 1942 r. wywieziona przez władze niemieckie do obozu koncentracyjnego w Lublinie (KL Majdanek) – z zeznań świadków wynika, że umieszczona była w KL Treblinka i tam zginęła w listopadzie 1942 r. Za datę śmierci przyjęto 1.XII.1942 r. Sygn. Zg. 310/1949 [2/5535/2007].

Lewin Chona – syn Abrama i Chai (z Lewitów), ur. 15.II.1903 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, tam też zginął 18.VIII.1943 r. (w czasie likwidacji w/w getta). Sygn. Zg. 502/1948 [4/3102].

Lewin Ciwia – z d. (?), córka Hersza i Szoszy (z d. Kagan), ur. 5.V.1910 r., zam. Białystok. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginęła 6.II.1943 r. (zastrzelona na ul. Polnej), pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 514/1947 [4/933].

Lewin Franciszka – z d. Frinks, córka Józefa i Gertrudy (z d. b. d.), ur. 21.X.1920 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1942 roku aresztowana przez niemieckie władze okupacyjne i osadzona w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziona do obozu w Oświęcimiu, gdzie prawdopodobnie zmarła w 1943 r. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 101 z 25.VII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 44/1947 [4/472].

Lewin Zusko – syn Abrama i Chai (z Lewitów), ur. w 1875 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, tam też zginął 6.II.1943 r. Sygn. Zg. 389/1948 [4/2992].

Lewintin Belka – z d. Goldman, córka Morducha i Lei (z d. Kac), ur. w 1909 r. w Rajgrodzie (pow. Grajewo), zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w biało-

[473] Prawdopodobnie chodzi o Suwalską Brygadę Kawalerii (wcześniejsza nazwa – IV Brygada Kawalerii) lub też o wchodzący w skład tejże Brygady – 4 Dywizjon Artylerii Konnej.

stockim getcie, zastrzelona 5.II.1943 r. w czasie akcji likwidacyjnej getta – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 150/1948 [4/2762].

Lewintin Benjamin – syn Hersza i Rywy (z d. Krakowska), ur. w 1905 r. w Rajgrodzie, zam. tamże (od 1939 r. przebywał w Białymstoku). W czasie okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie. 5.II.1943 r. zastrzelony w czasie masowych rozstrzeliwań Żydów, ciało pogrzebano na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Lewintin Benjamina, jego ojca Hersza oraz stryja – Jankiela Pejsacha (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 718/1947 [4/ 1133].

Lewintin Hersz – syn Szolima i Dory (z d. Hendler), ur. w 1875 r. w Rajgrodzie, zam. tamże (od 1939 r. przebywał w Białymstoku). Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zastrzelony 5.II.1943 r. w czasie masowej akcji prowadzonej przeciwko ludności żydowskiej. Wspólna teczka aktowa dla Lewintin Hersza, jego syna Benjamina oraz brata Jankiela Pejsacha (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 718/1947 [4/1133].

Lewintin Itka – z d. Kruszewska, córka Lejby i Gitli (z d. b.d.), ur. w 1886 r. w Rajgrodzie, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, tam też zastrzelona 5.II.1943 r. Sygn. Zg. 58/1949 [2/5292/2007].

Lewintin Jankiel Pejsach – syn Szolima i Dory (z d. Hendler), ur. w 1879 r. w Rajgrodzie, zam. tamże (od 1939 r. przebywał w Białymstoku). Umieszczony wraz z rodziną w odizolowanej, przeznaczonej dla ludności żydowskiej części Białegostoku. 5.II.1943 r. zastrzelony przed swoim domem (w czasie prowadzonych w getcie masowych rozstrzeliwań). Pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla Lewintin Jankiela Pejsacha, jego brata Hersza oraz bratanka – Benjamina (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 718/1947 [4/1133].

Lewintin Rywa – z d. Krakowska, córka Lejba i Maszy (z d. b.d.), ur. 1.II.1886 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, tam też zastrzelona 5.II.1943 r. Zginęła we własnym mieszkaniu przy ul. Kupieckiej (20 w czasie jednej z akcji mających na celu eksterminację starszych lub też niezdolnych do pracy mieszkańców getta). Pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 349/1948 [4/2952].

Lewintin Zała – z d. Cukierbraun, córka Muli i Chai (z d. Zachazer), ur. w 1905 r. w Rajgrodzie, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie. Zastrzelona 5.II.1943 r. w czasie akcji likwidacyjnej getta, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 151/1948 [4/2763].

Lewko Daniel – syn Szymona i Anny (z d. b.d.), ur. 27.II.1886 r. we wsi Grzebienie, pow. Grodno (obecnie pow. Sokółka), zam. Białystok. 25.X.1944 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR. Przebywał w obozie w Ostaszkowie, gdzie zmarł 13.V.1945 r. Sygn. Zg. 299/1948 [4/2903].

Lewkowicz Adolf – syn Klemensa i Marianny (z d. Bartoszewicz), ur. 26.II.1889 r. w Czarnej Wsi (obecnie Czarna Białostocka), pow. Białystok, zam. tamże, robotnik leśny. W 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Wywieziony do obozu koncentracyjnego Majdanek (KL Lublin), następnie przewieziony

do obozu na terenie Niemiec (osadzony w obozie niedaleko granicy francusko-niemieckiej), brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 288/1948 [4/2892].

Lewkowicz Bronisław – syn Józefa i Michaliny (z d. Korolczuk), Polak, ur. 5.VII.1917 r. we wsi Buksztel, gm. Czarna Wieś (obecnie w obrębie Czarnej Białostockiej), zam. tamże. W 1939 r. powołany do 42 PP w Białymstoku (7 kompania) i wysłany na front, zginał we wsi Mątwica w pierwszych dniach września 1939 r. Pochowany w zbiorowej mogile. Sygn. Zg. 328/1947 [4/754].

Lewkowicz Chana Liba – z d. Zilberfenig, córka Abrama Szmula i Roni Lei (z d. b.d.), ur. w 1878 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona została wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie zginęła 17.VIII.1943 r. razem z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Ciepłej. Z powodu braków formalnych wniosek o stwierdzenie zgonu odrzucono. W 1948 r. ponownie złożono wniosek, po usunięciu braków formalnych, Sąd stwierdził zgony wszystkich dalej wymienionych. Wspólna teczka aktowa dla sióstr: Fejgi, Pesi, Racheli oraz Chany Liby (patrz wymienione). Sygn. Zg. 463/1947 [4/884], Sygn. Zg. 49/1948 [4/2664].

Lewocz Stanisław – syn Stanisława i Anny (z d. Radziwon), ur. w 1904 r. we wsi Dolistowo Nowe, gm. Jaświły, pow. Białystok, zam. tamże, pracownik umysłowy. Aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, 4.IV.1944 r. rozstrzelany na terenie gm. Suchowola, pow. Sokółka. We wrześniu 1944 r. odnaleziono mogiłę, a ekshumowane zwłoki zostały rozpoznane przez rodzinę. Sygn. Zg. 68/1950.

Lifszyc vel Lpszyc Izrael Izaak – syn Borucha i Basi (z d. Frejdenberg), ur. w 1882 r. w Białymstoku, zam. tamże, kupiec. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie na terenie Białegostoku, tam też zmarł 10.VIII.1943 r. Na prośbę pełnomocnika wnioskodawcy (syna) postępowanie zawieszono, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 189/1949 [2/5421/2007].

Limanowski Michał – syn Wincentego i Alojzy (z d. Sanczewicz), ur. 29.IX.1888 r. w Mińsku, zam. b.d., pracował jako mierniczy w Nowogródku. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w 1941 r. przesłał list ze szpitala polowego – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 539/1947 [4/957].

Linowski Konstanty – syn Kazimierza i Jadwigi (z d. Karczewska), ur. 6.II.1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. 24.VIII.1939 r. powołany do 42 PP w Białymstoku (w charakterze kierowcy) i wysłany na front. Naoczny świadek zeznał: *„...7 lub 8 września 1939 r. pod Brańskiem był bój z Niemcami i nalot samolotów. Po tej bitwie przechodząc szosą na odkosie szosy podczas wycofywania się naszej kompanii widziałem przewróconą taksówkę, a obok niej paru oficerów zabitych i Linowskiego Konstantego. Był cały czarny i wyglądał jakby był trafiony bronią maszynową. Nie było czasu na pochowanie zabitych, bo nasz*

oddział wycofywał się dalej...”[474] Poległych pochowali w zbiorowej mogile mieszkańcy okolicznej wsi (Pietraszki k. Brańska). Sygn. Zg. 353/1947 [4/778].

Lipińska Frejda – z d. Denenberg, córka Beniamina i Miry (z d. Krawiec), ur. 12.VI.1870 r. w Grajewie, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zginęła 5.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Frejdy Lipińskiej i jej syna Fajwela (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 574/1948 [4/3173].

Lipiński Fajwel – syn Mojżesza i Frejdy (z d. Denenberg), ur. 10.V.1894 r. w Grajewie, zam. Białystok. Zginął w białostockim getcie 5.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Fajwela Lipińskiego i jego matki Frejdy (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 574/1948 [4/3173].

Lipowicz Mordchaj – syn Abela i Rejzy (z d. Kapłan), ur. 8.I.1885 r., zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zastrzelony 10.VI.1943 r. wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Kupieckiej (na skutek donosu została złapana i rozstrzelana cała rodzina Lipowiczów), pochowani na cmentarzu przy ul. Żabiej. Sygn. 435/1947 [4/856].

Lipowicz Rachela/Rochla – z d. Kapusta, córka Izraela i Mindli (z d. Grudzka), ur. w 1902 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w getcie w Białymstoku, zginęła 3.VI.1943 r. w czasie łapanki ukrywających się w schronach Żydów (wyciągnięta wraz z całą rodziną z kryjówki w piwnicy domu przy ul. Kupieckiej 20, zastrzelono wtedy sześć osób). Sygn. Zg. 148/1947 [4/576], Sygn. Zg. 409/1947 [4/833].

Lipski Edward – syn Macieja i Teofili (z d. Olesiewicz), ur. 9.VII.1917 r. w Białymstoku, zam. tamże. 3.VIII.1944 r. zgłosił się na ochotnika do wojska, wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 89 z 27.VI. 1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 128/1947 [4/556].

Lipszyc Izrael Izaak – patrz Lifszyc Izrael Izaak;

Lipszyc Szloma – syn Enocha i Liby (z d. Bołbot), ur. 20.XII.1894 r. w Białymstoku, zam. tamże, robotnik fabryczny. Jako rezerwista zmobilizowany w 1941 r. do Armii Czerwonej i wysłany na front, 14.VIII.1941 r. zginął w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach m. Wielkie Łuki. Sygn. Zg. 135/1946 [4/411].

Lisek Paulina – z d. Siemionow, primo voto Polkowska, córka Jana i Zofii (z d. Ryzanow (?)), ur. w 1909 r. w Kałudze (Rosja), zam. Białystok. W 1939 r. wywieziona przez władze niemieckie na roboty przymusowe w głąb Niemiec (w 1942 r. przesłała list, w którym informowała, że przeszła operację żołądka i przebywa w szpitalu w m. Ilsenburg, pow. Harz, Niemcy) – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP Nr 50 z 23.V. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Marcinkowo (obecne miejsce zamieszkania wnioskodawcy – męża) ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 30.IX.1942 r. Sygn. Zg. 492/1948 [4/3092].

[474] ASG, Sygn. Zg. 353/1947 [4/778], k. 3 – 3v.

Lisowski Julian – syn Michała i Anny (z d. Szeremeta), ur. w 1914 r. we wsi Radulin (?)[475], gm. Zabłudów, zam. Białystok, stolarz. 3.II.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 149/1949 [2/5382/2007].

Litwiejko Stanisław – syn Jana i Marii (z d. Gil), ur. 25.II.1912 r. we wsi Solniki, gm. Zabłudów, zam. Białystok, stolarz. W kwietniu (pierwszego dnia Wielkanocy) 1944 r. aresztowany przez żołnierza SS (Ukraińca) i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 5.V. 1944 r. rozstrzelany w okolicach Zielonej (pow. Białystok) wraz z innymi więźniami skazanymi na śmierć (wiosną 1945 r. ciało zostało zidentyfikowane przez rodzinę i ekshumowane ze zbiorowej mogiły). Sygn. Zg. 533/1948 [4/3133].

Litwin Józef – syn Dymitra i Katarzyny (z d. Popławska), ur. 19.VIII.1888 r. we wsi Załuki, gm. Gródek, zam. Żednia, gm. Zabłudów (obecnie gm. Michałowo). 14.VIII.1941 r. aresztowany przez żołnierzy niemieckich podczas robót na torach kolejowych w okolicach Żedni – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zabłudowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 397/1948 [4/3000].

Liżańska Raisa – z d. Kantorowicz, córka Łazarza i Dory (z d. Kac), ur. w 1896 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zastrzelona wraz z rodziną 16.VIII.1943 r. w trakcie akcji likwidacyjnej w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla: Liżańskiej Raisy, Liżańskiego Hersza oraz Liżańskiego Władysława (patrz niżej). Siostra Dawida Kantorowicza, Mojżesza Kontorowicza, Goldfarb Gieni oraz Rajchman Fani (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 340/1947 [4/766].

Liżański Hersz – syn Samuela i Estery (z d. Cauzmer), ur. w 1896 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w wydzielonej dla ludności żydowskiej części Białegostoku. Naoczny świadek wydarzeń zeznał: *„...16 sierpnia 1943 r. w dniu likwidacji ghetta Niemcy ogłosili, że wszyscy mają wziąć paczki i wyjść na plac zbiórki ul. Jurowiecka. Wiedzieliśmy, że pod tym zarządzeniem kryje się śmierć, więc każdy chował się gdzie mógł, ponieważ zaczęła się od razu strzelanina. Widziałem jak kilka kroków od domu padł Liżański Hersz. Przybyła żona z synem i nad zwłokami zaczęli płakać i krzyczeć. Nadeszli Niemcy i widziałem na własne oczy jak ich oboje zastrzelili...”*[476] Wspólna teczka aktowa dla: Liżańskiej Raisy, Liżańskiego Hersza oraz Liżańskiego Władysława (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 340/1947 [4/766].

Liżański Władysław – syn Hersza i Raisy (z d. Kantorowicz), ur. w 1920 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej został umieszczony w białostockim getcie, zastrzelony wraz z rodziną 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla: Liżańskiej Raisy, Liżańskiego Hersza oraz Liżańskiego Władysława (patrz wyżej). Sygn. Zg. 340/1947 [4/766].

[475] Być może chodzi o Radunin w gm. Gródek.
[476] ASG, Sygn. Zg. 340/1947 [4/766], k. 5v.

London Chaja – z d. Pat, córka Szmula Jankiela i Idki (z d. b.d.), ur. w 1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie. 6.II.1943 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich w czasie jednej z akcji likwidacyjnych prowadzonych w getcie – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Pat: Arona, Szymchy, Kusyela, Chai London (z d. Pat), Sory Wajnsztejn (z d. Pat), Racheli Wajskop (z d. Pat) oraz ich ojca – Szmula Jankiela Pata (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 245/1948 [4/2853].

Lubawska Chaja – z d. b.d., córka Chaima i Małki (z d. Kuriańska), ur. w 1885 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie została zastrzelona 10.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Chai i Rubina vel Ruwina Lubawskich – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 384/1948 [4/2987].

Lubawski Rubin vel Ruwin – syn Szmula i Małki (z d. Ferber), ur. w 1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, tam też zastrzelony 10.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Rubina vel Ruwina i Chai Lubawskich – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 384/1948 [4/2987].

Lubecki Aleksander – syn Antoniego i Zofii (z d. Raczkowska), Polak, ur. 20.X.1880 r. w Zabłudowie, zam. Olkowicze, emerytowany bileter PKP. 23.II.1945 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Wniosek, jako przedwcześnie zgłoszony, odroczono do roku 1949. Sygn. Zg. 319/1947 [4/745].

Lublińska Chana Estera – z d. Słonimska, córka Tewela i Pai Rejzli (z d. Chwaszczewska), ur. w 1882 r. w Białymstoku, zam. tamże, żona Beniamina Lublińskiego. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona wraz z rodziną w białostockim getcie, 16.II. 1942 r. zginęła „w wyniku zajść ulicznych w ghetcie" (?). Na prośbę wnioskodawcy wniosek umorzono. Wspólna teczka aktowa dla Lublińskich: Chany Estery, Benjamina oraz Abrama (patrz niżej). Sygn. Zg. 459/1947 [4/880].

Lubliński Abram – syn Benjamina i Chany Estery (z d. Słonimska), ur. w 1919 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie 16.II.1942 r. zginął wraz z rodzicami. Na prośbę wnioskodawcy wniosek umorzono. Wspólna teczka aktowa dla Lublińskich: Abrama, Chany Estery oraz Benjamina (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 459/1947 [4/880].

Lubliński Benjamin – syn Arona i Szejny (z d. Kalicka), ur. w 1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął wraz z żoną i synem 16.II.1942 r. Na prośbę wnioskodawcy wniosek umorzono. Wspólna teczka aktowa dla Lublińskich: Benjamina, Chany Estery, oraz Abrama (patrz wyżej). Sygn. Zg. 459/1947 [4/880].

Luckiewicz/Luchiewicz (?) Jerzy – teczka aktowa pusta, wniosek z powodów formalnych zwrócony wnioskodawcy. Sygn. Zg. 300/1949 [2/5525/2007].

Ł

Łabendek Chaja – z d. Pytluk, córka Jankiela i Ałty (z d. Markus), ur. w 1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie niemieckiej okupacji Białegostoku przebywała wraz z rodziną w tamtejszym getcie. 6.II.1943 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich (zginęła wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie). Wspólna teczka aktowa dla Chai Łabendek, jej ojca – Jankiela Pytluka oraz rodzeństwa: Szołema Pytluka i Belki Ryńskiej – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 211/1948 [4/2820].

Łabowicz Aleksy – syn Józefa i Marii (z d. Wysocka), ur. 10.IV.1906 r. w Studziankach, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Wasilków), zam. tamże. 30.VIII.1941 r. aresztowany przez Gestapo i jako więzień polityczny osadzony w więzieniu w Wasilkowie. 5.IX.1941 r. wywieziony wraz z innymi w okolice Pietrasz i tam rozstrzelany, pochowany w zbiorowej mogile. Sygn. Zg. 508/1948 [4/3108].

Łabutin Mikołaj – syn Pawła i Haliny (z d. b.d.), ur. w 1914 r. w Witebsku (obecnie na terenie Białorusi), zam. b.d. Jako oficer wojsk sowieckich (oddziały pancerne) stacjonował wraz z jednostką w Augustowie. 23.VI.1941 r. brał udział w walkach z oddziałami niemieckimi na linii Janów – Augustów, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 177/1950.

Łachmacki Józef – syn Józefa i Marii (z d. Lenkowicz), ur. w 1914 r., zam. b.d. 16.VIII.1944 r. powołany przez władze sowieckie do wojska i wysłany na front. 16.IV. 1945 r. zginął w trakcie forsowania Odry, pochowany na cmentarzu wojskowym w miejscowości Neu Kustrienchen (?) w mogile nr 18. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez PCK Oddział w Białymstoku (pismo z dnia 10.II.1947 r.). Sygn. Zg. 69/1947 [4/497].

Łagun Stanisław – syn Wincentego i Marceli (z d. Klug), Polak, urodzony w czerwcu 1875 r. w Dowgielinie, zam. Wilno (?). Do śmierci pracował w Wilnie na kolei. 5.XII.1939 r. zmarł śmiercią naturalną, pochowany w parafii Wszystkich Świętych (Cmentarz na Rossie w Wilnie). Sygn. Zg. 9/1946 [4/286].

Łaniewski Józef – syn Władysława i Pauliny (z d. Broniewicz), ur. 10.IX.1879 r. w Białoskurach, pow. Hrubieszów (ziemia lubelska), zam. Białystok, nauczyciel [uczył łaciny w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Anny Jabłonowskiej w Białymstoku][477]. W sierpniu 1939 r. powołany do Wojska Polskiego, w 1940 r. dostał się do niewoli radzieckiej, dalsze losy nie są znane (w kwietniu 1940 r. przesłał list ze Starobielska)[478]. W aktach znajduje się odpis pisma Ambasady RP w Moskwie, w którym czytamy: „*...w wykazie osób zamordowanych przez oprawców hitlerowskich w Katyniu figuruje nazwisko ŁANIEWSKI Józef – por. Wyżej wymieniony wykaz opracowany był na podstawie źródeł nieoficjalnych*...” (pismo nr 391/S/758/48 z 26.XI.1948 r.). Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu

[477] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 262.
[478] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Łaniewski Józef, ur. 10.IX.1879 r. w Białoskórach, por. OK III, nauczyciel gimnazjalny, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Piatichatkach (Charków, Ukraina), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 1.III.2011 r.).

postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 28/1950.

Łapczyńska Wela – z d. Furman, córka Motiela i Lei (z d. Słodownik), ur. w 1888 r. w Knyszynie, zam. tamże. 2.XI.1942 r. zastrzelona w trakcie przewożenia knyszyńskich Żydów do getta w Białymstoku (złapana podczas próby ucieczki z konwoju). Sygn. Zg. 665/1947 [4/1081].

Łapiński Jan – syn Jana i Anny (z d. Lisowska), ur. 20.IX.1916 r. w Tanicy Dolnej, gm. Michałowo, zam. tamże. W październiku 1943 r. aresztowany (pod zarzutem pomocy partyzantom) przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Po upływie 7 miesięcy przewieziony do KL Stutthof k. Gdańska – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 138/1949 [2/5371/2007].

Łapiński Romuald – syn Piotra i Wandy (z d. Lewicka), ur. 31.VII.1879 r. w Łapach, zam. Białystok, pracownik kolei – maszynista. W listopadzie 1942 r. wyszedł z domu i już nie wrócił (w tym czasie miasto znajdowało się pod niemiecką okupacją, a Łupiński Romuald wyszedł po godzinie policyjnej), brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. oraz na tablicy ogłoszeń w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 236/1947 [4/663].

Łapiński Stanisław – syn Jana i Stanisławy (z Więcków), ur. 16.IX.1909 r. w Łapach, zam. Białystok, elektromonter. W maju 1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i wywieziony na roboty przymusowe do Berlina. W grudniu 1944 r. zaginął bez wieści (zaginął w trakcie bombardowania miasta) – opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 103/1949 [2/53337/2007].

Łapiński Włodzimierz – syn Michała i Anny (z d. Bójko), ur. w 1912 r. we wsi Tajnica Dolna (Tanica Dolna?), gm. Michałowo, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. Latem 1943 r. zabity na terenie wsi Nowa Wola, gm. Michałowo przez patrol niemiecki. Datę zgonu ustalono na 1.IX.1943 r. Sygn. Zg. 94/1950.

Łaskiewicz Aleksander – syn Jana i Anny (z d. Szewczyk), ur. 25.X.1906 r. we wsi Bursawszczyzna (?), zam. Dąbrówki, gm. Wasilków. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Wasilków ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 645/1947 [4/1061].

Ławrenin Teodor – syn Jana i Eudokii (z d. b.d.), ur. około 1865 r. (w aktach brak konkretnej daty urodzin, w/w obliczona została na podstawie długości życia – zmarł w wieku 75 lat), zam. Baranowicze, emerytowany pracownik kolejowy. 4.IX.1940 r. zmarł śmiercią naturalną, pochowany na cmentarzu prawosławnym w Baranowiczach. Sygn. Zg. 153/1946 [4/429].

Ławreniuk Mikołaj – syn Stefana i Stefanii (z d. Romańczuk), Polak, ur. 11.I.1916 r. we wsi Potoka, gm. Zabłudów (obecnie gm. Michałowo), zam. tamże. 30.XI.1944 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front. Zginął na polu chwały 8.II.1945 r., pochowany w miejscowości Brauninberg (?) na terenie b. Prus Wschodnich. Sygn. Zg. 61/1948 [4/2676].

Ławreszuk Józef – syn Eliasza i Marii (z d. Rygorowicz), ur. w 1900 r. w Rybakach, gm. Michałowo, zam. tamże, robotnik. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak bliższego określenia daty mobilizacji i przydziału). W czasie działań wojennych zaginął bez wieści – opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się odpis orzeczenia Inwalidzkiej Komisji Rewizyjno-Lekarskiej w Białymstoku, w którym uznano J. Ławreszuka za zaginionego w wyniku działań wojennych (Orzeczenie Nr 2/537-46). Sygn. Zg. 104/1949 [2/5338/2007].

Ławreszuk Konstanty – syn Andrzeja i Dominiki (z d. Polejnik), ur. 15.VIII.1911 r. w Podozieranach, gm. Michałowo (obecnie gm. Gródek), zam. tamże, rolnik. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (przydział mobilizacyjny nie został określony) – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni raz widziany 17 lub 18.IX.1939 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 232/1949 [2/5462/2007].

Ławreszuk Włodzimierz – syn Stefana i Anastazji (z d. Pawilcz/Pawlicz), ur. 15.VII.1918 r. we wsi Łuplanka, gm. Michałowo, zam. tamże. W 1940 r. powołany do Armii Czerwonej i przydzielony do „oddziału kolejowego" w Besarabii[479]. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej (1941 r.) wszelki ślad po nim zaginął. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 8 z 25.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Gminy w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 419/1947 [4/841].

Ławrywianiec Franciszek – syn Kazimierza i Emilii (z d. Gomulecka), ur. 4.III.1872 r. we wsi Smilginiszki (?), parafii Trykuny, gm. Widze (woj. wileńskie – obecnie na terenie Białorusi), zam. b.d. Zmarł śmiercią naturalną 14.XI.1944 r. Sygn. Zg. 145/1946 [4/421].

Łazarski Bernard – syn b.d., ur. 27.V.1900 r. w m. Orle, pow. Grudziądz, zam. Supraśl (?), były wachmistrz 1 Pułku Ułanów w Augustowie[480]. W lipcu 1941 r. (niedługo po zajęciu Supraśla przez wojska niemieckie) został aresztowany wraz z innymi wojskowymi (prawdopodobnie zatrzymano wówczas 11 osób) przez niemieckie władze okupacyjne. Tego samego dnia, tj. 31.VII.1941 r. rozstrzelany w okolicach Supraśla. Sygn. Zg. 135/1947 [4/563].

Łączyński Włodzimierz – syn Kazimierza i Wandy (z d. Jong/Young), ur. 2.V.1898 r. w Radymnie, pow. Przemyśl (obecnie pow. jarosławski), zam. Białystok, mjr WP (zawodowy oficer 10 PUL w Białymstoku). [Edukację swoją rozpoczął w Przemyślu, tam też zdał maturę. W czasie I wojny światowej, jako żołnierz armii austro-węgierskiej, walczył

[479] Besarabia – kraina historyczna we wschodniej Europie, obecnie część Mołdawii i Ukrainy.

[480] 1 Pułk Ułanów Krechowieckich im. Pułkownika Bolesława Mościckiego – pułk kawalerii II RP, w okresie międzywojennym stacjonował w koszarach w Augustowie, w kampanii wrześniowej walczył w ramach Suwalskiej Brygady Kawalerii (m.in. pod Zambrowem, Zalesiem, Dąbrową Wielką, Olszewem), szlak bojowy zakończył 6.X.1939 r. pod Kockiem.

na froncie włosko-austriackim (do armii, gdzie w stopniu pułkownika służył również jego ojciec, powołany został w 1917 r.). W grudniu 1918 r. wstąpił do WP, w czasie działań wojennych 1919-1920 r. brał udział w walkach w ramach 6 Pułku Ułanów Kaniowskich. Po zakończeniu działań zbrojnych odbywał służbę jako kawalerzysta w Łańcucie, Krakowie i Łukowie.][481] W latach 1934-1939 służył jako zawodowy oficer w 10 PUL w Białymstoku, 16.VIII.1939 r. wyruszył razem z pułkiem na front[482]. Brał udział w walkach z oddziałami niemieckimi[483], [pod koniec września 1939 r. 2 PSK został całkowicie rozbity w pobliżu Dominikanówki na Lubelszczyźnie – Włodzimierz Łączyński był wówczas ranny w nogę (24 IX.1939 r.). W nocy z 29 na 30.XI.1939 r. dostał się na terytorium Węgier – internowany w Hidasnemeti (wieś w pn.-wsch. części Węgier). Przedostał się do Francji, gdzie w maju i czerwcu 1940 r. w szeregach 1 Dywizji Grenadierów[484] kontynuował walkę przeciwko Niemcom na linii Maginota. 10.VII.1940 r. dostał się do niewoli niemieckiej.][485] Przebywał w Oflagu VI B Dössel[486] k. Warburga (obecnie w obrębie Warburga), skąd ostatnią wiadomość przesłał we wrześniu 1944 r. Zginął 27.IX.1944 r. w wyniku zrzucenia na obóz bomby (zginęło wówczas 97 polskich oficerów)[487]. Pochowany na cmentarzu obozowym, [w latach 70. XX wieku na jego grobie umieszczony został kamienny nagrobek][488]. Sygn. Zg. 276/1949 [2/5503/2007].

Łobowicz Julian – syn Józefa i Serafiny (z d. Ignatowicz), ur. 1.V.1912 r. we wsi Studzianki, gm. Czrna Wieś (obecnie gm. Wasilków), zam. tamże. W latach 1942-1944, jako partyzant, walczył z oddziałami niemieckimi, 7.VI.1944 r. zginął w czasie „działań operacyjnych" – pochowany w lesie w okolicach wsi Rybniki (gm. Wasilków). Sygn. Zg. 274/1948 [4/2880].

---

[481] Informacje zaczerpnięte z biogramu mjra W. Łączyńskiego sporządzonego przez jego bratanka Jana Łączyńskiego. Biogram sporządzony m.in. na podstawie: *„Brawurowy nocny wypad ochotników z 2-go Pułku Strzelców Konnych*" - relacji por. Tadeusza Rogatko opowiedzianej w 1945 r. Bolesławowi Łączyńskiemu, bratu mjra Włodzimierza Łączyńskiego oraz dokumentów Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża w Genewie. Nota biograficzna umieszczona na stronach Stowarzyszenia Przyjaciół Miasta Kamieńska w zakładce „Historia Kamieńska" (www.spmk.eu, 25.X.2010 r.).

[482] 10 PUL koszary opuścił dopiero 25.VIII.1939 r., z innych źródeł dot. Włodzimierza Łączyńskiego wynika natomiast, że latem 1939 r. został on przeniesiony do 2 Pułku Strzelców Konnych w Hrubieszowie i w szeregach tego pułku (a nie 10 PUL) odbywał kampanię wrześniową. Być może we wniosku podana jest właśnie data przeniesienia.

[483] Po przeniesieniu do 2 Pułku Strzelców Konnych objął funkcję zastępcy dowódcy pułku (ppłk. Józefa Mularczyka). W kampanii wrześniowej pułk walczył w ramach Wołyńskiej Brygady Kawalerii płk. dypl. Juliana Filipowicza. Major Włodzimierz Łączyński wsławił się m.in. „wypadem na Kamieńsk", gdzie dowodził 56-cio osobowym oddziałem złożonym z ochotników z 2 PSK (po 10-ciu z każdego szwadronu). W nocy z 3 na 4.IX.1939 r. oddział dokonał wypadu do zajętego przez niemiecką 1 Dywizję Pancerną Kamieńska (woj. łódzkie), zniszczono kilkanaście niemieckich cystern, zabito również około 100 żołnierzy niemieckich (wg innych źródeł zniszczono wówczas 30 czołgów, 16 samolotów, rozpuszczono ok. 40 koni). W dowód uznania za w/w czyn Rada Miejska Kamieńska, uchwałą nr XVIII/136/2000 z 28.VI.2000 r., uhonorowała mjra Włodzimierza Łączyńskiego nadając jednej z nowo projektowanych ulic Kamieńska jego imię, patrz: www.spmk.eu, 25.X.2010 r.

[484] 1 Dywizja Grenadierów (1939-1940) – zorganizowana we Francji w 1939 r. dywizja piechoty WP, była pierwszą wielką jednostką polską we Francji.

[485] J. Łączyński, *Biogram Włodzimierza Łączyńskiego* (www.spmk.eu, 25.X.2010 r.).

[486] Oflag VI B Dössel – utworzony w 1940 r. (przeznaczony dla oficerów) niemiecki obóz jeniecki.

[487] Przyjmuje się, że obóz pomyłkowo zbombardowali Brytyjczycy mający zniszczyć pobliską stację kolejową. Są także opinie ocalałych jeńców, że obóz zbombardował samolot niemiecki wg dokładnie przygotowanych instrukcji (do rozkazu zbombardowania wraz z mapką zrzutu mieli dotrzeć jeńcy w kancelarii obozowej tuż po wyzwoleniu obozu przez wojska amerykańskie), patrz: płk. dypl. Bohdan Hulewicz, *Wielkie wczoraj w małym kręgu*, Warszawa 1973 r., s. 266-267; por. Aleksander Sałacki, *Jeniec wojenny nr 335*, wyd. MON Warszawa 1973 r., s. 242 i 251.

[488] J. Łączyński, *Biogram Włodzimierza Łączyńskiego* (www.spmk.eu; 25.X.2010 r.).

Łomicz Zenon – syn Bolesława i Eleonory (z d. b.d.), ur. 3.VII.1908 r. w Starosielcach, zam. b.d. 31.VIII.1944 r. zmobilizowany przez RKU w Białymstoku do 9 (Drezdeńskiej) Dywizji Piechoty i wysłany na front. W kwietniu 1945 r. przebywał pod Dreznem (po raz ostatni widziany 25.IV.1945 r.), pozostawał wtedy w stopniu sierżanta. 28.IV.1945 r. po „oderwaniu się" od wojsk niemieckich – stwierdzono zaginięcie Zenona Łomicza, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Starosielcach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się oryginał zawiadomienia o zaginięciu przesłany przez WP Poczta Polowa 83679 (pismo nr 930 z 24.XI.1945 r.). Sygn. Zg. 498/1947 [4/917].

Łopata Icko – syn Mejera i Chai (z Łopatów (?)), ur. w 1894 r. w Zabłudowie, zam. tamże. Przeniesiony wraz z resztą ludności żydowskiej do utworzonego w obrębie Zabłudowa getta. 2.XI.1942 r., podczas akcji likwidacyjnej w/w getta, przewieziony do Białegostoku i umieszczony w byłych koszarach 10 PUL, rozstrzelany jeszcze tego samego dnia. Wspólna teczka aktowa dla Icka oraz jego babci Rochli Łopaty – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 178/1949 [2/5410/2007].

Łopata Mejer – syn Lejzora i Rochli (z d. b.d.), ur. w 1863 r. w Zabłudowie, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Zabłudowie, zmarł 12.II.1942 r. w szpitalu na terenie getta. Sygn. Zg. 179/1949 [2/5411/2007].

Łopata Rochla – z d. b.d., córka Abrama i Szejny (z d. b.d.), ur. w 1866 r.[489] w Zabłudowie, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w zorganizowanym na terenie Zabłudowa getcie. 2.XI.1942 r., w czasie likwidacji wspomnianego getta, przewieziona wraz z innymi do baraków byłych koszar 10 PUL w Białymstoku i jeszcze tego samego dnia rozstrzelana. Wspólna teczka aktowa dla Rochli oraz jej wnuka Icka Łopaty – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 178/1949 [2/5410/2007].

Łopata Siergiej – syn Józefa i Raisy (z d. Taranta), ur. 3.VII.1918 r. w Wiazmie (Wiaźma, Rosja), zam. od 1919 r. w Białymstoku, robotnik. W 1940 r. powołany do Armii Czerwonej, zginął na froncie w listopadzie 1944 r. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 59/1950.

Łopianecki Józef – syn Stefana i Marii (z d. Wołoszynowicz), urodzony 28.VIII.1901 r. w Różniatowie, woj. stanisławowskie, zam. Białystok (?), zawodowy wachmistrz 10 pułku ułanów Wojska Polskiego (10 PUL). W roku 1936 przeniesiony do 42 Pułku Piechoty, we wrześniu 1939 r. wysłany wraz z pułkiem na front. We wspomnianej formacji Józef Łopianecki był dowódcą plutonu zwiadowczego (w stopniu sierżanta). 7.IX.1939 r. pełniąc obowiązki zwiadowcze zginął w okolicach Ostrołęki z rąk zwiadu wojsk niemieckich[490]. Sygn. Zg. 32/1946 [4/309].

---

[489] Podana we wniosku data urodzenia Rochli jest najprawdopodobniej błędna, w innym wypadku oznaczałoby to, że jest ona młodsza od swego syna (patrz Łopata Mejer). Istnieje również możliwość podania błędnej daty urodzenia Mejera, jednakże w porównaniu z kolei z datą urodzin jego syna (a wnuka Rochli) wydaje się ona bardziej prawdopodobna (patrz Łopata Icko).

[490] Patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. I, *Żołnierze września „A-M"*, Pruszków 1993 r., s. 427.

Łoszakiewicz Jan – syn Wasyla i Akuliny (z d. Niegerysz), ur. 13.XI.1914 r. w Kol. Mieleszki, gm. Gródek, zam. tamże. W 1939 r. (20 sierpnia) zmobilizowany do 10 Pułku Ułanów w Białymstoku i wysłany na front. Naoczny świadek (ułan) zeznał: *„...Byliśmy razem w wyprawie na Prusy Wschodnie, poczem wycofaliśmy się w okolice Pietkowa koło wsi Domanowo. Zostaliśmy tam otoczeni przez Niemców i dużo ludzi tak zginęło, między innymi Jan Łoszakiewicz. Ja nie widziałem zabitego Jana Łoszakiewicza. Po powyższym obstrzale poszliśmy w rozsypkę i dopiero nocą zebraliśmy się z naszym dowódcą Wachmistrzem Stankiem, który odczytał nam listę poległych. Było tam wymienione nazwisko Jana Łoszakiewicza...”*[491] Inny uczestnik wydarzeń podał natomiast odmienne okoliczności: *„...15 października*[492]*, gdy następowaliśmy na Niemców na Mazurach w okolicy Grajewa i dotarliśmy do Palinowa* (?) *nadleciały samoloty niemieckie i nas zbombardowały.* [...] *Łoszakiewicz Jan był zabity...”*[493] Sygn. Zg. 529/1947 [4/947].

Łoś Antoni – syn Antoniego i Franciszki (z d. Brzezińska), ur. 18.V.1901 r. w Białymstoku, zam. tamże, pracownik PKP. 13.III.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 46 z 8.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 127/1948 [4/2740].

Łowicki Mikołaj – syn Michała i Katarzyny (z d. Doroszkiewicz), ur. 20.I.1907 r. we wsi Mieleszki, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1941 r. wcielony do Armii Czerwonej (przydzielony do batalionu robotniczego), pracował przy budowie lotniska w okolicach Zambrowa. Zginął prawdopodobnie w trakcie nalotu niemieckiego. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Gródek ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 51/1950.

Łozowski Józef – syn Stefana i Michaliny (z d. Kondrat), ur. 5.XI.1919 r. we wsi Klepacze, gm. Bacieczki (obecnie gm. Choroszcz), pow. Białystok, zam. tamże. W październiku 1940 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej, w maju 1941 r. przesłał list z miejsca stacjonowania jego jednostki (Janipol (?)), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 106 z 7.VIII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 152/1947 [4/580].

Łubiński Władysław – syn Józefa i Wiktorii (z d. Zajączkowska), ur. ok. 1910 r. (lub 16.XI.1909 r.) w Pilikach, gm. Bielsk Podlaski, zam. Białystok, urzędnik administracji więziennej. W październiku 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 275/1949 [2/5502/2007].

---

[491] ASG, Sygn. Zg. 529/1947 [4/947], k. 2v.
[492] Podana w aktach data jest nieprawdziwa, gdyż resztki 10 PUL zostały internowane na terytorium Litwy 26.IX.1939 r., a ostatnia bitwa kampanii wrześniowej (stoczona przez regularne oddziały polskie), miała miejsce 6.X.1939 r. pod Kockiem. W związku z tym, 10 PUL nie mógł 15.X.1939 r. prowadzić działań zaczepnych na Mazurach.
[493] ASG, Sygn. Zg. 529/1947 [4/947], k. 5v.

Łuckiewicz Bolesław – syn Michała i Stefanii (z d. Tryznowska (?)), ur. w 1898 r. w Wólce – Przedmieście, gm. Wasilków, zam. tamże. 20.V.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie (w chwili aresztowania pracował na polu), przebywał w areszcie białostockiego Gestapo. Przewieziony do obozu koncentracyjnego Majdanek (KL Lublin), gdzie zmarł z wycieńczenia i głodu 23.X.1943 r., ciało spalono w obozowym krematorium. Sygn. Zg. 238/1948 [4/2847].

Łuckiewicz Jerzy – syn Michała i Eugenii (z d. Griniuk), ur. w 1911 r. w Białymstoku, zam. tamże, tkacz. Pod koniec kwietnia 1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, od chwili agresji III Rzeszy na ZSRR (tj. 22.VI.1941 r.) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 334/1949 [2/5559/2007].

Łukaszewicz Mieczysław – syn Tytusa i Adeli (z d. Rodzewicz), urodzony 11.VII.1905 r. w Suwałkach, zam. b.d., krawiec/szwacz. 9.XI.1944 r. wywieziony w głąb ZSRR (do „Kalininskoj Obłasci, miasta Ostaszków") i umieszczony w obozie nr 41. 11 lub 13.V.1945 r. zmarł z wyczerpania i głodu w szpitalu w Ostaszkowie Sygn. Zg. 23/1946 [4/300].

Łukaszuk Stanisław – syn Stanisława i Felicji (z d. Maziuk), ur. 17.VIII.1917 r. w Suffield (USA), zam. we wsi Bogdanki, gm. Zawyki. W 1940 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 106 z 7.VIII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 131/1947 [4/559].

Łukianiuk Aleksander – syn Jana i Aleksandry (z d. Sawicka), ur. 9.I.1908 r. w Budach, gm. Michałowo, zam. tamże. 14.V.1941 r. powołany do Armii Czerwonej – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 152/1949 [2/5385/2007].

Łukianiuk Jan – syn Jana i Antoniny (z d. Ziniewicz), ur. 16.I.1911 r. w Żukach, gm. Zabłudów, zam. tamże. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front [służył w 128 PP][494], w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał w obozie w m. Siegburg, gdzie 14.VI.1941 r. zmarł z powodu zapalenia jelita ślepego oraz ogólnej infekcji jamy brzusznej (oficjalna przyczyna śmierci podana przez Niemiecki Czerwony Krzyż). W aktach znajduje się rosyjskojęzyczny odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez NCK (pismo 61/II z 9.II.1942 r.) oraz zdjęcie (w formie pocztówki) grobu J. Łukianiuka na cmentarzu obozowym w Hordfriedchof (?). Sygn. Zg. 409/1948 [4/3012].

Łukjaniuk Włodzimierz – syn Grzegorza i Marii (z Burów), ur. 27.II.1913 r. we wsi Budy, gm. Michałowo, zam. tamże. W maju 1941 r. powołany przez władze sowieckie do Armii Czerwonej i wysłany na front. W tym samym roku zaginął w czasie walk w okolicach Kolna – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania

[494] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 220.

o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 323/1948 [4/2927].

Łukoś Antoni – syn Macieja i Zuzanny (z d. Gryłka), ur. 22.IX.1894 r. w Bestwinie, pow. Biała Krakowska (obecnie część Bielsko Białej, pow. bielski), zam. Białystok, urzędnik pocztowy (naczelnik urzędu telefoniczno – telegraficznego w Białymstoku). Jesienią 1939 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 324/1949 [2/5549/2007].

Łuksza Aleksander – syn Jana i Julii (z d. Wawreniuk), ur. w 1907 r. w Pieńkach, gm. Michałowo, zam. Michałowo, rolnik. W 1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się odpis orzeczenia Inwalidzkiej Komisji Rewizyjno-Lekarskiej o uznaniu A. Łukszy za zaginionego w wyniku działań wojennych (Orzeczenie Nr 2/908 – 46). Sygn. Zg. 54/1949 [2/5288/2007].

Łuksza Józef – syn Aksentego i Marii (z d. Karecka), ur. w 1920 r. w Łukowiczach, gm. Świsłocz (obecnie na terenie Białorusi), zam. Podozierany, gm. Michałowo (obecnie gm. Gródek), rolnik. 22.IV.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, brał udział w walkach pod Stalingradem (17.VII.1942 r. – 2.II.1943 r.) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 257/1949[495] [2/5487/2007].

Łuń Nikita – syn Sebastiana i Paraskofii (z Marejków), ur. 1.XI.1908 r. w Białowicach, pow. Kossów, zam. b.d. W 1941 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 8 z 25.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miasta Białystok ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 384/1947 [4/809].

Łuński Hirsz – syn Arona i Rywy (z d. Grynberg), ur. w 1889 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zmarł na atak serca 31.XII.1942 r., pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 228/1948 [4/2837].

Łuński Jakub – syn Arona i Rywy (z d. Grynberg), ur. b.d., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 16.VIII.1943 r. (podczas likwidacji w/w getta). Sygn. Zg. 551/1948 [4/3151].

Łupiński Jan – syn Wincentego i Bolesławy (z d. b.d.), ur. 15.XI.1921 r. w Jabłonowie, pow. Wysokie Mazowieckie (prawdopodobnie chodzi o Jabłonowo Kąty), zam. Białystok, robotnik. W 1945 r. spędzał Święta Wielkanocne u rodziców w Jabłonowie, w Wielki

[495] Nadana przez Sąd Grodzki w Białymstoku sygnatura jest niestety błędna, gdyż omyłkowo to samo oznaczenie zostało nadane dwóm różnym teczkom aktowym (patrz: Pull Franciszek).

Czwartek (w drodze do kościoła) aresztowany przez „patrol WP" (w innym miejscu podano, że został aresztowany przez funkcjonariuszy UBP) we wsi Krzyżewo – osadzony w więzieniu w Białymstoku. 8.V.1945 r. opuścił więzienie (być może uciekł) i udał się w kierunku Jabłonowa – postrzelony przez patrol radziecki, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP i na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. W trakcie postępowania udowodniono, że ostatnim miejscem zamieszkania zaginionego było Jabłonowo, pow. Wysokie Mazowieckie – Sąd Grodzki w Białymstoku, jako niewłaściwy terytorialnie, oddalił wniosek. Sygn. Zg. 153/1948 [4/2765].

Łupiński Józef – syn Aleksandra i Apolonii (z d. Porowska), ur. 20.X.1901 r. w m. Stoczek, pow. Wysokie Mazowieckie, zam. b.d. 24.VIII.1939 r., jako porucznik rezerwy WP, zmobilizowany do 14 DAK-u w Białymstoku i wysłany na front. 13.IX.1939 r. zginął na polu walki w pobliżu wsi Pietraszki k. Brańska. Pochowany we wspólnej mogile (7 osób) w okolicach w/w wsi, następnie zwłoki zostały ekshumowane i przewiezione do Białegostoku, pochowany na cmentarzu Św. Rocha[496]. Sygn. Zg. 215/1947 [4/642].

Łuszczewski Czesław – syn Aleksandra i Zofii (z d. Olendzka), ur. 11.VII.1909 r. w Starosielcach, zam. Białystok. 19.XII.1944 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, przebywał w Stalinogórsku (Stalinogorsk), obóz nr 9 – kopalnia węgla. 7.IV.1945 r. zmarł w szpitalu obozowym na zapalenie płuc, pochowany na cmentarzu przy jez. Iwanowo. Sygn. Zg. 468/1948 [4/3071].

Łuszczyński Aleksander – syn Józefa i b.d., Rosjanin, ur. 16.VI.1875 r. (w innym miejscu jako datę urodzenia podano 1880 r.) w Czerwonym Borze, pow. Łomża, zam. Mińsk Litewski (Mińsk, Białoruś), dostawca wojskowy (?). 16.III.1919 r. zmarł na tyfus w trakcie powrotu z Rosji, pochowany w osadzie Izasław na terytorium Rosji. Sygn. Zg. 168/1950.

Łuszczyński Andrzej – syn Michała i Anny (z d. Wawreniuk), ur. b.d., zam. Starosielce, pracownik kolei. 11.VI.1940 r. około godz. 22 aresztowany przez władze sowieckie (podczas wykonywania obowiązków służbowych na kolei), brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 8 z 25.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Starosielcach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 400/1947 [4/825].

Łyczba Aleksander – syn Andrzeja i Antoniny (z d. Kralik), ur. 17.II.1881 r. w Skierniewicach, zam. Białystok, ślusarz. W czasie okupacji niemieckiej wywieziony wraz z rodziną na roboty przymusowe w okolice Królewca (1944 r.) – pracował w fabryce samochodów. 25.I.1945 r. „będąc chorym na żołądek i katar kiszek, z braku wyżywienia zmarł w Królewcu". Sygn. Zg. 31/1949 [2/5267/2007].

Łykus Jan – syn Ambrożego i Anny (z d. Szymanowska), ur. w kwietniu 1894 r. w Skrzyszowie, pow. Tarnów, zam. Goniądz, funkcjonariusz Policji Państwowej. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, zginął 6.IX.1939 r. pomiędzy Wołkowyskiem, a Baranowiczami w czasie nalotu niemieckiego. Sygn. Zg. 600/1947 [4/1018].

[496] Patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., *Suplement*, Pruszków 1998 r., s. 164.

M

Machaj Rachela – z d. Połońska, córka Lejby i Szejny (z d. Safir), ur. w 1876 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona wraz z rodziną w białostockim getcie, zastrzelona 24.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Z zeznań świadka wynika, iż Niemcy po przełamaniu oporu bojówek żydowskich, wymordowali wszystkich znajdujących się w bronionej części getta Żydów (min. Rachelę i Szlomę Wolfa Machajów z rodziną). Wspólna teczka aktowa dla Racheli Machaj, jej męża Szlomy Machaja oraz córek: Szejny Machaj, Sary Pileckiej i Heni Schariewicz (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 182/1947 [4/610].

Machaj Szejna – z d. Machaj, córka Szlomy Wolfa i Racheli (z d. Połońska), ur. w 1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelona 24.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji getta w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla Szejny Machaj, jej rodziców: Szlomy i Racheli Machajów oraz sióstr: Sary Pileckiej i Heni Schariewicz (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 182/1947 [4/610].

Machaj Szloma Wolf – syn Chony i b.d., ur. w 1872 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelony 24.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji getta w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla Szlomy Machaja, jego żony Racheli Machaj oraz córek: Szejny Machaj, Sary Pileckiej i Heni Schariewicz (patrz wymienione). Sygn. Zg. 182/1947 [4/610].

Machnacz Zygmunt – syn Justyna i Rozalii [z Konopielków-Bieleckich][497], urodzony 28.IX.1889 r. [na Kresach Wschodnich], zam. Białystok. [Kapitan rezerwy piechoty WP. Z wykształcenia prawnik, był pełnomocnikiem i doradcą księcia Druckiego – Lubeckiego w Szemczynie k. Grodna, pełnił funkcję Naczelnika w Wojewódzkim Urzędzie Skarbowym w Białymstoku.][498] W roku 1939 zmobilizowany do WP, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Początkowo przebywał w obozie na Litwie, a następnie w Kozielsku pod Smoleńskiem, gdzie zginął w 1940 r. [lista NKWD nr 032/1 z 14.IV.1940 r., poz. 25. W 1943 r. ciało ekshumowano, jego zwłoki zostały rozpoznane wśród ofiar katyńskich przez komisję PCK i zewidencjonowane pod nr AM/3055[499]. Przy zwłokach znaleziono: dowód osobisty, telegram, pocztówkę oraz różaniec. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r.][500] W postanowieniu sądowym napisano, iż egzekucje jeńców nastąpiły po wkroczeniu do obozu wojsk niemieckich (jesień 1941 r.). W aktach znajduje się egzemplarz Nowego Kuriera Warszawskiego (Nr 158) z opublikowaną listą ofiar. Sygn. Zg. 73/1946 [4/350].

Mackal Henryk – syn Franciszka i Ludmiry (z d. Badowska), ur. 27.VI.1906 r. w Łodzi, zam. Białystok. We wrześniu 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postę-

---

[497] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 75.
[498] Tamże, s. 75.
[499] Na listach zamordowanych jeńców polskich znajduje się Zygmunt Machnacz, syn Franciszka, ur. 28.IX.1889 r. kpt. OK III, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja); patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 222, A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 104, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 2.III.2011 r.).
[500] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 75-76.

powania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 79/1948 [4/2693].

Mackiewicz Wiktor – syn Józefa i Rozalii (z d. Szolinas), ur. 4.II.1893 r., zam. Białystok. W 1940 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 25 z 5.V.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 493/1947 [4/912].

Maczeko Edward – syn Jana i Ludwiki (z d. Maciejewska), ur. 24.III.1897 r. w Grodnie, zam. b.d. Zginął w październiku 1940 r. w okolicach Łap, próbując przedostać się na teren Generalnej Guberni (prawdopodobnie utonął w Narwi). Sygn. Zg. 110/1946 [4/386].

Madej Stefania – z d. Popiak, córka Jana i Teofili (z d. Skroczyńska), ur. 25.VII.1879 r. w Zaklikowie, pow. Kraśnik (obecnie pow. Stalowa Wola), zam. Białystok. 1.VII.1944 r. rozstrzelana przez żołnierzy niemieckich. Sygn. Zg. 519/1948 [4/3119].

Magun Abram – syn Judela i Baszy (z d. Lewin), ur. w 1887 r. w Białymstoku, zam. tamże. 12.VII.1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, wywieziony wraz z innymi do lasu w okolicach Pietrasz i tam rozstrzelany. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Magun: Abrama i Estery oraz ich syna Hirsza (patrz wymienieni). Brat Berty Ostryńskiej z Magunów (patrz Ostryńska Berta). Sygn. Zg. 696/1947 [4/1111].

Magun Estera – z d. Ostryńska, córka Maksa vel Motela i Racheli (z d. Zylberfenig), ur. w 1890 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelona wraz z innymi 12.VII.1941 r. w lesie w okolicach Pietrasz. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Magun: Abrama i Estery oraz ich syna Hirsza (patrz wymienieni). Siostra Litmana Ostryńskiego (patrz Ostryński Litman). Sygn. Zg. 696/1947 [4/1111].

Magun Hirsz – syn Abrama i Estery (z d. Ostryńska), ur. w 1915 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelony na Pietraszach 12.VII.1941 r. (w czasie masowej egzekucji ludności żydowskiej). Wspólna teczka aktowa dla Hirsza Maguna oraz jego rodziców Abrama i Estery (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 696/1947 [4/1111].

Majerski Czesław – syn b.d., ur. 1.XII.1908 r., zam. Białystok (?), pracownik restauracji w Białymstoku. W 1944 r. aresztowany w trakcie pracy przez niemieckie władze okupacyjne, brak dalszych informacji o jego losach. Wniosek oddalony z powodu braków formalnych (nie dostarczono w terminie: imion rodziców, nazwiska rodowego matki, daty i miejsca urodzenia zaginionego, zawodu oraz ostatniego miejsca zamieszkania). W aktach znajduje się wariant nazwiska pisany „Majewski”. Sygn. Zg. 220/1950.

Majewski Józef – syn Antoniego i Felicji (z d. Sawicka), ur. 6.IX.1908 r. w Białymstoku, zam. tamże, z zawodu tłukacz (?). 6.IX.1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach (wg zeznań świadków został stracony 7.IX.1941 r. w czasie masowej egzekucji na Pietraszach). Opublikowano w MP Nr 42 z 27.IV.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 7.IX.1941 r. Sygn. Zg. 23/1948 [4/2638].

Majewski Leopold – syn Wincentego i Aleksandry (z d. Sawicka), ur. w 1895 r. w Mońkach, zam. Kulesze (lub Downary, gm. Goniądz), gm. Goniądz (obecnie gm. Mońki), robotnik. W maju 1945 r. uprowadzony nocą ze swojego mieszkania przez nieznanych sprawców – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Goniądzu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.VI.1945 r. Sygn. Zg. 116/1949 [2/5350/2007].

Majewski Marian – syn Władysława i Marii (z d. Zaleska), ur. 10.VII.1907 r. w Kijowie, zam. Białystok. W lipcu 1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, przetransportowany do KL Lublin – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list przesłał wiosną 1944 r. z Monachium). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 590/1948 [4/3188].

Majewski Piotr – syn Piotra i Anny (z d. Ruminowicz), ur. w 1899 r. w Białymstoku, zam. tamże. 12.VII.1941 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku, prawdopodobnie rozstrzelany po czterech dniach od aresztowania. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 16.VII.1941 r. Sygn. Zg. 68/1949 [2/5302/2007].

Majewski Rainhold – syn Adolfa i Szarloty (z Hinców/Hinczów (?)), ur. 14.IX.1901 r. w Kolonii Lubomirka, gm. Aleksandrowo, pow. Równe (prawdopodobnie chodzi o nieistniejącą już wieś Lubomirka w dawnym woj. wołyńskim, obecnie Ukraina), zam. Białystok, zawodowy sierżant 42 PP w Białymstoku. 21.V.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 504/1948 [4/3104].

Majkrzak Aleksander – syn Kazimierza i Marii (z d. Siedziecka), ur. 25.IV.1921 r. w Białymstoku, zam. tamże. Pod koniec II WŚ wstąpił do WP (brak bliższych informacji dotyczących daty mobilizacji oraz przydziału), zginął w czasie walk w okolicach Królewca (brak dokładnej daty zgonu). Nikt nie stawił się na rozprawę – Sąd oddalił wniosek jako nieudowodniony. Sygn. Zg. 45/1949 [2/5279/2007].

Majrem Markus – syn Barela i Racheli (z d. b.d.), ur. 16.X.1898 r., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zmarł na tyfus 12.VIII.1942 r. Sygn. Zg. 390/1947 [4/815].

Mak Roman – syn Władysława i Rozalii (z d. Więcko), ur. w 1893 r., zam. Białystok. 4.VIII.1943 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w białostockim więzieniu – brak dalszych informacji o jego losach (zatrzymany z powodu zabójstwa Niemca przez jednego z mieszkańców ulicy, na której mieszkał R. Mak). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 309/1948 [4/2913].

Makar Władysław – syn Bazylego i Aleksandry (z d. Dziakowska), ur. 10.VIII.1906 r. w Krupnikach, gm. Bacieczki (obecnie gm. Choroszcz), zam. tamże, rolnik. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (data mobilizacji oraz przydział nie zostały jednoznacznie określone), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej (nie zostało ustalone w którym obozie przebywał). W 1945 r. wyzwolony przez wojska radzieckie – zmobilizowany do Armii Czerwonej i skierowany na front, brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z frontu przesłał w kwietniu 1945 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Bacieczkach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 307/1949 [2/5532/2007].

Makarewicz Józef – syn Wincentego i Elżbiety (z d. Dziakońska), ur. 12.III.1901 r. w Rosji (Ekaterynoburg), zam. Starosielce. 24.I.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i wywieziony do obozu Stutthof (blok nr 8), gdzie zmarł z wycieńczenia i głodu w styczniu (8 – 10) 1945 r., ciało zostało spalone w obozowym krematorium. Sygn. Zg. 197/1947 [4/624].

Makarewicz Kazimierz – syn Michała i Marii (z d. Plicicka), ur. w 1906 r. w Kol. Pohyble (?), zam. b.d. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, 1.IX.1939 r. przesłał list z Grodna – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 21 z 23.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 568/1947 [4/986].

Makow Aleksander – syn Moszka i Toby (z d. b.d.), ur. w 1888 r., zam. Wołkowysk, kupiec. 15.IX.1939 r. zginął w wyniku działań wojennych (bliższe okoliczności zgonu nie są znane). Na prośbę pełnomocnika wnioskodawcy (syna) postępowanie zawieszono, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 190/1949 [2/5422/2007].

Makow Dwojra – z d. Zakhejm, córka Abrama i Gołdy (z d. b.d.), ur. w 1889 r. w Wołkowysku, zam. tamże, żona Aleksandra Makowa. Zginęła w 1943 r. w czasie eksterminacji ludności żydowskiej (brak bliższych informacji o okolicznościach zgonu). Na prośbę pełnomocnika wnioskodawcy (syna) postępowanie zawieszono, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 192/1949 [2/5424/2007].

Makowicz Halina – z d. Pajkiewicz, córka Andrzeja i Bronisławy (z d. Lechner), ur. 13.IV.1902 r. w Mołczadzi, pow. Grodno (obecnie Białoruś), zam. Starosielce (?). W kwietniu 1940 r. wywieziona ze Starosielc w głąb ZSRR („sowchoz Kaliński w obłasci pawłodarskiej, rejonu kujbyszewskiego”), następnie w 1944 r. przeniesiona została (w charakterze siostry miłosierdzia) do szpitala rejonowego w Kujbyszewie (?), gdzie zmarła na tyfus 24.II.1945 r. – pochowana na cmentarzu we wsi Krasnokutsk. Sygn. Zg. 432/1947 [4/853].

Maksimowicz Antoni – syn Wincentego i Julii (z d. Czajkowska), ur. 8.VIII.1906 r. we wsi Białostoczek, gm. Białostoczek (obecnie w obrębie Białegostoku), zam. b.d., zawodowy podoficer 42 Pułku Piechoty w Białymstoku (podoficer broni w 7 kompanii). 30.VIII.1939 r. odesłany wraz z pułkiem na front w okolice Ostrołęki, od 1 do 6.IX.1939 r. brał czynny udział w działaniach wojennych przeciwko oddziałom niemieckim. 6.IX.1939 r. formacja wycofała się za Ostrołękę w kierunku rzeki Narwi, a 9.IX.1939 r. stacjonowała

pod Nowogrodem. Tu oddział podjął walkę z siłami niemieckimi i pod ich naporem wycofał się do lasu w okolicach Czerwonego Boru. Antoni Maksimowicz zginął 10.IX. 1939 r. w trakcie walk z oddziałami niemieckimi pod Nowogrodem. W Aktach znajduje się odpis powiadomienia o zgonie, wystawionego przez Polską Komisję Strat, Oflag VII H – Murnau (Niemcy) z 25.V.1942 r. Sygn. Zg. 53/1947 [4/481].

Maksimowicz Józef – syn Józefa i Wiktorii (z Zawadzkich), ur. 16.VIII.1916 r., zam. b.d. Z końcem 1938 r. powołany do WP, pełnił służbę w stopniu szeregowca w 8 baterii 39 PAL w Grodnie (39 Pułk Artylerii Lekkiej). Brał czynny udział w kampanii wrześniowej, pierwszy bój stoczył razem z pułkiem pod Czerwonym Borem, gdzie częściowo formacja została rozbita przez wojska niemieckie. Pozostałą część pułku przerzucono w okolice Piotrkowa, tam też poległ Józef Maksimowicz (zginął od pocisku artyleryjskiego). Pochowany został na cmentarzu wojskowym w Piotrkowie Trybunalskim (IX.1939 r.). W aktach znajduje się odpis powiadomienia o śmierci wystawiony przez PCK w Piotrkowie Trybunalskim nr 2557/40 (24.X.1940 r.). Sygn. Zg. 19/1946 [4/296].

Maksymczuk Roman Antoni – syn Leopolda i Franciszki (z d. Mirkiewicz), ur. 25.X.1895 r. w Przeworsku, zam. Białystok, urzędnik Starostwa Powiatowego w Białymstoku. 10.IX.1939 r. ewakuowany razem z dokumentami Starostwa do Zdzięcioła k. Baranowicz (obecnie Białoruś), gdzie 18.IX.1939 r. został aresztowany przez władze sowieckie. Przebywał w więzieniu w Nowogródku, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 544/1947 [4/962].

Malarewicz Idka – z d. Abramicka, córka Mendela i Guty (z d. Swisłocka), ur. w 1890 r. w Nowosiółkach, zam. Białystok (?). Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, zastrzelona 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta (rozstrzelana po odkryciu schronu na ul. Ciepłej, w którym ukrywała się wraz z innymi osobami). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Idki i Mojżesza Chaima Malarewiczów (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 368/1948 [4/2971].

Malarewicz Mojżesz Chaim – syn Icka i Liby (z d. Kac), ur. w 1888 r. w Tykocinie, zam. Białystok (?). Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginął 16.VIII.1943 r. Zastrzelony w czasie likwidacji getta po odkryciu schronu, w którym ukrywał się wraz z małżonką. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Idki i Mojżesza Chaima Malarewiczów (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 368/1948 [4/2971].

Malecki Władysław – syn Mateusza i Marii (z d. Litwińczuk), ur. 17.VIII.1898 r. w Surażu, zam. Białystok (?), strażnik więzienny. W 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. Sygn. Zg. 213/1949 [2/5444/2007].

Malewicz Franciszek – syn Jana i Adeli (z d. Rodziewicz), ur. 29.XII.1879 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zmarł 9.V.1932 r. w szpitalu w Wilnie, pochowany na Cmentarzu na Rossie w Wilnie. Sygn. Zg. 14/1947 [4/446].

Malewski Jan – syn Józefa i b.d., ur. w 1907 r., zam. b.d. W 1941 r. przebywał w Smorgoniach na Wileńszczyźnie (obecnie Białoruś). Świadkowie zeznali, że na początku lipca 1941 r. Jan Malewski został aresztowany przez władze niemieckie, po kilku dniach znaleziono w lesie zwłoki mężczyzny z dwiema protezami zamiast nóg (Malewski był inwalidą – nie miał obu nóg). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 9 z 27.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 530/1947 [4/948].

Malinowski Bernard – syn Marcelego i Julii (z d. Pietraszkiewicz), ur. 10.VI.1879 r. w Kowlu, zam. Starosielce, urzędnik. 24.I.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany w trakcie masowych aresztowań zorganizowanych przez Gestapo) i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 25.III.1944 r. wywieziony do obozu koncentracyjnego Stutthof (blok 20). We wrześniu 1944 r. zachorował na tyfus, w wyniku choroby zmarł w styczniu 1945 r. Sygn. Zg.130/1946 [4/406].

Malinowski Eugeniusz – syn Mikołaja i Heleny (z Henrychów), ur. 24.V.1915 r. w Grodnie, zam. Białystok (?). Wywieziony w głąb ZSRR, przebywał w obozie dla internowanych w Diagilewie k. Riazania, gdzie zmarł 13.III.1946 r. Pochowany na polu 6 km od obozu, przy torach linii kolejowej relacji Riazań – Moskwa. Sygn. Zg. 266/1948 [4/2874].

Malinowski Franciszek – syn Jana i Marcjanny (z d. Maciulewska), ur. 4.X.1889 r. we wsi Szorce koło Trzciannego, zam. Choroszcz, „właściciel apteki niedaleko kościoła w Choroszczy". Pod koniec września lub na początku października (1939 r.)wyjechał w interesach do Białegostoku, brak dalszych informacji o jego losach. Prawdopodobnie aresztowany przez władze sowieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, gdzie zmarł. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. Min. Spr. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Jednym ze świadków w toczącym się postępowaniu był ks. Franciszek Pieściuk – syn Kazimierza i Anastazji, ur. w 1889 r., proboszcz parafii rzymskokatolickiej w Choroszczy. Sygn. Zg. 201/1947 [4/628].

Malinowski Leon – syn Klemensa i Ludwiki (z d. Narewska), ur. w 1896 r. w Choroszczy, pow. Białystok, zam. b.d., pracownik kolei w Starosielcach. 24.I.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie (zatrzymany pod zarzutem przynależności do podziemnej organizacji wojskowej). Wywieziony do obozu Stutthof k. Gdańska (blok nr 8), gdzie zmarł z wyczerpania w październiku 1944 r. Sygn. Zg. 85/1946 [4/361].

Maliszewski Aleksander – syn Michała i Marii (z d. Oleksiejczuk), ur. 1.V.1908 r. w Białymstoku, zam. tamże, szewc. W maju 1941 r. powołany przez władze radzieckie do wojska (przydzielony do formacji w Grodnie (?)), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 123/1950.

Maliszewski Władysław – syn Wiktora i Adolfy (z d. Mańkowska), ur. 30.IV.1919 r. we wsi Ogrodniczki, gm. Juchnowiec, pow. Białystok, zam. tamże. W 1939 r., w czasie powszechnej mobilizacji, powołany do WP (29 Dywizja Piechoty lub 35 Pułk Piechoty), brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi, dostał się do niewoli. Brak dalszych informacji o jego losach (22.III.1944 r. ojciec otrzymał pismo z Niemieckiego Czerwonego Krzyża wzywające do odbioru rzeczy osobistych po zmarłym – odpis pisma

wraz z tłumaczeniem znajdują się w aktach). Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP Nr 101 z 25.VII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 83/1947 [4/511].

Malkierczyk Aleksander – syn Kazimierza i Marii (z d. Nestorowicz), Polak, ur.19.IX. 1909 r. w Białymstoku, zam. tamże (?). W sierpniu 1939 r. wcielony do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front w okolice Łomży. 6 lub 7 września 1939 r. został wysłany jako tzw. „czujka" w okolice Ostrołęki. Stojąc na warcie koło „Żelaznego Mostka" w Ostrołęce został zastrzelony przez „dywersantów niemieckich" (?). Pochowany na cmentarzu w Ostrołęce. Sygn. Zg. 2/1946 [4/279].

Małachowski Leon – syn Stefana i Anny (z d. Cabańska), ur. 16.XI.1902 r. w Łodzi, zam. Starosielce. 24.I.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie (zatrzymany za działalność konspiracyjną) i wywieziony do obozu koncentracyjnego Stutthof. 25.I.1945 r., w obliczu zbliżającego się frontu, rozpoczęto ewakuację obozu (tzw. Marsze śmierci), po trzech dniach marszu (28.I.1945 r.) Leon Małachowski został zastrzelony przez eskortę jako niezdolny do dalszej drogi. Ciało pozostawiono na drodze w okolicach m. Prauste (?), ok. 110 km na zachód od Gdańska. Sygn. Zg. 684/1947 [4/1099].

Małanowski Józef – syn Wawrzyńca i Sabiny (z d. Iwanicka), ur. 5.X.1917 r. w Krzeczkowie, gm. Kalinówka (?), zam. tamże, rolnik. W maju 1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, służbę pełnił w Woroszyłowsku (obecnie Alczewsk, Ukraina) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Kalinówce ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 284/1949 [2/5511/2007].

Małyszko Julian – syn Aleksandra i Michaliny (z Bucków), Polak, ur. 17.VI.1901 r. we wsi Karczmisko, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Czarna Białostocka), zam. tamże. 16.X. 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 4.II.1944 r. przewieziony do KL Stutthof k. Gdańska, gdzie jesienią 1944 r. zmarł z wycieńczenia i głodu. Sygn. Zg. 148/1946 [4/424].

Mamczyc Jan – syn Sylwestra i Katarzyny (z d. Sowulska), ur. w 1901 r. w Białymstoku, zam. tamże (?), do 1941 r. czynny organizator ruchu robotniczego, pracownik fabryki. 17.VIII.1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne pod zarzutem przynależności do partii komunistycznej, brak dalszych informacji o jego losach. Świadek zeznał, że widział Jana Mamczyca w transporcie Żydów straconych później na Pietraszach. Sygn. Zg. 113/1947 [4/541].

Mantuła Anatazy (?) – syn Piotra i Marii (z d. Waszczenko), ur. 29.V.1887 r. w Dmitrówce (obecnie Ukraina), zam. Białystok, kolejarz. W czerwcu 1941 r. wyjechał na urlop do Homla (obecnie Białoruś), od chwili ataku III Rzeszy na ZSRR (tj. 22.VI.1941 r.) brak jakichkolwiek wiadomości o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r.[501] Sygn. Zg. 70/1949 [2/5304/2007].

[501] W 1950 r. wnioskodawczyni (żona zaginionego) otrzymała od rodziny list z Homla informujący, że A. Mantuła zginął w Homlu w 1945 r..

Mańkowski Kazimierz – syn Stanisława i Józefy (z d. Muszyńska), ur. 13.VI.1911 r. we wsi Juchnowiec Dolny, gm. Juchnowiec, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik [z innych źródeł wynika, że był posterunkowym Policji Państwowej]. [Czynną służbę wojskową odbył w 14 DAK-u w Białymstoku, po przejściu do rezerwy rozpoczął pracę w III Komisariacie Policji Państwowej w Białymstoku.][502] W 1939 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego i skierowany na front. Ochraniał wraz z oddziałem mosty w okolicy Małkini, a następnie wycofywał się w kierunku Wilna, gdzie dostał się do niewoli radzieckiej. W lutym 1940 r. przesłał kartkę z obozu w Ostaszkowie, brak dalszych informacji o jego losach[503]. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Juchnowiec ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r.][504] Sygn. Zg. 71/1950.

Marczak Wacław – syn Stanisława i Ludwiki (z d. Kutyłowska), ur. [3.IV.]1903 r. w Śniadowie (pow. Łomża), zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej. [Służył w stopniu posterunkowego w II Komisariacie przy ul. Monopolowej (obecnie ul. Św. Wojciecha)[505] w Białymstoku. Czynnie uprawiał sport, brał udział w policyjnych olimpiadach sportowych (m.in. w Zawodach Sportowych Policji Państwowej w Katowicach w 1929 r.) – otrzymał medal za osiągnięcia w strzelectwie z broni krótkiej oraz kolarstwie. 2.IV.1939 r. przeniesiony do służby w I Komisariacie, 15.IX.1939 r. zmobilizowany do WP i zgodnie z rozkazem ewakuowany w kierunku wschodniej granicy.][506] W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z obozu przesłał w 1940 r.)[507]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 roku.][508] Sygn. Zg. 234/1949 [2/5464/2007].

Marczuk Józef – syn Adama i Marii (z d. Kozak), ur. V.1907 r. w Doktorcach, gm. Zawyki (obecnie gm. Suraż), zam. tamże, rolnik. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak dokładnego określenia daty mobilizacji oraz przydziału), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. W 1945 r. wyzwolony przez oddziały radzieckie i wcielony do Armii Czerwonej – brak dalszych informacji o jego losach (w 1945 r. przesłał dwa listy z frontu). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gmin-

[502] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 166.
[503] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Mańkowski Kazimierz, syn Stanisława, ur. 13.VI.1911 r. w Juchnowcu Dolnym, rolnik, post. Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 2.III.2011 r.), *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 229.
[504] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 167.
[505] M. Kietliński, A. Leszczuk, pr. cyt., s. 72.
[506] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 168.
[507] Na listach zamordowanych polskich jeńców wojennych figuruje: Wacław Marczak, ur. 3.IV.1903 r. w Śniadowie, posterunkowy Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 18.X.2010 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 272.
[508] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 169.

nego w Zawykach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 41/1949 [2/5276/2007].

Marecki Ferdynand – syn Błażeja i Eleonory (z d. Spiorek/Szpiczka (?)), ur. 10.VI.1896 r. w Kopkach, pow. Nisko, woj. lwowskie, zam. Supraśl, nauczyciel. [W 1909 r. rozpoczął naukę w Seminarium Nauczycielskim we Lwowie, edukacji nie ukończył – przed egzaminem końcowym (1914 r.) powołany został do armii austriackiej i w jej szeregach brał udział w I wojnie światowej. 7.VII.1916 r. dostał się do rosyjskiej niewoli – przebywał na Syberii, tam na ochotnika wstąpił do 5 Dywizji Syberyjskiej (właściwie 5 Dywizja Strzelców Polskich). Do Polski wrócił w 1921 r., rok później rozpoczął pracę w szkole w Ciechanowcu. Po ukończeniu Wyższego Kursu Nauczycielskiego we Lwowie został mianowany kierownikiem Publicznej Szkoły Powszechnej w Supraślu (1928 r.), gdzie pracował do wybuchu II WŚ.][509] W 1939 r., jako porucznik rezerwy, zmobilizowany do Wojska Polskiego [służył w 33 PP w Łomży][510] i wysłany na front. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej – osadzony w obozie jenieckim w Kozielsku, w 1940 r. zamordowany w Katyniu[511]. Opublikowano w MP Nr 22 z 20.II.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. W aktach znajduje się egzemplarz gazety „Nowy Czas" Nr 18 z 30.IV.1943 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*.][512] Sygn. Zg.137/1946 [4/414].

Markiewicz Franciszek – syn Marii Markiewicz (ojciec nieznany), ur. 20.XI.1907 r. w Sokółce, zam. Białystok, robotnik. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak określenia daty mobilizacji oraz przydziału) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 118/1949 [2/5352/2007].

Markiewicz Józef – syn Józefa i Zofii (z d. Żukowska), ur. 6.I.1918 r. we wsi Studzianki, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Wasilków), zam. tamże. 15.II.1939 r. zmobilizowany do WP (przydzielony do 3 PAC w Wilnie)[513] i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 47/1948 [4/2662].

Markiewicz Władysław – syn Adama i Aleksandry (z d. Kalinowska), Polak, ur. 21.III. 1907 r. w Moskwie, zam. b.d. W 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 6.VII.1944 r. wywieziony do obozu koncentracyjnego Groß – Rosen. Skrajnie wyczerpanego, jako niezdolnego do pracy, zabrały władze obozowe i od tej

[509] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 79-80.
[510] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 230.
[511] Na listach zamordowanych jeńców polskich znajduje się Marecki Ferdynad Nikodem, syn Błażeja, ur. 10.VI.1896 r. w Rudniku nad Sanem, nauczyciel, por. 33 PP, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja); patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 230, A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 107, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 2.III.2011 r.).
[512] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 81.
[513] 3 Pułk Artylerii Ciężkiej im. Króla Stefana Batorego – sformowany w 1921 r. pułk artylerii Wojska Polskiego II RP, stacjonował w garnizonie w Wilnie.

pory wszelki ślad po nim zaginął. Sąd zalecił opublikowanie w MP Nr 46 z 5.IV.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 80/1946 [4/357].

Markowski Władysław – syn Dominika i Zofii (z Łabieniów), ur. 2.XI.1907 r. w Dąbrowie (Białostockiej), pow. Sokółka, zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej [posterunkowy]. W sierpniu 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość przesłał na początku 1940 r.)[514]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 218/1949 [2/5449/2007].

Markus Szoszka – z d. Keller, córka Zelika i Rochli (z d. Brener), ur. w 1898 r. w Myszyńcu, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, tam też została zastrzelona 10.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Szoszki Markus oraz jej dziadków: Chany Jenty Brener (babcia ze strony matki) i Lejba Kellera (dziadek ze strony ojca) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 373/1948 [4/2976].

Masłowski Stefan – syn Włodzimierza i Anny (z Sołomianków), ur. w grudniu 1912 r. we wsi Gajowniki, gm. Choroszcz, zam. Białystok. 1.IX.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR. W latach 1941-1945 r. brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi, 19.IV.1945 r. przesłał list spod Berlina – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. oraz na tablicy ogłoszeń Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 451/1947 [4/872].

Masłowski Władysław – syn Rocha i Sylwestry (z d. Radziszewska), ur. 12.III.1912 r. w Białymstoku, zam. tamże, robotnik. W czasie okupacji niemieckiej pracował jako strażnik w więzieniu w Białymstoku, w 1942 r. (za okazywanie pomocy więźniom) aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w tymże więzieniu. W 1943 r. przetransportowany do KL Lublin, następnie do obozu na terenie Francji (nazwa obozu nie została ostatecznie zidentyfikowana), gdzie pracował przy budowie tunelu. Ostatni raz widziany wiosną 1944 r., był wówczas bardzo słaby i schorowany, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 75/1949 [2/5309/2007].

Mastrowlańska Rochla – z d. Robotnik, córka Rachmiela i Racheli (z d. b.d.), ur. 20.I. 1912 r. w Białymstoku, zam. tamże. Osadzona przez niemieckie władze okupacyjne w getcie w Białymstoku, gdzie zmarła na tyfus 15.XII.1942 r. Sygn. Zg. 66/1947 [4/494].

Maszko Władysław – syn Szymona i Eleonory (z d. Smolarczyk), ur. 24.VI.1900 r. w Opocznie, zam. Białystok, mierniczy przysięgły – zatrudniony w Okręgowym Urzędzie Ziemskim w Białymstoku. Jako podporucznik rezerwy powołany w sierpniu 1939 r. do WP

[514] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Markowski Władysław, ur. 20.X.1907 r. w Dąbrowie, posterunkowy Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 14.X.2010 r.).

i wysłany na front [służył w 42 PP w Białymstoku][515] – w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list przesłał w marcu 1940 r.)[516]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 8 z 25.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się oryginalna koperta po liście poleconym przesłanym przez Marię Maszko (żonę) do Kozielska (skrzynka pocztowa nr 12) – na kopercie widnieje adnotacja w jęz. rosyjskim „list zwrócono z powodu braku adresata" (oznacza to, że w marcu 1940 r. nie było Władysława Maszko w obozie). Sygn. Zg. 392/1947 [4/817].

Matejczuk Andrzej – syn Michała i Heleny (z d. Bezubik), ur. 20.XI.1900 r. we wsi Ciasne, gm. Dojlidy (obecnie gm. Supraśl), zam. tamże. W 1944 r., po wkroczeniu wojsk radzieckich na Białostocczyznę, zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front. 7.II.1945 r. zginął w czasie wykonywania obowiązków służbowych, pochowany w Sopoćkinie k. Grodna (Sapoćkinie, Białoruś). Sygn. Zg. 231/1949 [2/5461/2007].

Matejczyk Bolesław – syn Jana i Marii (z d. b.d.), ur. w 1896 r. w Białymstoku, zam. tamże. Jesienią 1939 r. (ok godz. 22) wyszedł z domu i już nie wrócił – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 484/1948 [4/3085a].

Matejczyk Zygmunt – syn Wincentego i Marii (z d. Radziszewska), ur. 15.VIII.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie koncentracyjnym). Z powodu braku świadków mogących jednoznacznie potwierdzić zgon w/w – Sąd umorzył postępowanie. Na ponowny wniosek opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 86/1948 [4/2700], Sygn. Zg. 248/1948 [4/2856].

Matkowski Waldemar Walenty – syn Andrzeja i Tatiany (z d. Girlew – Belic), ur. 17.III. 1910 r. w Odessie (Ukraina), zam. Wilno. Przed wojną studiował prawo na Uniwersytecie w Wilnie i równolegle pracował w tamtejszym Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych. W 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, w 1941 r. wstąpił do formowanych na Wschodzie polskich jednostek wojskowych (tzw. Armia Andersa). W 1942 r. przesłał list z Iranu, następnie w ramach 2 Korpusu Polskiego walczył na froncie włoskim. Zginął 14.VIII.1944 r. w wyniku wypadku motocyklowego (w chwili śmierci pozostawał w stopniu ogniomistrza[517]), pochowany na Cmentarzu Wo-

[515] Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 2.III.2011 r.).

[516] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych znajduje się Maszko Władysław, syn Szymona, ur. 24.VI.1900 r. w Opocznie, mierniczy, ppor. 42 PP, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja); patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 233, A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 109, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 2.III.2011 r.).

[517] Ogniomistrz – stopień wojskowy w artylerii odpowiadający stopniowi sierżanta w innych rodzajach wojsk (stopień z grupy podoficerów starszych).

jennym w Loreto (Włochy)[518]. W aktach znajdują się odpisy zawiadomień o śmierci przesłanych przez Towarzystwo Pomocy Polakom w Londynie (pismo z 25.VII.1947 r. oraz z dnia 25.VIII.1947 r.). Sygn. Zg. 455/1948 [4/3058].

Matoszko Stanisław – syn Józefa i Ewy (z d. Kulikowska), ur. 10.I.1910 r. w Grodnie, zam. Kosów Poleski, sekretarz Sądu Grodzkiego. W 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie, osadzony w obozie Kotłas k. Archangielska, gdzie w grudniu 1942 r. zmarł po długiej chorobie. Datę zgonu ustalono na 31.XII.1942 r. Sygn. Zg. 147/1950.

Matręczyk Michał – syn Stefana i Nadziei (z d. Wawreniuk), ur. 11.X.1907 r., zam. b.d. 19.V.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie koncentracyjnym w Wilhelmshaffen (Wilhelmshaven (?)), gdzie zmarł z głodu w grudniu 1941 r. Sygn. Zg. 572/1947 [4/990].

Matus Abram – syn Leona i Gitli (z d. Słonimska), ur. w 1898 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony wraz z rodziną w białostockim getcie, zginął 20.VIII.1943 r. w trakcie akcji likwidacyjnej w/w getta. Tego dnia oddziały niemieckie wdarły się do fabryki krawieckiej przy ul. Kupieckiej 49 i wymordowały całą załogę fabryki (w tym również Abrama Matusa jego żonę i siostrę). Wspólna teczka aktowa dla Abrama Matusa, jego żony Mirjam Matus oraz siostry Rebeki Frejfeld (patrz wymienione). Sygn. Zg. 194/1947 [4/621].

Matus Mirjam – z d. Cung, córka Dawida i Estery (z d. Strumpf), ur. w 1902 r., zam. Białystok. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w getcie w Białymstoku, gdzie zginęła wraz z mężem 20.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Abrama Matusa, Mirjam Matus oraz Rebeki Frejfeld (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 194/1947 [4/621].

Matus Józef – syn Franciszka i Anieli (z d. Bielenia), ur. w 1922 r. we wsi Podozierany, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i wywieziony do obozu pracy na terenie Niemiec (prawdopodobnie do Królewca). W 1944 r., po wyswobodzeniu obozu, wcielony do armii radzieckiej i wysłany na front (początkowo stacjonował pod Królewcem, następnie skierowany do walk o Hel – tam też zginął). Datę zgonu ustalono na 1.III.1945 r. Sygn. Zg.225/1950.

Matusiak Czesław – syn Leona i Kazimiery (z d. Kłys), ur. 10.VII.1920 r. w Starosielcach, pow. Białystok, zam. Białystok, kreślarz. 18.X.1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do obozu Stutthof k. Gdańska. W grudniu 1944 r. zachorował – umieszczony w baraku szpitalnym („oddział gruźliczny"). 21.I.1945 r., w obliczu zbliżającego się frontu, zdrowych więźniów ewakuowano z obozu, chorych natomiast „wywieziono w morze i prawdopodobnie utopiono" (w tym również i Czesława Matusiaka). Datę zgonu ustalono na 21.I.1945 r. Sygn. Zg. 70/1950.

Matwiejczuk Bazyli – syn Jana i Darii (z d. Wakuła), ur. 15.V.1923 r. w Zarzeczanach, gm. Gródek, zam. Waliły-Stacja, gm. Gródek. 26.X.1944 r. zmobilizowany do Armii Czer-

[518] Na listach żołnierzy polskich poległych w II WŚ figuruje Matkowski Waldemar Walenty, ur. 17.III.1910 r. Odessa, ogn. pchor. 2 KP, zm. 14.VIII.1944 r. Włochy Loreto, CP [Cmentarz Polski], patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 186.

wonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Gródku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 594/1948 [4/3192].

Matwiejczuk Stefan – syn b.d., ur. b.d., zam. Dorożki, gm. Zawyki (obecnie gm. Juchnowiec Kościelny). 6.VIII.1944 r. zabrany przez wojska sowieckie do prac przy lotnisku na terenie gminy Juchnowiec. W trakcie transportu (w okolicach wsi Bogdanki, gm. Zawyki) samochód najechał na minę – Stefan Matwiejczuk zmarł w wyniku odniesionych ran 10.VIII.1944 r. (zgon nastąpił w szpitalu wojskowym w Prużanach (być może chodzi o m. Prużana)). Sygn. Zg. 68/1947 [4/496].

Matwiejczyk Julian – syn Pawła i Anny (z Nazarków), Polak, ur. 7.XI.1905 r. we wsi Juszków Gród (Juszkowy Gród), gm. Michałowo, zam. tamże. 19.V.1941 r. wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front, dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał w obozie w „Hamersztajn”[519], tam też w listopadzie 1941 r. został rozstrzelany jako niezdolny do dalszej pracy. Sygn. Zg. 141/1946 [4/417].

Matyszewski Władysław – syn Zygmunta i Heleny (z d. Binkowska (?)), ur. 5.III.1908 r. w Błoniu, pow. Kutno, zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka). 23.IX.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 289/1948 [4/2893].

Mawlichanow Aleksander – syn Aleksandra i Tatiany (z d. Aristow), Rosjanin, ur. 15.I.1917 r. w Rosji, zam. Goniądz, pow. Białystok, robotnik. 28.IX.1944 r. aresztowany za „zdradę [ojczyzny]”, wywieziony w głąb ZSRR. Zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Goniądzu ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 111/1950.

Mazja Mariasza – z d. Krugman, córka Mejera i Geni (z d. Domeradzka), ur. 24.XII.1907 r. w Narwi, woj. białostockie, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w getcie, rozstrzelana 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta w Białymstoku. Naoczny świadek zeznał: *„...16 sierpnia 1943 roku przebywałam w getcie w Białymstoku. W tym dniu władze niemieckie nakazały wszystkim Żydom wyjść na ulicę Ciepłą i Jurowiecką. Między zgromadzonymi na tych ulicach około 3-4 metry ode mnie stała też Mariasza Mazia, żona wnioskodawcy, którą znałam dobrze od dawnych lat. Stała razem z córką 7-8 letnią Lucyną i synem 9-10 lat liczącym. Około godziny 12-tej w południe rozpoczęła się strzelanina, najpierw Żydzi poczęli strzelać do Niemców, którzy pilnowali wyjścia z getta. Wówczas otworzyli znów Niemcy ogień z karabinów maszynowych na Żydów zgromadzonych na ulicach i widziałam wówczas jak natychmiast po rozpoczęciu tych strzałów upadła na ziemię żona wnioskodawcy oraz jej dzieci. Upadek wyglądał w ten sposób, że miałam wrażenie, że została ona trafiona kulą, a nie jakoby ona padła na ziemię w celu ochronienia przed strzałami. W ogóle wszyscy Żydzi, którzy tam wówczas się znajdowali zostali rozstrzelani, a następnie pochowani na cmentarzu. Uratowało się tylko kilkadziesiąt*

[519] „Hamersztajn” właściwie Hammerstein – Czarne, woj. pomorskie.

osób z pośród kilkunastu tysięcy. Ta część, która była w dalszych ulicach została wywieziona do Majdanka i Treblinki..."[520] Sygn. Zg. 156/1947 [4/584].

Mazur Tadeusz – syn Stanisława i Karoliny (z d. b.d.), ur. 28.X.1896 r. w Zawałowie, zam. Bogdanki, gm. Zawyki (obecnie gm. Juchnowiec Kościelny), pow. Białystok, nauczyciel. Zaginął w marcu 1940 r., brak dalszych informacji o jego losach. Brak części akt w sprawie. Sygn. Zg. 101/1950.

Mączyński Józef – syn Apolinarego i Ludwiki (z d. b.d.), ur. 14.VII.1917 r. w Leonpolu, pow. Damgawpils[521] (Łotwa), zam. Białystok (?), por. lotnictwa (por. obserwator). W czasie II wojny światowej brał czynny udział w działaniach zbrojnych, walczył w 304 Dywizjonie Bombowym (Anglia)[522]. 10/11.I.1942 r. zaginął w czasie lotu operacyjnego – w tym dniu por. Józef Mączyński jako obserwator bombowca typu Wellington (właściwie Vickers Wellington) brał udział w locie bombowym na Wilhelmshaffen (prawdopodobnie Wilhelmshaven – Niemcy). Odznaczony orderem Virtuti Militari V klasy, Krzyżem Walecznych (trzykrotnie), Medalem Lotniczym. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajdują się odpisy zawiadomień o zaginięciu (i prawdopodobnej śmierci) przesłane przez: Dowództwo Sił Powietrznych (pismo 9999/46, Londyn 1947 r.) oraz Wydział Personalny Komisji Likwidacyjnej Polskich Sił Powietrznych (pismo 15023/1/Pers – VIII, Londyn 15.X.1947 r.). Sygn. Zg. 75/1948 [4/2689].

Mełamed Chaim – syn Welwela i Soiczy (z d. Lew), ur. 7.V.1907 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, tam też został zastrzelony 10.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Chaima Mełameda, jego matki Soiczy oraz brata Jankiela – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 223/1948 [4/2832].

Mełamed Jankiel – syn Welwela i Soiczy (z d. Lew), ur. 7.III.1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. 10.II.1943 r. zastrzelony przez żołnierzy niemieckich w białostockim getcie. Wspólna teczka aktowa dla Jankiela Mełameda, jego matki Soiczy oraz brata Chaima – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 223/1948 [4/2832].

Mełamed Sender – syn Welwela i Soiczy (z d. Lew), ur. w 1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, 5.II.1943 r. zastrzelony przez żołnierzy niemieckich, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Sendera Mełameda oraz jego ojca Welwela – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 212/1948 [4/2821].

Mełamed Soicza – z d. Lew, córka Mejera i Chany (z d. Kagan), ur. 5.I.1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. 10.II.1943 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich w białostockim getcie. Wspólna teczka aktowa dla Soiczy Mełamed oraz jej synów: Jankiela i Chaima – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 223/1948 [4/2832].

---

[520] ASG, Sygn. Zg. 156/1947 [4/584], k. 16 – 17v.
[521] Prawdopodobnie chodzi o Daugavpils (obecnie Dyneburg, pol. Dzwińsk), leżące nad Dźwiną (łot. Daugava) miasto w południowo-wschodniej części Łotwy.
[522] 304 Dywizjon Bombowy Ziemi Śląskiej im. Ks. Józefa Poniatowskiego - jednostka lotnicza Polskich Sił Powietrznych w Wielkiej Brytanii.

Mełamed Welwel – syn Mejera i Gutki (z d. b.d.), ur. 7.V.1876 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, zastrzelony 5.II.1943 r. Brak postanowienia końcowego. Wspólna teczka aktowa dla Welwela Mełameda oraz jego syna Sendera – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 212/1948 [4/2821].

Mencel Adolf – syn Leopolda i Izabeli (z d. Okurowska), ur. 31.I.1884 r. w Białymstoku, zam. tamże. Wywieziony przez władze radzieckie w głąb ZSRR, przebywał w obozie w Ostaszkowie, gdzie zmarł 21.III.1945 r. Sygn. Zg. 488/1948 [4/3089].

Menkes/Menkis Sara – z d. Lewin, córka Abrama i Chai (z d. b.d.), ur. w 1870 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zmarła śmiercią naturalną 1.X.1937 r. Sygn. Zg. 651/1947 [4/1067].

Metz Tadeusz Józef – syn Józefa i Kazimiery (z d. b.d.), ur. 8.V.1897 r. we Lwowie, zam. Białystok, były kpt. WP, naczelnik I Wydziału Izby Skarbowej w Białymstoku. W październiku 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku – brak dalszych informacji o jego losach (w marcu 1940 r. przesłał z obozu list)[523]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszeni o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. W aktach znajduje się pismo PCK informujące o odnalezieniu zwłok Metza Tadeusza (oficera) wśród ciał ekshumowanych w Koziej Górze k. Smoleńska (pismo z 1946 r.). Sygn. Zg. 231/1948 [4/2840].

Mędrala Józef – syn Antoniego i Zofii (z d. Szydlak), ur. 3.X.1918 r. w Budapeszcie, zam. Białystok, referent VI sekcji w Wojewódzkim Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku. 28.XI.1945 r. zamordowany w Łapach przez „bandę NSZ", zginął w czasie pełnienia obowiązków służbowych (zwłoki znalezione 15.VI.1946 r.). Akta zawierają odpis raportu operacyjnego działacza „WiN" o pseudonimie „Witold" z 11.XII.1945 r. oraz notatkę Naczelnika Wydziału Personalnego Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku z 7.VIII.1946 r. (o likwidacji archiwum nielegalnej organizacji dnia 13-14.VII.1946 r.). Z analizy akt wynika, iż zamordowany pełnił służbę razem z Andrejukiem Piotrem (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 144/1946 [4/420].

Michalczuk Mikołaj – syn Michała i Katarzyny (z d. Mikołajuk), ur. 16.I.1906 r. w Kowalowcach, gm. Zabłudów, zam. tamże. 10.VII.1941 r. aresztowany przez Gestapo i wywieziony do obozu karnego „Zielona" pod Białymstokiem, tam rozstrzelany jeszcze tego samego dnia (aresztowany i rozstrzelany razem z Eudokią i Józefem Sieśkiewiczami – patrz wymienieni). Sygn. Zg. 163/1949 [2/5396/2007].

Michalski Aleksander – syn Józefa i Weroniki (z d. Wyszomirska), ur. 5.VIII.1879 r. w Laskowcu k. Zambrowa (prawdopodobnie chodzi o Nowy lub Stary Laskowiec, gm. Zambrów), zam. Białystok. 10.XI.1940 r. zmarł śmiercią naturalną, pochowany na cmentarzu farnym w Białymstoku. Ponieważ w chwili śmierci akt zgonu nie został sporządzony,

[523] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Metz Tadeusz Józef, ur. 19.IV.1896 r. we Lwowie, kpt. 14 PAL, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), wg innych źródeł – pochowany w Charkowie (Ukraina); patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 237, A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 328, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 2.III.2011 r.).

uznanie za zmarłego przeprowadzone zostało drogą sądową. Sygn. Zg. 160/1949 [2/5393/2007].

Michalski Bolesław – syn Pawła i Rozalii (z d. b.d.), ur. w 1910 r. w Łabnie, pow. Augustów (obecnie obwód grodzieński, Białoruś), zam. Białystok, stolarz. 27.VI.1941 r.[524] aresztowany przez władze niemieckie (zadenuncjowany przez sąsiada)[525] – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie po kilku dniach od aresztowania został rozstrzelany w okolicach Zielonej). Świadek w toczącym się postępowaniu zeznał: „...*Około 1 lipca 1941 r. Michalski został aresztowany przez specjalny oddział „batalion rewizyjny" zajmujący się czynnościami policyjnymi. Tegoż wieczoru powiedział mi podoficer tegoż batalionu niejaki „Florek", który był zakwaterowany na moim dziedzińcu, że Michalski i drugi razem aresztowani zostaną jako komuniści rozstrzelani. Następnego dnia powiedział mi, że Michalski wraz z kolegą zostali rozstrzelani...*"[526]. Za datę zgonu przyjęto 1.VII.1941 r. Sygn. Zg. 105/1949 [2/5339/2007].

Michnicki Stanisław – syn Józefa i Michaliny (z d. Zalewska), ur. 12.III.1910 r. w Juchnowcu, zam. b.d. Zmarł 6.V.1942 r. we wsi Basznikowo (?), obwód irkucki, pochowany na cmentarzu w Kwitoku[527]. Sygn. Zg. 203/1949 [2/5434/2007].

Miciul Aleksander – syn Onufrego i Marceli (z d. b.d.), ur. 7.III.1880 r. we wsi Worotyszcze (prawdopodobnie Horodyszcze), gm. Horodziej (obecnie Białoruś)[528], zam. Białystok, dozorca domowy. 7.IX.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zmarł na tyfus 7.V.1943 r. Sygn. Zg. 81/1949 [2/5315/2007].

Mickiewicz Józef – syn Józefa i Nadziei (z Oziębłów), ur. 12.XII.1907 r. w Michałowie, zam. b.d. 17.IX.1939 r.[529] zmobilizowany do 14 Dywizjonu Artylerii Konnej Wojska Polskiego i wysłany na front w kierunku Łomży. Wraz z jednostką walczył pod Ostrołęką, następnie wycofał się do Zambrowa. Tam też jednostki polskie zostały otoczone przez wojska niemieckie. Józef Mickiewicz zginął przy próbie przedarcia się przez pierścień wojsk nieprzyjaciela. Sygn. Zg. 68/1946 [4/345].

Mićko Mikołaj – syn Sylwestra i Serafiny (z d. b.d.), ur. w 1906 r. w Gobiatach, gm. Gródek, zam. Świsłoczany, gm. Gródek. 6.VIII.1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i wywieziony na posterunek żandarmerii w Jałówce (?). 11.VIII.1942 r., wraz z czterema innymi więźniami rozstrzelany w okolicach Świsłoczy, tam też pochowany. Sygn. Zg. 223/1949 [2/5454/2007].

---

[524] Prawdopodobnie podana data jest błędna, gdyż tego dnia wojska niemieckie dopiero wkroczyły do Białegostoku, aresztowanie natomiast miało nastąpić kilka dni po zajęciu miasta.
[525] Denuncjator, na wniosek Prokuratury, został skazany przez Sąd Okręgowy w Białymstoku na karę śmierci (25.XI.1947 r.).
[526] ASG, Sygn. Zg. 105/1949 [2/5339/2007], k. 8.
[527] Kwitok – jeden z radzieckich obozów pracy wchodzących w skład tzw. Tajszetłagu (kompleksu obozów pracy skoncentrowanych wokół Tajszetu, obwód irkucki).
[528] Istniejąca do 1939 r. w granicach II Rzeczypospolitej gmina wiejska, obecnie jej obszar znajduje się na Białorusi (obwód miński).
[529] Podana w aktach data mobilizacji jest błędna, gdyż w tym czasie dywizjon praktycznie już nie istniał (16.IX.1939 r. resztki 14 DAK-u dotarły do Białowieży); opisane we wniosku wydarzenia miały miejsce w dniach 3-13.IX.1939 r.

Mieczkowski Antoni – syn Adama i Augustyny (z d. Jon), ur. w 1901 r. w Białymstoku, zam. Knyszyn, pow. Białystok, fryzjer. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku – prawdopodobnie rozstrzelany w 1944 r. Z powodu braków formalnych wniosek o uznanie za zmarłego nie został rozpatrzony (brak opłat sądowych). W 1948 r. wpłynął do Sądu ponowny wniosek – opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Knyszynie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 52/1947 [4/480], Sygn. Zg. 575/1948 [4/3174].

Migut Jan – syn Franciszka i Marianny (z Majchrów), ur. 21.V.1899 r. w Rzeszowie, zam. Równe, „były urzędnik wojskowy dziewiątego stopnia służbowego". Brał czynny udział w działaniach wojennych września 1939 r., dostał się do niewoli radzieckiej – przebywał w więzieniu w Równem. Wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 2/1948 [4/2618].

Mikitowicz Włodzimierz – syn Prohora/Prochora i Aleksandry (z d. b.d.), ur. 15.V.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i prawdopodobnie rozstrzelany. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 16/1948 [4/2632].

Mikitowicz Zinaida – z d. Zubrycka/Zubrzycka, córka Józefa i Zofii (z d. Stalonczyk/Stalończyk), ur. 21.XII.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże, żona Włodzimierza Mikitowicza (patrz wyżej). W 1943 r. aresztowana wraz z dwójką „małoletnich" dzieci i osadzona w więzieniu w Białymstoku. Prawdopodobnie zastrzelona w trakcie masowej egzekucji więźniów (dzieci ocalały, przeżyły wojnę). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 17/1948 [4/2633].

Miklasz Albin Stefan – syn Tomasza i Marii (z Ochołków), ur. 15.II.1899 r. w m. Szczawne, pow. Sanok, woj. lwowskie, zam. Białystok. W połowie lipca 1941 r. wybrał się w pieszą podróż z Białegostoku po żonę do Sokółki, brak informacji o jego dalszych losach (do Sokółki nie dotarł). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 513/1947 [4/932].

Mikuczonis vel Mikuczyński Bronisław – syn Jerzego i Anny (z d. Żukowska), ur. 18.VI.1900 r. w majątku Śliże na Litwie (?), zam. Białystok, palacz w gmachu Sądu przy ul. Mickiewicza 5. 21.IV.1944 r. (w innym miejscu mowa o 1942 r.) aresztowany przez Gestapo podczas pracy w kotłowni i osadzony w więzieniu w Białymstoku, po mniej więcej miesiącu wywieziony pociągiem w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 421/1948 [4/3024].

Mikuć Aleksy – syn Jeoiła i Aleksandry (z d. Gałko), ur. 15.X.1904 r. we wsi Bobrowniki, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W październiku 1944 r. powołany przez władze radzieckie do wojska (167 PP), pod koniec grudnia 1944 r. ciężko ranny pociskiem artyleryjskim, zmarł na terenie Węgier. Datę śmierci ustalono na 31.XII.1944 r. Sygn. Zg. 129/1950.

Milewski Bronisław – syn Jana i Elżbiety (z d. Sokólska), ur. 17.IV.1910 r. we wsi Borsukówka, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik – szewc. We wrześniu 1939 r., jako rezerwista, powołany do Wojska Polskiego i wysłany na front. Zmarł 10.VIII.1942 r. w Szachrisiabs, Bucharska Obłość (Shahrisabz, Uzbekistan), pochowany tamże na cmentarzu wojskowym (11.VIII.1942 r.). W aktach znajduje się odpis powiadomienia o śmierci wystawionego przez PCK na Środkowym Wschodzie, Centralę Poszukiwań Zaginionych Osób (pismo z 4.IX.1946 r.). Sygn. Zg. 30/1947 [4/460].

Mill Eugeniusz – syn Hipolita i Marii (z d. Czerska), Polak, ur. 25.XII.1896 r. w Kozienicach, woj. lubelskie, zam. Starosielce, pracownik kolei. We wrześniu 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i wywieziony w nieznanym kierunku, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Starosielcach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 250/1947 [4/677].

Miller Icko – syn Lejzera Wolfa i Zisli (z d. b.d.), ur. b.d., zam. Zabłudów. 2.XI.1942 r. Niemcy przetransportowali wszystkich Żydów mieszkających w Zabłudowie i umieścili ich w barakach 10 PUL w Białymstoku. Po tygodniu rozpoczęły się systematyczne rozstrzeliwania przebywających w barakach Żydów, w wyniku jednej z takich akcji zginął Icko Miller. Sygn. Zg. 412/1947 [4/836].

Miller Oszer – syn Icka i Chany (z d. Stanisławska), ur. b.d., zam. Zabłudów. 2.XI.1942 r. przetransportowany wraz z innymi mieszkańcami pochodzenia żydowskiego z Zabłudowa do baraków 10 Pułku w Białymstoku. Zginął w czasie akcji rozstrzeliwania przebywających w barakach Żydów. Sygn. Zg. 410/1947 [4/834].

Miłobędzka Zofia Kazimiera – z d. Zawidzka, córka Michała i Eugenii Henryki Wandy (z d. Kotowska), ur. 4.III.1904 r. w Siedlcach, zam. Legionowo. W 1943 r. przebywała (w stanie ciężkim) w szpitalu w Supraślu (dawniej miała usuniętą nerkę, od 1926 r. „była morfinistką”), brak dalszych informacji o jej losach. Z powodu braku danych potwierdzających zamieszkanie Zofii Miłobędzkiej w Białymstoku (lub na terenie powiatu), Sąd przesłał sprawę do Sądu Grodzkiego w Warszawie (gdzie zamieszkiwała na stałe). Sygn. Zg. 229/1947 [4/656].

Minczuk Włodzimierz – patrz Mińczuk Włodzimierz;

Mines Mejer – syn Bera i Chany (z d. Piles), ur. 25.V.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, rozstrzelany 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta w Białymstoku, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 156/1949 [2/5389/2007].

Minkiewicz Antoni – syn Michała i Pauliny (z d. Żakiewicz), ur. 5.IX.1859 r. w Białymstoku, zam. tamże, ślusarz. Wiosną 1940 r. wywieziony w głąb ZSRR do osady Kołybaj, obł. Pawłodar (Kazachstan). 1.I.1943 r. zmarł po długiej chorobie. Sygn. Zg. 197/1950.

Minkiewicz Jan – syn Antoniego i Julii (z d. Borowska), ur. 24.VI.1899 r. w Białymstoku, zam. tamże, podkomisarz Policji Państwowej. W grudniu 1939 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 89/1949 [2/5323/2007].

Minko/Mińko Kazimierz – syn Stanisława i Marianny (z d. Chilecka), ur. 4.I.1912 r., zam. majątek Krasne, gm. Zabłudów. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i przydzielony do 42 PP w Białymstoku. W ramach działań pułku brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi, 13.IX.1939 r. ciężko ranny w czasie walk w okolicach Czyżewa (prawdopodobnie niedaleko Łętownicy, gm. Szumowo) – w wyniku odniesionych ran zmarł tego samego dnia. Sygn. Zg. 536/1948 [4/3136].

Mińczuk Włodzimierz – syn Józefa i Marii (z d. Kudełko), ur. 15.III.1906 r. we wsi Dreczany (?), pow. Wołkowysk, zam. Nowa Łuplanka, gm. Michałowo, rolnik. 19.V.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej, brał udział w walkach z oddziałami niemieckimi – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach występuje również zapis nazwiska w wariancie – „Minczuk". Sygn. Zg. 200/1949 [2/5431/2007].

Mioduszewski Kazimierz – syn Piotra i Bronisławy (z d. Głażewska), ur. w 1902 r. we wsi Głębocz, gm. Szumowo, pow. Łomża, zam. Kol. Rafałówka, gm. Zabłudów. 30.VIII.1939 r. zmobilizowany przez RKU w Białymstoku i wysłany na front, [następnie jako strzelec 2 Korpusu Polskiego walczył na froncie włoskim][530], zginął 11.V.1944 r. we Włoszech, pochowany na cmentarzu w Presenzano [wg innych źródeł miał on zginąć 10.V. 1944 r. pod Monte Cassino i tam też zostać pochowany na Polskim Cmentarzu Wojennym][531]. W aktach znajduje się odpis pisma Biura Informacyjnego PCK w Warszawie informującego o śmierci Mioduszewskiego Kazimierza. Sygn. Zg. 378/1947 [4/803].

Miruć Bazyli – syn Michała i Marii (z d. Barszczewska), ur. w 1903 r., zam. (?), gm. Michałowo. W styczniu 1941 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku (aresztowany „za współpracę z partyzantami z brygady „w imię rodziny""). 10.V.1942 r. o godz. 6 rano wywieziony wraz z innymi więźniami w kierunku Bacieczek i tam rozstrzelany (tego dnia wywieziono „na rozstrzał" dwie ciężarówki z więźniami). Sygn. Zg. 66/1949 [2/5300/2007].

Misiewicz Czesław – syn Aleksandra i Michaliny (z d. Mieczkowska), ur. 9.IX.1917 r. w Białymstoku, zam. tamże. W październiku 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP

[530] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 194.
[531] Tamże, s. 194.

oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 335/1948 [4/2939].

Misiewicz Edward – syn Antoniego i Zofii (z d. b.d.), ur. 20.XII.1919 r. w Czarnej Wsi (Czarna Białostocka), zam. tamże, por. WP. Latem 1945 r. przyjechał do rodzinnej miejscowości na kilkudniowy urlop w trakcie pełnionej służby wojskowej, uprowadzony przez „leśną bandę" (prawdopodobnie działaczy podziemia) w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 28.IV.1948 r. Sygn. Zg. 39/1948 [4/2654].

Misiewicz Henryk – syn Kajetana i Heleny (z d. Iwanowska), ur. 24.XII.1925 r. w Mołodecznie (obecnie Białoruś), zam. tamże, pracownik PKP (elektromonter na stacji kolejowej w Mołodecznie). 26.III.1943 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Mińsku (podejrzany o czynną współpracę z partyzantami) – po trzech miesiącach od aresztowania wszelki ślad po nim zaginął. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Wspólna teczka aktowa dla Henryka Misiewicza oraz jego ojca Kajetana – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 429/1948 [4/3032].

Misiewicz Kajetan – syn Antoniego i Rozalii (z d. Bartoszko (?)), ur. 6.I.1893 r. w Rzeszy Werkowskiej[532], zam. Mołodeczno (obecnie Białoruś), pracownik PKP (rewident wagonów kolejowych). 29.IX.1943 r., w czasie pełnienia obowiązków służbowych na stacji kolejowej w Mołodecznie, aresztowany przez Gestapo (podejrzany o współudział w wysadzeniu transportu amunicji pod Mołodecznem). Początkowo osadzony w więzieniu w Wilejce, następnie 15.XI.1943 r. przeniesiony do więzienia w Mińsku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Wspólna teczka aktowa dla Kajetana Misiewicza oraz jego syna Henryka – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 429/1948 [4/3032].

Miścierewicz Romuald – syn Jana i Aleksandry (z d. Sienkiewicz), ur. 17.V.1924 r. we wsi Studzianki, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Wasilków), pow. Białystok, kapral 26 pułku piechoty[533]. 1 lub 2.IV.1945 r. zaginął w trakcie nalotu niemieckiego. Opublikowano w MP Nr 106 z 7.VIII.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 123/1946 [4/399].

Młodawski Stefan – syn Stanisława i Katarzyny (z d. Podobińska), ur. 20.V.1901 r. we wsi Bryzgów, gm. Borkowice (obecnie woj. mazowieckie), zam. Białystok. 25.III.1944 r. aresztowany (w charakterze zakładnika) przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, tam też prawdopodobnie rozstrzelany. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępo-

[532] Rzesza (Werkowska) – siedziba istniejącej do 1939 r. wiejskiej gminy (gm. Rzesza) w woj. wileńskim (obecnie obszar gminy leży na terenie Litwy).
[533] Prawdopodobnie chodzi o sformowany jesienią 1944 r. w rejonie Białegostoku 26 PP; pułk wchodził w skład 9 Drezdeńskiej Dywizji Piechoty (2 Armia WP).

wania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 254/1949 [2/5483/2007].

Młynarczyk Wacław – syn Pawła i Anny (z d. Konecka), ur. 12.I.1923 r., zam. Dojlidy k. Białegostoku. W 1944 r. powołany do wojska i wysłany na front (szeregowiec – strzelec), zginął 8.II.1945 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi. Pochowany *„...z honorami wojskowymi Północno-zachodni skraj wsi Rederitz obok obozu b. jeńców polskich...”*[534] W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci wystawiony przez Dowódcę Jednostki Wojskowej 19264 (pismo nr 665 z kwietnia 1945 r., poczta polowa 34150). Sygn. Zg. 253/1948 [4/2861].

Młyńczyk Wacław – syn Wincentego i Marii (z d. Zielińska), ur. 25.IV.1894 r. w Osinach, pow. Brzeziny (woj. łódzkie), zam. Budsław, pow. Wilejka, woj. wileńskie (obecnie na terenie Białorusi), zawodowy podoficer KOP. 24.IX.1939 r., w czasie wykonywania obowiązków służbowych, dostał się do niewoli radzieckiej[535], wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 174/1949 [2/5407/2007].

Mnich Wiktor – syn Franciszka i Antoniny (z d. Lipiszko), ur. 15.I.1909 r. we wsi Wojtowce (?), gm. Kalinówka, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. 10.VII.1941 r. (w późniejszych zeznaniach wnioskodawczyni podała datę 28.VI.1941 r.) postrzelony przez wojska niemieckie, zmarł 18.VII.1941 r. w szpitalu w Białymstoku, pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim w Kalinówce. Sygn. Zg. 46/1950.

Moczydłowski Henryk – syn Aleksandra i Adeli (z d. Zysman), ur. 6.I.1914 r. w Białymstoku, zam. tamże (?). W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak bliższego określenia daty mobilizacji i przydziału), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał w Stalagu IA Assenheim (Niemcy) – jeniec Nr 3107, gdzie zmarł 26.IX.1944 r. – pochowany na cmentarzu w Assenheim[536]. W aktach znajduje się zawiadomienie o śmierci przesłane przez Konsulat Generalny RP w Londynie (pismo Nr 15788/K/Pr/48 z 4.XII.1948 r.) wraz z dołączonym do niego odpisem zawiadomienia wystawionego przez niemieckie władze obozowe. Sygn. Zg. 94/1949 [2/5328/2007].

Mogilewski Antoni – syn Jana i Pauliny (z d. b.d.), ur. 15.V.1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. W kwietniu 1942 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku (podczas odbywania wyroku pracował przez 2 miesiące w więziennym warsztacie ślusarskim) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1945 r. Sygn. Zg. 376/1948 [4/2979].

---

[534] ASG, Sygn. Zg. 253/1948 [4/2861], k. 2; Prawdopodobnie chodzi o Oflag II D Gross Born (Oflag II D Großborn – Rederitz) – położony w pobliżu miejscowości Kłomino na Pomorzu niemiecki obóz jeniecki.
[535] Służył w Batalionie Korpusu Ochrony Pogranicza „Budsław”. Batalion ten wchodził w skład Pułku KOP „Wilejka” i po 17.IX.1939 r. brał czynny udział w walkach z przekraczającymi polską granicę wojskami radzieckimi.
[536] Patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 246.

Mogilnicki Antoni – syn Stanisława i Urszuli (z Komosów), ur. 1.VI.1907 r. w Smogorówce Goniądzkiej, gm. Jaświły (obecnie gm. Goniądz), zam. tamże. 8.III.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 6.VII. 1944 r. wywieziony do obozu koncentracyjnego (nie jest wiadome do którego z obozów został odtransportowany) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 135/1949 [2/5368/2007].

Mojsak Konstanty – syn Konstantego i Nadziei (z d. Antończyk), ur. 14.X.1906 r. w Zarzeczanach, gm. Gródek, zam. tamże. W 1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej, w chwili ataku III Rzeszy na ZSRR przebywał w rodzinnej miejscowości (odwiedzał chorą córkę – niestety zmarła), obawiając się konsekwencji niestawiennictwa w jednostce – wyruszył w podróż powrotną do koszar (27.VI.1941 r. zginął w czasie bombardowania stacji kolejowej w Waliłach). Sygn. Zg. 62/1948 [4/2677].

Molenda Kazimierz – syn Wawrzyńca i Józefy (z d. Sobocińska), ur. 25.II.1901 r. w Supraślu, pow. Białystok, zam. tamże, robotnik. 24.VIII.1939 r. powołany do Wojska Polskiego (29 PAL w Grodnie, 7 kompania telegraficzna) i wysłany na front w kierunku Częstochowy, w drodze powrotnej (w okolicach Spały) tabor został zbombardowany przez niemieckie lotnictwo (28.IX.1939 r.), brak dalszych informacji o jego losach (zaginął w czasie bombardowania). Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Supraślu ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. W aktach występuje również wariant nazwiska pisany „Malenda". Sygn. Zg. 160/1950, Sygn. Zg. 212/1950.

Moniak Chasza – z d. Pener, córka Borucha i Mirki (ze Swierdłów/Świerdłów), ur. 6.I.1901 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, tam też zastrzelona w dniu 8.II.1943 r. Sygn. Zg. 432/1948 [4/3035].

Monczer Miriam vel Mircia – z d. Goldfarb, córka Rachmiela i Szejny (z d. Aronzon), ur. w 1895 r. w Białymstoku, zam. Siemiatycze. Od momentu wybuchu II WŚ przebywała wraz z rodziną w Białymstoku. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, w 1942 r. wywieziona do KL Treblinka – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Siemiatyczach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Wspólna teczka aktowa dla rodziny Monczerów: Miriam, jej męża Rubina i ich syna Rachmiela oraz Mosesa Goldfarba (brat Miriam) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 109/1949 [2/5343/2007].

Monczer Rachmiel – syn Rubina i Miriam (z d. Goldfarb), ur. w 1920 r. w Siemiatyczach, zam. tamże. W chwili wybuchu II WŚ przeniósł się wraz z rodzicami do Białegostoku – przebywali w tamtejszym getcie. W 1942 r. wywieziony do KL Treblinka, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Siemiatyczach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Wspólna teczka aktowa dla Rachmiela, jego rodziców: Miriam i Rubina oraz Mosesa Goldfarba (brat Miriam, a wuj Rachmiela) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 109/1949 [2/5343/2007].

Monczer Rubin vel Ruwin – syn Chaima i b.d., ur. w 1880 r. w Siemiatyczach, zam. tamże. Po rozpoczęciu działań wojennych (II WŚ) przeniósł się wraz z rodziną do Białegostoku, umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w tamtejszym getcie, w 1942 r. wywieziony do KL Treblinka – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Siemiatyczach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków: Rubina i Miriam Monczerów, ich syna Rachmiela oraz Mosesa Goldfarba (brat Miriam) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 109/1949 [2/5343/2007].

Mończer Mojżesz – syn Chyela i Eni (z d. Sarwer), ur. 1.X.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zastrzelony w sierpniu 1943 r. na ul. Fabrycznej (w trakcie likwidacji w/w getta). Sygn. Zg. 448/1947 [4/869].

Mońko Henryk – syn Stefana i Stefanii (z d. Czyżewska), ur. 20.IX.1901 r. w Białymstoku, zam. tamże, pracownik umysłowy (kancelista w fabryce „Towarzystwo Białostockiej Manufaktury Eugeniusz Becker i Spółka Sp. Akc.”) 30.VIII.1939 r. powołany do Wojska Polskiego (w stopniu starszego strzelca), wysłany na front w kierunku Ostrołęki, brak dalszych informacji o jego losach. W aktach znajdują się odpisy: karty powołania do wojska, pism PCK Zarząd Główny w Warszawie, pism Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża w Genewie, rozwiązania umowy o pracę z powodu powołania do wojska. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 43/1950.

Mońko Henryk – syn Feliksa i Marii (z Satułów), ur. w 1911 r., zam. b.d. 24.VIII.1939 r. powołany do 42 Pułku Piechoty w Białymstoku i skierowany na front. 10.IX.1939 r. zginął w czasie walk z oddziałami niemieckimi pod Nowogrodem. Sygn. Zg. 126/1947 [4/554].

Mońko Henryk – syn Antoniego i Emilii (z d. Wiewiórowska), ur. 4.III.1905 r. w Augustowie, zam. Białystok, urzędnik. W 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych wiadomości o jego losach (w 1941 r. przesłał list z obozu na terenie ZSRR). Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 293/1949 [2/5519/2007].

Morejno Izrael – syn Pinchosa i Sory (z d. Kacenelenbogen), ur. w 1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 10.III.1942 r. Sygn. Zg. 477/1948 [4/3079].

Morgensztern Josel – syn Mendla i Sary (z d. Karpowicz), ur. 10.VI.1927 r. w Białymstoku, za, tamże(?). 12.VII.1941 r., tj. jeszcze przed utworzeniem w Białymstoku getta, wywieziony wraz z innymi osobami wyznania mojżeszowego i prawdopodobnie stracony. Z powodu braku dalszych informacji o losach zaginionego, Sąd zalecił opublikowanie w MP Nr 117 z 31.X. 1946 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 63/1946 [4/340].

Morgensztern Mendel – syn Chaima i Etli (z d. Telenbaum), ur. 18.VII.1902 r. w Białymstoku, zam tamże (?). 12.VII.1941 r. wywieziony przez władze niemieckie i prawdopodob-

nie zamordowany w lesie „na Pietraszach". Brak dalszych informacji o jego losach – opublikowano w MP Nr 117 z 31.X.1946 r. zawiadomienie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 62/1946 [4/339].

Morkus Chana Rejzla – z d. Ickiewicz, córka Josela i Estery (z d. Lew), ur. 12.III.1898 r. w Białymstoku, zam. tamże, właścicielka sklepu z drobiem. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, zginęła w sierpniu 1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 304/1947 [4/730].

Mosiejczuk Filip – syn Stefana i Efimii (być może Eufimii (?)) (z d. Siemieńczuk), ur. b.d., zam. b.d. 19.V.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, po rozbiciu jego jednostki wrócił do Białegostoku. Dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie jenieckim w pobliżu Grajewa (w Fiszburgu (?)), tam też 31.VII.1941 r. zmarł z głodu i wycieńczenia. Sygn. Zg. 243/1949 [2/5472/2007].

Moskalonek Tadeusz – syn Justyna [lub Augustyna] i Kazimiery (z d. b.d.) ur. w 1920 r. we wsi Szocie (?), pow. Dzisna, woj. wileńskie, zam. tamże, rolnik. W 1944 r. wcielony do Armii Czerwonej i skierowany na front, następnie przeniesiony do organizowanych na terenie ZSRR polskich formacji wojskowych [służył w 10 PP]. Zginął prawdopodobnie w lutym lub marcu 1945 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Warszawy[537]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 216/1949 [2/5447/2007].

Mostowska Estera Rochla – z d. Kagan, córka Lejzora i Cywii (z d. Alpern), ur. w 1879 r., zam. Knyszyn, pow. Białystok. 2.XI.1942 r. Niemcy wywieźli z Knyszyna całą ludność pochodzenia żydowskiego i osadzili w Białymstoku w barakach 10 Pułku (10 PUL). Po upływie 2 tygodni większość Żydów została wywieziona do KL Treblinka (w tym również i E. R. Mostowska), brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 10 z 1.X.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Knyszyn ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Sąd przyjął, iż zgon nastąpił pod koniec listopada 1942 r. Sygn. Zg. 346/1947 [4/772].

Mrowiec Eugeniusz – syn Wawrzyńca i Anny (z d. Karolak), ur. 23.VI.1914 r. w Białymstoku, zam. b.d. Od 24.II.1938 r. odbywał czynną służbę wojskową w 30 Dywizjonie Artylerii Ciężkiej, I Batalion Brześć nad Bugiem – Twierdza (wg innych zeznań miał służyć 3 Pułk Artylerii Ciężkiej w Wilnie[538]). Zginął 4.IX.1939 r. w czasie działań wojennych pod Skierniewicami. Sygn. Zg. 166/1947 [4/594].

Mróz Aleksander – syn Józefa i Teresy (z d. Piechowska), ur. w 1910 r. we wsi Brzeziny, gm. Trzcianne, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, 10.IV.1944 r. wywieziony wraz z innymi mieszkańcami wsi do obozu Stutthof k. Gdańska, następnie do KL Buchenwald, po dwóch miesiącach do obozu

[537] 10 PP LWP brał udział w walkach o Warszawę, więc podane we wniosku okoliczności śmierci są prawdopodobne. Jednakże wg list polskich żołnierzy poległych w II WŚ szeregowy Tadeusz Moskalonek (syn Augustyna, ur. w 1920 r.) poległ 2.II.1945 r. pod Ptuszą, pow. złotowski w czasie walk o Wał Pomorski, pochowany został na Cmentarzu Wojennym w Złotowie, patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „A-M"*, Pruszków 1995 r., s. 392.
[538] 3 Pułk Artylerii Ciężkiej im. Króla Stefana Batorego.

w Dorze, Harengu (?) i ostatecznie do Ehrlich (?). Tam 1.I.1945 r. zmarł (pod koniec życia był schorowany i słaby, leżał na „bloku śmierci"). Sygn. Zg. 85/1950.

Mróz Antoni – syn Pawła i Józefy (z d. Szulc), ur. w grudniu 1888 r., zam. Białystok. W 1941 r. aresztowany wraz z synem przez niemieckie władze okupacyjne – brak dalszych informacji o jego losach. Brak postanowienia końcowego. W aktach znajduje się oryginał świadectwa zawarcia związku małżeńskiego ze Stefanią Płuciennik (wnioskodawczyni) wystawiony przez USC w Łodzi 24.I.1931 r. Sygn. Zg. 673/1947 [4/1088].

Mróz Józef – syn Jana i b.d., ur. b.d., zam. Wólka Ratowiecka, gm. Czarna Wieś (Czarna Białostocka). Wywieziony w głąb ZSRR, zmarł 6.IV.1944 r. w szpitalu w m. Użur[539] (Krasnojarski Kraj), tam też pochowany. Sygn. Zg. 197/1948 [4/2806].

Mróz Józef – syn Hipolita i Józefy (z d. Rutkiewicz), ur. w 1908 r. w Knyszynie, zam. tamże, robotnik. W październiku 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie razem z ludnością żydowską Knyszyna[540] wywieziony w kierunku Białegostoku – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie rozstrzelany). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Knyszynie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 440/1948 [4/3043].

Mróz Mikołaj – syn Korniła i Jefimji (z d. Drużba), ur. 8.XII.1895 r. w Niewodnicy Morgilewskiej (Niewodnica Nargilewska), gm. Juchnowiec, zam. tamże, rolnik. 27.VI. 1942 r. aresztowany jako zakładnik przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, brak dalszych danych o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Juchnowcu ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. W aktach występuje również wariant nazwiska pisany „Moroz". Sygn. Zg. 185/1950.

Mucha Eugeniusz – syn Michała i Genowefy (z d. Rozdlińska), ur. 12.IX.1912 r. w Białymstoku, zam. b.d., woźny szkolny. 24.VIII.1939 r. powołany jako rezerwista do 1-go pułku w Wilnie (?), służył jako operator karabinu maszynowego. We wrześniu 1939 r. zginął w walce z oddziałami niemieckimi w okolicach Pułtuska (śmiertelnie postrzelony w głowę). Sygn. Zg. 17/1947 [4/449].

Mukosiej Stefan – syn Łukasza i Dominiki (z d. b.d.), ur. w 1909 r. we wsi Świsłoczany, gm. Gródek, zam. b.d. 19.V.1941 r. wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front. 25.VI.1941 r. pełnił konny zwiad pomiędzy Grajewem, a Osowcem – wówczas to został zabity niemieckim pociskiem artyleryjskim. Sygn. Zg. 698/1947 [4/1113].

Muliński Antoni Ignacy – syn Karola i Walerii (z d. Sękowska), ur. 4.VI.1897 r. w Kołaczycach, pow. Jasło, zam. Białystok, kapitan 42 PP w Białymstoku. W chwili wybuchu wojny wyruszył z pułkiem na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej (przesyłał listy z Szepietówki[541], a następnie z obozu w Starobielsku – ostatni

[539] Użur – miasto w azjatyckiej części Rosji.
[540] Józef Mróz był wyznania rzymskokatolickiego, ochrzczony w 1908 r. w kościele parafialnym w Knyszynie.
[541] Szepietówka – miasto leżące w obwodzie chmielnickim (Ukraina), w 1939 r. władze sowieckie założyły tam jeden z obozów zbiorczych dla polskich jeńców wojennych.

pochodził ze stycznia 1940 r.), brak dalszych informacji o jego losach[542]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 33 z 4.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1943 r. Sygn. Zg. 399/1947 [4/824].

Multan Edward – syn Mikołaja i Zofii (z d. b.d.), ur. 8.XII.1902 r. w Choroszczy, zam. Białystok. W 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie w charakterze zakładnika, osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach (wg domysłów świadków, prawdopodobnie został rozstrzelany wraz z innymi zakładnikami w okolicach Grabówki). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 554/1947 [4/972].

Mursztejn Ester Gołda – z d. Prypsztejn, córka Szmula Michela i Rejzli (z d. Webman), ur. w 1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. Po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku, zastrzelona przez patrol na ul. Brzozowej (VI.1941 r.). Sygn. Zg. 15/1948 [4/2631].

Mursztejn Szejna – z d. Mursztejn, córka Mejera i Ester Gołdy (z d. Prypsztejn), ur. w 1931 r. w Białymstoku, zam. tamże. Po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku (tj. 27.VI.1941 r.) została zastrzelona przed swoim domem na ul. Brzozowej. Sygn. Zg. 3/1948 [4/2619].

Murziński Bronisław – syn Macieja i Doroty (z d. Broś), ur. 20.IX.1918 r. we wsi Milewskie, gm. Kalinówka, zam. tamże. 4.V.1941 r. powołany do Armii Czerwonej, następnie służył w 10 Pułku Dragonów[543] 1 Dywizji Pancernej (gen. St. Maczka). 2.X.1944 r. zginął w czasie walk pod Bosch Heide (Belgia), tam też pochowany[544]. Sygn. Zg. 223/1947 [4/650].

Musiał Bronisław – syn b.d., ur. w 1907 r., zam. b.d. W 1939 r. powołany do Wojska Polskiego i skierowany na front, brak dalszych informacji o jego losach (w październiku 1944 r. żona otrzymała z Lublina paczkę zawierającą jego ubranie i rzeczy osobiste – prawdopodobnie zginął w KL Lublin). Sąd postanowił o ogłoszeniu w MP informacji o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 81/1947 [4/509].

Musiatowicz Józef – syn Michała i Joanny (z d. Ścibor), ur. 24.III.1908 r. we wsi Klementowice, pow. Puławy, woj. lubelskie, zam. Słonim, zawodowy sierżant WP. Brał czynny udział w działaniach wojennych kampanii wrześniowej, następnie służył w polskich

[542] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Muliński Antoni, ur. 4.VI.1897 r. w Kołaczycach, kpt. 42 PP, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Piatichatkach (Charków, Ukraina), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 3.III.2011 r.).

[543] 10 Pułk Dragonów powstał 1.VII.1938 r. w Rzeszowie jako dywizjon rozpoznawczy 10 Brygady Kawalerii i w jej ramach brał udział w kampanii wrześniowej. Następnie odtworzony na Zachodzie: sformowany 18.VIII.1942 r. na terenie Szkocji 10 Oddział Rozpoznawczy stał się zalążkiem 10 Batalionu Dragonów, który następnie został przeorganizowany na 10 Pułk Dragonów (18.III.1944 r.). 2.X.1944 r. pułk walczył pod Noord Bosch. Obecnie jego tradycje kontynuuje 10 batalion zmechanizowany Dragonów – informacje zaczerpnięte z oficjalnej strony 10 Brygady Kawalerii Pancernej im. Gen. Broni St. Maczka (www.10bkpanc.sow.mil.pl, 07.02.2008 r.).

[544] Patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 199.

formacjach wojskowych w Egipcie, zginął 15.V.1944 r. w Qassasin (Egipt), pochowany na cmentarzu wojskowym w Tel-El-Aebir (nr grobu 8 Plot 5.T. Row L.)[545]. Sygn. Zg. 228/1950.

Muszyński Jakub – syn Jerzego i Dominiki (z d. Rożko), ur. 22.VIII.1905 r. w Gródku, gm. Gródek, zam. tamże, robotnik. W 1941 r. powołany do Armii Czerwonej, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Gródku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 145/1950.

Muszyński Wacław – syn Józefa i Anny (z d. Żmudzka), ur. 13.IV.1919 r. w Rumejkach, gm. Juchnowiec, zam. Białystok. 22.IV.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, następnie służył w formowanych na Wschodzie polskich formacjach wojskowych [2 PP]. 22.X.1944 r. zginął w walce z oddziałami niemieckimi, pochowany w Markach pod Warszawą [wg innych źródeł miał on zginąć w okolicach Marek, pochowany został natomiast na Cmentarzu Wojskowym w Warszawie, tzw. Powązkach Wojskowych][546]. Sygn. Zg. 263/1948 [4/2871].

[545] Dane dotyczące daty i miejsca zgonu oraz topografia pochówku określone na podstawie odpisu pisma PCK Zarząd Główny w Warszawie z 29.V.1948 r.; ASG, Sygn. Zg. 228/1950, k. 3; patrz też: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 199.
[546] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „A-M”*, Pruszków 1995 r., s. 396.

N

Nakoneczny/Nakonieczny Franciszek – syn Jana i Lucji (z Puszkarenków), ur. w 1901 r. w Sidorowie, pow. kopyczyniecki, woj. tarnopolskie (obecnie Ukraina, obw. tarnopolski), zam. Białystok. We wrześniu 1939 r. zmobilizowany do WP (służył w stopniu plutonowego) i wysłany na front, pod Wilnem jego oddział został rozbrojony przez Armię Czerwoną – brak dalszych informacji o jego losach[547]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 93/1948 [4/2707].

Nalewajko Heronim – syn Leona i Anny (z d. Mazur), Polak, ur. 1.IV.1908 r. w Starosielcach, zam. tamże, pracownik warsztatów kolejowych w Starosielcach. 7.X.1941 r. aresztowany (wraz z innymi kolejarzami) przez władze niemieckie i wywieziony w kierunku Nowosiółek – brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. Min. Spr. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Starosielce ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 388/1947 [4/813].

Naliwajko Aleksander – syn Prokopa i Dominiki (z d. Basińska), Polak, ur. 28.XII.1914 r. w Skroblakach, gm. Gródek, zam. Kleosin. We wrześniu 1940 r. powołany do Armii Czerwonej, przydzielony do „186 Pułku Połockiego Zapasowego" (?). Zachorował i został przewieziony do szpitala wojskowego w Witebsku, gdzie najprawdopodobniej zmarł (1940 r.). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Bacieczki ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 13/1948 [4/2629].

Naliwajko Jan – syn Andrzeja i Agrypiny (z d. Jankiewicz), ur. 15.IV.1900 r., zam. b.d. W czasie powszechnej mobilizacji 1939 r. (prawdopodobnie 24.VIII.1939 r.) powołany do WP i wysłany na front. Naoczny świadek zeznał: „...*Przydzielono go* [J.Naliwajko – przyp. autora] *jako furażowego do 18 dyw. piechoty. Po rozbiciu oddziału naszego przez Niemców pod Czerwonym Borem, Niemcy łapali uciekających w popłochu naszych żołnierzy gromadząc ich na placu w Zambrowie. Było to około 15-go września 1939 r. W liczbie znalazł się Jan Naliwajko i ja. Nocą Niemcy otoczyli nas karabinami maszynowymi i kazali leżeć. Zaznaczono, że kto się podniesie, zostanie zabity. W pewnej chwili powstał wśród nas popłoch, ponieważ ktoś puścił wieść, że za chwilę rozpocznie się natarcie jakichś polskich oddziałów. Cały szereg polskich oddziałów poderwało się w przerażeniu i w tym momencie Niemcy zgodnie z zapowiedzią otworzyli do nas ogień. W wyniku salwy padło szereg osób, między innymi znajdujący się w pobliżu mnie Jan Naliwajko, który także miał nieostrożność podnieść się*..."[548] Sygn. Zg. 358/1948 [4/2961].

Narbutt Józef – syn Aleksandra i Marii (z d. Kulikowska), ur. 13.III.1908 r. w Pińsku. 12.VII.1943 r. aresztowany w Augustowie przez niemieckie władze okupacyjne, osadzony

[547] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Nakonieczny Franciszek, ur. w 1901 r., st. posterunkowy (lub plutonowy) Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja) – jednakże nie udało się jednoznacznie ustalić, czy jest to ta sama osoba; patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 3.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 274.
[548] ASG, Sygn. Zg. 358/1948 [4/2961], k. 2 i 2v.

w więzieniu w Grodnie, prawdopodobnie rozstrzelany 21.VII.1943 r. (wraz z 70 innymi więźniami). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku, ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 27/1948 [4/2642].

Narewski Gabriel – syn Jana i Rozalii/Natalii (?) (z d. b.d.), ur. w 1900 r. w Supraślu, zam. tamże. W 1933 r. brał czynny udział w akcji strajkowej przemysłu leśnego (należał do kierownictwa strajkowego w Supraślu), w obawie przed odpowiedzialnością uciekł z kraju – przebywał na terytorium ZSRR (w nielegalnym przekroczeniu granicy pomogła mu Komunistyczna Partia Zachodniej Białorusi, której był członkiem). W Związku Radzieckim skierowany został do pracy w zakładach przemysłu ciężkiego w Swierdłowsku[549] (pracował w wydziale rachunkowym). Od 1935 r. brak jakichkolwiek wiadomości o jego losach. Opublikowano w MP Nr 46 z 8.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Supraślu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1945 r. Sygn. Zg. 110/1948 [4/2724].

Naruszewicz Antoni – syn Michała i Michaliny (z d. Bojdan), ur. 12.IV.1899 r. w Lidzie (obecnie Białoruś), zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka). 23.VIII.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i jeszcze tego samego dnia rozstrzelany w okolicach Czarnego Bloku (przystanek kolejowy w gm. Wasilków). Sygn. Zg. 312/1949 [2/5537/2007].

Naumczyk Edward – syn Wincentago i Anny (z d. Żuk), ur. w 1879 r., zam. b.d., pracownik PKP w Białymstoku (zwrotniczy). W lipcu 1944 r. ciężko ranny w czasie pełnienia obowiązków służbowych na stacji kolejowej w Sokółce (przygnieciony szafą/kasą ogniodporną), przewieziony do szpitala kolejowego w Białymstoku, gdzie zmarł 4.VII.1944 r. Sygn. Zg. 67/1947 [4/495].

Nawrocki Wacław – syn Benedykta i Józefy (z d. Szulc), ur. 24.II.1897 r. w Katarzynowie, zam. Michałowo, w latach 1933-1940 był nadleśniczym w Michałowie. 30.III. 1940 r. próbował dostać się do brata w Wilnie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 487/1948 [4/3088].

Nejfeld Gerard – syn Michała i Aleksandry (z d. Kudylanek), ur. 24.IX.1909 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1944 r. powołany do wojska, brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi. Zginął na froncie 17.IV.1945 r., pochowany „z oddaniem honorów wojskowych w majątku Gudeu przy szosie Königsberg – Berlin". Sygn. Zg. 84/1947 [4/512].

Neochowicz Małka – z d. Farberowicz, córka Chaima i Frumy (z d. Saper), ur. w 1888 r. w Zabikowie, gm. Szumowo, zam. Zambrów. W 1941 r. przeniosła się wraz z rodzeństwem z Zambrowa do Białegostoku. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, zastrzelona 5.IX.1941 r. przy próbie ucieczki z wydzielonej części miasta. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa: Małki Neochowicz, Josela Farberowicza oraz Szejny Kotowicz z Farberowiczów (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 479/1947 [4/900].

[549] Swierdłowsk – obecnie Jekaterynburg, miasto w azjatyckiej części Rosji.

Niedziołko Konstanty – syn Władysława i Marianny (z Siemionków), ur. 18.XII.1913 r. we wsi Wroceń, gm. Jaświły (obecnie gm. Goniądz), pow. Białystok, zam. tamże. W 1939 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego i wcielony do 3 plutonu, 5 kompanii 42 pułku piechoty w Białymstoku. Wraz z oddziałem skierowany na front w okolice Łomży, zginął we wrześniu 1939 r. w czasie walk pod Nowogrodem. Sygn. Zg. 94/1947 [4/522].

Niedźwiedzki Neljusz – syn Antoniego i Aleksandry (z d. b.d.), ur. 25.XI.1886 r. w Kobryniu (obecnie Białoruś), zam. Białystok, pracownik biurowy Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku. 26.XII.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 379/1948 [4/2982].

Niedźwiedź Michał – syn Bazylego i Nadziei (z d. Sidoruk), ur. 19.II.1925 r. w Nowej Woli, gm. Michałowo, zam. b.d., funkcjonariusz Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa w Białymstoku. Zginął 15.XII.1946 r. w trakcie pełnienia obowiązków służbowych w okolicach Hornowszczyzny, pow. Siemiatycze. W aktach znajduje się odpis raportu nr 15 „*z archiwum Kreta*", w którym czytamy: „*Dnia 15.XII.1946 r. przyjechało U.B. z Białegostoku, sześciu po cywilnemu byli w Hornowie, Choroszczewie, potym przejeżdżali koło Horonowszczyzny w stronę Zurobic, „Kret" ich zaatakował. Jednego złapał i zabrali 3 P.P.Sza, 1 dych. sowiecki, a reszta uciekła.* [podpisano] „*Borowik*""[550] Uczestnik w/w wydarzeń (funkcjonariusz WUB) zeznał: „*W dniu 15 grudnia 1946 r. byłem w akcji wraz z 6 kolegami w miejscowości kol. Gornowszczyzna przeciwko bandom. Gdy przejeżdżaliśmy przez las napędziła na* [nas] *furmanka, z której wyskoczyło kilka osobników i skierowali broń w naszą stronę, co spowodowało, że kilku z naszych, a mianowicie Niedźwiedź również udali się do lasu, ażeby mieć lepszy punkt do obszczału. Po wykończeniu akcji ja już Niedźwiedzia nie widziałem. W czasie ujawniania się band, byłem przy tej akcji i gdy do naszego punktu przyszedł osobnik, którego ja raniłem, na moje zapytanie o Niedźwiedzia powiedział, że został zastrzelony przez dowódcę bandy „Kreta". Ja później pytałem się „Kreta", który również ujawnił się, który potwierdził fakt zastrzelenia Niedźwiedzia przez bandę...*"[551] Inny świadek zeznał: „*Opowiadał mi Król Stanisław* [ps. „Kret"], *że dnia 15.XII.46 r. spotkał się na kol. Hornowszczyzna z prac. U.B.P. gdzie jednego wziął do niewoli, prac. ten początkowo uciekał lecz potem stanął i poddał się dla „Kreta", który go gonił, a po wzięciu do niewoli Król Stanisław ps. „Kret" i Kulczakiewicz* (?) *Jan ps. „Roch" zabrali w/w prac. ze sobą...*"[552]. Dodatkowo w aktach znajdują się dwa powiadomienia o śmierci wystawione przez MBP WUBP w Białymstoku z 22.IX.1947 r. i 24.IX.1947 r. Sygn. Zg. 528/1947 [4/946].

Niemotko Bronisław – syn Adama i Józefy (z d. Klepacka), Polak, ur. 21.I.1905 r. we wsi Dutki, gm. Kalinówka, zam. b.d. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego i skierowany na front [służył w stopniu szeregowego w 42 PP w Białymstoku][553]. W czasie działań wojennych został ranny, następnie pod Czerwonym Borem dostał się do niewoli niemieckiej. Wysłany na roboty przymusowe do gospodarstwa rolnego na terenie Niemiec

[550] ASG, Sygn. Zg. 528/1947 [4/946], k. 3 (w cytowanym fragmencie zachowano oryginalną pisownię).
[551] Tamże, k. 9 – 10.
[552] Tamże, k. 2v.
[553] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 256.

(1940 r.), gdzie zachorował i zmarł 23.VI.1941 r. (Tilsit, Prusy[554]). Sygn. Zg. 170/1947 [4/598].

Niemotko Jan – syn Szczepana i Marianny (z d. Grygo), ur. b.d., zam. b.d. 21.IX.1923 r. zmarł i został pochowany na cmentarzu parafialnym w Kalinówce, pow. Białystok – akt zgonu zaginął w czasie II WŚ. Wnioskodawczyni wycofała wniosek – postępowanie umorzono. Sygn. Zg. 576/1948 [4/3175].

Niepłotnik Etla – z d. Kuropatwa, córka Icka i Rochli (z d. Lew), ur. w 1898 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez władze niemieckie w białostockim getcie, tam też zastrzelona 8.II.1943 r. – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 317/1948 [4/2921].

Nieścierowicz Jan – syn Jana i Pauliny (z d. Kowalewska), Polak, ur. 4.VI.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże. 20.V.1944 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 6.VII.1944 r. wywieziony do obozu koncentracyjnego Groß – Rosen, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 439/1948 [4/3042].

Niewiarowski Ksawery – syn Juliana i Franciszki (z d. Szleszyńska), ur. w 1884 r. w majątku Szpakowo, gm. Kalinówka, pow. Białystok, zam. tamże. 29.X.1939 r. zmarł śmiercią naturalną w majątku Szpakowo, pochowany na cmentarzu parafialnym w Goniądzu. Sygn. Zg. 64/1947 [4/492].

Nikitin Maksymilian – syn Łukasza i Olgi (z d. Krawiec), ur. 17.VIII.1896 r. w Kaliszu, zam. Niewodnica Kościelna, nauczyciel rolnictwa w Państwowej Gminnej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Niewodnicy Kościelnej. 11.VI.1945 r. uprowadzony z własnego mieszkania przez nieznanych sprawców i prawdopodobnie zamordowany. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Barszczewo ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 548/1947 [4/966].

Niziński Henryk – syn Stanisława i Zofii (z d. Chabrowska), ur. 27.XI.1900 r. w Warszawie, zam. Białystok. 1.VI.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach (23.VII.1943 r. odesłano rodzinie rzeczy aresztowanego). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 23.VII.1943 r. Sygn. Zg. 661/1947 [4/1077].

Noachowicz Estera – z d. Kadłubowska vel Kadłubik, córka Abrama Arona i Chai (z d. Juchlewska), ur. w 1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona została w getcie, zmarła 10.VIII.1942 r. w wyniku epidemii tyfusu, pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 138/1947 [4/566].

[554] Tilsit – właściwie Tylża (nazwa niemiecka funkcjonowała do 1946 r.), miasto w obwodzie kaliningradzkim (obecnie – Sowieck).

Noiszewski Adolf – syn Franciszka i Felicji (z d. Cichocka), ur. 17.I.1906 r. we wsi Świętochów Stary, pow. radzymiński, zam. Czarna Wieś (Czarna Białostocka). 29.IX.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i wywieziony do obozu koncentracyjnego Majdanek (KL Lublin). W kwietniu 1944 r. przewieziony do obozu Groß – Rosen, gdzie zachorował na tyfus – w maju 1944 r. przeniesiony do szpitala obozowego, brak dalszych informacji o jego losach. Brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 187/1948 [4/2798].

Nordwind Elka – z d. Kacenelenbogen, córka Efroima i Rywki (z d. b.d.), ur. 10.V.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie, tam też zastrzelona 5.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Elki oraz jej brata Lejba Kacenelenbogena – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 47/1949 [2/5281/2007].

Nowak Stefania – z domu Piotrowska, córka Michała i Heleny (z d. b.d.), ur. w 1909 r., zam. Białowieża. W 1940 roku, jako żona nadleśniczego z terenów Hajnówki, aresztowana przez NKWD. Razem z całą strażą leśną wywieziona w głąb ZSRR, podczas przeładunku na stacji w Baranowiczach, podjęła próbę ucieczki, za co została skazana na 5 lat przymusowych robót w Maryńsku (?) k. Nowosybirska. Dalsze jej losy nie są znane – Stefania Nowak była wówczas schorowana dlatego też przypuszczać należy, iż nie wytrzymała trudów odbywanej kary. Sąd Grodzki w Białymstoku zalecił opublikowanie w MP Nr 97 z 28.IX.1946 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Sygn. Zg. 95/1946 [4/371].

Nowakowski Józef – syn Jana i Heleny (z d. Łukaszewicz), ur. 4.XII.1891 r. w „powiecie sejneńskim", zam. Białystok, sekretarz administracyjny Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku. 30.IV.1943 r. aresztowany (w charakterze zakładnika) przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 13.V.1943 r. (w grupie 25 więźniów) rozstrzelany w Nowosiółkach pod Białymstokiem. Sygn. Zg. 132/1948 [4/2745].

Nowicki Jan – syn Juliana i Józefy (z Bucków), ur. 7.II.1915 r. w Nowinach Kasjerskich (gm. Knyszyn), zam. Knyszyn (?). 28.II.1946 r. wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku skazany na śmierć przez powieszenie, wyrok wykonano 6.III.1946 r. w więzieniu w Białymstoku. W aktach znajduje się oryginał zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości – Gabinet Ministra, Wydział Ułaskawień (pismo L.Dz. G.M.U. 8800/49 z 12.VII.1949 r.). Sygn. Zg. 255/1949 [2/5484/2007].

Nowik Aleksander – syn Juliana i Marii (z d. Tolkacz), ur. 9.IX.1911 r. w Brzostowicach, woj. białostockie, zam. Białystok, kierowca w Wojewódzkim Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku. 26.II.1945 r. został wysłany służbowo motocyklem do Łomży, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. Min. Spr. (dodatek „Obwieszczenia Publiczne" Nr 7 z 16.II.1948 r.) ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się pismo z Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku informujące o uprowadzeniu A. Nowika (4.IV.1947 r.). Sygn. Zg. 88/1947 [4/516].

Nowik Chaim – syn Izraela i Szewy (z d. b.d.), ur. 5.XI.1872 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie,

gdzie zginął 12.VII.1941 r. w czasie akcji rozstrzeliwania ukrywających się Żydów[555], pochowany na cmentarzu przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 402/1947 [4/827].

Nowik Genia – z d. Lifszyc, córka Mowszy Judy i Estery (z d. Biełous), ur. w 1886 r. w Białymstoku, zam. tamże. 2.VII.1942 r. zginęła w Warszawie z rąk żołnierzy niemieckich. Sygn. Zg. 60/1947 [4/488].

Nowik Genia – z d. Szapiro, córka Judela i Esfiry (z d. Mandelbaum), ur. 15.VI.1876 r., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w getcie białostockim, gdzie została zastrzelona w dniu 12.VII.1941 r.[556], pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 386/1947 [4/811].

Nowik Jan – syn Szymona i Marii (z d. Siemieńczuk), ur. 15.I.1906 r. w Starej Łuplance, gm. Michałowo, zam. tamże. 7.IV.1943 r. (wraz z dwoma innymi mieszkańcami Łuplanki Starej) został aresztowany przez Gestapo (powodem aresztowania była domniemana działalność partyzancka), do 23.VIII.1943 r. przebywał w więzieniu w Białymstoku. Następnie przewieziony do KL Lublin, gdzie pozostawał do kwietnia 1944 r. – stamtąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Naoczny świadek zeznał: „*...Jan Nowik pracował w Oświęcimiu przy rozbiórce pobitych samolotów i przy pracy złamał jakąś ważną rzecz. Policzono mu to za sabotaż i zbito go tak silnie, że w ciągu doby zmarł. Było to 27 sierpnia 1944 r. w Oświęcimiu.* [...] *Gdy go bili to widziałem, gdyż bili go w obecności całego pola – po zbiciu był zupełnie bezwładny...*”[557] Pozostali dwaj aresztowani razem z Janem Nowikiem również przebywali w więzieniu w Białymstoku i we wspomnianych obozach – przeżyli, dzięki czemu mogli złożyć zeznania w toczącym się postępowaniu. Sygn. Zg. 92/1949 [2/5326/2007].

Nowik Jewsiej – syn Fajwela vel Pawła i Sofji vel Soni (z d. b.d.), ur. b.d. W czasie niemieckiej okupacji Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, zastrzelony 15.VIII.1943 r. podczas likwidacji getta. Brat Cecylii Jossem (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 183/1948 [4/2794].

Nowik Małka – z d. Nowik, córka Chaima i Geni (z d. Szapiro), ur. 10.II.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, 12.VII.1941 r. Niemcy prowadzili akcję sprawdzania mieszkańców getta rozstrzeliwując wszystkich, którzy chowali się przed kontrolą – w ten sposób rozstrzelana została Małka Nowik wraz z rodziną[558]. Sygn. Zg. 385/1947 [4/810].

Nowinzon Rywa – z d. Kruszewska, córka Jakuba i Diny (z d. Goldsztejn), ur. w 1888 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, zastrzelona 18.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta, pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 331/1947 [4/757].

---

[555] Nowik Chaim nie mógł przebywać w białostockim getcie, gdyż wg informacji zawartych we wniosku zginął 12.VII.1941 r., getto natomiast zostało utworzone z dniem 1.VIII.1941 r. (ewentualnie błędna jest podana we wniosku data zgonu).
[556] Podobnie jak w przypadku Chaima Nowika, podana data zgonu w połączeniu z okolicznościami śmierci budzi pewne wątpliwości (patrz wyżej).
[557] ASG, Sygn. Zg. 92/1949 [2/5326/2007], k. 6.
[558] Analogicznie jak w przypadku jej rodziców, podane we wniosku dane zawierają podobne nieścisłości – porównaj: Nowik Chaim, Nowik Genia.

Nowis Jan – syn Pawła i Katarzyny (z d. Związek), zam. Białystok. 12.III.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR. Zwolniony z niewoli, nie mogąc powrócić do Białegostoku zamieszkał u swojej siostry w mieście Tutajew (Rosja). 3.V.1945 r. zmarł w w/w miejscowości na udar serca. Sygn. Zg. 52/1946 [4/329].

Nowokolska Pola – z d. Klebańska, córka Szlomy i Fejgi (z d. Szwarc), ur. 19.IV.1906 r., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zginęła 6.II.1943 r. – zastrzelona na ul. Kupieckiej. Sygn. Zg. 683/1947 [4/1098].

Noworyta Ludwik – syn Wojciecha i Agnieszki (z d. Dziuba), ur. 6.II.1890 r. w Dąbrowie Górniczej (w części dokumentów jako miejsce urodzenia wymienia się Będzin), zam. Białystok, st. przodownik Policji Państwowej. [W czasie działań wojennych I WŚ służył w 1 Pułku Piechoty Legionów, w 1920 r. wraz z wojskiem przybył do Białegostoku i tam zamieszkał. W okresie międzywojennym pracował w III Komisariacie Policji (na ul. Mickiewicza) – należał do Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowego Koła Policyjnego Nr 6, szkolił również tzw. „zieloną policję" (przygotowywał młodych cywili do obrony przeciwgazowej).][559] W chwili wybuchu II WŚ zmobilizowany do wojska i wysłany na front, brał udział w walkach z oddziałami niemieckimi pod Czerwonym Borem. Prawdopodobnie ewakuowany przed zbliżającym się frontem w kierunku wschodniej granicy Polski – ostatni raz widziany 18.IX.1939 r. w okolicach Wilna, gdzie po złożeniu broni przedstawicielom władz radzieckich, został wzięty do niewoli. Przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie (skąd 13.III.1940 r. przesłał kartę pocztową) – brak dalszych informacji o jego losach[560]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 115/1949 [2/5349/2007].

[559] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 175.
[560] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Ludwik Noworyta, ur. 6.II.1890 r. w Dąbrowie, przodownik Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 28.IX.2010 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 274.

O

Obuchowski Antoni – syn Konstantego i Rozalii (z d. Domańska), ur. 10.I.1896 r. w Knyszynie, zam. Białystok. 11.IX.1944 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front [służył jako chorąży w 40 Pułku Artylerii Lekkiej][561]. Naoczny świadek zeznał: *„...Razem z Antonim Obuchowskim powołani zostaliśmy do wojska w 1944 r., ja służyłem w 15 Samodzielnym Batalionie Sanitarnym. W dniu 26 kwietnia 1945 r. Obuchowski Antoni jako ranny ciężko został dostarczony do naszego Batalionu Sanitarnego, następnie nastąpił odwrót wojsk naszych i ranni zostali odtransportowani na tyły frontu samochodami sanitarnymi. W czasie tym Niemcy na tyłach urządzili zasadzkę i spalili samochody i w nich rannych. Spalony został i Antoni Obuchowski...”*[562]. [Zmarł 5.V.1945 r. w m. Horka, pochowany na cmentarzu w Zgorzelcu.][563] Z powodu braku jednoznacznych dowodów śmierci, Sąd zlecił opublikowanie w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 592/1948 [4/3191].

Odyniec Eugeniusz – syn Piotra i Zofii (z d. Kamińska), ur. 22.XI.1915 r. w Kuszwie, gub. permska (obecnie obwód swierdłowski, Rosja), zam. Starosielce, st. plutonowy podchorąży. 24.VIII.1939 r., jako rezerwista, zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front. Zginął 11.IX.1939 r. w czasie walk w okolicach Nowogrodu. Sygn. Zg. 296/1948 [4/2900].

Ogrodniczek Tadeusz – syn Władysławy (z d. Ogrodniczek), ur. 9.IX.1924 r. w Białymstoku, zam. tamże. W październiku 1944 r. powołany do wojska i wysłany na front, 26.IV. 1945 r. zginął w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Drezna. Sygn. Zg. 129/1948 [4/2742].

Ogrodnik Bolesław – syn Bolesława i Teofilii (z d. Staluszczyk/Stalończyk (?)), ur. 10.II.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże, zawodowy podoficer 14 DAK w Białymstoku. W czasie kampanii wrześniowej brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi, po kapitulacji WP wrócił do Białegostoku. 4.XI.1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Następnego dnia (tj. 5.XI.1942 r.) wraz z 25 innymi osobami rozstrzelany na dziedzińcu więzienia, pochowany w więziennym ogrodzie. 5.XI.1944 r. zwłoki ekshumowano ze zbiorowej mogiły i złożono na Cmentarzu Wojskowym w Białymstoku (Zwierzyniec). Sygn. Zg. 742/1947 [4/1157].

Ogrodnik Stefan – syn Kazimierza i Marii (z d. b.d.), ur. w 1904 r. we wsi Ogrodniczki, gm. Juchnowiec, zam. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 328/1948 [4/2932].

---

[561] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „N-Z”*, Pruszków 1995 r., s. 20; Chodzi tu o sformowany jesienią 1944 r. w Olmontach (pow. Białystok) 40 PAL (LWP), pułk wchodził w skład 9 Drezdeńskiej Dywizji Piechoty 2 Armii Wojska Polskiego.
[562] ASG, Sygn. Zg. 592/1948 [4/3191], k. 6v.
[563] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „N-Z”*, Pruszków 1995 r., s. 20.

Okoń Icko – syn Abrama i Dwejry (z d. Top), ur. w 1884 r. w Brańsku, zam. Białystok. Zmarł śmiercią naturalną 10.VIII.1941 r. Sygn. Zg. 319/1948 [4/2923].

Okuń Berko – syn Welwela i Fejgi (z d. Wolf), ur. 10.XII.1890 r. w Krynkach, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w zamkniętej, wydzielonej dla ludności żydowskiej części Białegostoku. Zastrzelony 20.I.1943 r. podczas akcji likwidacyjnej getta w Białymstoku (zastrzelony ze wszystkimi innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Ciepłej 18). Wspólna teczka aktowa dla Berko Okunia, jego żony Symy Okuń, oraz rodziny Symy: Calko Wolfa i Rywki Wolf (rodzice), Fiszela Wolfa (brat), Merki Goz (ciotka, siostra Rywki Wolf) i Szejny Goz (siostra cioteczna Symy, córka Merki) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 215/1948 [4/2824].

Okuń Syma – z d. Wolf, córka Calki i Rywki (z d. Kaganowicz), ur. 30.I.1892 r. w Krynkach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zastrzelona 20.I.1943 r. (zastrzelona wraz z innymi ukrywającymi się w schronie przy ul. Ciepłej 18). Wspólna teczka aktowa dla Symy Okuń, jej męża Berko Okunia, jej rodziców: Calko Wolfa i Rywki Wolf, jej brata Fiszela Wolfa oraz ciotki – Merki Goz (siostra Rywki), córki Merki: Szejny Goz – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 215/1948 [4/2824].

Okurowski Feliks – syn Jana i Konstancji (z d. Dziejma), ur. 9.XI.1912 r. we wsi Klepacze, gm. Bacieczki (obecnie gm. Choroszcz), pow. Białystok, zam. tamże. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do 25 pułku saperów w Grodnie (?), 1.IX.1939 r. przesłał list z miejsca stacjonowania. Na początku września 1939 r. pułk walczył pod Częstochową, następnie wycofał się w kierunku Zamościa, gdzie został rozbrojony przez wojska niemieckie. W trakcie przemarszu wziętych do niewoli żołnierzy polskich, Feliks Okurowski został zastrzelony za wystąpienie z kolumny maszerujących (zginął 23.IX.1939 pod Zamościem, na szosie w kierunku Lublina). Sygn. Zg. 153/1947 [4/581].

Olchowik Jan – syn Adolfa i Albiny (z d. Szymańska), ur. 29.VIII.1919 r. we wsi Studzianki, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Wasilków), zam. tamże. 24.IV.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej, następnie przydzielony do formowanych na wschodzie polskich formacji wojskowych (z zeznań świadków wynika, że aby przejść do WP musiał zmienić nazwisko na Bolesław Olszewski). Brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi – zginął na polu chwały 23.IV.1945 r. (w chwili śmierci pozostawał w stopniu plutonowego), pochowany w pow. Birkenwerder (Niemcy), przy szosie łączącej Wandlitz z Wezikendorf (?). W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Wydział Wojskowy Starostwa Powiatowego w Białymstoku (pismo Nr Wojsk. I/80 z 17.VII.1945 r.). Sygn. Zg. 290/1948 [4/2894].

Olechniejuk Mikołaj – syn Andrzeja i Katarzyny (z d. b.d.), ur. w 1881 r. we wsi Humieniki, pow. Słonim (obecnie Białoruś, obwód grodzieński), zam. b.d. Zmarł nagle 12.II.1943 r. w Słonimiu, tam też pochowany. Sygn. Zg. 383/1947 [4/808].

Oleszczuk Bolesław – syn Włodzimierza i Bronisławy (z d. Groczkowska), ur. 21.VII. 1917 r. w Wilnie, zam. tamże (?), były pilot WP. We wrześniu 1941 r. aresztowany przez żołnierzy niemieckich (zatrzymany w Wilnie) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 555/1948 [4/3155].

Oleszkiewicz Kazimierz – syn Feliksa i Walerii (z d. Dubieniecka), ur. 8.IV.1876 r. w m. Kobryń, zam. Wińcze (?), pow. Drohiczyn, pracownik Izby Skarbowej w Wińcze. W kwietniu 1940 r. aresztowany przez wojska radzieckie i osadzony w więzieniu w Drohiczynie. Wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 12 z 1.XI.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 245/1947 [4/672].

Olgierd Witold – syn Kazimierza i Marii (z d. Skirmunt), ur. w 1916 r. w Starych Trokach, pow. Wilno (obecnie Litwa), zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej pełnił funkcję strażnika w białostockim więzieniu, 28.VII.1943 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w tymże więzieniu. Po miesiącu (tj. 28.VIII.1943 r.) rozstrzelany w okolicach Zielonej, tam też pochowany w zbiorowej mogile. Naoczny świadek zeznał: „*...W dniu 28 sierpnia 1943 roku osobiście byłam pod więzieniem, chcąc zobaczyć się z bratem moim, który razem z Olgierdem był uwięziony. Wówczas widziałam na własne oczy przez otwór w parkanie jak niemcy wyprowadzali więźniów w bieliźnie i pchali do auta. Pomiędzy więźniami poznałam Olgierda Witolda również w bieliźnie, popychanego przez niemca do tegoż auta. Widziałam również jak niemcy z łopatami wsiedli do tegoż auta i wówczas auto to wyjechało z podwórza więzienia i powiozło więźniów szosą do Zielonej na miejsce stracenia. Wówczas wyszedł brat mój oznajmiając mi, abym powiedziała żonie Olgierda, że jej mąż został wywieziony na rozstrzał...*”[564] Sygn. Zg. 459/1948 [4/3062].

Olian Izaak – syn Chajkiela i Tauby (z d. Kagan), ur. 6.I.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelony 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji getta w Białymstoku. Pochowany na cmentarzu przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 85/1947 [4/513].

Olszaniecki Kazimierz Piotr – syn Stefana i Heleny (z d. Szelowska), ur. 9.II.1902 r. w Dukli, pow. Krosno, zam. Białystok (od 1.IX.1936 r.), nauczyciel Szkoły Powszechnej Nr 10 w Białymstoku. 17.III.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w obozie koncentracyjnym w Litomierzycach (Czechy), tam też ciężko zachorował na płuca. Po zakończeniu działań wojennych wysłany do sanatorium w Tuchomericach k. Pragi, gdzie zmarł 26.VI.1945 r. Sygn. Zg. 143/1948 [4/2755].

Olszewski Józef – syn Józefa Antoniego i Teodory Pauliny (z d. Lang), ur. 16.I.1896 r. w Warszawie, zam. Śniadowo (?), funkcjonariusz (posterunkowy) Policji Państwowej w Śniadowie (pow. łomżyński). W chwili wybuchu II WŚ ewakuowany wraz z innymi funkcjonariuszami do Białegostoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 205/1948 [4/2814].

Olszewski Piotr – syn Konstantego i Katarzyny (z d. Bryczkowska), ur. 8.XII.1899 r. w Supraślu, zam. tamże. 2.X.1941 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Supraślu ogłoszenia o wszczęciu postępowa-

[564] ASG, Sygn. Zg. 459/1948 [4/3062], k. 5 – 5v (w cytowanym fragmencie zachowana została oryginalna pisownia).

nia o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 471/1948 [4/3074].

Olszewski Romuald – syn Edwarda i Marii (z d. Krasowska), Polak, ur. 20.X.1909 r. w Białymstoku, zam. tamże. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP, stacjonował w Grodnie („Piechota, Łączność, 29 Dywizja"). Przed 1.IX.1939 r. przesłał pocztówkę z garnizonu – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 9 z 27.II. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 562/1947 [4/980].

Olszewski Tadeusz – syn Jana i Walerii (z d. Perłowska), ur. 14.IV.1912 r. w Goniądzu, zam. Goniądz. Od 2.XI.1935 r., jako zawodowy kapral (plutonowy), pełnił czynną służbę w Kompanii Telegraficznej 29 Dywizji Piechoty w Grodnie. W momencie wybuchu wojny wysłany wraz z dywizją w okolice Piotrkowa Trybunalskiego. 4.IX.1939 r. przemieszczającą się w kierunku Sulejowa jednostkę ostrzelały samoloty niemieckie. Tadeusz Olszewski zginął w trakcie nalotu. Sygn. Zg. 57/1946 [4/334].

Olszewski Teofil – syn Wojciecha i Albiny (z d. Szrot), ur. 20.III.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże, szewc. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone), brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi. Następnie wraz z 2 KP brał udział w bojach na terenie Włoch – zginął 4.VII.1944 r. w czasie działań wojennych w okolicach Ankony (Włochy), tam też pochowany. Sygn. Zg. 285/1949 [2/5512/2007].

Olszewski Władysław – syn Wincentego i Teresy (z d. Maderska), ur. 4.VI.1884 r. w Lipowcu, pow. Brodnica, zam. Białystok, starszy posterunkowy III Komisariatu Policji Państwowej w Białymstoku. Na początku września (7-8) oddelegowany wraz z innymi funkcjonariuszami w kierunku Pińska. Dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach (w 1940 r. przesłał z obozu pocztówkę)[565]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 682/1947 [4/1097].

Olszyński Roman – syn Stanisława i Pauliny (z d. Fiszer), ur. 17.VIII.1902 r. w Odessie, zam. Białystok, księgowy (buchalter), ppor. 42 PP w Białymstoku. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. [W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli sowieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku.][566] Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Bia-

[565] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Olszewski Władysław, ur. 2.VI.1884 r. w Lipowcu, st. post. Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 3.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 275.

[566] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Olszyński Roman, ur. 17.VIII.1902 r., ppor. 42 PP, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 266, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 19.VII.2010 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 121.

łymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 5/1949 [2/5241/2007].

Onichimiuk Jan – syn Michała i Anny (z d. Szymańska), ur. w 1911 r. we wsi Dąbrówki, gm. Wasilków, zam. b.d. 16.XI.1944 r. zmobilizowany przez władze sowieckie do Armii Czerwonej (prawdopodobnie do 1109 Pułku Piechoty), w styczniu 1945 roku przesłał pocztówkę z poczty polowej 56209 A (oryginał dołączony do akt), brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 234/1947 [4/661].

Oniszczuk Spirydon – syn Bartłomieja i Marii (z d. Hryniewicka), ur. w 1905 r. w Waśkach, gm. Narew, zam. Folwarki Wielkie, gm. Zabłudów. 12.V.1941 r. zmobilizowany przez władze radzieckie do Armii Czerwonej, przebywał na ćwiczeniach w okolicach Knyszyna – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zabłudowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 333/1948 [4/2937].

Openchowski Mieczysław Kazimierz – syn Kazimierza i Julii (z d. Karalus), ur. 7.VIII. 1923 r. w Łomży, zam. Białystok. 2.XI.1943 r. aresztowany w Starosielcach przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany za uderzenie w twarz funkcjonariusza Gestapo), odwieziony do siedziby Gestapo przy ul. Warszawskiej 50, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 182/1950.

Opuszko Mieczysław – syn Celestyna i Zuzanny (z d. Szpakowska), ur. 21.IV.1913 r. we wsi Liza (?), pow. Bielsk Podlaski, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej ukrywał się w obawie przed aresztowaniem, 6.III.1943 r. zatrzymany przez żołnierzy niemieckich w Nowosiółkach, pow. Wołkowysk (być może chodzi o Nowosiółki w gm. Gródek), rozstrzelany na miejscu i pochowany w pobliskim lesie. Po kilku dniach wnioskodawczyni (żona) wykopała zwłoki i przeniosła je na cmentarz w Nowosiółkach. Sygn. Zg. 124/1949 [2/5357/2007].

Opyć Mieczysław – syn Jana i Antoniny (z d. Barszcz), ur. 26.IX.1896 r. w Warszawie, zam. Białystok. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do obozu koncentracyjnego Stutthof – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 57/1948 [4/2672].

Orchowski Jan – „syn panieński" Ludwiki Orchowskiej, ur. 8.VIII.1907 r. we wsi Kuków, gm. Kuków (obecnie gm. Suwałki), pow. Suwałki, zam. Grodno. 20.IX.1944 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach (w styczniu 1945 r. wnioskodawczyni (żona) otrzymała wiadomość, że J. Orchowski znajduje się w WP, poczta polowa N 52154). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 21 z 23.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu

postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 29.I.1945 r. Sygn. Zg. 573/1947 [4/991].

Orlańska Masza – z d. Balańska, córka Izaaka i Rozy (z d. Mowszowicz), ur. w 1915 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie 12.VII.1942 r. z powodu głodu i nędzy odebrała sobie życie (powiesiła się). Sygn. Zg. 277/1947 [4/703].

Orłowska Maria – z d. Bisping, córka Jana i Marii (z d. b.d.), ur. w 1912 r., zam. Choroszcz. W 1938 r. umieszczona w „szpitalu dla nerwowo chorych w Choroszczy", gdzie przebywała do wybuchu wojny – brak dalszych danych o jej losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Choroszczy ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 662/1947 [4/1078].

Orłowski Antoni – syn Andrzeja i Anny (z d. Filipczuk), ur. 13.VI.1881 r., zam. Białystok, emerytowany pracownik PKP (woźny). 24.III.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 9 z 27.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 516/1947 [4/935].

Orzel Edward – syn Mikołaja i Marianny (z d. Łukaszuk), ur. 26.IV.1919 r., zam. Baranki, gm. Zawyki (obecnie gm. Juchnowiec Kościelny). 1.V.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zawykach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 538/1948 [4/3138].

Oskard Soł Chaim – syn Mordki i Racheli (z d. b.d.), ur. w 1895 r. w Brańsku, zam. tamże (?). 10.XI.1942 r. rozstrzelany przez żołnierzy niemieckich w koszarach 14 DAK-u w Białymstoku[567]. Sygn. Zg. 587/1948 [4/3186].

Ossowski Stanisław – syn Aleksandra i Dominiki (z d. Kinzler), ur. 13.III.1909 r. w Białymstoku, zam. tamże. W październiku 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Według zeznań świadka, 6.XI.1941 r. Stanisław Ossowski przydzielony został do grupy więźniów skazanych na rozstrzelanie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 6.XI.1941 r. Sygn. Zg. 264/1949 [2/5492/2007].

[567] Prawdopodobnie chodzi o zorganizowaną przez władze niemieckie w listopadzie 1942 r. akcję mającą na celu skupienie w jednym miejscu (Białystok) ludności żydowskiej z terenu powiatu. W jej wyniku Niemcy wywieźli całą ludność pochodzenia żydowskiego m.in. z Knyszyna, Zabłudowa i Choroszczy (prawdopodobnie też i Brańska). Przewiezionych Żydów umieszczono początkowo w barakach byłych koszar 10 Pułku Ułanów Litewskich (być może również w koszarach 14 DAK-u, albo wnioskodawca błędnie określił miejsce rozstrzelania), a następnie wysyłano transportami do obozów zagłady lub też rozstrzeliwano.

Ostanek Mieczysław – syn Franciszka i Ksenii (z d. Sawicka), ur. 25.V.1921 r. we Włocławku, zam. Białystok. W 1944 r. aresztowany w Warszawie przez niemieckie władze okupacyjne, osadzony w więzieniu śledczym w Warszawie (tzw. Pawiaku) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Nikt nie stawił się na rozprawę – postępowanie zostało zawieszone. Sygn. Zg. 296/1949 [2/5521/2007].

Ostapowicz Adolf – syn Feliksa i Izabeli (z d. Gogolewska), ur. 1.XII.1889 r. w Dobrzyniewie Kościelnym, gm. Obrubniki (obecnie gm. Dobrzyniewo Duże), zam. Białystok. 5.III.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 158/1949 [2/5391/2007].

Ostaszewski Paweł – syn Mikołaja i Eufrozyny (z d. Bujko), Polak, ur. w 1885 r. we wsi Topolany, gm. Zabłudów (obecnie gm. Michałowo), pow. Białystok, zam. b. d. 10.VII.1943 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 61 z 12.VII.1946 r. zawiadomienie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 17/1946 [4/294].

Ostaszewski Stanisław – syn Wincentego i Józefy (z d. Stocka), ur. 22.X.1919 r. we wsi Halickie, gm. Zabłudów, zam. tamże. 1.V.1941 r. powołany przez władze radzieckie do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zabłudowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 326/1948 [4/2930].

Ostrowa Moszko Gdal – syn Chabela i Rywki (z d. Suchowolska), ur. w 1870 r. w Suchowoli, zam. Sejny. 3.XI.1939 r. został ewakuowany przez władze niemieckie do Knyszyna i osadzony w tamtejszym getcie[568]. Zginął 2.XI.1942 r. w czasie pierwszej akcji likwidacyjnej wspomnianego getta. Sygn. Zg. 633/1947 [4/1049].

Ostrowa Sender – syn Chabela i Rywy (z d. Suchowolska), ur. w 1865 r. w Suchowoli, zam. Augustów. W 1939 r. umieszczony przez władze niemieckie w getcie w Knyszynie[569], zginął 2.XI.1942 r. w trakcie akcji likwidacyjnej w/w getta. Sygn. Zg. 634/1947 [4/1050].

Ostrowska Maria – z d. Krysiuk, córka Michała i Anny (z Gułów), ur. 31.VII.1915 r. w Kol. Księżyno (gm. Juchnowiec Kościelny), zam. Białystok. 3.V.1944 r. aresztowana przez niemieckie władze okupacyjne i osadzona w więzieniu w Białymstoku (we wniosku złożonym w 1947 r., jako datę aresztowania podano 1943 r.). Przed ewakuacją wojsk niemieckich z miasta – wywieziona wraz z innymi więźniami do Zielonej pod Białymstokiem – brak dalszych informacji o jej losach (świadek zeznał, iż w lipcu 1944 r. odnaleziono na trasie przejazdu transportu kartkę, z której odczytano: „*Proszę pożegnać dzieci, wybaczyć mi wszystko, wiozą nas na rozstrzelanie, więcej się nie zobaczymy. Ostrowska*”). Opubli-

[568] Podane we wniosku dane zawierają pewne nieścisłości, gdyż władze niemieckie rozpoczęły tworzenie gett na terenie Białostocczyzny dopiero po jej zajęciu w 1941 r.
[569] Analogiczna sytuacja jak w przypadku jego brata Moszko Gdala Ostrowy (patrz wyżej).

kowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 15.VII.1944 r. W teczce aktowej wszyte są również akta sprawy M. Ostrowskiej z roku 1947 – wówczas wniosek oddalono. Sygn. Zg. 492/1947, Sygn. Zg. 105/1948 [4/2719].

Ostrowski Michał – syn Karola i Ewy (z d. Ginter), ur. 29.IX.1874 r. w Białymstoku, emerytowany pułkownik Wojska Polskiego. W październiku 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie, 5.III.1940 r. zmarł w więzieniu w Białymstoku na udar serca, pochowany na cmentarzu wojskowym przy szosie Zwierzynieckiej w Białymstoku (Cmentarz Wojskowy w Zwierzyńcu). Sygn. Zg. 134/1946 [4/410].

Ostrowski Piotr – syn Józefa i Marianny (z d. Łotowska), ur. 24.VI.1887 r. we wsi Dzikie, gm. Choroszcz, zam. Knyszyn, funkcjonariusz Policji Państwowej. 14.IX.1939 r. ciężko ranny (w nogę i rękę) w czasie bitwy z wkraczającymi do Knyszyna oddziałami niemieckimi. Następnego dnia wywieziony przez Niemców w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Knyszynie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 14.IX.1939 r. Sygn. Zg. 21/1948 [4/2636].

Ostrowski Wacław – syn Jana i Anny (z d. Kasperowicz), ur. 22.VII.1902 r. w Białymstoku, zam. tamże, funkcjonariusz Policji Państwowej. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach[570]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 21 z 23.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 598/1947 [4/1016].

Ostruszka Józef – syn Jerzego i Anny (z d. Jakóbek), ur. 15.IX.1887 r. w Oldrzychowicach na Śląsku (obecnie w granicach Trzyńca, Czechy), zam. Białystok, Prezes Sądu Okręgowego w Białymstoku. W 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Według listu przesłanego w 1946 r. przez p. Zdzisława Stepczyńskiego, Ostruszka Józef zmarł w obozie na terenie Republiki Komi nad Pieczorą (ZSRR). Opublikowano w MP Nr 58 z 6.V.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego (egzemplarz dołączony do akt). Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. W aktach znajdują się: odpis karty przynależności gminnej, świadectwo ślubu (Piotrków, 14.XI.1918 r.), pismo Międzynarodowego Czerwonego Krzyża (Genewa, 22.VIII.1946 r.). Sygn. Zg. 13/1947 [4/445].

Ostryńska Berta – z d. Magun, córka Judela i Baszy (z d. Lewin), ur. w 1895 r. w Białymstoku, zam. tamże. Po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku wpędzona została wraz z innymi mieszkańcami wyznania mojżeszowego do Głównej Synagogi. 28.VI. 1941 r. zginęła w płomieniach podpalonej przez Niemców bożnicy[571]. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Ostryńskich: Berty i Litmana oraz ich córki Eugenii (patrz wymienieni). Siostra Abrama Maguna (patrz Magun Abram). Sygn. Zg. 695/1947 [4/1110].

---

[570] Na listach zaginionych polskich jeńców obozu w Ostaszkowie figuruje Ostrowski Wacław, plut. Policji Państwowej – jednakże nie udało się ostatecznie stwierdzić, czy jest to ta sama osoba; patrz: A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 275.

[571] Synagoga Główna na ul. Suraskiej podpalona została w dniu wkroczenia wojsk niemieckich do Białegostoku, tj. 27.VI.1941 r.

Ostryńska Eugenia – z d. Ostryńska, córka Litmana i Berty (z d. Magun), ur. w 1921 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginęła wraz z rodzicami w podpalonej przez wojska niemieckie synagodze. Wspólna teczka aktowa dla Eugeni Ostryńskiej oraz jej rodziców: Berty i Litmana (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 695/1947 [4/1110].

Ostryńska Rachela – z d. Zylberfenig, córka Judela i Rywy, ur. w 1870 r. w Białymstoku, zam. tamże. 27.VI.1941 r. zastrzelona wraz z mężem przed swoim domem na ul. Nowy Świat[572]. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Racheli i Maksa Ostryńskich (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 694/1947 [4/1109].

Ostryńska Szejna – patrz Bursztejn Szejna;

Ostryński Litman – syn Maksa vel Motela i Racheli (z d. Zylberfenig), ur. w 1888 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginął w płomieniach podpalonej synagogi na ul. Suraskiej. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Ostryńskich: Berty i Litmana oraz ich córki Eugenii (patrz wymienieni). Brat Estery Magun z Ostryńskich (patrz Magun Estera). Sygn. Zg. 695/1947 [4/1110].

Ostryński Maks vel Motel – syn Mojżesza i Gitli (z d. Zabłudowska), ur. w 1869 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelony wraz z żoną 27.VI.1941 r. na ul. Nowy Świat. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Racheli i Maksa Ostryńskich (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 694/1947 [4/1109].

Ostrzygałło Roman – syn Władysława i Eleonory (z d. Promińska), ur. 21.I.1905 r. w Białymstoku, zam. tamże (?), ogrodnik. W październiku 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do Mińska. Po wkroczeniu do miasta wojsk niemieckich (VI/VII.1941 r.) i przejęciu więźniów (?) transportowano ich z Mińska do Lidy. W drodze, w okolicy Mołodecznej (Mołodeczna), Roman Ostrzygałło został zastrzelony jako niezdolny do dalszej drogi (przemarsz do Lidy trwał od 3 – 18.VII.1941 r.). Sygn. Zg. 75/1946 [4/352].

Oświeciński Józef – syn Jana i Konstancji (z d. Roszko), ur. 1.X.1895 r. we wsi Ruda, zam. tamże, z zawodu rolnik. W październiku 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie rozstrzelany na terenie wsi Zielone, gm. Zabłudów, pow. Białystok. Jego zwłoki zostały rozpoznane po rozkopaniu zbiorowej mogiły na terenie w/w wsi. Datę śmierci ustalono na 1.II.1944 r. Sygn. Zg. 9/1950.

Otapowicz Edward – syn Romualda i Izabeli (z d. Ostrowska), ur. 12.XII.1895 r. w Białymstoku, zam. tamże. 19.III.1940 r. zmarł na czerwonkę w przytułku/domu starców w Supraślu. Sygn. Zg. 66/1948 [4/2681].

Owieczko Aleksander – syn Suprona i Eugenii (z d. Tomczuk), ur. 9.II.1909 r. we wsi Bobrowniki, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1944 r. powołany do Armii Czerwonej, zginął na froncie 22.II.1945 r. W aktach znajduje się zawiadomienie o śmierci

[572] Datę później zmieniono na 27.VIII.1941 r., jednakże pierwotna wersja wydaje się bardziej prawdopodobna, gdyż świadkowie zeznali, że małżonkowie Ostryńscy zastrzeleni zostali tuż po wejściu wojsk niemieckich do Białrgostoku (tj. 27.VI.1941 r.).

wystawione 27.III.1945 r. przez radzieckie władze wojskowe (rękopis w języku rosyjskim). Sygn. Zg. 88/1950.

Owieczko Mikołaj – syn Daniela i Makryny (z d. Cycerko), ur. 9.V.1909 r. w Bobrownikach, gm. Gródek, zam. tamże. W kwietniu 1942 r., za działalność partyzancką, został aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (aresztowany razem z innym mieszkańcem Bobrownik, Leonem Ciniewskim – patrz wymieniony), 24.VIII.1942 r. rozstrzelany w okolicach Wołkowyska – tam też pochowany. Sygn. Zg. 172/1949 [2/5405/2007].

Ozorowski Antoni – syn Michała i Marianny (z d. Stalończyk), ur. w grudniu 1897 r. we wsi Wólka – Przedmieście, gm. Wasilków, zam. tamże. 5.VI.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 6.VII.1944 r. wysłany transportem do obozu koncentracyjnego Groß – Rosen, stamtąd we wrześniu 1944 r. do obozu Rachan (?). W lutym 1945 r. powrócił do KL Groß – Rosen, gdzie zginął z rąk Kapo[573] jeszcze w tym samym miesiącu (28.II.1945 r.). Sygn. Zg. 25/1948 [4/2640].

[573] Kapo – więzień pełniący w obozie koncentracyjnym funkcję szefa komanda roboczego. Posiadał znaczną władzę nad innymi więźniami, a za pełnione obowiązki otrzymywał od władz obozowych liczne przywileje. Funkcje te często powierzano zwykłym kryminalistom i okrutnikom.

P

Pacewicz Michał – syn Antoniego i Zuzanny (z d. Chrul), ur. 18.VIII.1895 r. w Homlu (obecnie Białoruś), zam. Brzostowica Wielka (Białoruś). W 1944 r. wstąpił do WP i brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi. Ze znajdującego się w aktach odpisu zawiadomienia o śmierci (przesłanego przez Starostwo Powiatowe w Sokółce) wynika, że porucznik Michał Pacewicz zginął na polu chwały 14.V.1945 r. (?) – pismo Nr 16/Wojsk z 4.X.1945 r. Pochowany w Ublersdorf/Wolersdorf (?) – Niemcy. Sygn. Zg. 529/1948 [4/3129].

Paciukiewicz Antoni – syn Kazimierza i Eleonory (z d. Stankiewicz), ur. 13.VI.1895 r. w Łoździejach (Litwa), zam. Białystok, były plutonowy Policji Państwowej w Białymstoku. [Brał udział w działaniach I wojny światowej – za co odznaczony został Medalem Bojownika Niepodległości (być może chodzi o Medal Niepodległości) oraz Medalem *Polska Swemu Obrońcy* (prawdopodobnie chodzi o Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918-1921, na którego rewersie widniał napis: „Polska Swemu Obrońcy" – przyp. autora). Po zakończeniu wojny powrócił do Polski, 15.I.1920 r. wstąpił do Konnego Oddziału Policji Państwowej – przed wybuchem wojny pracował w stopniu przodownika w Posterunku Policji w Czerwonym Borze.][574] W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, 17.IX.1939 r. w Porubanku k. Wilna (obecnie największy port lotniczy na Litwie) rozbrojony przez wojska radzieckie i wzięty do niewoli. Przebywał w obozie w Ostaszkowie, brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość z obozu przesłał w grudniu 1939 r.)[575]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 3-4 z 21.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. oraz *Medalem Za udział w wojnie obronnej 1939*.][576] Sygn. Zg. 567/1947 [4/985].

Palwal Aleksander – syn Konstantego i Anny (z d. Grygorczuk), ur. 26.II.1898 r. w Taranówce (obecnie Białoruś), zam. Białystok, ogrodnik. 15.VI.1937 r. umieszczony w Szpitalu Psychiatrycznym w Choroszczy, gdzie przebywał do chwili wkroczenia wojsk niemieckich – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Choroszczy ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 26/1949 [2/5262/2007].

Panasewicz Ireneusz – syn Konstantego i Eweliny (z Ramów), ur. 5.V.1905 r. w Białymstoku. Jako starszy sierżant Wojska Polskiego brał udział w działaniach wojennych, zginął 26.IV.1945 r. na froncie w okolicy miejscowości Horki (Horka, Saksonia). Panasewicz Ireneusz, pełniąc funkcję brygadiera kompanii samochodowej (9 Drezdeńska Dywizja Piechoty WP, 13 Samodzielna Kompania Samochodowa – właściwie 13 Kompania Transportowa), znalazł się wraz z kompanią w okrążeniu wojsk niemieckich i nie zdołał przebić na stronę działań wojsk alianckich[577]. W aktach znajduje się powiadomienie o śmierci wysta-

---

[574] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 176.

[575] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Paciukiewicz Antoni, ur. 13.VI.1895 r. w Łoździejach, przod. Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 4.III.2011 r.).

[576] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 177.

[577] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., *Suplement*, Pruszków 1998 r., s. 202.

wione przez MON Departament Poboru i Uzupełnień, Oddział Ewidencji Strat Wojennych z 12.X.1945 r. (Nr 7924/2/IV). Sygn. Zg. 33/1946 [4/310].

Panasiuk Władysław – syn Dziemiana i Adeli (z d. Kononczuk), ur. w 1911 r. w Michałowie, pow. Białystok, zam. tamże. W 1941 r. zatrzymany przez władze niemieckie i wywieziony na roboty przymusowe, przebywał w okolicach Królewca. Tam aresztowany i skazany przez niemiecki sąd na rok pobytu w obozie za opuszczenie miejsca pracy (wyjechał po zakup żywności) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Michałowo ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946. Sygn. Zg. 252/1948 [4/2860].

Parchanowicz Bolesław – syn Dominika i Kazimiery (z d. Markiewicz), ur. 21.XI.1886 r. we wsi Dragle (?), gm. Sokółka, pow. Sokółka, zam. Białystok, robotnik. W 1914 r. powołany do Armii Rosyjskiej (Armii Imperium Rosyjskiego), brał udział w I wojnie światowej. 15.V.1915 r. zginął na „froncie galicyjskim" pod wsią Turady (Ukraina). Sygn. Zg. 25/1950.

Parciak Fajwel – syn Motela i Estery (z d. Tandetarz/Tandeciarz), ur. w 1907 r. w Chorzelach, pow. przasnyski, zam. Białystok. 1.IV.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej, stacjonował w Sokółce – od chwili ataku III Rzeszy na ZSRR brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list przesłał w czerwcu 1941 r.). Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 294/1949 [2/5520/2007].

Parfen Grzegorz – syn Antoniego i Zofii (z d. b.d.), obywatel radziecki, ur. 17.VI. 1907 r. w Rosławlu (Rosław, Rosja), zam. tamże, pracownik umysłowy. W 1935 r. porzucił żonę wraz z dwojgiem dzieci, od tego czasu wszelki ślad po nim zaginął – poszukiwany przez MO za zaległości alimentacyjne. Sąd zalecił opublikowanie w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 6/1950.

Parfieniuk Sergiusz – syn Jana i Marii (z d. Urbanowicz), ur. w 1916 r. w Homlu[578], zam. Białystok. 15.XII.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 138/1948 [4/2751].

Parfienowicz Aleksander – syn Jana i Katarzyny (z d. Łotowska), ur. 16.X.1892 r. w Białymstoku, zam. tamże. 30. VI.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, gdzie zmarł 15.X.1940 r. Sygn. Zg. 618/1947 [4/1034].

Pasylin Wasyl – syn Grzegorza i Nadziei (z d. b.d.), ur. 20.V.1914 r. w Iwanowie k. Moskwy, zam. Białystok. W czerwcu 1941 r., jako zawodowy oficer i obywatel ZSRR, zmobilizowany do Armii Czerwonej. Od chwili ataku III Rzeszy na ZSRR (tj. 22.VI.1941 r.) – brak jakichkolwiek informacji o jego losach (około 25.VI.1941 r. nieznany żołnierz ra-

[578] Homel – miasto obwodowe w południowo-wschodniej Białorusi.

dziecki przyniósł rodzinie walizkę z jego rzeczami osobistymi). Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 180/1949 [2/5412/2007].

Paszkiewicz Michał – syn Piotra i Eudokii (z d. Lichodziejewska), ur. 28.VIII.1913 r. w Mińsku Litewskim (Mińsk, Białoruś), zam. Białystok. 22.VIII.1939 r. powołany do Wojska Polskiego (1 pułk piechoty w Wilnie (?)), brak dalszych informacji o jego losach[579]. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 209/1950.

Paszko Chaim – syn Mojżesza i Szyfry (z d. Słowik), ur. 10.XII.1910 r. w Białymstoku, zam. Sokółka. W czasie okupacji niemieckiej przewieziony z Sokółki do Białegostoku i umieszczony w tamtejszym getcie. 16.VIII.1943 r. zastrzelony na ul. Polnej, w czasie likwidacji w/w getta, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 126/1948 [4/2739].

Paszko Mojżesz – syn Gersza i Lei (z d. Cymbał), ur. 10.II.1892 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie – zastrzelony na ul. Polnej 16.VIII.1943 r. (podczas akcji likwidacyjnej getta). Sygn. Zg. 128/1948 [4/2741].

Paszko Stanisław – syn b.d., ur. b.d., zam. b.d. Z powodu braków formalnych (brak danych personalnych zaginionego, brak dowodów na poparcie złożonego wniosku) wniosek oddalono. Sygn. Zg. 13/1949 [2/5249/2007].

Pat Aron – syn Szmula Jankiela i Idki (z d. b.d.), ur. w 1915 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał wraz z rodziną w getcie. 6.II.1943 r. zastrzelony przez żołnierzy niemieckich, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Pat: Arona, Szymchy, Kusyela, Chai London (z d. Pat), Sory Wajnsztejn (z d. Pat), Racheli Wajskop (z d. Pat) oraz ich ojca – Szmula Jankiela Pata (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 245/1948 [4/2853].

Pat Kusyel – syn Szmula Jankiela i Idki (z d. b.d.), ur. w 1913 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie. Zastrzelony przez żołnierzy niemieckich 6.II.1943 r., w czasie jednej z akcji likwidacyjnych prowadzonych w getcie – pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Pat: Arona, Szymchy, Kusyela, Chai London (z d. Pat), Sory Wajnsztejn (z d. Pat), Racheli Wajskop (z d. Pat) oraz ich ojca – Szmula Jankiela Pata (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 245/1948 [4/2853].

Pat Szmul Jankiel – syn Mordchaja i Małki (z d. b.d.), ur. w 1875 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony w białostockim getcie, gdzie zginął 6.II.1943 r. – zastrzelony przez żołnierzy niemieckich. Ciało pochowano na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Bia-

[579] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Paszkiewicz Michał, syn Piotra, ur. 15.VIII.1913 r. w Wilnie, ppor. 1 PP (lub 1 DP Legionów w Wilnie), jeniec obozu w Starobielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Piatichatkach (Charków, Ukraina), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 4.III.2011 r.), *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 275.

łymstoku. Wspólna teczka aktowa dla Szmula Jankiela oraz jego dzieci: Arona, Szymchy, Kusyela, Chai London (z d. Pat), Sory Wajnsztejn (z d. Pat), Racheli Wajskop (z d. Pat) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 245/1948 [4/2853].

Pat Szymcha – syn Szmula Jankiela i Idki (z d. b.d.), ur. w 1904 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie. Zastrzelony przez żołnierzy niemieckich 6.II.1943 r., pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Pat: Arona, Szymchy, Kusyela, Chai London (z d. Pat), Sory Wajnsztejn (z d. Pat), Racheli Wajskop (z d. Pat) oraz ich ojca – Szmula Jankiela Pata (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 245/1948 [4/2853].

Pawilcz Ignacy – syn Jerzego i Anastazji (z d. Polech), ur. w 1906 r. w Nowosadach, gm. Michałowo, zam. tamże, rolnik. 19.V.1941 r. powołany do Armii Czerwonej (5352 pułk artylerii), do chwili wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej (tj. 22.VI.1941 r.) stacjonował w Czerwonym Borze. 28.VI.1941 r. w okolicach Hryniewicz schwytany przez żołnierzy niemieckich – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 93/1949 [2/5327/2007].

Pawłow Teofil – syn Józefa i Katarzyny (z d. Orłowska), ur. 17.III.1891 r. w Horożanie Małej (?), woj. lwowskie, zam. Białystok. 24.VII.1945 r. został przyjęty na oddział chirurgiczny Okręgowej Lecznicy PCK w Białymstoku, gdzie zmarł tego samego dnia. W aktach znajduje się oryginał zaświadczenia o śmierci wystawionego przez Okręgową Lecznicę PCK w Białymstoku (pismo z 12.02.1946 r.). Sygn. Zg. 14/1948 [4/2630].

Pawłowski Piotr – syn Henryka i Wincentyny (z Bukatych), ur. 1.VIII.1909 r. w majątku Paszuki, pow. Dzisna, zam. b.d., magister prawa. 1.IX.1939 r., jako podchorąży, zmobilizowany do WP i wysłany na front (służył w 77 PP w Lidzie). W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej – przebywał w obozie w Kozielsku, skąd przesyłał listy (ostatni w grudniu 1939 r.), brak dalszych informacji o jego losach[580]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 550/1947 [4/968].

Pawłowski Wacław – syn Józefa i Michaliny (z d. Matybel), ur. 2.IV.1909 r. w Słomiance, gm. Janów (obecnie gm. Sidra, pow. Sokółka), zam. Białystok, robotnik. W styczniu 1944 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Teczka aktowa założona na nazwisko Popławski (prawdopodobnie omyłkowo, jednakże pod takim tytułem figuruje w ewidencji Sądu). Sygn. Zg. 258/1949 [2/5488/2007].

---

[580] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Pawłowski Piotr, ur. 1.VIII.1909 r. w Paszukach, plut. pchor., prawnik, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 277, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 4.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 238.

Pawłowski Walerian – syn Piotra i Pauliny (z d. Ignatowska), ur. w 1908 r. w Dobrzyniewie, pow. Białystok, zam. b.d., robotnik. W 1939 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej, umieszczony w obozie pracy w Nadrenii (wieś Lenksdorf, pow. Bonn). Zginął 27.XII.1944 r. podczas bombardowania obozu. Sygn. Zg. 57/1950.

Pazderski Jan Andrzej – syn Feliksa i Marii (z d. Zabielska), ur. w 1884 r. w Maciejowicach, pow. garwoliński, zam. Białystok (od 1922 r.). W kwietniu 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 428/1948 [4/3031].

Pejsachowicz Leja – z d. Poznańska, córka Samuela i Peszy (z d. Pejsachowicz), ur. w 1906 r. w Starosielcach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, 10.II.1943 r. zastrzelona wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Fabrycznej 7 (w schronie przebywali m.in.: jej ojciec, mąż i siostra – Anna Szustycka). Sygn. Zg. 452/1947 [4/873].

Penner Boruch – syn Dawida i Racheli (z d. Winokur), ur. 7.I.1882 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zmarł śmiercią naturalną 6.XI.1942 r., pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 103/1948 [4/2717].

Penner Dawid – syn Borucha i Mirki (z d. Swerdłow/Swierdłow), ur. 16.I.1903 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w getcie, gdzie 6.II.1943 r. zmarł na atak astmy (w czasie pierwszej akcji likwidacyjnej getta, ukrywał się razem z innymi w schronie – brak powietrza wywołał atak duszności). Sygn. Zg. 104/1948 [4/2718].

Perej Chana – z d. Perej, córka Codyka i Chawy (z d. Borowicz), ur. w 1912 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku, przebywała w tamtejszym getcie – zastrzelona 8.II.1943 r. wraz z całą rodziną ukrywającą się w schronie na ul. Białostoczańskiej (obecnie ul. Włókiennicza)[581], pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Perej: Chany, Chemii, Kusiela, Efroima, Lipy, Sory, Guty, Lei i Jakuba – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 56/1948 [4/2671].

Perej Chemia – syn Codyka i Chawy (z d. Borowicz), ur. w 1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, 8.II.1943 r. zastrzelony wraz z innymi ukrywającymi się w schronie na ul. Białostoczańskiej. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Perej: Chany, Chemii, Kusiela, Efroima, Lipy, Sory, Guty, Lei i Jakuba – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 56/1948 [4/2671].

Perej Efroim – syn Codyka i Chawy (z d. Borowicz), ur. w 1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie, zastrzelony 8.II.1943 r. w schronie na ul. Białostoczańskiej, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna

[581] Nazwa ulicy zmieniona Uchwałą nr II/15 Miejskiej Rady Narodowej z dnia 7 maja 1954 r.; M. Kietliński, A. Leszczuk, pr. cyt., s. 33.

teczka aktowa dla rodzeństwa Perej: Chany, Chemii, Kusiela, Efroima, Lipy, Sory, Guty, Lei i Jakuba – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 56/1948 [4/2671].

Perej Guta – z d. Perej, córka Codyka i Chawy (z d. Borowicz), ur. w 1913 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zginęła 8.II.1943 r. (zastrzelona w schronie na ul. Białostoczańskiej), pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Perej: Chany, Chemii, Kusiela, Efroima, Lipy, Sory, Guty, Lei i Jakuba – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 56/1948 [4/2671].

Perej Jakub – syn Codyka i Chawy (z d. Borowicz), ur. w 1917 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zastrzelony 8.II.1943 r. w schronie przy ul. Białostoczańskiej. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Perej: Chany, Chemii, Kusiela, Efroima, Lipy, Sory, Guty, Lei i Jakuba – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 56/1948 [4/2671].

Perej Kusiel – syn Codyka i Chawy (z d. Borowicz), ur. w 1907 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie – zastrzelony w schronie na ul. Białostoczańskiej 8.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Perej: Chany, Chemii, Kusiela, Efroima, Lipy, Sory, Guty, Lei i Jakuba – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 56/1948 [4/2671].

Perej Leja – z d. Perej, córka Codyka i Chawy (z d. Borowicz), ur. w 1915 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w wydzielonej, przeznaczonej dla ludności żydowskiej części Białegostoku. Zastrzelona 8.II.1943 r. w czasie masowych rozstrzelań w getcie (przebywała wraz z innymi w schronie przy ul. Białostoczańskiej). Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Perej: Chany, Chemii, Kusiela, Efroima, Lipy, Sory, Guty, Lei i Jakuba – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 56/1948 [4/2671].

Perej Lipa – syn Codyka i Chawy (z d. Borowicz), ur. w 1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku, przebywał w tamtejszym getcie – zastrzelony wraz z rodziną 8.II.1943 r. (przebywał z innymi członkami rodziny w bunkrze przy ul. Białostoczańskiej). Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Perej: Chany, Chemii, Kusiela, Efroima, Lipy, Sory, Guty, Lei i Jakuba – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 56/1948 [4/2671].

Perej Sora – z d. Perej, córka Codyka i Chawy (z d. Borowicz), ur. w 1912 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelona 8.II.1943 r. w białostockim getcie – zginęła wraz ze wszystkimi osobami ukrywającymi się w schronie na ul. Białostoczańskiej, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Perej: Chany, Chemii, Kusiela, Efroima, Lipy, Sory, Guty, Lei i Jakuba – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 56/1948 [4/2671].

Perelsztejn Rochla – z d. Suraska, córka Dawida i Jospy (z d. Zełman/Zelman), ur. b.d. w Jasionówce, zam. Wasilków, żona Szmula Perelsztejna. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona została w białostockim getcie, gdzie zmarła śmiercią naturalną 2.XI.1942 r. Ciało pochowano na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Siostra Icka Suraskiego (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 701/1947 [4/1116].

Perelsztejn Szmul – syn Icka i Lei (z d. Gołownerów), ur. w 1885 r. w Wasilkowie, zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zginął na ul. Kupieckiej 15.VIII.1943 r. – zastrzelony w czasie likwidacji getta. Wspólna teczka aktowa dla Perelsztej Szmula, jego córki Indy Blumenblat oraz Chaima Blumenblat (mąż Indy) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 6/1948 [4/2622].

Perkowski Edward – syn Władysława i Rozalii (z d. Kuźmicka), ur. 31.V.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże, rzeźnik. W maju 1943 r. będąc na terenie ZSRR (w Kraju Ałtajskim) powołany został do 1-szej Dywizji Wojska Polskiego im. Tadeusza Kościuszki. Zginął 1.II.1945 r. w czasie walk z wojskami niemieckimi w okolicach Wałcza (Pomorze). Sygn. Zg. 48/1950.

Perkowski Stanisław – syn Antoniego i Franciszki (z d. Roszkowska), ur. w 1907 r. we wsi Bruszewo, gm. Sokoły, zam. Białystok. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Po trzech miesiącach przewieziony do obozu koncentracyjnego Groß – Rosen, następnie po czterech miesiącach pobytu w obozie wywieziony do KL Mauthausen. W Mauthausen pozostawał jeszcze na 3 tygodnie przed wkroczeniem do obozu armii amerykańskiej[582]. Brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1948 r. Sygn. Zg. 14/1949 [2/5250/2007].

Perlitz Zygmunt – syn Ignacego i Aleksandry (z d. Konaszewska), Polak, ur. 15.VIII.1903 r. w Brańsku, zam. Białystok, kapitan 42 PP w Białymstoku [dowodził 8 kompanią, a od 10.IX.1939 r. pełnił funkcję dowódcy I batalionu – zastępował rannego w boju mjra Tadeusza Riedla][583]. We wrześniu 1939 r. brał czynny udział w walkach z wojskami niemieckimi, po rozbiciu jego formacji wrócił do Białegostoku. W tym samym roku, po wkroczeniu do miasta wojsk radzieckich, został aresztowany i wywieziony do obozu w Kozielsku, skąd przesyłał listy (ostatni pochodził z marca 1940 r.) – brak dalszych informacji o jego losach[584]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Białystok ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 367/1947 [4/792].

Peszek Teodor – syn Franciszka i Huldy (z d. Ficner lub Pioner), ur. 19.IV.1894 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zmarł 18.IV.1943 r., pochowany na cmentarzu ewangelickim w Białymstoku. Sygn. Zg. 155/1949 [2/5388/2007].

Petrecyn/Petrycyn Piotr – syn Hrynia i Teresy (z d. Łysiuk), ur. w 1905 r. w Urożu (?), pow. Drohobycz (obecnie Ukraina), zam. Białystok, pracownik fabryki włókienniczej. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białym-

[582] Obóz koncentracyjny w Mauthausen wyzwolony został przez wojska amerykańskie 5.V.1945 r.
[583] A. Dobroński, K. Filipow, *42 Pułk...*, pr. cyt., s. 43.
[584] Na listach ofiar i zaginionych polskich jeńców obozu w Kozielsku znajduje się Perlitz Zygmunt, ur. 15.VIII.1903 r. w Brańsku, kpt. 42 PP – zamordowany w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 279, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 4.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 238.

stoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 297/1948 [4/2901].

Petrycer Daniel – syn Zelika i Szejny (z Brewdów), ur. w 1895 r. w Krynkach, zam. tamże. W 1942 r. uciekł z Krynek do getta w Białymstoku[585], gdzie zginął 10.VIII.1943 r. (w czasie likwidacji getta). Wspólna teczka aktowa dla Daniela Petrycera, jego brata Efroima, bratowej Szejny oraz ich córki Sary Petrycer (bratanica Daniela) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 422/1948 [4/3025].

Petrycer Efroim – syn Zelika i Szejny (z Brewdów), ur. w 1910 r. w Krynkach, zam. tamże. W 1942 r. przeniósł się wraz z rodziną do białostockiego getta (patrz wyżej), tam też 10.VIII.1943 r. zamordowany w czasie akcji likwidacyjnej getta. Wspólna teczka aktowa dla Efroima Petrycera, jego żony Szejny, ich córki Sary Petrycer oraz Daniela Petrycera (brat Efroima) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 422/1948 [4/3025].

Petrycer Sara – z d. Petrycer, córka Efroima i Szejny (z Oguninów), ur. w 1935 r. w Krynkach, zam. tamże. W 1942 r. wraz z rodzicami przeniesiona do getta białostockiego, gdzie zginęła 10.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Sary Petrycer, jej rodziców Efroima i Szejny Petrycerów oraz Daniela Petrycera (brat Efroima, tj. stryj Sary) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 422/1948 [4/3025].

Petrycer Szejna – z d. Ogunin, córka Dawida i Bejli (z Zazdrów), ur. w 1910 r. w Krynkach, zam. tamże. W 1942 r. przeniosła się wraz z rodziną do getta w Białymstoku (patrz wyżej), tam też zamordowana w dniu 10.VIII.1943 r. (podczas likwidacji w/w getta). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Szejny i Efroima Petrycerów, ich córki Sary Petrycer oraz Daniela Petrycera (brat Efroima, tj. szwagier Szejny) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 422/1948 [4/3025].

Petrycyn Piotr – patrz Petrecyn Piotr;

Pfiffer Rachela Eugenia – z d. Drzewińska, córka Ottona i Wilhelminy (z d. Weinbrach/Weinbrick (?)), ur. 4.V.1888 r. we Lwowie, zam. Białystok. 28.VI.1941 r. spalona żywcem w Synagodze białostockiej przez wkraczające do miasta oddziały niemieckie.[586] Sygn. Zg. 18/1949 [2/5254/2007].

Piątkowski Bronisław – syn Aleksandra i Anieli (z Jacynów), ur. 6.X.1898 r. w Dokszycach, pow. Dzisna (obecnie obwód witebski, Białoruś), zam. Białystok, pracownik Ubezpieczalni Społecznej. Prawdopodobnie zginął podczas odwrotu Armii Czerwonej z Białegostoku (ostatni list przesłał 16.VI.1941 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 295/1948 [4/2899].

---

[585] Prawdopodobnie chodzi tu o prowadzoną przez władze niemieckie w listopadzie 1942 r. akcję likwidacji pomniejszych gett z terenów Białostocczyzny. W jej wyniku wywieziono całą ludność pochodzenia żydowskiego m.in. z Knyszyna, Zabłudowa i Choroszczy. Przewiezionych Żydów umieszczano początkowo w barakach byłych koszar 10 Pułku Ułanów Litewskich, a następnie wysyłano transportami do obozów zagłady lub też rozstrzeliwano (prawdopodobnie część Żydów szukała schronienia w getcie w Białymstoku, które wówczas miało jeszcze pozostać w niezmienionej postaci).

[586] Spalenie Głównej Synagogi (wraz ze spędzoną do niej ludnością) miało miejsce w dniu wkroczenia wojsk niemieckich do Białegostoku, tj. 27.VI.1941 r.

Piechota Aleksander – syn Stefana i b.d., ur. w 1918 r., zam. Szymki, gm. Michałowo. W 1944 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, zginął 12.IV.1945 r. w walkach z oddziałami niemieckimi na terytorium Austrii (miejsce zgonu nie zostało bliżej określone). W aktach znajduje się oryginał zawiadomienia o śmierci przesłanego przez WP JW 3512 (pismo 19592/176/R z 1.VI.1948 r.). Sygn. Zg. 219/1949 [2/5450/2007].

Piechowski Kazimierz – syn Jana i Zofii (z d. Sadowska), ur. w 1910 r. w Nowej Wsi, gm. Trzcianne, zam. tamże. Zginął 25.VI.1941 r. w czasie ofensywy wojsk niemieckich, pochowany na cmentarzu parafialnym w Trzciannem. Na prośbę wnioskodawczyni (matki) postępowanie umorzono. Sygn. Zg. 201/1949 [2/5432/2007].

Piechowski Włodzimierz – syn Jana i Aleksandry (z d. Wilczyńska), ur. 28.VI.1902 r. w Białymstoku, zam. tamże (?). 4.VIII.1941 r. został aresztowany przez władze niemieckie i prawdopodobnie rozstrzelany w pobliżu Pietraszy k. Białegostoku. Z powodu braku przesłanek uprawdopodabniających zdarzenie Sąd zalecił opublikowanie w MP Nr 66 z 23.VII.1946 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 27/1946 [4/304].

Pieczur Antoni – syn Michała i Józefy (z d. Litwińczuk), Polak, ur. 9.VI.1912 r. w Iwanówce, gm. Juchowice (Juchnowiec (?)). 24.VIII.1939 r. został powołany do 10 pułku kawalerii Wojska Polskiego (10 PUL), 6.X.1939 r. dostał się do niewoli niemieckiej. Początkowo trafił do obozu w pobliżu Berlina, a następnie przewieziony został na roboty do gospodarstwa rolnego koło Witsztock (być może chodzi o Wittstock w Niemczech), zmarł 9.II.1942 r. (w wyniku długiej rany ciętej tułowia (?)). Sygn. Zg. 40/1946 [4/317].

Piekarewicz Abram – syn Dawida i Menochii (z d. Ratawiec), ur. 2.VI.1890 r., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony został w białostockim getcie, gdzie 16.VIII.1943 r. „jako starszy człowiek zmarł śmiercią naturalną wobec dużego ścisku" (w trakcie likwidacji w/w getta). Sygn. Zg. 413/1947 [4/837].

Piekarska Fruma – z d. Kapelusznik, córka Abrama i Szyfry (z d. b.d.), ur. b.d., zam. b.d. Zamordowana razem z rodzicami w białostockim getcie. Jedna teczka aktowa dla Abrama i Szyfry Kapeluszników oraz ich córki Frumy Piekarskiej (patrz wymieni). Sygn. Zg. 50/1946 [4/327].

Piekarski Ryszard – syn Edwarda i Heleny (z d. Kobylska), ur. 23.I.1923 r. w Białymstoku, zam. tamże (?), sierżant WP. 28.VIII.1944 r. wstąpił do WP, brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi – odznaczony Krzyżem Walecznych. Po zakończeniu działań wojennych skierowany do walki z oddziałami Ukraińskiej Powstańczej Armii (UPA), zginął w Jarosławiu (woj. podkarpackie) 13.V.1946 r. Po przewiezieniu ciała do Białegostoku, pochowany na Cmentarzu Wojskowym w Białymstoku (Zwierzyniec). W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Dowództwo Pułku WP, poczta polowa 52154 (pismo Nr 273 z 21.V.1946 r.). Sygn. Zg. 441/1948 [4/3044].

Pielnia Antoni – syn Franciszka i Katarzyny (z d. Dąbkowska/Dembowska), ur. w 1887 r. (w aktach pojawia się również data ur.: 5.II.1890 r.) w Białymstoku , zam. Białystok. 1.VIII.1943 r. aresztowany (w charakterze zakładnika) przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 2.IX.1943 r. (między godziną 16, a 17) znajdował się w grupie więźniów, której odczytano wyrok śmierci – wywieziony wraz z innymi

w kierunku Grabówki – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Białystok ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 387/1947 [4/812].

Pieńkowska Aniela – z d. Gryka, córka Walentego i Elżbiety (z d. b.d.), ur. 24.VI.1918 r. w Leningradzie, zam. Maciejkowa Góra, gm. Michałowo. 11.VIII.1945 r. wyjechała na tereny b. Prus Wschodnich w poszukiwaniu męża (przebywał wówczas w szeregach Armii Czerwonej), w drodze zachorowała na tyfus (przebywała trzy tygodnie w szpitalu w Olsztynie). Po wyjściu ze szpitala ruszyła ponownie w drogę – brak dalszych informacji o jej losach. Wniosek, jako przedwczesny, odrzucono. Sygn. Zg. 546/1947 [4/964].

Pietkiewicz Aleksander – syn Michała i Olgi (z d. Bachonko/Bochenko), ur. 20.VI.1915 r. w Baranowiczach, zam. tamże, zawodowy oficer WP. W czasie okupacji sowieckiej (1939 – 1941) pracował na kolei, w chwili wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej został zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front. Zginął w wyniku działań wojennych 13.VIII.1944 r. w okolicach wsi Trzebień, pow. ostrowski, woj. kieleckie (obecnie woj. świętokrzyskie) – w chwili śmierci pozostawał w stopniu chorążego. Sygn. Zg. 34/1948 [4/2649].

Pietkiewicz Michał – syn Michała i Olgi (z Bochenków), ur. 3.X.1919 r. w Mirze, pow. Stołpce (obecnie obwód grodzieński, Białoruś), zam. Baranowicze (Białoruś). 6.V.1940 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 278/1948 [4/2883].

Pietrowicz Władysław – syn Władysława i Marii (z d. Pietrowicz (?)), Polak, ur. 29.VI. 1918 r. w Białymstoku, zam. tamże. 18.X.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Według zeznań współwięźniów 15.VII.1944 r. został rozstrzelany w okolicach Grabówki (w czasie masowej egzekucji więźniów). Sygn. Zg. 55/1947 [4/483].

Pietrowski Eugeniusz – syn Jana i Marii (z d. Giermaniuk), Polak, ur. 15.IV.1916 r. we wsi Studzianki, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Wasilków), pow. Białystok, zam. b.d. W maju 1941 r. powołany przez władze sowieckie do wojska, w lipcu 1942 r. dostał się do niewoli niemieckiej. Początkowo umieszczony w obozie w Hamburgu, następnie w Keizenstenburg (Austria), Stolok 17-A[587], gdzie zmarł z wyczerpania i głodu 8.I.1942 r. Sygn. Zg. 55/1946 [4/332].

Pietrowski Józef – syn Aleksandra i Katarzyny (z d. Matejczuk), ur. 15.VIII.1907 r. we wsi Ciasne (?), gm. Dojlidy (obecnie gm. Supraśl), zam. b.d. 24.V.1941 r. powołany przez władze sowieckie do odbycia przeszkolenia w 479 pułku artylerii przeciwlotniczej. W chwili ataku Niemiec na ZSRR ewakuowany z w/w pułkiem na wschód, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu

[587] Stalag XVII A Kaisersteinbruch – założony w XVII Okręgu Militarnym (Wehrkreis) obóz jeniecki przeznaczony dla szeregowych i podoficerów wojsk lądowych.

Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 213/1948 [4/2822].

Pietruszyński Sylwester – syn Stanisława i Marianny (z d. Murawska), ur. 1.I.1908 r. w Siedlcach, zam. Białystok. W czasie radzieckiej okupacji Białegostoku (1939-1941 r.) pracował w charakterze pracownika umysłowego w Komisariacie Milicji Obywatelskiej (ul. Warszawska 3), po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej i wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku (27.VI.1941 r.) zaginął bez wieści. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 38/1949 [2/5273/2007].

Pietrzak Jan – syn Michała i Antoniny (z d. Górska), ur. 21.III.1897 r. w Wołominie, zam. Białystok. Brał udział w powstaniu warszawskim, 14.IX.1944 r. został ciężko ranny na barykadzie (ranny w prawe ramię i lewą nogę), przeniesiono go do mieszkania na ul. Przemysłowej 7 (było to mieszkanie świadków zeznających w postępowaniu). Po dwóch godzinach władze niemieckie wydały rozkaz opuszczenia w/w domu – w mieszkaniu pozostał jedynie ciężko ranny powstaniec. Świadkowie widzieli jak do domu weszło dwóch uzbrojonych Niemców – po chwili padły strzały, brak dalszych informacji o jego losach. Sygn. Zg. 501/1947 [4/920].

Pietrzycki Mieczysław – syn Piotra i Emilii (z d. Kochańska), ur. 2.II.1904 r. we wsi Ruda, gm. Krypno, zam. b.d., stolarz. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (służył w 5 Pułku Lotniczym w Lidzie), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Krzywym Rogu, a następnie w łagrze pod Kotłasem (obw. Archangielsk), gdzie zmarł 10.VI.1940 r. Sygn. Zg. 671/1947 [4/1086].

Pietrzyk Marek – syn Pawła i Katarzyny (z d. Sitarska), ur. 24.III.1902 r. we wsi Melonek, gm. Gęsice, pow. Opatowski (obecnie pow. Kielce), zam. b.d. Zawodowy sierżant WP, służył w Korpusie Ochrony Pogranicza, 5 batalionie stacjonującym w miasteczku Łużki, pow. Dzisna, woj. wileńskie – był dowódcą strażnicy w miejscowości Kopciowo. Zginął na posterunku 17.IX.1939 r. o godz. 4 nad ranem (podczas przekraczania granicy Polski przez armię radziecką). Sygn. Zg. 41/1946 [4/318].

Pietuchow Józef – syn Włodzimierza i Ludwiki (z d. b.d.), ur. 13.X.1880 r. w Warszawie, zam. Białystok (?). 24.X.1941 r. aresztowany w Białymstoku przez niemieckie władze okupacyjne, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 58 z 6.V.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.V.1944 r. Sygn. Zg. 11/1947 [4/443].

Pilecka Sara – z d. Machaj, córka Szlomy Wolfa i Racheli (z d. Połońska), ur. w 1901 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelona 24.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji getta w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla Szlomy Machaja, jego żony Racheli Machaj oraz córek: Szejny Machaj, Sary Pileckiej i Heni Schariewicz (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 182/1947 [4/610].

Pilecki Józef – syn Nochema i Rywy (z d. Rubinszejn), ur. w 1899 r. w Leningradzie, zam. Białystok. Zastrzelony 13.VII.1941 r., w czasie jednej z pierwszych akcji eksterminacyj-

nych prowadzonych w Białymstoku przez żołnierzy niemieckich (wg zeznań świadka miało wtedy zginąć około 7 tysięcy osób). Ciała pochowano na cmentarzu żydowskim na Bagnówce. Wspólna teczka aktowa dla Józefa Pileckiego oraz jego szwagra Chackiela Schariewicza (Józef był mężem Sary z Machajów, a Chackiel – Heni z Machajów) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 181/1947 [4/609].

Pilic Gawryił (Gabryel) – syn Jana i Marii (z d. Romańczuk), ur. 18.III.1917 r. w Rosji (Tobolska Obłość), zam. Białystok, robotnik. 4.V.1941 r. powołany do Armii Czerwonej, w czasie walk dostał się do niewoli niemieckiej. Osadzony w obozie w Rydze, gdzie zmarł z głodu w styczniu 1943 r. (datę zgonu Sąd ustalił na 31.I.1943 r.). Sygn. Zg.52/1950.

Pintera Stanisław – syn Jana i Marii (z d. Masłowska), ur. w 1910 r. w Świątnikach, pow. Łask, zam. Waliły, gm. Gródek, pow. Białystok, robotnik. W sierpniu 1939 r. powołany do Wojska Polskiego i skierowany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Gródek ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 105/1950.

Piontek Zbigniew – syn Piotra i Jadwigi (z d. Romańska), ur. 13.X.1923 r. w Łomży, zam. b.d., funkcjonariusz WUBP w Białymstoku. Zaginął 10.VI.1945 r. w czasie pełnienia obowiązków służbowych (został wysłany w delegację do Wysokiego Maz.) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 27.VI.1945 r. Sygn. Zg. 538/1947 [4/956].

Piotrowicz Wacław – syn Antoniego i Antoniny (z d. Sebestianowicz), ur. 1.I.1906 r. w Podorosku, gm. Podorosk (gmina istniała do 1939 r., obecnie Podorosk należy do Białorusi), zam. Białystok, plutonowy Policji Państwowej. Zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach[588]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia, że plut. P.P. Piotrowicz Wacław znajduje się na liście osób zaginionych z obozu w Ostaszkowie (pismo przesłane przez Dowództwo Jednostek Wojskowych na Środkowym Wschodzie Biuro Pomocy Rodzinom Wojskowym, Nr L.Dz. 50/RW/P. III/46 z 12.II.1946 r.). Sygn. Zg. 338/1948 [4/2942].

Piotrowska Stanisława – z d. Czocharska, córka Mariana i Pauliny (z d. b.d.), ur. 8.V.1915 r., zam. Kolczyny (?). W 1931 r. mąż po powrocie z pracy do domu zastał obcych ludzi, którzy oznajmili mu, iż kupili dom od jego żony, a ona wyjechała z niezidentyfikowanym osobnikiem do Odessy – brak dalszych informacji o jej losach. Sąd oddalił wniosek, gdyż zaginiona była obywatelką ZSRR i wniosek powinien być rozpatrywany przed sądem radzieckim. Sygn. Zg. 204/1947 [4/631].

[588] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Piotrowicz Wacław, syn Antoniego i Antoniny, ur. 1.I.1906 r. w Podorsku, st. post. (lub plutonowy) Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 4.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 276.

Piotrowski Kazimierz*[589] – syn b.d., ur. b.d., zam. b.d. Wniosek zwrócono z powodu braków formalnych. Sygn. Zg. 118/1948 [4/2731].

Piotrowski Kazimierz*[590] – syn Ignacego i Anny (z d. Wojciechowska), ur. 24.I.1891 r. w Łucku (obecnie Ukraina), zam. Białystok, Wiceprezydent Białegostoku. 25.IX.1939 r. wyszedł do Zarządu Miejskiego do pracy – brak dalszych informacji o jego losach[591]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku, ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 209/1948 [4/2818].

Pisalnik Bronisław – syn Antoniego i Michaliny (z d. Raplejewska), ur. 12.IX.1893 r. we wsi Koniuchy, pow. Grodno, zam. Grodno. Na początku 1945 r. wywieziony w głąb ZSRR, gdzie najprawdopodobniej zmarł jeszcze w tym samym roku. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 25 z 5.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 613/1947 [4/1030].

Pisanko Antoni – syn Bolesława i Marianny (z d. Bagińska), ur. w czerwcu 1899 r. we wsi Pisanki, gm. Trzcianne, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. Zmarł 10.VI.1944 r. Sygn. Zg. 113/1950.

Pissar Dora – z d. Zakraśnicka, córka Abrama i Estery (z d. Zapolska), ur. w 1873 r. w Żabince (?) na Wołyniu (obecnie Ukraina), zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zginęła 16.VIII.1943 r. – w czasie likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Pissar: Dory i Szymona Lejzora (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 226/1948 [4/2835].

Pissar Szymon Lejzor vel Szymon Lejb – syn Cwi i Sary (z d. Kaganowicz), ur. w 1870 r. w m. Rożyszcze na Wołyniu (obecnie Ukraina), zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie. Zginął 16.VIII.1943 r. podczas likwidacji białostockiego getta. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Pissar: Szymona Lejzora i Dory (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 226/1948 [4/2835].

Pluta Wojciech – syn Antoniego i Anny (z d. Dębowiecka), ur. 12.IV.1902 r. [lub 26.XI.1900 r.][592] w Plutach, gm. Jaślany, pow. Mielec, zam. Białystok, st. post. Policji Państwowej. [W 1918 r. wstąpił na ochotnika do Legionów Polskich, w czasie wojny polsko-bolszewickiej trafił na pół roku do niewoli. Po powrocie do kraju dalej pełnił służbę wojskową (od 1919 r. w stopniu kaprala), odznaczony Medalem Pamiątkowym Za Wojnę 1918-1921, Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości. We wrześniu 1923 r. wstąpił do Policji Państwowej, 1.II.1937 r. mianowany starszym posterunkowym. Pełnił

[589] Ponieważ teczka aktowa fizycznie istnieje, posiada odrębną sygnaturę oraz widnieje w ewidencji Sądu Grodzkiego, jak i Archiwum Państwowego w Białymstoku, zdecydowano się (pomimo braku informacji) umieścić w treści taki właśnie wpis.

[590] *Prawdopodobnie chodzi o tę samą osobę, jednakże w pierwszym przypadku brak jest jakichkolwiek danych umożliwiających identyfikację – w związku z powyższym zdecydowano się na dwa odrębne wpisy.

[591] W zeznaniach świadków jako data urodzenia zaginionego pojawia się – 9.VI.1891 r. Wątpliwości budzi również fakt jego pracy w Zarządzie Miejskim w dniu 25.IX.1939 r., gdyż większość władz cywilnych Białegostoku ewakuowana została z miasta przed 11.IX.1939 r., a od 22.IX.1939 r. Białymstokiem administrowały władze radzieckie.

[592] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 184.

służbę w III Komisariacie w Białymstoku, odznaczony brązowym Medalem Za Długoletnią Służbę.][593] W pierwszej połowie września 1939 r. zmobilizowany do WP i ewakuowany w kierunku wschodniej granicy Polski – brak dalszych informacji o jego losach[594]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*.][595] Sygn. Zg. 53/1949 [2/5287/2007].

Płocki Stanisław – syn Wasyla (w aktach pojawia się również „Bazyli") i Marii (z d. Dudkowska), ur. 17.XII.1918 r. w Brestowicy Małej, zam. b.d. 23.IV.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej, przebywał w obozie w Czegujewie k. Charkowa, od 1943 r. służył w 1 Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki. Zginął w czasie walk w okolicach Warszawy 12.IX.1944 r., pochowany na cmentarzu we wsi Wenzewna (?) pod Warszawą. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci wystawionego przez Wydział Wojskowy Zarządu Miejskiego w Białymstoku, (pismo z 18.VI.1947 r.) oraz oryginał świadectwa zgonu ojca (wydane przez Archidiecezję Wileńską, Proboszcza Rzymskokatolickiej Parafii Św. Rocha w Białymstoku, z 15.X.1941 r.). Sygn. Zg. 297/1947 [4/723].

Płoński Edmund – syn Tomasza i Marianny (z d. Iwanicka), Polak, ur. 10.II.1927 r. we wsi Świerzbienie, gm. Goniądz (obecnie gm. Mońki), zam. tamże, funkcjonariusz Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Piszu (1.IX.1945 r. – 18.IX.1946 r.). 18.IX. 1946 r. zaginął w trakcie wykonywania obowiązków służbowych. Wniosek oddalono, gdyż nie upłynął przewidziany ustawowo czas, umożliwiający wszczęcie postępowania o uznanie za zmarłego. W aktach znajdują się dwa pisma z WUBP. w Olsztynie potwierdzające zatrudnienie E. Płońskiego w w/w urzędzie (pismo nr 3817/46 W.P. z 22.X.1946 r. oraz nr R.E. – 2138/47 z 13.X.1947 r.). Sygn. Zg. 596/1947 [4/1014].

Pochodowicz Cezary – syn Kazimierza i Marianny (z d. Suchocka), ur. w 1883 roku, zam. Białystok (?), sędzia grodzki w Białymstoku. 12.X.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku (miał wtedy 60 lat i był schorowany). Z powodu braku dalszych informacji o jego losach opublikowano w MP Nr 34 z 14.IV. 1946 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Jednostka zawiera również tłumaczenia z jęz. rosyjskiego: wypisu z metryki urodzenia (Księga Metrykalna Kościoła w Korycinie z 1883 r., przechowywana w Archiwum Wileńskiego Rzymskokatolickiego Duchownego Konsystorza [stan na 25.II.1946 r.], str. 637-638, poz. 22) oraz protokołu rewizji i zatrzymania Pochodowicza Cezarego. Sygn. Zg. 14/1946 [4/291].

Poddubowska Fejga – z d. Kijanowska, córka Mejera i Eni Bejli (z d. Michnowska), ur. w 1874 r. w Suwałkach, zam. Białystok. 12.VII.1941 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich w czasie masowej egzekucji na Pietraszach. Sygn. Zg. 704/1947 [4/1119].

Podlaszczuk Stefan – syn Maksima i Emilii (z d. Andrejczuk), ur. 27.VIII.1907 r., zam. we wsi Aleksicze, gm. Zabłudów. W 1939 r. powołany do czynnej służby wojskowej i skie-

[593] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 184-185.
[594] W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie, gdzie zginął wiosną 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje, patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.VIII.2010 r.), *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 184-185, A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 276.
[595] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 185.

rowany na front. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej, początkowo osadzony został w obozie w okolicach Olsztynka, następnie przewieziony do Kłajpedy (do prac w gospodarstwie rolnym), ostatecznie trafił do gospodarstwa w Karmitten (koło Królewca). Zmarł 12.III.1941 r. o godz. 10:30 w Szpitalu Miejskim w Królewcu. W aktach znajduje się oryginał oraz tłumaczenie z jęz. niemieckiego powiadomienia o śmierci wystawionego przez Miejscowy Urząd w Königsbergu (pismo Nr 676/41 III, z 5.VI.1942 r.). Sygn. Zg. 95/1947 [4/523].

Podrabinik Meir Szmul – syn Meira Szmula i Blumy (z d. Menkes), ur. w 1885 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zmarł w listopadzie 1942 r. – brak bliższych okoliczności śmierci (wnioskodawczyni we wniosku utrzymuje, iż został on zastrzelony w czasie akcji prowadzonej przez Niemców przeciwko ludności żydowskiej; zeznający w sprawie świadek stwierdził natomiast, że M.S. Podrabinik zachorował i w wyniku choroby zmarł). Sygn. Zg. 658/1947 [4/1074].

Pogorzelski Józef – syn Stanisława i Izabeli (z d. Płońska), ur. 6.I.1906 r. we wsi Kobylin-Pogorzałki, pow. wysokomazowiecki, zam. Białystok. 6.I.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 503/1948 [4/3103].

Polaczek Perec – syn Arnasza i Nachomy (z d. Goldsztejn), ur. 15.V.1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zastrzelony 5.II.1943 r. na ul. Jurowieckiej. Sygn. Zg. 85/1948 [4/2699].

Polak Hirsz – syn Abrama i Cypy Fejgi (z d. Szmulewicz), ur. w 1903 r. w Białymstoku, zam. tamże. 12.VII.1941 r. zastrzelony w czasie ulicznej łapanki (zastrzelony na ul. Białostoczańskiej), pochowany na cmentarzu żydowskim na Bagnówce. Sygn. Zg. 302/1948 [4/2906].

Polak Izaak – syn Eliasza i Sary (z Pelikanów), ur. 10.VIII.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, w czasie likwidacji w/w getta (sierpień 1943 r.) przewieziony do obozu w Oświęcimiu, gdzie zmarł na tyfus we wrześniu 1944 r. Ciało spalono w obozowym krematorium. Sygn. Zg. 677/1947 [4/1092].

Polecki Feliks – syn Jana i Franciszki (z Budulskich), ur. 18.VIII.1888 r. w Starosielcach, zam. b.d. 25.I.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 28.III.1944 r. wywieziony do obozu koncentracyjnego Stutthof k. Gdańska (blok nr 8). W wyniku ofensywy wojsk radzieckich w/w obóz został ewakuowany w głąb Niemiec. Feliks Polecki, wraz z innymi, trafił do obozu w Ryben (?), w którym przebywał od 4.II.1945 r. do 9.III.1945 (tj. do momentu wyzwolenia przez wojska radzieckie). Umieszczony w szpitalu polowym w miejscowości Chinów (około 25 km od Ryben), z powodu wycieńczenia zmarł w miejscowości Lane/Gone (?) (ok. 2km od Chinowa) wkrótce po oswobodzeniu (4.IV.1945 r.), tam też został pogrzebany. Sygn. Zg. 8/1946 [4/285].

Polecki Jan – syn Bazylego i Marii (z d. Leszczuk), ur. w 1920 r., zam. Garbary, gm. Michałowo. W 1942 r. wywieziony na roboty przymusowe w głąb Niemiec, po wyzwoleniu przez wojska radzieckie – wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front. Naoczny świadek zeznał: *„...Na polu boju dowódca wysłał nas pieńciu żołnierzy naprzód, ja byłem na samym przedzie z waszym synem, więc była sprawa taka, zauważył nas niemiecki snajper i zaczął nas obstrzeliwać to ja leżałem w rowie, a wasz syn raz wystrzelił w kierunku niemca. W tym czasie ja mu mówie: Pałecki* (?) *nie wyglądaj bo widzisz snajper bije, a on mnie nie posłuchał, odpowiedział mi że ja nie rozumiem, no i jeszcze wyjrzał on kilka razy więc usłyszałem od niego głos „o Jezu". To ja w tym czasie schwycił go za rękę i zapytałem: Pałecki* (?) *co z tobą, a on już leżał w rowie ja go podniósł do góry i zauważyłem u niego na plecach pod łopatką wielką ranę, to była rana z prawej strony rana taka że mogłaby wejść cała ręka, ja go wziął na plecy i pociągnął go do furmanki, Sanitariusz mu zabandażował* [ranę] *i odwieźli go do szpitala. Więc jak ja go niosłem do furmanki to z naszej piątki są dwóch zabitych i jeden ranny...*"[596]. Zmarł tego samego dnia (tj. 22.IV. 1945 r.) w szpitalu polowym. Sygn. Zg. 210/1948 [4/2819].

Polejko Stefan – syn Tomasza i Anny (z d. Sroka), Polak, ur. 27.XII.1893 r. we wsi Bakuny, gm. Kuźnica, pow. Sokółka, zam. Białystok, pracownik kolei – zwrotnicowy. 6.VII.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X. 1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 240/1947 [4/667].

Połonowski Jan – syn Wojciecha i Anny (z d. Rećko), ur. 1.VI.1897 r. we wsi Kropiewnica/Kropiennica (?), gm. Kalinówka, zam. Ruda, gm. Krypno. Jesienią 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do KL Stutthof k. Gdańska – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Krypnie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 532/1948 [4/3132].

Połunin Raisa – z d. Bojak/Bajok (?), córka Charytona i Marii (z d. b.d.), ur. 6.X.1919 r. w Leningradzie (Petersburg), zam. Białystok. W marcu 1941 r. wyjechała do rodziny w Leningradzie – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 483/1948 [4/3085].

Popiełowska Sora – z d. Kowieńska, córka Mendla i Jachy (z d. Popiełowska (?)), ur. 10.VII.1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zastrzelona 6.II.1943 r. po odkryciu schronu, w którym ukrywała się wraz z siostrą – Cypą. Pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Sory Popiełowskiej, jej siostry Cypy Świeczkowskiej (z d. Kowieńska) oraz ich ojca – Mendla Kowieńskiego (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 359/1948 [4/2962].

Popiłowska Enia – z d. Jaworowska, córka Szmula i Szejny (z d. Mirowska), ur. 20.VII. 1899 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przeby-

[596] ASG, Sygn. Zg. 210/1948 [4/2819], k. 2 – 2v (w zamieszczonym fragmencie zachowano oryginalną pisownię).

wała w tamtejszym getcie, zginęła 16.VIII.1943 r. (podczas likwidacji getta). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Eni i Chaima Popiłowskich – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 449/1948 [4/3052].

Popiłowski Chaim – syn Szlomy i Chai (z d. Wajnberg), ur. 14.II.1895 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, tam też zastrzelony 6.II.1943 r. (podczas jednej z akcji likwidacyjnych getta). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Chaima i Eni Popiłowskich – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 449/1948 [4/3052].

Popławski Jan – syn Jana i Marii (z d. Jaśkiewicz), ur. 20.XII.1917 r. we wsi Nowoświeżeń, gm. Nowoświeżeń, pow. Mińsk, zam. wieś Sofipol, gm. Gródek, pow. Białystok. W marcu 1939 r. powołany jako poborowy do Wojska Polskiego. Przydzielony do oddziału działań przeciwpancernych (?) 42 PP w Białymstoku. Z chwilą wybuchu II wojny światowej skierowany wraz z pułkiem na front w okolice Nowogrodu. 10.IX.1939 r. wieczorem (po całodziennych walkach) pułk wycofał się z dużymi stratami w ludziach i sprzęcie. Od tego momentu brak jakichkolwiek informacji o Janie Popławskim. Sygn. Zg. 65/1947 [4/493].

Popławski Jan – syn Jana i Anny (z Roszków), Polak, ur. 15.I.1911 r. we wsi Słuczanka, gm. Gródek, zam. tamże. 24.VIII.1939 r. powołany do WP i wysłany na front, zginął pod Monte Cassino 9.V.1944 r.[597] (służył wówczas w 5 Dywizji Piechoty[598]). Sygn. Zg. 310/1947 [4/736].

Popławski Jan – syn Jana i Anny (z d. Walik/Waluk (?)), ur. 5.V.1904 r., zam. b.d. W 1939 r. zmobilizowany do WP i przydzielony do 42 PP w Białymstoku. Zaginął 7.IX. 1939 r. w czasie walk w okolicach Czerwonego Boru (prawdopodobnie zginął w czasie nalotu niemieckiego – świadek będący w tej samej kolumnie zeznał, że po nalocie na zbiórce stawiło się 60 ze 160 żołnierzy – wśród żywych nie było J.Popławskiego). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 539/1948 [4/3139].

Popławski Józef – syn Fadzieja i Katarzyny (z d. Tarasewicz), Białorus, ur. 20.XI.1907 r. w Gródku, zam. tamże. 16.V.1941 r. powołany do Armii Czerwonej, zginął w lipcu 1941 r. podczas działań wojennych w okolicach wsi Bobrowniki, gm. Krynki. Sygn. Zg. 114/1946 [4/390].

Popławski Mieczysław – syn Józefa i Apolonii (z Kuryszów), ur. 1.X.1912 r., zam. we wsi Ogrodniczki, gm. Dobrzyniewo. 24.VIII.1939 r. powołany do Wojska Polskiego (14 DAK) i wysłany na front. W drugiej połowie września 1939 r. oddział stacjonował pod Skidlą (?), w nocy nastąpił atak wojsk radzieckich – M. Popławski prawdopodobnie zginął w wyniku podpalenia stodoły, w której spał. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. Min. Spr. Nr

[597] Z listy polskich żołnierzy poległych na Zachodzie wynika, iż Jan Popławski, ur. 12.V.1911 r. w Słuczance zginął 12.III.1944 r. – pochowany został na Cmentarzu Polskim w Casamassima (Włochy); patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 232.

[598] Prawdopodobnie chodzi o wchodzącą w skład 2 Korpusu Polskiego 5 Kresową Dywizję Piechoty (powstała ona w marcu 1943 r. z połączenia 5 Wileńskiej Brygady Piechoty i 6 Lwowskiej Brygady Piechoty).

11 z 15.X.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 184/1947 [4/612].

Popowicz Bronisława – z d. Fałat, córka Józefa i Julii (z d. b.d.), ur. 28.VI.1901 r. w Hartlowej, pow. Jasło (prawdopodobnie chodzi tu o Harklową – wieś w pow. jasielskim, woj. podkarpackie), zam. b.d. Od 6.II.1936 r. do momentu wybuchu wojny przebywała w Szpitalu Psychiatrycznym w Choroszczy – znajdowała się tam w chwili wkroczenia wojsk niemieckich do miasta. Brak dalszych informacji o jej losach – opublikowano w MP Nr 42 z 27.IV.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Choroszczy ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 88/1948 [4/2702].

Popowski Władysław – syn Franciszka i Anny (z d. Grymblat), ur. 6.XII.1899 r. w Supraślu, zam. Białystok, robotnik. W 1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 10.X.1942 r. wywieziony wraz ze 150 innymi więźniami w okolice Nowosiółek i tam rozstrzelany. Sygn. Zg. 581/1948 [4/3180].

Porowski Włodzimierz – syn Antoniego i Weroniki (z d. Lipińska), ur. 2.III.1897 r. w Nowych Żochach, pow. wysokomazowiecki, zam. Białystok, zawodowy oficer WP. W czasie II WŚ pracował jako buchalter (księgowy) w Zarządzie Młynów, 15.VI.1944 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w KL Groß-Rosen. Po wyzwoleniu obozu chciał wrócić do domu – w drodze zmarł z wycieńczenia. Zgon nastąpił w Kamiennej Górze (woj. dolnośląskie) 21.V.1945 r., tam też został pochowany. W aktach znajduje się odpis aktu zgonu sporządzonego przez Parafię Rzymskokatolicką w Kamiennej Górze (12.X.1946 r.). oraz odpis zaświadczenia o śmierci wystawionego przez Polski Związek b. Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych Koło w Kamiennej Górze (18.X.1946 r.). Sygn. Zg. 120/1949 [2/5354/2007].

Potocka Chaja – z d. Edelsztejn, córka Chila i Mariem (z d. Szwarzberg), ur. w 1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, tam też zginęła – zastrzelona na ul. Kupieckiej 4.VII.1942 r., pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 33/1948 [4/2648].

Powojski Julian – syn Juliana i Weroniki (z d. Damkowska), ur. 16.II.1893 r. w Wysokiem Mazowieckim, zam. Białystok, komornik IV rewiru Sądu Grodzkiego w Białymstoku. We wrześniu 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 532/1947 [4/950].

Poznańska Pesza – z d. Pejsachowicz, córka Beniamina i Sary (z d. Sendak), ur. w 1877 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zmarła śmiercią naturalną 21.I.1943 r. Sygn. Zg. 445/1947 [4/866].

Poznański Abram – syn Mejera i Lei (z d. Sendak), ur. w 1862 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zmarł śmiercią naturalną 20.IX.1915 r., pochowany na cmentarzu żydowskim na Bagnówce. Sygn. Zg. 447/1947 [4/868].

Poznański Samuel – syn Mejera i Lei (z d. Sendak), ur. w 1872 r. w Jasionówce, zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w zamkniętej, wydzielonej dla ludności żydowskiej części Białegostoku. 10.II.1943 r. zastrzelony wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Fabrycznej 7, pochowany na cmentarzu przy ul. Żabiej (porównaj: Pejsachowicz Leja, Szustycka Anna, Szustycka Necha, Berkowska Berta). Sygn. Zg. 446/1947 [4/867].

Półkosznik Aleksander – syn Kazimierza i Stanisławy (z d. b.d.), ur. 7.X.1918 r. w Pańkach, gm. Barszczewo (obecnie gm. Choroszcz), zam. tamże (?). Powołany do WP i wysłany na front (brak daty mobilizacji oraz przydziału), zmarł w szpitalu wojskowym 1.VII. 1947 r.[599] W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez MON Departament Poboru i Uzupełnień (pismo nr 6124/k/III z 21.VIII.1948 r.). Sygn. Zg. 71/1949 [2/5305/2007].

Półkośnik Ksawery – syn Józefa i Józefy (z d. Kruszewska), ur. 5.VIII.1912 r. we wsi Pańki, gm. Barszczewo, pow. Białystok, zam. tamże. W nocy z 14/15.X.1946 r. uprowadzony z domu przez czterech uzbrojonych osobników, 17.X.1947 r. odnaleziono jego zwłoki w okolicy wsi Rzędziany, gm. Tykocin, ciało pochowano na cmentarzu w Choroszczy. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. M. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego (ogłoszenie opublikowano, gdyż dowód w postaci ciała został odnaleziony później). Ponieważ w USC w Barszczewie został sporządzony akt zgonu – postępowanie sądowe umorzono. Sygn. Zg. 209/1947 [4/636].

Praczuk Józef – syn Michała i Zofii (z Dobatów/Dubatówków (?)), ur. 5.XI.1898 r. we wsi Niecki, gm. Barszczewo (obecnie gm. Turośń Kościelna), zam. tamże. 22.VII.1941 r. na wezwanie Gestapo zgłosił się do siedziby Tajnej Policji przy ul. Sienkiewicza 15, aresztowany i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Naoczny świadek zeznał: *„...1 sierpnia 1941 r. o godz. 4 rano przyszło Gestapo niem. do naszej celi wyczytało z listy nazwisko Praczuka Józefa i w bieliźnie go zabrano. Z celi przez okno widziałem osobiście jak Praczuka i innych Gestapo w bieliźnie wsadzało do samochodów i powiozło do Zielonej* [gm. Supraśl – przyp. autora]. *Po niejakim czasie samochody wróciły puste i zaraz rozeszła się wiadomość w więzieniu, że wywiezieni, a w tej liczbie i Praczuk Józef zostali w lesie w Zielonej rozstrzelani, wiem że tamże zostali pogrzebani...”*[600]. Sygn. Zg. 507/1948 [4/3107].

Praczuk Mikołaj – syn Eliasza i Anny (z d. Wróbel), ur. b.d., zam. Baciuty Kolonia. Zmarł śmiercią naturalną 15.XII.1913 r., pochowany na cmentarzu prawosławnym w Topilcu, gm. Barszczewo (obecnie gm. Turośń Kościelna). Postępowanie o uznanie za zmarłego było przeprowadzane w Sądzie, ponieważ w chwili śmierci nie został sporządzony akt stwierdzający zgon. Sygn. Zg. 382/1948 [4/2985].

Pres Chana – z d. Pres, córka Eli i Gołdy (z d. Żółtkowska), ur. 2.III.1902 r. w Białymstoku, zam. tamże. 12.VII.1941 r. aresztowana w czasie ulicznej łapanki i rozstrzelana wraz z innymi na Pietraszach k. Białegostoku. Wspólna teczka aktowa dla sióstr Chany i Tauby Pres (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 609/1947 [4/1026].

---

[599] Z danych zawartych w aktach wynika, że szeregowy Aleksander Półkosznik został ranny w czasie działań wojennych i w wyniku odniesionych ran zmarł w szpitalu wojskowym 1.VII.1947 r. (tj. dwa lata od zakończenia działań wojennych).

[600] ASG, Sygn. Zg. 507/1948 [4/3107], k. 5 – 5v (w cytowanym fragmencie zachowano oryginalną pisownię).

Pres Ell (Ela) – syn Izraela i Rebeki (z d. b.d.), ur. 15.X.1870 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zmarł śmiercią naturalną 1.V.1927 r. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Presów: Ela i Gołdy (patrz niżej). Sygn. Zg. 611/1947 [4/1028].

Pres Gołda – z d. Żółtkowska, córka Arona i Rywy (z d. b.d.), ur. 9.VIII.1872 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zmarła śmiercią naturalną 8.VII.1935 r. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Presów: Ela i Gołdy (patrz wyżej). Sygn. Zg. 611/1947 [4/1028].

Pres Tauba – z d. Pres, córka Eli i Goudy (z d. Żółtkowska), ur. 10.IX.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelona 12.VII.1941 r. w czasie masowej egzekucji na Pietraszach k. Białegostoku. Wspólna teczka aktowa dla sióstr Chany i Tauby Pres (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 609/1947 [4/1026].

Press Cyla – z d. Weller, córka Mowszy i Sory (z d. b.d.), ur. w 1902 r., zam. Białystok, żona Szmula Pressa. W sierpniu 1941 r. osadzona wraz z mężem w białostockim getcie, skąd prawdopodobnie wywieziona została do obozu w Treblince (1943 r.) – brak dalszych informacji o jej losach. Sąd datę zgonu określił na 31.XII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Press: Cyli i Szmula (patrz niżej). Sygn. Zg. 480/1947 [4/901].

Press Szmul – syn Dawida i b.d., ur. w 1895 r., zam. Białystok. Od sierpnia 1941 r. przebywał razem z żoną w getcie w Białymstoku, skąd prawdopodobnie został wywieziony do obozu w Treblince (1943 r.) – brak dalszych danych. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1943 r. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Press: Cyli i Szmula (patrz wyżej). Sygn. Zg. 480/1947 [4/901].

Prigara Włodzimierz – syn Bazyla i Aleksandry (z d. b.d.), ur. 5.IV.1889 r. w majątku Korowaj, pow. Piriatiński (Rosja), zam. Wołkowysk (?). Zmarł 26.II.1933 r. (w Wołkowysku) podczas wieczoru tanecznego w Magistracie (prawdopodobnie zawał serca). Sygn. Zg. 175/1950.

Procakiewicz Jan – syn Józefa i Heleny (z d. Gerlak), ur. 5.VII.1895 r. w Przemyślu, zam. Białystok, urzędnik państwowy. W 1944 r. wywieziony w głąb ZSRR, przebywał w obozie w okolicy Riazania (Rosja). W sierpniu 1946 r. zachorował i został umieszczony w szpitalu w Skopinie (obw. Riazań, Rosja), gdzie zmarł 15.XII.1946 r. Sygn. Zg. 583/1948 [4/3182].

Profic Stanisław Józef – syn Kazimierza i Krystyny (z d. Luberda), ur. 4.XII.1896 r. w Wadowicach, zam. przy 42 PP w Białymstoku (inne źródła podają jako ostatnie miejsce zamieszkania Głębokie, woj. wileńskie – obecnie Białoruś), mjr piechoty WP (w stanie spoczynku). [Brał czynny udział w działaniach I WŚ, walczył między innymi pod Rokitną (w czasie walk dwukrotnie ranny), uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Od 1922 r. służył w Powiatowej Komendzie Uzupełnień w Warszawie, 73 PP, Korpusie Kontrolerów Ministerstwa Spraw Wojskowych. W roku 1925 (lub w 1932 r.) przeszedł w stan spoczynku, przydzielony do Okręgu Korpusu Nr III (OK III)[601]. Za swoją służbę i liczne zasługi uhonorowany: Krzyżem Walecznych (1921 r.), Orderem Wojskowym Virtuti Militari V klasy (1922 r.), Krzyżem Walecznych z trzema okuciami (1923 r.), Złotym Krzyżem Zasługi (1928 r.), Krzyżem Legionowym (1929 r.), Krzyżem Niepodległości (1931 r.),

[601] OK III – istniejący w latach 1921-1939 okręg wojskowy WP z siedzibą dowództwa w Grodnie.

Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1938 r.).][602] W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, dostał się do niewoli radzieckiej – brak dalszych informacji o jego losach [przebywał w obozie jenieckim w Starobielsku, gdzie zginął wiosną 1940 r.][603]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 482/1948 [4/3084].

Prus Jan – syn Józefa i Józefy (z d. Czużyńska), ur. 1.X.1917 r. w Rafałówce, gm. Zabłudów, zam. tamże. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, ciężko ranny w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Łomży – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie zmarł na polu walki w wyniku odniesionych ran). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy w Zabłudowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 164/1948 [4/2776].

Prużański Meir – syn Bunima i Liby (z d. b.d.), ur. w 1870 r. w Białymstoku, zam. tamże (?), drukarz (właściciel drukarni przy ul. Piłsudskiego 16). Przebywał na 5-tej fermie Czarnoreckiego sowchozu (?), obwód pawłodarski (Kazachstan). 16.VI.1940 r. w czasie kąpieli w rzece (w jednym z dopływów Irtyszu) dostał ataku serca i zmarł, pochowany na cmentarzu na terenie sowchozu. Na prośbę pełnomocnika wnioskodawczyni (żony) postępowanie zawieszono, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 205/1949 [2/5436/2007].

Prypsztejn Rejzla – z d. Webman, córka Szachny i Szejny (z d. Gutman), ur. w 1875 r., zam. Białystok. Zmarła śmiercią naturalną 10.VIII.1940 r., pochowana na cmentarzu żydowskim na Bagnówce. Sygn. Zg. 46/1948 [4/2661].

Prystrom Leonard – syn Antoniego i Heleny (z d. Czybińska), ur. 2.V.1908 r. w Kybartach na Litwie[604], zam. Białystok, kierownik Szkoły Powszechnej w Tołczach, gm. Choroszcz (obecnie gm. Turośń Kościelna), ppor. piechoty WP. [W latach 1924-1930 pobierał naukę w Seminarium Nauczycielskim im. Króla Zygmunta Augusta w Białymstoku, następnie uczęszczał do Szkoły Podchorążych Rezerwy w Grodnie, gdzie 1.I.1934 r. uzyskał stopień podporucznika ze starszeństwem. Przydzielony do 76 PP w Grodnie[605], tam odbywał ćwiczenia rezerwy jako dowódca plutonu. W sierpniu 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – walczył pod Modlinem. W wyniku działań wojennych został ciężko ranny – przebywał w szpitalu wojskowym. Ewakuowany wraz ze szpitalem do Brześcia n/Bugiem, tam dostał się do niewoli sowieckiej.][606] Przebywał w obozie jenieckim w Starobielsku, skąd przesyłał karty pocztowe – od kwietnia 1940 r. brak dalszych infor-

[602] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 273-274.
[603] Na listach polskich jeńców poległych i zaginionych w II WŚ znajduje się Profic Stanisław Józef, syn Kazimierza i Krystyny, ur. 4.XII.1896 r. w Wadowicach, mjr OK III, inwalida z 1920 r. (posiadał protezę nogi), przebywał w obozie w Starobielsku, zmarł w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Charkowie; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 296, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 4.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 338.
[604] Kibarty (Kybartai) – miasto w obwodzie mariampolskim (Litwa).
[605] 76 Lidzki Pułk Piechoty im. Ludwika Narbutta – do 1939 r. stacjonował w Grodnie, w czasie kampanii wrześniowej walczył w ramach Armii „Prusy".
[606] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 275.

macji o jego losach[607]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 roku (Londyn 1985 r.).][608] W aktach znajduje się odpis pisma Biura Informacyjnego PCK, w którym czytamy, że brak jest jakichkolwiek informacji o poszukiwanym (pismo z dnia 4.V.1948 r.). Sygn. Zg. 2/1949 [2/5238/2007].

Przedmiejski Moszko – syn Jakuba i Chawy (z d. Sapirsztejn), ur. w 1891 r. w Suwałkach, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zmarł na tyfus 21.III.1942 r. Sygn. Zg. 201/1948 [4/2810].

Przednikiewicz Stanisław – syn Stanisława i Marii (z d. Piotrowska), ur. 12.X.1908 r. w Brześciu n/Bugiem, zam. Białystok, pracownik kolei. 17.VII.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i wywieziony do Królewca – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 707/1947 [4/1122].

Przegroda Józef – syn Szymona i Magdaleny (z d. Więcław), ur. 7.III.1881 r. w Dąbrowie Zielonej, woj. łódzkie, zam. Wołkowysk (?). Zmarł śmiercią naturalną w Wołkowysku, dnia 4.III.1944 r., tam też pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim. Sygn. Zg. 151/1946 [4/427].

Przenica Mindla – z d. b.d., córka Lejzora i Symy Rywki (z d. b.d.), ur. 28.II.1895 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, tam też zastrzelona 2.III.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Przenica: Mindli i Wolfa oraz Chai Szajndli Glajt (córka Mindli i Wolfa), Abrama Hersza Glajta (prawdopodobnie mąż Chai Szajndli), Dawida i Dwojry Cyrli Braunów (wzajemne powiązania z w/w nie zostały jednoznacznie określone) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 564/1948 [4/3164].

Przenica Wolf – syn Jankiela/Jankla i Liby (z d. Lipińska), ur. 15.III.1895 r. w Sobkowie, gm. Sobków (woj. świętokrzyskie), zam. Białystok. Zginął w getcie w Białymstoku 2.III. 1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Wolfa i Mindli Przenica, ich córki Chai Szajndli Glajt, Abrama Hersza Glajta (prawdopodobnie mąż Chai Szajndli) oraz Dawida i Dwojry Cyrli Braunów (wzajemne powiązania z w/w nie zostały jednoznacznie określone) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 564/1948 [4/3164].

Przybysz Józef – syn Władysława i Stanisławy (z d. Mianowska), ur. 8.XII.1907 r. w Radzyminie, zam. Grodno, zawodowy plutonowy Wojska Polskiego (instruktor w 3 batalionie telegraficznym, kompanii telegraficznej 19 Dywizji Piechoty). We wrześniu 1939 r. brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi, w listopadzie tego roku wrócił do

[607] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Leonard Prystrom, syn Antoniego, ur. 02.V.1908 r., ppor. 76 PP, więzień obozu w Starobielsku, zmarł w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Charkowie (Ukraina), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 296-297, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 19.VII.2010 r.), *Ostatnia droga...*, s. 275-276, A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 338.
[608] *Ostatnia droga...*, s. 276.

Grodna. W 1944 r., już jako cywil, aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i wysłany transportem do obozu Stutthof k. Gdańska. 31.III.1945 r. wracając z obozu, zmarł z wycieńczenia w izbie chorych schroniska PCK w Chojnicach, tam też pochowany. Sygn. Zg. 72/1947 [4/500].

Przydział Władysław Henryk – syn Franciszka i Weroniki (z Gleniów), ur. 15.IV.1909 r. w Bagienicy, zam. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany do WP (2 Pułk Ułanów w Augustowie[609]) i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Brak postanowienia końcowego w sprawie. Sygn. Zg. 750/1947 [4/1165].

Przyłożyński Stanisław – syn Michała i Anny (z d. Lach), ur. 5.V.1908 r. we wsi Garbary, gm. Michałowo, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1941 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, pod koniec czerwca 1941 r. zginął w czasie walk z wojskami niemieckimi w okolicach Michałowa (ranny w brzuch odłamkiem artyleryjskim, konającego – w obliczu zbliżających się oddziałów niemieckich – pozostawiono na drodze), pochowany niedaleko wsi Nowa Wola, gm. Michałowo. Datę zgonu Sąd ustalił na 1.VII.1941 r. Sygn. Zg. 53/1950.

Ptak Rywa – z d. Waran, córka Mejera i Sory (z d. Ruda), ur. w 1908 r. w Michałowie, zam. Białystok. 15.III.1945 r. zamordowana przez nieznanych sprawców na ul. Białostoczańskiej. Sygn. Zg. 254/1948 [4/2862].

Ptaszek (Fogel/Vogel) Kałman – syn Berka Moszki i Chai Szejny (z d. Cymes), ur. w 1890 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony wraz z rodziną w białostockim getcie, tam został zastrzelony 10.V.1943 r. podczas prac przy gruzach. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa: Ptaszek Kałmana i Garber Gitli (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 398/1947 [4/823].

Puchalski Bronisław – syn Piotra i Zuzanny (z d. Link), ur. 8.VIII.1893 r. w Lewoniach (gm. Knyszyn), zam. b.d. W listopadzie 1943 r. aresztowany w Knyszynie przez niemieckie władze okupacyjne, przebywał w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 38/1948 [4/2653].

Puchalski Jan – syn Jana i Franciszki (z d. Sosnowska), ur. 12.IV.1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, dostał się do niewoli niemieckiej. Wywieziony w głąb Niemiec na roboty przymusowe w gospodarstwie rolnym, w dniu 27.X.1939 r. zastrzelony przez pilnującego robotników strażnika. Naoczny świadek zeznał: „*...W dniu 27 października 1939 r. jedna Niemka dała Puchalskiemu kolację dla naszego strażnika. Strażnik ten w dniu tym był podpity. Kiedy wieczorem Puchalski odniósł mu kolację, to strażnik ten myśląc, że Polacy napadają na niego, było ciemno w korytarzu strzelił na miejscu zabił Puchalskiego. Było to w miejscowości Zdunkein* [?], *pow.*

[609] Prawdopodobnie chodzi o 1 Pułk Ułanów Krechowieckich im. Pułkownika Bolesława Mościckiego (stacjonujący w Augustowie) lub też o stacjonujący od 1920 r. w Suwałkach 2 Pułk Ułanów Grochowskich im. Generała Józefa Dwernickiego.

Roztenburg [?]. *Zwłoki Jana Puchalskiego widziałem, w tej sprawie było prowadzone śledztwo*..."[610] Sygn. Zg. 757/1947 [4/1172].

Puchalski Władysław – syn Piotra i Magdaleny (z d. Kinderman), ur. 15.V.1903 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1945 r. wstąpił do Milicji Obywatelskiej, pełnił służbę jako kapral w Komendzie Miejskiej MO w Białymstoku. Wysłany wraz z innymi funkcjonariuszami do Łomży celem rozminowania miasta. Dnia 4.V.1945 r. zaginął w niewyjaśnionych okolicznościach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP Nr 77 z 27.V.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 46/1947 [4/474].

Puczel Walerian – syn Napoleona i Marii (z d. Sokołow), ur. 26.I.1914 r. w Leningradzie, zam. b.d. Na początku października 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie 5.XI.1942 r. rozstrzelany przez Gestapo na placu więziennym. Pochowany wraz z innymi rozstrzelanymi w zbiorowej mogile na cmentarzu wojskowym w Białymstoku (dzięki staraniom Zarządu Miejskiego w Białymstoku na mogile zamieszczono tabliczki z nazwiskami – m.in. i W. Puczela). Sygn. Zg. 121/1946 [4/397].

Puczyński Jan – syn Mikołaja i Wiery (z d. Ławreszuk), ur. 1.XI.1920 r. w Juszkowym Grodzie, gm. Michałowo, zam. tamże, rolnik. W czasie okupacji niemieckiej należał do oddziału partyzanckiego („oddział partyzantki sowieckiej im. Suworowa"), 7.IV.1944 r. zginął na terenie gm. Piaski, pow. Drohiczyn (Poleski)[611] w czasie potyczki z oddziałem niemieckim. Sygn. Zg. 233/1949 [2/5463/2007].

Puk Władysław – syn Wacława i Bronisławy (z d. Daniel), ur. 28.IV.1896 r. w Warszawie, zam. Białystok. 25.V.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany jako zakładnik) i wywieziony do obozu Groß – Rosen, następnie do obozu w Sachsenhausen Oranienburg[612] (więzień numer 83063), brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list przesłał w styczniu 1945 r.). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 337/1947 [4/763].

Pulikowski Leonard – syn Aleksandra i Honoraty (z d. Lisiecka), ur. 15.II.1914 r. w Kol. Hipolitówka, gm. i pow. Kostopol, woj. wołyńskie, zam. tamże. 24.III.1942 r. wywieziony na przymusowe roboty w okolice Gdańska, gdzie przebywał do 1945 r. Po zajęciu obozu przez Armię Czerwoną został zmobilizowany do wojska radzieckiego (4.IV.1945 r.) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 8 z 25.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 426/1947 [4/848].

---

[610] ASG, Sygn. Zg. 757/1947 [4/1172], k. 9 – 9v.

[611] Powiat drohiczyński istniejący w okresie międzywojennym powiat woj. poleskiego, którego siedzibą był Drohiczyn Poleski (obecnie na Białorusi).

[612] Sachsenhausen (obecnie przedmieście Oranienburga) – w 1936 r. powstał tam obóz dla jeńców z pobliskiego Oranienburga (Konzentrationslager Sachsenhausen – Oranienburg). W obozie przebywało średnio około 50 tys. więźniów (przez obóz przeszło łącznie ok. 200 tys. osób, z czego śmierć poniosło ok. 100 tys.). Jeden z pierwszych obozów, w których prowadzono eksperymenty lekarskie (tu więziono 184 prof. i innych pracowników naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego). Wyzwolony przez wojska radzieckie 22.IV.1945 r.

Pull Franciszek – syn Michała i Karoliny (z d. Tokarewicz), ur. 13.VI.1905 r. w Krynkach, zam. Białystok. W 1944 r. wywieziony w głąb ZSRR, przebywał w obozie w Ostaszkowie, gdzie 23.XII.1944 r. zmarł na zapalenie płuc. Sygn. Zg. 257/1949 [2/5486/2007].

Pura Antoni – syn Aleksandra i Antoniny (z Morozowych), ur. 24.XII.1911 r. we wsi Boćki, gm. Boćki, pow. Bielsk Podlaski, zam. Białystok. 13.VI.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brał udział w obronie Tuły (Rosja), brak dalszych informacji o jego losach (wg zeznań świadka był on ranny w czasie działań wojennych – w wyniku odniesionych ran zmarł w Wiaźmie 20.VII.1941 r.). Sygn. Zg. 291/1948 [4/2895].

Pura Michał – syn Konstantego i Ewy (z d. Terenty), ur. 15.XI.1912 r. w Kolonii Ostrówki, gm. Zabłudów, zam. tamże. W 1939 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego (42 PP), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej – wysłany w głąb ZSRR. Ponownie wstąpił do wojska [służył jako saper w 2 Korpusie Polskim][613] (walczył w Persji, Palestynie, Egipcie i Włoszech), zginął 3.IV.1945 r. w wyniku ran odniesionych w wypadku samochodowym. Pochowany na cmentarzu w Forli (Włochy) [wg innych źródeł miał zostać pochowany na Cmentarzu Polskim w Bolonii][614]. Sygn. Zg. 185/1947 [4/613].

Puszkarow Mikołaj – syn Bazylego i Anastazji (z d. Szymian/Szymianow (?)), ur. 29.I.1918 r. w Baku (Azerbejdżan), zam. Białystok. 17.VII.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie – brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił nadać sprawie bieg – brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 1/1949 [2/5237/2007].

Puszkiewicz Edward – syn Wacława i Heleny (z d. Piurecka/Piórecka), ur. 22.II.1916 r. (w postanowieniu końcowym, jako data urodzenia widnieje – 21.III.1916 r.) w Białymstoku zam. tamże (?). W 1939 r. powołany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front, 10.IX.1939 r. ranny pod Mątwicą – zmarł 15.IX.1939 r. w szpitalu wojskowym w Łuczanach (zgon nastąpił w wyniku odniesionych w walce ran prawego pośladka oraz lewej nogi). Sygn. Zg. 272/1947 [4/698].

Pyłkowski Aleksander – syn Antoniego i Anny (z d. b.d.), ur. 4.VI.1900 r., zam. b.d. 9.VI.1943 r. pobity, a następnie rozstrzelany przez żołnierzy niemieckich – egzekucja (oraz pochówek) nastąpiła w okolicach wsi Klewinowo, gm. Juchnowiec Kościelny. Sygn. Zg. 64/1948 [4/2679].

Pytel Jan – syn Jana i Agnieszki (z d. b.d.), ur. w 1901 r. w Seroczynie, pow. Sokołów, zam. Białystok, zawodowy podoficer (plutonowy) 14 DAK-u w Białymstoku. Wraz z oddziałem brał czynny udział w działaniach wojennych, zginął na początku września 1939 r. pod Nową Wsią (w okolicach Szepietowa), tam też pochowany. Sygn. Zg. 99/1948 [4/2713].

Pytluk Jankiel – syn Mojżesza i Sory (z d. b.d.), ur. w 1873 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał wraz z rodziną w tamtejszym getcie. 6.II.1943 r. zastrzelony przez żołnierzy niemieckich (wraz z innymi ukrywającymi się w schronie osobami). Wspólna teczka aktowa dla Jankiela Pytluka oraz jego dzieci:

[613] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 237.
[614] Tamże, s. 237.

Szołema Pytluka, Belki Ryńskiej oraz Chaji Łabendek – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 211/1948 [4/2820].

Pytluk Szołem – syn Jankiela i Ałty (z d. Markus), ur. w 1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie. Zastrzelony 6.II. 1943 r. w czasie akcji likwidacyjnej getta. Wspólna teczka aktowa dla Szołema Pytluka, jego ojca – Jankiela Pytluka oraz sióstr: Belki Ryńskiej i Chaji Łabendek – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 211/1948 [4/2820].

R

Rabiecki Grzegorz – syn Iwana i b.d., ur. b.d. w Pleszczenicach koło Mińska (obecnie Białoruś), zam. Wasilków, obywatel radziecki, zawodowy żołnierz Armii Czerwonej (starszy lejtnant). W 1941 r. wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Sąd zalecił dokonać w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 229/1948 [4/2838].

Rabinson Abram Judel – syn Szymela i Brajny (z d. Abramska), ur. 16.III.1894 r. w Suwałkach, zam. b.d. Aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i wywieziony do obozu w Oświęcimiu (blok nr 12), gdzie 2.XI.1944 r. zmarł w wyniku przewlekłej biegunki, ciało spalono w obozowym krematorium. Sygn. Zg. 309/1947 [4/735].

Raczko Józef – syn Karola i Julianny (z d. Sienkow/Sieńko (?)), ur. 7.VII.1903 r. w Chobotkach (?), gm. Kalinówka, zam. tamże, rolnik. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej – brak dalszych informacji o jego losach (w 1940 r. przysłał wiadomość z obozu, w której informował, że „umiera na biegunkę"). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Kalinówce ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V. 1947 r. Sygn. Zg. 212/1949 [2/5443/2007].

Raczkowska Eugenia – z d. Willem, córka Donata i Pauliny (z d. b.d.), ur. 15.V.1897 r. w Dryssie (ZSRR), zam. Brześć nad Bugiem, gospodyni domowa. W 1929 r. wyjechała z Brześcia z zamiarem nielegalnego przekroczenia granicy i dostania się na tereny ZSRR, brak dalszych informacji o jej losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 222/1950.

Raczkowski Judel Jankiel – syn Abrama i Rochli (?) Lei (z d. Wileńska), ur. w 1861 r. w Suwałkach, zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zmarł śmiercią naturalną 15.XI.1941 r. Sygn. Zg. 670/1947 [4/1085].

Raczyński Lucjan – syn Karola i Anny (z d. Korecka), ur. 25.XII.1902 r. w Białymstoku. Przed wojną pracował (od 20 lat) w Fabryce włókien nr 5 w Białymstoku (kierownik działu gospodarczego). W 1939 r., po wkroczeniu do miasta wojsk radzieckich, wybrany został Przewodniczącym Komitetu Fabrycznego, „*...oddał się z zapałem sprawie robotniczej* [...] *potępiając w swoich mowach ustrój faszystowski, przez co uważany był przez niektóre jednostki za komunistę...*" Po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku (1941 r.) za swoją działalność został aresztowany (16.VII.1941 r.) i stracony we wsi Solniki. Sygn. Zg. 69/1946 [4/346].

Radwan Helena – z d. Michałowska, córka Józefa i Balbiny (z d. Buchowiecka), ur. 4.IX.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zmarła na suchoty 11.VII.1936 r. w Szpitalu Czerwonego Krzyża w Białymstoku. Sygn. Zg. 86/1947 [4/514].

Radzewicz Wawrzyniec – syn Kazimierza i Józefy (z d. Majewska), ur. 3.VIII.1886 r. w Grodnie, zam. Białystok. Zmarł śmiercią naturalną 3.III.1941 r., pochowany na cmentarzu farnym w Białymstoku. Sygn. Zg. 8/1948 [4/2624].

Radziszewska Aleksandra – z d. Toczydłowska, córka Feliksa i Teofili (z d. b.d.), ur. w 1906 r. w Krasnem, gm. Jasionówka, zam. Wólka – Przedmieście (gm. Wasilków). 9.VII.1943 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich w Katrynce, gm. Wasilków „za kontakty z partyzantami polskimi". Pochowana razem z mężem przy drodze relacji Białystok – Katrynka. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Radziszewskich: Aleksandry i Józefa – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 393/1948 [4/2996].

Radziszewski Antoni – syn Jana i Marii (z d. Sochoń), ur. w 1864 r. we wsi Wólka – Przedmieście, gm. Wasilków, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. Zmarł 1.VII.1916 r. we wsi Wólka – Przedmieście. Sygn. Zg. 67/1950.

Radziszewski Jan – syn Aleksandra i Stanisławy (z d. Wasilewska), ur. b.d. w Wybitkach (?), zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka), pracownik tartaku. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (brał udział w walkach z oddziałami niemieckimi w okolicach Piotrkowa) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 15/1949 [2/5251/2007].

Radziszewski Józef – syn Jana i Anny (z d. Miller), ur. 21.III.1889 r. w Starosielcach, zam. b.d., ślusarz, od 1920 r. pracował w parowozowni PKP w Białymstoku. 8.XII.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku (w więzieniu przebywał do 20.VII.1943 r.). Zamordowany w czasie transportu do obozu koncentracyjnego Groß – Rosen (rozstrzelany przez eskortę ukraińską za ucieczkę jednego z więźniów). Sygn. Zg. 140/1946 [4/416].

Radziszewski Józef – syn Szymona i Marii (z d. Kardyńska), ur. 10.X.1908 r. w Wólce – Przedmieście, gm. Wasilków, zam. tamże (?). 9.VII.1943 r. zastrzelony przez żołnierzy niemieckich w czasie obławy na partyzantów. Zginął w miejscowości Mostek – Gajówka, gm. Wasilków – pochowany wraz z żoną przy drodze łączącej Białystok z Katrynką (w pobliżu wsi Jurowce lub Woroszyły). Wspólna teczka aktowa dla Józefa Radziszewskiego oraz jego żony Aleksandry – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 393/1948 [4/2996].

Radziszewski Walerian – syn Wincentego i Janiny (z Slazów), ur. 10.II.1918 r. we wsi Chomontówka (?), zam. Białystok. W 1941 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 9 z 27.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 520/1947 [4/939].

Radziszewski Władysław – syn Andrzeja i Walerii (z d. Szkiłondź), ur. w 1910 r. w Wasilkowie, zam. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany, jako rezerwista, do WP i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losie. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogło-

szenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 45/1948 [4/2660].

Radziwoński Józef – syn Jana i Katarzyny (z d. Sosnowska), ur. 20.IV.1905 r. we wsi Nowodworce, gm. Dojlidy (obecnie gm. Wasilków), zam. tamże. 28.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie jego formacja została rozbrojona pod Wilnem przez wojska radzieckie, wg zeznań świadków J. Radziwoński skierowany został wówczas do artylerii do Lwowa, gdzie zginął w trakcie bombardowania przez samoloty niemieckie parku, w którym stacjonował jego oddział). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Dojlidy ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 630/1947 [4/1046].

Rajchert Leonard – syn Władysława i Emilii Heleny (z d. Gutowska), Polak, ur. 18.XI. 1897 r. w Markach pod Warszawą, zam. Białystok. W grudniu 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 106 z 7.VIII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 154/1947 [4/582].

Rajchman Dora – z d. Rajchman, córka Mordki i Szejny [Chai] (z d. Koszewnik), ur. w 1892 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zastrzelona 16.VIII.1943 r. podczas likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Dory i Jakuba Rajchmanów (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 347/1948 [4/2950].

Rajchman Fania – z d. Kantorowicz, córka Łazarza vel Eliezera i Dory (z d. Kac) – patrz wymienieni, ur. 10.X.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże, żona Mojżesza Rajchmana. Wywieziona przez władze radzieckie w głąb ZSRR. Zmarła 9.XII.1940 r. w szpitalu w Semipałatyńsku[615]. Siostra Kantorowicza Dawida, Kontorowicza Mojżesza, Liżańskiej Raisy oraz Goldfarb Gieni (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 655/1947 [4/1071].

Rajchman Jakub – syn Mordki i Szejny [Chai] (z d. Koszewnik), ur. w 1899 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie – 16.VIII.1943 r. zginął podczas likwidacji getta. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa: Jakuba i Dory Rajchmanów (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 347/1948 [4/2950].

Rajchman Mojżesz vel Michał – syn Mordki i Szejny Chai (z d. Koszewnik), ur. 11.I.1890 r. w Białymstoku, zam. tamże, mąż Fani z Kantorowiczów. Zmarł śmiercią naturalną 3.V.1941 r. Sygn. Zg. 653/1947 [4/1069].

Rajchman Żenia – z d. Rajchman, córka Michała i Fani (z d. Kantorowicz), ur. 8.IX.1921 r. w Białymstoku, zam. tamże, studentka lingwistyki. W czasie okupacji niemieckiej przebywała wraz z innymi Żydami w białostockim getcie, 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta wysłana transportem do KL Treblinka. W czasie podróży przyjęła truciznę („cjankalia"), w wyniku czego zmarła, eskortujący transport żandarmi wyrzucili ciało z pociągu. Sygn. Zg. 632/1947 [4/1048].

[615] Semipałatyńsk – obecnie Semej, miasto w północno-wschodnim Kazachstanie.

Rajski Izaak – syn Eljasza i Rywki (z d. b.d.), ur. 14.VII.1897 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywał w białostockim getcie, gdzie zmarł na tyfus 20.III.1943 r. Postępowanie o uznanie za zmarłego umorzono. Sygn. Zg. 6/1947 [4/438].

Rajski Izaak – syn Chaima i Ruchli (z d. Esjonowska), ur. w 1902 r. w Białymstoku, zam. tamże. Naoczny świadek zeznał: *„...W roku 1939, w dniu 22 września, gdy Niemcy zaczęli odstępować z Białegostoku, miejscowa ludność żydowska agresywnie zachowała się do Niemców i obrzucała ich kamieniami. Niemcy ze swojej strony zaczęli strzelać do opornych, w liczbie tych był Izaak Rajski i został zabity przy ul. Rynek Kościuszki...”*[616] Sygn. Zg. 381/1947 [4/806].

Rakowicz Hilary – syn Kajetana i Marianny (z d. Sawicka), ur. 14.I.1900 r. w Tykocinie zam. tamże. W 1925 r. (lub 1928 r.) wyjechał do Kanady – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 38 z 21.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 537/1947 [4/955].

Ratkowska Anna – z d. Siemionko, córka Ludwika i Rozalii (z d. Wroczyńska), ur. 15.V.1876 r. w Choroszczy, pow. Białystok, zam. b.d. W 1914 r. ewakuowana, jako pracownica fabryczna, w głąb Rosji. Wracając transportem do Białegostoku (w marcu 1922 r.) zachorowała na tyfus. Zmarła 20.III.1922 r. w szpitalu w Brześciu nad Bugiem. Sygn. Zg. 200/1950.

Rawski Edmund – syn Stanisława i Marii (z d. Majewska), ur. 23.XII.1900 r. w Warszawie, zam. Białystok, były zawodowy plut. 10 PUL w Białymstoku (z zawodu ślusarz). 20.III.1940 r. aresztowany w Białymstoku przez władze radzieckie (w chwili aresztowania był chory na serce oraz gruźlicę) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 298/1949 [2/5523/2007].

Redkowski Mieczysław – syn Karola i Rozalii (z d. Herzog), ur. 3.I.1913 r. w Krakowie, zam. Białystok. 10.VII.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany w charakterze zakładnika), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. W aktach znajduje się egzemplarz Monitora Polskiego nr 58 z dnia 6.V.1947 r. Sygn. Zg. 8/1947 [4/440].

Reduta Grzegorz – syn Józefa i Anny (z d. Koniuch), ur. w 1906 r. we wsi Baciuty, gm. Barszczewo (obecnie gm. Turośń Kościelna), pow. Białystok, zam. Grodno, podoficer (kapral zawodowy) 29 pułku artylerii w Grodnie. 5.IX.1939 r. zginął w walce z oddziałami niemieckimi pod Piotrkowem Trybunalskim. Sygn. Zg. 127/1946 [4/403].

Reduta Włodzimierz – syn Józefa i Julii (z d. Mikiewicz), ur. 17.V.1923 r. w Starosielcach, zam. tamże. W 1944 r. powołany do wojska i wysłany na front (wnioskodawczyni podała, że został zmobilizowany do WP – świadek zeznał natomiast, że służyli razem w Ar-

[616] ASG, Sygn. Zg. 381/1947 [4/806], k. 4.

mii Czerwonej), zginął 14.II.1945 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Chojnic. Sygn. Zg. 526/1948 [4/3126].

Rejzner Cyla – z d. b.d., córka Zelika i Sory (z d. b.d.), ur. 1.V.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, zastrzelona 6.II.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 207/1948 [4/2816].

Repelski Abram – syn Lejby i Chai (z Merklów), ur. 12.VIII.1899 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, zginął 16.VIII. 1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 146/1947 [4/574].

Repnik Leon – syn Grzegorza i Marii (z d. b.d.), ur. 25.V.1885 r. w Folwarkach Tylwickich, gm. Zabłudów, pow. Białystok, zam. tamże, nauczyciel. 6.VIII.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. W kwietniu 1943 r. przewieziony wraz z innymi więźniami do obozu Stutthof k. Gdańska. Zmarł w październiku 1943 r. w szpitalu obozowym. Datę zgonu Sąd ustalił na 1.XI.1943 r. Sygn. Zg. 13/1950.

Repnik Włodzimierz – syn Leona i Olgi (z d. Brancew), ur. 30.III.1923 r. w Folwarkach Tylwickich, gm. Zabłudów, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. 6.VIII.1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. W kwietniu 1943 r. wywieziony transportem do KL Stutthof k. Gdańska, gdzie zmarł około 1.I.1944 r. (datę tę przyjęto za oficjalną). Sygn. Zg. 14/1950.

Richter Meier – syn Chaima i Lei (z d. Acht), ur. 10.X.1891 r. w Janowie k. Lwowa, zam. Białystok, referendarz w Urzędzie Wojewódzkim w Białymstoku (z wykształcenia inżynier). 16.VIII.1943 r., po likwidacji getta w Białymstoku, wywieziony do obozu koncentracyjnego Majdanek (KL Lublin). W wyniku ciężkiej pracy i złych warunków sanitarnych panujących w obozie zachorował i trafił do szpitala. 3.IX.1943 r. zagazowany wraz z 300 innymi więźniami (losowo wybranymi spośród pacjentów szpitala obozowego). W aktach znajduje się odpis listu Heleny Pawluk informującego o śmierci inżyniera Richtera (13.X. 1944 r.). Sygn. Zg. 38/1947 [4/467].

Robotnik Brocha – z d. Cymerman, córka Szyji i Chinki (z d. b.d.), ur. w 1887 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zastrzelona 15.VII.1942 r. w czasie jednej z akcji prowadzonych przez żołnierzy niemieckich przeciwko ludności żydowskiej, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 193/1948 [4/2803].

Robotnik Rochla – z d. Robotnik, córka Berka i Brochy (z d. Cymerman), ur. w 1902 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie niemieckiej okupacji Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, zastrzelona 15.VII.1942 r. w czasie masowych rozstrzeliwań prowadzonych przez żołnierzy niemieckich, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 194/1948 [4/2804].

Rogacz Eugeniusz – syn Michała i Zofii (z d. Bieleniewicz/Bielakiewicz (?)), ur. 10.V. 1926 r. w Pieszczanikach, gm. Gródek, zam. b.d. Zmobilizowany do WP i wysłany na front, 5.V.1945 r. zachorował i zmarł – pochowany z oddaniem honorów wojskowych

w miejscowości Bartensztejn (b. Prusy Wschodnie)[617], cmentarz ogólny, mogiła nr 44. W aktach znajduje się oryginał zawiadomienia o śmierci, wystawionego przez Starostwo Powiatowe Wydział Wojskowy w Białymstoku (pismo z dnia 23.X.1945 r.). Sygn. Zg. 195/1948 [4/2804a].

Rogalewski Witold – syn Józefa i Franciszki (z d. Stawecka), ur. 2.II.1896 r. w Białymstoku, zam. tamże, pracownik PKP w Białymstoku (maszynista). W 1939 r. służbowo oddelegowany do prowadzenia pociągu w Baranowiczach. 14.IX.1939 r. zginął w czasie niemieckiego nalotu na stację kolejową w Baranowiczach. Sygn. Zg. 47/1947 [4/475].

Rogalski Henryk – syn Bolesława i Elżbiety (z d. Bileikow/Bielkow (?)), ur. 2.V.1906 r. [lub 19.IV.1906 r.] w Armawirze (Kraj Krasnodarski, Rosja), zam. Białystok, oficer rezerwy WP [ppor. 42 PP w Białymstoku]. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, brał czynny udział w działaniach wojennych. Dostał się do niewoli sowieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku (skąd przesyłał listy – ostatni w marcu 1940 r.), brak dalszych informacji o jego losach[618]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. W aktach znajduje się oryginał zawiadomienia PCK Zarząd Główny w Warszawie o odnalezieniu H. Rogalskiego na liście ekshumowanych ciał ze zbiorowych mogił w Koziej Górze k. Smoleńska (nr ewid. 01852) – pismo z 5.IV.1946 r. Sygn. Zg. 143/1949 [2/5376/2007].

Rogowski Karol – syn Stanisława i Antoniny (z d. Mościcka), ur. 27.I.1898 r. w Uszni, pow. Złoczów, woj. tarnopolskie (obecnie obwód lwowski, Ukraina), zam. Białystok. Od 1927 r. pracował jako urzędnik Policji Państwowej w Białymstoku, z powodu przebycia ciężkiej choroby, w 1937 r. przeniesiony w stan spoczynku. W 1942 r. skierowany przez niemieckie władze okupacyjne do przymusowych robót na kolei (pracował w charakterze kolejarza). W lutym 1944 r. wywieziony na tereny b. Prus Wschodnich, ostatni raz widziany w okolicach Grajewa w czasie wycofywania się wojsk niemieckich – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 84/1949 [2/5318/2007].

Rogowski Michał – syn Marcina i Marianny (z d. Bogusławska), ur. 12.IX.1897 r. we wsi Brudaki (?), zam. Białystok, pracownik Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego w Białymstoku. W sierpniu 1945 r. zaginął w czasie delegacji służbowej (28.II.1946 r. skreślony z listy pracowników WUZ). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1945 r. Sygn. Zg. 78/1948 [4/2692].

[617] Prawdopodobnie chodzi o Bartoszyce (niem. Bartenstein).

[618] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Rogalski Henryk, ur. 19.IV.1906 r. w Arwamirze na Kaukazie, ppor. 42 PP, więzień obozu w Kozielsku, zmarł 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 307, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 4.X.2010 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 139.

Rogoziński Feliks – syn Jakuba i Antoniny (z d. Osińska), ur. 10.II.1894 r. w Radomnie, pow. Lubawa, woj. pomorskie, zam. Białystok, urzędnik. 1.XI.1939 r. zatrzymany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, od tego czasu wszelki ślad po nim zaginął. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 22/1950.

Rola Piotr – syn Nikity i Barbary (z d. Stankiewicz), ur. 29.VI.1917 r. w Łużanach, gm. Krynki (obecnie gm. Gródek), pow. Sokółka, zam. Waliły, gm. Gródek, pow. Białystok, robotnik. W 1941 r. powołany do wojska radzieckiego, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Gródku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 217/1950.

Romanowicz Franciszek – syn Jana i Zofii (z d. Obuchowska), ur. 1.V.1922 r. (w innym miejscu jako datę urodzenia podano 1918 r.) w Sochaczewie, zam. Grodno (lub Jeziora k. Grodna), pracownik leśny (z zawodu elektromonter). 20.IV.1943 r. wracając z pracy w lesie (uznany przez żołnierzy niemieckich za partyzanta) został aresztowany i prawdopodobnie rozstrzelany w lesie w okolicy Grodna. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 20/1949 [2/5256/2007].

Romanowicz Maria – z d. Suchodolska, córka Mikołaja i Wincentyny (z d. b.d.), ur. w 1903 r. w Petersburgu, zam. b.d. 3.IX.1929 r. zmarła w Łucku (woj. wołyńskie) na zapalenie opon mózgowych. W aktach znajduje się oryginalna klepsydra wydrukowana przez Państwową Drukarnię w Łucku w 1929 r. Sygn. Zg. 5/1947 [4/437].

Romanowicz Włodzimierz – syn Wincentego i Katarzyny (z d. Antonowicz), ur. 20.I.1916 r. w Tule (Rosja), zam. Supraśl, pomocnik kancelaryjny. 17.VIII.1943 r. (lub 23.VIII.1943 r.) aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 15.X.1943 r. przewieziony do KL Majdanek, następnie w marcu 1944 r. wysłany do obozu na terenie Niemiec (pod francusko-niemiecką granicę) – brak dalszych informacji o jego losach. Wnioskodawczyni miała otrzymać pismo z PCK informujące, że Romanowicz Włodzimierz (więzień nr 150641) zmarł 14.V.1945 r. w obozie w Dachau. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Supraśl ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 376/1947 [4/801].

Romanowski Bronisław – syn Józefa i Dominiki (z d. Filipczuk), Polak, ur. 8.IX.1909 r. we wsi Dzienciołowo (Dzięciołowo), gm. Jawiły, zam. b.d. W 1934 r. trafił jako poborowy do oddziału sanitarnego w Sokółce. Podczas mobilizacji 24.VIII.1939 r. powołany do Wojska Polskiego (oddział sanitarny) i wysłany na front w okolice Łomży. Pod naporem wojsk niemieckich wycofał się wraz z oddziałem w okolice miasta Łęczna, pow. Lublin, tam dostał się do sowieckiej niewoli. Zginął 21.XII.1939 r. w obozie pracy w mieście Olenków (?), pow. Złotów, woj. tarnopolskie, w wyniku nieszczęśliwego wypadku (przygnieciony przez samochód ciężarowy). Sygn. Zg. 45/1946 [4/322].

Romanowski Wincenty – syn Wincentego i Katarzyny (z d. Borowska), ur. 1.V.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże, elektrotechnik. W czerwcu 1944 r. aresztowany przez nie-

mieckie władze okupacyjne, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 161/1950.

Roskier Zysla – z d. Ajzenberg, córka Mejera i Chai (z d. Słowik), ur. w 1901 r. w Czerwonym Borze, pow. Łomża (obecnie pow. Zambrów), zam. Białystok (?). W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zginęła 13.VIII.1943 r. (podczas likwidacji getta). Wspólna teczka aktowa dla Zysli Roskier oraz jej brata Jankiela Ajzenberga – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 234/1948 [4/2843].

Rosłan Adolf – syn Kazimierza i Rozalii (z d. b.d.), ur. 22.VII.1908 r. w Obrubnikach, gm. Obrubniki (obecnie gm. Dobrzyniewo Duże), zam. tamże. 7.XI.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i wywieziony na roboty do Knyszyna. 22.XII.1943 r. przewieziony do więzienia w Białymstoku, a następnie 3.II.1944 r. do obozu koncentracyjnego Stutthof k. Gdańska (więzień nr 31214) – brak dalszych informacji o jego losach (wg zeznań świadków w lutym 1945 r. obóz ewakuowano do miejscowości Rüben (?), tam też 15.III.1945 r. zastrzelony został Adolf Rosłan, rozstrzelany podczas pracy przez strażnika obozowego). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Obrubnikach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 15.III.1945 r. Sygn. Zg. 479/1948 [4/3081].

Rosłan Józef – syn Jana i Pauliny (z d. Polińska), ur. 17.XI.1907 r. w Letnikach, gm. Obrubniki (obecnie gm. Dobrzyniewo Duże), zam. Białystok, właściciel sklepu. 3.III.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach (wg zeznań świadków widziano go w grupie więźniów wiezionych 13.V.1942 r. w okolice Nowosiółek na rozstrzelanie). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 13.V.1942 r. Sygn. Zg. 208/1949 [2/5439/2007].

Rostkier Frejda – z d. Szmukler, córka Mejera i Maszy (z d. Frejtkis), ur. 10.IV.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, zastrzelona 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji wspomnianego getta. Sygn. Zg. 313/1948 [4/2917].

Roszkowski Józef – syn Wincentego i Anny (z d. b.d.), ur. 4.I.1896 r. we wsi Ruda, gm. Krypno, pow. Białystok, zam. Białystok, pracownik kolei. 21.VI.1941 r., jako maszynista, prowadził pociąg osobowy do Baranowicz, brak dalszych informacji o jego losach (jedna z wersji wydarzeń mówi, iż pociąg został ostrzelany przez Niemców, a ranni – zdolni do pracy – zostali zabrani do napraw mostów kolejowych). Opublikowano w Dz. U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 227/1947 [4/654].

Roszkowski Wacław – syn Franciszka i Ignacej (z d. Tarnowska), Polak, ur. 20.VIII.1902 r. we wsi Gąsówka Osse, pow. Sokoły, zam. Białystok (?), w latach 1918-1939 pracował jako kolejarz w Białymstoku. W chwili wybuchu wojny ewakuowany do Wilna, w trakcie powrotu z Wilna transport został zbombardowany przez samoloty niemieckie. Wacław Rosz-

kowski został zabity w trakcie bombardowania (Grodno 11.IX.1939 r.). Sygn. Zg. 91/1946 [4/367].

Rotberg Bronisława (I voto Grycendler) – z d. Szperber vel Sperber, córka Filipa i Heleny (z d. Frydman), ur. 6.III.1878 r. w Częstochowie, zam. Białystok, żona Stanisława Rotberga. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie prawdopodobnie zginęła w 1943 r. (w czasie likwidacji w/w getta). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1943 r. Sygn. Zg. 126/1949 [2/5359/2007].

Rotberg Stanisław [Samuel] – syn Konrada [Kiwy] i Róży [Rojzy] (z d. Szpielrein lub też Szpilrajn), ur. w 1885 r. [20.III.1882 r. w Warszawie][619], zam. Białystok, doktor nauk medycznych. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zmarł śmiercią naturalną 31.XII.1942 r. Sygn. Zg. 17/1949 [2/5253/2007].

Rozenberg Izrael – syn Jakuba i Sary (z Patów), ur. w 1883 r. w Białymstoku, zam. tamże, doktor nauk medycznych. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w wydzielonej dla ludności żydowskiej części miasta. 2.II.1943 r. do białostockiego getta wkroczyły oddziały niemieckie, aby przeprowadzić pierwszą fazę jego likwidacji – spotkało się to z oporem bojówek żydowskich. Po opanowaniu sytuacji, Niemcy rozstrzelali 50 osób (w tej liczbie był również Dr Izrael Rozenberg). Sygn. Zg. 360/1947 [4/785].

Różańska Rachil/Rachela – z d. Ciechanowska, córka Arona i Kijli (z d. Neumark), ur. w 1889 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, gdzie zmarła z wyczerpania i głodu 10.V.1942 r., pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Siostra Jachy Srolusz – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 106/1948 [4/2720].

Rubins Luba – z d. Słucka, córka Gierszona i Jochy (z d. Kurkin), ur. 25.V.1909 r. w Białymstoku, zam. tamże. 2.VIII.1941 r. osadzona w getcie w Białymstoku, 6.VIII.1943 r. (inny świadek mówi o 5.II.1943 r.) zastrzelona przez niemieckie władze okupacyjne (w czasie pierwszej likwidacji getta). Sygn. Zg. 156/1946 [4/432].

Rubinsztejn Berko – syn Fajwela i Brajny (z d. Goldberg), ur. 15.VII.1887 r. w Szczuczynie, pow. Białystok, zam. Białystok. W trakcie tworzenia getta w Białymstoku Berko razem z żoną mieli zostać umieszczeni w wydzielonej dla Żydów części miasta – zastrzeleni przez żołnierzy niemieckich za stawianie oporu przy próbie odbioru ich dobytku (lipiec 1941 r.), pochowani na cmentarzu przy ul. Sosnowej w Białymstoku. Sygn. Zg. 434/1947 [4/855].

Rubinsztejn Bobeza – z d. Rubinsztejn, córka Szmula i Gutki (z d. Biber), ur. 9.VII.1917 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywała w czasie okupacji niemieckiej w białostockim getcie, gdzie zginęła 9.II.1943 r. – zastrzelona wraz z innymi ukrywającymi się w schronie na ul. Jurowieckiej. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Rubinsztejn: Małki, Bobezy i Chony (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 517/1947 [4/936].

[619] Dane zawarte w nawiasach kwadratowych ustalone na podstawie teczki aktowej żony Stanisława Rotberga – Bronisławy Grycendlerowej Rotberg; patrz: ASG, Sygn. Zg. 126/1949 [2/5359/2007].

Rubinsztejn Chona – syn Szmula i Gutki (z d. Biber), ur. 5.V.1915 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie został zastrzelony 9.II.1943 r. (zginął w bunkrze na ul. Jurowieckiej). Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Rubinsztejn: Małki, Bobezy i Chony (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 517/1947 [4/936].

Rubinsztej Cypa Rejzla – z d. b.d., córka Jakuba i Fejgi (z d. Rozen), ur. 10.VIII.1893 r. w Tykocinie, zam. Białystok, żona Berko Rubinsztejna. Zastrzelona razem z mężem w lipcu 1941 r., w czasie przeprowadzki do getta (zabici za stawianie oporu przy odbiorze dobytku). Sygn. Zg. 433/1947 [4/854].

Rubinsztejn Małka – z d. Rubinsztejn, córka Szmula i Gutki (z d. Biber), ur. 2.II.1914 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zginęła 6.II.1943 r. – zastrzelona na ul. Kupieckiej. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Rubinsztejn: Małki, Bobezy i Chony (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 517/1947 [4/936].

Rubinsztej Mojsza – syn Naftola i Beli (z d. Lichtensztejn), ur. 5.I.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zastrzelony na ul. Ciepłej przy próbie ucieczki z ulicznej łapanki (5.II.1943 r.), pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 91/1948 [4/2705].

Rubinsztejn Mowsza Chaim – syn Szmula i Gutki (z d. Biber), ur. 12.IV.1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w zamkniętej części miasta, zastrzelony 15.VIII.1942 r. w czasie jednej z akcji prowadzonych przez żołnierzy niemieckich w białostockim getcie. Sygn. Zg. 327/1947 [4/753].

Rubinsztejn – Lewenton Anna – z d. Rapaport, córka Arona i Małki (z d. Wajnsztejn), ur. 5.IV.1885 r. w Białymstoku, zam. tamże, żona Józefa Rubinsztejna. 28.VI.1941 r. zastrzelona na ul. Sienkiewicza wraz z innymi członkami rodziny (porównaj Rubinsztejn – Lewenton Józef oraz Stejn Brajna). Sygn. Zg. 160/1947 [4/588].

Rubinsztejn – Lewenton Józef – syn Izraela i Rywki (z d. Solnicka), ur. 12.IX.1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. 28.VI.1941 r. „Niemcy dokonywali obławy na Żydów więcej inteligentnych i ich rozstrzeliwali" – Józef Rubinsztejn został wyciągnięty (wraz z innymi członkami rodziny) z domu na ul. Sienkiewicza i rozstrzelany (porównaj Rubinsztejn – Lewenton Anna oraz Stejn Brajna). Sygn. Zg. 159/1947 [4/587].

Rudek Józef – syn Franciszka i Marii (z d. b.d.), ur. 2.XI.1873 r. w Mistek Morawa (?), zam. Białystok, emerytowany pracownik Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku. 14.X. 1939 r. aresztowany przez władze sowieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, w październiku 1940 r. wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach (w więzieniu ciężko zachorował i był sparaliżowany). Opublikowano w MP Nr 46 z 8.V. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 119/1948 [4/2732].

Rudinka Aleksy – syn Ignacego i Anny (z d. Markiewicz), ur. 19.VIII.1904 r. w Poddębcach k. Łucka, zam. Białystok (?). W 1937 r. wyjechał do rodziców mieszkających w Poddębcach – brak dalszych informacji o jego losach. Według zeznań świadka, wnioskodaw-

czyni (żona) otrzymała list informujący o chorobie i w konsekwencji – śmierci męża. Sąd za datę zgonu przyjął 22.VI.1941 r. Sygn. Zg. 725/1947 [4/1140].

Rudzka Michla – z d. Chanachowicz, córka Naftolego i Rajcy (z d. b.d.), ur. w 1895 r. w Ostrołęce, zam. Białystok. 28.VI.1941 r. zginęła w synagodze na terenie Białegostoku wraz z innymi mieszkańcami pochodzenia żydowskiego[620]. Wspólna teczka aktowa dla Michli, jej męża Szlomy Rudzkiego, ich syna Abrama oraz Lejby Klucznika (wzajemne relacje między L. Klucznikiem a pozostałymi wymienionymi nie zostały jednoznacznie określone) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 478/1948 [4/3080].

Rudzka Necha – z d. Zelmanowicz, córka Abrama i Sory (z d. Śledziewicz), ur. 15.V.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, gdzie zginęła 8.II.1943 r. w czasie jednej z akcji likwidacyjnych, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 269/1948 [4/2875].

Rudzki Abram – syn Szlomy i Michli (z d. Chanachowicz), ur. w 1920 r. w Ostrołęce, zam. Białystok. 28.VI.1941 r. zginął wraz z całą rodziną w synagodze na terenie Białegostoku. Wspólna teczka aktowa dla Abrama Rudzkiego, jego rodziców: Michli i Szlomy Rudzkich oraz Lejby Klucznika (wzajemne relacje między L. Klucznikiem a pozostałymi wymienionymi nie zostały jednoznacznie określone) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 478/1948 [4/3080].

Rudzki Szloma – syn Chaima Berka i Lei (z d. Grynfeld), ur. w 1890 r. w Ostrołęce, zam. Białystok. Zginął w białostockiej synagodze 28.VI.1941 r. Wspólna teczka aktowa dla Szlomy, jego żony Michli Rudzkiej, ich syna Abrama Rudzkiego oraz Lejby Klucznika (wzajemne relacje między L. Klucznikiem a pozostałymi wymienionymi nie zostały jednoznacznie określone) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 478/1948 [4/3080].

Rugień Włodzimierz – syn Konstantego i Anny (z d. Popławska), ur. 7.X.1923 r. (lub też 15.XI.1923 r.) we wsi Słuczanka, gm. Gródek, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej wywieziony na roboty przymusowe w głąb Niemiec, po wkroczeniu wojsk radzieckich wcielony do Armii Czerwonej (kompania ciężkich karabinów maszynowych – poczta polowa 11866Ł). W marcu 1945 r. w czasie walk w pobliżu miejscowości Zinten[621] został ranny w głowę, zabrany przez sanitariuszy – brak dalszych informacji o jego losach. Wniosek oddalono, gdyż zeznania świadka dostarczyły „*jedynie materiału dowodowego do sprawy o uznanie za zmarłego, nie zaś do sprawy o stwierdzenie zgonu*”. Po ponownym wniosku Sąd zalecił opublikowanie w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy w Gródku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 605/1947 [4/1022] i Sygn. Zg. 736/1947 [4/1151].

Rugień Włodzimierz – syn Antoniego i Marii (z d. b.d.), ur. 12.V.1905 r. we wsi Ciasne, gm. Dojlidy (obecnie gm. Supraśl), zam. tamże. W roku 1939 zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Przebywał na

[620] Prawdopodobnie chodzi tu o masowe spalenie części ludności żydowskiej Białegostoku w Głównej Synagodze. Jednakże wydarzenie to miało miejsce w dniu wkroczenia oddziałów niemieckich do miasta, tj. 27.VI.1941 r.
[621] Zinten – obecnie Koroniewo (Rosja), miejscowość w obwodzie kaliningradzkim, niemiecka nazwa Zinten (pol. Cynty) obowiązywała do 1945 r.

terenie ZSRR, gdzie został wcielony do Armii Czerwonej – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie zginął na polu walki). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Dojlidy ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 26/1948 [4/2641].

Rusakow Jan – syn Bazylego i Domny (z d. Prus), Białorus, ur. 20.V.1919 r. we wsi Szubino k. Moskwy, zam. Glejsk, gm. Gródek. 15.VI.1940 r. powołany przez władze sowieckie do Armii Czerwonej, w 1941 r. wrócił z wojska do miejsca zamieszkania. 2.IX. 1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, a następnie rozstrzelany we wsi Zarzeczany, gm. Gródek. W 1944 r. ciało ekshumowano, a następnie pochowano na cmentarzu parafialnym w Gródku. Sygn. Zg. 70/1947 [4/498].

Rusek Władysław – syn Wincentego i Marii (z d. Kwiatkowska), ur. 8.X.1925 r. we wsi Maków, gm. Szereniawa, pow. Miechów, zam. Kol. Michałowo, pow. Białystok. W roku 1944 powołany do Wojska Polskiego, brał czynny udział w walkach z wojskami niemieckimi (m.in. uczestniczył w zdobyciu Warszawy). W czasie działań wojennych został ranny – 16.V.1945 r. zmarł w wyniku odniesionych ran, pochowany na Cmentarzu Nowotorowym w Bydgoszczy (mogiła nr 11). W aktach znajduje się odpis zawiadomienie o śmierci przesłanego 25.VIII.1945 r. przez Referat Wojskowy Starostwa Powiatowego w Białymstoku. Sygn. Zg. 12/1950.

Rusiecki Władysław – syn Antoniego i Józefy (z d. Kochanowska), ur. 16.VI.1907 r. w Żłobinie, zam. Grodno, technik drogowy – pracownik Wydziału Drogowego PKP w Grodnie. 18.III.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Grodnie, następnie wywieziony w głąb ZSRR (prawdopodobnie do miejscowości Kotłas w obwodzie archangielskim), gdzie zmarł. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 627/1947 [4/1043].

Rusiłowicz Antoni – syn Józefa i Kazimiery (z Dołkniów), ur. 15.VIII.1914 r. w Białymstoku, zam. tamże (?). W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Początkowo przebywał w obozie jenieckim w Krzywym Rogu, następnie przewieziony do innego obozu na terenie ZSRR. 1941/1942 r. wstąpił do formowanych na wschodzie polskich formacji wojskowych. 22-23.III.1942 r. ranny pociskiem moździerzowym w czasie ćwiczeń wojskowych w m. Dżołobat (?), 25.III.1943 r. zmarł w wyniku odniesionych ran. Sygn. Zg. 519/1947 [4/938].

Rusiłowicz Jan – syn Mateusza i Makryny (z d. Klimiuk), ur. 18.XII.1916 r. we wsi Kołpaki, gm. Zabłudów, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. We wrześniu 1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 16.III.1943 r., wraz z 65 innymi osobami, wywieziony z więzienia i rozstrzelany (przed wywozem więźniów rozebrano, co według zeznań świadków świadczyło o wyroku śmierci). Sygn. Zg. 77/1950.

Rusiłowicz Michał – syn Kazimierza i Aleksandry (z d. Trofimiuk), ur. 21.II.1918 r. w Bobrujsku, zam. w Dobrzyniówce. W 1939 r. powołany do WP i wysłany na front, zginął 11.XI.1943 r. w wyniku wybuchu bomby (w nalocie zginęło wtedy 19 żołnierzy, a 17

innych zostało rannych). Pochowany we wsi Skupie, gm. Cegłów. W aktach znajdują się: odpis zawiadomienia o śmierci wystawionego przez Pełnomocnika Niemieckiego Czerwonego Krzyża przy Generalnym Gubernatorstwie, Placówka służbowa Warszawa (pismo z 4.VIII.1943 r.) oraz oryginały listów sołtysa wsi Skupie (z 30.XII.1943 r. i 9.I.1944 r.). We wspomnianych listach znajdujemy bardzo szczegółowy opis wydarzeń: „*...spisuję, ze Pański Brat* [Michał Rusiłowicz – przyp. autora] *razem ze swoimy był cały dzień w sąsiedniej wiosce w Piasecnie i o godzinie szustej po południu przechodzili przez nasą wioskię Skupie i nadsed samolot zaczął bombardować, spuścił sześć bomb i skarabina maszynowego siać po przechodnych żołnierzach zaczęli się kryć gdzie chto w Bogu wierzył to w pola to do ogrodów – nie było miejsca do schronienia się było 19 zabitych 17 rannych rannym zrobili opatrunki i zabrali ich na podwody w dalszą drogię. A którzy byli zabici na śmierć to leżeli całą noc do rana rano co kolwiek się uwidniło to się zawołało ludzi aby wykopać Grób dla poległych zołnierzy. I od każdego zabierałem dokumenta i pochowaliśmy ich wspólnym Grobie. A pański syn i Brat to zginął od oskołka z bomby odrazu na śmierć* [...] *Gdybym był nietak skłopotany jak wten nalot to bym mógł pochować każdego osobno stabliczką nad mogiłą atak to sam pan wie i może sobie wyobrazić jak to mogło być w taki ciężki czas. Atak to pochowaliśmy wspulnem Grobie koło drogi wiejskiej koło mnie i leżeli osiem miesięcy po ośmiu miesiącach wydostaliśmy ich i każdy włozony włosobną trumnę i zawiezlismy ich na smentarz do parafii Kyczki. Pochowani tez wspulnem Grobie i co rok jest Grób odnowiony...*”[622] Sygn. Zg. 286/1947 [4/712].

Ruszyński Antoni – syn Michała i Katarzyny (z d. Mickiewicz), ur. 25.I.1914 r. w Lidzie, zam. Białystok. W 1941 r. został aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 747/1947 [4/1162].

Rutkowski Edward – syn Michała i Emilii (z d. Zajączkowska), Polak, ur. 10.IX.1911 r. we wsi Kudrycze, gm. Zabłudów, zam. tamże. Podczas mobilizacji 24.VIII.1939 r. został powołany (jako szeregowiec) do 42 PP w Białymstoku. 18.IX.1939 r., w wyniku działań wojennych, dostał się pod Ostrołęką do niewoli niemieckiej, przewieziony do obozu w Olsztynie. Chcąc napić się wody opuścił barak poza dozwoloną godziną (wyszedł o godz. 22), za co został zastrzelony przez wartownika (26.IX.1939 r.). Sygn. Zg. 51/1946 [4/328].

Rutkowski Ignacy – syn Franciszka i Anny (z d. Rudzińska), ur. około 1863 r. (w aktach brak konkretnej daty urodzenia – w/w obliczona na podstawie długości życia). Zmarł 20.III. 1923 r. we wsi Rybaki, gm. Goniądz, pow. Białystok, pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim w Goniądzu. Sygn. Zg. 155/1947 [4/583].

Rutkowski Jan – syn Antoniego i Władysławy (z d. Januszczyk), ur. 15.X.1916 r. we wsi Chobotki, gm. Krypno (obecnie gm. Knyszyn), zam. Białystok. 5.XII.1944 r. zmobilizowany do WP przez RKU w Białymstoku, służył w stopniu plutonowego w 54 PP. Pełniąc służbę wojskową „zginął śmiercią tragiczną” w dniu 4.XI.1945 r. (zginął w Szczytnie w niewyjaśnionych bliżej okolicznościach), pochowany na cmentarzu w Szczytnie. Sygn. Zg. 424/1948 [4/3027].

[622] ASG, Sygn. Zg. 286/1947 [4/712], k. 5 – 5v (w cytowanym fragmencie zachowano oryginalną pisownię).

Rutkowski Józef – syn Władysława i Michaliny (z Buńków), ur. 10.IV.1917 r. we wsi Rutkowskie Małe, gm. Jaświły, zam. tamże. 6.V.1941 r. zmobilizowany przez władze radzieckie do Armii Czerwonej i wysłany na front. Zginął na polu chwały 11.II.1945 r. w okolicach Merkisz Frydland[623], pochowany na Cmentarzu Wojennym w Wałczu (Wałcz – Bukowina)[624]. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Wydział Wojskowy Starostwa Powiatowego w Białymstoku (pismo Nr wojsk. I/79 z 28.IV. 1945 r.). Sygn. Zg. 431/1948 [4/3034].

Rutkowski Stanisław – syn Antoniego i Michaliny (z d. Wilczewska), ur. 18.VI.1918 r., zam. Supraśl. Zmobilizowany do wojska i wysłany na front (brak konkretnych informacji o dacie mobilizacji i przydziale), brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi. Zginął na polu chwały 1.V.1945 r. (w chwili śmierci pozostawał w stopniu kaprala), pochowany w powiecie Nieder-Barnim (prawdopodobnie chodzi tu o pow. Niederbarnim, istniejącej do 1945 r. rejencji poczdamskiej, Niemcy), mogiła Nr 15[625]. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Wydział Wojskowy Starostwa Powiatowego w Białymstoku (pismo Nr Wojsk.I/80 z 29.VI.1945 r.). Sygn. Zg. 566/1948 [4/3166].

Ryba Lejba – syn Mejera Josela i Szoszy Rywy (z d. b.d.), ur. 14.XI.1917 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie. Zastrzelony 17.VIII.1943 r. wraz z innymi ukrywającymi się w schronie przy ul. Fabrycznej 11 (porównaj: Ryba Szosza Rywa, Jedwab Lejba i Frejda Rywa, Segał Mordchaj i Rejzla). Sygn. Zg. 622/1947 [4/1038].

Ryba Mejer Josel – syn Dawida i Chai (z d. b.d.), ur. w maju 1895 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zmarł 20.XI.1939 r. Wniosek oddalono, gdyż wnioskodawczyni nie była uprawniona do jego złożenia. Mąż Szoszy Rywy Ryba (patrz niżej). Sygn. Zg. 623/1947 [4/1039].

Ryba Szosza Rywa – z Cieślów, córka Abrama Szai i Lei (z d. b.d.), ur. 28.IV.1890 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w getcie, zastrzelona 17.VIII.1943 r. wraz z innymi ukrywającymi się w tajnym schronie przy ul. Fabrycznej 11 (porównaj: Ryba Lejba, Jedwab Lejba i Frejda Rywa, Segał Mordchaj i Rejzla). Żona Mejera Josela Ryby (patrz wyżej), siostra Frejdy Rywy Jedwab i Rejzli Segał. Wniosek (jako nieudowodniony) oddalono. Sygn. Zg. 624/1947 [4/1040].

Rybacki Tomasz – syn Franciszka i Joanny (z d. Grunowska), ur. 25.VIII.1899 r. w Bodzewie, pow. Gostyń, woj. poznańskie, zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej (w stopniu przodownika). W roku 1939 (wraz ze swoim oddziałem) ewakuowany z Białegostoku, w styczniu 1940 r. przesłał list informujący, iż znajduje się w niewoli radzieckiej w Ostaszkowie, brak dalszych informacji o jego losach[626]. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. Sygn. Zg. 64/1950.

---

[623] Właściwie Märkisch Friedland – Mirosławiec, pow. Wałcz, woj. zachodniopomorskie.
[624] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „N-Z”*, Pruszków 1995 r., s. 95.
[625] Tamże, s. 95.
[626] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Rybacki Tomasz, ur. 25.VIII.1899 r. w Bodzewie, st. post. Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 7.III.2011 r.).

Rybak Abram – syn Chaima i Peszy (z d. Dereczańska), ur. w 1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. 25.VI.1941 r., zaraz po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku, został spalony razem z innymi Żydami w „synagodze koło ratusza”[627]. Sygn. Zg. 476/1947 [4/897].

Rybak Bobla – z d. Welis, córka Moszka i Bejli (z d. Szasinowicz), ur. w 1912 r. w Zabłudowie, zam. b.d. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona została w białostockim getcie, gdzie zmarła na tyfus 5.III.1942 r., pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 465/1947 [4/886].

Rybak Chaja Sara – z d. Solnicka, córka Mojżesza i Sary (z d. b.d.), ur. w 1888 r. w Sokołowie Podlaskim, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, zginęła 12.VIII.1943 r. w wyniku masowych rozstrzeliwań starszych mieszkańców getta. Sygn. Zg. 211/1949 [2/5442/2007].

Rybczyński Józef – syn Wacława i Marii (z d. Kokut), ur. 14.III.1903 r. w Sosnowcu, zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej (st. post.). We wrześniu 1939 r., wraz z cofającymi się wojskami polskimi, ewakuowany na wschód – brak dalszych informacji o jego losach[628]. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 189/1947 [4/617].

Rybnik Henryk – syn Józefa i Anieli (z d. Kulikowska), Polak, ur. 15.XII.1918 r. we wsi Rybniki, gm. Obrubniki (obecnie gm. Wasilków), zam. tamże. 24.IV.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. Pod koniec 1941 r. przebywał w obozie jenieckim w okolicach Hamburga, następnie przewieziony do „Kaizestenburg w Austrii, stalag 17A”[629] – tam też 10.I.1942 r. zmarł z wycieńczenia i głodu. Sygn. Zg. 528/1948 [4/3128].

Ryfka Stanisław – syn Feliksa i Petroneli (z d. Strzak), ur. 15.X.1907 r. w Lublinie, zam b.d., podoficer (sierżant) Korpusu Ochrony Pogranicza, stacjonował najpierw w Osowcu, a następnie w Sarnach. Z chwilą wybuchu wojny wysłany został na front (15.IX.1939 r. (?)), brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 58 z 6.V.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 146/1946 [4/422].

Rymarska Marta – z d. Bajer, córka Henryka i Antoniny (z d. b.d.), ur. 16.V.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże. 26.VIII.1945 r. zamordowana we własnym mieszkaniu przez nieznanych sprawców. Wniosek o uznanie za zmarłą – z przyczyn formalnych – oddalono. Sygn. Zg. 225/1948 [4/2834].

Rymarski Tomasz – syn Walentego i Marianny (z d. Świątek), ur. 12.XI.1891 r. w Budziszewku, pow. Oborniki (woj. wielkopolskie), zam. Białystok, emerytowany wachmistrz WP. W 1940 r. wyjechał wraz z synem Zenonem z Białegostoku (prawdopodobnie w kie-

[627] Wojska niemieckie wkroczyły do Białegostoku 27.VI.1941 r.
[628] Na listach polskich jeńców wojennych figuruje Rybczyński Józef, ur. 14.III.1903 r. w Książu Wielkim, st. post. Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 7.III.2011 r.).
[629] Stalag XVII A Kaisersteinbruch – niemiecki obóz jeniecki w XVII Okręgu Militarnym III Rzeszy.

runku Warszawy) – brak dalszych informacji o jego losach. Z przyczyn formalnych wniosek oddalono. Ponowny wniosek złożono w 1949 r., wówczas Sąd zalecił opublikowanie w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Wspólna teczka aktowa dla Tomasza Rymarskiego oraz jego syna Zenona – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 224/1948 [4/2833], Sygn. Zg. 313/1949 [2/5538/2007].

Rymarski Zenon – syn Tomasza i Marty (z d. Bajer), ur. 12.VI.1930 r. w m. Bereźne na Wołyniu (obecnie Ukraina), zam. Białystok, uczeń. W 1940 r. wyjechał wraz z ojcem z Białegostoku – brak dalszych informacji o ich losach. Wniosek o uznanie za zmarłego oddalono. Ponowny wniosek złożono przed Sądem w 1949 r., wówczas opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Wspólna teczka aktowa dla Zenona Rymarskiego oraz jego ojca Tomasza – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 224/1948 [4/2833], Sygn. Zg. 313/1949 [2/5538/2007].

Rymaszewski Franciszek – syn Jana i Joanny (z d. Brzozowska), Polak, ur. 11.X.1888 r. w Gąsówce Skwarkach, gm. Sokoły (obecnie gm. Łapy), zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej. [W czasie I wojny światowej zmobilizowany do Armii Carskiej (Armii Imperium Rosyjskiego), brał czynny udział w działaniach wojennych. W 1919 r. wrócił do Białegostoku, rozpoczął pracę w Policji Państwowej – pełnił służbę w Choroszczy, Turośni Kościelnej, Lewickich. W latach 1922-1939, jako starszy posterunkowy, pracował w II Komisariacie Policji w Białymstoku. Za dwudziestoletnią służbę odznaczony medalem „Bene Merentibus" („Dobrze Zasłużonym").][630] We wrześniu 1939 r. zmobilizowany do WP – w aktach brak dalszych informacji o jego losach[631]. [Jako konwojent eskortował Archiwum Komendy Wojewódzkiej Policji Państwowej w Białymstoku, w czasie jego ewakuacji na wschód. Pod koniec września 1939 r. na Polesiu dostał się do niewoli sowieckiej, umieszczony w obozie jenieckim w Ostaszkowie (ostatnią kartkę z obozu przesłał 1.II.1940 r.).][632] Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. [Odznaczony pośmiertnie Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r.][633] Sygn. Zg. 84/1948 [4/2698].

Rymiński Stanisław Kostko – syn Józefa i Julianny (z d. Wiszniewska), ur. 2.X.1895 r. w Białymstoku, zam. tamże (?). Aresztowany przez Gestapo, a następnie 12.V.1942 r. rozstrzelany w więzieniu wileńskim (ewentualnie w okolicach Wilna). Sygn. Zg. 487/1947 [4/908].

Ryngielewicz Wincenty – syn Wincentego i Marianny lub Marii (z d. Drucejko lub Trocejko), ur. 20.VII.1893 r. (lub 1894 r.) w Białymstoku, zam. tamże, tkacz. W obawie przed prześladowaniami (był członkiem partii komunistycznej) wyjechał w 1919 r. z Polski do ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczę-

[630] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 188.
[631] Na listach polskich jeńców wojennych figuruje Rymaszewski Franciszek, ur. 11.X.1888 r. w Gąsówce Skwarkach, st. post. Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 7.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 278.
[632] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 189.
[633] Tamże, s. 189.

ciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1930 r. Sygn. Zg. 319/1949 [2/5544/2007].

Ryńska Belka – z d. Pytluk, córka Jankiela i Ałty (z d. Markus), ur. w 1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała wraz z rodziną w tamtejszym getcie. 6.II.1943 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich wraz z innymi ukrywającymi się z nią w schronie osobami. Wspólna teczka aktowa dla Belki Ryńskiej, jej ojca – Jankiela Pytluka oraz rodzeństwa: Szołema Pytluka i Chai Łabendek – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 211/1948 [4/2820].

Ryżow Józef – syn Prokopa i Matrony (z d. Timofiej), ur. we wrześniu 1908 r. na terenie ZSRR, zam. Białystok, robotnik. Uciekł z więzienia w Białymstoku – ukrywał się przed władzami bezpieczeństwa w Szczecinie pod nazwiskiem Antoni Łukasiewicz – Rylski. Zamordowany w Szczecinie 3.III.1946 r. (akt zgonu wystawiony na nazwisko Łukasiewicz – Rylski). Sygn. Zg. 202/1950.

Rzeszotarski Stanisław – syn Jana i Agnieszki (z d. Stecka), ur. 7.V.1894 r., zam. Białystok, pracownik kolei. 11.VI.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR (do Archangielska), ostatnią wiadomość przesłał 21.VI.1941 r. – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 251/1947 [4/678].

Rzymska Genowefa – z d. Czaczkowska, córka Jana i Heleny (z d. Grodzka), ur. w 1900 r., zam. Białystok. W 1943 r. aresztowana wraz z mężem i córką przez niemieckie władze okupacyjne – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 206/1949 [2/5437/2007].

Rzymska Zofia[634] – patrz Siewierska Zofia;

[634] Właściwie Siewierska Zofia (z d. Rzymska), nazwisko rodowe (dla ułatwienia poszukiwań) umieszczone zostało jako odrębny wpis, gdyż na takie założona została teczka aktowa, pod takim nazwiskiem figuruje również w ewidencji APB i Sądu Grodzkiego w Białymstoku. Natomiast nota biograficzna (zgodnie z przyjętą w niniejszej publikacji zasadą) sporządzona została pod ostatnim używanym przez nią nazwiskiem (patrz Siewierska Zofia).

S

Sabatowski Franciszek – syn Józefa i Ludwiki (z d. Michnowska), ur. 12.IV.1900 r. we wsi Rejów (obecnie dzielnica Skarżyska-Kamiennej), gm. Suchedniów, woj. kieleckie, zam. Białystok, przodownik Policji Państwowej. Od 1934 r. pełnił funkcję Komendanta Posterunku Policji w Siemiatyczach, w 1939 r. powołany do Wojska Polskiego i wysłany do Wilna. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli sowieckiej, w 1940 r. przesłał pocztówkę z obozu jenieckiego w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach[635]. Opublikowano w MP Nr 101 z 25.VII.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Datę zgonu ustalono na 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 91/1947 [4/519].

Sacharczyk Aleksy – syn Andrzeja i Aleksandry (z d. b.d.), ur. 4.X.1883 r. we wsi Płoskie, gm. i pow. Bielsk Podlaski (obecnie gm. Zabłudów), zam. Starosielce. 4.VIII.1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (razem z 27 innymi osobami ze Starosielc). Prowizoryczny sąd skazał wszystkich zatrzymanych na śmierć, wyrok miał być wykonany w lesie w okolicach Nowosiółek. Skazanych podzielono na dwie grupy (w pierwszym transporcie był Aleksy Sacharczyk), po powrocie pustego samochodu znajdujący się na nim Żydzi oznajmili pozostałym więźniom, że wszyscy wywiezieni zginęli i zostali pogrzebani w lesie (wtedy aresztowani podjęli próbę ucieczki – próbę zakończoną powodzeniem!). Sygn. Zg. 230/1947 [4/657].

Sacharewicz Józef – syn Adolfa i Matyldy (z d. Łukaszewicz lub Łukaszuk), ur. 29.XI.1913 r. w Turośni Kościelnej, gm. Juchnowiec (obecnie gm. Turośń Kościelna), zam. tamże, kierownik mleczarni. 17.III.1944 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnia wiadomość o nim pochodziła z kwietnia 1944 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Juchnowcu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 112/1949 [2/5346/2007].

Sadkowski Mieczysław – nieślubny syn Aleksandry Sadkowskiej, ur. 15.XII.1917 r. w Nowej Wsi, gm. Trzcianne, zam. tamże, robotnik. W 1941 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy w Trzciannem ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 531/1948 [4/3131].

Sadowski Józef – syn Kazimierza i Marianny (z d. Cieśluk), Polak, ur. 16.I.1860 r. we wsi Bagnówka (obecnie w granicach Białegostoku), gm. Dojlidy, zam. b.d. Zmarł 19.V.1912 roku w czasie podróży statkiem z Ameryki do Polski, zwłoki wyrzucono do morza. Sygn. Zg. 208/1947 [4/635].

Sadowski Michał – syn Michała i Józefy (z d. Gawryluk), ur. 1879 r. we wsi Nowodworce, gm. Dojlidy (obecnie gm. Wasilków), pow. Białystok, zam. Białystok. 10.IV.1945 r. zmarł śmiercią naturalną. Sygn. Zg 132/1946 [4/408].

---

[635] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Sabatowski Franciszek, ur. w 1900 r., przodownik Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 7.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 278.

Sadykow Konstanty – syn Jana, sierota – brak dalszych danych, zam. Białystok. W 1944 r., po dotarciu wojsk radzieckich do Białegostoku, wcielony do Armii Czerwonej do „336 Gwardyjskiego Strzeleckiego Pułku" (?). 16.X.1944 r. poległ na polu walki w okolicach wsi Paników Wielkie(?), pow. Maków, woj. warszawskie, pochowany tamże. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci wystawionego przez Dowódcę pułku (tłumaczenie z języka rosyjskiego). Sygn. Zg. 62/1947 [4/490].

Sajewski Antoni – syn Zasima i Fieofany (z d. Pryszczepko), ur. 1.V.1902 r. w Bobrownikach, gm. Gródek, zam. tamże. W kwietniu 1942 r., pod zarzutem działalności partyzanckiej, aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Wołkowysku. 24.VII.1942 r. rozstrzelany w lesie w okolicach Wołkowyska, tam też pochowany. Sygn. Zg. 146/1949 [2/5379/2007].

Sak Edward – syn Józefa i Ludwiki (z Siemionków), ur. 13.III.1919 r. we wsi Krasne Stare, gm. Kalinówka Kościelna, pow. Białystok (obecnie pow. Mońki), zam. tamże. 24.IV. 1941 r. zmobilizowany przez władze radzieckie do Armii Czerwonej i wysłany na front, walczył w ramach 536 Pułku Piechoty. W czasie walk w okolicach Połtawy (we wsi Stare Sanżary) dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie jenieckim w miejscowości Kremieńczuk (Krzemieńczuk, Ukraina) – brak dalszych informacji o jego losach (z relacji świadka wynika, że Edward Sak w czasie pobytu w obozie był bardzo słaby i wycieńczony). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Kalinówce ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 341/1948 [4/2945].

Sak Paweł – syn Pawła i Marii (z d. Wawreniuk), ur. 5.III.1907 r. we wsi Rochental, gm. Michałowo, zam. tamże. W maju 1941 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. Umieszczony w obozie w Fischborgu (?), tam poważnie zachorował – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 15 z 9.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Michałowo ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się odpis (w jęz. niemieckim) zawiadomienia o śmierci wystawionego przez „Kommandantur Stalag I F"[636] (pismo z 3.VII.1943 r.) – z w/w zaświadczenia wynika, iż Paweł Sak zmarł 19.IX.1941 r., pochowany został tego samego dnia 500 metrów na wschód od obozu – grób nr 34. Sygn. Zg. 349/1947 [4/775].

Salmonowicz Stefan – syn Ludwika i Heleny (z d. Czernicka), ur. 15.V.1887 r. w majątku Gudziszki, pow. Wilno, zam. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany (jako lekarz w stopniu kapitana) do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku, skąd przesłał wiadomość na początku 1940 r. – brak dalszych informacji o jego losach[637]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 8 z 25.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku

[636] Ze znajdującego się w aktach zawiadomienia o śmierci (a właściwie odpisu zawiadomienia) wynika, iż Paweł Sak przebywał w Stalagu I F – tj. Stalag I F Sudauen (Suwałki).

[637] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Salmonowicz Stefan, ur. 15.V.1887 r. w Gudziszkach na Kowieńszczyźnie, kpt. lekarz 3 szp. okr., więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja); patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 319, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 7.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 244.

ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 577/1947 [4/995].

Samitowski Mieczysław – syn Romana i Marii (z d. Młyńczyk), ur. 28.VII.1919 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1938 r. ukończył jedną klasę państwowego Liceum Handlowego im. Kopernika w Białymstoku, zawód – praktykant handlowy. 12.III.1942 r. wcielony do 21 Pułku Piechoty (?), 11.III.1943 r. uzyskał awans na starszego strzelca i stopień podchorążego. 12.V.1944 r. ranny na polu walki na „wzgórzu Widmo pod Cassino we Włoszech", zaginął w czasie działań wojennych. Datę śmierci ustalono na 12.V.1944 r. W aktach znajdują się: oryginał pisma PCK Delegatura w Anglii z 23.X.1948 r. (zawiadomienie o śmierci, L.dz.210./P/48); odpis informacji o zaginięciu wysłany przez Komisję Likwidacyjną PSZ do PCK Delegatura w Anglii (L.dz.5440/WM/48 z 14.X.1948 r.) oraz wyciąg ewidencyjny z akt Komendy Uzupełnień Nr 3. Sygn. Zg. 196/1950.

Samsel Ludwik – syn Walentego i Marii (z d. Krukowska), ur. 25.VIII.1896 r. w Ostrołęce, zam. Białystok. Jako urzędnik został ewakuowany z miasta wraz z aktami Wojewódzkiego Biura Funduszu Pracy w Białymstoku, brak dalszych informacji o jego losach (jeden ze świadków zeznał, iż Ludwik Samsel w 1940 r. został aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR). Sąd postanowił o ogłoszeniu w MP Nr 101 z 25.VII. 1947 r. informacji o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 80/1947 [4/508].

Samoś Michał – syn Daniela i Tekli (z d. Wach), ur. 10.VIII.1885 r. w Krasnym, pow. Włodawa, woj. lubelskie, zam. Białystok. W 1940 r. wywieziony w głąb ZSRR (prawdopodobnie do Pawłodaru, Kazachstan), zmarł w transporcie w drodze powrotnej do Polski (1946 r.), zwłoki wyniesiono z wagonu i zostawiono przy torach na jednej ze stacji. Sygn. Zg. 144/1947 [4/572].

Sapirsztein Jenta – z d. Gielbord/Gelbord, córka Abrama i Libi (z d. Szapiro), ur. w 1871 r., zam. Sokółka. W 1939 r. zachorowała i została umieszczona w szpitalu w Białymstoku, z chwilą wybuchu wojny – rodzina próbowała przetransportować ją z powrotem do Sokółki. 24.IX.1939 r. w Białymstoku (w okolicach przejazdu kolejowego) furmanka, na której jechała Jenta Sapirsztein oraz jej córka (Ester Adin) z mężem (Jakób Adin) została zatrzymana przez „pijanych żołnierzy niemieckich"[638] – wszystkich wówczas zastrzelono. Wspólna teczka aktowa dla Sapirsztein Jenty, jej córki Ester Adin oraz Jakóba Adina (mąż Ester, a zięć Jenty) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 160/1948 [4/2772].

Sawicki Aleksander – syn Jana i Emilii (z d. b.d.), ur. w 1906 r. we wsi Kowale, zam. Supraśl. 2.VII.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, przewieziony do obozu koncentracyjnego Majdanek (KL Lublin, KL Majdanek) – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie zginął podczas ewakuacji obozu w 1944 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Supraślu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 257/1948 [4/2865].

[638] Fakt zabójstwa podróżujących przez żołnierzy niemieckich budzi pewne wątpliwości, gdyż 22.IX.1939 r. (tj. dwa dni przed omawianymi zdarzeniami) władzę w Białymstoku objęły wojska radzieckie.

Sawicki Antoni – syn Antoniego i Anny (z d. b.d.), ur. 13.VII.1906 r. we wsi Nowosady, gm. Zabłudów, zam. Białystok. 12.VII.1941 r. aresztowany przez żołnierzy niemieckich (przebywał wówczas u brata w Nowosadach) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zabłudowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 549/1948 [4/3149].

Sawicki Czesław – syn Wincentego i Anny (z d. Talipska), ur. 11.II.1916 r. w Białymstoku, zam. tamże. W roku 1936 ukończył Seminarium Nauczycielskie w Białymstoku, w latach 1937-1939 pracował jako nauczyciel szkoły powszechnej w pow. koszyrskim i pińskim (woj. poleskie). W 1939 r. ukończył skrócony kurs podchorążych rezerwy w Mołodecznie i Jarosławiu (?) – kurs ukończył w stopniu kaprala podchorążego. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak określenia daty mobilizacji i przydziału), brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi. Po rozbiciu polskich formacji wojskowych wrócił do Białegostoku, podjął pracę nauczyciela we wsi Rybaki, pow. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej należał do AK – pełnił funkcję zastępcy kierownika Biura Legalizacji AK na okręg białostocki. W lipcu 1943 r. (prawdopodobnie 17.VII.1943 r.) aresztowany przez władze niemieckie (zatrzymany za przynależność do organizacji podziemnej) i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 8.XII.1943 r. rozstrzelany w okolicach Grabówki wraz z 22 członkami najbliższej rodziny. W aktach znajdują się zeznania kierownika Biura Legalizacji AK na okręg białostocki (późniejszy pracownik Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego). Sygn. Zg. 8/1949 [2/5244/2007].

Sawicki Edward – syn Macieja i Marianny (z d. Paszkowska), ur. 12.XI.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże, rolnik. W 1923 r. wyjechał do Niemiec na roboty – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1933 r. Sygn. Zg. 97/1949 [2/5331/2007].

Sawicki Edward Marian – syn Bartłomieja i Teofili (z d. Korecka), Polak, ur. 15.VII. 1917 r. w Białymstoku, zam. tamże. W marcu 1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku (5 kompania strzelecka) i we wrześniu tego samego roku wysłany na front. Zginął 10.IX.1939 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi we wsi Mątwica niedaleko Nowogrodu, ciało złożono na cmentarzu w Nowogrodzie[639]. Sygn. Zg. 305/1947 [4/731].

Sawicki Henryk – syn Stanisława i Pauliny (z d. Turecka), ur. 7.XI.1912 r. w Choroszczy, zam. b.d. 24.I.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i wywieziony do obozu koncentracyjnego Stutthof k. Gdańska, zmarł 25.II.1945 r. w czasie ewakuacji obozu. Sygn. Zg. 377/1948 [4/2980].

Sawicki Jan – b.d., wniosek zwrócony, Sygn. Zg. 477/1947 [4/898].

Sawicki Jan – syn Stefana i Glikierii (z d. Baranowska), ur. 10.I.1912 r. we wsi Dąbrówka, gm. Wasilków, zam. b.d. W 1939 r. zmobilizowany do 3 Batalionu Saperów w Wilnie i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Wasilkowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 515/1947 [4/934].

[639] Patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. I, *Żołnierze września „N-Z”*, Pruszków 1993 r., s. 142.

Sawicki Jan – syn Józefa i Jadwigi (z d. Olejkowicz), ur. 17.III.1909 r. w Krzywiczach, woj. wileńskie (obecnie Białoruś), zam. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak bliższego określenia przydziału) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 540/1948 [4/3140].

Sawicki Jan – syn Nestora i Stefanii (z d. b.d.), ur. 1.V.1902 r. w Skroblakach, gm. Gródek, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej został aresztowany za działalność partyzancką, 4.X.1942 r. rozstrzelany wraz z innymi aresztowanymi – pochowany w zbiorowej mogile w okolicach wsi Grzybowce. Sygn. Zg. 78/1949 [2/5312/2007].

Sawicki Józef – syn Macieja i Marianny (z d. Paszkowska), ur. 16.IX.1897 r. w Białymstoku, zam. tamże, rolnik. W 1919 r. wyjechał na roboty do Niemiec (w innym miejscu jako datę wyjazdu podano rok 1923, w świetle pozostałych dokumentów wydaje się jednak, że jest to błędna data) – brak dalszych informacji o jego losach[640]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1933 r. Sygn. Zg. 98/1949 [2/5332/2007].

Sawicki Kazimierz – syn Władysława i Teofili (z d. Ostaszewska), ur. 15.VI.1919 r. w majątku Rafałówka, gm. Zabłudów, pow. Białystok, zam. majątek Popielewo, gm. Suchopol, pow. Prużana, rolnik. 8.V.1942 r. zamordowany przez żołnierzy niemieckich w miejscowości Linowo w czasie zbiorowej egzekucji (mężczyźni z wioski musieli uczestniczyć w tzw. „straży kolejowej", na początku maja 1942 r. na odcinku przez nich pilnowanym wykoleił się pociąg, za co rozstrzelanych zostało kilkadziesiąt osób, w tym i Kazimierz Sawicki). Sygn. Zg. 55/1950.

Sawicki Mieczysław – syn Tadeusza i Stefanii (z d. b.d.), ur. 7.VIII.1919 r. w Supraślu, zam. b.d., pracownik „Autokomunikacji w Białymstoku". Z chwilą wybuchu wojny został zmobilizowany do WP i wysłany na front, służył jako kierowca gen. Skrzyńskiego[641]. Naoczny świadek zeznał: „*...W czasie zajmowania przez Niemców wsi Uhowo nad Narwią pod Łapami, gdzie ja mieszkam, przyjechało taksówką trzech wojskowych i prosili o pomoc przetransportowania taksówki przez rzekę. Po chwili nadjechała patrol niemiecka, zauważyła tych polskich wojskowych, którzy czołgając się w trawie, starali się ukryć. Niemcy zaczęli do nich strzelać, a następnie odjechali. Potem dwaj z wojskowych przyszli do wsi, powiedzieli że trzeci ich kolega jest ranny i prosili zaopiekować się nim. Ja wtedy z Heleną K. odnalazłem rannego i przynieśliśmy do chaty, gdzie kobiety próbowały robić opatrunki. Po chwili ranny poprosił księdza, kiedy ksiądz przyszedł, za chwilę ranny skonał...*"[642] Zgon nastąpił 18.IX.1939 r., pochowany na cmentarzu we wsi Uhowo, gm. Łapy. Sygn. Zg. 489/1947 [4/910].

[640] Zeznający w procesie świadek oświadczył, że ostatnia wiadomość o Józefie Sawickim pochodziła z 1923 r., kiedy to pojechał do Niemiec jego młodszy brat (patrz Sawicki Edward).
[641] Gen. Ludwik Kmicic-Skrzyński – urodzony w 1893 r. w Odessie gen. bryg. WP, 2.III.1929 r. objął funkcję dowódcy Brygady Kawalerii „Białystok", dowodził nią (już pod nazwą Podlaskiej Brygady Kawalerii) w czasie kampanii wrześniowej w ramach SGO „Narew", a następnie SGO „Polesie", brał udział w bitwie pod Kockiem.
[642] ASG, Sygn. Zg. 489/1947 [4/910], k. 8 (w cytowanym fragmencie zachowano pisownię oryginału).

Sawicki Wiktor – syn Antoniego i Anny (z d. Gierej), ur. w 1892 r. w Nowosadach, gm. Zabłudów, pow. Białystok, zam. tamże. 12.VII.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zabłudowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 199/1948 [4/2808].

Sawin Maksym – syn Stefana i Julii (z d. Szubin), ur. 10.IX.1900 r. (w innym miejscu jako datę urodzenia podano 1890 r.) w „stanicy Gondurowskiej, Dońskiej Obłaści w Rosji", zam. Białystok, stolarz. W 1941 r. wywieziony przez niemieckie władze okupacyjne na roboty w głąb Niemiec, od tamtej pory brak jakichkolwiek informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 26/1950.

Sawko Roman Kazimierz – syn b.d. i Franciszki (z d. b.d.), ur. 26.IX.1918 r. w Brzeżanach, woj. tarnopolskie (w innym miejscu podano następujące dane personalne zaginionego: Roman Sawko, syn Józefa i Marianny [z d. Ławnicka], ur. 19.V.1919 r.), zam. Białystok, robotnik. W 1939 r. powołany do Wojska Polskiego (pułk w Grodnie), od tego czasu brak informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 157/1950.

Sawszyc Izrael – syn Jakuba i Gitli (z d. b.d.), ur. 4.XI.1904 r. w Brześciu nad Bugiem, zam. Białystok, doktor nauk medycznych. W czasie okupacji niemieckiej osadzony w getcie w Białymstoku, następnie wywieziony do obozu Buna[643], gdzie zmarł na tyfus 29.III. 1945 r. Sygn. Zg. 98/1947 [4/526].

Schariewicz Chackiel – syn Chaima i Małki (z d. Goldsztajn), ur. w 1903 r. w Grajewie, zam. Białystok. Zastrzelony 13.VII.1941 r., w czasie jednej z pierwszych akcji eksterminacyjnych prowadzonych w Białymstoku (wg zeznań świadka miało wtedy zginąć około 7 tysięcy osób). Ciała pochowano na cmentarzu żydowskim na Bagnówce. Wspólna teczka aktowa dla Chackiela Scharewicza oraz jego szwagra Józefa Pileckiego (Józef był mężem Sary z Machajów, a Chackiel – Heni z Machajów) – patrz niżej. Sygn. Zg. 181/1947 [4/609].

Schariewicz Henia – z d. Machaj, córka Szlomy Wolfa i Racheli (z d. Połońska), ur. w 1903 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelona 24.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji getta w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla Szlomy Machaja, jego żony Racheli Machaj oraz córek: Szejny Machaj, Sary Pileckiej i Heni Schariewicz (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 182/1947 [4/610].

[643] Buna – niemiecki skrót określający kauczuk syntetyczny (butadien natrium), jego produkcję (oraz syntetycznej benzyny) podjęto w należących do koncernu IG-Farbenindustrie zakładach Buna-Werke w Dworach i Monowicach (k. Oświęcimia). Do budowy zakładów przystąpiono w kwietniu 1941 r., a do prac wykorzystano więźniów oddalonego o 7 km obozu oświęcimskiego. Następnie w październiku 1942 r. wybudowano na terenie przyfabrycznym obóz, w którym osadzono więźniów KL Auschwitz zatrudnionych w zakładach Buny. Obóz ten był początkowo podobozem KL Auschwitz, a w listopadzie 1943 r. (w trakcie podziału KL Auschwitz na trzy obozy) przemianowany został na KL Auschwitz III – Aussenlager. Łączna liczba ofiar w/w obozu szacowana jest na 30 tys. osób.

Schollenberger Artur – syn Jana i Ksawery (z d. Zarzycka), ur. w 1898 r. we Lwowie, zam. b.d., nauczyciel szkoły powszechnej. [W 1918 r. służył w powstałym po tzw. kryzysie przysięgowym Polskim Korpusie Posiłkowym (sformowanym z żołnierzy Legionów Polskich), po jego rozwiązaniu został internowany na Węgrzech. W 1920 roku odznaczony pamiątkową odznaką wspólnego pobytu byłych żołnierzy Polskiego Korpusu Posiłkowego w obozach dla internowanych na Węgrzech (nominację podpisał gen. Władysław Sikorski), Krzyżem Legionowym w 1929 r. (podpisano – Józef Piłsudski i Walery Sławek), w 1930 r. – Odznaką Pamiątkową Więźniów Ideowych nr 1212 (podpisano – Józef Piłsudski). Absolwent Kursu Podoficerów Piechoty w Grudziądzu. Od 1929 r. pracował jako nauczyciel w Starosielcach, Wasilkowie, Bogdankach i Białymstoku.][644] 1939 r., jako podporucznik rezerwy, zmobilizowany do Wojska Polskiego [służył w 33 PP w Łomży][645]. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku (ostatnią wiadomość z obozu przesłał w 1940 r.) – brak dalszych informacji o jego losach[646]. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 101 z 25.VII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę śmierci przyjęto 31.XII.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. (Londyn 1985 r.) oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*.][647] Sygn. Zg. 124/1947 [5/552].

Segał Mordchaj – syn Bera i Małki (z d. b.d.), ur. 23.X.1891 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie. 17.VIII.1943 r. zastrzelony wraz z rodziną przy ul. Fabrycznej 11 (po odkryciu tajnego schronu Niemcy rozstrzelali wszystkich ukrywających się tam Żydów). Mąż Rejzli Segał (patrz niżej). Wniosek oddalono, gdyż wnioskodawczyni nie była uprawniona do jego złożenia. Sygn. Zg. 621/1947 [4/1037].

Segał Rejzla – z Cieślów, córka Abrama Szai i Lei (z d. b.d.), ur. 15.I.1897 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie. Zastrzelona wraz z rodziną 17.VIII.1943 r., po odkryciu tajnego schronu przy ul. Fabrycznej 11. Żona Mordechaja Segała (patrz wyżej), siostra Frejdy Rywy Jedwab oraz Szoszy Rywy Ryba (patrz wymienione). Sygn. Zg. 620/1947 [4/1036].

Serok Boruch – syn Szmuela Lejzora i Bejli (z d. Zabłudowska), ur. w 1877 r. w Ostrowi Mazowieckiej, zam. Łomża (?). 18.VI.1941 r. wywieziony z Łomży przez władze radzieckie, 20.VI.1941 r. zmarł na stacji towarowej w Białymstoku (przyczyną śmierci był atak serca), pochowany na cmentarzu żydowskim na Bagnówce. Sygn. Zg. 293/1948 [4/2897].

Seydel Edward – syn Stanisława i Jadwigi (z d. b.d.), ur. 8.I.1890 r., zam. Starosielce, inżynier – Naczelnik Warsztatów Mostowych w Starosielcach. W marcu 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu

[644] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 99-100.
[645] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 322.
[646] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Sschollenberger Jan Artur, syn Jana, ur. 16.V.1897 r. we Lwowie, ppor. 33 Pułku Piechoty, nauczyciel, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja); przy zwłokach znaleziono: kartę szczepień i cygarniczkę z wyrytym nazwiskiem; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 322, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 8.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 146.
[647] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 100.

w MP Nr 106 z 7.VIII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 179/1947 [4/607].

Sękowski Franciszek – syn Wojciecha i Franciszki (z d. Zakrzewska), ur. 2.IV.1902 r. w Łodzi, zam. Białystok. 24.VIII.1939 r., jako rezerwista, zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 282/1948 [4/2886].

Siberska Paulina – z d. Siedlecka, córka Antoniego i Kamili (z d. Kuczyńska), ur. 27.VI.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże. W kwietniu 1940 r. wywieziona przez władze radzieckie w głąb ZSRR. Przebywała w sowchozie 499, ferma I (Kazachstan), tam też zmarła 18.IX.1941 r. Sygn. Zg. 402/1948 [4/3005].

Sibirska Neszka – z d. Szmit, córka Mejera i Frejdy (z d. Kac), ur. w 1898 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie. Z powodu panującego głodu wydostała się poza getto, aby kupić potrzebną żywność – złapana przez patrol niemiecki i zastrzelona na miejscu (10.IV.1943 r.), pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 146/1948 [4/2758].

Sibirska Tojba – z d. Lewin, córka Zejdla i Edli (z d. Milinder), ur. 10.XII.1894 r. w Białymstoku, zam. tamże. 6.IV.1942 r. zmarła na tyfus w białostockim getcie. Sygn. Zg. 33/1947 [4/462].

Sibirski Aron – patrz Sybirski Aron.

Sibirski Benjamin – syn Chony i Frołosz (z d. Mazur), ur. w 1868 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, gdzie zmarł śmiercią naturalną 13.V.1942 r., pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 332/1947 [4/758].

Sibirski Nochim – patrz Sybirski Nochim.

Sidor Mikołaj – syn Jana i Aleksandry (z d. b.d.), ur. 22.IX.1908 r. w Bielsku Podlaskim, zam. Stacja Kolejowa Waliły, pracownik PKP. 28.II.1943 r. podłożona przez partyzantów bomba uszkodziła zwrotnicę, za co niemiecka straż kolejowa aresztowała strzegącą odcinka „cywilną wartę kolejową" oraz zwrotnicowego Mikołaja Sidora. Aresztowanych przekazano w ręce Gestapo – Mikołaj Sidor początkowo przebywał w więzieniu w Gródku, następnie wywieziony został do obozu w głębi Niemiec – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Gródek ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 738/1947 [4/1153].

Sidorczuk Michał – syn Aleksandra i Amelii (z d. Zduniak), ur. 20.IX.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front. 5-6.IX.1939 r. pod Myszyńcem brał udział w wypadzie przeciwko oddziałom niemieckim – z opisanej akcji nie wrócił. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 33 z 4.VI. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia

o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 660/1947 [4/1076].

Sidorowicz Anna – z d. Karpowicz, córka Konstantego i Natalii (z d. b.d.), ur. 26.VII.1904 r. we wsi Gródek, pow. Białystok, zam. Białystok. 13.IX.1941 r. aresztowana przez tajnego współpracownika Gestapo w Białymstoku (niejakiego Fuksa) i odwieziona do siedziby na ul. 1 Maja 15[648], brak dalszych informacji o jej losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Sygn. Zg. 170/1950.

Sidorowicz Jan – syn Jana i Elżbiety (z Borsuków), ur. 4.IV.1910 r., zam. Bacieczki. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP (przydzielony do 4 kompanii strzeleckiej 5 Pułku Piechoty[649]) i wysłany na front. Brał udział w walkach z wojskami niemieckimi pod Czerwonym Borem, brak informacji o jego dalszych losach (ostatnia wiadomość pochodziła z 8.IX.1939 r.). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Bacieczki ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 585/1947 [4/1003].

Sidorowska Aleksandra – z d. Nieścierewicz, córka Jana i Pauliny (z d. Kowalewska), ur. 14.X.1898 r. w Białymstoku, zam. tamże. W lipcu 1941 r., w czasie masowych łapanek ludności, aresztowana w fabryce Nowika (Białystok, ul. Mickiewicza) przez Gestapo (zatrzymana wraz z 18 innymi osobami). Ponieważ nie są znane dalsze losy aresztowanej, Sąd zalecił opublikowanie w MP Nr 71 z 4.VIII.1946 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Sygn. Zg. 49/1946 [4/326].

Siegień Piotr – syn Nikifora i Paraskiewy (z d. b.d.), ur. 29.VI.1905 r., zam. Białystok. Jesienią 1941 r., jako były milicjant sowiecki, został aresztowany przez Gestapo. Początkowo przetrzymywany w siedzibie niemieckiej Tajnej Policji przy ul. Sienkiewicza 15, następnie wywieziony w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 186/1948 [4/2797].

Siejkowski Władysław – syn Józefa i Józefy (z d. Drajem), ur. 27.VI.1900 r. w Łopiennie, pow. Węgrowiec, zam. Białystok. W sierpniu 1939 r. powołany do Wojska Polskiego i wysłany na front (przydział mobilizacyjny nie został bliżej określony), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o ogłoszeniu w Dz.U. Min. Spr. Nr 9 z 22.IX.1947 r. oraz na tablicy ogłoszeń w Zarządzie Miejskim w Białymstoku informacji o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 111/1947 [4/539].

---

[648] Chodzi o siedzibę Gestapo przy ul. Sienkiewicza 15 (w czasach okupacji niemieckiej – Erich Koch Straße). MRN w Białymstoku na posiedzeniu w dniu 27.IV.1949 r. zmieniła nazwę ul. Sienkiewicza na ul. 1 Maja, do dawnej nazwy (tj. Sienkiewicza) wrócono uchwałą MRN nr 49/56 z dnia 21.XI.1956 r.; patrz: M. Kietliński, H. Majecki, pr. cyt., s. 31, 35-36.

[649] 5 Pułk Piechoty Legionów Józefa Piłsudskiego – oddział piechoty Legionów Polskich (1914-1917) i WP II RP (1918-1939); w okresie międzywojennym pułk stacjonował w Wilnie; w kampanii wrześniowej walczył w składzie macierzystej 1 DP Legionów im. Józefa Piłsudskiego w ramach GO „Wyszków".

Sielachowski Adolf – syn Antoniego i Józefy (z Sieniłów), ur. 12.VIII.1893 r. we wsi Sielachowskie, gm. Bacieczki (obecnie gm. Wasilków), zam. Białystok. Od 1936 r. przebywał w Szpitalu Psychiatrycznym w Choroszczy, w 1940 r. wywieziony z w/w szpitala w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Białystok ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 312/1947 [4/738].

Sielanko Władysław Wiktor – syn Jana i Władysławy (z d. Borowska), ur. 23.VI.1904 r. w Kiemieliszkach, pow. wileńsko-trocki (obecnie na terenie Litwy), zam. Wilno, ppor. piechoty WP. [7.VI.1923 r. zdał egzamin dojrzałości i rozpoczął studia na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Z powodu złej sytuacji finansowej rodziny zmuszony do przerwania studiów po II roku – rozpoczął pracę w Państwowym Banku Rolnym w Wilnie (pracował w nim z przerwami aż do 1939 r.). W 1928 r. został powołany do Szkoły Podchorążych Rezerwy, przydzielony do 81 PP w Grodnie, 1.I.1932 r. mianowany ppor. ze starszeństwem. W sierpniu 1939 r. zmobilizowany do 85 PP w Nowej Wilejce[650] (obecnie dzielnica Wilna – przyp. autora) i wysłany na front. Ostatni raz widziany był przez krewnego w transporcie jeńców wiezionych na wschód (namawiany do ucieczki przez wspomnianego krewnego – odmówił). Przebywał w obozie jenieckim w Starobielsku, skąd przesyłał listy. Ostatni list żony wysłany do obozu w kwietniu 1940 r., zawierający zdjęcia córek oraz obraz Matki Boskiej Ostrobramskiej, wrócił do nadawcy z dopiskiem: „*Wł. Sielanko iz Starobielsku wybył, nie izwiestno kuda*”.][651] Opublikowano w MP nr 52 z 3.VI. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się oryginał pisma Centrali Poszukiwań w Kairze z 24.VII.1947 r. informującego o obecności Sielanko Władysława, ppor. z Wilna na liście zaginionych z obozu w Starobielsku[652]. Sygn. Zg. 185/1948 [4/2796].

Sieliwończuk Józef – syn Jana i Marii (z d. Komarewicz), ur. 15.I.1915 r. w Pasynkach, gm. Zabłudów, zam. b.d. Wywieziony w głąb ZSRR, przebywał w Skopinie (?) w Łagrze nr 23, gdzie zmarł na zapalenie płuc 19.III.1945 r. (tam też został pochowany). Sygn. Zg. 453/1948 [4/3056].

Siemieńczuk Jan – syn Tomasza i Uljenny (z d. Nowik), Białorus, ur. 25.XII.1909 r. we wsi Zubry, gm. Gródek, zam. tamże. W marcu 1941 r. powołany do Armii Czerwonej, służył w 21 batalionie saperów. 22.VI.1941 r. zabity w trakcie działań wojennych w okolicach miasta Biała (pomiędzy Łomżą, a Grajewem), zginął podczas ostrzału artyleryjskiego wojsk niemieckich. Sygn. Zg. 113/1946 [4/389].

---

[650] 85 Pułk Strzelców Wileńskich – oddział piechoty WP II RP, w okresie międzywojennym stacjonował w Nowej Wilejce pod Wilnem, w kampanii wrześniowej walczył w ramach 19 DP (Armia „Prusy”).

[651] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 279-280.

[652] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Sielanko Władysław, ur. 23.VI.1904 r. w Kiemieliszkach, ppor. 85 PP, więzień obozu w Starobielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Piatichatkach (Charków, Ukraina), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 325, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 9.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 344.

Siemieńczuk Józef – syn Jana i Marii (z d. Żuk), ur. 10.XI.1902 r. w Nowej Woli, gm. Michałowo, zam. tamże. W 1942 r. wywieziony na roboty przymusowe w głąb Niemiec, w 1945 r. (po wyzwoleniu przez wojska sowieckie) wcielony do Armii Czerwonej. Brał czynny udział w działaniach wojennych przeciwko oddziałom niemieckim, zaginął na froncie w marcu 1945 r. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 25 z 5.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Michałowo ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 667/1947 [4/1083].

Siemieńczuk Piotr – syn Joachima i Heleny (z d. b.d.), ur. w 1908 r. w Michałowie, zam. tamże. 6.VII.1941 r. aresztowany w Michałowie przez Gestapo (zatrzymany za przynależność do partii komunistycznej), tego samego dnia wraz z 6 innymi aresztowanymi wywieziony do lasu w okolicach Grabówki i tam rozstrzelany, pochowany w zbiorowej mogile. Sygn. Zg. 131/1949 [2/5364/2007].

Siemion Mendel – syn Eli i Racheli (z d. Epsztejn), ur. w 1882 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, tam też zastrzelony 10.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla M. Siemiona oraz jego szwagra Zejdla Fiszelewicza – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 499/1948 [4/3099].

Sienicka Zofia – z d. b.d., córka Franciszka i Anny (z d. Korsak), ur. 12.XI.1920 r. we wsi Korzec, pow. Równe na Wołyniu, zam. Dubno (obwód Równe, Ukraina). W nocy z 21 na 22.III.1944 r. zamordowana (razem z polską częścią mieszkańców Dubna) przez oddziały ukraińskich nacjonalistów (tzw. banderowców)[653]. Nikt nie stawił się na rozprawę – postępowanie umorzono. Sygn. Zg. 240/1949 [2/5469/2007].

Sienkiewicz Aleksander – syn Bolesława i Marii (z d. Kwiatkowska), ur. 12.IX.1905 r. w Białymstoku, zam. tamże, elektromonter. Jako repatriant w lutym 1945 r. wraz z całą rodziną przybył z Grodna do Białegostoku. W marcu tego samego roku Aleksander wyjechał na „ziemie odzyskane" w poszukiwaniu pracy, od tego czasu wszelki ślad po nim zaginął. Sąd zalecił opublikowanie w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 1/1950.

Sienkiewicz Feliks – syn Kazimierza i Heleny (z d. Rafałko), ur. w 1906 r. w Zubolach, gm. Trzcianne, zam. tamże. W sierpniu 1939 r. (prawdopodobnie 30.VIII.1939 r.), jako rezerwista, zmobilizowany do WP. Początkowo przydzielony do Korpusu Ochrony Pogranicza, następnie służył w oddziałach artylerii polowej[654] w stopniu kanoniera (odpowiednik szeregowego w innych rodzajach wojsk). 5.X.1939 r. w okolicach Włodawy (woj. lubelskie) „rozerwany na cząstki" pociskiem artyleryjskim. Sygn. Zg. 60/1949 [2/5294/2007].

Sienkiewicz Marian Romuald – syn Józefa i Anny (z d. Turecka), ur. 6.II.1899 r. w Tykocinie, pow. Wysokie Mazowieckie, woj. białostockie, zam. Białystok, zawodowy podoficer Wojska Polskiego. Od 7.XI.1944 r. przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie, zmarł 17.III.1945 r. w szpitalu obozowym. Sygn. Zg. 59/1947 [4/487].

Sienkiewicz Piotr – syn Józefa i Salomei (z Chwierosiów), ur. 22.IX.1895 r. w Choroszczy, zam. Białystok. W czerwcu 1941 r. (niedługo po wkroczeniu wojsk niemieckich do

[653] Opisane wydarzenia były częścią masowych mordów dokonywanych od II.1943 r. do II.1944 r. przez ukraińskich nacjonalistów na mniejszości polskiej byłego woj. wołyńskiego (tzw. rzeź wołyńska).
[654] Rodzaj artylerii naziemnej przeznaczony do bezpośredniego wsparcia wojsk na polu walki.

Białegostoku) aresztowany w drodze do pracy, wywieziony do obozu koncentracyjnego w Hammerstein[655], gdzie zmarł w szpitalu obozowym 31.VIII.1941 r. Sygn. Zg. 43/1948 [4/2658].

Sieśkiewicz Anastazja – córka Michała i Marii (z d. Suszczuk), ur. 12.VIII.1874 r. we wsi Solniki, gm. Zabłudów, pow. Białystok, zam. b.d. W 1914 r. wyjechała na Ukrainę, zmarła w Kijowie w 1919 r. Ponieważ wnioskodawca zwracał się o odtworzenie aktu zgonu osoby zmarłej poza granicami Polski (i tam zamieszkującej) – Sąd oddalił wniosek jako niewłaściwie skierowany. Sygn. Zg. 323/1947 [4/749].

Sieśkiewicz Eudokia – z d. Marczuk, córka Mikołaja i Ireny (z d. b.d.), ur. 28.II.1905 r. w Gnieciukach, gm. Zabłudów, zam. Kowalowce, gm. Zabłudów. 10.VII.1941 r. aresztowana wraz z mężem przez Gestapo (w tym samym dniu aresztowano innego mieszkańca wsi Kowalowce – Mikołaja Michalczuka, patrz wymieniony), wywiezieni do obozu karnego „Zielona" k. Białegostoku i tam rozstrzelani (egzekucja nastąpiła jeszcze tego samego dnia). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Eudokii i Józefa Sieśkiewiczów – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 161/1949 [2/5394/2007].

Sieśkiewicz Józef – syn Stefana i Justyny (z d. b.d.), ur. 4.VIII.1896 r. w Kowalowcach, gm. Zabłudów, zam. tamże. Niedługo po agresji III Rzeszy na ZSRR i wkroczeniu wojsk niemieckich na Białostocczyznę aresztowany wraz z żoną przez Gestapo. Wywieziony do obozu „Zielona" k. Białegostoku i tam rozstrzelany (aresztowanie jak i egzekucja nastąpiły 10.VII.1941 r.), pochowany w pobliskim lesie w zbiorowej mogile. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Józefa i Eudokii Sieśkiewiczów – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 161/1949 [2/5394/2007].

Siewierska Zofia – z d. Rzymska, córka Stanisława i Genowefy (z d. Grodzka[656]), ur. w 1919 r. w Białymstoku, zam. tamże. 10.VII.1943 r. (o godz. 7 rano) aresztowana przez władze niemieckie, prawdopodobnie jeszcze tego samego dnia rozstrzelana w okolicach Białegostoku. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 578/1947 [4/996].

Siewko Mikołaj – syn Jana i Paraskiewy (z d. Pacewicz), ur. 10.XII.1921 r. w Białymstoku, zam. tamże. 20.III.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 14.VII.1944 r. wywieziony z więzienia w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 25/1949 [2/5261/2007].

Silwanowicz Bronisława – z d. Górska, córka Wincentego i Pauliny (z d. b.d.), Polka, ur. 20.VI.1912 r. w m. Wilejka Powiatowa, pow. Wilejka, woj. wileńskie, zam. tamże. 27.VIII. 1938 r. zmarła na gruźlicę, pochowana na cmentarzu rzymskokatolickim w Wilejce. Sygn. Zg. 12/1947 [4/444].

---

[655] Hammerstein (Hamersztyn) – obecnie Czarne, miasto w woj. pomorskim, pow. człuchowski. W czasie okupacji niemieckiej na terenie pobliskiego poligonu zorganizowany został hitlerowski obóz dla jeńców wojennych.

[656] Na podstawie akt Sądu Grodzkiego w Białymstoku ustalono, że Genowefa Rzymska (matka Zofii) była z d. Czaczkowska (patrz Rzymska Genowefa). Nazwisko rodowe „Grodzka" nosiła Helena Czaczkowska matka Genowefy (a babka Zofii Siewierskiej), stąd prawdopodobnie wynikła omawiana pomyłka.

Siłkowska Julianna – z d. Pasik, córka Wincentego i Marianny (z d. b.d.), ur. 14.II.1900 r. w Częstochowie, zam. b.d. W latach 1929-1934 r. przebywała w Państwowym Szpitalu dla Psychicznie Chorych w Tworkach pod Warszawą, a od 24.VII.1934 r. w Wojewódzkim Białostockim Szpitalu dla Psychicznie i Nerwowo Chorych w Choroszczy. W 1941 r., podczas likwidacji szpitala, wypuszczona spod opieki lekarskiej i wysłana w kierunku Warszawy, o czym poinformował proboszcz parafii w Choroszczy – ks. Pieściuk (w aktach znajduje się oryginał wysłanej przez księdza pocztówki – data nadania 5.VI.1943 r.). Z powodu braku dalszych informacji opublikowano w MP Nr 113 z 30.VIII.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Sygn. Zg. 72/1946 [4/349].

Sinica Franciszek – syn Franciszka i Emili (z d. Chażewska), ur. 17.IX.1902 r. w Nederkunach (Łotwa), zam. b.d., urzędnik kolejowy. 22.X.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie, a następnie 5.XI.1942 r. rozstrzelany. Pochowany w ogrodzie więzienia w Białymstoku, w listopadzie 1944 r. zwłoki ekshumowano i przeniesiono na Cmentarz Wojskowy w Zwierzyńcu. Sygn. Zg. 64/1946 [4/341].

Sitczuk Julian – syn Leona i Tatiany (z d. Grycuk), ur. 13.VII.1912 r. we wsi Waliły, gm. Gródek, zam. tamże. 17.III.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany za „działalność polityczną i pomoc partyzantom") – osadzony w więzieniu w Białymstoku. Następnie wywieziony do KL Majdanek – później do KL Stutthof, gdzie zginął. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Gródek ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 649/1947 [4/1065].

Siwek Jan – syn Apoloniusza i Marii (z d. Michalska), ur. 20.X.1901 r., zam. Białystok. W wyniku mobilizacji powołany do służb sanitarnych PCK i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach (z listu znajomego Jana Siwka wynika, iż obaj w 1940 r. przebywali w obozie jenieckim w Krzywym Rogu). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 12 z 1.XI.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 265/1947 [4/691].

Skalimowski Adam – syn Piotra i Pauliny (z Ambrożejów), ur. 17.VI.1902 r. w Białymstoku, nauczyciel publicznej szkoły powszechnej w Gródku k. Białegostoku. [Pod koniec I wojny światowej wstąpił do Związku Harcerstwa Polskiego, jako harcerz brał czynny udział w działaniach wojennych 1919-1920 r. W latach 1930-1931 uczęszczał do Szkoły Podchorążych Rezerwy Piechoty w Grudziądzu, po ukończeniu szkolenia otrzymał przydział do 76 PP w Grodnie[657]. 1.I.1935 r. awansowany do stopnia podporucznika, w 1937 przeniesiony do 42 PP w Białymstoku. W sierpniu 1939 r. zmobilizowany do Korpusu Ochrony Pogranicza i skierowany do Osowca.][658] W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość z obozu przesłał w marcu 1940 r.). Z pisma PCK (1947 r.) wynika, że Skalimowski Adam figuruje na liście wojskowych ekshumowanych ze zbiorowych mogił w Koziej Górze k. Smoleńska pod nr 03442 (oryginał pisma nie zachował się). Przy zwłokach znaleziono legitymację urzędniczą, kartę szczepień z Kozielska

[657] 76 Lidzki Pułk Piechoty im. Ludwika Narbutta.
[658] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 101-102.

oraz telegram z lutego 1940 r. informujący o narodzinach dziecka[659]. [Pośmiertnie odznaczony Medalem *Za udział w Wojnie Obronnej 1939*.][660] Sygn. Zg. 594/1947 [4/1012].

Skalimowski Józef – syn Juliana i Stanisławy (z d. Kowalewicz), ur. w 1924 r. we wsi Turośń Kościelna, gm. Juchnowiec (obecnie gm. Turośń Kościelna), pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. 1.XII.1944 r. powołany do Wojska Polskiego, 17.II.1945 r. zaginął bez wieści (w aktach znajduje się zawiadomienie o zaginięciu przesłane przez Wydział Wojskowy Starostwa Powiatowego w Białymstoku, pismo nr wojs.I.179 z dnia 28.IV.1945 r.). Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Juchnowiec ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 39/1950.

Skawski Jan – syn Andrzeja i Katarzyny (z d. Czerniak), ur. 16.III.1890 r. w Kamiance (?), zam. Białystok, emerytowany nauczyciel. Pod koniec 1939 r. (lub na początku 1940 r.) aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, wiosną 1940 r. wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 582/1948 [4/3181].

Skiba Nadzieja – z d. Soniec, córka Bazylego i Marii (z d. Chłamko), ur. 14.VIII.1913 r. w Dołgopoliczach (?), gm. Zelwa, pow. Wołkowysk (obecnie Białoruś), zam. Białystok. 21.VI.1941 r. (tuż przed atakiem Niemiec na ZSRR) wyjechała w kierunku Wołkowyska – brak dalszych informacji o jej losach (zaginęła po bombardowaniu miasta). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 591/1948 [4/3189].

Skierkier Ita – z d. Sztohman, córka Gecla i Szejny Fejgi (z d. b.d.), ur. b.d. w Krasnosielcu. Zmarła w Białymstoku w styczniu 1940 r. Sygn. Zg. 366/1947 [4/791].

Skinder Kazimierz Wilhelm – syn Wilhelma i Zofii (z d. Garlicz), ur. w 1892 r. w gub. ufimskiej (?), zam. Wilno. W 1939 r. wyjechał na wieś w okolice Wilna pracował w gospodarstwie rolnym (którego był właścicielem), brak dalszych informacji o jego losach (w aktach znajduje się odpis pisma Centrali Poszukiwań w Kairze, z którego wynika, że w/w przebywał w domu inwalidów w okolicach Taszkientu w ZSRR, w związku z powyższym dalsze poszukiwania należy prowadzić za pośrednictwem PCK; PCK Zarząd Główny w Warszawie odpisał, iż w/w nie figuruje w ich ewidencji). Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 226/1950.

---

[659] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Skalimowski Adam, ur. 12(17).VI.1902 r., ppor. 42 Pułku Piechoty, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 328, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 9.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 148.

[660] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 102.

Skrobot Jan – syn Michała i Marii (z d. Tarasiewicz), ur. 1.V.1900 r. we wsi Soszyca, gm. Sielec, pow. Prużana, zam. Białystok, robotnik. W 1939 r. powołany do Wojska Polskiego i wysłany na front (data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 130/1950.

Skrzeszewski Stefan – syn Józefa i Marii (z d. Roszek), ur. 1.IX.1904 r. w Warszawie, zam. Białystok. W chwili wybuchu wojny był starszym ogniomistrzem w 14 Dywizjonie Artylerii Lekkiej w Białymstoku (14 DAK), po klęsce wrześniowej dostał się do niewoli niemieckiej, z której zbiegł. Początkowo ukrywał się, a następnie pracował jako intendent w Szpitalu Czerwonego Krzyża w Białymstoku. 12.III.1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany za działalność konspiracyjną). Osadzony w siedzibie Gestapo przy ul. Sienkiewicza 15, a następnie w więzieniu w Łomży. 14.IX.1942 r. rozstrzelany w m. Sławiec k. Łomży w trakcie masowej egzekucji. Sygn. Zg. 18/1947 [4/450].

Skrzędziejewski Bohdan – syn Piotra i Julii (z d. Oksztel), ur. 25.IV.1890 r. w Skarżysku k. Radomia, zam. Białystok, pracownik Urzędu Ziemskiego (lub Urzędu Wojewódzkiego). [W 1916 r. zmobilizowany do Armii Imperium Rosyjskiego, w 1918 zgłosił się na ochotnika do formowanych w Omsku polskich formacji wojskowych (tzw. legion omski). Następnie wcielony wraz z oddziałem do 5 Dywizji Strzelców Polskich, w ramach której walczył z siłami bolszewickimi na terenie Syberii. W czasie działań wojennych dostał się do niewoli, zachorował na tyfus i trafił do szpitala obozowego. Po wyzdrowieniu uciekł z obozu, w 1922 r. w czasie powrotu do kraju, aresztowany przez Czeka[661] pod zarzutem szpiegostwa na rzecz Polski – osadzony w więzieniu. Do ojczyzny powrócił (drogą wymiany jeńców) w dniu 2.II.1923 r. Zdemobilizowany i przeniesiony do rezerwy (w stopniu porucznika) z przydziałem do 74 Pułku Piechoty[662]. Za nienaganną służbę oraz zasługi w walce o niepodległość kraju odznaczony: Krzyżem Walecznych, Medalem Niepodległości, Medalem Pamiątkowym za Wojnę 1918-1921, Médaille Interalliée (Medal Zwycięstwa), Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości. Pracował jako geodeta w Wojewódzkim Urzędzie w Białymstoku.][663] W 1939 r., jako oficer rezerwy, zmobilizowany do WP i wysłany na front. [Mianowany Komendantem obrony dworca kolejowego i linii kolejowej w Białymstoku, następnie wysłany w kierunku wschodniej granicy kraju – walczył w okolicach Wilna][664]. Po rozbiciu polskich formacji, zgłosił się do radzieckiego punktu rejestracji byłych oficerów WP – aresztowany, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie, brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z obozu przesłał w styczniu 1940 r.)[665]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 9 z 27.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania

[661] Czeka (CzK, WCzK) – Wszechrosyjska Komisja Nadzwyczajna do Walki z Kontrrewolucją i Sabotażem (w latach 1917-1922 organ odpowiedzialny za bezpieczeństwo Rosji Sowieckiej).
[662] 74 Górnośląski Pułk Piechoty – stacjonujący w Lublińcu oddział piechoty WP II RP.
[663] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 194-196.
[664] Tamże, s. 196.
[665] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Skrzędziejewski Bohdan, ur. 25.IV.1890 r. w Skarżysku, por. rez. 74 Pułk Piechoty (por. OK III), technik geodeta, więzień obozu w Ostaszkowie, zmarł w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 332, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 9.III.2011 r.).

o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*.][666] Sygn. Zg. 560/1947 [4/978].

Slęga Józef – syn Wojciecha i Rozalii (z d. Kabacińska), ur. 4.VII.1900 r. w Krośnie, pow. Oborniki, woj. poznańskie, zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej. 1.IX.1939 r. zmobilizowany do WP, wyruszył razem z 42 Pułkiem Piechoty na front, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 83/1950.

Słabecka Gołda – z d. Ajzenberg, córka Fajwla i Szejny (z d. Kac), ur. 8.V.1909 r. w Zambrowie, zam. Białystok. Zginęła w getcie białostockim 5.XI.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Gołdy Słabeckiej, jej męża Dawida, Siamsi Słabeckiego (dziadek Dawida), Lejbusia Słabeckiego (ojciec Dawida, a teść Gołdy), Mirli Słabeckiej (teściowa Gołdy – tj. matka Dawida), oraz Łai Słabeckiej (siostra Dawida, tj. szwagierka Gołdy) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 489/1948 [4/3090].

Słabecka Łaja – z d. Słabecka, córka Lejbusia i Mirli (z d. Hanchaus), ur. 16.X.1918 r. w Kielcach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, gdzie zginęła 24.VIII.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Łai Słabeckiej, jej rodziców: Lejbusia i Mirli, jej brata Dawida, jej dziadka Siamsi Słabeckiego oraz Gołdy Słabeckiej (żona Dawida, bratowa Łai) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 489/1948 [4/3090].

Słabecka Mirla – z d. Hanchaus, córka Jankiela Enzla i Rywki (z d. Grinberg), ur. 10.V. 1900 r. w Piekoszowie (pow. Kielce, woj. świętokrzyskie), zam. Białystok. Zginęła w białostockim getcie 22.VIII.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Mirli Słabeckiej, jej męża Lejbusia, jej dzieci: Dawida i Łai, jej teścia – Siamsi Słabeckiego oraz Gołdy Słabeckiej (żona Dawida, a synowa Mirli) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 489/1948 [4/3090].

Słabecki Dawid – syn Lejbusia i Mirli (z d. Hanchaus), ur. 18.II.1917 r. w Kielcach, zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, tam też zastrzelony 24.VIII.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Dawida Słabeckiego, jego rodziców: Lejbusia i Mirli, siostry – Łai, jego dziadka Siamsi Słabeckiego oraz Gołdy Słabeckiej (żona Dawida) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 489/1948 [4/3090].

Słabecki Lejbuś – syn Siamsi i Gitli Rywki (z d. Wajntraub), ur. 6.III.1898 r. w Piekoszowie (pow. Kielce, woj. świętokrzyskie), zam. Białystok. Zginął w białostockim getcie 22.VIII.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Lejbusia Słabeckiego, jego żony Mirli, ich dzieci: Dawida i Łai, jego ojca – Siamsi Słabeckiego oraz Gołdy Słabeckiej (żona Dawida, a synowa Lejbusia) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 489/1948 [4/3090].

Słabecki Siamsi – syn Majera i Fajgli (z d. Rozenfeld), ur. 12.IV.1874 r. w Łagowie (pow. Kielce, woj. świętokrzyskie), zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie zginął 20.VIII.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Siamsi Słabeckiego, jego syna Lejbusia, synowej Mirli, wnucząt: Łai i Dawida (dzieci

[666] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 196.

Lejbusia i Mirli) oraz Gołdy Słabeckiej (żona Dawida) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 489/1948 [4/3090].

Sławiński Piotr – syn Michała i Magdaleny (z d. Puzan), ur. 29.VI.1893 r. w Białymstoku, zam. tamże. 5.VIII.1942 r. aresztowany wraz z żoną przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, przewieziony do obozu koncentracyjnego Stutthof, prawdopodobnie spalony w obozowym krematorium. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 53/1948 [4/2668].

Słobodzka Chaja Sora – z d. Margolis, córka Arona i Mery (z d. Dubicka), ur. w 1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona została w białostockim getcie, gdzie zmarła śmiercią naturalną (z wyczerpania i głodu) 15.VIII.1942 r., pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 183/1947 [4/611].

Słomińska Maria Apolonia – z d. Lewkowicz, córka Romana i Bronisławy (z d. Figiel), ur. w 1899 r. we Lwowie, zam. b.d. 20.VII.1940 r. zmarła na gruźlicę, pochowana na cmentarzu parafialnym w Grodnie. Sygn. Zg. 111/1949 [2/5345/2007].

Słonimska Liba – z d. Sołowiejczyk, córka Abla i Jenty (z d. Kac), ur. w 1890 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w zamkniętej, przeznaczonej dla ludności żydowskiej części Białegostoku. 5.VIII.1941 r. zastrzelona wraz z mężem w trakcie rewizji mieszkania, pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Słonimskich: Gdalego i Liby (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 458/1947 [4/879].

Słonimska Roza – z d. Cung, córka Dawida i Estery (z d. Sztrumpf), ur. w 1892 r. w Białymstoku, zam. tamże, żona Abrama Słonimskiego. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona została w getcie, zastrzelona 18.VIII.1943 r. (wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Ciepłej). Wspólna teczka aktowa dla Słonimskich: Rozy, Abrama, Chiela oraz Jakuba Bermana (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 466/1947 [4/887].

Słonimski Abram – syn Tewela i Pai Rejzli (z d. Chwaszczewska), ur. w 1887 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 18.VIII.1943 r. wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Ciepłej. Wspólna teczka aktowa dla Słonimskich: Abrama, jego żony Rozy, Chiela (brat Abrama) oraz Jakuba Bermana (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 466/1947 [4/887].

Słonimski Chiel – syn Tewela i Pai Rejzli (z d. Chwaszczewska), ur. w 1890 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywał w getcie, 18.VIII.1943 r. zastrzelony wraz z resztą ukrywających się w schronie Żydów. Wspólna teczka aktowa dla Słonimskich: Abrama, Rozy, Chiela oraz Jakuba Bermana (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 466/1947 [4/887].

Słonimski Gdal – syn Tewela i Pai Rejzli (z d. Chwaszczewska), ur. w 1885 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał wraz z żoną w białostockim getcie, zastrzelony 5.VIII.1941 r. w czasie rewizji mieszkania (ul. Kilińskiego), pochowany

na cmentarzu przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Słonimskich: Gdalego i Liby (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 458/1947 [4/879].

Słonimski Izaak – syn Gdalego i Liby (z d. Sołowiejczyk), ur. w 1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywał w białostockim getcie, gdzie zachorował na tyfus i 21.II.1943 r. zmarł, tam też pochowany. Sygn. Zg. 460/1947 [4/881].

Słomiński Józef – syn Jana i Heleny (z d. Zwierzyńska), Polak, ur. 22.II.1905 r. w Białymstoku, zam. tamże (?). 31.V.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, wywieziony do KL Groß – Rosen, brak dalszych informacji o jego losach. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 142/1947 [4/570].

Słonimski Kazimierz – syn Jana i Marii (z d. Stankiewicz), ur. 29.III.1909 r. we wsi Zawady, gm. Bacieczki, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. 24.VIII.1939 r. powołany do Wojska Polskiego, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej – brak dalszych informacji o jego losach (w styczniu 1940 r. przesłał list z obozu). Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Bacieczki ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 35/1950.

Słoń Tema – z d. Farber, córka Chaima i Małki (z d. Bartnowska), ur. w 1906 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, zastrzelona 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Na prośbę wnioskodawczyni wniosek umorzono. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Farber: Rywki, Matysa i Temy Słoń (z d. Farber) – patrz wymienieni. Po złożeniu ponownego wniosku Sąd uznał Temę Słoń za zmarłą, datę zgonu ustalono na 16.VIII.1943 r. Sygn. Zg. 325/1947 [4/751], Sygn. Zg. 344/1947 [4/770].

Słowik Elka – z d. Goldflam, córka Mendla i Frejdy (z d. Sztejnfeld), ur. w 1918 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywała w białostockim getcie, gdzie została zastrzelona 15.IX. 1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Elki Słowik, jej syna Jankiela Słowika oraz ojca – Mendla Goldflama (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 332/1948 [4/2936].

Słowik Jankiel – syn Fajwela i Elki (z d. Goldflam), ur. w 1939 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał wraz z rodziną w tamtejszym getcie. 15.III.1943 r. zastrzelony przez żołnierzy niemieckich. Wspólna teczka aktowa dla Jankiela Słowika, jego matki Elki Słowik oraz dziadka – Mendla Goldflama (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 332/1948 [4/2936].

Słowik Rywka – z d. Ajzenberg, córka Fajwela i Szejny (z d. Kac), ur. w 1893 r. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, zginęła 7.XI.1942 r. w czasie jednej z akcji prowadzonych przeciwko ludności żydowskiej (żołnierze niemieccy wrzucili granat do schronu, w którym ukrywała się ludność żydowska – m.in. i Rywka Słowik), pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Rywki Słowik oraz jej brata Mejera Ajzenberga (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 182/1948 [4/2793].

Snarski Julian – syn Wincentego i Kazimiery (z d. Klimowicz), ur. 25.X.1901 r., zam. Czarna Wieś (Czarna Białostocka). 25.VI.1941 r. zmarł w wyniku rany postrzałowej brzu-

cha, zgon nastąpił w Szpitalu Miejskim w Białymstoku, pochowany na cmentarzu rzymsko-katolickim w Białymstoku. Sygn. Zg. 142/1949 [2/5375/2007].

Sobieraj Jerzy Witalis – syn Ładysława i Marcjanny (z d. b.d.), ur. 4.IV.1896 r. w Nieszawie, zam. Białystok. 24.VIII.1939 r., jako porucznik, zmobilizowany do Wojska Polskiego i przydzielony do jednostki w Krasnem nad Uszą (obecnie na Białorusi) [prawdopodobnie służył w 69 Pułku Piechoty][667]. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku, brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość z obozu przesłał w grudniu 1939 r.)[668]. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP Nr 106 z 7.VIII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 25/1947 [4/456].

Sobierajski Mamert – syn Michała i Józefy (z d. Ogrodniczek), ur. 13.V.1913 r. w Białymstoku, zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka), robotnik. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 331/1949 [2/5556/2007].

Sobolewski Antoni – syn Dominika i Anny (z d. Kalinowska), ur. 26.VII.1905 r. we wsi Jaświły, gm. Jaświły, zam. b.d. W 1939 r. powołany do Wojska Polskiego i skierowany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Następnie wstąpił do formowanych na terytorium ZSRR polskich formacji wojskowych, walczył [w szeregach 2 Korpusu Polskiego] we Włoszech. Zginął 11.IV.1945 r. w czasie walk pod Bagnara di Romagna (Włochy). Pochowany na cmentarzu w Faenza (Włochy), Dz. 3, Rz. A, Gr. 30. W chwili śmierci pozostawał w stopniu kaprala, odznaczony Krzyżem Virtuti Militati V klasy oraz Krzyżem Walecznych[669]. Sygn. Zg. 137/1947 [4/565].

Sobolewski Jan – syn Zygmunta i Stefanii (z d. Bezdziecka), ur. 26.II.1913 r. w Suwałkach, zam. tamże, krawiec. W grudniu 1944 r. zmobilizowany do wojska i wysłany na front (przydział mobilizacyjny nie został bliżej określony), w wyniku odniesionych na polu walki ran 9.III.1946 r. trafił do Szpitala Miejskiego w Białymstoku, gdzie 15.III.1946 r. ok. godz. 13:00 zmarł. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Suwałkach. W aktach znajduje się oryginał świadectwa zgonu, wystawiony przez Szpital Miejski Nr III w Białymstoku (Okręgowa Lecznica PCK). Sygn. Zg. 247/1948 [4/2855].

Sobolewski Józef – syn Wincentego i Michaliny (z d. Szamret), ur. 15.IV.1913 r. we wsi Dąbrówki, gm. Wasilków, zam. tamże. Wnioskodawczyni (żona) zeznała: „*...W dniu 28.VI.*

---

[667] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 336; 69 Pułk Piechoty – stacjonujący w Gnieźnie oddział piechoty WP II RP, w czasie kampanii wrześniowej wchodził w skład 17 DP walczącej w ramach Armii „Poznań"; Wg danych zawartych w aktach J. W. Sobieraj miał zostać przydzielony do jednostki wojskowej w Krasnem nad Uszą – w okresie międzywojennym stacjonowały tam: Batalion KOP „Krasne" oraz 3 Batalion 86 Mińskiego Pułku Piechoty.

[668] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Sobieraj Jerzy Witalis, ur. 4.IV.1896 r. w Nieszawie, ppor. 69 Pułku Piechoty (lub OZ 17 DP), więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 336, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 9.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 151.

[669] Patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 265.

1944 roku rano mąż mój wyszedł za stodołę na pole po konie, które pasły się nocą. Niedoszedłszy do koni mąż zobaczył Żandarmów Niemieckich i przeczuwając coś złego zaczął uciekać. Niemcy wówczas widząc uciekającego męża zastrzelili go koło wsi Dąbrówki na polu..."[670] Sygn. Zg. 5/1948 [4/2621].

Sobolewski Józef – syn Franciszka i Julianny (z Lichaczów), ur. 12.II.1905 r. w Kurejwie (obecnie pow. i gm. Grajewo), zam. Białystok. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany pod zarzutem działalności partyzanckiej), osadzony w więzieniu w Białymstoku (po raz pierwszy aresztowany był przez Gestapo 10.II.1942 r. – wówczas udało mu się zbiec, następnie ukrywał się przed władzami niemieckimi). Z zeznań świadków wynika, iż został rozstrzelany 7.IV.1944 r. (Wielki Piątek), zwłok nie odnaleziono. Sąd nakazał opublikowanie w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 108/1948 [4/2722].

Sobolewski Kazimierz – syn Józefa i Józefy (z d. Wojtowicz), ur. 2.VI.1909 r. we wsi Koplany (gm. Juchnowiec Kościelny), zam. b.d. 25.VI.1944 r. skierowany przez niemieckie władze okupacyjne do pracy przy załadunku wagonów (pracował przy załadunku sukna i wódki). „*...W czasie pracy pod wpływem alkoholu powiedział kilka obraźliwych słów pod adresem okupanta, co słysząc niemieccy strażnicy rzucili się na niego i dotkliwie pobili i odwieźli do więzienia, które mieściło się przy ul. Warszawskiej Nr 50. Tam otrzymał powtórnie karę bicia od opiekuna tego aresztu SZTENCLA znanego kata w Białymstoku...*"[671] Po kilku dniach wywieziony na roboty przymusowe w okolice Królewca, następnie przetransportowany do Berlina. Wczesną wiosną 1945 r. (marzec/kwiecień) podjął wraz z: Tomczakiem ze Strabli, Wacławem Szymańskim, Kazimierzem Grubym i Edwardem Szymańskim próbę ucieczki z obozu. Po odejściu kilku kilometrów od Berlina więźniowie zostali otoczeni przez żołnierzy niemieckich, próbując wydostać się z otoczenia – rozdzielili się na dwie grupy. W pierwszej grupie byli Edward Szymański i Kazimierz Gruby (obaj ocaleli), w drugiej natomiast pozostali (w tym także K. Sobolewski) – brak informacji o dalszych ich losach (następnego dnia po ucieczce Niemcy ogłosili w obozie, że zastrzelili trójkę uciekinierów – nazwisk nie podano). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 31/1948 [4/2646].

Sobótko Mieczysław – syn Antoniego i Anny (z d. Juchniewicz), ur. 8.IX.1918 r. w Knyszynie, zam. majątek Hermanówka, gm. Michałowo (obecnie gm. Juchnowiec Kościelny). 1.V.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 545/1948 [4/3145].

Sochoń Władysław – syn Wincentego i Marii (z d. Szymańska), ur. 5.I.1900 r. w Wasilkowie, zam. Białystok, zawodowy podoficer WP (służył w stopniu plutonowego w 42 PP w Białymstoku). We wrześniu 1939 r. wysłany wraz z pułkiem na front, brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi, prawdopodobnie zginął pod koniec września 1939 r. w czasie bombardowania w okolicach Mławy. Opublikowano w MP oraz na tablicy infor-

[670] ASG, Sygn. Zg. 5/1948 [4/2621], k. 1.
[671] ASG, Sygn. Zg. 31/1948 [4/2646], k. 1.

macyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 405/1948 [4/3008].

Soczek Paweł – syn Jana i Agaty (z d. Laskowska), ur. 27.IV.1900 r. w Bugaju, pow. Gorlice, woj. krakowskie, zam. Starosielce, nauczyciel Publicznej Szkoły Powszechnej w Starosielcach. Za tajne nauczanie dwukrotnie aresztowany przez władze niemieckie (w więzieniu w Białymstoku przebywał od 6.XI.1942 r. – 24.XII.1942 r. oraz od 30.IV. 1943 r. – 13.V.1943 r.). W styczniu 1944 r. aresztowany po raz trzeci i wywieziony do obozu Hamburg – Neuengamme (KL Neuengamme) – brak informacji o jego dalszych losach (ostatnią kartkę pocztową przesłał 11.VI.1944 r.). W aktach znajduje się odpis listu Witolda Wędołowskiego pisanego do kolegi Witolda Popławskiego ze Starosielc, w którym czytamy: „...*Słyszałem* (...) *jakoby już dawno wróciłeś, po przeżyciu strasznych chwil we wspólnej niedoli. Dla upewnienia się, więc piszę do Ciebie parę słów. Ja wróciłem dn. 13.XI.45 r. to już 4 miesiące. Przeżyłem jak Ci wiadomo straszne chwile i wreszcie cudem uratowałem się w ostatniej chwili, gdzie w moich oczach na okrętach zginęło kilkanaście tysięcy ludzi w płomieniach ognia i na dnie morza. Byliśmy załadowani na okręta na morzu Bałtyckim u zatoki portu Neusztat. Tam spotkałem ze Starosielc nauczyciela średniego wzrostu, szczupłego, nazwiskiem jak sobie przypominam Soczka, był on na rewirze Neuen Gamme, miał dwie paczki Czerwonego Krzyża – nawet mnie poczęstował i z tego okrętu, który nazywał się „Atena”* [niem. Athen – przyp. autora] *przenieśli nas na okręt pasażerski „Cap Arkona” razem i kolegę Soczka. Kolegę Soczka jako udającego za chorego zabrali do rewiru co jemu było lepiej. Nas zaś po 4-ch dniach przenieśli spowrotem na ten sam okręt dnia 1.V.45. Dnia 3.V.45 w godzinach po południowych Anglicy okręt „Cap Arkona” zbombardowali, który spalił się i zatonął wraz z 6500 ludzi*[672] *– my zaś nie wiem w jaki sposób* [dopłynęliśmy] *do portu i Anglicy nas uratowali*[673]*. Byłem w tym miejscu 6 ½ miesiąca i uważałem i szukałem osób z naszych stron znalazłem i nic o nim* [Soczku] *nie mam wiadomości. Może cudem uratował się i wrócił. Daj to Bóg. Ja przypuszczałem, że został zaliczony do liczby tych nieszczęśliwców 6500 tysiąca co nie daj Boże. O ile Ci kolego nie zabierze dużo czasu to napisz cokolwiek i napisz kto wrócił ze Starosielc zaczynając od litery A – Aloszyn, do Z...*”[674] Sąd zalecił opublikować w Dz.U. Min. Spr. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 472/1947 [4/893].

Sokołowski Franciszek – syn Michała i Stefanii (z d. Leszczyńska), ur. w 1907 r. w Zimnochach-Susłach, gm. Zawyki (obecnie gm. Suraż), zam. tamże, rolnik. 17.X.1943 r., za przynależność do AK, aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Wywieziony do KL Stutthof, a następnie do obozu koncentracyjnego w Ebensee[675] – 1.V.1944 r. z powodu choroby przeniesiony został do baraku szpital-

[672] „Cap Arkona” - niemiecki luksusowy liniowiec, w latach 1940-1944 używany w basenie M. Bałtyckiego na potrzeby niemieckiej marynarki wojennej (Kriegsmarine); 26.IV.1945 r. na statek załadowano ok. 6500 więźniów obozu Neuengamme (prawdopodobnie statek miał zostać zatopiony razem z więźniami, aby w ten sposób ukryć dowody zbrodni hitlerowskich); Ponieważ dowództwo okrętu nie zastosowało się do poleceń brytyjskiego lotnictwa – 3.V.1945 r. został zbombardowany i zatopiony (niestety ze znajdującymi się na nim jeńcami – uratowało się jedynie ok. 350 osób).

[673] Statek „Athen” (z 2400 lub 1998 więźniami na pokładzie) uniknął katastrofy, ponieważ wbrew protestom oficerów SS, kapitan wykonał polecenie Anglików i zawinął do portu w Neustadt.

[674] ASG, Sygn. Zg. 472/1947 [4/893], k. 2 (w cytowanym fragmencie zachowano pisownię oryginału).

[675] Założony pod koniec 1943 r. hitlerowski obóz koncentracyjny, funkcjonował do 6.V.1945 r., kiedy to został wyzwolony przez wojska amerykańskie. Założony w Ebensee obóz był podobozem KL Mauthausen – Gusen.

nego, gdzie po około 2 tygodniach zmarł. Za datę zgonu przyjęto 15.V.1944 r. Sygn. Zg. 308/1949 [2/5533/2007].

Sokołowski Jan – syn Andrzeja i Anny (z d. Podłaszczyk), ur. w 1892 r. w Koźlikach, gm. Zabłudów, zam. Białystok, post. Policji Państwowej. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front. Z zeznań świadka wynika, że został on aresztowany przez władze radzieckie w II połowie września 1939 r., przebywał w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 230/1949 [2/5460/2007].

Sokołowski Wacław – syn Franciszka i Zofii (z d. [?]), Polak, ur. 15.I.1917 r. w Goniądzu, zam. tamże. 6.V.1941 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, w wyniku działań wojennych został ranny i prawdopodobnie zmarł w lipcu 1945 r. w szpitalu na terenie ZSRR. Z powodu braku aktualnego adresu wnioskodawczyni – wniosek umorzono. Sygn. Zg. 441/1947 [4/862].

Sokołowski Zygmunt – syn Mikołaja i Marii (z d. Dryl), ur. 14.IX.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże. 10.VII.1943 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku (zatrzymany w charakterze zakładnika) – prawdopodobnie stracony jeszcze tego samego dnia (wywieziony transportem w kierunku Bacieczek). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 10.VII.1943 r. Sygn. Zg. 717/1947 [4/1132].

Sokólska Apolonia – z d. Krasowska, córka Bolesława i Aleksandry (z d. Koniecko), ur. 24.XII.1908 r. w Goniądzu, zam. Białystok. W 1940 r. deportowana przez władze radzieckie w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 356/1948 [4/2959].

Sokólski Antoni – syn Józefa i Rozalii (z d. Dzienis), ur. 13.VI.1911 r. we wsi Dobrzyniewo Duże, gm. Obrubniki (obecnie gm. Dobrzyniewo Duże), zam. tamże. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP (29 dywizja łączności[676]) i wysłany na front. Ranny w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Warszawy (majątek Podgórze), pozostawiony na polu walki – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 46 z 8.V. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Obrubniki ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 117/1948 [4/2730].

Sokół Alfons – nieślubny syn Zofii Sokołówny, ur. 14.V.1896 r. w Choroszczy, pow. Białystok, zam. b.d., pracownik warsztatów kolejowych w Starosielcach. 24.I.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie (zatrzymany za przynależność do tajnej organizacji wojskowej). 25.III.1944 r. wywieziony do obozu Stutthof k. Gdańska (blok nr 8), gdzie w styczniu 1945 r. zmarł z wyczerpania i głodu. Sygn. Zg. 86/1946 [4/362].

[676] Być może chodzi tu o Kompanię Łączności 29 DP w Grodnie.

Sokół Antoni – syn Piotra i Władysławy (z d. b.d.), ur. w 1921 r., zam. Kol. Śliwno, gm. Barszczewo (obecnie gm. Choroszcz), pow. Białystok, zam. b.d. W 1940 r. wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front, następnie przydzielony do batalionu roboczego – pracował przy budowie fabryki na pn. Uralu. W 1942 r. aresztowany przez władze sowieckie pod zarzutem udziału w napadach na transporty kolejowe, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 318/1947 [4/744].

Sołomatin Mikołaj – syn Jana i Wiery (z d. Karniejowa), ur. w 1915 r., zam. b.d. 5.VIII.1944 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, zginął w okolicach Łomży 15.IX.1944 r. Sygn. Zg. 130/1947 [4/558].

Sołomianko Włodzimierz – syn Pawła i Antoniny (z d. Rybik), ur. 24.V.1916 r. w m. Gorki[677] na terenie ZSRR, zam. Starosielce. 7.X.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 249/1949 [2/5478/2007].

Sołowiej Aleksander – syn Jana i Katarzyny (z d. Czeszel), ur. 7.V.1906 r. w Supraślu, zam. tamże. W 1939 r., po wkroczeniu Armii Czerwonej, wstąpił do Milicji Radzieckiej – służbę pełnił do 1941 r. Po agresji III Rzeszy na ZSRR wycofał się wraz z armią radziecką przed napierającymi oddziałami niemieckimi (22.VI.1941 r.) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Supraślu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 745/1947 [4/1160].

Sosnowski Antoni – syn Józefa i Adeli (z d. Augustynowicz), ur. 28.II.1908 r. w Nowodworcach, gm. Dojlidy (obecnie gm. Wasilków), zam. Białystok, pracownik umysłowy (urzędnik). W lipcu 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 320/1949 [2/5545/2007].

Sosnowski Józef – syn Wincentego i Marii (z d. Cudowska), ur. 23.XII.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże (?). Powołany do wojska, służył w 42 PP w Białymstoku, 1 batalionie, 1 kompanii, 3 drużynie (dowódca drużyny 2 plutonu). 2.IX.1939 r. zabity podczas walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Nowogrodu. Sygn. Zg. 76/1946 [4/353].

Sosnowski Józef – syn Ksawerego i Balbiny (z Konopków), ur. w 1865 r. w Downarach, gm. Goniądz, zam. Kol. Owieczki, gm. Goniądz. W 1940 r. wywieziony razem z żoną w głąb ZSRR, zmarł 6.I.1941 r. w „środkowej Azji w miejscowości Jani – Tormus w Obłasti Karas" (?). Sygn. Zg. 60/1948 [4/2675].

Spektor Gitla – z d. Zadworzańska, córka Chaima i Chawy (z d. Rabinowicz), ur. 25.II.1907 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie niemieckiej okupacji umieszczona w zamkniętej dzielnicy żydowskiej, gdzie w sierpniu 1943 r. zmarła z wyczerpania i głodu. Pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 306/1947 [4/732].

---

[677] Prawdopodobnie mowa o Niżnym Nowogrodzie, mieście w europejskiej części Rosji (w latach 1932-1990 miasto to występowało pod nazwą Gorki).

Srolusz Jacha – z d. Ciechanowska, córka Arona i Kiejli (z d. Neumark), ur. w 1899 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zastrzelona 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta (rozstrzelana wraz z innymi Żydami ukrywającymi się w schronie przy ul. Ciepłej), pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Siostra Racheli Różańskiej – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 107/1948 [4/2721].

Srzednicki Józef – syn Franciszka i Julianny (z d. Dworakowska), ur. 8.XII.1905 r. we wsi Średnica – Jakubowięta, gm. Szepietowo, pow. wysokomazowiecki, zam. Białystok (Koszary Traugutta[678]), zawodowy oficer (w stopniu kapitana) 42 PP w Białymstoku. 30.VIII. 1939 r. wyruszył wraz z pułkiem na front, brał udział w walkach w okolicach Czerwonego Boru. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej, przetrzymywany wraz z innymi jeńcami w Zambrowie – prawdopodobnie zastrzelony w czasie próby ucieczki[679]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 186/1949 [2/5418/2007].

Srzedziński Bolesław – syn Witolda i Marianny (z d. Świderska), ur. 1.XI.1913 r. w Białymstoku, zam. tamże. 1.IX.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak bliższego określenia przydziału), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej – brak dalszych informacji o jego losach (w kwietniu 1940 r. przebywał w Stalagu I A[680]). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 543/1948 [4/3143].

Stachurski Antoni – syn Wincentego i Jakubiny (z d. Wysocka), ur. 6.VIII.1908 r. w Kol. Konty, pow. Białystok, zam. we wsi Góra, gm. Krypno, pow. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 13 z 15.XI.1947 r. oraz na tablicy ogłoszeń w Zarządzie Gminy Krypno ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach Antoniego Stachurskiego syna Franciszka i Marty (Zg. 221/1948 [4/2830]) – patrz niżej, omyłkowo znalazło się podanie Antoniego Stachurskiego syna Wincentego i Jakubiny przesłane do Sądu Grodzkiego w Białymstoku 27.XII.1964 r. We wspomnianym podaniu prosi on o uchylenie postanowienia, w którym uznano go zmarłym (A. Stachurski żył i mieszkał wówczas w Hannover – Buchholz, Niemcy). Sygn. Zg. 274/1947 [4/700].

Stachurski Antoni – syn Franciszka i Marty (z d. Bałdowska), ur. 3.VI.1900 r. w Piskarkach, pow. świecki (woj. kujawsko-pomorskie), zam. Białystok, starszy sierżant WP. Jako zawodowy podoficer 42 PP w Białymstoku brał czynny udział w działaniach wojennych września 1939 r. – brak dalszych informacji o jego losach (z zeznań świadków wynika, iż w grudniu 1939 r. dostał się do niewoli radzieckiej i prawdopodobnie wywieziony został

[678] Po przyjeździe do Białegostoku żołnierze 42 PP zajęli znajdujące się przy ul. R. Traugutta dawne koszary 64 Kazańskiego Pułku Piechoty; patrz: A. Dobroński, K. Filipow, *42 Pułk...*, pr. cyt., s. 16-17.
[679] Zastrzelony 12.IX.1939 r. w Krajewie Borowym, gm. Zambrów – pochowany na cmentarzu w Łomży (kwatera wojenna), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. I, *Żołnierze września „N-Z”*, Pruszków 1993 r., s. 178.
[680] Stalag I A Stablack – utworzony w Stabławkach i Kamińsku (gm. Górowo Iławeckie, woj. warmińsko-mazurskie) niemiecki obóz jeniecki dla podoficerów i szeregowych wojsk lądowych.

w głąb ZSRR; według zeznań innego świadka, Antoni Stachurski przebywając na terenie ZSRR, miał wstąpić do Armii Polskiej na Wschodzie). Datę zgonu ustalono na 31.XII.1946 r. W aktach znajduje się teczka aktowa prowadzona przez Sąd Grodzki w Nowem (Zg. 40/1947) – wnioskodawczyni początkowo skierowała swój wniosek do właściwego w stosunku do jej miejsca zamieszkania Sądu (zamieszkiwała w Lipinkach – pow. świecki, woj. kujawsko-pomorskie). Ostatecznie całość akt przekazano do Sądu Grodzkiego w Białymstoku, jako właściwego w prowadzonym postępowaniu (zaginiony w chwili wybuchu II WŚ zamieszkiwał stale w Białymstoku). W aktach znajduje się również odpis aktu urodzenia (sporządzony na druku niemieckim w dniu 17.VI.1922 r.), aktu ślubu (druk niemiecki z pieczęcią „Rzeczpospolita Polska USC Lipinki" z 15.IV.1923 r.). Do akt włączono również podanie A. Stachurskiego z 27.XII.1964 r. o uchylenie postanowienia o uznanie go za zmarłego – podanie dołączone jednak zostało omyłkowo, gdyż dotyczy sprawy Zg. 274/1947, tj. Antoniego Stachurskiego syna Wincentego i Jakubiny – patrz wyżej. Sygn. Zg. 221/1948 [4/2830].

Stachurski Jan – syn Józefa i Salomei (z d. Pełszyńska), Polak, ur. 14.V.1913 r. we wsi Góra, gm. Krypno, pow. Białystok. 24.VIII.1939 r. podczas ogólnej mobilizacji, powołany do 42 Pułku Piechoty w Białymstoku, zginął na froncie w okolicy Nowogrodu (10.IX.1939 r. jego oddział został ostrzelany z broni maszynowej z przelatujących samolotów niemieckich). Sygn. Zg. 47/1946 [4/324].

Stalmach Henryk – syn Ignacego i Janiny (z d. b.d.), ur. 14.I.1911 r. w Warszawie, zam. Białystok, urzędnik w Urzędzie Wojewódzkim w Białymstoku. 1.IX.1939 r. zmobilizowany do formacji policyjnej w Białymstoku, ostatnia informacja o nim pochodziła z 10.IX. 1939 r. – przebywał wtedy w okolicach Wołkowyska, brak dalszych danych. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 62/1950.

Staniszewski Edward – syn Tomasza i Marcjanny (z d. Karbowska), ur. 30.IV.1892 r. w Witoni (woj. łódzkie), zam. Białystok, sekretarz w III Komisariacie Policji Państwowej w Białymstoku (1918-1939). W momencie rozpoczęcia wojny – wcielony wraz z całym Komisariatem do czynnej służby w WP. 15.IX.1939 r. ewakuowany z Białegostoku, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli sowieckiej (jego oddział rozbrojony został przez Armię Czerwoną w okolicach Wilna), przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach (w 1940 r. przesłał 3 listy z obozu)[681]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 726/1947 [4/1141].

Statkiewicz Kazimierz – syn Jana i Zofii (z d. Oczkowska), ur. 28.VI.1918 r. w Namanganie (Uzbekistan), zam. Białystok, student politechniki. 24.IV.1941 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość przesłał 1.V.1941 r. z Czugujewa[682]). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej

[681] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Staniszewski Edward, ur. 12.IV.1892 r. w Łęczycy (woj. łódzkie), przod. Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zmarł w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 10.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 280.

[682] Czugujew (Czuhujiw) – miasto na wschodzie Ukrainy (obwód charkowski).

Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 328/1949 [2/5553/2007].

Stefański Zdzisław – syn Stanisława i Magdaleny Wandy (z d. Kędzierska), ur. 6.VI.1902 r., zam. Białystok, st. sierżant WP. 9.X.1944 r. zmobilizowany do wojska (jednostka Nr 83679) i wysłany na front, zginął pod koniec kwietnia 1945 r. w walkach z oddziałami niemieckimi w okolicach Nysy [według innych źródeł Zdzisław Stefański st. sierżant 9 Drezdeńskiej Dywizji Piechoty zginął 9.IV.1945 r. w m. Horka, Niemcy][683]. Datę zgonu określono na 30.IV.1945 r. W aktach znajduje się oryginał zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Dowódcę Jednostki Wojskowej 83679 (pismo z 12.VIII.1945 r.). Sygn. Zg. 301/1948 [4/2905].

Stejn Brajna – z d. Rubinsztejn – Lewenton, córka Józefa i Anny (z d. Rapaport), ur. 12.XI.1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginęła wraz z rodzicami 28.VI.1941 r. (zastrzelona przez żołnierzy niemieckich przed domem na ul. Sienkiewicza), porównaj: Rubinsztejn – Lewenton Anna oraz Rubinsztejn – Lewenton Józef. Sygn. Zg. 161/1947 [4/589].

Stodolnik Aleksander – syn Józefa i Zofii (z d. Piechotka), ur. 6.II.1917 r. w Mroczkach, gm. Trzcianne, pow. Białystok, zam. Trzcianne, pow. Białystok, stolarz. 4.XI.1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Trzcianne ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 69/1950.

Stokowski Jan Bolesław – syn Stanisława i Zofii (z d. Bogucka), ur. 16.IV.1897 r. we wsi Stokowo-Szerszenie, gm. Czyżew, zam. Białystok, Naczelny Sekretarz Sądu Okręgowego w Białymstoku. 25.IX.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w schronie gmachu Sądu Okręgowego, zabrany na przesłuchanie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 511/1947 [4/930].

Strugalski Romuald – syn Józefa i Anny (z d. Popławska), ur. 10.X.1915 r. w Białymstoku, zam. tamże, robotnik fabryczny. 11.X.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w obozie w Zielonej k. Białegostoku. Po czterech miesiącach przewieziony do więzienia w Białymstoku, a następnie do obozu koncentracyjnego w Weimar – Buchenwald (KL Buchenwald). Jesienią 1944 r., w trakcie pieszej ewakuacji obozu, zastrzelony przez eskortę niemiecką (wg zeznań innych świadków – zabity odłamkiem podczas nalotu na konwój). Datę zgonu ustalono na 1.XII.1944 r. Sygn. Zg. 194/1950.

Struk Józef – syn Grzegorza i Wiktorii (z d. Mielech), ur. w 1902 r. w Turośni Dolnej, gm. Juchnowiec (obecnie gm. Turośń Kościelna), pow. Białystok, rolnik. W 1943 r. wywieziony do Niemiec na przymusowe roboty rolne (gospodarstwo Tymberwelk, k. Inssenberga). 21.I.1945 r. zabity koło miasteczka Narkino (?) (b. Prusy Wschodnie) podczas ewakuacji gospodarstwa (przejechany przez czołgi cofającego się frontu). Sygn. Zg. 31/1950.

[683] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., *Suplement*, Pruszków 1998 r., s. 256.

Struk Feliks – syn Feliksa i Zofii (z d. Sliwoniuk lub Śliwoniuk), ur. 13.I.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże, pracownik poczty. 24.VIII.1939 r. powołany do 42 Pułku Piechoty w Białymstoku (służył w randze kaprala). 29.VIII.1939 r. wraz z pułkiem wysłany w kierunku Ostrołęki, 13.IX.1939 r. pod Myszyńcem dostał się do niewoli niemieckiej. Wywieziony do obozu w Rozenburgu (?) (b. Prusy Wschodnie) i przydzielony do pracy w majątku rolnym (1940 r.), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 233/1950.

Stryjek Jan – syn Stanisława i Katarzyny (z d. Jechalik), ur. 31.XII.1881 r. w Wiktorzynie, gm. Wyszki, zam. Białystok. W 1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany w charakterze zakładnika), przebywał w obozie Hammerstein (Hamersztyn – Czarne, woj. pomorskie), gdzie zmarł na tyfus 5.XII.1941 r. Sygn. Zg. 569/1948 [4/3168].

Stryżow Włodzimierz – syn Jana i Nadziei (z d. b.d.), ur. 22.V.1918 r. na terenie ZSRR („Kujbyszewska obłast, Samarski rejon, Połocki sielsowiet"), zam. Wasilków. 10.VIII.1944 r. został powołany do Armii Czerwonej (jednostka wojskowa 47932) i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Wasilków ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajdują się dwa oryginalne listy kolegów Stryżowa do jego żony – listy w jęz. rosyjskim, przesłane zostały z miejsca stacjonowania jednostki (sprawdzone przez cenzurę wojskową). Sygn. Zg. 330/1947 [4/756].

Strzałek Józef – syn Józefa i Rozalii (z Kempków), ur. 3.III.1879 r. w Domanicach, pow. Siedlce, zam. Białystok. 18.IV.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie, osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 485/1948 [4/3086].

Subacz Antoni – syn Macieja i Malwiny (z d. Borodzicz), ur. 28.I.1923 r. we wsi Łazanowszczyzna (?), pow. Dzisna, woj. wileńskie (obecnie Białoruś), zam. Szatybełki/ Szetybełki (?), pow. Postawy, woj. wileńskie. 12.VII.1944 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej, przydzielony do 36 PP WP[684], jako strzelec brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi. Zginął 26.IV.1945 r., pochowany „*na skrzyżowaniu dróg na skraju lasu pół kilometra od wsi Neu – Opitz*". W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Szefa Sztabu 36 LPP z dnia 1.XII.1947 r. Sygn. Zg. 285/1948 [4/2889].

Sucharski Czesław – syn Stanisława i Marii (z d. Markowska), ur. 26.XI.1901 r. w Bugaju, woj. poznańskie (obecnie woj. wielkopolskie), zam. Białystok, oficer rezerwy WP. [Na ochotnika wstąpił do WP i brał czynny udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W 1927 r. ukończył Kurs Szkoły Podchorążych w Grudziądzu, a w 1929 r. został podporucznikiem mianowanym, otrzymał przydział do 71 PP w Zambrowie. Po przejściu do rezerwy pracował jako nauczyciel Szkoły Powszechnej w Księżynie.][685] We wrześniu 1939 r.,

[684] Prawdopodobnie chodzi o sformowany w 1944 r. w Siedlcach 36 Łużycki Pułk Piechoty.
[685] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 105.

razem z 42 PP (?), brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi [15.IX.1939 r. opuścił Białystok razem z ostatnimi formacjami broniącymi miasta przed wojskami niemieckimi – wyruszył w kierunku wschodniej granicy kraju][686], w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej (prawdopodobnie wzięty do niewoli w okolicach Wilna). Przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku – od II.1940 r. brak dalszych informacji o jego losach[687]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. nr 41, z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Białystok ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r.][688] Sygn. Zg. 753/1947 [4/1168].

Suchocki Antoni – syn Piotra i Marii (z d. Dondziło), ur. 21.VI.1920 r. we wsi Chmielnik, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Czarna Białostocka), zam. Białystok. 1.XI.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie (zatrzymany w charakterze zakładnika), osadzony w więzieniu w Białymstoku. 5.XI.1942 r. rozstrzelany wraz z innymi skazanymi, pochowany we wspólnej mogile na terenie więzienia. W aktach znajduje się pismo Zarządu Miejskiego w Białymstoku zaświadczające, że 5.XI.1944 r. dokonano ekshumacji zwłok w ogrodzie więziennym – „*...w ogólnym dole między 25 rozstrzelanymi zakładnikami, ujawniono zwłoki Ś.P. Ob. Suchockiego Antoniego*...”[689] Ponowny pochówek ciała odbył się na Cmentarzu Wojskowym w Białymstoku (Zwierzyniec). Sygn. Zg. 527/1947 [4/945].

Suchowolska Liza – z d. Kapłan, córka Hirsza i Rebeki (z d. Kapłańska), ur. w 1886 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, gdzie zmarła na tyfus 15.III.1942 r. Na prośbę wnioskodawcy postępowanie umorzono. Sygn. Zg. 303/1947 [4/729].

Sud Frejdla – z d. Epsztejn, córka Michała i Sary (z d. Lubowska), ur.w 1888 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginęła 10.III.1943 r. Sygn. Zg. 494/1948 [4/3094].

Sukman Jocha – z d. Waldbaum, córka Wolfa i Sary (z d. Brüll), ur. w 1885 r. w Ciechanowcu. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, gdzie zmarła 25.I.1943 r. – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 163/1948 [4/2775].

Sulczyński Jan – syn Jana i Aleksandry (z d. Halanowicz), ur. w 1914 r. w Starym Świerzniu, pow. stołpecki, zam. Białystok, pracownik spółdzielni szewskiej. W 1941 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 107 z 7.VIII.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 172/1947 [4/600].

---

[686] Tamże, s. 105.

[687] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Sucharski Czesław, ur. 26.XI.1901 r. w Bugaju, ppor. 71 Pułku Piechoty, nauczyciel, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Katyniu (Rosja), przy zwłokach znaleziono: list, pocztówki oraz kartę szczepień, zmarły pozostawał w mundurze – zwłoki zewidencjonowano pod numerem AM 1630; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 351, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 10.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 157.

[688] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 107.

[689] ASG, Sygn. Zg. 527/1947 [4/945], k. 2.

Sulima Bronisław – syn Adolfa i Leokadii (z d. Gawriłow), ur. w 1910 r. w Leningradzie (Petersburg), zam. Białystok, tkacz. 8.VIII.1944 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR. Latem 1946 r. przesłał list, w którym pisał, że przebywa w więzieniu rosyjskim, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1950 r. Sygn. Zg. 50/1950.

Sulkowski Kazimierz – syn Franciszka i Józefy (z d. Wernik), ur. 2.III.1907 r. we wsi Gorzewo (woj. łódzkie), zam. Białystok, zawodowy oficer WP (ppor. 42 PP w Białymstoku). We wrześniu 1939 r. wyruszył wraz z pułkiem na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Starobielsku, skąd przesłał list w styczniu 1940 r. (w liście tym prosił, aby się o niego modlić, gdyż jest w niebezpieczeństwie) – brak dalszych informacji o jego losach[690]. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 187/1949 [2/5419/2007].

Suraska Dina – z d. Suraska, córka Dawida i Jospy (z d. b.d.), ur. w 1869 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona została w białostockim getcie, zastrzelona 15.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Ciało pochowane zostało na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Diny Suraskiej oraz jej siostry Estery (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 713/1947 [4/1128].

Suraski Dawid – syn Hersza i Sary (z d. Malowska), ur. w 1907 r. w Knyszynie, zam. tamże. 2.XI.1942 r., w czasie przewożenia ludności żydowskiej z Knyszyna do obozu przejściowego w Białymstoku (koszary 10 PUL – Nowe Miasto), podjął próbę ucieczki z transportu. Schwytany w Mońkach i umieszczony w obozie przejściowym dla ludności żydowskiej w Boguszach (gm. Prostki), gdzie 20 lub 22.XI.1942 r. został rozstrzelany wraz z innymi pozostającymi wówczas w obozie Żydami. Sygn. Zg. 535/1948 [4/3135].

Suraski Icko/Icek – syn Dawida i Jospy (z d. Zełman/Zelman), ur. w 1877 r. w Jasionówce, zam. tamże. Według zeznań świadków, został zastrzelony 25.I.1943 r. przy próbie ucieczki z likwidowanego getta w Jasionówce (?). Z powodu wycofania przez wnioskodawcę podania – postępowanie umorzono. Przy ponownym wniosku Sąd Grodzki w Białymstoku uznał Icka Suraskiego za zmarłego. Świadkowie zeznali, iż jego zgon nastąpił w białostockim getcie 3.II.1943 r. (zmarł z przyczyn naturalnych). Brat Rochli z Suraskich Perelsztejn (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 702/1947 [4/1117], Sygn. Zg. 722/1947 [4/1137].

Surażski Tachon – syn Lejby i Cywy (z d. b.d.), ur. w 1869 r. w Knyszynie, zam. b.d. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony został w białostockim getcie, gdzie zginął w dniu 15.VIII.1943 r. – pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna

[690] Na listach polskich jeńców zamordowanych i zaginionych w czasie II WŚ figuruje Sulkowski Kazimierz, syn Stanisława, ur. 2.III.1907 r., ppor. 42 PP w Białymstoku, więzień obozu w Starobielsku, zmarł w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Charkowie (Ukraina), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 352, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 7.X.2010 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 157.

teczka aktowa dla Tachona Surażskiego i Abrama Szlachtera (patrzy wymieniony). Sygn. Zg. 24/1948 [4/2639].

Surowiec Władysław – syn Kazimierza i Wiktorii (z d. Amszej), ur. w 1913 r. w Druskiennikach, pow. Grodno (obecnie na terenie Litwy), zam. Białystok, malarz. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 266/1949 [2/5493/2007].

Suszko Czesław – syn Bolesława i Felicji (z d. Kowalewska), ur. 31.X.1907 r. w Wilnie, zam. Białystok. 25.III.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku (zatrzymany w charakterze zakładnika). 27.III.1944 r. przewieziony do obozu koncentracyjnego Stutthof k. Gdańska (nr więźnia 33298), w listopadzie 1944 r. do KL Buchenwald (nr więźnia 98707), następnie do kopalni w Dorze (KL Mittelbau-Dora, wytwórnia pocisków V1 i V2), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 183/1950.

Suszko Władysław – syn Michała i Marianny (z d. Suchnicka), ur. 10.V.1901 r. w Wólce Poduchownej, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Wasilków), zam. tamże (?). 10.III.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i wywieziony do obozu koncentracyjnego Stutthof k. Gdańska, 26.VII.1944 r. zmarł na zapalenie płuc w szpitalu obozowym. Sygn. Zg. 355/1948 [4/2958].

Suszyński Józef – syn Józefa i Katarzyny (z d. Domanowska), ur. w 1882 r. w Białymstoku, zam. tamże, tkacz. 3.VIII.1943 r. (w nocy) aresztowany wraz z całą rodziną przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, a następnie rozstrzelany (wg zeznań brata, rozstrzelanie nastąpiło 24.VIII.1943 r.). Datę zgonu ustalono na 1.IX.1943 r. Sygn. Zg. 73/1950.

Sut Władysław – syn Aleksandra i Katarzyny (z d. Sokołowska), ur. b.d. w Piwowarach, gm. Goniądz, zam. tamże. W sierpniu 1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front. 10.IX.1939 r. zginął od pocisku artyleryjskiego w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Czerwonego Boru. Sygn. Zg. 535/1947 [4/953].

Swoboda Andrzej – syn Pawła i Natalii (z d. Iwaniuk), ur. 1.V.1919 r. we wsi Zbice, pow. Prużana, zam. Pieniaszki, gm. Suchopol, pow. Bielsk Podlaski, kowal. Latem 1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (wraz z innymi mieszkańcami okolicznych wsi – łącznie zatrzymano wówczas około 300 osób), rozstrzelany w czasie masowej egzekucji na terenie pow. Prużana. Za datę zgonu przyjęto 1.VII.1941 r. Sygn. Zg. 37/1950.

Sybirski (Sibirski) Aron – syn Benjamina i Szoszy (z d. Lewin), ur. 15.IV.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże, dorożkarz. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie został zastrzelony 20.V.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla braci Sybirskich: Arona i Nochima (patrz niżej). Sygn. Zg. 565/1947 [4/983].

Sybirski (Sibirski) Nochim – syn Benjamina i Szoszy (z d. Lewin), ur. 20.V.1908 r. w Białymstoku, zam. tamże, dorożkarz. Zmobilizowany do WP i wysłany na front, zginął jesienią 1939 r. w okolicach Baranowicz. Wspólna teczka aktowa dla braci Sybirskich: Arona i Nochima (patrz wyżej). Sygn. Zg. 565/1947 [4/983].

Sycz Sora – z d. b.d., córka Daniela i Chawy (z d. Winograd), ur. b.d., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, tam też zmarła 1.VIII.1942 r., pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 142/1948 [4/2754].

Sypulski Jan – syn Bolesława i Michaliny (z d. Buzun), Polak, ur. 10.XII.1918 r. na terenie gm. Jaświły, zam. b.d. W roku 1937 powołany został do Wojska Polskiego, we wrześniu 1939 r. wysłany na front – w okolicach Warszawy dostał się do niewoli niemieckiej. 10.VII.1942 r. zmarł w obozie Guden (również Guben – być może chodzi o niemiecką część Gubina), pow. Freising, Górna Bawaria. Sygn. Zg. 58/1946 [4/335].

Syroff Andrzej – syn Szczepana i Anastazji (z d. Nikonor), Polak, ur. 25.IV.1900 r. we wsi Nowosiergiejewo/Nowosiergiejewna (Rosja), zam. b.d., zawodowy wachmistrz WP (zawodowy podoficer Szwadronu Pionierów I Dywizji Kawalerii[691]). We wrześniu 1939 r. ranny na froncie – dostał się do niewoli niemieckiej. Jako inwalida odesłany został z obozu i skierowany na roboty rolne w okolice Gostynina. 28.VI.1943 r. zmarł w szpitalu obozowym w miejscowości Waldrode[692]. W aktach znajdują się odpisy pism zawiadamiających o śmierci wystawione przez Rejonową Lecznicę Robotniczą w Gostyninie (pisma z 29.VI.1943 r. oraz 14.XII.1943 r.). Sygn. Zg. 220/1947 [4/647], Sygn. Zg. 342/1947 [4/768].

Szablik Piotr – syn Wincentego i Anny (z d. Danilewicz) lub Pauliny (z d. Nosek), ur. 7.VII.1923 r. (lub w 1921 r.) we wsi Dziahilno (?) na terenie ZSRR, zam. Bobrówka, gm. Jaświły, robotnik. W 1941 r. (lub zimą 1942 r.) aresztowany przez władze niemieckie, a następnie wywieziony do obozu koncentracyjnego (aresztowanie nastąpiło na skutek denuncjacji przez sołtysa Bobrówki) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 227/1949 [2/5457/2007].

Szabliński Jan – syn Józefa i Zofii (z d. Bałkiewicz), ur. 12.IV.1898 r. w Święcianach, woj. wileńskie, zam. Białystok, torowy na odcinku Białostoczek (Białostocka Dyrekcja Kolei Państwowych). W 1940 r. zmarł na gruźlicę w Szpitalu Kolejowym w Białymstoku. Sygn. Zg. 79/1947 [4/507].

Szabryńska Sara Mirla – z d. Rozen, córka Mojżesza i Rywki (z d. b.d.), ur. w 1873 r. w Szczuczynie, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zmarła 3.IX.1942 r. Sygn. Zg. 399/1948 [4/3002].

---

[691] Chodzi tu o 1 Szwadron Pionierów Podlaskiej Brygady Kawalerii. Przed 1939 r. każda brygada kawalerii posiadała w składzie szwadron pionierów – saperów dysponujących środkami wybuchowymi. Szwadron w PBK (wg etatów z 1939 r.) liczył 153 konie (4 oficerów, 133 podoficerów i szeregowych, 16 koni jucznych do transportu materiałów wybuchowych i zaopatrzenia). W brygadach zmotoryzowanych odpowiednikiem szwadronu pionierów był batalion saperów zmotoryzowanych.

[692] Waldrode – Gostynin, miasto w woj. mazowieckim (w latach 1939-1941 funkcjonowało pod nazwą Gasten, następnie w okresie 1941-1945 jako Waldrode, po wojnie przywrócono nazwę Gostynin).

Szabryński Chaim Josel – syn Szymona i Szyfry (z d. b.d.), ur. w 1871 r. w Świsłoczy (obecnie Białoruś), zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zmarł 10.I.1942 r. Sygn. Zg. 400/1948 [4/3003].

Szabryński Roman – syn Chaima Josela i Sary Mirli (z d. Rozen), ur. w 1907 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zastrzelony 10.VIII.1943 r. „za nieprzepisowe opuszczenie getta". Sygn. Zg. 425/1948 [4/3028].

Szabuniewicz Aleksander – syn Aleksandra i Marcjanny (z d. Boharyzewicz), ur. 15.IV. 1898 r. w Mińsku, zam. Białystok. W 1944 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, zginął na polu chwały w 1945 r. (poniósł śmierć w walce z oddziałami niemieckimi przy przekraczaniu Nysy). Z powodu braku jednoznacznych dowodów śmierci opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 454/1948 [4/3057].

Szabuniewicz Zofia – z d. b.d., córka Konstantego i Anny (z d. Wojniłowicz), ur. w 1888 r. w Mińsku, zam. Białystok. 10.VII.1941 r. (?) umieszczona w Szpitalu Psychiatrycznym w Choroszczy (opisywane okoliczności wydają się wątpliwe, gdyż już w czerwcu. 1941 r. na terenie Szpitala Psychiatrycznego utworzony został obóz dla jeńców radzieckich), 17.VIII.1941 r. rozstrzelana razem z innymi pacjentami w czasie masowej egzekucji w Nowosiółkach k. Choroszczy. W aktach znajduje się oryginał zaświadczenia o rozstrzelaniu Zofii Szabuniewicz wystawiony przez Z. Brodowicza[693] (pismo z 27.IV. 1946 r.). Sygn. Zg. 350/1948 [4/2953].

Szadur Boba – z d. Waran, córka Wolfa Lejby i Tauby Rejzli (z d. Perelsztejn), ur. w 1898 r. w Świsłoczy, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, gdzie zginęła – 12.XI.1942 r. zastrzelona na ulicy. Wniosek o stwierdzenie zgonu oddalono. Wspólna teczka aktowa dla: Boby Szadur, Tewela Szadura (syn Boby) oraz Sory Waran (ciocia Boby) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 464/1947 [4/885].

Szadur Tewel – syn Chonego i Boby (z d. Waran), ur. w 1918 r. w Białymstoku, zam. tamże. 12.XI.1942 r. zastrzelony na ulicy białostockiego getta. Wniosek o stwierdzenie zgonu oddalono. Wspólna teczka aktowa dla: Tewela Szadura, jego matki Boby Szadur oraz Sory Waran – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 464/1947 [4/885].

Szafran Chiłka – syn Mojżesza i Lei (z Ismachów), ur. 6.I.1909 r. w Ostrołęce, zam. Białystok. 28.VI.1941 r. spalony żywcem w Głównej Synagodze przez wkraczające do Białegostoku oddziały niemieckie. Wspólna teczka aktowa dla Chiłki oraz jego brata Jankiela (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 560/1948 [4/3160].

[693] Pułkownik dr Zygmunt Brodowicz od 1927 r. pełnił funkcję Naczelnika Wydziału Pracy i Opieki Społecznej, a następnie Wydziału Zdrowia w Wojewódzkim Urzędzie w Białymstoku. Z jego inicjatywy 7.III.1929 r. powołano do życia Białostocki Związek Międzykomunalny dla Założenia i Utrzymania Wojewódzkiego Zakładu Psychiatrycznego (sam został prezesem Związku). W wyniku aktywnej działalności Związku już 25.XI.1930 r. nastąpiło otwarcie pierwszej części Białostockiego Wojewódzkiego Szpitala dla Psychicznie i Nerwowo Chorych. Szpital mieścił się w wyremontowanych budynkach byłej fabryki sukna C.A. Moesa w Choroszczy (informacje zaczerpnięte z oficjalnej strony SPP ZOZ im. Dr St. Deresza w Choroszczy; www.sppchoroszcz.med.pl, 13.III.2010 r.).

Szafran Jankiel – syn Mojżesza i Lei (z Ismachów), ur. 1.I.1902 r. w Ostrołęce, zam. Białystok. 28.VI.1941 r. spalony żywcem w Głównej Synagodze w Białymstoku, wydarzenia te miały miejsce w chwili wkraczania do miasta oddziałów niemieckich. Wspólna teczka aktowa dla Jankiela oraz jego brata Chiłki (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 560/1948 [4/3160].

Szafran Perla – z d. b.d., córka Chaima i Lei (z d. Piątnica), ur. 2.I.1895 r. w Broku n/Bugiem (woj. mazowieckie), zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, tam też zastrzelona 10.III.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Perli i jej siostry Chawy Hendel (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 586/1948 [4/3185].

Szafran Szloma – syn Hersza i Ryfki (z d. Kac), ur. 5.VI.1885 r. w Ostrowi Mazowieckiej, zam. Białystok. 28.VI.1941 r. spalony żywcem w synagodze na terenie Białegostoku. Świadek, któremu udało się zbiec zeznał, iż w tym dniu spalono 4 tysiące osób wyznania mojżeszowego. Sygn. Zg. 20/1950.

Szafranowski [Szafrankowski] Zygmunt – syn Konstantego i Marii (z d. Grodzka), ur. 18.II.1893 r. w Suwałkach, zam. Białystok, podpułkownik Wojska Polskiego. We wrześniu 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (w połowie września 1939 r. dowodził obroną Białegostoku, dowództwo obrony miasta objął razem z Tadeuszem Kosińskim – patrz wymieniony), od tego czasu brak informacji o jego dalszych losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 38/1950.

Szajdowa Maria – z d. b.d., córka Ignacego i Małgorzaty (z d. Matoszko), ur. 4.VI.1879 r. we wsi Zawyki, zam. Białystok. W czerwcu 1940 r. zmarła po długiej chorobie, pochowana na cmentarzu rzymskokatolickim na Wygodzie w Białymstoku. Sygn. Zg. 473/1947 [4/894].

Szajn Gołda – z d. Frydberg, córka Izaaka i Idy (z d. b.d.), ur. 5.III.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelona 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji białostockiego getta. Sygn. Zg. 438/1947 [4/859].

Szamreta Paweł – syn Augustyna i Marii (z d. Sarosiek), ur. 26.VI.1901 r. w Supraślu, zam. tamże (?). 5.IV.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Supraślu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 438/1948 [4/3041].

Szapiro Cypa – z d. Balańska, córka Izaaka i Rozy (z d. Mowszowicz), ur. 2.I.1903 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, tam też zastrzelona 7.II.1943 r., pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 318/1948 [4/2922].

Szarandak Leonard – syn Michała i Doroty (z d. Szymkiewicz), ur. 26.V.1912 r. w Lidzie, zam. Białystok. 22.VI.1941 r. między 3, a 4 rano nastąpiło bombardowanie Białegostoku przez samoloty niemieckie. Zawalił się wtedy cały budynek na ul. Stołecznej 14

– łącznie zginęło 11 osób (w tym Leonard Szarandak) z około 20 przebywających na podwórku przed kamienicą. Sygn. Zg. 485/1947 [4/906].

Szarszow Lejba – syn Joska i Fejgi (z d. b.d.), ur. w 1885 r. w Białymstoku, zam. Knyszyn. 5.IX.1942 r. aresztowany, a po dziesięciu dniach (tj. 15.IX.1942 r.) rozstrzelany w czasie masowej egzekucji dokonanej przez wojska niemieckie w lesie pod Knyszynem. Sygn. Zg. 676/1947 [4/1091].

Szatja Dawid – syn Michała i Sary (z d. Abramow), ur. 28.X.1876 r. w Winicy (?) na Wołyniu, zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, tam też zastrzelony 5.II.1943 r. Sygn. Zg. 59/1949 [2/5293/2007].

Szatkowski Albin – syn Izydora i Heleny (z d. Malesińska), ur. 20.V.1908 r. w Knyszynie, zam. tamże, rolnik. W sierpniu 1939 r. (prawdopodobnie 24.VIII.1939 r.) zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak bliższego określenia przydziału mobilizacyjnego) – dalsze jego losy nie są znane. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Knyszynie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 140/1949 [2/5373/2007].

Szczepaniak Władysław – syn Andrzeja i b.d., ur. w 1897 r. w Krakowie, zam. Czarna Wieś (Czarna Białostocka), pracownik tartaku. 9.X.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie pod zarzutem przynależności do partii komunistycznej[694], wywieziony do więzienia w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 9 z 27.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 518/1947 [4/937].

Szczucki Jan – syn Polikarpa i Ludwiki (z d. Beber), ur. 5.I.1887 r. w Rawie Mazowieckiej pod Warszawą, zam. Białystok. 10.VII.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany w charakterze zakładnika) i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Tego samego dnia wywieziony z transportem innych więźniów, a następnie rozstrzelany w okolicach Bacieczek. Sygn. Zg. 35/1947 [4/464].

Szczyglewski Antoni – syn Władysława i Walerii (z Jastrzębów), ur. w 1906 r. w Nowogrodzie (pow. Łomża), zam. Baranowicze (?). W 1944 r. aresztowany przez władze niemieckie za działalność partyzancką (złapany z bronią w ręku), osadzony w obozie koncentracyjnym w Kołdyczewie k. Baranowicz (obecnie Białoruś). 29.VI.1944 r., podczas wycofywania się wojsk niemieckich z Baranowicz, rozstrzelany wraz z innymi więźniami. Pochowany w zbiorowej mogile w lesie pod Kołdyczewem. Sygn. Zg. 380/1948 [4/2983].

Szejna Otto – syn Fryderyka i Olgi (z d. Ulman), ur. 5.XII.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże. 25.VIII.1944 r. zmarł na „gruźlicę krtani", pochowany został na cmentarzu ewangelickim w Białymstoku. Sygn. Zg. 116/1946 [4/392].

Szejnoga Michał – syn Jana i Heleny (z d. Połocka), ur. 20.V.1907 r. we wsi Kuchmy, pow. Białystok, zam. tamże. W styczniu 1942 r. został aresztowany przez władze niemieckie – brak dalszych informacji o jego losach. Naoczny świadek zeznał: *„...W styczniu 1942 r.*

[694] Jeden ze świadków zeznał, że aresztowanie nastąpiło w wyniku donosu sołtysa wsi.

jednego dnia Niemcy zabrali z naszej wsi trzech gospodarzy, którzy ukrywali sowietów i dwóch sowietów. Popędzili ich do Michałowa, gdzie przez trzy dni katowali, a potem ślad o nich zaginął..."[695] Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 25 z 5.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Michałowo ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 679/1947 [4/1094].

Szepes Estera – z d. Kantorowska, córka Całki i Hindy (z d. b.d.), ur. w 1895 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginęła w czasie jednej z akcji likwidacyjnych (4.II.1943 r.) – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla Estery Szepes oraz jej rodziców: Całki i Hindy Kantorowskich – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 246/1948 [4/2854].

Szerszeń Jerzy – syn Nazara i Anny (z d. Maciejewska), ur. 10.I.1895 r. w Bielsku Podlaskim, zam. Białystok, mierniczy przysięgły. W 1939 r., jako oficer rezerwy (podporucznik), zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach[696]. Opublikowano w MP Nr 73 z 8.VIII.1946 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 511/1948 [4/3111].

Szerszmyt Bazyli – syn Leona i Marii (z d. Germańska), ur. 5.XII.1918 r. w Szczygłowsku (?) na terenie ZSRR, zam. Białystok. W lipcu 1941 r. aresztowany przez Gestapo – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 185/1949 [2/5417/2007].

Szewach Zelik – syn Lejzera i Rywki (z d. Podalińska), ur. 15.XII.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, tam też zastrzelony 8.II.1943 r. – pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Zelika Szewacha oraz jego siostry Rywki Cukierman (z d. Szewach) – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 284/1948 [4/2888].

Szewko Antoni – syn Franciszka i Marianny (z d. Trochimek), ur. 11.I.1898 r. w Turośni Dolnej, pow. Białystok, zam. b.d., pracownik kolei. W listopadzie 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, gdzie zmarł 12.IV. 1941 r. Opublikowano w MP Nr 113 z 30.VIII.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 108/1946 [4/384].

Szewko Bronisław – syn Jana i Antoniny (z d. Sobocińska), ur. 24.XII.1881 r. w Turośni Dolnej, zam. tamże (?), przodownik Policji Państwowej. Do wybuchu II WŚ służył w Policji, w 1939 r. zmobilizowany do WP – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Juchnowcu ogłoszenia

[695] ASG, Sygn. Zg. 679/1947 [4/1094], k. 5.

[696] Na listach polskich jeńców poległych i zaginionych w czasie II WŚ znajduje się Szerszeń Jerzy, ur. 11(24).I.1895 r. w Bielsku Podlaskim, ppor. 3 Dywizjon taborowy, mierniczy, przebywał w obozie w Kozielsku, zmarł w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Lesie Katyńskim, przy zwłokach znaleziono: kartę mobilizacyjną, legitymację oficera rezerwy, fotografie, paszport zastępczy – zwłoki zewidencjonowano pod numerem AM 2726; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 359, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 10.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 160.

o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 426/1948 [4/3029].

Szkirman Konstanty – syn Izaaka i Aleksandry (z Pruszanów), ur. 23.I.1887 r. w Wilnie, zam. Zalesie, pow. wilejski, pracownik PKP – maszynista. W 1941 r. został deportowany przez władze radzieckie w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 541/1947 [4/959].

Szkop Frojko – syn Sanego i Szosy (z d. Lew), ur. w 1885 r. w Brańsku, zam. tamże. W 1942 r. zachorował, został przewieziony do getta w Białymstoku, gdzie zmarł śmiercią naturalną 20.V.1942 r. Sygn. Zg. 436/1947 [4/857].

Szlachter Abram – syn Mojżesza i Ruchli (z d. b.d.), ur. w 1865 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginął 15.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Abrama Szlachtera i Tachona Surażskiego (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 24/1948 [4/2639].

Szlachter Estera – z d. Suraska, córka Dawida i Jospy (z d. b.d.), ur. w 1865 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w wydzielonej, przeznaczonej dla ludności żydowskiej części Białegostoku. Zastrzelona 15.VIII.1943 r. w czasie likwidacji białostockiego getta, ciało pochowano na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Estery Szlachter oraz jej siostry Diny (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 713/1947 [4/1128].

Szlachter Etla – z d. Percowska, córka Judela i Lei (z d. b.d.), ur. w 1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zastrzelona wraz z rodziną 15.VIII.1943 r. (w czasie likwidacji w/w getta). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Szlachter: Etli i Szlomy oraz Mordki Szlachtera (brat Szlomy) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 712/1947 [4/1127].

Szlachter Mordko – syn Abrama i Estery (z d. Suraska), ur. w 1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w getcie, 15.VIII.1943 r. zastrzelony w czasie likwidacji getta w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla Szlachtera Mordki, Szlomy i Etli (żona Szlomy) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 712/1947 [4/1127].

Szlachter Szloma – syn Abrama i Estery (z d. Suraska), ur. w 1895 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie, zastrzelony w czasie likwidacji getta (15.VIII.1943 r.). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Szlachter: Etli i Szlomy oraz jego brata Mordki – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 712/1947 [4/1127].

Szlaga Franciszek – syn Jana i Marianny (z d. Smołko/Smółko), ur. 13.IX.1909 r. we wsi Kruszyn, gm. Krypno, zam. tamże. We wrześniu 1939 r. zmobilizowany do WP (przydzie-

lony do Szwadronu Zapasowego 2 Pułku Ułanów)[697] i wysłany na front. Walczył w okolicach Grodna, tuż przed kapitulacją skierowany do walki pieszej pod Skidlem[698] (18.IX. 1939 r., w wyniku natarcia nieprzyjaciela, oddział został rozproszony)[699] – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Krypno ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 40/1948 [4/2655].

Szlumiel Bluma – z d. Zinger, córka Chaima i Maszy (z d. Burowkin), ur. w 1878 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie zginęła 16.IV.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Szlumiel: Blumy i Calela oraz ich córki Sary (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 678/1947 [4/1093].

Szlumiel Calel – syn Abrama i Chai (z d. Epsztejn), ur. 17.VIII.1876 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, 18.V.1942 r. został pobity przez żołnierzy niemieckich, w wyniku czego zmarł. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Szlumiel: Calela i Blumy oraz ich córki Sary (patrz wymienione). Sygn. Zg. 678/1947 [4/1093].

Szmatnik Motel – syn Chaima i Brainy (z d. Finkiel), ur. 9.XI.1875 r. w Lubieszowie, pow. Kamień Koszyrski (obecnie Ukraina), woj. poleskie, zam. tamże. W czerwcu 1942 r. zamordowany (zasztyletowany) wraz z żoną (Witlą) w swoim domu (zabici w czasie masowych mordów dokonywanych przez Ukraińców na ludności polskiej i żydowskiej). Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Motela i Witli Szmatników – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 39/1947 [4/468].

Szmatnik Witla – z d. Najdycz, córka Simczy Jankiela i Chai (z d. Kryńska), ur. 12.IX. 1887 r. w Lubieszowie, pow. Kamień Koszyrski, woj. poleskie, zam. tamże. W czerwcu 1942 r. okaleczona (obcięto jej piersi), a następnie zamordowana przez ukraińskich nacjonalistów (zginęła wraz z mężem w czasie masowych mordów dokonywanych na ludności pochodzenia polskiego i żydowskiego). Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Motela i Witli Szmatników (patrz wyżej). Sygn. Zg. 39/1947 [4/468].

Szmauz Eljasz – syn Szepsela i Lei (z d. Francuzowicz/Francuz), ur. w 1934 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w getcie w Białymstoku, zginął 15 lub 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla Szmauz Eljasza i jego matki Lei (patrz niżej). Sygn. Zg. 321/1947 [4/747].

Szmauz Leja – z d. Francuzowicz/Francuz, córka Eljasza i Chai (z d. b.d.), ur. w 1902 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w zamkniętej dzielnicy żydowskiej. Rozstrzelana 15 lub 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji getta w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla Szmauz Lei i jej syna Eljasza (patrz wyżej). Sygn. Zg. 321/1947 [4/747].

---

[697] 2 Pułk Ułanów Grochowskich im. Generała Józefa Dwernickiego – pułk kawalerii WP II RP, w latach 1921-1939 stacjonował w Suwałkach, natomiast Szwadron Zapasowy pułku – w Białymstoku; w kampanii wrześniowej pułk walczył w składzie Suwalskiej Brygady Kawalerii (SGO „Narew”).
[698] Skidel – miasto na Białorusi (obwód grodzieński).
[699] Wobec rozpoczętego 11.IX.1939 r. odwrotu 18 DP, 2 Pułku Ułanów również wycofał się z zajętych w okolicy Zambrowa pozycji; odwrót następował mniejszymi oddziałami – szwadrony 1 i 4 po dotarciu do Ośrodka Zapasowego SBK w Wołkowysku, weszły w skład 102 Pułku Ułanów, który to w dniu 18.IX.1939 r. wyruszył przez Skidel pod Grodno (prawdopodobnie w tej formacji znajdował się zaginiony Franciszek Szlaga).

Szmauz Szepsel – syn Manesa i Rywy (z d. Aronowska), ur. w 1890 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, rozstrzelany 15 lub 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 320/1947 [4/746].

Szmidt Elka – z d. Bersztajn, córka Całki i Chai (z d. Polaczek), ur. 10.V.1885 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, tam też zastrzelona 10.III.1942 r. Sygn. Zg. 463/1948 [4/3066].

Szmidt Kazimierz – syn Michała i Marii (z d. Wilczyńska), Polak, ur. 22.III.1908 r. w Białymstoku, zam tamże. 23.X.1944 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR. Świadek w toczącym się postępowaniu zeznał, iż w lutym 1945 r. spotkał Kazimierza Szmidta w obozie w Ostaszkowie, gdzie przebywali razem do lipca 1945 r. W lipcu 1945 r. Szmidt przewieziony został do obozu w Riazaniu[700], brak dalszych informacji o jego losach. Sąd zalecił opublikować w Dz.U. Min. Spr. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 428/1947 [4/849].

Szmigielska Sora – z d. Szmigielska, córka Izaaka i Racheli (z d. b.d.), ur. b.d. w Białymstoku, zam. tamże. Zginęła w 1943 r. z rąk żołnierzy niemieckich. Na zaplanowaną rozprawę nikt się nie stawił w związku z powyższym postępowanie zawieszono. Sygn. Zg. 391/1948 [4/2994].

Szokodyn Mikołaj – syn Radziwona i Anastazji (z d. Dudko), ur. 10.V.1907 r. w Gobiatach, gm. Gródek, zam. tamże. 19.V.1941 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front – 26.VI.1941 r. zginął w czasie walk z oddziałami niemieckimi w lesie w okolicach Lipnika (?), tam też pochowany. Sygn. Zg. 153/1949 [2/5386/2007].

Szokoł Mikołaj – syn Konstantego i Teodozji (z d. Ławreniuk/Lencewicz (?)), ur. 26.XII. 1922 r. w Gródku, zam. b.d. Powołany do wojska i wysłany na front (brak bliższego określenia daty mobilizacji oraz przydziału), zginął 2.IV.1945 r. w czasie walk w okolicach Görlitz (Zgorzelec, woj. dolnośląskie). Sygn. Zg. 195/1949 [2/5427/2007].

Szorc Jan – syn Józefa i Weroniki (z d. Wiszowata), ur. w 1911 r. we wsi Wiszowate, gm. Trzcianne, pow. Białystok, zam. tamże. 24.VIII.1939 r. powołany do 42 PP w Białymstoku (9 kompania, 3 batalion) i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego, za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 301/1947 [4/727].

Szorc Władysław – syn Józefa i Domiceli (z d. Dzikońska), ur. 27.I.1877 r. w Szorcach, gm. Trzcianne, zam. Trzcianne, pow. Mońki. W 1914 r. zmobilizowany do Armii Imperium Rosyjskiego i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Trzcianne ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1922 r. Sygn. Zg. 303/1948 [4/2907].

[700] Riazań – miasto obwodowe w Rosji, w latach 1944-1947 w jego okolicach znajdowały się obozy NKWD, w których internowano kilka tys. żołnierzy AK z terenów Wileńszczyzny, Podlasia, Lubelszczyzny i Lwowa.

Szostkiewicz Leon – syn Władysława i Anny (z d. Hodownik), ur. 9.IV.1897 r. w Żyrardowie, zam. Knyszyn, inwalida wojenny (z czasów I wojny światowej). Na wiosnę 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. W 1944 r. wywieziony do obozu Groß – Rosen, a następnie do Lait Meritz[701] w Sudetach (osadzony w oddziale dla więźniów politycznych). W obozie zachorował na tyfus i zmarł (IV.1945 r.), ciało spalono w obozowym krematorium. Sygn. Zg. 66/1946 [4/343].

Szpaczko Piotr – syn Józefa i Michaliny (z d. Filipkiewicz), ur. 1.VII.1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. 27.VI.1941 r. aresztowany przez wkraczające do Białegostoku oddziały niemieckie, wywieziony do obozu koncentracyjnego na terenie Niemiec (niestety nie udało się ustalić w jakim obozie przebywał) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1941 r. Sygn. Zg. 164/1949 [2/5397/2007].

Szpak Florian – syn Mojżesza i Józefy (z d. Kwacz), Polak, ur. 3.IV.1902 r. we wsi Adamówka, woj. wileńskie, zam. b.d. W lipcu 1944 r. powołany do Wojska Polskiego, służył w 39 pułku, 8 dywizji, 2 batalionie, 6 kompanii (inny świadek zeznał, iż Florian Szpak służył w 8 Dywizji Polskiej, 44 pułku, 2 batalionie, 6 kompanii). Zginął 16.IV.1945 r. nad Odrą (wg innego zeznania – w czasie walk z Niemcami nad rzeką Nysą). Sygn. Zg. 59/1946 [4/336].

Szpak Jerzy – syn Franciszka i Karoliny (z d. b.d.), ur. 22.VIII.1905 r. w Tomsku (Rosja), zam. Buksztel, gm. Czarna Wieś (obecnie w obrębie Czarnej Białostockiej). We wrześniu 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (przydział mobilizacyjny nie został bliżej określony), ostatnio widziany 9.IX.1939 r. w czasie natarcia wojsk niemieckich w okolicach Ostrołęki – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Czarnej Wsi ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 29/1949 [2/5265/2007].

Szpakowska Anna – z d. Krupska, córka Jana i Marii (z d. Sakowicz), ur. 21.IV.1898 r. Baranowiczach, zam. Mir, pow. Stołpce (obecnie na terenie Białorusi) – w złożonym w 1949 roku kolejnym wniosku o uznanie za zmarłą, jako miejsce zamieszkania podano Nieśwież (obecnie Białoruś), nauczycielka. W 1940 r. wywieziona w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jej losach (prawdopodobnie zmarła w 1943 r. w okolicy Archangielska). Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. Sygn. Zg. 102/1950, Sygn. Zg. 301/1949 [2/5526/2007].

Szperling Chawa Itta – z d. Lakser, córka Lejba i Lei (z d. Schpotz), ur. 5.V.1910 r. w Kozłowie, pow. Tarnopol (obecnie obwód tarnopolski, Ukraina), zam. Białystok. 28.VI. 1941 r. spalona żywcem w bożnicy na terenie Białegostoku (prawdopodobnie chodzi tu o dokonane 27.VI.1941 r., przez wkraczające do Białegostoku oddziały niemieckie, masowe spalenie części ludności żydowskiej w Głównej Synagodze). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Chawy Itty i Icka Szperlingów oraz ich dzieci: Joska i Estery (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 102/1949 [2/5336/2007].

[701] Leitmeritz – Litomierzyce, miasto w Czechach.

Szperling Estera – z d. Szperling, córka Icka i Chawy Itty (z d. Lakser), ur. 1.XII.1931 r. w Ostrołęce, zam. Białystok. Zginęła wraz z rodziną 28.VI.1941 r. – spalona żywcem w synagodze. Wspólna teczka aktowa dla Estery, jej brata Joska oraz ich rodziców: Chawy Itty i Icka Szperlingów (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 102/1949 [2/5336/2007].

Szperling Icek – syn Hersza i Sary (z d. Hirszbaum), ur. 6.III.1908 r. w Ostrołęce, zam. Białystok. Spalony przez żołnierzy niemieckich w bożnicy na terenie Białegostoku (28.VI. 1941 r.). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Icka i Chawy Itty Szperlingów oraz ich dzieci: Joska i Estery (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 102/1949 [2/5336/2007].

Szperling Josek – syn Icka i Chawy Itty (z d. Lakser), ur. 3.IV.1928 r. w Ostrołęce, zam. Białystok. Zginął wraz z rodziną 28.VI.1941 r., spalony żywcem przez żołnierzy niemieckich w synagodze na terenie Białegostoku. Wspólna teczka aktowa dla Joska, jego siostry Estery oraz ich rodziców: Chawy Itty i Icka Szperlingów (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 102/1949 [2/5336/2007].

Szpiro Fejga – z d. Mikliszańska, córka Morducha i Anny (z d. Milkiewicz), ur. w 1880 r. w Butrymańcach, zam. Białystok (?). Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zmarła śmiercią naturalną 15.VI.1943 r. Sygn. Zg. 556/1948 [4/3156].

Szraibman Doba – z d. Aleszkowska, córka Josela i Sary Gitli (z d. Lichtensztein), ur. w 1895 r. w Sokółce, zam. Białystok. Przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie zginęła 5.II.1942 r. – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Doby Szraibman oraz jej rodziców: Josela i Sary Gitli Aleszkowskich (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 336/1948 [4/2940].

Sztein Brajna Dwojra – z d. Cukierman, córka Wolfa i Chai Cyrl (z d. Sycz), ur. b.d., zam. Białystok. Zmarła w Białymstoku w dniu 1.IX.1939 r. Sygn. Zg. 480/1948 [4/3082].

Sztejn Brandla – z d. Sztejn, córka Izraela i Rejzli (z d. Zilberfenig), ur. w 1930 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie 17.VIII.1943 r. zginęła wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie na ul. Ciepłej. Wniosek o uznanie jej za zmarłą oddalono. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Sztejn: Szulimy i Brandli (patrz wymieniony). W 1948 r. złożono ponownie wniosek – po usunięciu braków formalnych – Sąd stwierdził zgon wyżej wymienionych. Sygn. Zg. 468/1947 [4/889], Sygn. Zg. 50/1948 [4/2665].

Sztejn Rejzla – z d. Zilberfenig, córka Abrama Szmula i Roni Lei (z d. b.d.), ur. w 1876 r. w Białymstoku, zam. tamże. 3.XI.1942 r. zmarła śmiercią naturalną w białostockim getcie. Z powodu braku odpowiedniego upoważnienia wnioskodawcy – wniosek o uznanie jej za zmarłą oddalono. Wspólna teczka aktowa dla Rejzli Sztejn oraz Isera Ingbera (patrz wymieniony). Po ponownym wniosku, złożonym w 1948 r., Sąd stwierdził zgon Rejzli Sztejn. Sygn. Zg. 469/1947 [4/890], Sygn. Zg. 51/1948 [4/2666].

Sztejn Szulima – syn Izraela i Rejzli (z d. Zilberfenig), ur. w 1928 r. w Białymstoku, zam. tamże. 17.VIII.1943 r. zamordowany przez żołnierzy niemieckich w białostockim getcie (zginął wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Ciepłej). Wniosek o uznanie za zmarłego oddalono. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Sztejn: Szulimy

i Brandli (patrz wymieniona). Na ponowny wniosek (złożony w 1948 r.) Sąd stwierdził zgon wyżej wymienionych. Sygn. Zg. 468/1947 [4/889], Sygn. Zg. 50/1948 [4/2665].

Sztejn Tauba Sima Rejzla – z d. Zelwiańska, córka Rubina i Ester Dwejry (z d. Ritenberg), ur. w 1876 r. w Sokółce, zam. b.d. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zginęła 15.VIII.1943 r. (zastrzelona w czasie akcji likwidacyjnej getta). Wspólna teczka aktowa dla Tauby Simy Rejzli oraz jej braci: Mowszy Abrama i Samuela vel Szmujły Zelwiańskich – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 159/1948 [4/2771].

Szternberg Chana Liba – z d. Finkielsztajn, córka Hercki i Gitli (z d. Luft), ur. 10.IV. 1876 r. w Chęcinach (pow. Kielce, woj. świętokrzyskie), zam. Białystok. Zginęła w getcie białostockim 15.V.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Chany Liby i Lejbusia Szternbergów, Lejbusia Finkielsztajna (brat Chany Liby), małżonków Chaima Wolfa i Rajzli Wajsbrotów oraz Abrama Jakubowicza (ojciec Rajzli Wajsbrot, z d. Jakubowicz)[702] – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 490/1948 [4/3091].

Szternberg Lejbuś – syn Dawida i Chany (z d. Trajster), ur. 20.V.1872 r. w Chęcinach (pow. Kielce, woj. świętokrzyskie), zam. Białystok. 10.V.1942 r. zastrzelony w getcie białostockim. Wspólna teczka aktowa dla małżonków: Chany Liby i Lejbusia Szternbergów, Lejbusia Finkielsztajna (brat Chany Liby), małżonków Chaima Wolfa i Rajzli Wajsbrotów oraz Abrama Jakubowicza (ojciec Rajzli Wajsbrot, z d. Jakubowicz) – patrz wymienieni (wzajemne relacje wyjaśnione dokładnie w przypisie poniżej). Sygn. Zg. 490/1948 [4/3091].

Szuba Ludwik – syn Jana i Jadwigi (z d. Kowalska), ur. 1.VII.1887 r. w Mińsku Mazowieckim, zam. Starosielce. 24.I.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, wywieziony do obozu Stutthof – brak dalszych informacji o jego losach. Według zeznań świadków został on zastrzelony przez eskortę łotewską za posiadanie chleba. Zdarzenie to miało mieć miejsce w trakcie ewakuacji obozu w 1945 r. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Starosielcach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 1/1948 [4/2617].

Szukieć Edward – syn Jana i Franciszki (z d. b.d.), ur. 4.XI.1914 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej należał do AK, prawdopodobnie zginął w czasie przeprowadzania akcji partyzanckiej w okolicach Krakowa (według zeznań innego świadka, miał on zostać aresztowany przez Gestapo i przebywać w więzieniu w Białymstoku). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 740/1947 [4/1155].

Szulak Michał – syn Bazyla (lub Bazylego) i Eugenii (z d. Gryko), ur. 1.I.1919 r. w Wiejkach, gm. Gródek, zam. tamże. W 1942 r. przebywał w Szkocji – służył [w stopniu strze-

[702] Wzajemne relacje Chany Liby Szternberg z Chaimem Wolfem i Rajzlą Wajsbrotami oraz Abramem Jakubowiczem nie zostały jednoznacznie określone. Prawdopodobnie Lejbuś Finkielsztajn (brat Chany Liby) był mężem Chai Finkielsztajn (z d. Wajsbrot), siostry Chaima Wolfa Wajsbrota – patrz wymieniona. Wówczas to ona byłaby łącznikiem między Chaimem Wolfem, jego żoną Rajzlą i teściem Abramem Jakubowiczem, a Lejbusiem Finkielsztajnem (domniemany szwagier Chaima Wolfa) i jego rodziną (siostrą Chaną Libą i jej mężem Lejbusiem Szternbergiem).

lca] w 3 kompanii Batalionu Strzelców Podhalańskich, następnie w ramach 1 Dywizji Pancernej skierowany na front „francuski”[703]. Brał udział w walkach na terenie Francji i Belgii, zginął 14.IX.1944 r. w okolicy Stekene (w pobliżu granicy belgijsko-holenderskiej). Naoczny świadek zeznał: *„...14 września 1944 r. gdzieś około godziny 11tej w natarciu na pozycje niemieckie Michał Szulak został ugodzony 3-ma pociskami karabinu maszynowego w głowę został na miejscu zabity.* [...] *W chwili zabicia Michała Szulaka znajdowałem się od niego w odległości nie więcej jak 10 metrów. Zwłoki jego widziałem i przenosiłem do wyznaczonego punktu. Tego samego dnia zrobiłem sobie notatki z zajścia...”*[704] [Pochowany na cmentarzu katolickim w Stekene, Belgia.][705] Sygn. Zg. 256/1949 [2/5485/2007].

Szulborski Mieczysław – syn Wojciecha i Katarzyny (z d. Zajkowska), ur. 2.VI.1908 r. we wsi Zajki, gm. Trzcianne, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W listopadzie 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 8.XII.1943 r. wywieziony wraz z 30 innymi osobami i prawdopodobnie rozstrzelany (po kilku dniach władze więzienne wywiesiły obwieszczenie informujące o rozstrzelaniu w dniu 8.XII.1943 r. dwustu więźniów). Sygn. Zg. 118/1950.

Szulc Józef – syn Antoniego i Kamili (z d. Struczewska), ur. 15.I.1914 r., zam. Supraśl. 31.V.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku (oskarżony o „nieprzychylne odnoszenie się do Niemiec i samych Niemców w czasie dowojennym”). W więzieniu przebywał do 31.VII.1943 r., tego dnia został rozstrzelany wraz z sześcioma innymi osobami w okolicach wsi Bacieczki. Sygn. Zg. 288/1947 [4/714].

Szumski Jan – syn Mieczysława i Heleny (z d. b.d.), ur. 10.XI.1899 r. w Proniewiczach, pow. Bielsk Podlaski, zam. Białystok, sierżant Wojska Polskiego (42 PP). We wrześniu 1939 r. wyruszył wraz z pułkiem na front, w czasie działań wojennych zaginął bez wieści. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 207/1950.

Szumski Piotr – syn Antoniego i Heleny (z d. Żużlewska-Orłowska), ur. 20.VI.1900 r. w Grodnie, zam. tamże, pracownik kolejowy. 20.VIII.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Grodnie, wywieziony do obozu Stutthof, a następnie Ebensee – okręg Mauthausen (Austria), gdzie zmarł w marcu 1945 r. Przed śmiercią Piotr Szumski umieszczony został w Block – Scholung („Blok Wypoczynkowy” – barak dla jeńców wycieńczonych, nie mogących już chodzić, ani pracować). Sygn. Zg. 133/1946 [4/409].

Szundryk Bazyli – syn Bazylego i Marii (z d. Bogdanowicz), ur. 12.VI.1918 r. w Słonimiu (obecnie Białoruś, obwód grodzieński), zam. tamże[706], inspektor straży pożarnej w Sło-

[703] Batalion Strzelców Podhalańskich wchodził w skład 3 Brygady Strzelców 1 Dywizji Pancernej (dowodzonej przez gen. Stanisław Maczek), w lipcu 1944 r. dywizja została przerzucona z Anglii do Normandii – w składzie 1 Armii Kanadyjskiej brała udział w walkach na terenie Francji (bitwa pod Falaise). Następnie prowadziła działania na terenie Belgii i Holandii (Ypres, Gandawa, Breda) oraz w pn.-zach. Niemczech.

[704] ASG, Sygn. Zg. 256/1949 [2/5485/2007], k. 12 – 12v.

[705] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 285.

[706] W świetle przepisów regulujących postępowania o uznanie zaginionego za zmarłego, czy też o stwierdzenie zgonu, sądem odpowiednim dla wniesienia wniosku powinien być sąd właściwy terytorialnie dla ostatniego miejsca zamieszkania zaginionego lub zmarłego. W tym przypadku proces toczył się przed Sądem Grodzkim w Bia-

nimiu. 11.VII.1941 r. aresztowany w Słonimiu przez władze niemieckie (zatrzymany w charakterze zakładnika) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 705/1947 [4/1120].

Szuster Icek – syn Benjamina i Szejny (z d. Finkiel), ur. 10.VI.1894 r. w Wołkowysku, zam. Białystok, doktor nauk medycznych. W maju 1941 r., wraz z innymi Żydami, uciekał z Białegostoku przed ofensywą niemiecką. Zatrzymał się w Wołkowysku, gdzie 25.VII. 1941 r. zginął w wyniku nalotu bombowego. Sygn. Zg. 298/1947 [4/724].

Szuster Rywa – [z d. Wagman][707], córka Nochima i Kejli (z d. Epsztejn), ur. w 1901 r. w Zabłudowie, pow. Białystok, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zmarła na tyfus 10.IV.1942 r., pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 391/1947 [4/816].

Szustycka Anna – z d. Poznańska, córka Samuela i Peszy (z d. Pejsachowicz), ur. w 1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, 10.II.1943 r. została rozstrzelana wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Fabrycznej 7 (m.in. zginęli wówczas: jej ojciec – Samuel Poznański, siostra Leja Pejsachowicz, Berkowska Berta oraz Necha Szustycka). Sygn. Zg. 453/1947 [4/874].

Szustycka Necha – z d. Poznańska, córka Samuela i Peszy (z d. Pejsachowicz), ur. w 1898 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w getcie, 10.II.1943 r. zastrzelona wraz z rodziną ukrywającą się w schronie na ul. Fabrycznej 7 (patrz: Poznański Samuel, Pejsachowicz Leja, Szustycka Anna, Berkowska Berta). Sygn. Zg. 454/1947 [4/875].

Szuszkiewicz Stanisław – syn Kazimierza i Marii (z d. Sadowska), ur. 2.I.1923 r. w Białymstoku, zam. tamże. 29.VIII.1944 r. został zmobilizowany przez Rejonową Komendę Uzupełnień w Białymstoku do pełnienia służby wojskowej, przydzielono go do 40 PAL[708]. 20.IV.1945 r. ranny w wyniku nalotu samolotowego podczas ofensywy na Drezno, zmarł 11.V.1945 r. w szpitalu w miejscowości Zoroja (Niemcy) – „szpitalne miasteczko, cmentarz dla szeregowców”[709]. Sygn. Zg. 104/1947 [4/532].

Szwarc Abram – syn Nachmana i Sary (z d. Fiszman), ur.w 1879 r. w Białymstoku, zam. tamże. Wywieziony wraz z rodziną do karnego obozu pracy w Treblince, gdzie 13.I.1944 r.

łymstoku, gdyż jak to określiła wnioskodawczyni, Słonim po II wojnie światowej znajdował się „za linią Curzona” (tj. poza granicami Polski).

[707] W aktach brak jest danych o nazwisku rodowym Rywy Szuster, informacja ustalona została na podstawie teczki Abrama Wagmana, tj. brata Rywy (patrz: Wagman Abram, Sygn. Zg. 404/1947 [4/828]).

[708] 40 Pułk Artylerii Lekkiej – sformowany jesienią 1944 r. w okolicach wsi Olmonty oddział artylerii LWP; pułk wchodził w skład 9 Drezdeńskiej Dywizji Piechoty (2 Armia WP).

[709] Według informacji zawartych na internetowym portalu poświęconym rodzinie Stankiewiczów z Mazowsza (badania poparte licznymi kwerendami archiwalnymi) w zakładce dotyczącej szlaku bojowego 40 PAL widnieje: *Szuszkiewicz Stanisław – s. Kazimierza, r. 1923 – kpr. – zaginął w czasie walk w rejonie Kuckau*; jak również *Zdanowicz Józef* (świadek w sprawie Szuszkiewicza) *– s. Adama – plut. – Krzyż Walecznych – ranny 16-27 IV 1945 r. w czasie walk na froncie (bez dokładnego określenia miejscowości oraz daty ranienia)*; www.stankiewicz.e.pl, E. Ginalski, *40 Pułk Artylerii Lekkiej*.

zginął w komorze gazowej Wspólna teczka aktowa dla Abrama Szwarca jego żony Chai Szwarc, ich córki – Lizy Bakier (z d. Szwarc) oraz Zusi Bakiera (mąż Lizy) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 286/1948 [4/2890].

Szwarc Chaja – z d. Berkman, córka Szlema i Rywki (z Gordonów), ur. w 1883 r. w Białymstoku, zam. tamże. Wywieziona do obozu pracy w Treblince, 13.I.1944 r. stracona w komorze gazowej tamtejszego obozu. Wspólna teczka aktowa dla Chai Szwarc, jej męża Abrama Szwarca, ich córki Lizy Bakier oraz Zusi Bakiera (mąż Lizy) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 286/1948 [4/2890].

Szwarc Maria – z d. Cepińska, córka Eustachego i Zofii (z d. Kumaniecka), ur. w 1908 r. we wsi Żmijowiska, pow. Jaworów, woj. lwowskie, zam. Białystok. 12.IV.1940 r. wywieziona w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jej losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 150/1947 [4/578].

Szwaykowski Witold – syn Józefa i Wandy (z d. Dzierżanowska), ur. 7.V.1898 r., zam. Białystok, pracownik Państwowego Banku Rolnego. W sierpniu 1939 (prawdopodobnie 24.VIII.1939 r.) zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał w obozie karnym w Działdowie (Straflager Soldau)[710], gdzie prawdopodobnie zachorował na gruźlicę (1940 r.) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1945 r. Sygn. Zg. 37/1948 [4/2652].

Szwed Edward – syn Jana i Franciszki (z d. Szulc), ur. 24.XI.1904 r., zam. Białystok, zastępca komendanta Miejskiej Straży Pożarnej. Aresztowany razem z Komendantem Straży Ogniowej w Białymstoku (Zygmuntem Świderskim) przez Gestapo (świadkowie jako datę aresztowania podają zgodnie 1941 r., wnioskodawczyni natomiast – 1944 r.), brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 21 z 23.III. 1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 508/1947 [4/927].

Szydłowski Józef – syn Michała i Antoniny (z d. Dryl), ur. 3.II.1909 r. w Uhowie, zam. tamże, w latach 1931-1933 odbywał czynną służbę w WP. W 1939 roku powołany do wojska i wysłany na front, zginął 12.V.1944 r. [lub 17.V.1944 r.] pod Monte Cassino [służył wówczas w stopniu plutonowego w 2 Korpusie Polskim][711]. Sygn. Zg. 103/1946 [4/379].

Szylman Adam – syn Izraela i Cypry (z d. Epstein), ur. 2.I.1920 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodziną w zamkniętej, przeznaczo-

[710] KL Soldau – istniejący w Działdowie w latach 1939-1945 hitlerowski obóz koncentracyjny. W czasie jego funkcjonowania przez obóz przeszło około 30 tys. więźniów (z czego 15 tys. poniosło śmierć) – w wielu przypadkach był to etap pośredni w drodze do innych obozów. 17.I.1945 r. z obozu wyruszył tzw. Marsz Śmierci (ewakuowano więźniów, pędząc ich pieszo w głąb Niemiec), 18.I.1945 r. do obozu wkroczyła Armia Czerwona kończąc tym samym jego istnienie.

[711] *Księga Pochowanych Żołnierzy...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 287.

nej dla ludności żydowskiej części Białegostoku. Zastrzelony 12.VII.1941 r. w czasie masowych rozstrzeliwań[712]. Wspólna teczka aktowa dla Szylmana Adama oraz jego ojca Izraela (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 558/1947 [4/976].

Szylman Cypra – z d. Epstein, córka Borysa i Gitli (z d. Salman), ur. 5.X.1897 r. w Białymstoku, zam. tamże, żona Izraela Szylmana. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w getcie, zginęła 12.VII.1941 r. w trakcie masowej egzekucji na Pietraszach[713]. Sygn. Zg. 559/1947 [4/977].

Szylman Izrael – syn Arona i Rywy (z d. b.d.), ur. 15.IV.1892 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez władze niemieckie w białostockim getcie (tak jak w przypadku pozostałych członków rodziny – fakt pobytu w getcie budzi wątpliwości), zastrzelony 12.VII.1941 r. w trakcie jednej z masowych akcji prowadzonych przeciw ludności żydowskiej. Wspólna teczka aktowa dla Izraela Szylmana oraz jego syna Adama (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 558/1947 [4/976].

Szyluk Józef – syn Wawrzyńca i Julianny (z d. Zawadzka), ur. 15.III.1890 r. we wsi Uhowo, gm. Juchnowiec (obecnie gm. Łapy), pow. Białystok, zam. b.d. W maju 1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne w czasie masowych zatrzymań w Łapach. Osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do obozu Groß – Rosen, gdzie zmarł z wycieńczenia w czerwcu lub lipcu 1944 r., ciało spalono w obozowym krematorium. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 217/1947 [4/644].

Szyłak Aleksander – syn Dymitra i Olgi (z d. Wnuszyńska (?)), ur. 3.IV.1918 r. w Białymstoku, zam. tamże. Po wkroczeniu wojsk radzieckich zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front. Zginął w październiku 1944 r. Sygn. Zg. 592/1947 [4/1010].

Szymanowicz Antoni – syn Ignacego i Anny (z d. Łapińska), ur. 1.V.1900 r. we wsi Stoki, pow. Wołkowysk (obecnie Białoruś), zam. Kituryki, gm. Gródek (obecnie gm. Michałowo). W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w 1944 r. służył jako szeregowy w 8 PP. Zginął 18.VIII.1944 r. w okolicach Warszawy w czasie forsowania Wisły [zginął niedaleko Żelaznej Starej, gm. Magnuszew, pochowany na Cmentarzu w Magnuszewie – Kwatera Wojenna][714]. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez MON Departament Poboru i Uzupełnień (pismo Nr 4521/K/III). Sygn. Zg. 412/1948 [4/3015].

Szymański Aleksy – syn Mikołaja i Zofii (z d. Żukowska), ur. 7.XI.1911 r. we wsi Studzianki, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Wasilków), pow. Białystok, zam. tamże, funkcjonariusz milicji radzieckiej (pracował w Trzciannem). W czerwcu 1941 r., wraz z załogą posterunku, wycofał się przed następującymi wojskami niemieckimi na wschód, tam wcielony

[712] Fakt przebywania Adama Szylmana w getcie budzi wątpliwości, gdyż został on rozstrzelany 12.VII.1941 r., tj. ok. dwa tygodnie przed utworzeniem w Białymstoku getta.
[713] Niedługo po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku odbywały się na Pietraszach masowe rozstrzeliwania ludności żydowskiej (m.in. w dniu 12.VII.1941 r.) – z tymi wydarzeniami należy wiązać zgon Cypry Szylman (i jej rodziny), natomiast fakt jej pobytu w getcie jest mało prawdopodobny (patrz wyżej).
[714] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „N-Z”*, Pruszków 1995 r., s. 175.

do Armii Czerwonej i wysłany na front. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej (przebywał w obozie jenieckim w Słucku), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Czarna Wieś ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 97/1950.

Szymański Konstanty – syn Jakuba i Franciszki (z d. Mokrzecka), ur. 5.II.1887 r. we wsi Zastocze, gm. Krypno, zam. tamże. W 1914 r. zmobilizowany do Armii Imperium Rosyjskiego, po zakończeniu działań I WŚ pozostał na terytorium Rosji – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnia wiadomość pochodziła z 1927 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Krypnie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1937 r. Sygn. Zg. 106/1949 [2/5340/2007].

Szymański Wacław – syn Karola i Teofili (z d. Karpowicz), ur. 13.IV.1915 r. we wsi Dojlidy (obecnie w obrębie Białegostoku), zam. Białystok, robotnik. 15.VI.1944 r. aresztowany przez Gestapo, w lipcu tegoż roku przewieziony do obozu w Berlinie. Z zeznań świadka wynika, że Wacław Szymański wraz z kilku innymi więźniami podjął 1.VIII.1944 r. próbę ucieczki z obozu – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie zastrzelony w czasie ucieczki). Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.VIII.1944 r. Sygn. Zg. 270/1949 [2/5497/2007].

Szymiel Piotr – syn Marka i Tatiany (z d. b.d.), ur. w 1909 r. w Hołynce, pow. Grodno, zam. Kol. Zaścianki, gm. Dojlidy (obecnie w obrębie Białegostoku), pow. Białystok, murarz. W 1941 r. służył w Komendzie Milicji Radzieckiej w Białymstoku, po ataku III Rzeszy na ZSRR skierowany na front (wysłany w kierunku Brześcia), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Urzędzie Gminy Dojlidy ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 214/1950.

Szynkiewicz Bernard – syn Józefa i Emilii (z d. Żyźniewska), ur. 20.V.1909 r. w Kol. Szułajć (?), gm. Wiszniew, pow. Wołożyn, woj. nowogródzkie (obecnie na terenie Białorusi), zam. Sugwozdy (?), pow. Wołożyn, nauczyciel. 30.VIII.1939 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego (służył w stopniu porucznika) i wysłany na front. Po złożeniu broni dostał się do niewoli radzieckiej i przebywał w obozie jenieckim w Starobielsku. Brak dalszych informacji o jego losach, ostatnia wiadomość przesłana z obozu pochodziła z 8.III. 1940 r.[715]. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP Nr 58 z 6.V.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 36/1947 [4/465].

[715] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Szymkiewicz Bernard, ur. w 1909 r. w Ułowinie, por., nauczyciel, więzień obozu w Starobielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Piatichatkach (Charków, Ukraina), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.).

Ś

Śledziński Albin – syn Edwarda i Marii (z d. Mackiewicz), ur. 20.XII.1903 r. w Białymstoku, zam. tamże, pracownik elektrowni białostockiej. 10.VII.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, rozstrzelany następnego dnia w okolicach Bacieczek. W aktach znajduje się odpis okazanego przez wnioskodawczynię obwieszczenia władz niemieckich. Czytamy w nim, co następuje: „...*Ogłoszenie. W celu zadośćuczynienia rosnących w ostatnim czasie wypadków napadania na Niemców i ludność miejscową w Białymstoku, zarządziłem rozstrzelać dnia 10.VII.1943 r. 85 osób z miejscowej ludności, przeważnie inteligencji, jako wyrazicieli polskiej niepodległości. Białystok 11 lipca 1943 r. Komendant Służby Bezpieczeństwa i SD na okręg Białostocki*...”[716] (jednym z w/w zakładników był Albin Sledziński). Sąd w postanowieniu końcowym przyjął, że zgon nastąpił w dniu 11.VII.1943 r. Sygn. Zg. 505/1947 [4/924].

Śleszyński Mieczysław – syn Józefa i Józefy (z Chwiećków), ur. b.d., zam. b.d., oficer rezerwy Wojska Polskiego. W 1939 r. razem z bratem (Stanisławem) próbował przekroczyć granicę polsko-węgierską (chcieli przedostać się do Francji i tam wstąpić do polskich formacji wojskowych). Przyłapani na skutek donosu miejscowej ludności ukraińskiej. Wywieziony wraz z bratem do obozu w Jaśle, a następnie (po śmierci Stanisława) do obozu w Oświęcimiu, gdzie zmarł 1.VII.1941 r. Brak odrębnej jednostki aktowej na nazwisko Śleszyński Mieczysław, powyższe fakty ustalone z dokumentów zawartych w teczce Stanisława Śleszyńskiego (patrz niżej). Sygn. Zg. 35/1946 [4/312], Sygn. Zg. 54/1946 [4/331].

Śleszyński Stanisław – syn Józefa i Józefy (z Chwiećków), ur. 30.VI.1899 r. w Białymstoku, zam. Grodno (?), magister farmacji (w latach 1926-1939 r. pracował jako kierownik apteki w Grodnie). W sierpniu 1939 r. powołany do WP (do służb sanitarnych), po zwolnieniu z wojska pracował przez pewien czas w Warszawie jako farmaceuta. Następnie razem z bratem Mieczysławem usiłował przekroczyć granicę polsko-węgierską, zatrzymany przez żołnierzy niemieckich w wyniku denuncjacji miejscowej ludności ukraińskiej. Wywieziony do obozu w Jaśle, tam też rozstrzelany 6.VII.1940 r. Sygn. Zg. 35/1946 [4/312], Sygn. Zg. 54/1946 [4/331].

Śmietaniuk Jan – syn Grzegorza i Magdy (lub Marii, z d. b.d.), ur. w 1909 r., zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka). W 1943 r. aresztowany przez Gestapo – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 121/1949 [2/5355/2007].

Średziński Paweł – syn Piotra i Anny (z d. b.d.), ur. 29.XI.1883 r. w Turośni Kościelnej, zam. Białystok. Po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku (koniec czerwca 1941 r.) aresztowany wraz z innymi i wywieziony do obozu koncentracyjnego. Początkowo przebywał w obozie Łodziska (?), następnie w miejscowości Fischborn[717], ostatecznie trafił do Hammerstein (Hamersztyn, Czarne) – lager 315 B. 15.II.1942 r. zmarł na tyfus w szpitalu obozowym. Sygn. Zg. 144/1948 [4/2756].

---

[716] ASG, Sygn. Zg. 505/1947 [4/924], k. 6v.
[717] Fischborn – właściwie Dłutowo, dawna wieś w woj. warmińsko-mazurskim (pow. i gm. Pisz), obecnie wieś już nie istnieje, w latach 1941-1942 znajdował się tam niemiecki obóz jeniecki.

Świątek Karol – syn Antoniego i Agnieszki (z d. Pudłowska), ur. 29.XI.1911 r. w Jarosławcu, zam. Białystok, magister prawa, urzędnik Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku. W sierpniu 1939 r., jako porucznik 5 Pułku Strzelców Podhalańskich[718], został zmobilizowany do WP i wysłany na front. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej, osadzony w obozie jenieckim w Starobielsku. Z obozu przesłał kilka listów (ostatni 7.III.1940 r.), brak dalszych informacji o jego losach[719]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1941 r.[720]. W aktach znajduje się oryginał ostatniego listu przesłanego z obozu, ponieważ karta nie zachowała się w całości nie jest możliwe odtworzenie pełnej jego treści. Poniżej zamieszczone zostały odczytane/odtworzone fragmenty tekstu:[721]

„(...) *Starobielsk, d. 7.III.40*
(...) *2.II. jeszcze nie wysłałem*
(...) *wdzięczny za wiadomości.*
(...) [?]*awdę i ważę w mundurze 82 kg*
(...) *dokładnie, czy nie odmroziła* (?)
(...) [sta]*nowczo posprzedawaj szkła,*
(...) *i niczego sobie nie żałuj, bo za –*
(...) [?]*udka p. Brańsk Podlaski* [?] [?]
(...) *on też pisze do żony. Pozatem*
(...) *o mnie i podaj adres po rosyjsku* (?)
(...) *mi miał napisać. Dla Heli gratu*[luję/lacje]
(...) *obawy.* [?] *inni są szczęśliwi*
(...) *pieniądze, to pisz często i karty*
(...) *minuty, abym nie myślał o*
(...) *że pamiętam wszystkie piękne chwile*
(...) *i najbardziej ukochaną. Jesteś mo*[im]
(...) *skarbem i gdy wrócę największym*
(...) *Ciebie uszczęśliwić. Bez względu na to, co by*
(...) *nasze wielkie szczęście, które stanowczo przyj –*
(...) *i już na zawsze trwałe* (?). *Pamiętaj, że o każdą*
(...) [?]*omnę. Ale przede wszystkim zachowaj niewzru –*
(...) *nie mają do Ciebie przystępu, że nie może Ci się*
(...) *dobre bogi mają Ciebie w mej potężnej opiece. Pamię*[taj]
(...) *siłę mistyczną i wiara dwojga stwarza rzeczywistość.*
(...) *się nie obawiać. Ani na chwilę nie miej wątpliwości*

[718] 5 Pułk Strzelców Podhalańskich – oddział piechoty Armii Polskiej we Francji (Błękitna Armia gen. Józefa Hallera) oraz WP okresu II RP; po powrocie do kraju pułk stacjonował w garnizonie Przemyśl, w czasie kampanii wrześniowej walczył w składzie 22 Dywizji Piechoty Górskiej (Armia „Kraków").

[719] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje: Świątek Karol, syn Agnieszki i Antoniego, ur. 29.XI.1911 r. w Jarosławiu, ppor. 5 Pułk Strzelców Podhalańskich, mgr prawa (adwokat), więzień obozu w Starobielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Charkowie (Ukraina); patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 368, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 352.

[720] Sąd w postanowieniu końcowym uznał, iż zgon nastąpił najprawdopodobniej 31.XII.1941 r. w Starobielsku, tj. po zajęciu obozu przez wojska niemieckie.

[721] Treść została przedstawiona w oryginalnym układzie (z zachowaniem oryginalnej pisowni), tj. z podziałem na wersy oraz zaznaczeniem brakujących, początkowych fragmentów wierszy.

(...) *i tak jak ja, wierz w nasze bliskie połączenie.*
(...) *i o sobie dużo, co to najważniejsze. Resztę znam.*
(...) *najmocniej i tęsknię przeogromnie za mą dziewczynką* (?)...”[722]
Sygn. Zg. 417/1947 [4/839].

Świeczkowska Cypa – z d. Kowieńska, córka Mendla i Jachy (z d. Popiełowska), ur. w 1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zastrzelona 6.II.1943 r. po odkryciu schronu, w którym ukrywała się wraz z siostrą – Sorą. Pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Cypy Świeczkowskiej, jej siostry Sory Popiełowskiej (z d. Kowieńska) oraz ich ojca – Mendla Kowieńskiego (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 359/1948 [4/2962].

Świętochowski Józef – syn Adolfa i Konstancji Sabiny (z d. Rudnicka), ur. 2.V.1899 r. w Warszawie, zam. Mońki, pracownik PKP – zawiadowca stacji w Mońkach. 26.IV.1940 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR (przebywał w Kotłasie, obwód Archangielsk) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP i na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Goniądz ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 688/1947 [4/1103].

[722] List adresowany do żony; 27.XII.1938 r. (tj. na dziewięć miesięcy przed wybuchem wojny) Karol Świątek (kawaler, lat 27) zawarł w Kościele Św. Bartłomieja w Płocku związek małżeński z Janiną Krzemińską – 27-letnią urzędniczką; ASG, Sygn. Zg. 417/1947 [4/839], k. 3 – 3v.

T

Tarasewisz Konstanty – syn Konstantego i Leontyny (z d. Pilsicka), ur. 5.VI.1907 r. w Grodnie, zam. b.d. W 1939 r. zmobilizowany do Wojska Polskiego i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 202/1947 [4/629].

Tarasewicz Michał – syn Pawła i Anastazji (z d. Trochimczyk), ur. 3.XI.1922 r. we wsi Słuczanka, gm. Gródek, zam. tamże. Zmobilizowany przez RKU w Białymstoku do Armii Czerwonej (?), 5.XII.1944 r. wysłany na front, 18.II.1945 r. w okolicach Chojnic jego formacja została rozbita przez wojska niemieckie – Michał Tarasewicz zaginął bez wieści. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 603/1947 [4/1020].

Tarasiuk Bolesław – syn Pawła i Stefanii (z d. Danilczuk), ur. 20.IV.1905 r. we wsi Biele, gm. Juchnowiec, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1941 r. wywieziony w głąb ZSRR, tam 28.VIII.1943 r. powołany przez Rejonowy Komisariat Wojenny w Barbaule[723] do Wojska Polskiego (II Dywizja WP (?), artyleria). Brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckim. W roku 1944 walczył pod Smoleńskiem, od 20.VIII.1944 r. brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o opublikowaniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Juchnowiec ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 17/1950.

Tarasiuk Czesław – syn Józefa i Salomei (z d. Łupińska), ur. 19.XI.1896 r. w Rzytnikach (prawdopodobnie chodzi o Rzepniki, gm. Zabłudów), gm. Zawyki, zam. Białystok. 6.I. 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach[724]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 39/1949 [2/5274/2007].

Tarasiuk Józef – syn Wincentego i Katarzyny (z d. Dunaj), ur. 15.X.1909 r. w Białymstoku, zam. tamże, szewc. W roku 1939 zmobilizowany do WP i wysłany na front (dokładna data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej, z której udało mu się uciec (następnie w obawie przed aresztowaniem ukrywał się przez 10 miesięcy). W czerwcu 1941 r. (tuż po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku) aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w obozie jenieckim w Hammerstein koło Szczecinka (obecnie Czarne, woj. pomorskie). W grudniu 1941 r. zachorował na tyfus i został przeniesiony do baraku szpitalnego, gdzie około 31.XII.1941 r. zmarł. Na prośbę wnioskodawczyni (żony) postępowanie umorzono. Ponowny wniosek złożono przed Sądem Grodzkim w Białymstoku w listopadzie 1949 roku. Wówczas to doprecyzowano okoliczności śmierci, a następnie postanowieniem Sądu uznano Józefa Tarasiuka za zmarłego. Datę zgonu określono na 31.XII.1941 r. Sygn. 149/1948 [4/2761], Sygn. Zg. 306/1949 [2/5531/2007].

---

[723] Być może chodzi o Barnauł – miasto w azjatyckiej części Rosji (Kraj Ałtajski).

[724] Na listach polskich żołnierzy poległych w czasie II WŚ znajduje się plut. Czesław Tarasiuk, ur. 19.XI.1901 r. w Rzepnikach, pow. Białystok, zginął 23.VII.1942 r. w Kermine (obecnie Navoiy, Uzbekistan), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy...*, pr. cyt., t. III, *Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Pruszków 1994 r., s. 445.

Tawryczewski Gleb/Glew – syn Piotra i Olgi (z d. Czawcawadzow), ur. 24.I.1899 r. w Tyflisie (Kaukaz)[725], zam. Białystok. 23.III.1940 r. został wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Z powodu braku dowodów uprawdopodabniających zgon – wniosek oddalono (wnioskodawczyni nie wskazała Sądowi świadków mogących potwierdzić okoliczności śmierci). Sygn. Zg. 531/1947 [4/949].

Tazow Wiktor – syn Eliasza i Zofii (z Goriaczewych), ur. w 1916 w Kalininie[726], zam. Białystok. W 1943 r. (podczas okupacji niemieckiej) wstąpił do oddziału partyzanckiego – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie zginął w czasie walk z oddziałami niemieckimi[727]). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 120/1948 [4/2733].

Tenderenda Józef – syn Pawła i Józefy (z d. Poznańska (?)), ur. 15.II.1912 r. w Ciechanowcu, zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka). W lipcu 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, tam też prawdopodobnie został rozstrzelany. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 217/1949 [2/5448/2007].

Tenderenda Paweł – syn Jana i Zofii (z d. Krystosiak), ur. 29.VI.1890 r. we wsi Kozarze, gm. Klukowo (obecnie gm. Ciechanowiec), zam. Czarna Wieś (obecnie Czarna Białostocka), od 1926 r. do 1942 r. pracował w Tartaku Państwowym w Czarnej Wsi. Jesienią 1942 r., za nielegalny ubój, został aresztowany przez władze niemieckie. Wywieziony do KL Stutthof k. Gdańska – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z obozu przesłał w 1944 r.). Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 177/1949 [2/5409/2007].

Tenenbaum Gołda – z d. Horowicz, córka Herszka i Sury (z d. Grinfeld), ur. 25.XI.1870 r. w Białogonie, pow. Kielce (obecnie dzielnica Kielc), zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, gdzie zginęła 28.V.1942 r. – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Gołdy i Joska Tenenbaumów, Szajndli Garfinkiel (z d. Horowicz), Jankiela Horowicza (rodzeństwo Gołdy) oraz Symchy Horowicz (żona Jankiela Horowicza) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 388/1948 [4/2991].

Tenenbaum Josek – syn Załmy i Fajgli (z d. Sztokman), ur. 10.I.1868 r. w Białogonie, pow. Kielce (dziś dzielnica Kielc), zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, tam też zastrzelony 20.V.1942 r. – pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Tenenbaum: Joska i Gołdy, małżonków Jankiela i Symchy Horowiczów (brat Gołdy z żoną) oraz Szajndli Garfinkiel (z d. Horowicz – siostra Gołdy Tenenbaum) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 388/1948 [4/2991].

---

[725] Tyflis – obecnie Tibilisi, największe miasto i stolica Gruzji.
[726] Kalinin – obecnie Twer, miasto obwodowe w Rosji.
[727] Z zeznań wnioskodawczyni (żony) wynika, iż informację o śmierci Wiktora Tazowa przekazał jej Fiodor Krupienin (walczył z Tazowem w jednym oddziale), który następnie na skutek donosu został aresztowany i zamordowany przez władze niemieckie w więzieniu w Białymstoku.

Teper Sról – syn Lejby i Sory (z d. Biegun), wyznania mojżeszowego, ur. 15.V.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zabity przez niemieckie władze okupacyjne w trakcie pierwszej akcji likwidacyjnej getta w Białymstoku – 5.II.1943 r. (zastrzelony przed domem za stawianie oporu podczas aresztowania). Sygn. Zg. 28/1947 [4/458].

Terpiłowska Helena – z d. Papieros, córka Aleksandra i Pauliny (z d. Kragiel), ur. 10.X. 1914 r., zam. Białystok, gospodyni domowa. 10.VII.1943 r., po zabójstwie na ulicach Białegostoku niejakiej Koch, odbyły się w odwecie masowe aresztowania ludności. Helena Terpiłowska wraz z 6-letnim synem została aresztowana w charakterze zakładniczki i osadzona w więzieniu w Białymstoku. Oboje rozstrzelani jeszcze tego samego dnia (wraz z częścią aresztowanych). Sygn. Zg. 159/1950.

Terpiłowski Romuald Kazimierz – syn Józefa i Pauliny (z d. Sielewicz), ur. 15.I.1915 r. w Odelsku, pow. Sokółka (obecnie na terenie Białorusi), zam. Białystok, murarz. W sierpniu 1944 r. wyruszył w kierunku Warszawy, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 49/1950.

Terpiłowski Wiesław Henryk – syn Henryka i Heleny (z d. Papieros), ur. 10.I.1937 r. w Białymstoku, zam. tamże. 10.VII.1943 r., po zabójstwie w Białymstoku (obywatelki Niemiec niejakiej Koch), razem ze swoją matką (i innymi) aresztowany przez władze niemieckie jako zakładnik i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Rozstrzelany 10.VII.1943 r. na podwórku więziennym. Sygn. Zg. 158/1950.

Tesfue Kiwa – syn Benjamina i Bobli (z d. Aszkenazy), ur. 7.II.1901 r. w Brześciu n/Bugiem, zam. Białystok, adwokat. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, 6.II.1943 r. zastrzelony przez żołnierzy niemieckich. Brat Miriam Gwin – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 188/1948 [4/2799].

Tilleman Anna – z d. Ferber, córka Szymona i Hudes (z Becrów), ur. w 1900 r. w Niemirowie, woj. lwowskie, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona została w białostockim getcie, zginęła 21.VIII.1943 r. – zastrzelona przy wyjściu z getta (ul. Fabryczna). Sygn. Zg. 158/1947 [4/586].

Tiniewicz Helena – patrz Ciniewicz Helena.

Toczydłowski Cyryl – syn Kazimierza i Anieli (z d. Skutnik), ur. 5.X.1904 r., zam. we wsi Milewskie, gm. Kalinówka (obecnie gm. Jasionówka), pow. Białystok. W 1939 r. powołany do Wojska Polskiego, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej, zmarł na zapalenie płuc w obozie na terenie Kazachstanu (26.VI.1940 r.). Sygn. Zg. 168/1947 [4/596].

Tołczyk Jan – syn Jana i Anastazji (z d. Karwowska), ur. 7.II.1892 r. w Wilamówce, gm. Goniądz (obecnie gm. Trzcianne), zam. Goniądz. 21.XII.1947 r. zachorował i zmarł, akt zgonu nie został wówczas sporządzony. Sygn. Zg. 310/1948 [4/2914].

Tołkacz Stefan – syn Antoniego i Anastazji (z d. Bubnowicz), ur. 1.V.1911 r. we wsi Sławicze, gm. Kopciówka, pow. Grodno, zam. Grodno (?), pracownik szpitalu w Grodnie.

20.VIII.1943 r. rozstrzelany przez władze niemieckie w czasie obławy w okolicznej wsi (ok. 12 km od Grodna). Sygn. Zg. 78/1946 [4/355].

Tomaszewicz Aleksander – syn Aksentego i Marii (z d. Czeszel), ur. w 1913 r. we wsi Skroblaki, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1939 r. powołany do Wojska Polskiego i wysłany na front (data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone), następnie służył w Armii Czerwonej, od 1941 r. brak informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Gródku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 204/1950.

Tomczak Józef – syn Ludwika i Franciszki (z d. Jaszczyk), ur. 9.VII.1898 r. w Oporowie, zam. Białystok, od 1922 r. aż do wybuchu wojny pracował jako funkcjonariusz Policji Państwowej [starszy posterunkowy w III Komisariacie w Białymstoku][728]. We wrześniu 1939 r. dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie, brak dalszych informacji o jego losach[729]. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP Nr 15/B z 3.IV. 1952 r. oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*.][730] Sygn. Zg. 189/1950.

Tomczak Michał – syn Wojciecha i Anny (z d. Siemieńczuk), ur. 7.IX.1914 r. we wsi Doktorce, gm. Zawyki (obecnie gm. Suraż), pow. Białystok, zam. tamże, robotnik. 3.VI.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, wywieziony do obozu w Królewcu, a następnie do obozu w Berlinie. Kilka miesięcy przed zajęciem Berlina, Michał Tomczak wraz z 4 kolegami uciekli z obozu – trzech uciekinierów zostało złapanych i rozstrzelanych wśród nich prawdopodobnie był również Michał Tomczak. Datę zgonu ustalono na 1.IV.1945 r. Sygn. Zg. 44/1950.

Tomkiel Antoni – syn Jana i Pauliny (z d. Truszkowska), ur. 5.V.1899 r. w Równem, zam. Białystok, starszy przodownik Policji Państwowej w Białymstoku. 13.X.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Następnie w 1940 r. przewieziony do Borysowa, brak dalszych informacji o jego losach[731]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 510/1947 [4/929].

Tomkiel Edward – syn Józefa i Michaliny (z d. Wysocka), ur. 26.III.1917 r., zam. we wsi Pomiechacze (Pomigacze), gm. Juchnowiec (obecnie gm. Turośń Kościelna). 24.VII.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie w trakcie masowej łapanki mężczyzn mieszkających w Pomigaczach. Aresztowanych Niemcy pędzili ze sobą aż do Poznania, tam Edward Tom-

[728] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 204.
[729] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Tomczak Józef, ur. 1898 r. w Oporowie, st. post. Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zmarł w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 282.
[730] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 205.
[731] Na listach zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Tomkiel Antoni, syn Jana i Pauliny, ur. 1897 r., st. post. Policji Państwowej (Białystok), więzień obozu w Ostaszkowie, patrz: A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 282.

kiel podjął próbę ucieczki – został złapany i osadzony w obozie karnym, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Juchnowiec ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 373/1947 [4/798].

Tomkiel Jan – syn Michała i Anny (z d. Zajkowska), ur. 21.XII.1881 r. w Pomigaczach (gm. Turośń Kościelna), zam. Białystok, posterunkowy Policji Państwowej. W kwietniu 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 314/1949 [2/5539/2007].

Towbin Mordka – syn Abrama i Estery (z d. Kantorowicz), ur. w 1874 r. w Białymstoku, zam. tamże, przemysłowiec. Zmarł śmiercią naturalną 13.XI.1939 r., pochowany na cmentarzu żydowskim na Bagnówce w Białymstoku. Sygn. Zg. 654/1947 [4/1070].

Traks Jan – syn Stanisława i Marianny (z d. Grunwaldzka), ur. 15.XII.1896 r. w Pobiedzie, pow. Równe (obecnie Ukraina), zam. Białystok. 13.VII.1944 r., przebywając tymczasowo w Zawadach (gm. Łomża), aresztowany przez żołnierzy niemieckich w czasie ulicznej łapanki. Tego samego dnia rozstrzelany wraz z innymi aresztowanymi, pochowany w zbiorowej mogile w lesie pod Rudnikami k. Zawad[732]. Sygn. Zg. 364/1948 [4/2967].

Treszczańska Rywka – z d. Dzbanek, córka Abrama i Chai (z d. Smolarczyk), umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zmarła na tyfus 7.II.1943 r. Z powodu braków formalnych wniosek oddalono. Sygn. Zg. 199/1947 [4/626].

Trochimczuk Jan – syn Bolesława i Zofii (z d. b.d.), ur. 16.XII.1906 r. w Żedni, gm. Zabłudów (obecnie gm. Michałowo), zam. tamże. 14.XI.1944 r. powołany przez RKU w Białymstoku do wojska i skierowany na front, brak dalszych informacji o jego losach. W aktach znajduje się odpis pisma MON Departament Poboru i Uzupełnień, Oddział Ewidencji Strat Wojennych informującego, iż Jan Trochimczuk zaginął bez wieści 27.IV.1945 r. w czasie walk w rejonie Miltlitz (pismo z 4.II.1946 r.). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Zabłudów ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1946 r. Sygn. Zg. 249/1947 [4/676].

Trochimczuk Konstanty – syn Wincentego i Głafiry (z d. Kulikowska), ur. 30.XII.1913 r. we wsi Płoskie, gm. Zabłudów, pow. Białystok, zam. Downiewo, gm. Gródek, pow. Białystok, rolnik. W 1944 r. powołany do Armii Czerwonej, w marcu 1945 r. zaginął bez wieści podczas walk w okolicach Gdańska. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Gródek ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 41/1950.

Trochimczuk Mikołaj – syn Tomasza i Heleny (z d. Dziermańska), ur. 24.IV.1905 r. we wsi Bielewicze, gm. Gródek, zam. tamże. Aresztowany przez niemieckie władze okupa-

[732] Rudniki k. Zawad wskazywać mogą, że chodzi o Zawady, gm. Zawady, pow. Białystok, podczas gdy wcześniej wnioskodawca jako miejsce aresztowania podał Zawady, gm. i pow. Łomża.

cyjne i wywieziony wraz z rodziną do obozu Mauthausen (KL Mauthausen – Gusen), gdzie zmarł w kwietniu 1945 r. Sygn. Zg. 311/1947 [4/737].

Trochimczuk Paweł – syn Pawła i Feliksy (z d. Zdanowicz), ur. 17.XI.1890 r. w Białymstoku, zam. Starosielce, pracownik kolei (komendant Depo). W nocy z 4 na 5.VIII.1941 r. został aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu na dworcu w Starosielcach. Tej samej nocy części z zatrzymanych odczytano wyroki śmierci (w tym również i Trochimczukowi), skazanych wywieziono samochodem do lasu w okolicach Bacieczek (świadek zeznał, że wraz z Trochimczukiem zatrzymana była jego młodsza córka, w czasie wywózki Niemcy kazali jej zejść z samochodu i się oddalić). Sygn. Zg. 102/1947 [4/530].

Trochimczyk Bazyli – syn Piotra i Anastazji (z d. b.d.), ur. w październiku 1910 r. we wsi Słuczanka, gm. Gródek, zam. b.d. W 1939 r. zmobilizowany do WP, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Początkowo przebywał w obozie jenieckim w Dubnie (Ukraina), a następnie w Równem – brak dalszych informacji o jego losach (do 1941 r. przesyłał z obozu listy). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 21 z 23.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Gródku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 575/1947 [4/993].

Trochimczyk Włodzimierz – syn Jana i Anny (z d. Grycuk), ur. 7.I.1914 r. we wsi Słuczanka, gm. Gródek, pow. Białystok. W 1944 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, zginął 16.II.1945 r. w okolicach m. Koniec (Włodzimierz Trochimczyk służył przy obsłudze karabinu maszynowego, w wyniku wybuchu pocisku zginęła cała 4-osobowa załoga karabinu). Sygn. Zg. 300/1947 [4/726].

Trochimowicz Mieczysław – syn Antoniego i Felicji (z d. Grabowska), ur. 26.IX.1924 r. w Białymstoku, zam. tamże. Powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front (poczta polowa 75655), ranny w walce z oddziałami niemieckimi w okolicach Królewca. 20.VIII. 1946 r. zmarł w wyniku odniesionych ran (zgon nastąpił w szpitalu w Moskwie), pochowany na cmentarzu Lefortowo (obecnie dzielnica Moskwy). W aktach znajdują się odpisy zawiadomień o śmierci przesłanych przez: Ambasadę RP w Moskwie (pismo Nr 0751/16 z 8.X.1946 r.) oraz Attache Wojskowego przy Ambasadzie RP w Moskwie (pismo Nr 3/0/At/47 z 1.III.1947 r.). Sygn. Zg. 281/1948 [4/2885].

Trusewicz Awksienci/Awksienty – syn Michała i Domny (z d. b.d.), ur. w 1906 r., zam. b.d. W lipcu 1943 r. aresztowany przez Gestapo (zatrzymany za pomoc partyzantom), a następnie 16.VII.1943 r. rozstrzelany. Naoczny świadek zeznał: „*...W 1943 r. Awksientyj Trusewicz był aresztowany przez Niemców w lipcu 1943 r. i wkrótce potem został rozstrzelany wiem o tem, gdyż jechałem jako szofer motocykla, który jechał za ciężarówką, którą ich wieźli na rozstrzelanie. Rozstrzelano na cmentarzu żydowskim w Michałowie...*”[733] Sygn. Zg. 65/1949 [2/5299/2007].

Trusewicz Mikołaj – syn Michała i Domny (z d. b.d.), ur. w 1904 r., zam. b.d. W połowie lipca 1943 r. aresztowany przez Gestapo za działalność partyzancką, a następnie 16.VII.

[733] ASG, Sygn. Zg. 65/1949 [2/5299/2007], k. 5v (w cytowanym fragmencie zachowano oryginalną pisownię).

1943 r. rozstrzelany na cmentarzu żydowskim w Michałowie. Sygn. Zg. 64/1949 [2/5298/2007].

Tryk Stanisław – syn Aleksandra i Antoniny (z d. Biwan/Zbiwan (?)), ur. 20.VIII.1908 r. we wsi Zezulin, woj. lubelskie, zam. Białystok, robotnik. 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o dokonaniu w Dz.U. Min. Spr. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Brak postanowienia końcowego. Ponowny wniosek złożono przed Sądem Grodzkim w Białymstoku w 1949 r. Opublikowano wówczas w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 563/1947 [4/981], Sygn. Zg. 315/1949 [2/5540/2007].

Trzpis Jan – syn Wojciecha i Wiktorii (z d. Blamowska), ur. 30.IX.1896 r. w Kliszowie, gm. Gawłuszowice (woj. podkarpackie), zam. Białystok (Koszary im. gen. J. Sowińskiego), zawodowy podoficer (w stopniu starszego wachmistrza[734]) Żandarmerii WP. 25.V.1919 r. wstąpił do Wojska Polskiego – wcześniej służył w armii austriackiej (właściwie w Armii Austro-Węgier). [Brał udział w działaniach wojny polsko-bolszewickiej z lat 1919-1920, uczestniczył w wyprawie na Kijów, za co został odznaczony Medalem Niepodległości oraz Medalem Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości. W latach 1923-1926 pełnił funkcję dowódcy Posterunku Żandarmerii WP w Sokółce (Posterunek w Sokółce wchodził w skład Plutonu Żandarmerii Grodno 3 Dywizjonu Żandarmerii WP – przyp. autora). Od 1926 r. do chwili wybuchu II WŚ służył w stopniu starszego wachmistrza w Plutonie Żandarmerii Białystok (3 Dywizjon Żandarmerii – przyp. autora) pełniąc funkcję zastępcy dowódcy Plutonu. We wrześniu 1939 r., jako dowódca Plutonu Żandarmerii Polowej, wyruszył wraz z Podlaską Brygadą Kawalerii na front[735]. Brał udział w obronie Wilna.][736] W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie (skąd przesyłał listy) – brak dalszych informacji o jego losach[737]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Medalem *Za Udział w Wojnie Obronnej 1939* oraz Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r.][738] Sygn. Zg. 525/1948 [4/3125].

Tuchliński Jan – syn Jana i Heleny (ze Stroków), ur. b.d., zam. Podozierany, gm. Michałowo (obecnie gm. Gródek). 24.VIII.1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front. Zginął 10.IX.1939 r. w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Czerwonego Boru. Naoczny świadek zeznał: „...*Został on* [J.Tuchliński – przyp. autora] *zabity w pobliżu Czerwonego Boru pociskiem armatnim. Byłem od niego w odleg-*

[734] Wachmistrz – stopień wojskowy w kawalerii i żandarmerii, odpowiednik sierżanta w innych rodzajach wojsk.
[735] Według założeń planu mobilizacyjnego „W", Pluton Żandarmerii Białystok (w oparciu o 10 Pułk Ułanów Litewskich) w mobilizacji alarmowej formował Pluton Konny Żandarmerii Nr 10 dla Podlaskiej Brygady Kawalerii oraz Pluton Krajowy Żandarmerii „Białystok"; patrz: P. Zarzycki, *Plan mobilizacyjny „W". Wykaz oddziałów mobilizowanych na wypadek wojny*, Pruszków 1995 r., s. 146, 150, 151.
[736] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 206-207.
[737] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Trzpis Jan, syn Wojciecha, ur. 30.IX.1896 r., st. wach., 3 plut. żand. Białystok, więzień obozu w Ostaszkowie, zmarł w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 376, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 12.V.2010 r.).
[738] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 207.

łości około 10 metrów, zostałem wówczas ranny w głowę odłamkiem pocisku. Byliśmy wówczas przy dywizyjnym zwiadzie...”[739] Sygn. Zg. 119/1949 [2/5353/2007].

Turcewicz Jan – syn Nikona i Katarzyny (z d. Marcinkiewicz), ur. 9.IV.1915 r. w Bobrowiczach, gm. Święta Wola (istniejąca do 1939 r. gmina w woj. poleskim – obecnie na terenie Białorusi), zam. Jodczyki (?), gm. i pow. Kossów (woj. poleskie, obecnie Białoruś). W marcu 1939 r. zmobilizowany do WP, służył w stopniu kaprala w 2 szwadronie 25 Pułku Ułanów Wielkopolskich[740]. Zginął 19.IX.1939 r. w czasie walk w okolicach Dąbrowy, gm. Krynice (woj. lubelskie), [pochowany na cmentarzu w Dzierążni (gm. Krynice, woj. lubelskie)][741]. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci przesłanego przez Biuro Informacyjne PCK, Warszawa 3.III.1947 r. Sygn. Zg. 578/1948 [4/3177].

Turczewski Franciszek – syn Adolfa i Franciszki (z d. Bartnicka), ur. 29.IX.1895 r. we wsi Klepacze, gm. Bacieczki (obecnie gm. Choroszcz), zam. tamże. 5.VIII.1941 r. został aresztowany przez władze niemieckie, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 494/1947 [4/913].

Turczewski Witold – syn Franciszka i Weroniki (z d. Krysztopik), ur. 10.V.1918 r. we wsi Klepacze, gm. Bacieczki (obecnie gm. Choroszcz), pow. Białystok, zam. tamże, pracownik kolejowy. W latach 1939-1940 mieszkał w Horodnianach, gm. Bacieczki (obecnie gm. Juchnowiec Kościelny). W 1940 r. powołany został do Armii Czerwonej, do 1941 r. przebywał w Noworosyjsku na Ukrainie (obecnie na terenie Rosji) – ostatni list przesłał w czerwcu 1941 r. 5.III.1945 r. rodzina otrzymała pismo z Rejonowej Komendy Uzupełnień w Białymstoku zawiadamiające o jego śmierci (zginął 8.IV.1944 r. na froncie w „kijowskiej obłasti”). Sygn. Zg. 216/1950.

Turczyński Bolesław – syn Józefa i Ludwiki (z d. Grzymkowska), ur. 11.V.1911 r. we wsi Kiślak (Kiślaki), gm. Goniądz (obecnie gm. Mońki), pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. 24.VIII.1939 r. powołany do Wojska Polskiego i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Goniądzu ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 192/1950.

Turek Cyrla – z d. Choroszucha, córka Moszka i Fejgi (z d. Rubinsztejn), ur. 12.II.1915 r. w Tykocinie, zam. tamże. 24.VIII.1941 r. żołnierze niemieccy na podstawie sprawdzanych dokumentów, dokonywali segregacji ludności wyznania mojżeszowego zamieszkałej w Tykocinie (młodzież od razu popędzono do lasu i rozstrzelano). 26.VIII.1941 r. przeprowadzono akcję likwidacyjną pozostałych grup. Podczas rozstrzelań zginęła również Cyrla Turek. Sygn. Zg. 3/1947 [4/435].

Tuz Jan – syn Jana i Wiktorii (z d. Romanowska), ur. 14.X.1878 r. w Wilnie, zam. tamże, pracownik kolejowy. Zmarł w Wilnie 1.I.1945 r. wskutek „zwapnienia żył”, pochowany tamże (Cmentarz na Rossie). Sygn. Zg. 164/1947 [4/592].

---

[739] ASG, Sygn. Zg. 119/1949 [2/5353/2007], k. 2.
[740] 25 Pułk Ułanów Wielkopolskich – oddział kawalerii WP II RP; w okresie międzywojennym stacjonował w Kaliszu, Nowogródku, Prużanie; w czasie kampanii wrześniowej walczył w składzie Nowogródzkiej Brygady Kawalerii.
[741] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. I, *Żołnierze września „N-Z”*, Pruszków 1993 r., s. 251.

Twarowski Aleksander – syn Stanisława i Pauliny (z d. Daniszewska), Polak, ur. 12.XI.1912 r. w majątku Janisz (?), gm. Tykocin, zam. majątek Lipniki, gm. Tykocin. 24.VIII.1939 r. powołany do 81 PP i wysłany na front – brał udział w obronie Lwowa. Naoczny świadek zeznał: *„...Byłem ze szwagrem razem w 81 pp na obronie Lwowa w 1939 roku. W pewnej chwili szwagier jako, że był w kompanii strzeleckiej poszedł naprzód, a ja w karabinach maszynowych w tyle. W czasie tego natarcia był zabity tylko dowódca kompanii i plutonu i reszta było rannych. Także i on* [Aleksander Twarowski – przyp. autora] *najwyżej mógł być ranny...”*[742] Brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 33 z 4.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy w Tykocinie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 675/1947 [4/1090].

Tykocińska Liza – z d. Tykocińska, córka Ilii i Rozalii (z d. Wałach), ur. 15.II.1929 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie, zastrzelona wiosną 1943 r. w czasie akcji likwidacyjnej getta (rozstrzelana w masowej egzekucji na ul. Jurowieckiej). Za datę zgonu przyjęto 31.III. 1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Tykocińskiej Lizy oraz jej rodziców: Ilii i Rozalii – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 181/1948 [4/2792].

Tykocińska Rozalia – z d. Wałach, córka Fajwela i Ałty (z d. b.d.), ur. 20.VII.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona wraz z rodziną w białostockim getcie, zastrzelona w czasie masowej egzekucji na ul. Jurowieckiej (podczas akcji likwidacyjnej getta przeprowadzanej wiosną 1943 r.). Za datę zgonu przyjęto 31.III.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Tykocińskich: Rozalii i Ilii oraz ich córki Lizy – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 181/1948 [4/2792].

Tykociński Ilia – syn Łazarza i Lei (z d. b.d.), ur. 10.V.1897 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał wraz z rodziną w białostockim getcie, zastrzelony w czasie akcji likwidacyjnej getta (rozstrzelany wiosną 1943 r. w masowej egzekucji na ul. Jurowieckiej). Za datę zgonu przyjęto 31.III. 1943 r. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Tykocińskich: Ilii i Rozalii oraz ich córki Lizy – patrz wymienione. Sygn. Zg. 181/1948 [4/2792].

Tykocki Aleksander – syn Jana i Klementyny (z Pieczurów/Pieczarów (?)), ur. 7.X.1899 r. w Mohylewie nad Dnieprem (Białoruś), zam. Białystok. W 1939 r. zatrzymany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 159/1949 [2/5392/2007].

Tymiński Adolf – syn Jana i Michaliny (z d. Panasewicz), ur. 1.IX.1901 r. we wsi Zawady, zam. b.d., pracownik kolei. 27.V.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, gdzie przebywał do 28.IX.1943 r. Wówczas to został wraz z sześcioma innym osobami rozstrzelany w Grabówce (na ulicach Białegostoku wywieszono ogłoszenie informujące o egzekucji 7 osób na Grabówce – wśród nich był również Adolf Tymiński). Sygn. Zg. 710/1947 [4/1125].

[742] ASG, Sygn. Zg. 675/1947 [4/1090], k. 5.

U

Ubysz Andrzej – syn Feliksa i Stefanii (z d. Malczyk), ur. 13.XII.1922 r. we wsi Łyse, pow. Ostrołęka, zam. Nadleśnictwo Przewalanka (gm. Czarna Białostocka). W 1940 r. wywieziony przez władze radzieckie w głąb ZSRR, przebywał w Nowosybirsku. W 1943 r. powołany do formowanej na terenie ZSRR 1 Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki i wysłany na front. Ranny w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Smoleńska, następnie wstąpił do szkoły oficerskiej w Riazaniu. 28.IV.1945 r. zaginął w czasie działań wojennych w okolicach Berlina (w chwili zaginięcia pozostawał w stopniu podporucznika). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Knyszynie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 9/1949 [2/5245/2007].

Ulitko Maria – z d. Ulitko, córka Józefa i Franciszki (z d. Kapszewicz (?)), ur. 15.I.1858 r. w Kosowie Podlaskim, zam. b.d. W 1915 roku (w czasie działań wojennych) wyjechała w głąb Rosji – brak dalszych informacji o jej losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1924 r. Sygn. Zg. 507/1947 [4/926].

Umiastkowski Zygmunt – syn Jana i Karoliny (z d. Zubel), ur. 8.II.1905 r. w Wilnie, zam. Białystok. 30.IV.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany w charakterze zakładnika) i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 13.V.1943 r. wywieziony z więzienia w nieznanym kierunku, brak informacji o jego dalszych losach. Opublikowano w MP Nr 106 z 7.VIII.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 101/1946 [4/377].

Unger Wacław – syn Gracjana i Ksawery (z d. Ruszkowska/Roszkowska (?)), ur. 2.VI.1894 r. w Warszawie, zam. Białystok, podkomisarz Policji Państwowej. W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli sowieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie, skąd przesyłał listy (ostatnią wiadomość przesłał w grudniu 1939 r.) – brak dalszych informacji o jego losach[743]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 3/1949 [2/5239/2007].

Uniszkiewicz Ignacy – syn Antoniego i Franciszki (z d. Przybyszewska), ur. 1.II.1907 r. w Czernie/Czermnie (?), pow. Lipno, zam. Szorce, gm. Trzcianne, funkcjonariusz MO. W nocy z 2 na 3 maja 1945 r. uprowadzony z własnego mieszkania przez nieznanych sprawców – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Trzciannem ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 57/1949 [2/5291/2007].

---

[743] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Unger Wacław, ur. 02.VI.1894 r. w Warszawie, podkomisarz Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zmarł w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 19.VII.2010 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 283.

Uniśkiewicz Stanisław – syn Antoniego i Franciszki (z d. Przybyszewska), ur. 15.II.1905 r. w Czermnie, pow. Lipno (parafii Ligowo), oficer Wojska Polskiego w służbie czynnej. Od 1935 do 1.IX.1939 r. stacjonował w Białymstoku, służył jako porucznik w 42 Pułku Piechoty (dowódca oddziału zwiadowczego). Z chwilą wybuchu II wojny światowej wysłany został wraz z 42 PP w okolice Ostrołęki i Łomży. Po rozbiciu polskich formacji powrócił do Białegostoku. Pod koniec września 1939 r. (dwa tygodnie po wkroczeniu do miasta wojsk radzieckich) zgłosił się na wezwanie władz sowieckich do rejestracji polskich oficerów. Został zatrzymany i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Następnie przewieziony w głąb ZSRR i osadzony w obozie w Wołogdzie (14.X.1939 r. przesłał list z Wołogdy), a następnie w Kozielsku (list z 28.XI.1939 r.) – brak dalszych informacji o jego losach[744]. Opublikowano w MP Nr 67 z 25.VII.1946 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 43/1946 [4/320].

Urban Piotr – syn Jana i Rozalii (z d. Wodnicka), ur. 29.VI.1900 r. w Dolistowie Starym, gm. Jaświły, zam. tamże. W czasie okupacji sowieckiej pełnił funkcję komendanta „Posterunku Milicji Sowieckiej" w Dolistowie, za co 10.V.1943 r. został aresztowany przez władze niemieckie. Jako więzień polityczny osadzony w więzieniu w Białymstoku. W połowie sierpnia 1943 r. przewieziony do KL Lublin (Majdanek), gdzie zachorował na tyfus, a następnie w wyniku choroby zmarł 26.XI.1943 r. Sygn. Zg. 497/1948 [4/3097].

Urbaniak Michalina – z d. Stasinkiewicz, córka Jakuba i Teodory (z d. b.d.), ur. b.d., zam. b.d. Zmarła 12.IV.1947 r. we wsi Łysków, obwód brzeski (Białoruś). Brak zeznań świadków, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 309/1949 [2/5534/2007].

Urbanowicz Bolesław – syn Józefa i Walerii (z d. Woyzbun), ur. w 1866 r. w Mariampolu (Litwa), zam. Białystok. 28.X.1939 r. aresztowany przez władze sowieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku (gdzie przebywał do marca 1940 r.), następnie przewieziony do więzienia w Mińsku Litewskim (Mińsk, Białoruś), gdzie zmarł 14.V.1940 r. Sygn. Zg. 188/1950.

Urbański Jerzy Stanisław – syn Henryka i Leokadii (z d. Kowalska), ur. 26.IV.1908 r. w Zagorzycach, pow. Pińczów, zam. Białystok. W obawie przed aresztowaniem przez władze niemieckie ukrywał się pod przybranym nazwiskiem, latem 1942 r. został złapany przez Gestapo – wywieziony do obozu w Oświęcimiu, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 524/1947 [4/942].

Urbański Józef – syn Wojciecha i Małgorzaty (z d. Mirkowska), ur. w 1915 r., zam. Białystok. Naoczny świadek zeznał: „... [W 1941 r.] *Pracował on* [Urbański Józef – przyp. autora] *przez 8 miesięcy w Białymstoku. Pewnego dnia powiedział do niego jakiś niemiec, że źle robotę odstawia wobec czego on uderzył niemca w twarz, rzucił pracę i poszedł do*

[744] Na listach polskich jeńców zamordowanych i zaginionych w czasie II WŚ znajduje się Uniśkiewicz (Uniskiewicz) Stanisław, ur. 5.VII.1905 r. w Czerminie, por. 42 PP, przebywał w obozie w Kozielsku, zmarł w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Lesie Katyńskim; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 379, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 251.

domu...”[745] W obawie przed odwetem władz niemieckich – ukrywał się, a w czerwcu 1944 r. wyjechał do Warszawy – brak dalszych informacji o jego losach (wg zeznań jednego ze świadków miał on przebywać w hitlerowskim obozie przejściowym w Pruszkowie[746] i tam zginąć). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 222/1948 [4/2831].

Urynowicz Bazyl – syn Szymona i Anny (?), ur. w 1916 r., zam. b.d. W 1937 r. został powołany do 25 Pułku Ułanów w Próżanach (25 Pułk Ułanów Wielkopolskich), w 1939 r. brał czynny udział w działaniach wojennych – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminy Zabłudów ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 553/1947 [4/971].

Uszyńki Stanisław – syn Ludwika i Marianny (z Zemłów), ur. 6.III.1905 r. w Długich Kamieńskich, gm. Sterdy, pow. Sokołów Podlaski, zam. Białystok. 21.XII.1944 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, umieszczony w obozie Stalinogorsk, 16.VI.1945 r. zmarł w szpitalu obozowym w miejscowości Bijsk (Astrachańskiej Obłasti). W aktach znajduje się oryginalne powiadomienie o śmierci wystawione 21.VII. 1945 r. Sygn. Zg. 119/1947 [4/547].

Uszyński Zygmunt – syn Ludwika i Marianny (z Zemłów), ur. 14.VI.1909 r. we wsi Zuzele/Zuzela, zam. Białystok. 16.IV.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i wywieziony do obozu Stutthof, gdzie 15.X.1944 r. został zastrzelony jako niezdolny do dalszej pracy. Sygn. Zg. 97/1948 [4/2711].

Utszejn Aron – syn Wolfa i Miry (z d. Golding), ur. w 1894 r. w Augustowie, zam. Białystok. W 1941 r., po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku, prowadzone były masowe rozstrzeliwania dokonywane na ludności żydowskiej. 12.VII.1941 r. Niemcy otworzyli ogień do licznie zgromadzonych Żydów, chcących ochronić przed zniszczeniem synagogę. Wśród zabitych był m.in. Aron Utszejn. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Utszejn: Arona i Tauby (patrz niżej). Sygn. Zg. 650/1947 [4/1066].

Utszejn Tauba – z d. Poddubowska, córka Mordchela i Fejgi (z d. Kijanowska), ur. w 1902 r. w Suwałkach, zam. Białystok. Zastrzelona 12.VII.1941 r. wraz z innymi Żydami próbującymi uchronić przed zniszczeniem synagogę w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Utszejn: Arona i Tauby (patrz wyżej). Sygn. Zg. 650/1947 [4/1066].

[745] ASG, Sygn. Zg. 222/1948 [4/2831], k. 14 (w cytowanym fragmencie zachowano oryginalną pisownię).
[746] Dulag 121 – Pruszków (niem. Durchgangslager 121 Pruszków) – hitlerowski obóz przejściowy zorganizowany dla cywilnych mieszkańców Warszawy przewożonych w trakcie i po zakończeniu powstania warszawskiego. Obóz istniał od 6.VIII.1944 do połowy grudnia 1944 r. – w tym czasie przeszło przez niego około 400 tys. warszawiaków.

V-W

Vogel Kałman – patrz Ptaszek Kałman.

Wabel Stanisław – syn Konstantego i Melanii (z d. Skuresik), Polak, ur. 15.II.1920 r. w majątku Belmonty, pow. Bracław, woj. wileńskie, zam. tamże. Przebywając na teranie ZSRR powołany został do 1 Dywizji Kościuszkowskiej WP (1 DP im. T. Kościuszki), 12.I.1946 r. zginął w wyniku nieszczęśliwego wypadku w koszarach wojskowych w Warszawie, pochowany na cmentarzu wojskowym w Warszawie. Sygn. Zg. 247/1947 [4/674].

Wachla Kazimierz – syn Piotra i Julii (z d. Niedźwiecka), ur. 27.IX.1918 r. w Białymstoku (w niektórych dokumentach jako miejsce urodzenia podano Grajewo), zam. tamże, robotnik. 21.IV.1941 r. wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front (służył w artylerii) – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list przesłał w maju 1941 r. z Czugujewa pod Charkowem[747]). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 99/1949 [2/5333/2007].

Wagman Abram – syn Nochima i Kejli (z d. Epsztejn), ur. w 1903 r. w Zabłudowie, pow. Białystok. Powołany został do Armii Czerwonej i wysłany na front, w 1945 służył w „165 Dywizji II Białoruskiej Armii Rokossowskiego”[748], zginął 3.II.1945 r. w czasie walk w okolicach Unisławia, pow. Toruń – pochowany z oddaniem honorów na polu chwały. Sygn. Zg. 404/1947 [4/828].

Wagman Hersz – syn Nochima i Kejli (z d. Epsztejn), ur. w 1895 r. w Zabłudowie, pow. Białystok, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie 24.IX.1942 r. został rozstrzelany (wraz z dziewięcioma innymi osobami). Sygn. Zg. 405/1947 [4/829].

Wagman Lejba – syn Nochima i Kejli (z d. Epsztejn), ur. w 1892 r. w Zabłudowie, pow. Białystok, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zmarł na atak serca 15.V.1942 r., pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 77/1948 [4/2691].

Wajnberg Chawa – z d. Towbin, córka Mordki i Sary (z d. Arenson), ur. 18.VIII.1892 r. w Warszawie, zam. Białystok. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zastrzelona 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta (podczas przygotowania transportu do obozu koncentracyjnego, jako osoba starsza, niezdolna do dalszej pracy, została zastrzelona na miejscu). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Wajnberg: Chawy i Wolfa Fajwela (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 628/1947 [4/1044].

Wajnberg Hersz – syn Szmula i Frejdy (z d. Gurwicz), ur. 7.VI.1890 r., zam. Białystok, doktor nauk medycznych – ginekolog (pracował w Szpitalu Żydowskim przy ul. Warszawskiej). Umieszczony przez władze niemieckie w białostockim getcie, gdzie według

[747] Czuhujiw – miasto we wschodniej Ukrainie.
[748] Chodzi o utworzony w kwietniu 1944 r. II Front Białoruski, którego dowódcą od listopada 1944 (do rozformowania 9.V.1945 r.) był marszałek Konstanty Rokossowski.

wnioskodawczyni zginął 6.II.1943 r. Naoczny świadek wydarzeń zeznał: „*...4 sierpnia odbyła się likwidacja Getta. Widziałam, że Dr Wajnberg został aresztowany. Ja również byłam aresztowana. Po kilku dniach pobytu na placu koło Białegostoku zostałam umieszczona w wagonie. Razem ze mną był Dr Wajnberg. W tym wagonie było przeszło 30 osób. Najpierw było około 12. Wieziono nas w stronę Warszawy. Za Łapami 7 km młodzi chłopcy z* [?] *otoczyli wagon i powiedzieli, że kto chce może się ratować. Ja wyskoczyłam. Wszyscy wyskoczyli, Dr Wajnberg też. Niemcy i Ukraińcy strzelali. Ja straciłam przytomność i ocknęłam się dopiero wieczorem. Byłam poraniona od upadku. Doszłam do wsi, gdzie dowiedziałam się od wieśniaków, że wszyscy z tego wagonu zostali zabici i pochowani na miejscu...*”[749] Ponieważ żaden ze świadków nie widział zwłok Hersza Wajnberga Sąd zalecił opublikować w Dz.U. Min. Spr. Nr 21 z 23.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 6.VIII.1943 r. Sygn. Zg. 564/1947 [4/982].

Wajnberg Wolf Fajwel – syn Icka i Chawy (z d. Ginsburg), ur. 10.IX.1890 r. w Białymstoku, zam. tamże, kupiec. Podczas okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, tam też zastrzelony 16.VIII.1943 r. (w trakcie likwidacji getta Niemcy kierowali część Żydów do obozów koncentracyjnych, rozstrzeliwując przy tym osoby starsze i niezdolne do dalszej pracy – W.F. Wajnberg jako osoba starsza został zastrzelony na miejscu). Wspólna teczka aktowa dla małżonków Wajnberg: Chawy i Wolfa Fajwela (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 628/1947 [4/1044].

Wajngarten Brandla – z d. Rozenwald, córka Altera Luki i Sury (z d. b.d.), ur. 11.XII.1897 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Zginęła w białostockim getcie 3.II.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Brandli, Herszela Wajngarten (prawdopodobnie mąż Brandli), Bajli Mirli Grisman (siostra Herszela) oraz Mejłocha Grismana (prawdopodobnie mąż Bajli Mirli) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 565/1948 [4/3165].

Wajngarten Herszel – syn [Pereca (?)] i Szpryncy Marii (z d. Zylberberg), ur. 12.VII.1896 r. w Chęcinach, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, gdzie zginął 10.IX.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Herszela, Brandli Wajngarten (prawdopodobnie żona Herszela), Bajli Mirli Grisman (jego siostra) oraz Mejłocha Grismana (prawdopodobnie mąż Bajli Mirli) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 565/1948 [4/3165].

Wajnsztejn Sora – z d. Pat, córka Szmula Jankiela i Idki (z d. b.d.), ur. w 1907 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie. 6.II.1943 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich, w czasie jednej z akcji likwidacyjnych prowadzonych w getcie – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Pat: Arona, Szymchy, Kusyela, Chai London (z d. Pat), Sory Wajnsztejn (z d. Pat), Racheli Wajskop (z d. Pat) oraz ich ojca – Szmula Jankiela Pata (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 245/1948 [4/2853].

Wajs Estera Bejla – z d. Flam, córka Icka i Szejwy (z d. Rochenszwalb), ur. w 1910 r., zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona w białostockim getcie, 20 lub 22.VIII.1943 r. została zastrzelona w trakcie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 178/1947 [4/606].

[749] ASG, Sygn. Zg. 564/1947 [4/982], k. 6-6v.

Wajs Mera – z d. Flam, córka Icka i Szejwy (z d. Rochenszwalb), ur. w 1917 r., zam. Białystok. Zastrzelona w trakcie likwidacji getta w Białymstoku (20 lub 22.VIII.1943 r.) – patrz wyżej. Sygn. Zg. 176/1947 [4/604].

Wajsbrot Berko – syn Moszka i Rywki (z Konów), ur. w 1880 r. w Jabłonce Kościelnej, gm. Wysokie Mazowieckie, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 10.III.1943 r. Pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Berko i Marim Lei Wajsbrotów, Gutki i Elko Żywica (córka Berka i Marim wraz z mężem) oraz Pejsacha Wajsbrota (syn Berka i Marim) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 561/1948 [4/3161].

Wajsbrot Chaim Wolf – syn Moszka Mendla i Łai Brandli (z d. Wulfsztat), ur. 19.II.1880 r. w Chęcinach (pow. Kielce, woj. świętokrzyskie), zam. Białystok. Zginął w białostockim getcie 22.VIII.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Chaima Wolfa i Rajzli Wajsbrotów, Abrama Jakubowicza (teść Chaima Wolfa, tj. ojciec Rajzli), małżonków Lejbusia i Chany Liby Szternbergów oraz Lejbusia Finkielsztajna (brat Chany Liby)[750] – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 490/1948 [4/3091].

Wajsbrot Łaja Brandla – z d. Wulsztat/Wulfsztat (?), córka Kiwy i Rywki Geli (z d. Gotfrid), ur. 15.IV.1863 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie zginęła 11.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Łai Brandli Wajsbrot, Moszki Mendela, Szmula Hersza, Małki Brandli oraz Lejba Wajsbrotów (wzajemne więzy rodzinne wymienionych i Łai Brandli nie zostały jednoznacznie określone) – patrz wymienieni. Sygn. 387/1948 [4/2990].

Wajsbrot Lejb – syn Szmula Hersza i Małki Brandli (z d. Szpilberg), ur. 5.II.1902 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, tam też zastrzelony 10.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Lejba Wajsbrota, jego rodziców: Szmula Hersza i Małki Brandli Wajsbrotów oraz Moszki Mendela i Łai Brandli Wajsbrotów (wzajemne więzy rodzinne Moszki, Łai i Lejba Wajsbrota nie zostały jednoznacznie określone) – patrz wymienieni. Sygn. 387/1948 [4/2990].

Wajsbrot Małka Brandla – z d. Szpilberg, córka Abrama Szlomy i Mindli (z Laksów), ur. 15.I.1875 r. w Chęcinach, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, gdzie została zastrzelona 10.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Małki Brandli, jej męża Szmula Hersza i syna Lejba Wajsbrotów oraz Moszki Mendela i Łaji Brandli Wajsbrotów (ich związki rodzinne w stosunku do Małki Brandli nie zostały jednoznacznie określone) – patrz wymienieni. Sygn. 387/1948 [4/2990].

Wajsbrot Marim Leja – z d. Wajsbrot (?), córka Szlomy i Chai (z d. b.d.), ur. w 1885 r. w Jabłonce Kościelnej, gm. Wysokie Mazowieckie, zam. Białystok. 10.III.1943 r. zginęła wraz z rodziną w białostockim getcie, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Berko i Marim Lei Wajsbrotów, Gutki i Elko

[750] Wzajemne relacje Chaima Wolfa Wajsbrota z Lejbusiem Finkielsztajnem, Lejbusiem i Chaną Libą Szternbergami nie zostały jednoznacznie określone. Prawdopodobnie Lejbuś Finkielsztajn był mężem Chai Finkielsztajn (z d. Wajsbrot), siostry Chaima Wolfa – patrz wymieniona. Wówczas to ona byłaby łącznikiem między Chaimem Wolfem, jago żoną Rajzlą i teściem Abramem Jakubowiczem, a Lejbusiem Finkielsztajnem (domniemany szwagier Chaima Wolfa) i jego rodziną (siostrą Chaną Libą i jej mężem Lejbusiem Szternbergiem).

Żywica (córka Berka i Marim wraz z mężem) oraz Pejsacha Wajsbrota (syn Berka i Marim) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 561/1948 [4/3161].

Wajsbrot Moszek/Moszko Mendel – syn Abrama Moszka Pinkusa i Sury (z d. Rozenfeld), ur. 26.V.1863 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 11.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Moszki Mendela Wajsbrota, Łai Brandli, Szmula Hersza, Małki Brandli oraz Lejba Wajsbrotów (wzajemne powiązania wymienionych i Moszki Mendela nie zostały jednoznacznie określone) – patrz wymienieni. Sygn. 387/1948 [4/2990].

Wajsbrot Pejsach – syn Berka i Marim Lei (z d. Wajsbrot (?)), ur. 1.II.1902 r. w Jabłonce Kościelnej, gm. Wysokie Mazowieckie, zam. Białystok. 10.III.1943 r. zastrzelony w getcie białostockim, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Pejsacha, jego rodziców: Berko i Marim Lei Wajsbrotów oraz Gutki i Elko Żywica (siostra Pejsacha wraz z mężem, tj. jego szwagrem) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 561/1948 [4/3161].

Wajsbrot Rajzla – z d. Jakubowicz, córka Abrama i Sury (z d. Ickowicz), ur. 12.IX.1882 r. w Chęcinach (pow. Kielce, woj. świętokrzyskie), zam. Białystok. Zastrzelona w białostockim getcie 20.VIII.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Chaima Wolfa i Rajzli Wajsbrotów, Abrama Jakubowicza (ojciec Rajzli), małżonków Lejbusia i Chany Liby Szternbergów oraz Lejbusia Finkielsztajna (brat Chany Liby) – patrz wymienieni (wzajemne relacje pomiędzy w/w wyjaśnione zostały w biogramie Chaima Wolfa Wajsbrota). Sygn. Zg. 490/1948 [4/3091].

Wajsbrot Szmul Hersz – syn Abrama Moszka Pinkusa i Sury (z d. Rozenfeld), ur. 10.VIII.1886 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, tam też zastrzelony 11.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Szmula Hersza Wajsbrota, jego żony Małki Brandli i syna Lejba oraz Moszki Mendela i Łai Brandli Wajsbrotów (wzajemne więzy rodzinne Moszki Mendela, Lai Brandli i Szmula Hersza Wajsbrotów nie zostały jednoznacznie określone)[751] – patrz wymienieni. Sygn. 387/1948 [4/2990].

Wajskop Rachela – z d. Pat, córka Szmula Jankiela i Idki (z d. b.d.), ur. w 1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie. 6.II.1943 r. zastrzelona przez żołnierzy niemieckich, w czasie jednej z akcji likwidacyjnych prowadzonych w getcie, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa Pat: Arona, Szymchy, Kusyela, Chai London (z d. Pat), Sory Wajnsztejn (z d. Pat), Racheli Wajskop (z d. Pat) oraz ich ojca – Szmula Jankiela Pata (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 245/1948 [4/2853].

Walczuk Jan – syn Jana i Kazimiery (z d. Prokop lub Prokopow), ur. 1.XII.1912 r. w Zalesianach, gm. Barszczewo (obecnie gm. Turośń Kościelna), zam. tamże, szewc. 24.VIII. 1939 r. powołany do 42 PP w Białymstoku, 5 kompania piechoty. Tuż przed wybuchem wojny pułk skierowany do Ostrołęki, w momencie rozpoczęcia działań wojennych 5 kompania wysłana została na wywiad, prawdopodobnie rozbita przez oddziały niemieckie. Brak

[751] Szmul Hersz Wajsbrot oraz Moszek Mendel Wajsbrot we wniosku jako rodziców mają podanych Abrama Moszkę Pinkusa i Surę (z d. Rozenfeld), co wskazuje, że byli braćmi. Jednocześnie wnioskodawca określa pierwszego z nich jako swojego wuja, drugiego natomiast jako dziadka.

informacji o dalszych losach Jana Walczaka. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Barszczewie ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 229/1950.

Walendziuk Alojzy – syn Wincentego i Teofili (z d. Kitlas), ur. w 1903 r. we wsi Nowo – Aleksandrowo (Nowe Aleksandrowo), parafii Dobrzyniewo, pow. Białystok. W 1940 r. wywieziony wraz z żoną w głąb ZSRR, 25.V.1943 r. wcielony do formowanej na Wschodzie 1 Dywizji Polskiej im. T. Kościuszki [służył w stopniu kaprala w 1 PP][752]. Zginął 12.X.1943 r. w bitwie pod Lenino, pochowany w okolicach wsi Mosiejewo, Leninowski rejon, Mogilewska obłasc [Cmentarz Wojenny w Lenino]. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci wystawionego przez Kujtyński Rejonowy Komisariat Wojenny (pismo z 2.XI.1943 r.). Sygn. Zg. 287/1947 [4/713].

Waligóra Józef – syn Antoniego i Apolonii (z d. Suchocka), ur. 20.VII.1888 r. w Białymstoku, zam. tamże, funkcjonariusz Policji Państwowej (IV Komisariat w Białymstoku). Przed wkroczeniem wojsk niemieckich do Białegostoku we wrześniu 1939 r. – ewakuowany z miasta wraz z innymi policjantami, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1946 r. Sygn. Zg. 230/1948 [4/2839].

Waliszkiewicz Lucjan – syn Franciszka i Stanisławy (z d. Jankowska), ur. 26.XII.1900 r. we wsi Janówek, gm. Góra, pow. Warszawa (prawdopodobnie chodzi o Janówek położony w gm. i pow. Grójec, woj. mazowieckie), zam. Białystok, pracownik Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku (woźny). 8.VII.1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. nr 45 z 17.IX.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1946 r. Sygn. Zg. 71/1948 [4/2685].

Walkiewicz Leopold – syn Łukasza i Marii (z d. Henelt), ur. 15.XI.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże, urzędnik w Urzędzie Wojewódzkim w Białymstoku. W 1943 r. był poszukiwany przez niemieckie władze okupacyjne – w obawie przed aresztowaniem wyjechał z Białegostoku. W lipcu 1944 r. aresztowany w Warszawie i osadzony w siedzibie Gestapo przy Alei Szucha – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP i na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 737/1947 [4/1152].

Waluk Wincenty – syn Jana i Anny (z d. Proskień), ur. W 1913 r. w Nowosadach, gm. Zabłudów, pow. Białystok, zam. tamże, z zawodu rolnik. 14.XI.1943 r. zatrzymany, a następnie osadzony w areszcie Gestapo w Białymstoku (wraz z bratem Józefem byli wielokrotnie poszukiwani, więc sami zgłosili się do siedziby Tajnej Policji). Prawdopodobnie rozstrzelany w nocy z 7/8.XII.1943 r. w Białymstoku – informacja podana przez wnioskodawcę, pozostali świadkowie nie znali dalszych losów aresztowanego (Gestapo poinformowało, że został wywieziony na roboty). Sąd postanowił o opublikowaniu w MP ogłoszenia

[752] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „N-Z”*, Pruszków 1995 r., s. 207.

o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 11/1950.

Wałłach Fajwel – syn Mojżesza i Lei (z d. Epsztejn), ur. 20.II.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, tam też zastrzelony 4.II.1942 r. – pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Fajwela Wałłacha, jego braci: Izaaka i Kiwy oraz ich matki – Lei Wałłach (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 521/1948 [4/3121].

Wałłach Izaak – syn Mojżesza i Lei (z d. Epsztejn), ur. 2.III.1903 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, gdzie zginął 5.II.1942 r. – pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Izaaka Wałłacha, jego braci: Fajwela i Kiwy oraz ich matki – Lei Wałłach (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 521/1948 [4/3121].

Wałłach Kiwa – syn Mojżesza i Lei (z d. Epsztejn), ur. 10.X.1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. Przebywał w białostockim getcie, zginął 5.III.1944 r. (brak bliższych danych o okolicznościach śmierci). Wspólna teczka aktowa dla Kiwy Wałłacha, jego braci: Izaaka i Fajwela oraz ich matki – Lei Wałłach (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 521/1948 [4/3121].

Wałłach Leja – z d. Epsztejn, córka Jankiela i Sury (z d. b.d.), ur. w 1876 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, tam też zastrzelona 4.II.1942 r. – pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Lei Wałłach oraz jej synów: Izaaka, Kiwy i Fajwela Wałłachów – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 521/1948 [4/3121].

Wandtke Roland – syn Antoniego i Wandy (z d. Mansberg), ur. 24.VI.1897 r. w Warszawie, zam. w m. Kobryń (Białoruś), gdzie pełnił funkcję sekretarza Sądu Grodzkiego. 26.IV.1940 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i wywieziony do obozu koncentracyjnego w Mauthausen (KL Mauthausen – Gusen), gdzie prawdopodobnie zginął w październiku 1940 r.[753]. Opublikowano w MP Nr 58 z 6.V.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 125/1946 [4/401].

Waran Abram – syn Wolfa Lejby i Tauby Rejzli (z d. Perelsztejn), ur. w 1901 r. w Świsłoczy (obecnie Białoruś), zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 16.VIII.1943 r. (podczas likwidacji w/w getta). Sygn. Zg. 255/1948 [4/2863].

Waran Lejba – syn Mowszy i Gieni (z d. Szuwas), ur. w 1886 r. w Świsłoczy, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej osadzony w getcie w Białymstoku, zginął w lipcu 1942 r. w trakcie masowych rozstrzeliwań ludności żydowskiej. Sygn. Zg. 97/1947 [4/525].

Waran Mejer – syn Mowszy i Gieni (z d. Szuwas), ur. w 1888 r. w Świsłoczy, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej osadzony w getcie w Białymstoku, zginął w lipcu 1942 r. w trakcie masowych rozstrzeliwań ludności żydowskiej (z zeznań jednego ze

[753] Podane we wniosku dane są nieprecyzyjne, gdyż Roland Wandtke miał zostać zatrzymany przez władze niemieckie w dniu 26.IV.1940 r., podczas gdy wojska niemieckie na Białostocczyznę (i tereny położone dalej na wschód) wkroczyły po 22.VI.1941 r. (tj. po ataku III Rzeszy na ZSRR).

świadków wynika, iż skazanych wywożono z getta i masowo rozstrzeliwano na Pietraszach). Sygn. Zg. 96/1947 [4/524].

Waran Sora – z Rudych, córka Monesa i Rejzli (z d. Zakowicz), ur. w 1871 r. w Świsłoczy, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w zamkniętej, przeznaczonej dla ludności żydowskiej części miasta, zastrzelona na ulicy getta 12.XI.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla: Sory Waran, Boby Szadur z Waranów (bratanica Sory) oraz Tewela Szadura (syn Boby) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 464/1947 [4/885].

Wasiak Wacław – syn Wincentego i Franciszki [z d. Krzemińska], ur. 14.IX.1905 r. w Łodzi, zam. Białystok, por. 42 PP w Białymstoku. [Po skończeniu szkoły średniej uczęszczał do Szkoły Podchorążych Piechoty w Ostrowi Mazowieckiej – patent oficerski ze stopniem podporucznika otrzymał w 1930 r.[754]. Początkowo służył w 86 PP stacjonującym w Mołodecznie. Następnie przeniesiony do 42 PP w Białymstoku, gdzie awansował do stopnia porucznika (dowodził 3 kompanią ckm). Czynnie uczestniczył w życiu sportowym pułku, dbał również o rozwój aktywności fizycznej na terenie Białegostoku – uprawiał szermierkę, tenis, żeglarstwo i narciarstwo. W kampanii wrześniowej, w ramach pułku, brał czynny udział w działaniach wojennych – między Lwowem, a Kowlem dostał się do niewoli sowieckiej.][755] Przebywał w obozie zbiorczym dla polskich jeńców wojennych w Szepietówce (Ukraina), następnie przewieziony do obozu w Starobielsku – brak dalszych informacji o jego losach[756]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. W aktach znajdują się oryginały przesłanych z obozu pocztówek i telegramu, w których czytamy:

Starobielsk, 2.I.1940 r.

„*Kochana moja Luleńko!*[757] *Czyż zapomniałaś już o swoim Waldeczku* [sic!]. *Pisałem do Ciebie już 2 karty: 28.XI. i 22.XII* [1939 r. – przyp. autora] *i do dziś dnia nie mam od Ciebie żadnej wiadomości. Jak tak dalej będzie, to nerwowo nie wytrzymam. Ostatnio ogarnął mnie straszny smutek i tęsknota, serce rwie mi się do Ciebie, a Ty tego nie rozumiesz kochanie i nie chcesz wydobyć ode mnie choć jednego uśmiechu. Całemi dniami trzymam Twoje fotki* [sic!] *w rękach i to mi dodaje więcej siły do wytrwania. Tutaj już zimę mamy w całej pełni i mróz 31°. Ciepłe wiatry z południa od M. Azowskiego nic nie pomagają. Zeszłego roku o tej porze szukaliśmy mieszkania w Zakopanym, a dziś ciepłego miejsca do spania. Całuję mocno Twój Waldek*”
Dopisek: „*Pisz często.*”[758]

[754] W tym samym roku (tj. 1930) promocję na stopień podporucznika w omawianej szkole otrzymał również Władysław Raginis, późniejszy kapitan KOP i dowódca umocnień w okolicach Wizny w czasie natarcia XIX Niemieckiego Korpusu Armijnego gen. H. Guderiana.
[755] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 283.
[756] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Wasiak Wacław, syn Wincentego, ur. 14.IX.1905 r., por., 42 PP, więzień obozu w Starobielsku, zmarł 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Charkowie (Ukraina), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 383, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 06.V.2010 r.).
[757] Wacław Wasiak 1.X.1938 r. zawarł związek małżeński z Eugenią Haliną Senderacką (lat 22), ceremonia odbyła się w Katedrze Polowej Wojska Polskiego NMP Królowej Polski w Warszawie.
[758] ASG, Sygn. Zg. 516/1948 [4/3116], k. 3v (w cytowanym fragmencie zachowano oryginalną pisownię).

Starobielsk, 7.III.1940 r.

„Ukochana Luleńko! Strasznie martwi mię Twoje milczenie, bo oprócz 4 otrzymanych kartek, listu z grudnia i depeszy z 1.II.40 r. od miesiąca nie mam żadnych wiadomości, tembardziej, że 9.II. wysłałem Ci depeszę i pieniądze, na które Żeś mi nie odpowiedziała. Luluś Droga! Coraz większy smutek i tęsknota ogarnia mię za Tobą. A kiedy przypominam sobie zbliżające się znów drugie święta, które musimy spędzić oddzielnie z dala od siebie, to serce po prostu zaczyna zamierać mi z bólu i coraz trudniej przychodzi mi wytrwanie, tembardziej, że za dużo przeżywam Waszego bólu i kłopotów w jakich się znajdujecie. Luleńko Moja Ubóstwiana! Ponieważ jest to moja jedyna i ostatnia karta na marzec – przesyłam więc Wam już zawczasu moje najgorętsze Życzenia Świąteczne, oby Bóg dał by to co serce i dusza Wasza zapragnie ziściło się jak najprędzej. Kończąc zasyłam Ci moc gorących ucałowań, jak również i mateczce. Nie martwcie się, a wszystko będzie dobrze. Ja czuję się zupełnie zdrów. Twój Walduś. Pozdrowienia dla [?] *i krewnych."*

Dopisek: *„R. Zniszczyński*[759] *czuje się zdrów."*[760]

Na przedniej stronie karty znajduje się odręczna adnotacja Wacława Wasiaka: *„Depeszę otrzymałem* [prawdopodobnie chodzi o wspominaną w treści depeszę z 1.II.1940 r. – przyp. autora]. *Martwi mię bardzo Twoja choroba. Wysyłam jeszcze pieniądze, o pracy na razie nie myśl. Waldek*"

Telegram [prawdopodobnie chodzi o wspomniany w treści drugiej karty (z 7.III.1940 r.) – telegram z 9.II.1940 r. – przyp. autora]:
„Białystok Słonimska 43 / [ze] *Starobielska 059 23 20 1518 =Wasiak Halina=* / *Martwię się* / *Twoją chorobą brak wiadomości serdeczne świąteczne* / *życzenia wysyłam przesyłkę* [prawdopodobnie przekaz pieniężny/pieniądze] *zdrów całuję = Waldek*"[761]
Sygn. Zg. 516/1948 [4/3116].

Wasilewski Eugeniusz – syn Jana i Józefy (z d. Sawicka), ur. 8.II.1921 r. w Białymstoku. W 1943 roku wstąpił do oddziału partyzanckiego, zginął w grudniu 1943 r. w trakcie potyczki z żandarmerią niemiecką we wsi Jurowce, gm. Bacieczki (obecnie gm. Wasilków). Po interwencji sołtysa wsi Jurowce (p. Jana Jasińskiego) ciało pochowano na cmentarzu w Jurowcach. Sygn. Zg. 134/1947 [4/562].

Wasilewski Jan – syn Dziemiana (Damiana) i Ireny (z d. Owsiejczuk), ur. 22.V.1912 r. w Dorożkach, zam. tamże, rolnik. W 1941 r. wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front, zginął 26.VI.1941 r. we wsi Kuriany, gm. Dojlidy (obecnie gm. Zabłudów), tam też pochowany. Naoczny świadek zeznał: *„...Zauważyłem, że w moją stronę idzie dwóch ludzi w sowieckich mundurach wojskowych. Szli przez łąkę. W tym czasie patrol wojska nie-*

[759] Roman Zniszczyński – syn Aleksandra i Wincenty (z d. Mickiewicz), ur. 19.X.1907 r. w Białymstoku, zam. tamże, kpt. 42 PP w Białymstoku. Ukończył Szkołę Podchorążych Piechoty, w 1931 r. mianowany najpierw ppor. ze starszeństwem, a następnie por. ze starszeństwem. Jako zawodowy oficer przydzielony do 42 PP w Białymstoku – pełnił funkcję dowódcy 7 kompanii. Podobnie jak Wacław Wasiak angażował się w rozwój sportu na terenie miasta (uprawiał piłkę nożną i tenis). W ramach działań pułku brał czynny udział w kampanii wrześniowej 1939 r., po rozbiciu pułku wrócił do Białegostoku. W październiku 1939 r., w wyniku donosu, aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony do obozu w Starobielsku, zginął w Charkowie w 1940 r.; patrz: *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 294-295, *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 418, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 06.V.2010 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 362.
[760] ASG, Sygn. Zg. 516/1948 [4/3116], k. 4 – 4v (w tekście zachowano oryginalną pisownię).
[761] Tłumaczenie z jęz. rosyjskiego; Tamże, k. 5.

mieckiego, który był ukryty za krzakami rozpoczął ogień z karabinu maszynowego. Żołnierze radzieccy podnieśli ręce do góry, mimo tego Niemcy strzelali. Jeden z tych żołnierzy uciekł, a drugi padł. Słyszałem krzyk jego..."[762]. Kilka dni po opisanym zajściu rodzina zabitego ekshumowała zwłoki i przewiozła je na cmentarz w Dorożkach. Sygn. Zg. 219/1947 [4/646].

Wasilewski Jan – syn Ksawerego i Barbary (z d. Jarmołowicz), ur. 24.VI.1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1941 r. wywieziony w głąb ZSRR, gdzie 22.VIII.1943 r. zmarł w szpitalu w Kostanaj (Kazachstan). Sygn. Zg. 275/1947 [4/701].

Wasilewski Józef – syn Antoniego i Paraskiewy (z d. Siergiejewicz), ur. 15.I.1916 r. we wsi Zagruszany, gm. Zabłudów, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W marcu 1939 r. powołany do Wojska Polskiego (służył jako strzelec w 76 pułku piechoty), po wybuchu wojny wysłany na front, zginął 19.IX.1939 r. we Lwowie, tam też pochowany. Sygn. Zg. 82/1950.

Wasilewski Włodzimierz – syn Józefa i Józefy (z d. Langner), ur. 8.V.1900 r. w Olszanie, zam. Czarna Wieś (Czarna Białostocka), woj. białostockie, urzędnik w Białostockiej Dyrekcji Lasów Państwowych. W listopadzie 1944 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony wraz z rodziną do obozu w Ostaszkowie, gdzie 7.IV.1945 r. zmarł na gruźlicę w szpitalu obozowym Sygn. Zg. 111/1946 [4/387].

Wasiliew Aleksander – syn Teodora i Paraskiewy (z d. b.d.), ur. 22.VIII.1890 r. w Białymstoku, zam. tamże. 19.V.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 496/1948 [4/3096].

Wasilkowska Sora – z d. Grodzka, córka Berela i Chasi (z d. b.d.), ur. w 1872 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, 16.VIII.1943 r. zginęła w trakcie likwidacji wspomnianego getta. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Fiszela i Sory Wasilkowskich – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 265/1948 [4/2873].

Wasilkowski Fiszel – syn Arona i Fejgi (z d. Zabłudowska), ur. w 1870 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie. Zastrzelony 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji getta w Białymstoku, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Fiszela i Sory Wasilkowskich – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 265/1948 [4/2873].

Wasilkowski Izrael – syn Fiszela i Sory (z d. Grodzka), ur. w 1890 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, zginął 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji getta. Sygn. Zg. 264/1948 [4/2872].

Wasiluk Aleksander – syn Józefa i Anny (z d. Radziszewska), ur. w 1899 r. w Kurianach, gm. Dojlidy (obecnie gm. Zabłudów), zam. b.d. 20.VIII.1941 r. aresztowany przez Gestapo

[762] ASG, Sygn. Zg. 219/1947 [4/646], k. 6v (w cytowanym fragmencie zachowano pisownię oryginału).

i osadzony w areszcie w Wasilkowie, 25.VIII.1941 r. wraz z ośmioma innymi osobami rozstrzelany w lesie na Pietraszach k. Białegostoku, tam też pochowany we wspólnej mogile. Sygn. Zg. 42/1949 [2/5277/2007].

Wasiluk Aleksander – syn Władysława i Aleksandry (z d. Wasiluk (?)), ur. 6.IX.1896 r. w Smarklicach (gm. Drohiczyn), zam. Białystok, majster fabryczny. 30.III.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. W połowie lipca 1943 r. przewieziony do KL Lublin (Majdanek) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 167/1949 [2/5400/2007].

Wasiluk Michał – syn Jana i Marianny (z d. Klemensowicz), ur. 18.I.1920 r. w Białymstoku, zam. tamże. W lutym 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Postępowanie umorzono, gdyż zaginiony zgłosił się na opublikowane wezwanie. Sygn. Zg. 572/1948 [4/3171].

Wasiluk Mieczysław – syn Józefa i Bronisławy (z d. Babul), ur. w 1911 r. w Dojlidach Górnych pod Białymstokiem (obecnie dzielnica Białegostoku), zam. tamże. 28.VII.1941 r. zmarł śmiercią naturalną, w chwili śmierci nie został sporządzony akt zgonu. Sygn. Zg. 442/1948 [4/3045].

Waszkiel Bronisław – syn Wincentego i Marii (z d. Domanowicz), ur. w 1908 r. w Białymstoku, zam. tamże. 24.VIII.1939 r., jako rezerwista, powołany do III kompanii strzeleckiej 42 PP w Białymstoku i wysłany na front w okolice Nowogrodu. 10.IX.1939 r. oddział został rozbity przez artylerię niemiecką pod Ostrołęką, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 77 z 27.V.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. W aktach znajduje się oryginalne pismo Niemieckiego Czerwonego Krzyża dotyczące poszukiwań zaginionego (pismo VB/HW/hs.10.12 z 22.IX. 1943 r.). Sygn. Zg. 10/1947 [4/442].

Waszkiewicz Antoni – syn Józefa i Apolonii (z d. Andruszkiewicz), ur. 10.VII.1895 r. w Choroszczy, pow. Białystok, zam. Starosielce, pracownik kolei (maszynista). 24.I.1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 25.III.1944 r. wywieziony do obozu Stutthof k. Gdańska. 1 lub2.II.1945 r., w trakcie ewakuacji obozu, został zastrzelony w okolicach m. Prauste (Niemcy) jako niezdolny do dalszego marszu. Sygn. Zg. 109/1946 [4/385].

Wawreniuk Arkadiusz – syn Jana i Anny (z d. Sołowiej), ur. 28.XII.1921 r. w Gródku, pow. Białystok, zam. tamże. W 1944 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, ostatni list przesłał w grudniu 1944 r. z okolic Berlina, brak dalszych danych. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Gródku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 135/1950.

Wawreniuk Sergiusz – syn Konstantego i Olgi (z d. Kuszelewska), ur. w 1922 r. we wsi Pieńki, gm. Michałowo, zam. tamże. W 1944 r. wcielony do Armii Czerwonej i skierowany na front, 22.III.1945 r. zginął w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach miasta

Mandalau (?) w b. Prusach Wschodnich. W aktach znajduje się przekład z jęz. rosyjskiego zawiadomienia o śmierci wystawionego przez Ministerstwo Obrony, Urząd rejestracyjny poległych i zaginionych bez wiadomości szeregowych i podoficerów (pismo z dnia 18.II. 1946 r.). Sygn. Zg. 133/1947 [4/561].

Wądołowoski Cyprian – syn Andrzeja i Marii (z d. Barczewska), ur. 31.XII.1906 r. w Zawadach, pow. Łomża, zam. Białystok, nadleśniczy w Pińsku (obecnie na terenie Białorusi). 4.XI.1943 r. aresztowany przez Gestapo w czasie przeprowadzonej w Zawadach obławy. Masowe aresztowania nastąpiły w odwecie za zabójstwo niemieckiego komisarza (Cyprian Wądołowski odwiedzał wówczas w Zawadach grób ojca). Przewieziony wraz z innymi aresztowanymi do więzienia w Białymstoku, 8.XII.1943 r. o godz. 6 rano wywieziony z pozostałymi skazanymi w kierunku Nowosiółek i tam rozstrzelany. Sygn. Zg. 129/1949 [2/5362/2007].

Wąs Adam Julian – syn Jana i Reginy [z d. Myśliwiec], ur. w grudniu 1896 r. [18.XII.1896 r.] w Krakowie, zam. b.d., zawodowy oficer KOP. [Jako ochotnik brał udział w działaniach I wojny światowej. W latach 1919-1922 służył w 3 Dywizji Piechoty Legionów, w 1924 r. przeniesiony do KOP (pełnił służbę jako kapitan w Batalionie KOP w Czortkowie na Podolu).][763] W momencie wybuchu I wojny światowej wyruszył na front z Czortkowa [brał udział w obronie Lwowa, tam też dostał się do niewoli radzieckiej][764], brak dalszych informacji o jego losach[765]. W aktach znajduje się odpis pisma PCK informującego, iż kpt. Adam Julian Wąs znajduje się na liście zaginionych bez wieści jeńców obozu w Starobielsku (pismo z 29.VI.1946 r., L.Dz. 065347/46/P/IB). Sąd zalecił opublikowanie w Dz.U. Min. Spr. Nr 11 z 15.X.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 15.V.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*.][766] Sygn. Zg. 231/1947 [4/658].

Weber Mieczysław Ludwik – syn Mieczysława i Marii (z d. Trepkowska), ur. 1.VIII.1901 r. w Kutnie, zam. Białystok, ppor. WP, z zawodu agronom (zarządca rolny). W 1939 r., jako oficer rezerwy WP, zmobilizowany do swojej macierzystej jednostki i wysłany na front [służył w stopniu ppor. w 7 Pułku Artylerii Ciężkiej][767]. Brał udział w walkach z oddziałami niemieckimi, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Starobielsku, skąd regularnie przesyłał listy – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z obozu przesłał w marcu 1940 r.)[768]. Opublikowano

[763] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 285.
[764] Tamże, s. 285.
[765] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Wąs Adam Julian, syn Jana, ur. (19)9.XII.1896 r. w Krakowie, kpt. KOP, oficer gosp. dowództwo obrony Lwowa, więzień obozu w Starobielsku, zmarł 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Charkowie (Ukraina), patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 385, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 356.
[766] *Ostatnia droga*..., pr. cyt. s. 286.
[767] www.katedrapolowa.pl (3.XI.2010 r.).
[768] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Weber Mieczysław, ur. 1.VIII.1901 r. w Kutnie, ppor. 7 PAC, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Charkowie (Ukraina), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 3.XI.2010 r.).

w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 302/1949 [2/5527/2007].

Wejchman Kazimierz Józef – syn Marcina i Marii Czesławy (z d. Polkowska), ur. 19.VIII.1904 r., zam. Białystok. W wyniku ogólnej mobilizacji powołany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 27 z 12.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Białystok ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 316/1947 [4/742].

Welian Dawid – syn Mordechaja i Rajchel (z d. Furman), ur. 17.VI.1889 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zginął 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 154/1949 [2/5387/2007].

Weljan Józef – syn Abrama i Bejli (z d. Grodzieńska), ur. 29.X.1910 r. w Białymstoku, zam. tamże. 12.VII.1941 r. wyprowadzony przez żołnierzy niemieckich ze swojego mieszkania i zastrzelony na ulicy przed domem (wg zeznań świadków tego dnia odbywały się masowe rozstrzeliwania ludności żydowskiej). Sygn. Zg. 2/1947 [4/434].

Wendel Izaak – syn Mordechaja i Rebeki (z d. Kapłan), ur. 4.VIII.1870 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1941 r. osadzony wraz z rodziną w getcie w Białymstoku. 16.VII.1943 r. w getcie odbywały się poszukiwaniu ukrywających się Żydów. W czasie akcji zamordowano przebywającego w schronie Izaaka Wendla. Wspólna teczka aktowa dla Izaaka i jego syna Józefa – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 76/1947 [4/504].

Wendel Józef – syn Izaaka i Finkiel vel Fani (z Aszów), ur. 1.III.1917 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginął w białostockim getcie 16.VII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Józefa i jego ojca Izaaka (patrz wyżej). Sygn. Zg. 76/1947 [4/504].

Wendołowicz Jan – syn Aleksandra i Teofili (z d. Rynkowska), ur. 14.XI.1924 r. w Zawadach, gm. Bacieczki, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W sierpniu 1944 r., jako ochotnik, wstąpił do Wojska Polskiego – po ukończeniu szkoły podoficerskiej został wysłany na front (listopad 1944 r.). Do dnia 15.IV.1945 r. przesyłał z frontu listy, 27.IV.1945 r. przesłano pismo z Punktu Zbornego RKU Warszawa informujące o jego zaginięciu, brak dalszych informacji. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Bacieczki ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. Sygn. Zg. 75/1950.

Wereszko Jan – syn Józefa i Apolonii (z d. Piotrowska), Rosjanin, ur. 2.II.1868 r. we wsi Szpaki, pow. Biała Podlaska, zam. Orenburg (ZSRR). Zmarł 2.VIII.1932 r. w Orenburgu, tam też został pochowany. Sygn. Zg. 215/1950.

Weretyński Józef – syn Sylwestra i Bronisławy (z d. Przybytek), ur. 8.IX.1892 r. w Mosarzu na Wileńszczyźnie, zam. (do chwili ewakuacji) w leśnictwie Radunin, nadleśnictwa Waliły. 10.II.1940 r. ewakuowany wraz z rodziną w głąb ZSRR (przebywał w okolicach Irkucka), gdzie 19.IX.1941 r. zmarł po długiej chorobie. Sygn. Zg. 90/1946 [4/366].

Werpachowski Aleksander – syn Antoniego i Emilii (z d. Czaczkowska), ur. 20.VIII.1890 r. we wsi Horodniany, zam. Białystok. 13.X.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Następnie wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach. Za datę zgonu przyjęto 30.VI.1941 r. Sygn. Zg. 697/1947 [4/1112].

Werpachowski Andrzej – syn Antoniego i Kazimiery (z d. Sokołowska), ur. w 1896 r. w Zimnochach-Susłach, gm. Zawyki (obecnie gm. Suraż), zam. tamże, rolnik. 17.X.1943 r. aresztowany (za udział w ruchu oporu) przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 8.XII.1943 r. rozstrzelany w okolicach Grabówki w czasie masowej egzekucji więźniów (z zeznań świadka wynika, że wywieziono wówczas z więzienia około 480 osób). Sygn. Zg. 321/1949 [2/5546/2007].

Werpachowski Chaim – syn Icka i Racheli (z d. Blass), ur. 17.V.1900 r. w Brańsku, zam. tamże. Zamordowany 14.IX.1942 r. w getcie w Białymstoku. Nikt nie stawił się na rozprawę – wniosek umorzono. Sygn. Zg. 482/1947 [4/903].

Werpachowski Edmund – syn Wincentego i Emilii (z d. Ostrowska), ur. 23.IX.1913 r. w Białymstoku, zam. Choroszcz, robotnik w Szpitalu Psychiatrycznym w Choroszczy. 15.VIII.1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, przebywał w więzieniach w Warszawie, Krakowie, następnie w Wiśniczu Nowym, od 6.V.1944 r. brak informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Choroszczy ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 230/1950.

Wesołowski Mieczysław Marian – syn Ignacego i Anny (z Przybytniewskich), ur. 31.V.1901 r. w Ostrowcu, zam. Białystok (?), pracownik PKP w Białymstoku. 30.IV.1943 aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku (zatrzymany w charakterze zakładnika). 13.V.1943 r. (o godz. 8:15) wraz z częścią zakładników (25 osób) został wywieziony poza teren więzienia i prawdopodobnie rozstrzelany (samochód powrócił bez skazanych) – żona zaginionego otrzymała oficjalny komunikat, iż mąż zmarł w więzieniu na tyfus. Z powodu braku świadków zgonu Sąd polecił opublikować w MP Nr 59 z 5.VII.1946 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie za zmarłego. Sygn. Zg. 25/1946 [4/302].

Węcław Wacław – syn Michała i Pauliny (z d. Zdrojkowska), ur. 15.IX.1902 r. w Białymstoku, zam. tamże. W 1942 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku, po trzech miesiącach przewieziony do obozu w Zielonej, stąd do KL Stutthof k. Gdańska, następnie wywieziony w głąb Niemiec (prawdopodobnie w okolice Wiednia) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 515/1948 [4/3115].

Węglewski Wiktor – syn Ignacego i Marii (z d. Tomalska), ur. w 1880 r. w Stąporkowie, pow. konecki (woj. świętokrzyskie), zam. Waliły, gm. Gródek, kierownik tartaku w Waliłach. We wrześniu 1939 r. ewakuowany z dyrekcją tartaku do Kosowa Poleskiego (obecnie Białoruś), po powrocie do Białegostoku aresztowany przez władze sowieckie (X.1939 r.) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej

Zarządu Gminnego w Gródku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. Sygn. Zg. 297/1949 [2/5522/2007].

Węgrzyński Władysław – syn Józefa i Marianny (z d. Kamel), ur. 1.XI.1895 r. w Mierzwiączce, gm. Stenczyca (?), zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej. [W 1918 r. wstąpił do WP, gdzie służył w stopniu plutonowego do 1919 r. 1.XII.1920 r. rozpoczął pracę w Policji Państwowej – II Komisariat w Białymstoku (ul. Warszawska). Służbę w Policji pełnił do wybuchu II WŚ, najpierw jako starszy posterunkowy, a następnie w stopniu przodownika.][769] We wrześniu 1939 r. zmobilizowany do WP i ewakuowany w kierunku wschodniej granicy, brak dalszych informacji o jego losach. [Dostał się do niewoli sowieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie (pod koniec 1939 r. przesłał z obozu list i kartkę pocztową).][770] Sąd postanowił o zamieszczeniu w Dz.U. Min. Spr. Nr 21 z 23.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 582/1947 [4/1000].

Wieczorek Aleksander – syn Romana i Heleny (z d. Jacoby), ur. 9.IV.1908 r. w Białymstoku, zam. tamże, inżynier chemik, ppor. rezerwy WP. 3.IX.1939 r. zmobilizowany (z rezerwy) do WP i przydzielony do Instytutu Uzbrojenia Technicznego w Warszawie (właściwie Instytut Techniczny Uzbrojenia)[771], ewakuowany wraz z całym Instytutem na Wschód. 17.IX.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku, gdzie został rozstrzelany wiosną 1940 r. (ostatni list z obozu przesłał 5.III.1940 r.)[772]. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o identyfikacji zwłok, przesłanego przez Biuro Informacyjno-Ewidencyjne PCK (pismo z dnia 9.VIII.1943 r.)[773]. W wyniku prowadzonego postępowania datę zgonu określono na 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 470/1948 [4/3073].

Wieczorek Franciszek – syn Wojciecha i Karoliny (z d. Misiuda), ur. 29.VIII.1914 r. we Lwowie, zam. Stolin. 22.III.1939 r. powołany do Wojska Polskiego, w momencie rozpoczęcia działań wojennych wysłany na front, dostał się do niewoli niemieckiej, od 1941 r. brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. Sygn. Zg. 173/1950.

---

[769] *Ostatnia droga...*, pr. cyt., s. 210.

[770] Tamże, s. 210-211, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.).

[771] Wojskowy Instytut Techniczny Uzbrojenia (WITU) w latach 1935-1939 nosił nazwę: Instytut Techniczny Uzbrojenia.

[772] We wniosku wnioskodawczyni (żona zmarłego), opierając się na doniesieniach prasowych przypuszcza, że śmierć Aleksandra Wieczorka nastąpiła po zajęciu obozu przez wojska niemieckie, tj. w drugiej połowie 1941 r. W związku z powyższym prosi o określenie daty zgonu na 31.XII.1941 r.

[773] Z zawiadomienia tego wynika, że przy zwłokach odnaleziono: wojskowe prawo jazdy, kartę przydziału wojskowego, rozkaz wyjazdu, wizytówki oraz 2 fotografie (jedna przedstawiająca A. Wieczorka, druga – jego żonę Marię). Na listach polskich jeńców wojennych figuruje Wieczorek Aleksander, ur. 09.IV.1908 r., ppor., 14 DP (lub 42 PP), więzień obozu w Kozielsku, zmarł 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Lesie Katyńskim, zwłoki zewidencjonowane zostały pod numerem AM 4097; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 389, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt, s. 174.

Wieczorek Wacław – syn Ignacego i Bronisławy (z d. Stawowska), ur. 20.XII.1919 r. w Białymstoku, zam. tamże, piekarz. W 1941 r. powołany do Armii Czerwonej, początkowo stacjonował w okolicach Czernichowa, pod koniec lipca 1941 r. wysłany na front, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 211/1950.

Wieczorek Witold Włodzimierz – syn Wojciecha i Elwiry (z d. Morgardt), ur. 6.II.1882 r. (lub też 18.II.1883 r.) w Białymstoku, zam. tamże. 18.XII.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, gdzie zachorował i zmarł 22.II.1940 r. Sygn. Zg. 111/1948 [4/2726].

Wierzbicki Karol – syn Jana i Michaliny (z d. Grochowska), ur. w 1882 r. w Białymstoku, zam. w gajówce Jałówka, leśnik w Nadleśnictwie Supraśl. 18.X.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych informacji o jego losach (według jednej z wersji, miał on przebywać w obozie jenieckim w Kozielsku). Opublikowano w MP Nr 46 z 8.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 125/1948 [4/2738].

Wierzbicki Włodzimierz – syn Michała i Katarzyny (z d. Klimczuk), ur. 1.X.1919 r. we wsi Złotniki, gm. Juchnowiec, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. W 1940 r. powołany do Armii Czerwonej i skierowany na front (214 pułk artylerii lekkiej), 9.IX.1941 r. pod Wiaźmą (Rosja) jego oddział został otoczony przez wojska niemieckie – w czasie walki wielu żołnierzy zginęło, pozostali wzięci do niewoli, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 162/1950.

Więckowicz Józef – syn Kazimierza i Anny (z d. b.d.), ur. 7.XI.1887 r. w Tyskunach (?), „ziemi kowieńskiej", zam. b.d., pracownik PKP – zawiadowca odcinka drogowego. 27.III. 1940 r. aresztowany przez władze sowieckie i przewieziony z miejsca pracy na Szarkowszczyźnie (obecnie na terenie Białorusi) do więzienia w Białymstoku, gdzie zmarł 18.VIII. 1940 r. w wyniku epidemii dezynterii (dyzenterii). Na prośbę żony władze więzienne wydały z depozytu pozostałe po zmarłym rzeczy: srebrny łańcuszek z medalikiem, obrączkę oraz szelki. Sygn. Zg. 418/1947 [4/840].

Wilczewska Stella – z d. Lewi, córka Jakuba i Róży (z d. Bursztyn), ur. 15.IV.1905 r. w Kijowie, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w getcie w Białymstoku, zginęła podczas likwidacji w/w getta. Na wniosek wnioskodawcy sprawę umorzono. Sygn. Zg. 708/1947 [4/1123].

Wilczewski Piotr – syn Marianny (z d. Łazewska), ur. 26.VI.1918 r. we wsi Złotoria, gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Czarna Białostocka), pow. Białystok, zam. b.d. W 1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. Wywieziony do obozu w okolicach Hamburga, w grudniu 1941 r.

przewieziony do innego obozu (Kajzen Hamber stalag nr 17 – Austria[774]), gdzie 6.I.1942 r. zmarł z wyczerpania i głodu. Sygn. Zg. 261/1947 [4/688].

Wileńska Bejla – z d. Epfelbaum, córka Samuela i Chjeny Lei (z d. b.d.), ur. 5.IV.1869 r. w Suwałkach, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej umieszczona została w białostockim getcie, gdzie zmarła śmiercią naturalną 10.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Wileńskiej Bejli oraz jej syna Nauma (patrz niżej). Sygn. Zg. 604/1947 [4/1021].

Wileński Naum – syn Salomona i Bejli (z d. Epfelbaum), ur. 10.III.1898 r. w Suwałkach, zam. Białystok. Umieszczony przez władze niemieckie w odizolowanej – przeznaczonej dla ludności żydowskiej – części Białegostoku. 10.VIII.1943 r. zwrócił się do władz niemieckich o pozwolenie pogrzebania zmarłej matki za co został rozstrzelany. Wspólna teczka aktowa dla Nauma Wileńskiego i jego matki Bejli (patrz wyżej). Sygn. Zg. 604/1947 [4/1021].

Wilimajtys Eugeniusz – syn Bolesława i Marii (z d. Wędrzyjewska), ur. VI.1900 r. w Starosielcach, zam. tamże. 6.X.1941 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne – rozstrzelany następnego dnia. Naoczny świadek zeznał: „*...Został on* [E. Wilimajtys – przyp. autora] *aresztowany przez Niemców 6 października 1941 r. Byłem razem z nim aresztowany. Na dworcu kolejowym w Starosielcach Gestapo nas badało – przy badaniu Wilimajtys był mocno zbity, a po tym wraz z 6 innymi aresztowanymi był osadzony w specjalnej celi. Po godzinie przyjechali ponownie Gestapowcy i w mojej obecności wyczytali 6 aresztowanym wyrok śmierci. Między nimi był również Wilimajtys. Od tego czasu on nie wrócił. Rozstrzelany został 7 października 1941 r...*”[775]. W aktach znajduje się również postanowienie Sądu w sprawie uznania za zmarłego Mikołaja Owieczko (Sygn. Zg. 172/1949) – omyłkowo umieszczone w tej teczce aktowej. Sygn. Zg. 72/1949 [2/5306/2007].

Wilimajtys Roman – syn Bolesława i Marii (z d. Zwężejewska), ur. w 1905 r., zam. Starosielce, ślusarz w warsztatach kolejowych PKP w Białymstoku. 22.VI.1941 r. (w momencie wycofywania się wojsk radzieckich z Białegostoku) wyszedł do pracy i już nie wrócił – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Starosielcach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 121/1948 [4/2734].

Winer Chaja – z d. Bursztyn, córka Szai Enacha i Szajndli (z d. Rozenbaum), ur. 7.II.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w wydzielonej dla ludności żydowskiej części miasta, zginęła 16.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta w Białymstoku. Sygn. Zg. 369/1947 [4/794].

Winer Icko Szymcho – syn Jankiela i Chai (z d. Rudak), ur. 12.VIII.1904 r. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w getcie w Białymstoku, zastrzelony 16.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 149/1947 [4/577].

Winiar Kałman – syn Majora i Maszy (z d. Kozak), ur. w kwietniu 1893 r. w Białymstoku, zam. tamże. Niedługo po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku, rozpo-

[774] Prawdopodobnie chodzi o Stalag XVII A Kaisersteinbruch – niemiecki obóz jeniecki w XVII Okręgu Militarnym III Rzeszy.
[775] ASG, Sygn. Zg. 72/1949 [2/5306/2007], k. 5.

częły się łapanki ludności żydowskiej. 27.VI.1941 r. zamknięto znaczną część ludności wyznania mojżeszowego w synagodze przy ul. Szkolnej, a następnie ją podpalono. Zginęli wówczas wszyscy zgromadzeni w bożnicy Żydzi (w tym również Kałman Winiar). Sygn. Zg. 196/1947 [4/623].

Winiar Nojma – z d. Zagorja, córka Szlomy i Hasi (z d. Rabinowicz), ur. w 1897 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w Białostockim getcie, gdzie 7.II.1943 r. została zastrzelona, pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 195/1947 [4/622].

Winiarz Władysław – syn Henryka i Józefy (z d. Jeżewska), ur. 5.VIII.1898 r. we Lwowie, zam. Białystok, prokurent Banku Gospodarstwa Krajowego Oddział w Białymstoku, por. rez. WP. We wrześniu 1939 roku zmobilizowany do WP i wysłany na front [służył w 42 PP w Białymstoku][776], w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej (zatrzymany na terytorium Litwy), przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku – brak dalszych informacji o jego losach (w marcu 1940 r. przesłał z obozu kartkę)[777]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 35 z 10.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 44/1948 [4/2659].

Winnicki Aleksander – syn Romualda i Pauliny (z d. Dadun), ur. 25.XI.1909 r. w Białymstoku, zam. tamże. 10.VII.1943 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku (zatrzymany za przynależność do AK). 15.VII.1943 r. wywieziony w nieznanym kierunku (prawdopodobnie rozstrzelany razem z innymi więźniami w okolicach Bacieczek) – brak dalszych informacji o jego losach (tego dnia aresztowano również pozostałych członków jego rodziny). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 37 z 7.VII.1948 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.VII.1943 r. Sygn. Zg. 518/1948 [4/3118].

Wiszniewski Ignacy – syn Karola i Rozalii (z d. Ławrynowicz), ur. 27.IV.1900 r. we wsi Szumieliszki, pow. Oszmiana, woj. wileńskie, zam. Białystok, pracownik kolei. 26.VII. 1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Rozstrzelany 16.III.1943 r. w Nowosiółkach k. Białegostoku w czasie masowej egzekucji więźniów. Sygn. Zg. 19/1947 [4/451].

Wiśniewski Ryszard – syn Franciszka i Marii (z d. Zdłuszkowska), ur. 1.V.1913 r. w Łapach, zam. Białystok, właściciel zakładu fryzjerskiego. 2.VII.1943 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku, według informacji strażnika więziennego – 21.VIII.1943 r. rozstrzelany wraz z innymi więźniami w okolicach Grabówki. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogło-

[776] *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 392.

[777] Na listach polskich jeńców wojennych figuruje Winiarz Władysław Tomasz, syn Henryka, ur. 5.VIII.1898 r. we Lwowie, ppor. 42 PP, urzędnik, więzień obozu w Kozielsku, zmarł 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Lesie Katyńskim; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 392, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt, s. 253.

szenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 21.VIII.1943 r. Sygn. Zg. 252/1949 [2/5481/2007].

Witek Bronisław – syn Antoniego i Ewy (z d. Kownacka), ur. 1.IX.1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czerwcu 1941 r., w chwili przechodzenia przez Białystok linii frontu (tj. ok. 27.VI.1941 r.), wyszedł z domu i już nie wrócił – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 110/1949 [2/5344/2007].

Witek Karolina – z d. Piłat, córka Piotra i Marianny (z d. Niezgoda), ur. w 1892 r. w Karczmiskach, woj. lubelskie, do 1910 r. tam też zamieszkała, następnie zam. Tiumień (Rosja). W 1915 r. zaginęła bez śladu – brak informacji o jej losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1922 r. Sygn. Zg. 314/1948 [4/2918].

Witkowski Tadeusz – syn Antoniego i Elżbiety (z d. Chudzikiewicz), ur. 10.X.1895 r. w Dynowie, pow. Brzozów (obecnie pow. Rzeszów), woj. lwowskie (obecnie woj. podkarpackie), zam. Białystok, plutonowy Policji Państwowej. [W wieku 18 lat, jako żołnierz Legionów Polskich, brał czynny udział w walce o niepodległość Polski (1914-1918 r.). Od 1923 r., jako zawodowy podoficer (w stopniu plutonowego) pełnił służbę w Policji Państwowej w Białymstoku.][778] We wrześniu 1939 r. (prawdopodobnie ok. 10-11.IX.1939 r.) ewakuowany wraz z oddziałem w kierunku Wilna, tam też dostał się do niewoli radzieckiej – brak dalszych informacji o jego losach. [Przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie, skąd przesłał dwie karty pocztowe (28.XI.1939 r. i 3.I.1940 r.). Znajduje się na liście wywozowej NKWD z 20.IV.1940 r. pod nr 038/3, poz. 22.][779] Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 roku.][780] Sygn. Zg. 415/1948 [4/3018].

Witkowski Wacław – syn Andrzeja i Władysławy (z Derwońków), ur. 1.XI.1916 r. w Adamowiczach (?), pow. Augustów, zam. b.d. W 1944 r. zmobilizowany do wojska i wysłany na front – zginął 17.IV.1945 r. w czasie forsowania Odry pod Alt Rüdnitz[781]. W aktach znajdują się odpisy zawiadomień o śmierci wystawionych przez: MON Departament Poboru i Uzupełnień, Dział Ewidencji Strat Wojskowych (pismo Nr 7042/2/IV z 4.X. 1945 r.) oraz Wydział Wojskowy Urządu Miejskiego w Białymstoku (z 13.V.1946 r.). Sygn. Zg. 259/1947 [4/686].

Witowski Franciszek – syn Wojciecha i Anny (z d. Wysocka), ur. 1.XII.1909 r. we wsi Wola – Rafałówka, pow. Rzeszów, zam. we wsi Krasne Stare, gm. Kalinówka, pow. Białystok, gajowy. 30.IV.1940 r. udał się w kierunku radziecko-niemieckiej granicy demarka-

[778] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 212.
[779] Tamże, s. 212-213; Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Witkowski Tadeusz, ur. 10.X.1896 r. w Dynowie, posterunkowy Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zmarł w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 284.
[780] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 213.
[781] Alt Rüdnitz, Altrüdnitz – Stara Rudnica, wieś w woj. zachodniopomorskim.

cyjnej (chciał przedostać się na teren Generalnego Gubernatorstwa), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Zarządzie Gminy Kalinówka ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 74/1950.

Włodarczyk Kazimierz – syn Bolesława i Stanisławy (z d. Wierzbicka), ur. 24.XII.1916 r. w Łowiczu, zam. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (służył w kolumnie samochodowej), prawdopodobnie w okolicach Brańska dostał się do niewoli niemieckiej – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V. 1946 r. Sygn. Zg. 580/1947 [4/998].

Włostowska Anna – z d. Włostowska (?), córka Romualda i Franciszki (z d. Skarżyńska), ur. w 1910 r., zam. Białystok. 8.V.1943 r. aresztowana wraz z mężem pod zarzutem przynależności do AK, osadzona w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jej losach (prawdopodobnie z rozkazu Gestapo została jesienią 1943 r. rozstrzelana na dziedzińcu więzienia). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie jej za zmarłą. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Włostowskich: Anny i Wacława – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 167/1948 [4/2778].

Włostowski Wacław – syn Michała i Kamili (z d. Mioduszewska), ur. w 1901 r., zam. Białystok. 8.V.1943 r. aresztowany przez Gestapo pod zarzutem przynależności do organizacji podziemnej (z zeznań świadka wynika, iż Wacław Włostowski był „kierownikiem podziemnej organizacji przeciwko Niemcom", u niego w domu też odbywały się zebrania konspiracyjne, posiadał znaczne ilości dokumentacji z działalności podziemnej), osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie został rozstrzelany w październiku 1943 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Włostowskich: Anny i Wacława – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 167/1948 [4/2778].

Wodzyński vel Wodziński Stanisław – syn Władysława i Marianny (z d. Wojdak), ur. 2.I.1898 r. w Warszawie, zam. Białystok, właściciel zakładu kapeluszniczego. W lutym lub marcu 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 580/1948 [4/3179].

Wojcieszuk Piotr – syn Cyryla i Stefanii (z Janowiczów), ur. 15.XI.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże. 29.IX.1941 r. aresztowany przez Gestapo – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 280/1948 [4/2884].

Wojteczuk Stanisław – syn Piotra i Wiktorii (z d. Kiericzenko), ur. 20.V.1898 r. w Międzyrzeczu Podlaskim, zam. Białystok. 8.VII.1941 r. został aresztowany przez niemieckie

władze okupacyjne i prawdopodobnie rozstrzelany (poszukującej go żonie powiedziano w Komendzie Gestapo, że *„może tylko się za niego pomodlić”*[782]). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 15 z 9.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 643/1947 [4/1059].

Wojtulewicz Władysław – syn Feliksa i Salomei (z d. Godlewska), ur. 27.III.1895 r. w Wasilkowie, zam. tamże, emerytowany funkcjonariusz Policji Państwowej. 23.III.1940 r. aresztowany przez władze radzieckie, osadzony w więzieniu w Mińsku. Zginął 25.VI.1941 r. w czasie ewakuacji więzienia w głąb ZSRR – śmierć poniósł w wyniku nalotu samolotów niemieckich. Sygn. Zg. 218/1948 [4/2827].

Wojtulewski Janusz – syn Alfonsa i Franciszki (z d. Zdanowicz), ur. 12.III.1924 r. w Białymstoku, zam. Grajewo (?), Komendant Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Grajewie. 26.VI.1945 r. zaginął podczas pełnienia obowiązków służbowych. Naoczny świadek wydarzeń, podczas przesłuchania w PUBP w Białymstoku, zeznał (w aktach znajduje się odpis protokołu przesłuchania): *„...W końcu czerwca 1946 r. dokładnie daty nie pamiętam, przyszedł do mnie d-ca kompanii WiN Chojnowski Władysław ps „Kret” wraz z szefem kompanii WiN Chrapowiczem Franciszkiem ps „Lwów” i ze swym łącznikiem kompanijnym Mroczko Czesławem ps „Sęp”. Następnie „Kret” dał mnie rozkaz ażebym z nimi poszedł do wsi Przytulanka gm. Kalinówka, gdzie „Kret” miał przeprowadzić odprawę z członkami jego kompanii na co się ubrałem i poszliśmy. Idąc w stronę wsi Przytulanka zaszliśmy do sklepu, celem kupienia papierosów. W międzyczasie w sklepie miejscowi ludzie powiedzieli nam, że jest wesele w kol. Dziękonie, gm. Knyszyn, pow. Białystok na co „Kret” nam zaproponował ażebyśmy poszli na wesele. Następnie podchodząc pod mieszkanie gdzie było wesele zauważyliśmy taksówkę i koło niej stoi jakiś wojskowy. Po chwili cofnęliśmy się, po niejakimś czasie „Kret” podskoczył do tego wojskowego z automatem i krzyknął „ręce do góry” i w międzyczasie wystrzelił serię z automatu, natomiast wojskowy usiłował schwycić za automat, który leżał w taksówce, jednak nie zdążył, został obezwładniony przez „Kreta”. W tym czasie wyszedł szofer tej taksówki, który był w mieszkaniu gdzie odbywało się wesele też został przez nas zatrzymany, gdyż szof*[er] *broni nie miał. Następnie „Kret” zaczął się wypytywać wspomnianego wojskowego, którego obezwładnił i jak się okazało wojskowy zeznał, że jest Szefem Urzędu Pow. UBP w Grajewie. Po upływie kwadransu „Kret” dał nam rozkaz ażebyśmy wrócili się do domu, więc ja, „Lwów” i „Sęp” pojechaliśmy rowerami do domu, a „Kret” kazał wsiadać Szefowi z Pow. UBP Grajewo do taksówki i szoferowi kazał jechać w stronę Moniek, następnie z Moniek pojechali szosą w stronę m. Trzcianne* (...) *Po upływie 3 tygodni w rozmowie z „Kretem” dowiedziałem się, że uprowadzony przez nas Szef Pow. UBP z Grajewa został zabity przez „Kreta”, w której miejscowości tego nie wiem, przypuszczam jednak, że został zabity gdzieś w lesie około wsi Zubole gm. Trzcianne...”*[783]. Dodatkowo w aktach znajduje się oryginał pisma przesłanego do Sądu Grodzkiego przez PUBP w Białymstoku (pismo z dn. 15.XII.1947 r., opatrzone klauzulą „ściśle tajne”), w którym czytamy: *„...Pow. UBP w Białymstoku niniejszym donosi, iż po aresztowaniu w dniu 23 grudnia 1945 r. Pezowicza Zdzisława ps. „Listek” i Szeszko Henryka ps. „Orzeł” złożyli oni zeznania, iż latem 1945 r. z rozkazu „Kreta” Chojnowskiego Władysława na szosie Białystok – Grajewo zatrzymali oni przejeżdżającego taksówką byłego Kierownika Powia-*

[782] ASG, Sygn. Zg. 643/1947 [4/1059], k. 1.
[783] ASG, Sygn. Zg. 533/1947 [4/951], k. 2-3 (w cytowanym fragmencie zachowano oryginalną pisownię).

towego Urzędu Bezp. Publ. w Grajewie Wojtulewskiego Janusza. Następnie uprowadziwszy w las zamordowali. Szoferowi Wojtulewskiego udało się zbiec z rąk bandytów. W napadzie tym oprócz dwóch w/w brali udział Chojnowski Władysław ps. „Kret", który został zabity podczas ucieczki w m-cu marcu 1947 r. przez grupę operacyjną W.B.W. w/w w związku z tym żadnych zeznań nie mógł składać. Chrapowicz Franciszek ps. „Lwów", który jakiś czas w bandzie nosił automat P.P.Sz. zdobyty na Wojtulewskim i Mroczko Czesław [ps. „Sęp" – przyp. autora], *dwaj ostatni również zostali w roku 1946 schwytani przez Pow. UBP w Białymstoku i potwierdzili zeznania złożone poprzednio przez Pezowicza i Szeszko. Trzej w/w zostali skazani przez Sąd Wojskowy Rejonowy w Białymstoku na karę śmierci, zaś Pezowicz Zdzisław na 10 lat więzienia...*"[784]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 30.VI. 1946 r. Sygn. Zg. 533/1947 [4/951].

Wolf Calko – syn Motela i Fejgi (z d. b.d.), ur. 15.I.1865 r. w Krynkach, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zastrzelony 20.I.1943 r. wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Ciepłej 18. Wspólna teczka aktowa dla Calko Wolfa, jego żony Rywki Wolf, ich dzieci: Fiszela Wolfa i Symy Okuń, Merki Goz (siostra Rywki), jej córki Szejny Goz oraz męża Symy – Berko Okunia, patrz wymienieni. Sygn. Zg. 215/1948 [4/2824].

Wolf Fiszel – syn Calki i Rywki (z d. Kaganowicz), ur. 10.V.1890 r. w Krynkach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku, przebywał w tamtejszym getcie – zastrzelony 20.I.1943 r. w schronie przy ul. Ciepłej 18. Wspólna teczka aktowa dla Fiszela Wolfa, jego rodziców: Calko Wolfa i Rywki Wolf, jego siostry Symy Okuń i jej męża Berko Okunia, ciotki Merki Goz (siostra Rywki) i jej córki Szejny Goz – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 215/1948 [4/2824].

Wolf Rywka – z d. Kaganowicz, córka Izaaka i Szejny (z d. b.d.), ur. 20.III.1866 r. w Krynkach, zam. Białystok. W czasie niemieckiej okupacji przebywała wraz z rodziną w getcie w Białymstoku. Zastrzelona 20.I.1943 r. wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Ciepłej 18. Wspólna teczka aktowa dla Rywki Wolf, jej męża Calko Wolfa, ich dzieci: Fiszela Wolfa i Symy Okuń, Merki Goz (siostra Rywki), córki Merki – Szejny Goz oraz męża Symy – Berko Okunia, patrz wymienieni. Sygn. Zg. 215/1948 [4/2824].

Wolfart Józef – syn Jana i Apolonii (z d. Wyszkowska), ur. 20.X.1904 r. w Skorupach, zam. Grodno, od 1929 r. pełnił służbę w stopniu plutonowego w 29 PAL w Grodnie. W chwili wybuchu wojny skierowany z oddziałem w okolice Małkini, 12.IX.1939 r. pułk toczył walki z wojskami niemieckimi pod Piotrkowem, w wyniku potyczki 29 PAL praktycznie przestał istnieć[785]. Brak dalszych informacji o losach Józefa Wolfarta. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 13 z 15.XI.1947 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 276/1947 [4/702].

[784] ASG, Sygn. Zg. 533/1947 [4/951], k. 12 (pisownia j/w).
[785] Świadkowie zeznający w procesie należeli do 81 PP oraz 2 Dywizji Artylerii Przeciwlotniczej (?), obie formacje na początku wojny skierowane zostały na front w okolice Małkini (81 PP został rozbity razem z 29 PAL w walkach pod Piotrkowem).

Wolisz/Wolisch Karol – syn Zygmunta i Henryki (z d. Reich), ur. 10.VI.1892 r. we Lwowie, zam. Białystok, Wiceprezes Sądu Okręgowego w Białymstoku. W 1940 r. próbował przedostać się do Warszawy (do żony), aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Brześciu n/Bugiem, 22.VI.1941 r. (w wyniku wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej) zwolniony z więzienia – brak informacji o jego dalszych losach (po zwolnieniu nie stawił się na umówione z współwięźniami miejsce). Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 45 z 17.IX.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 95/1948 [4/2709].

Wolski Stanisław – syn Antoniego i Marii (z d. Szaruk), ur. 2.X.1903 r. w Warszawie, zam. Białystok. 24.VI.1944 r. aresztowany przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 493/1948 [4/3093].

Wołkaniec Jan – syn Franciszka i Walerii (z d. Jaworowska), ur. 24.VI.1900 r. w Klusku, pow. Warszawa, zam. Czarna Wieś (Czarna Białostocka), pow. Białystok, pracownik tartaku. 24.VIII.1939 r. powołany do Wojska Polskiego i wysłany na front (przydział mobilizacyjny nie został bliżej określony), brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Czarnej Wsi ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 223/1950.

Wołkowyski Wolf – syn Izraela i Cerli (z d. Szeroszewska), ur.8.II.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, brał czynny udział w walkach prowadzonych z wojskami niemieckimi w czasie likwidacji getta (należał do jednej z bojówek żydowskich). Zginął w trakcie walk w sierpniu 1943 r. Sygn. Zg. 355/1947 [4/780].

Wołosz Antoni – syn Pawła i Władysławy (z d. b. d.), ur. 13.VI.1896 r. w Siedlcach, zam. Białystok, pracownik oddziału elektrotechnicznego PKP w Białymstoku. 27.X.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i wywieziony do obozu Stutthof. 25.I.1945 r., w obliczu zbliżającego się frontu, rozpoczęto ewakuację obozu. Antoni Wołosz w trakcie marszu zasłabł z wycieńczenia – zastrzelony przez eskortę niemiecką jako niezdolny do dalszej drogi. Sygn. Zg. 607/1947 [4/1024].

Wołoszczuk Teodor – syn Maksymiliana i Karoliny (z d. Domańska), ur. 9.XI.1895 r. w Stanisławowie, zam. Wilno (a dokładniej Nowa Wilejka), zawodowy oficer (por., kapelmistrz) 85 PP. Razem z pułkiem brał udział w działaniach wojennych września 1939 r., dostał się do niewoli sowieckiej [przebywał w obozie jenieckim w Starobielsku]. Brak dalszych informacji o jego losach[786]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Za-

[786] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Wołoszczuk Teodor, syn Maksymiliana, ur. 9.XI.1893 r. w Stanisławowie, por./kapelmistrz 85 PP, więzień obozu w Starobielsku, zastrzelony w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Charkowie (Ukraina), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 1.X.2010 r.), *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 401, A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 359.

rządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się odpis orzeczenia Inwalidzkiej Komisji Rewizyjno-Lekarskiej w Warszawie o uznaniu Teodora Wołoszczuka za zaginionego w wyniku działań wojennych (Orzeczenie Nr WD 32/W z 8.V.1948 r.). Sygn. Zg. 133/1949 [2/5366/2007].

Wołowelska Jewa Sara – z d. Wołowelska, córka Mordki i Tauby (z d. Rajgrodzka), ur. 15.II.1915 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, zginęła wraz z całą rodziną w sierpniu 1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 357/1947 [4/782].

Wołowelska Tauba – z d. Rajgrodzka, córka Wolfa i Jenty (z d. Ziberman), ur. 10.X.1883 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywała wraz z całą rodziną w getcie w Białymstoku, zginęła w sierpniu 1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 359/1947 [4/784].

Wołowelski Jakub – syn Mordki i Tauby (z d. Rajgrodzka), ur. 10.VII.1906 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zginął wraz z rodziną w sierpniu 1943 r. – zastrzelony w trakcie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 356/1947 [4/781].

Wołowelski Mordko – syn Szmula i Gitli (z d. Zermaiska), ur. 4.VI.1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zginął wraz z rodziną w sierpniu 1943 r. (podczas likwidacji w/w getta). Sygn. Zg. 358/1947 [4/783].

Wołowelski Sochor Ber – syn Mordki i Tauby (z d. Rajgrodzka), ur. 25.III.1904 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w wydzielonej dla ludności żydowskiej części miasta, zastrzelony w sierpniu 1943 r. w trakcie likwidacji getta w Białymstoku. Sygn. Zg. 354/1947 [4/779].

Wołowicz Aleksander – syn Józefa i Elżbiety (z d. Oldziejewska), ur. 20.I.1900 r. we wsi Łapczyn, gm. Korycin, zam. Supraśl. 10.IX.1939 r. zabrany razem z koniem przez WP do świadczenia tzw. podwodu na rzecz wojska. Został skierowany razem z transportem do Grodna – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Supraślu ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 557/1947 [4/975].

Wołyniec Seweryn – syn Gabriela i Julianny (z d. Dzielamba), ur. w 1889 r. we wsi Zastuczno, gm. Kamieniec, pow. Brześć n. Bugiem, zam. wieś Kąty, gm. Kalinówka, pow. Białystok, rolnik. Zmarł 8.VII.1944 r. Sygn. Zg. 95/1950.

Woroszyło Bronisław – syn Stanisława i Aleksandry (z d. Roszkowska), ur. 25.IV.1910 r. we wsi Ruda stacja Knyszyn, zam. Białystok, zawodowy plutonowy żandarmerii. W 1939 r. wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do sowieckiej niewoli. Przebywał

w obozie jenieckim w Ostaszkowie, brak dalszych informacji o jego losach[787]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 9 z 27.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 526/1947 [4/944].

Woźniuk Władysław – syn Piotra i Michaliny (z d. Obsulowicz), ur. 19.VIII.1894 r. we wsi Pomagacze (Pomigacze), gm. Juchnowiec (obecnie gm. Turośń Kościelna), pow. Białystok, zam. tamże. Według zeznań świadków, wycofujący się w 1944 r., Niemcy zabrali wszystkich mężczyzn ze wsi i wraz z mężczyznami z innych miejscowości „pognali" pod granicę niemiecko-francuską (?), spośród więźniów wybrano 14 (w tym i Władysława Woźniuka) do prac przy budowie dróg. Zmarł 31.I.1945 r. w szpitalu w Waldenburgu (Niemcy). Sygn. Zg. 150/1946 [4/426].

Wójcik Bronisław – syn Franciszka i Ludwiki (z Kulpińskich (?)), ur. 22.V.1922 r. w majątku Stryje, pow. Krasnystaw (obecnie woj. lubelskie), zam. Białystok. We wrześniu 1944 r. zmobilizowany do wojska i wysłany na front (pełnił funkcję szeregowego amunicyjnego w 1 kompanii moździerzy, 1 Batalionu 3 Berlińskiego Pułku Piechoty[788]), 19.IV.1945 r. zginął w czasie walk o Wał Pomorski. „*Pochowany został z oddaniem Mu Honorów Wojsk. w płn. stronie kościoła w Neu Küstrienchen w mogile Nr 40*."[789] W aktach znajduje się oryginał zaświadczenia o śmierci, przesłany przez Szefa Sztabu 3 Berlińskiego Pułku Piechoty (pismo Nr 151 z 2.IX.1946 r.). Sygn. Zg. 287/1948 [4/2891].

Wróbel Kazimierz – syn Macieja i Rozalii (z d. Dziurawiec), ur. 2.III.1883 r. w Biskupicach, gm. Jaszczów, woj. lubelskie, zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej (starszy posterunkowy). W 1939 r. powołany do wojska i skierowany na front, pod Wilnem dostał się do niewoli radzieckiej. W 1941 r. (?) przesłał list z obozu w Ostaszkowie, brak dalszych informacji o jego losach[790]. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 221/1950.

Wróblewski Bolesław – syn Alfonsa i Fortunaty (z d. Stankiewicz), ur. 20.II.1899 r. w Charbinie (Rosja), zam. Białystok, pracownik magistratu w Białymstoku – kierownik wydziału ewidencji. 28.IV.1940 r. aresztowany przez władze sowieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. W trakcie odbywania kary zachorował, 13.VIII.1940 r. przeniesiony do szpitala więziennego, w wyniku choroby zmarł 16.VIII.1940 r. Opublikowano w MP Nr 22 z 20.II.1940 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 147/1946 [4/423].

---

[787] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Woroszyło Bronisław, ur. w 1910 r. w Rudej, plutonowy Żandarmerii WP, więzień obozu w Ostaszkowie, zmarł w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.).

[788] 3 Berliński Pułk Piechoty – sformowany w 1943 r. w Sielcach nad Oką oddział piechoty LWP; wchodził w skład 1 DP im. T. Kościuszki (chrzest bojowy formacja przeszła pod Lenino).

[789] ASG, Sygn. Zg. 287/1948 [4/2891], k. 2; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „N-Z"*, Pruszków 1995 r., s. 234.

[790] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych figuruje Wróbel Kazimierz, ur. w 1883 r. w Biskupicach Lubelskich, przodownik Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.).

Wróblewski Bolesław – syn Jana i Rozalii (z d. Szuszko), ur. 15.II.1905 r. w Olszance, gm. Zabłudów, pow. Białystok. Jako plutonowy WP brał czynny udział w walkach z wojskami niemieckimi, zginął w listopadzie 1944 r. w czasie działań nad Wisłą (w okolicach Józefowa), pochowany na cmentarzu w Józefowie. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci wystawionego przez Starostwo Powiatowe w Białymstoku, Wydział Wojskowy (pismo z 1.IX.1945 r.). Sygn. Zg. 283/1947 [4/709].

Wtulich Jan – syn Franciszka i Anieli (z d. Rygalska), ur. 1.VI.1899 r. we wsi Kowalewo, gm. Dąbrowa (obecnie gm. Wiśniewo, pow. Mława), zam. Starosielce, przodownik Policji Państwowej. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej. Wywieziony w głąb ZSRR – brak dalszych wiadomości o jego losach[791]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Kalinówce ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 361/1948 [4/2964].

Wulfsztat Fajgla – z d. Bojgen, córka Szlomy i Chwuli Lei (z d. Załmka/Załmek (?)), ur. 14.III.1882 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginęła 2.VI.1941 r.[792] Wspólna teczka aktowa dla Fajgli Wulfsztat oraz Liby, Chaima, Szmula Joseka/Joski i Blimy Joskowiczów (wzajemne powiązania pomiędzy w/w nie zostały jednoznacznie wyjaśnione) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 563/1948 [4/3163].

Wulfsztat Herszel – syn Kiwy i Rywki Geli (z d. Gotfrid), ur. 10.III.1866 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, tam też zginął 11.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Herszela (Herszla) Wulfsztata oraz jego syna Szai (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 386/1948 [4/2989].

Wulfsztat Szaja – syn Herszla i Gitli (z d. Gnat), ur. 12.XII.1895 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, gdzie zginął w dniu 10.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Szai Wulfsztata i jego ojca Herszla (Herszela) – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 386/1948 [4/2989].

Wulsztat Fajgla Łaja – z d. Naparstek, córka Mendla Lejzera i Gitli (z d. Brzegowska), ur. 4.XII.1908 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, tam też zastrzelona 3.IV.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla Fajgli Łai Wulsztat, małżonków Goldberg: Izraela Hersza i Liby, ich syna Lejbusia oraz Pesli Goldberg (wzajemne powiązania wymienionych z Fajglą Łają nie zostały jednoznacznie wyjaśnione) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 562/1948 [4/3162].

Wykpisz Franciszek – syn Wincentego i Józefy (z d. b.d.), ur. w 1910 r. w Piaskach, gm. Wielkie Ejsmonty (gmina przestała istnieć w 1939 r., Wielkie Ejsmonty – obecnie Białoruś), zam. Białystok. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku dzia-

[791] Na listach polskich jeńców zamordowanych i zaginionych w czasie II WŚ figuruje Wtulich Jan, ur. 1.VI.1899 r. w Kowalewie, st. post. Policji Państwowej, więzień obozu w Ostaszkowie, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.).

[792] Data zgonu podana w postanowieniu sądowym nie jest zgodna z prawdą, gdyż pierwsze oddziały niemieckie wkroczyły do Białegostoku 27.VI.1941 r., natomiast białostockie getto utworzone zostało dopiero na przełomie lipca i sierpnia 1941 r.

łań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Malborku – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z obozu przesłał w 1941 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 327/1948 [4/2931].

Wykpisz Stanisław – syn Józefa i Weroniki (z d. Czausz/Czaus), ur. [24.I.]1908 r. w Białymstoku, zam. tamże, aplikant sądowy w Sądzie Okręgowym w Białymstoku, ppor. rez. WP. [Ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty w Krakowie, skierowany do 42 PP w Białymstoku. 1.I.1934 r. mianowany podporucznikiem ze starszeństwem. W 1936 r. ukończył prawo na Uniwersytecie Warszawskim, następnie rozpoczął pracę jako aplikant w Sądzie Okręgowym w Białymstoku (pracował tam do chwili powołania do wojska).][793] W sierpniu 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany do Osowca, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli sowieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku – brak dalszych informacji o jego losach[794]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 24 z 14.IV.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się oryginał pisma PCK Delegatura przy Dowództwie 2 Korpusu informującego o odnalezieniu na wykazie oficerów zamordowanych w Katyniu Wykpisz Stanisława (brak stopnia i daty urodzenia) – pismo Nr 278/46/Kanc z 12.III.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*.][795] Sygn. Zg. 642/1947 [4/1058].

Wypych Tomasz – syn Apolinarego i Filomeny (z d. Waliszewska), ur. w 1882 r. w Kaliszu, zam. Białystok. W 1943 r. aresztowany we własnym domu przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Białymstoku, przewieziony do obozu koncentracyjnego Stutthof k. Gdańska – brak dalszych informacji o jego losach. Postępowanie w sprawie zawieszono, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 466/1948 [4/3069].

Wysocki Aleksander – syn Wincentego i Katarzyny (z Szipitów), ur. 12.II.1911 r. w Leningradzie (Petersburg, Rosja), zam. b.d. Jesienią 1939 r. zmobilizowany do WP, służył w stopniu kaprala w 42 PP w Białymstoku. 11.IX.1939 r. ciężko ranny w czasie walk z oddziałami niemieckimi w okolicach Czerwonego Boru, zmarł na polu bitwy (lub też został dobity przez żołnierzy niemieckich). Sygn. Zg. 523/1948 [4/3123].

Wysocki Aleksander – syn Wawrzyńca (w innym miejscu jako ojca wymienia się Jefrema) i Tekli (z d. Tomaszewicz), ur. 5.V.1911 r. w Białymstoku, zam. tamże, kamieniarz. 27.IV.1943 r. aresztowany za „działalność antyniemiecką”, osadzony w więzieniu w Białymstoku. Po 10 dniach przewieziony do KL Stutthof k. Gdańska – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z obozu przesłał w lipcu 1943 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu

[793] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 114-115.
[794] Na liście zidentyfikowanych ofiar mordu katyńskiego figuruje Wykpisz (Wykipicz) Stanisław, ur. 24.I.1908 r. w Białymstoku, ppor. 42 PP, prawnik, zginął w 1940 r., ekshumowane ciało było w mundurze, przy zwłokach znaleziono: kartę szczepień, 3 pocztówki, 4 listy przesłane przez żonę H. Wykipicz z Białegostoku; patrz: A.L. Szcześniak, pr. cyt., s. 181, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.).
[795] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 115.

postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 552/1948 [4/3152].

Wysocki Benjamin – syn Lejby i Szejwy (z d. Majstel), ur. 10.X.1903 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony wraz z pozostałą ludnością pochodzenia żydowskiego w białostockim getcie, zginął 10.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 267/1947 [4/693].

Wysocki Bernard – syn Wojciecha i Teofili (z Muchów), ur. 2.VI.1905 r., zam. Białystok. W październiku 1944 r. służył jako plutonowy w 20 batalionie [saperów] IX Dywizji Piechoty (9 Drezdeńska Dywizja Piechoty). 16.IV.1945 r. w czasie ofensywy na Nissie (sadząc po szlaku bojowym 9 Dywizji Piechoty prawdopodobnie chodzi o Nysę Łużycką), Wysocki Bernard pracujący wówczas w obozie zginął od ostrzału artyleryjskiego otaczających wojsk niemieckich. Z powodu braku jednoznacznego potwierdzenia zgonu Sąd zalecił opublikowanie w MP Nr 8 z 21.I.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie Bernarda Wysockiego za zmarłego. Sygn. Zg. 24/1946 [4/301].

Wysocki Chaim – syn Lejby i Szejwy (z d. Majstel), ur. 1.I.1905 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony wraz z pozostałą ludnością pochodzenia żydowskiego w białostockim getcie, zginął 10.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 268/1947 [4/694].

Wysocki Jakub – syn Lejby i Szejwy (z d. Majstel), ur. 12.II.1907 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zginął 10.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 269/1947 [4/695].

Wysocki Józef – syn Michała i Bronisławy (z Bartnickich), Polak, ur. 17.III.1917 r. w mieście Kaszyra, gub. Tulska, Rosja, zam. we wsi Klepacze. 21.III.1939 r. powołany do 42 PP w Białymstoku (kompania strzelecka). W chwili wybuchu wojny pułk skierowano na front w okolice Łomży, 10.IX.1939 r. walczył z oddziałami niemieckimi w okolicach Nowogrodu. W czasie walk Józef Wysocki został ranny pociskiem artyleryjskim, zmarł po 2 dniach (12.IX.1939 r.) we wsi Konty, pow. Mały Płock, tam też został pochowany. Sygn. Zg. 53/1946 [4/330].

Wysocki Józef – syn Józefa i Pauliny (z d. Berdanowicz), ur. 4.V.1899 r. w Raczkach, pow. Augustów, zam. b.d., pracownik PKP. 13.XII.1944 r. aresztowany przez władze radzieckie w Grodnie i wywieziony w głąb ZSRR – przebywał w Archangielsku, tam też zmarł 31.V.1945 r. Sygn. Zg. 122/1946 [4/398], Sygn. 252/1947 [4/679].

Wysocki Lejba – syn Ruwina i Liwszy (z d. Żytomirska), ur. 15.VI.1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zginął 10.VIII.1943 r. w trakcie likwidacji w/w getta. Sygn. Zg. 266/1947 [4/692].

Wysocki Stanisław – syn Antoniego i Aleksandry (z d. Wierzbicka), ur. 4.V.1910 r. w Malawiczach, gm. Wyszki (prawdopodobnie chodzi o Mulawicze w gm. Wyszki), zam. Białystok. 31.VIII.1939 r. zmobilizowany (jako szeregowy) do WP i przydzielony do Batalionu Sanitarnego w Sokółce, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość przesłał w lutym 1944 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku

ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1947 r. Sygn. Zg. 209/1949 [2/5440/2007].

Wysocki Teodor – syn Daniela i Eudokii (z d. b.d.), ur. 1.V.1907 r. we wsi Gobiaty, gm. Gródek, pow. Białystok, zam. b.d. Na początku listopada 1944 r. (8 lub 9) wcielony do armii radzieckiej (służył w stopniu kaprala w 33 dywizji, 82 pułku piechoty), w połowie lutego 1945 r. poległ na froncie w okolicy Bydgoszczy. Datę zgonu ustalono na 16.II.1945 r. Sygn. Zg. 184/1950.

Wysocki Wiesław – syn Józefa i Anny (z Lewków), ur. 29.X.1899 r. we wsi Klepacze, gm. Bacieczki (obecnie gm. Choroszcz), zam. b.d., pracownik kolei. We wrześniu 1939 r. ewakuowany z warsztatami drogowo-mostowymi PKP ze Starosielc do Baranowicz, po dwóch dniach do miasta wkroczyły wojska radzieckie – niektórzy pracownicy taboru zostali aresztowani i wywiezieni w głąb ZSRR (w tym również Wiesław Wysocki), brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 12 z 1.XI.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 242/1947 [4/669].

Wyszyński Michał – syn Leonarda i Franciszki (z d. Oziemblewicz), ur. 20.IV.1897 r. w Końskiej Rzece (?), woj. poznańskie, zam. Białystok, pracownik garbarni (z zawodu garbarz). 28.X.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku (aresztowany razem z kolegą z pracy Jancewiczem/Janowiczem, zatrzymani zostali w charakterze zakładników lub też według innej wersji – na podstawie donosu), 8.XII. 1943 r. wywieziony do Grabówki i tam rozstrzelany (dokonujący egzekucji żołnierze niemieccy przywieźli do więzienia tylko jego kurtkę). Sygn. Zg. 215/1949 [2/5446/2007].

Z

Zabielski Jan – syn Józefa i Marii (z d. Kowalczuk), ur. 24.V.1901 r. w Białymstoku. W roku 1939 zmobilizowany do kompanii gospodarczej 42 PP w Białymstoku, w wyniku działań wojennych został zatrzymany przez władze radzieckie i deportowany w głąb ZSRR (Komi), gdzie w 1941 r. zmarł z wyczerpania (jako jeniec pracował przy linii kolejowej). Sygn. Zg. 336/1947 [4/762].

Zabłudowska Chana – z d. Koleśnik, córka Icka i Fejgi (z d. Ajzensztat), ur. w 1890 r. w Białymstoku, zam. tamże, żona Mowszy Zabłudowskiego. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, 16.VIII.1943 r. zastrzelona na ul. Kupieckiej (obecnie ul. I. Malmeda), w trakcie likwidacji w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla Chany Zabłudowskiej i jej syna Szyi (por. Zabłudowski Szyja). Sygn. Zg. 423/1947 [4/845].

Zabłudowska Szejna – z d. Ratuszner, córka Abrama i Fejgi (z d. Rozenblum), ur. w 1900 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zastrzelona 5.II.1943 r. w czasie masowych rozstrzelań w w/w getcie, pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 155/1948 [4/2766].

Zabłudowski Berko – syn Szyjela i Chaszy (z d. Kac), ur. w 1895 r. w Białymstoku, zam. tamże, rzeźnik. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku. Zginął 16.VIII.1943 r. w czasie masowych rozstrzeliwań Żydów na ulicach getta[796]. Pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 583/1947 [4/1001].

Zabłudowski Chaim – syn Szmula i Doby (z d. Trofimowska), ur. 1.X.1896 r. w Janowie, pow. Sokółka, zam. b.d. W 1941 r., w obawie przed zbliżającymi się wojskami niemieckimi, podjął wraz z synem próbę ucieczki w głąb ZSRR, zginął (podróżując autobusem) 25.VI.1941 r. wskutek bombardowania szosy Wołkowysk – Mińsk. Sygn. Zg. 157/1947 [4/585].

Zabłudowski Mowsza – syn Szyi i Chaszki (z d. Kac), ur. w 1887 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelony przez żołnierzy niemieckich 8.VIII.1941 r. (zabity w czasie przenoszenia z dotychczasowego mieszkania do tworzonego getta). Sygn. Zg. 422/1947 [4/844].

Zabłudowski Szyja – syn Mowszy i Chany (z d. Koleśnik), ur. w 1919 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, zginął na ul. Kupieckiej 16.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Zabłudowskich: Chany i Szyi (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 423/1947 [4/845].

Zachariasz Chaja – z d. Belfert, córka Oszera i Chawy (z d. Kac), ur. w 1886 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie 6.IV.1942 r. zmarła na tyfus. Pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Sygn. Zg. 754/1947 [4/1169].

Zachariasz Jankiel Ber – syn Hersza i Sory (z d. Kapłan), ur. w 1880 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, jako osoba

[796] Z zeznań świadków wynika, że Niemcy wyprowadzając ludność żydowską do pracy, otworzyli ogień do zgromadzonego pod bramą tłumu. ASG, Sygn. Zg. 583/1947 [4/1001], k. 5.

starsza (niezdolna do dalszej pracy) został zastrzelony w czasie likwidacji wspomnianego getta (zabity 16.VIII.1943 r. na ul. Jurowieckiej). Pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla braci Zachariasz: Jankiela Bera i Lejby Judela (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 755/1947 [4/1170].

Zachariasz Lejba/Lejb Judel – syn Hersza i Sory (z d. Kapłan), ur. w 1882 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelony 16.VIII.1943 r. w czasie akcji likwidacyjnej getta. Pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla braci Zachariasz: Lejby Judela i Jankiela Bera (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 755/1947 [4/1170].

Zachary Cyla – z d. Kałecka, córka Nisela i b.d., ur. w 1898 r., zam. Białystok. Zmarła na atak serca we wrześniu 1942 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Zachary: Cyli i Dawida (patrz wymieniony). Sygn. Zg. 680/1947 [4/1095].

Zachary Dawid – syn Elii i b.d., ur. w 1899 r., zam. Białystok. Spalony żywcem w synagodze na ul. Suraskiej [27.VI.1941 r.]. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Zachary: Dawida i Cyli (patrz wymieniona). Sygn. Zg. 680/1947 [4/1095].

Zadworzański Chaim – syn Chaima i Chawy (z d. Rabinowicz), ur. w 1896 r. w Białymstoku, zam. tamże, doktor nauk medycznych. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie, gdzie zmarł z wyczerpania i głodu w sierpniu 1942 r. (jest również przypuszczenie, że się otruł, „gdyż był lekomanem"). Sygn. Zg. 307/1947 [4/733].

Zagórski Antoni – syn Michała i Ewy (z d. Krysztopik), ur. 16.XI.1880 r. we wsi Kruszewo, gm. Choroszcz, zam. Ruszczany. 4.XI.1944 r. aresztowany w Choroszczy przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Następnie wysłany do obozu w Ostaszkowie (łagier Nr. 41), gdzie zmarł w kwietniu 1945 r. (chorował na nerki), pochowany na cmentarzu obozowym. Sygn. Zg. 50/1947 [4/478].

Zając Piotr – syn Andrzeja i Marii (z d. Groń), ur. 6.X.1902 r. we wsi Zawoja, pow. Wadowice (obecnie pow. suski), zam. Białystok, elektromonter. 8.XI.1941 r. aresztowany przez Gestapo – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 76/1949 [2/5310/2007].

Zajączkowski Bolesław – syn Karola i Józefy (z d. Beszt), Polak, ur. 12.III.1894 r. we wsi Borowskie Cibory, gm. Zawyki (obecnie gm. Turośń Kościelna), zam. b.d. Zginął 9 lub 10.VI.1944 r. w czasie nalotu bombowego na Białystok. Sygn. Zg. 145/1947 [4/573].

Zajewski Krzysztof Karol – syn Józefa i Wiktorii (z d. Opasiak lub Opasińska), ur. 10.X.1907 r. w Aleksandrowie (woj. kujawsko-pomorskie), zam. Białystok, posterunkowy Policji Państwowej. 22.IX.1939 r. aresztowany w Białymstoku przez władze sowieckie i wywieziony w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach[797]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogło-

[797] Na listach polskich jeńców wojennych zamordowanych i zaginionych w czasie II WŚ figuruje Zajewski Krzysztof Karol, ur. 7.X.1907 r. w Aleksandrowie Kujawskim, post. Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 8.XI.2010 r.).

szenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V. 1947 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r.][798] Sygn. Zg. 317/1949 [2/5542/2007].

Zakrzewski Leon – syn Hipolita i Anieli (z d. Czarkowska), ur. 10.IV.1907 r., zam. Białystok, por. WP. Jesienią 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku – brak dalszych informacji o jego losach (w marcu 1940 r. przesłał ostatni list z obozu)[799]. Opublikowano w MP z 27.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.III.1943 r. Sygn. Zg. 131/1948 [4/2744].

Zakrzewski Włodzimierz – syn Szczepana (dr) i Marii (z d. Sabadasz), ur. 6.I.1912 r. w Drohobyczu, zam. Białystok, mgr – pracownik starostwa. 30.IV.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne jako zakładnik w sprawie szefa wywiadu – Czesława Krasowskiego (oskarżonego o zabójstwo policjanta) i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 13.V.1943 r. rozstrzelany w Nowosiółkach wraz z 25 innymi zakładnikami (właściwie zastrzelony został w trakcie próby ucieczki z transportu). Sygn. Zg. 57/1947 [4/485].

Zalcer vel Zelcer Chaim Szmul – syn Moszki i Rywki (z d. Rozenwald), ur. 19.VIII.1908 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 10.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Chaima Szmula Zalcera, jego żony Fajgli Zalcer (z d. Finkielsztejn), jego matki Rywki Zalcer (z d. Rozenwald) oraz Złaty Łai Zalcer (prawdopodobnie siostra Moszki Zalcera, tzn. ciocia Chaima Szmula) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 385/1948 [4/2988].

Zalcer vel Zelcer Fajgla – z d. Finkielsztejn, córka Lejbusza i Chai (z d. Wajsbrot), ur. 12.VII.1911 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Przebywała w białostockim getcie, tam też zastrzelona 11.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Fajgli Zalcer, jej męża Chaima Szmula Zalcera, Rywki Zalcer (teściowa Fajgli, a matka Chaima Szmula) oraz Złaty Łai Zalcer (prawdopodobnie siostra Moszki Zalcera, tzn. ciocia Chaima Szmula) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 385/1948 [4/2988].

Zalcer vel Zelcer Rywka – z d. Rozenwald, córka Altera i Sury (z d. Gorfinkel), ur. 15.IV.1880 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, gdzie zginęła 9.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Rywki Zalcer, jej syna Chaima Szmula Zalcera, synowej – Fajgli Zalcer oraz Złaty Łai Zalcer (prawdopodobnie szwagierka Rywki, tj. siostra Moszki Zalcera) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 385/1948 [4/2988].

Zalcer vel Zelcer Złata Łaja – z d. b.d., córka Abrama i Szajndli (z d. Rozenwald), ur. 22.VI.1890 r. w Chęcinach, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, tam też zastrzelona 9.VIII.1943 r. Wspólna teczka aktowa dla Złaty Łai Zalcer, Rywki Zalcer (żona Moszki Zalcera, przy założeniu, że Złata Łaja była jego

[798] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 336.

[799] Na listach polskich jeńców wojennych figuruje Zakrzewski Leon, ur. 10.IV.1907 r. w Pułtusku, por. 29 DP, nauczyciel, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Lesie Katyńskim; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 410, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt, s. 360.

siostrą będzie to jej bratowa), Chaima Szmula i Fajgli Zalcerów (prawdopodobnie bratanek z żoną) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 385/1948 [4/2988].

Zalewski Antoni – syn Antoniego i Bronisławy (z d. Jakubczyk), ur. 2.IV.1919 r. w miejscowości Rzędziany, pow. łomżyński, zam. b.d. W 1938 r. powołany do czynnej służby wojskowej, do jednostki łączności przy 29 Dywizji Piechoty Wojska Polskiego w Grodnie. W sierpniu 1939 r., w obliczu ogłoszenia wybuchu wojny, oddział skierowany został do Skierniewic, a następnie do Rawy Mazowieckiej. Spod Rawy wysłany na linię frontu, przyjął bitwę z wojskami niemieckimi w okolicy Piotrkowa Trybunalskiego. W trakcie wspomnianej potyczki zginął Antoni Zalewski (8.IX.1939 r.). Sygn. Zg. 48/1946 [4/325].

Zalewski Antoni – syn Jana i Julii (z Klozów/Klezów), ur. 15.VI.1904 r. w Białymstoku, zam. b. d. W 1941 r. aresztowany przez władze radzieckie, po opanowaniu miasta przez wojska niemieckie wyszedł na wolność (jeszcze w tym samym roku). W 1944 r. aresztowany przez Gestapo, zamordowany w drodze do obozu w Oświęcimiu. Świadek zeznał: *„...gdy pociąg ruszył więźniowie zaczęli śpiewać „Jeszcze Polska", Niemcy zaczęli strzelać po wagonie, a ponieważ brat* [Antoni Zalewski – przyp. autora] *siedział przy ścianie odrazu padł zabity. Prócz niego zabito 15 osób w ten sposób. Było to 6 lipca 1944 r. koło Grajewa w pociągu...*"[800]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 5 z 22.I.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miasta Białystok ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 74/1946 [4/351], Sygn. Zg. 339/1947 [4/765].

Zalewski Leon – syn Jana i Elżbiety (z d. Kaczmarek), ur. 25.III.1905 r. we wsi Młyny, pow. Mogilno, woj. poznańskie (obecnie woj. kujawsko-pomorskie), zam. Białystok. W 1939 r. powołany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie zginął w czasie działań wojennych). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 451/1948 [4/3054].

Zalewski Michał – syn Ignacego i Anny (z d. Dmytrzyk), ur. 29.IX.1896 r. w Pózniku, pow. Tłumacz, woj. stanisławowskie, zam. Białystok (?), starszy przodownik w Komendzie Wojewódzkiej Policji Państwowej w Białymstoku. 1.IX.1939 r. został zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych internowany przez władze radzieckie – przebywał w obozie w okolicach Moskwy. Wstąpił do formowanych na Wschodzie Polskich Sił Zbrojnych, zachorował na tyfus – umieszczony w szpitalu wojskowym w miejscowości Wysokie (Rosja), gdzie zmarł 20.III.1942 r. Sygn. Zg. 543/1947 [4/961].

Zalewski Władysław – syn Jana i Julii (z d. b.d.), ur. 19.V.1900 r. w Białymstoku, zam. tamże, biuralista PKP Warsztatów Głównych w Łapach. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 49 z 8.XI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Łapach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII. 1946 r. Sygn. Zg. 98/1948 [4/2712].

[800] ASG, Sygn. Zg. 339/1947 [4/765], k. 6v (w cytowanym fragmencie zachowano oryginalną pisownię).

Zalisz Edward – syn Augusta i Emilii (z d. Markwat), ur. 28.VI.1882 r. w Łodzi, zam. Białystok, pracownik PKP. W kwietniu 1944 r. wyjechał do Warszawy (w odwiedziny do swego brata Maksymiliana) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 34 z 5.VI.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 714/1947 [4/1129].

Zamąciński Bolesław Franciszek – syn b.d., ur. 29.IV.1891 r. [lub 18.VIII.1893 r.] w Warszawie, zam. Wołpa, pow. grodzieński (obecnie Białoruś, obwód grodzieński), st. post. Policji Państwowej. [W szeregach Legionów Polskich walczył o niepodległość kraju, za co otrzymał Krzyż Walecznych oraz Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości. Po zakończeniu działań wojennych wstąpił do Policji Państwowej – pełnił funkcję Komendanta Posterunku w Wołpie.][801] 2.X.1939 r. zatrzymany przez dwóch milicjantów radzieckich i odprowadzony do Komisariatu Milicji (w innym miejscu jako datę aresztowania podano 1940 r.) – brak dalszych informacji o jego losach [prawdopodobnie przebywał w więzieniu w Wołkowysku][802]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*.][803] Sygn. Zg. 286/1949 [2/5513/2007].

Zambrowski Izydor – syn Atanazego i Franciszki (z d. Sadowska), ur. 13.XII.1886 r. we wsi Góra Krypno, gm. Krypno, pow. Białystok, zam. tamże, rolnik. Zatrzymany przez władze niemieckie, pobity i osadzony w więzieniu w Białymstoku – brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o obwieszczeniu w MP oraz widocznym miejscu na terenie gm. Krypno informacji o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. Sygn. Zg. 23/1950.

Zamojda Mikołaj – syn Pawła i Uljanny (z d. Petelska), ur. 20.V.1913 r. we wsi Skroblanka[804], zam. tamże. W 1939 r. zmobilizowany do WP (81 PP w Grodnie) i wysłany na front. Zginął 4.IX.1939 r. w wyniku nalotu bombowego samolotów niemieckich w okolicach Sulejówka (nad rzeką Pilicą). Sygn. Zg. 752/1947 [4/1167].

Zamyślewski Józef – syn Jana i Amelii (z Otrembów), ur. 27.VII.1910 r. w Erle (Westfalia), zam. Białystok, pracownik PKP – konduktor. W lutym 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie (zatrzymany podczas pracy na kolei) i osadzony w więzieniu w Białymstoku. 13.V.1942 r. wywieziony w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 25 z 5.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 626/1947 [4/1042].

Zaniewski Zygmunt – syn Bolesława i Norberty (z d. Wierzbicka), ur. 12.IX.1920 r., zam. Sokółka. 6.IX.1944 r. powołany przez RKU Białystok do wojska i wysłany na front, zginął w kwietniu 1945 r. w okolicach m. Kuknau (KUCKAU?). Sygn. Zg. 238/1947 [4/665].

---

[801] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 337.
[802] Tamże, s. 337.
[803] Tamże, s. 337.
[804] Prawdopodobnie chodzi o położoną w gm. Gródek wieś Skroblaki.

Zarecki Roman – syn Fłona i Teodory (z d. Bakier), ur. w 1890 r. we wsi Mostowlany, gm. Gródek, zam. b.d. Aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku. Naoczny świadek zeznał: „*...Dnia 10 Kwietnia 1943 roku Gestapo zabrało z więzienia z naszej celi dwadzieścia osób, a między nimi i Zareckiego, za pierwszą bramą zdjęli z nich odzież i obuwie, a następnie wywieźli na rozstrzał. Wtedy dziewięć samochodów wywieźli na rozstrzał...*”[805]. Sygn. Zg. 566/1947 [4/984].

Zaręba Witt – syn Michała i Weroniki (z d. Ławińska), ur. w 1889 r. w Wilnie, zam. Białystok. 8.I.1940 r. wywieziony przez władze sowieckie w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 94/1948 [4/2708].

Zarzycki Mikołaj – syn Apolinarego i Izabeli (z d. Kokoszyńska), ur. 7.V.1909 r. w Białymstoku, zam. tamże. W maju 1944 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Według zeznań świadków dołączony do grupy więźniów żydowskich i prawdopodobnie razem z nimi stracony, brak informacji o jego dalszych losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP Nr 58 z 6.V.1947 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 24/1947 [4/454].

Zas Izrael – syn Lejby i Gitli (z d. Sarwer), ur. w 1890 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w getcie, gdzie 18.XII.1942 r. zmarł na tyfus. Wspólna teczka aktowa dla Zasa Izraela oraz jego szwagra Aziorskiego Izaaka (mąż Marii Aziorskiej, z d. Zas) – patrz wymieniony. Sygn. 430/1947 [4/851].

Zawadzka Leokadia – z d. Sieniło, córka Piotra i Elżbiety (z d. Rogalska), ur. 7.III.1901 r. we wsi Sroczy Mostek, gm. Janów, pow. Sokółka, zam. Wasilków. W latach 1928-1938 przebywała we Francji, następnie wróciła do Wasilkowa – 15.IX.1939 r. wyjechała w niewiadomym kierunku, brak dalszych informacji o jej losach. Na prośbę męża (wnioskodawcy) wniosek o uznanie za zmarłą wycofano. Sygn. Zg. 450/1947 [4/871].

Zawadzka Zofia – z d. Kuleszyńska, córka Konstantego i Justyny (z d. Zawadzka (?)), ur. w 1896 r. w Wasilkowie, pow. Białystok, zam. b.d. W czerwcu 1944 r. zgłosiła się w obronie syna (Romana) do niemieckich władz okupacyjnych, aresztowana i osadzona w więzieniu w Białymstoku. Pod koniec czerwca 1944 r. rozstrzelana w czasie masowej egzekucji w lesie pod Nowosiółkami (ciało znalezione w jednej ze zbiorowych mogił). Sygn. Zg. 129/1947 [4/557].

Zawadzki Aleksander – syn Michała i Stefanii (z d. Smoktunowicz), ur. 1.V.1896 r. w Supraślu, zam. Białystok, funkcjonariusz Policji Państwowej. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach.[806] Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 207/1949 [2/5438/2007].

---

[805] ASG, Sygn. Zg. 566/1947 [4/984], k. 5.

[806] W wykazie polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP figuruje post. Aleksander Zawadzki, zastrzelony w 1940 r. w Miednoje, jednakże nie udało się jednoznacznie ustalić, czy jest to ta sama osoba, patrz: www.katedrapolowa.pl; 12.X.2010 r.

Zawadzki Edward – syn Jana i Pauliny (z d. Winnicka), ur. 12.V.1914 r. w Białymstoku, zam. tamże. 25.IX.1944 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (przydział mobilizacyjny nie został bliżej określony) – brak dalszych informacji o jego losach[807]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V. 1946 r. Sygn. Zg. 226/1949 [2/5456/2007].

Zawadzki Lejba – syn Gdalego i Jenty (z d. Cycowicz), ur. w 1898 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zastrzelony 10.VII.1941 r. w czasie jednej z masowych akcji eksterminacyjnych prowadzonych po wkroczeniu wojsk niemieckich do Białegostoku. Sygn. Zg. 421/1947 [4/843].

Zawistowski Piotr – syn Aleksandra i Aleksandry (z d. Miniewska), ur. 10.IX.1892 r. w Białymstoku, zam. tamże, plutonowy Policji Państwowej. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli sowieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach (ostatnią wiadomość z obozu przesłał w lutym 1940 r.)[808]. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia Ambasady RP w Moskwie informującego, że Piotr Zawistowski znajduje się na liście osób zamordowanych „przez sprawców hitlerowskich" w Katyniu (pismo Nr 391/S/744/48 z 7.X.1948 r.). Sygn. Zg. 108/1949 [2/5342/ 2007].

Zdanowicz Adolf – syn Macieja i Agnieszki (z d. Kotkowska), ur. 11.I.1880 r. we wsi Borsukówka, zam. b.d., maszynista w drukarni w Białymstoku. 22.X.1942 r. został aresztowany przez władze niemieckie, a następnie rozstrzelany 5.XI.1942 r., pochowany w ogrodzie białostockiego więzienia. W 1944 r. zwłoki ekshumowano i przeniesiono na Cmentarz Wojskowy w Zwierzyńcu. Jedna teczka aktowa dla Adolfa Zdanowicza i jego córki Elwiry – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 89/1946 [4/365].

Zdanowicz Elwira – z d. Zdanowicz, córka Adolfa i Józefy (z d. Masłowska), ur. 19.IX. 1908 r., zam. b.d., panna. 22.X.1942 r. aresztowana przez niemieckie władze okupacyjne i osadzona w więzieniu w Białymstoku – rozstrzelana 5.XI.1942 r., pochowana w ogródku więziennym. W 1944 r. zwłoki ekshumowano i przeniesiono na Cmentarz Wojskowy w Zwierzyńcu. Wspólna teczka aktowa dla Elwiry Zdanowicz oraz jej ojca Adolfa – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 89/1946 [4/365].

Zdanowicz Mieczysław – syn Władysława i Anny (z d. Żukowska), ur. 26.IX.1903 r. w Kozińcach (gm. Dobrzyniewo Duże), zam. Białystok. 6.V.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie, wywieziony do obozu koncentracyjnego na Majdanku k. Lublina (KL

[807] Na listach polskich żołnierzy poległych w czasie działań II WŚ znajduje się Edward Zawadzki syn Jana, zmarły 21.II.1945 r. w rejonie Nowych Lasek (woj. zachodniopomorskie), jednakże nie udało się jednoznacznie ustalić, czy jest to ta sama osoba, patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. IV, *Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie „N-Z"*, Pruszków 1995 r., s. 249.

[808] Na listach polskich jeńców zamordowanych i zaginionych w czasie II WŚ figuruje st. post. Piotr Zawistowski, ur. 10.IX.1892 r. w Białymstoku, funkcjonariusz Policji Państwowej, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 24.IX.2010 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt., s. 285.

Lublin) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1946 r. Sygn. Zg. 404/1948 [4/3007].

Zdanuczyk Józef – syn Józefa i Franciszki (z d. Sacharewicz), ur. 9.VII.1883 r. w Barankach, gm. Zawyki (obecnie gm. Juchnowiec Kościelny), zam. tamże, rolnik. W czasie działań I wojny światowej zmobilizowany do Armii Imperium Rosyjskiego, walczył na froncie tureckim – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z frontu przesłał w 1915 r.). Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Zawykach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1922 r. Sygn. Zg. 162/1949 [2/5395/2007].

Zdrojewski Władysław – syn Juliana i Eleonory (z d. Kozłowska), ur. 26.VI.1894 r. w Kozłowie, pow. Płock, zam. majątek Kotra, gm. Skidel, pow. Grodno, rolnik. 11.XI.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Grodnie. 22.III.1940 r. wywieziony w głąb ZSRR, brak dalszych informacji o jego losach (wnioskodawczyni wspominała o otrzymanej z Kairu informacji o śmierci Zdrojewskiego Władysława w Starobielsku). Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. Sygn. Zg. 114/1950.

Zecer Zygmunt – syn Aleksandra i Wiktorii (z d. Maliszewska), ur. 3.V.1903 r. w Ostrowi Maz., zam. Białystok. [Ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, otrzymując tytuł magistra prawa i nauk społecznych. 1.I.1932 r. mianowany porucznikiem ze starszeństwem. Do wybuchu II wojny światowej pracował jako aplikant sądowy w Białymstoku (autor publikacji naukowych z dziedziny prawa).][809] W roku 1939, jako oficer rezerwy, zmobilizowany do wojska i wysłany na front [przydzielony do Ośrodka Zapasowego Artylerii Lekkiej w Wilnie][810]. Po rozbiciu wojsk polskich wrócił do domu, następnie wezwany został na Komendę Armii Czerwonej w Białymstoku (do rejestracji oficerów WP). Został zatrzymany i wraz z innymi wywieziony w głąb ZSRR, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku. Od 1940 r. brak jakichkolwiek informacji o jego dalszych losach[811]. Opublikowano w MP Nr 8 z 21.I.1947 r. ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. oraz Medalem *Za udział w wojnie obronnej 1939*.][812]Sygn. Zg. 124/1946 [4/400].

Zejdel Markus – syn Majrema i Chany Rejzli (z d. Ickowicz), ur. 1.II.1919 r., zam. Białystok. W 1940 r. powołany do Armii Czerwonej (89 Dywizja, 1 Pułk Artylerii) i wysłany na front. Zginął 17.IV.1945 r. w czasie walk w okolicach Królewca (trafiony „oskołkami" z min wybuchających po zrzuceniu bomby na pole minowe). Sygn. Zg. 389/1947 [4/814].

Zelcer Chaim Szmul – patrz Zalcer vel Zelcer Chaim Szmul;

---

[809] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 118.
[810] Tamże, s. 118.
[811] Na listach polskich jeńców wojennych figuruje Zecer Zygmunt, ur. 3.V.1903 r. w Ostrów Łomżyńska, ppor., OZ Art. Lekkiej 3, prawnik, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Lesie Katyńskim; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 415, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt, s. 257.
[812] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 119.

Zelcer Fajgla – patrz Zalcer vel Zelcer Fajgla;

Zelcer Rywka – patrz Zalcer vel Zelcer Rywka;

Zelcer Złata Łaja – patrz Zalcer vel Zelcer Złata Łaja;

Zelmanowicz Aron – syn Lwa i Małki (z d. Kac), ur. w 1890 r. w Białymstoku, zam. tamże. Naoczny świadek zeznał: „...*Po wejściu Niemców do Białegostoku w dn. 27 czerwca* [1941 r. – przyp. autora] *byłem u nich w mieszkaniu w Białymstoku na Rynku Kościuszki* [mieszkaniu małżeństwa Zelmanowicz – przyp. autora], *gdy weszli Niemcy poszukując mężczyzn – uciekłem do drugiego pokoju, gdy schowałem się szwagra Arona Zelmanowicza zabrali. Siostra pobiegła za mężem. Wprowadzili ich do Synagogi na rogu ul. Suraskiej – Szkolnej – widzieliśmy to ze strychu domu, w którym ukrywaliśmy się. Było ze mną dużo osób. Widziałem wyraźnie jak siostra i szwagier weszli do synagogi. Gdy synagogę zapełniono ludźmi – widziałem jak Niemcy pozamykali wyjścia i kordonem otoczyli budynek i podpalili go. W ten sposób w dn. 27 czerwca zostali spaleni Hinda Rywka i Aron Zelmanowicz...*”[813] Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Zelmanowicz (Arona i Hindy Rywki) – patrz niżej. Sygn. Zg. 341/1947 [4/767].

Zelmanowicz Hinda Rywka – z Majzłów, córka Lejzera Lejby i Sary (z Wierzbów), ur. w 1894 r. Białymstoku, zam. tamże. Zginęła wraz z mężem 27.VI.1941 r. w czasie tzw. „Akcji Sobotniej”[814] w Białymstoku. Wspólna teczka aktowa dla małżeństwa Zelmanowicz (Arona i Hindy Rywki) – patrz wyżej. Sygn. Zg. 341/1947 [4/767].

Zelmans Aleksander – syn Judela i Fejgi (z d. Wolberg), ur. 1.IX.1898 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 16.VIII.1942 r. (rozstrzelany przez żołnierzy niemieckich). Sygn. Zg. 548/1948 [4/3148].

Zelwiański Mowsza Abram – syn Rubina i Ester Dwejry (z d. Ritenberg), ur. w 1874 r. w Sokółce, zam. Białystok (?). W czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, zastrzelony 15.VIII.1943 r. w czasie likwidacji w/w getta, pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa: Mowszy Abrama, Samuela vel Szmujło Zelwiańskich i Tauby Simy Rejzli Sztejn z Zelwiańskich – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 159/1948 [4/2771].

Zelwiański Samuel vel Szmujło – syn Rubina i Ester Dwejry (z d. Ritenberg), ur. w 1872 r. w Sokółce. Podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie, zginął 15.VIII.1943 r. w czasie likwidacji getta. Wspólna teczka aktowa dla rodzeństwa: Mowszy Abrama, Samuela vel Szmujło Zelwiańskich i Tauby Simy Rejzli Sztejn z Zelwiańskich – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 159/1948 [4/2771].

Ziaja Ryszard Stanisław – syn Stanisława i Aleksandry (z d. Kaczan), ur. w 1924 r. w Grodnie, zam. Białystok. 23.IX.1944 r. zmobilizowany do 4 Zapasowego PP w Białymstoku i wysłany na front – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U.

[813] ASG, Sygn. Zg. 341/1947 [4/767], k. 4v – 5.
[814] W pamięci zbiorowej ocalałych z zagłady Żydów zamordowani w dniu 27.VI.1941 r. otrzymali miano ofiar „piątkowych”, natomiast „sobotnimi” zwykło się określać rozstrzelanych w dniach 12-13.VII.1941 r.; patrz: E. Rogalewska, pr. cyt., s. 75.

Min. Spr. Nr 41 z 29.VII.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 608/1947 [4/1025].

Zielenkiewicz Bolesław – syn Ignacego i Michaliny (z d. b.d.), ur. 25.IX.1907 r., zam. Białystok, koszary Traugutta (koszary 42 PP), por. 42 pułku piechoty Wojska Polskiego. Zginął 10.IX.1939 r. w czasie walk pod Nowogrodem, pochowany we wsi Słowań k. Nowogrodu[815]. W aktach znajduje się odpis powiadomienia o śmierci wystawionego przez PCK, Biuro Informacyjne w Warszawie, z dnia 27.I.1941 r. Sygn. Zg. 61/1947 [4/489].

Zilberblat Abram – syn Froima i Ewy (z d. Kapłan), ur. w 1870 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji niemieckiej umieszczony wraz z rodziną w białostockim getcie, zastrzelony 15.VIII.1943 r. w trakcie akcji likwidacyjnej w/w getta. Wspólna teczka aktowa dla: Abrama Zilberblata, jego córki Adeli Heller oraz jej męża Adama (patrz wymienieni). Sygn. Zg. 364/1947 [4/789].

Zilberblat Olga – z d. Goldsztejn, córka Mojżesza i Tojby (z d. Dajon), ur. w 1875 r. w Białymstoku, zam. tamże. 5.XI.1942 r. zmarła śmiercią naturalną w białostockim getcie, pochowana na cmentarzu przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 365/1947 [4/790].

Zilberfenig Fejga – z d. Zilberfenig, córka Abrama Szmula i Roni Lei (z d. b.d.), ur. w 1911 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej umieszczona została wraz z rodziną w białostockim getcie, gdzie zginęła 17.VIII.1943 r. wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Ciepłej. Z powodu braków formalnych Sąd postanowił wniosek o stwierdzenie zgonu odrzucić. W 1948 r. ponownie złożono wniosek, po usunięciu braków formalnych, Sąd stwierdził zgony wszystkich dalej wymienionych. Wspólna teczka aktowa dla sióstr: Fejgi, Pesi, Racheli oraz Chany Liby (patrz wymienione). Sygn. Zg. 463/1947 [4/884], Sygn. Zg. 49/1948 [4/2664].

Zilberfenig Pesa – z d. Zilberfenig, córka Abrama Szmula i Roni Lei (z d. b.d.), ur. w 1913 r. w Białymstoku, zam. tamże. Zginęła w getcie 17.VIII.1943 r. (zastrzelona wraz z innymi osobami ukrywającymi się w schronie przy ul. Ciepłej). Z powodu braków formalnych wniosek o stwierdzenie zgonu odrzucono. W 1948 r. ponownie złożono wniosek, po usunięciu braków formalnych, Sąd stwierdził zgony wszystkich dalej wymienionych. Wspólna teczka aktowa dla sióstr: Fejgi, Pesi, Racheli oraz Chany Liby (patrz wyżej, porównaj: Ingber Rachela oraz Lewkowicz Chana Liba). Sygn. Zg. 463/1947 [4/884], Sygn. Zg. 49/1948 [4/2664].

Zimnoch Adam – syn Bolesława i Anieli (z d. Borowska), ur. w 1912 r. w Zimnochach-Susłach, gm. Zawyki (obecnie gm. Suraż), zam. tamże, rolnik. 23.XI.1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne (zatrzymany za przynależność do AK), wywieziony do KL Stutthof k. Gdańska. Następnie przewieziony do obozu koncentracyjnego w Ebensee (Austria), 1.IV.1944 r. przeniesiony do obozowego szpitala, gdzie zmarł po kilku dniach. Sygn. Zg. 322/1949 [2/5547/2007].

[815] Patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich...*, pr. cyt., t. I, *Żołnierze września „N-Z”*, Pruszków 1993 r., s. 327.

Ziniewicz Aleksy – syn Stefana i b.d., ur. 19.IV.1910 r. w Białymstoku, zam. Nowa Wola, gm. Michałowo. Latem 1942 r. aresztowany przez żandarmerię niemiecką na drodze z Nowej Woli do Michałowa, 2.VII.1942 r. przewieziony z posterunku w Michałowie do więzienia w Białymstoku. W marcu 1943 r. został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w okolicach Gdańska (KL Stutthof), gdzie zmarł „z powodu słabego serca" 20.IV.1943 r. Sygn. Zg. 571/1947 [4/989].

Zinn Eleonora – z d. Rabinowicz, córka Leopolda i Betli (z d. Gordon), ur. 30.XII.1879 r. w Białymstoku, zam. tamże, doktor nauk medycznych. Zmarła śmiercią naturalną 25.VI. 1940 r., pochowana na cmentarzu żydowskim na Bagnówce w Białymstoku. Sygn. Zg. 589/1947 [4/1007].

Zinn Filip – syn Maurycego i Salomei (z Kunteców), ur. w 1864 r. w Petersburgu, zam. Białystok, doktor nauk medycznych. Zmarł śmiercią naturalną 10.I.1934 r., pochowany na cmentarzu żydowskim na Bagnówce w Białymstoku. Sygn. Zg. 590/1947 [4/1008].

Złocki Kazimierz – syn Józefa i Marii (z d. Możdżer), ur. 10.X.1899 r., zam. Wilno. W 1939 r., jako zawodowy podoficer (w randze plutonowego) 3 Batalionu Saperów, brał czynny udział w walkach z oddziałami niemieckimi – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 7 z 16.II.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 503/1947 [4/922].

Zubrycki Franciszek – syn Jana i Marii (z d. b.d.), ur. w 1902 r., zam. Białystok. 21.VIII.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w siedzibie Gestapo przy ul. Sienkiewicza 15. Naoczny świadek zeznał: „...*W dniu 25 sierpnia o godz. 5-ej wieczorem zajechało do drzwi naszej celi auto ze szpadlami i przez gestapowców został między innymi zabrany i wywieziony tymże autem Zubrycki Franciszek na rozstrzał do Nowosiółek. Po paru godzinach auto wróciło już bez aresztowanych. W tymże dniu z rana Zubrycki Franciszek po powrocie z badania* [przesłuchania – przyp. autora] *oświadczył mi, że wyrok został mu odczytany i będzie rozstrzelany. Z całą więc pewnością i stanowczością stwierdzam, że Franciszek Zubrycki został w dniu 25 sierpnia 1941 roku rozstrzelany...*"[816] Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 25.VIII.1941 r. Sygn. Zg. 219/1948 [4/2828].

Zwitek Henryk – syn Władysława i Bronisławy (z d. Szwarc), ur. 12.VIII.1908 r. w m. Kotuń, pow. Siedlce, zam. b.d. 22.X.1944 r. zmobilizowany przez RKU w Białymstoku do wojska i wysłany na front. 29.IV.1945 r. zginął na polu chwały w okolicach Groß Särchen (Żarki Wielki, wieś w woj. lubuskim), tam też pochowany (w chwili śmierci pozostawał w randze ppor.). Sygn. Zg. 224/1947 [4/651].

Zygmuntowicz Faustyn – syn Adama i Anny (z d. Filipkowska), ur. 10.IX.1900 r. w Pułtusku, zam. Białystok, urzędnik Urzędu Skarbowego w Białymstoku. W czasie odwrotu wojsk niemieckich został aresztowany (5.VI.1944 r.) i wywieziony w głąb Niemiec, brak dalszych informacji o jego losach. Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tab-

[816] ASG, Sygn. Zg. 219/1948 [4/2828], k. 5 – 5v (w cytowanym fragmencie zachowano oryginalną pisownię).

licy informacyjnej w Zarządzie Miejskim w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 81/1950.

Zylberblat Bluma – (vel Silberblatt) z d. Bursztejn, córka Mojżesza i Olgi (z d. b.d.), ur. w 1885 r. w Białymstoku, zam. tamże. W czasie okupacji hitlerowskiej umieszczona wraz z innymi mieszkańcami pochodzenia żydowskiego w getcie, gdzie zmarła śmiercią naturalną na początku stycznia 1943 r. Ciało pochowano na cmentarzu przy ul. Żabiej w Białymstoku. Sygn. Zg. 127/1947 [4/555].

Ż

Żagier Abram Szmul – syn Wolfa i Chai (z d. b.d.), ur. 15.IX. 1877 r. w Białymstoku, zam. tamże. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, tam też zginął 12.X.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Żagier: Abrama Szmula i Menuchy – patrz wymieniona. Sygn. Zg. 498/1948 [4/3098].

Żagier Menucha – z d. Ajzenberg, córka Fajwela i Szejny (z d. Kac), ur. 26.VII.1885 r. w Białymstoku, zam. tamże. Umieszczona wraz z mężem w białostockim getcie, tam też zastrzelona 8.X.1942 r. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Abrama Szmula i Menuchy Żagierów – patrz wymieniony. Sygn. Zg. 498/1948 [4/3098].

Żałobiński [Żołobiński] Adam – syn Adama i Marii (z d. Górska), ur. w 1878 r. w Zamościu, zam. Białystok, emerytowany kapitan WP – kapelmistrz 42 PP. [Żołnierz 2 i 5 PP Legionów, w 1920 r. otrzymał awans na stopień kapitana, od 1935 r. w stanie spoczynku (po przejściu na emeryturę pracował jako kapelmistrz na lotnisku Okęcie w Warszawie).][817] We wrześniu 1939 r., po ogłoszeniu przez władze radzieckie konieczności rejestracji oficerów WP, zgłosił się do wyznaczonego punktu. Aresztowany, a następnie wywieziony do obozu jenieckiego w Kozielsku (skąd przesyłał listy) – brak dalszych informacji o jego losach[818]. Opublikowano w Dz.U. Min. Spr. Nr 17 z 13.III.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r.][819] Sygn. Zg. 512/1947 [4/931].

Żmiejko Antoni – syn Antoniego i Teofili (z d. Sokólska), ur. 19.XII.1892 r. w Białymstoku, zam. tamże. W grudniu 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, w styczniu 1944 r. wywieziony w nieznanym kierunku – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP Nr 46 z 8.V.1948 r. oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 134/1948 [4/2747].

Żmijko Czesław – syn Stanisława i Walerii (z d. Misarska), Polak, ur. 29.XII.1919 r. w Dobrzyniewie Fabrycznym, gm. Bacieczki (obecnie gm. Dobrzyniewo Duże), zam. tamże. 18.X.1939 r. powołany do Armii Czerwonej i wysłany na front, ranny w czasie działań wojennych w okolicach Puław, zmarł w drodze do szpitala 6.VIII.1944 r., pochowany na cmentarzu wojskowym w Sielcach, gm. Końska Wola, pow. Puławy. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci wystawionego przez PCK Zarząd Okręgu w Białymstoku (pismo z dnia 6.VI.1946). Sygn. Zg. 253/1947 [4/680].

Żmojda Antoni – syn Józefa i Teofili (z d. b.d.), ur. 8.IX.1888 r. we wsi Lipina, gm. Sokółka, pow. Sokółka, zam. b.d., pracował w Dyrekcji Lasów Państwowych w charakterze gajowego (od 26 lat). Z 16 na 17.VIII.1946 r. został zamordowany i spalony na

---

[817] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 120.

[818] Na liście zaginionych jeńców obozu w Kozielsku figuruje Żołobiński Adam, ur. 12.II.1877 r. (15.II.1897 r.) w Zamościu, kpt., kapelmistrz 42 PP, więzień obozu w Kozielsku, zginął w 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Lesie Katyńskim; patrz: *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich*..., pr. cyt., t. V, *Polscy jeńcy wojenni i internowani*, Pruszków 1996 r., s. 422, Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.), A. L. Szcześniak, pr. cyt, s. 258.

[819] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 120.

posterunku straży leśnej w gajówce Kardon, Nadleśnictwo Pietkowo, pow. Wysokie Mazowieckie (razem z nim zamordowano rodzinę gajowego Adamskiego). Sygn. Zg. 151/1950.

Żochowski Władysław – syn Stanisława i Józefy (z d. Dobrowolska), ur. w 1897 r. w Michałowie, zam. Starosielce, funkcjonariusz Policji Państwowej. Brał czynny udział w działaniach wojennych września 1939 r., jego oddział rozbrojony został przez wojska radzieckie w okolicach Wilna, a on sam dostał się do niewoli. Przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku, skąd przesyłał listy (ostatni przesłał w 1940 r.) – brak dalszych wiadomości o jego losach[820]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Starosielcach ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 9.V.1946 r. Sygn. Zg. 140/1948 [4/2753].

Żołnowski Władysław – syn Józefa i Elżbiety (z d. Malinowska), ur. 1.XII.1902 r. we wsi Praga (?), gm. Królowa Niwa (obecnie gmina nie istnieje), pow. Siedlce, zam. Goniądz. 27.VI.1943 r. aresztowany przez żołnierzy niemieckich za „złowrogi stosunek do okupanta" (według wnioskodawczyni miał on odśpiewać przed żandarmami niemieckimi Mazurka Dąbrowskiego) oraz współpracę z partyzantami. Osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do KL Majdanek k. Lublina, gdzie zmarł na tyfus 6.XI.1943 r. Sygn. Zg. 534/1948 [4/3134].

Żołobiński Adam – Żałobiński Adam;

Żukiewicz Franciszek – syn Jana i Aleksandry (z d. Żakiewicz), ur. 23.V.1897 r. w Białymstoku, zam. tamże, funkcjonariusz Policji Państwowej [posterunkowy]. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (zmobilizowany na podstawie rozkazu mobilizacji policji z 29.VIII.1939 r.). Ewakuowany w kierunku wschodniej granicy kraju, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli sowieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie – brak dalszych informacji o jego losach (ostatni list z obozu przesłał na początku 1940 r.)[821]. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Białymstoku ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. [Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939.][822] Sygn. Zg. 332/1949 [2/5557/2007].

Żukiewicz Leon – syn Bolesława i Anny (z d. Radziwonowicz), ur. 28.VI.1912 r. w Białymstoku, zam. tamże, fryzjer. 10.II.1943 r. (podczas łapanki ulicznej) aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i wywieziony do obozu Stutthof, a następnie 19.III.1944 r. do obozu Mauthausen, Komando Ebensee, obóz pracy „Zement" nr 58651, gdzie zmarł 31.V.1944 r. W aktach znajduje się odpis zawiadomienia o śmierci wystawionego przez PCK Zarząd Główny w Warszawie z 13.VI.1949 r. Sygn. Zg. 206/1950.

---

[820] Na listach zamordowanych i zaginionych polskich jeńców wojennych w figuruje: Żochowski Władysław, ur. 25.VIII.1897 r. w Niezbudce (Michałowo), przodownik Policji Państwowej, zginął 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 11.III.2011 r.).

[821] Na listach polskich jeńców wojennych zamordowanych i zaginionych w czasie II WŚ figuruje: Franciszek Żukiewicz, ur. 19.V.1897 r. w Białymstoku, post. Policji Państwowej, zginął 1940 r., pochowany na Cmentarzu Wojennym w Miednoje (Rosja), patrz: Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl; 10.XI.2010 r.), *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 219.

[822] *Ostatnia droga*..., pr. cyt., s. 220.

Żukiewicz Romuald – syn Jana i Aleksandry (z d. Kosmolska), ur. 14.VIII.1904 r., zam. Białystok. W 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, osadzony w więzieniu w Białymstoku, brak dalszych informacji o jego losach (prawdopodobnie rozstrzelany 8.XII.1943 r. w okolicach Grabówki, oskarżony o dostarczanie broni do getta). Sąd postanowił o opublikowaniu w Dz.U. Min. Spr. Nr 8 z 25.II.1948 r. ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Sygn. Zg. 198/1947 [4/625].

Żukowski Aleksy – syn Józefa i Anny (z d. Bułynka), ur. 18.XII.1918 r., zam. Studzianka (Studzianki), gm. Czarna Wieś (obecnie gm. Wasilków). 27.V.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej (oddział nr 2871) i wysłany na front. Zginął w czasie transportu w okolicach Rygi – transport zaatakowany został przez dwa samoloty (oznakowania wskazywały, że były to samoloty radzieckie!). Sygn. Zg. 10/1948 [4/2626].

Żukowski Jan – syn Antoniego i Anny (z d. Łuckiewicz), ur. 1.VIII.1917 r. we wsi Sochonie, gm. Wasilków, zam. tamże. W październiku 1940 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej, zginął pod koniec sierpnia 1941 r. w walkach z oddziałami niemieckimi na froncie między Smoleńskiem, a Małym Prostowem/Rostowem (?). Datę zgonu ustalono na 31.VIII.1941 r. Sygn. Zg. 261/1948 [4/2869].

Żukowski Kazimierz – syn Macieja i Józefy (z d. Sadowska), ur. 15.VIII.1912 r., zam. Wasilków. 20.VIII.1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (przydział mobilizacyjny nie został bliżej określony), do 1944 r. przesyłał listy ze szpitala niemieckiego w miejscowości Buskow (?) – brak dalszych informacji o jego losach. Sąd zalecił opublikowanie w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Miejskiego w Wasilkowie ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Z powodów formalnych wniosek oddalono, brak postanowienia końcowego. Sygn. Zg. 268/1949 [2/5495/2007].

Żurek Stanisław – syn Antoniego i Wiktorii (z d. Cieślak), ur. 5.XI.1908 r. w Kaliszu, zam. Białystok (od 1939 r.). W lipcu 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku. Przez 4 tygodnie władze więzienne przyjmowały paczki żywnościowe od rodziny, pod koniec sierpnia 1943 r. odbyło się masowe rozstrzelanie więźniów i od tego momentu brak informacji o jego losach (paczki zwracano komunikując, iż nie ma więźnia o takim nazwisku). Sąd postanowił o zamieszczeniu w MP oraz na tablicy informacyjnej w Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku ogłoszeń o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1947 r. Sygn. Zg. 149/1950.

Żygadło Tomasz – syn Piotra i Marianny (z d. b.d.), ur. w 1871 r. w m. Rudnia Łęczyńska (Wołyń), zam. b.d. W 1943 r. zamordowany przez „bandę ukraińską" we wsi Natalia, pow. Kostopol (Wołyń). Sygn. Zg. 313/1947 [4/739].

Żygajło Leonid – syn Michała i Olgi (z Nitków), Polak, ur. 3.I.1923 r. w Białymstoku, zam. b.d. 18.XI.1944 r., przebywając na terenie Związku Radzieckiego, został powołany do Armii Czerwonej – wysłany na front, 25.I.1945 r. zginął w trakcie walk z oddziałami niemieckimi we wsi Homer, woj. bydgoskie. Sygn. Zg. 92/1947 [4/520].

Żynel Konstanty – syn Władysława i Teofili (z d. Masałbas/Masołbas (?)), ur. w czerwcu 1908 r. w Wasilkowie, zam. Buksztel, gm. Czarna Wieś (obecnie w obrębie Czarnej Białostockiej). W lipcu 1943 r. aresztowany przez Gestapo, wywieziony do KL Stutthof k.

Gdańska, w 1944 r. przetransportowany do obozu na terenie Niemiec. W momencie zbliżania się linii frontu obóz ewakuowano – w chwili ewakuacji obozu Konstanty Żynel był schorowany i bardzo słaby (więźniowie, którzy nie dali rady iść o własnych siłach, byli na miejscu rozstrzeliwani przez eskortę niemiecką), brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP ogłoszenie o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 1.I.1948 r. Sygn. Zg. 101/1949 [2/5335/2007].

Żywica Elko – syn Chaima i Chany (z Dębów), ur. 1.I.1900 r. w Jabłonce Kościelnej, gm. Wysokie Mazowieckie, zam. Białystok. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, gdzie zginął 10.III.1943 r. Pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla Elko Żywica, jego żony – Gutki (z d. Wajsbrot), teściów – Berko i Marim Lei Wajsbrotów oraz Pejsacha Wajsbrota (szwagier Elko Żywica) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 561/1948 [4/3161].

Żywica Gutka – z d. Wajsbrot, córka Berka i Marim Lei (z d. Wajsbrot (?)), ur. w 1905 r. w Jabłonce Kościelnej, gm. Wysokie Mazowieckie, zam. Białystok. W czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie, 10.III.1943 r. zastrzelona wraz z rodziną. Pochowana na cmentarzu żydowskim przy ul. Żabiej. Wspólna teczka aktowa dla małżonków Gutki i Elko Żywica, Berko i Marim Lei Wajsbrotów (rodzice Gutki) oraz Pejsacha Wajsbrota (brat Gutki) – patrz wymienieni. Sygn. Zg. 561/1948 [4/3161].

Żywiecki Władysław – syn Jana i Anastazji (z d. Komarow), ur. w 1912 r. w Michałowie, zam. tamże, robotnik. W 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (brak określenia daty mobilizacji oraz przydziału). W wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej, gdzie przebywał do wiosny 1944 r. (do tego czasu przesyłał listy z obozu) – brak dalszych informacji o jego losach. Opublikowano w MP oraz na tablicy informacyjnej Zarządu Gminnego w Michałowie ogłoszenia o wszczęciu postępowania o uznanie go za zmarłego. Za datę zgonu przyjęto 31.XII.1947 r. W aktach znajduje się odpis orzeczenia Inwalidzkiej Komisji Rewizyjno-Lekarskiej w Białymstoku o uznaniu Władysława Żywieckiego za zaginionego w wyniku działań wojennych (Orzeczenie nr 2/867 – 46). Sygn. Zg. 63/1949 [2/5297/2007].

CZĘŚĆ II

Biogramy świadków (zeznających w postępowaniach o uznanie za zmarłego)

A

Abramowicz Anna – w 1943 r. wywieziona na roboty przymusowe w głąb Niemiec; żona i wnioskodawczyni w sprawie Abramowicza Aleksego (Sygn. Zg. 119/1950).

Adamski Antoni – zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku, w okolicach Szumowa dostał się do niewoli niemieckiej – przebywał w obozie jenieckim na Mazurach, w 1942 r. wysłany w okolice Królewca na przymusowe roboty rolne; świadek w sprawie Citko Zygmunta (Sygn. Zg. 282/1947 [4/708]).

Ajbider Icko – przebywał w KL Treblinka; świadek w sprawie Lew Michli (Sygn. Zg. 310/1949 [2/5535/2007]).

Albek Daniel – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Abramowskich: Lejzera, Eczy i Hersza (Sygn. Zg. 73/1947).

Aloszyn Adam – aresztowany przez władze niemieckie i przewieziony do obozu koncentracyjnego na terenie Niemiec; świadek w sprawie Lebiedzińskiego Adama (Sygn. Zg. 108/1950).

Alpern Wolf – przebywał w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Tykocińskich: Ilii, Rozali i Lizy (Sygn. Zg. 181/1948 [4/2792]).

Anchimiuk Paweł – 1.V.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej (kompania saperów przy pułku piechoty w Opoczce) i wysłany na front, trafił do niewoli niemieckiej – przebywał w KL Bergen – Belsen; świadek w sprawie Gryko Antoniego (Sygn. Zg. 292/1949 [2/5518/2007]).

Anuszkiewicz Kazimierz – 27.VI.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie (zatrzymany w charakterze zakładnika) i osadzony w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Mroza Mikołaja (Sygn. Zg. 185/1950), patrz też Rybak Stefan (cz. II).

Arciuch Edward – aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Finkowskiego Bronisława (Sygn. Zg. 174/1947 [4/602]).

B

Babińska Mina – w czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie; świadek w sprawie Czeszler Sary (Sygn. Zg. 271/1947 [4/697]).

Bagińska Krystyna – zatrzymana przez władze sowieckie i wywieziona w głąb ZSRR, (przebywała na terytorium Kazachstanu); świadek w sprawie Bagińskiej Janiny (Sygn. Zg. 217/1948 [4/2826]).

Bagiński Bolesław – w 1940 r. zatrzymany przez władze sowieckie, a następnie wywieziony do Kazachstanu; krewny i świadek w sprawie Minkiewicza Antoniego (Sygn. Zg. 197/ 1950).

Banaszkiewicz Bogumiła – wiosną 1940 r. aresztowana przez władze radzieckie i wywieziona na Syberię, po powrocie do kraju nie posiadała żadnego majątku, przez pewien czas żyła w schronisku i utrzymywała się z dorywczych prac; żona i wnioskodawczyni w sprawie Banaszkiewicza Romualda – burmistrza Starosielc (Sygn. Zg. 656/1947 [4/1072]).

Bancarewicz Włodzimierz – w 1945 r. przebywał w KL Dora; świadek w sprawie Bołtryka Józefa (Sygn. Zg. 117/1949 [2/5351/2007]).

Bartnowski Szyja – być może chodzi o Berlikowskiego Szyję (patrz cz.II), przebywał w getcie w Białymstoku, a po jego likwidacji przewieziony do KL Treblinka; świadek w sprawie Szewacha Zelika, Cukierman Rywki (Sygn. Zg. 284/1948 [4/2888]), Szwarc Abrama, Szwarc Chai, Brakier Lizy, Brakiera Zusi (Sygn. Zg. 286/1948 [4/2890]), Niepłotnik Etli (Sygn. Zg. 317/1948 [4/2921]), Szapiro Cypy (Sygn. Zg. 318/1948 [4/2922]), Świeczkowskiej Cypy, Popiełowskiej Sory, Kowieńskiego Mendla (Sygn. Zg. 359/1948 [4/2962]).

Bartoszuk Sergiusz – aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do obozu w Berlinie; świadek w sprawie Michała Tomczaka (Sygn. Zg. 44/1950). W czasie postępowania sądowego opowiedział o ucieczce z obozu zaplanowanej przez pięciu więźniów (w tym i M. Tomczaka) – więźniom udało się uciec, następnie rozdzielili się – trzech z nich (wg opowieści strażników) złapano i na miejscu rozstrzelano (prawdopodobnie również i Tomczaka), a dwóch pozostałych uciekło (świadek spotkał ich po wojnie w Polsce, byli to: Kazimierz Gruby i Edward Szymański), patrz również Mieczysław Rogowski (cz. II); świadek w sprawie Sobolewskiego Kazimierza (Sygn. Zg. 31/1948 [4/2646]).

Bergiel Leokadia – w 1940 r. wywieziona przez władze sowieckie do Kazachstanu; świadek w sprawie Bartoszewicza Józefa (Sygn. Zg. 73/1948 [4/2687]).

Berlikowski Szachne – podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Lipowicza Mordchaja (Sygn. Zg. 435/1947 [4/856]), Zabłudowskiego Berki (Sygn. Zg. 583/1947 [4/1001]), Goldfarbów: Nachmana, Gieni i Jakuba (Sygn. Zg. 631/1947 [4/1047]), Azy Chawy (Sygn. Zg. 82/1948 [4/2696]), Bartnowskich: Frumy i Jankiela (Sygn. Zg. 83/1948 [4/2697]), Polaczka Pereca (Sygn. Zg. 85/1948 [4/2699]), Robotnik Brochy (Sygn. Zg. 193/1948 [4/2803]), Robotnik Rochli (Sygn. Zg. 194/1948 [4/2804]), Gutman Fajgi (Sygn. Zg. 259/1948 [4/2867]), Frydman Bejli (Sygn. Zg. 344/1948 [4/2948]), Goldberg Chany (Sygn. Zg. 375/1948 [4/2978]), Zelmansa Aleksandra

(Sygn. Zg. 548/1948 [4/3148]), Blankstejna Sawafieja (Sygn. Zg. 21/1949 [2/5257/2007]), Szatji Dawida (Sygn. Zg. 59/1949 [2/5293/2007]).

Berlikowski Szyja – przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Rudzkiej Nechy (Sygn. Zg. 269/1948 [4/2875]).

Berman Chana – umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w getcie w Białymstoku, a po jego likwidacji skierowana do obozu koncentracyjnego (prawdopodobnie do KL Treblinka) – w biegu wyskoczyła z pociągu i dzięki temu ocalała (być może jako jedyna z całego wagonu), w aktach znajduje się szczegółowa relacja z opisanych wydarzeń; świadek w sprawie dra Hersza Wajnberga (Sygn. Zg. 564/1947 [4/982]).

Bernacki Witold – aresztowany w Starosielcach przez niemieckie władze okupacyjne, przebywał w więzieniu w Białymstoku, przewieziony do KL Stutthof, a następnie do KL Bergen – Belsen; świadek w sprawie Krasnodębskiego Wacława (Sygn. Zg. 260/1947 [4/687]).

Białowarczuk Edward – w 1944 r. wywieziony na roboty przymusowe do Berlina; świadek w sprawie Łapińskiego Stanisława (Sygn. Zg. 103/1949 [2/53337/2007]).

Bielakowska Genowefa – w 1941 r. wywieziona w głąb ZSRR; świadek w sprawie Jurkowskiego Bolesława (Sygn. Zg. 553/1948 [4/3153]).

Bielecki Bronisław – w 1940 r. aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR (przebywał w Republice Komi); świadek w sprawie Gertnera Konstantego (Sygn. Zg. 12/1948 [4/2628]).

Biełasz Leon – przebywał w KL Stutthof, następnie przewieziony do innego obozu; świadek w sprawie Małachowskiego Leona (Sygn. Zg. 684/1947 [4/1099]).

Biernacki Witold – w styczniu 1944 r. aresztowany w Starosielcach i wywieziony do obozu koncentracyjnego na terenie Niemiec, w 1945 r. znajdował się w KL Bergen – Belsen, gdzie przebywał do chwili wyzwolenia przez wojska amerykańskie; świadek w sprawie Lebiedzińskiego Adama (Sygn. Zg. 108/1950).

Blass Siwa – podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie; świadek w sprawie Sibirskiego Benjamina (Sygn. Zg. 332/1947 [4/758]).

Blass Szloma – w czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie; świadek w sprawie Słobodzkiej Chai Sory (Sygn. Zg. 183/1947 [4/611]), Perelsztejn Rochli (Sygn. Zg. 701/1947 [4/1116]), Suraskiego Icka (Sygn. Zg. 722/1947 [4/1137]), Perejów: Chemii, Kusiela, Efroima, Lipy, Chany, Sory, Guty, Lei i Jakuba (Sygn. Zg. 56/1948 [4/2671]), Rejzner Cyli (Sygn. Zg. 207/1948 [4/2816]), Niepłotnik Etli (Sygn. Zg. 317/1948 [4/2921]), Gemora Szmula (Sygn. Zg. 464/1948 [4/3067]), po wojnie był również świadkiem w procesie Fritza Gustawa Friedela (tzw. „Bestii Friedela") skazanego w 1949 r. wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku na karę śmierci.

Boczkowski Leon – podczas okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie; świadek w sprawie Lipowicz Rochli (Sygn. Zg. 409/1947 [4/833]), Lipowicza Mordchaja

(Sygn. Zg. 435/1947 [4/856]), Poznańskiej Peszy (Sygn. Zg. 445/1947 [4/866]), Poznańskiego Samuela (Sygn. Zg. 446/1947 [4/867]), Pejsachowicz Lei, z d. Poznańska (Sygn. Zg. 452/1947 [4/873]), Szustyckiej Anny, z d. Poznańska (Sygn. Zg. 453/1947 [4/874]), Szustyckiej Nechy, z d. Poznańska (Sygn. Zg. 454/1947 [4/875]), Berkowskiej Berty, z d. Poznańska (Sygn. Zg. 455/1947 [4/876]), Knyszyńskiego Fajwela (Sygn. Zg. 555/1947 [4/973]), Farber: Jakuba, Mariaszy, Matysa, Rywy i Szoszy (Sygn. Zg. 652/1947 [4/1068]), Blumentala Moszki (Sygn. Zg. 733/1947 [4/1148]), Blumental: Lei, Dawida, Szlomy (Sygn. Zg. 734/1947 [4/1149]), Blumentala Jankiela (Sygn. Zg. 735/1947 [4/1150]), Bubryk: Dawida i Fani (Sygn. Zg. 100/1948 [4/2714]), Elentuch Zeldy (Sygn. Zg. 101/1948 [4/2715]).

Borejszo Roman – 24.I.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w KL Stutthof; świadek w sprawie Sawickiego Henryka (Zg. 377/1948 [4/2980]).

Borunczok/Borunczak Abram – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, a po jego likwidacji przewieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu; świadek w sprawie Winiar Nojma (Sygn. Zg. 195/1947 [4/622]), Winiar Kałmana (Sygn. Zg. 196/1947 [4/623]), Grodzieńskiego Josela (Sygn. Zg. 641/1947 [4/1057]), Lewintin: Benjamina, Hersza i Jankiela Pejsacha (Sygn. Zg. 718/1947 [4/1133]), Pennera Borucha (Sygn. Zg. 103/1948 [4/2717]), Pennera Dawida (Sygn. Zg. 104/1948 [4/2718), Belki Lewintin (Sygn. Zg. 150/1948 [4/2762]), Lewintin Zały (Sygn. Zg. 151/1948 [4/2763]), Lewina Chona (Sygn. Zg. 502/1948 [4/3102]).

Bramson Elka – w czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie; świadek w sprawie Klebańskiej Peszy (Sygn. Zg. 93/1950).

Bramson Srul – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Klebańskiej Peszy (Sygn. Zg. 93/1950).

Branicki Jan – w 1946 r. przebywał w obozie dla internowanych w Diagilewie k. Riazania (obóz Riazań-Diagilewo, Rosja); świadek w sprawie Malinowskiego Eugeniusza (Sygn. Zg. 266/1948 [4/2874]).

Brener/Brenne Michał – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Noachowicz Estery (Sygn. Zg. 138/1947 [4/566]), Tesfua Kiwy (Sygn. Zg. 188/1948 [4/2799]), Gwin Miriam (Sygn. Zg. 190/1948 [4/2801]), Okuń Symy, Okunia Berko, Wolfa Calko,Wolf Rywki, Wolfa Fiszela, Goz Merki, Goz Szejny (Sygn. Zg. 215/1948 [4/2824]), Fiszer Luby (Sygn. Zg. 340/1948 [4/2944]), Frydman Bejli (Sygn. Zg. 344/1948 [4/2948]), Malarewiczów: Idki i Mojżesza Chaima (Sygn. Zg. 368/1948 [4/2971]), Fiszer Chai (Sygn. Zg. 369/1948 [4/2972]), Łuńskiego Jakuba (Sygn. Zg. 551/1948 [4/3151]), Szpiro Fejgi (Sygn. Zg. 556/1948 [4/3156]).

Brzozowska Emilia – w 1944 r. aresztowana przez władze radzieckie i wywieziona do obozu w Ostaszkowie; świadek w sprawie Lewko Daniela (Sygn. Zg. 299/1948 [4/2903]).

Borodziuk Stanisław – w czerwcu 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w obozach: Łodziska, Fischborn (Dłutowo, woj. warmińsko-mazurskie), Hammerstein l315 B (Czarne, woj. pomorskie); świadek w sprawie Średzińskiego Pawła (Sygn. Zg. 144/1948 [4/2756]).

Buczkowski Chaim – podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie; świadek w sprawie Krupnickiego Motela (Sygn. Zg. 256/1947 [4/683]).

Bukłako Edward – w 1941 r. przebywał w obozie koncentracyjnym na terenie Niemiec; świadek w sprawie Szpaczko Piotra (Sygn. Zg. 164/1949 [2/5397/2007]).

Bursztej Pejsach – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Finkiela Szymona (Sygn. Zg. 90/1947).

Bursztejn Mira – umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Szmauza Szepsela (Sygn. Zg. 320/1947 [4/746]), Szmauz Lei i Eljasza (Sygn. Zg. 321/1947 [4/747]), Brotmachera Szymona (Sygn. Zg. 374/1947 [4/799]).

C

Chankiel/Chaszes/Chaszkies Jankiel – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie (patrz też Haszkies Jankiel, cz. II, prawdopodobnie chodzi o tę samą osobę); świadek w sprawie Brodziańskich: Zejdela i Gitli (Sygn. Zg. 639/1947 [4/1055]), Grawe Zelmana (Sygn. Zg. 692/1947 [4/1107]), Nowokolskiej Poli (Sygn. Zg. 683/1947 [4/1098]), Mełamedów: Sendera i Welwela (Sygn. Zg. 212/1948 [4/2821]), Mełamed: Soiczy, Chaima i Jankiela (Sygn. Zg. 223/1948 [4/2832]), Pat: Szmula Jankiela, Arona, Szymchy, Kusyela, London Chai, Wajnsztejn Sory, Wajskop Racheli (Sygn. Zg. 245/1948 [4/2853]), Szewacha Zelika, Cukierman Rywki (Sygn. Zg. 284/1948 [4/2888]), Lewina Zusko (Sygn. Zg. 389/1948 [4/2992]), Bartnowskich: Zełdy i Szlomy (Sygn. Zg. 457/1948 [4/3060]), Gemora Szmula (Sygn. Zg. 464/1948 [4/3067]), Goldberg: Abrama Mendla, Jakuba (Sygn. Zg. 475/1948 [4/3078]), Szafran Perli, Hendel Chawy (Sygn. Zg. 586/1948 [4/3185]), Asz Chaszy (Sygn. Zg. 43/1949 [2/5278/2007]).

Chilimoniuk Grzegorz – w 1943 r. przebywał w KL Majdanek, a potem w obozie na terenie Francji; świadek w sprawie Masłowskiego Władysława (Sygn. Zg. 75/1949 [2/5309/ 2007]).

Choma Antoni – przebywał w obozie koncentracyjnym Majdanek (właściwie KL Lublin); świadek w sprawie Glińskiego Stanisława (Sygn. Zg. 629/1947 [4/1045]).

Chomaniuk Michał – aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do obozu w Hammerstein (obecnie Czarne, woj. pomorskie); świadek w sprawie Sienkiewicza Piotra (Sygn. Zg. 43/1948 [4/2658]).

Chwatko Zygmunt – powołany do WP, brał czynny udział w działaniach wojennych – dostał się do niewoli niemieckiej, przydzielony do pracy w gospodarstwie rolnym na terenie Niemiec (pracował we wsi Schwedodel (?)); świadek w sprawie Januszkiewicza Antoniego (Sygn. Zg. 82/1947).

Chwiedź Antoni – w 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (dokładna data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone), w okolicach Wilna rozbrojony przez Armię Czerwoną, wysłany w głąb ZSRR; świadek w sprawie Żochowskiego Władysława (Sygn. Zg. 140/1948 [4/2753]), Gregorczuka Aleksandra (Sygn. Zg. 166/1948 [4/2777]).

Chwiedźko Antoni – w 1939 r. brał udział w działaniach wojennych, pod Wilnem jego oddział został rozbrojony – on sam zatrzymany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR; świadek w sprawie Nakonecznego Franciszka (Sygn. Zg. 93/1948 [4/2707]).

Cibonik Józef – patrz Cywoniuk Józef.

Citko Władysław – aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w obozie pracy rolnej w Nadrenii; świadek w sprawie Pawłowskiego Waleriana (Sygn. Zg. 57/1950) – patrz wymieniony (cz. I), patrz również Łukasiewicz Adam (cz. II).

Cudowski Józef – 29.VIII.1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku, wysłany wraz z pułkiem w kierunku Ostrołęki, 13.IX.1939 r. pod Myszyńcem dostał się do niewoli niemieckiej, początkowo przebywał w obozie w Rosenbergu/Rozenburgu (?) na terenie b. Prus Wschodnich; świadek w sprawie Struka Feliksa (Sygn. Zg. 233/1950).

Cywoniuk/Cibonik Józef – w 1939 r. zmobilizowany do WP (prawdopodobnie do 42 PP), pod Czerwonym Borem dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Zambrowie; świadek w sprawie Naliwajko Jana (Sygn. Zg. 358/1948 [4/2961]).

Czemel Bazyli – wyznaczony przez niemieckie władze okupacyjne do pełnienia tzw. „warty kolejowej" – 27.II.1943 r. na odcinku przez niego patrolowanym (okolice stacji w Waliłach), partyzanci uszkodzili tory (podłożono minę) – zatrzymany przez niemiecką straż kolejową i przekazany Gestapo (po przesłuchaniach wysłany do KL Groß – Rosen); świadek w sprawie Włodzimierza Kozła (Sygn. Zg. 672/1947 [4/1087]), patrz też Supranowicz Michał (cz. II).

Czerepińska Helena – w 1940 r. wywieziona w głąb ZSRR (przebywała w Kazachstanie); świadek w sprawie Dowojno Mieczysławy (Sygn. Zg. 311/1948 [4/2915]).

D

Dąbkowski Janusz – pojawia się w zeznaniach Konstantyny Pepińskiej, jako kolega Matoszki Stanisława z obozu w Kotłasie (był przy jego śmierci, a później pochował zmarłego) – patrz Matoszko Stanisław (cz. I, Sygn. Zg. 147/1950) oraz Pepińska Konstantyna (cz. II).

Dąbrowski Mikołaj – 1.V.1941 r. wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front, w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli niemieckiej (w sierpniu 1941 r. przebywał w obozie); świadek w sprawie Grycuka Mikołaja (Sygn. Zg. 198/1948 [4/2807]).

Dina Emma – w czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie; świadek w sprawie Krujańskiej Michli (Sygn. Zg. 700/1947 [4/1115]), Cycowicz Małki (Sygn. Zg. 114/1948 [4/2728]), Kremer Idy (Sygn. Zg. 115/1948 [4/2729]), Aleszkowskich: Josela i Sary Gitli, Szraibman Doby (Sygn. Zg. 336/1948 [4/2940]).

Djakowski Jan – aresztowany przez władze radzieckie, a następnie wywieziony do obozu w Stalinogorsku (obecnie Nowomoskowsk, Rosja); świadek w sprawie Uszyńskiego Stanisława (Sygn. Zg. 119/1947 [4/547]).

Dłmat Aleksander – aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w obozie w Hammerstein (Hamersztyn, obecnie Czarne, woj. pomorskie); świadek w sprawie Tarasiuka Józefa (Sygn. Zg. 306/1949 [2/5531/2007]).

Dobrzyńska Apolonia – 13.IV.1940 r. wywieziona przez władze radzieckie do Uzbekistanu; żona i świadek w sprawie Dobrzyńskiego Mieczysława (Sygn. Zg. 182/1949 [2/5414/2007]).

Doręgowski Witold – pod koniec października 1942 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku; szwagier i świadek w sprawie Kosińskiego Konstantego (Sygn. Zg. 9/1947).

Drabio Ignacy – w czerwcu 1941 r. zatrzymany przez władze niemieckie, przebywał w obozie w Hammerstein (obecnie Czarne, woj. pomorskie); świadek w sprawie Stryjka Jana (Sygn. Zg. 569/1948 [4/3168]), Tarasiuka Józefa (Sygn. Zg. 306/1949 [2/5531/2007]).

Drewnowski Władysław – umieszczony przez władze niemieckie w obozie jenieckim w Hammerstein (Hamersztyn, obecnie Czarne); świadek w sprawie Stryjka Jana (Sygn. Zg. 569/1948 [4/3168]).

Drozdowski Jan – w 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (przydział mobilizacyjny nie został bliżej określony), wzięty do niewoli niemieckiej – trafił do obozu pracy w Olsztynku, jako stolarz oddelegowany do gospodarstwa rolnego w okolicach Kłajpedy, a następnie do gospodarstwa w pobliżu Królewca; świadek w sprawie Podlaszczuka Stefana (Sygn. Zg. 95/1947).

Drozdowski Mieczysław – w 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (dokładna data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej (przebywał w obozie jenieckim w Krzywym Rogu

[Ukraina], następnie zesłany na roboty do Kotłasa [Rosja]), w wyniku układu Sikorski-Majski i organizowania polskich jednostek wojskowych wstąpił do Armii Andersa (właściwie Polskie Siły Zbrojne w ZSRR), przeszedł z nią cały szlak bojowy (Irak, Iran, Palestyna, Egipt, brał udział w walkach o Monte Cassino); świadek w sprawie Czesława Borowskiego (Sygn. Zg. 731/1947 [4/1146]).

Dubiński Eugeniusz – aresztowany przez Gestapo, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Krupicza Aleksego (Sygn. Zg. 248/1949 [2/5477/2007]).

Dudkiewicz Władysława – aresztowana (wraz z mężem) przez władze sowieckie, XI.1944 r. deportowana z Białegostoku do obozu w Ostaszkowie; świadek w sprawie Sienkiewicza Mariana Romualda (Sygn. Zg. 59/1947).

Dudkowski Jan – aresztowany przez władze radzieckie, od 1940 r. przebywał w więzieniu białostockim, 25.V.1941 r. wywieziony w głąb ZSRR (do ogłoszenia amnestii przebywał w Workucie, Rosja); świadek w sprawie Januszko Ignacego (Sygn. Zg. 135/1948 [4/2748]).

Duszyński Bolesław – do 1945 r. przebywał w Niemczech na przymusowych robotach ciężkiego przemysłu wojennego; mąż i wnioskodawca w sprawie Duszyńskiej Stanisławy (Sygn. Zg. 143/1950).

Dziejma Stefan – aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, w lipcu 1944 r., w obliczu zbliżającego się frontu przydzielony do grupy więźniów kierowanych do obozu koncentracyjnego; świadek w sprawie Garbika Tomasza (Sygn. Zg. 686/1947 [4/1101]).

Dziejma Wacław – aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 7.XI.1944 r. przewieziony do obozu w Ostaszkowie (przebywał tam na pewno do VII.1945 r.); świadek w sprawie Gaworowskiego Adolfa (Sygn. Zg. 29/47), Szmidta Kazimierza (Sygn. Zg. 428/1947 [4/849]).

Dzikiewicz Izaak – emerytowany starszy strażnik Służby Więziennej (na emeryturę przeszedł w 1936 r.), w 1939 r. aresztowany przez władze sowieckie i osadzony w więzieniu, wypuszczony po opanowaniu miasta przez wojska niemieckie, następnie aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, w 1943 r. przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Zakrzewskiego Włodzimierza (Sygn. Zg. 57/1947), Czerwińskiego Pawła (Sygn. Zg. 595/1947 [4/1013]).

E-F

Elentuch Lucjan – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Knyszyńskich: Mojżesza, Rebeki i Nechy (Sygn. Zg. 727/1947 [4/1142]), Borowicz: Samuela, Szułamis/Szulamis, Czerni (Sygn. 156/1948 [4/2768]), Bramson Asny (Sygn. Zg. 158/1948 [4/2770]), Zelwiańskich: Samuela, Mowszy Arona, Sztejn Tauby Simy Rejzli (Sygn. Zg. 159/1948 [4/2771]).

Falina Maria – 3.VI.1941 r. razem z mężem deportowana w głąb ZSRR; żona i świadek w sprawie Faliny Michała (Sygn. Zg. 462/1947 [4/883]).

Farber Lejba – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie rodzeństwa: Farberowicz Abrama, Kotowicz Szejny i Neochowicz Małki (Sygn. Zg. 479/1947 [4/900]).

Fertel Benjamin – podczas okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Zabłudowskiego Berki (Sygn. Zg. 583/1947 [4/1001]).

Filipczuk Stanisław – aresztowany przez władze radzieckie, a następnie wywieziony do obozu na terenie ZSRR (przebywał w obozie w Stalinogorsku – obecnie Nowomoskowsk, Rosja); świadek w sprawie Uszyńskiego Stanisława (Sygn. Zg. 119/1947 [4/547]).

Finkielsztejn Gerszon – przebywał w getcie białostockim; świadek w sprawie Kuropatwy: Moszki, Gitli, Motela i Richli (Sygn. Zg. 171/1948 [4/2782]), Jakubowicz: Chaima, Sury, Abrama (Sygn. Zg. 172/1948 [4/2783]), Kuropatwy: Chaima, Tauby, Szifry, Lejzora (Sygn. Zg. 174/1948 [4/2784]), Kuropatwy: Chackiela, Chai (Sygn. Zg. 173/1948 [4/2785]), Kuropatwy: Cany, Zelika (Sygn. Zg. 175/1948 [4/2786]), Słowik Rywki, Ajzenberga Mejera (Sygn. Zg. 182/1948 [4/2793]), Ajzenberga Jankiela, Roskier Zysli (Sygn. Zg. 234/1948 [4/2843]), Keller: Arona, Zelika, Rochli, Symchy (Sygn. Zg. 304/1948 [4/2908]), Keller: Guty, Chaima, Rywki, Bunima, Icchoka, Niske, Sory, Jenty, Chany (Sygn. Zg. 305/1948 [4/2909]), Horowicz: Symchy i Jankiela, Garfinkiel Szajndli, Tenenbaum: Gołdy i Joska (Sygn. Zg. 388/1948 [4/2991]).

Forma Władysław – w 1944 r. przebywał w obozie w Berlinie; świadek w sprawie Szymańskiego Wacława (Sygn. Zg. 270/1949 [2/5497/2007]).

Frydson/Frydzon Aron – w czasie niemieckiej okupacji Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie; świadek w sprawie Brener Guty (Sygn. Zg. 180/1947 [4/608]), Nowik Małki (Sygn. Zg. 385/1947 [4/810]), Nowik Chaima (Sygn. Zg. 402/1947 [4/827]).

G

Garber Szmul – w czasie niemieckiej okupacji Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie; świadek w sprawie Szuster Rywy (Sygn. Zg. 391/1947 [4/816]), Wagmana Hersza (Sygn. Zg. 405/1947 [4/829]), Millera Oszera (Sygn. Zg. 410/1947 [4/834]), Millera Icka (Sygn. Zg. 412/1947 [4/836]), Wagmana Lejba (Sygn. Zg. 77/1948 [4/2691]).

Gern Mojzel – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, a po jego likwidacji przewieziony do obozu jenieckiego w Bliżynie; świadek w sprawie Bursztejn Szyfry (Sygn. Zg. 167/1947 [4/595]).

Giedrojć Władysław – doktor nauk medycznych; w 1944 r. wywieziony do ZSRR, w latach 1944-1945 przebywał w Stalinogórsku (Stalinogorsk, obecnie Nowomoskowsk), obóz nr 9 – kopalnia węgla (był lekarzem obozowym); świadek w sprawie Łuszczewskiego Czesława (Sygn. Zg. 468/1948 [4/3071]).

Gilberg Jakub – podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Kwatera Beniamina (Sygn. Zg. 370/1947 [4/795]), Kwatera Jakuba (Sygn. Zg. 371/1947 [4/796]).

Girynkiewicz/Gierejkiewicz Jadwiga – w listopadzie 1944 r. wywieziona w głąb ZSRR, przebywała w obozie w Ostaszkowie; świadek w sprawie Bastacza Antoniego (Sygn. Zg. 133/1948 [4/2746]).

Giwner Chackiel – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w getcie białostockim; świadek w sprawie Słowik Rywki, Ajzenberga Mejera (Sygn. Zg. 182/1948 [4/2793]), Ajzenberga Jankiela, Roskier Zysli (Sygn. Zg. 234/1948 [4/2843]), Finkielsztejn Chai (Sygn. Zg. 235/1948 [4/2844]), Warana Abrama (Sygn. Zg. 255/1948 [4/2863]), Goldszmidt: Abrama Szlejma, Simy Fejgli, Srula (Sygn. Zg. 331/1948 [4/2935]), Słowik Elki, Słowika Jankiela, Goldflama Mendla (Sygn. Zg. 332/1948 [4/2936]), Żagier: Abrama Szmula i Menuchy (Sygn. Zg. 498/1948 [4/3098]), Wałłach: Fajwela, Izaaka, Kiwy, Lei (Sygn. Zg. 521/1948 [4/3121]).

Gliński Stanisław – w 1943 r. przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Wiśniewskiego Ryszarda (Sygn. Zg. 252/1949 [2/5481/2007]).

Godlewski Adolf – 24.IV.1941 r. powołany do Armii Czerwonej, walczył w 536 pułku piechoty, w okolicach Połtawy dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie w Kremieńczuku (Krzemieńczuk, Ukraina); świadek w sprawie Saka Edwarda (Sygn. Zg. 341/1948 [4/2945]).

Godyński Polikarp – zmobilizowany do WP, służył w 25 pułku saperów w Grodnie (?), w okolicach Zamościa dostał się do niewoli niemieckiej; świadek w sprawie Okurowskiego Feliksa (Sygn. Zg. 153/1947 [4/581]).

Goetr Lidia – w 1940 r. wywieziona z córką do Pawłodaru (Kazachstan); żona i wnioskodawczyni w sprawie Goetra Jerzego (Sygn. Zg. 299/1947 [4/725]).

Goldberg Maks – podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Majrama Markusa (Sygn. Zg. 390/1947 [4/815]).

Goldsztajn Stanisław – wspomniany w liście Heleny Pawluk (patrz wymieniona, cz. II), miał zginąć 8.XI.1943 r. w czasie masowych rozstrzeliwań prowadzonych przez oddziały niemieckie; informacje zgromadzone na podstawie akt sprawy Richtera Meiera (Sygn. Zg. 38/1947).

Goldsztejn Judel – podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Karp Tauby (Sygn. Zg. 216/1947 [4/643]).

Gołdacki Jakub – przebywał w getcie białostockim; świadek w sprawie Jałowiec Bejli (Sygn. Zg. 461/1948 [4/3064]), Sory Bacer (Sygn. Zg. 462/1948 [4/3065]), Kac Małki (Sygn. Zg. 46/1949 [2/5280/2007]), Kacenelenbogen Lejba, Nordwind Elki (Sygn. Zg. 47/1949 [2/5281/2007]).

Goskowiec Maria – w 1940 r. zatrzymana przez władze sowieckie i wywieziona w głąb ZSRR; świadek w sprawie Samosia Michała (Sygn. Zg. 144/1947 [4/572]).

Grochowski Mieczysław – zmobilizowany do WP i wysłany na front (data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone), w 1939 r. dostał się do niewoli niemieckiej – wysłany na roboty przymusowe w głąb Niemiec; świadek w sprawie Jankowskiego Józefa (Sygn. Zg. 187/1947 [4/615]).

Grygorczuk Jan – 2.V.1941 r. wcielony do Armii Czerwonej, stacjonował w miejscowości Idryca (?), 22.VI.1941 r. wraz z jednostką wysłany na front, na terenie Łotwy wzięty do niewoli niemieckiej i skierowany do obozu jenieckiego w Hammerstein (dawniej Hamersztyn, obecnie Czarne, woj. pomorskie), w 1945 r. oswobodzony i ponownie zmobilizowany do wojska – w marcu 1945 r. brał udział w walkach o Kołobrzeg; świadek w sprawie Jakubczyka Wasyla (Sygn. Zg. 172/1950).

Grynberg Lejb – w czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie; świadek w sprawie Treszczańskiej Rywki (Sygn. Zg. 199/1947 [4/626]).

Grynhaus Judel – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Kronenberga Aleksandra (Sygn. Zg. 105/1947 [4/533]) oraz Kronenberga Chaima Lejby (Sygn. Zg. 106/1947 [4/534]).

Grynke Leokadia – w 1944 r. osadzona w obozie w Ostaszkowie; świadek w sprawie Krygiera Erwina (Sygn. Zg. 693/1947 [4/1108]).

Grynsztejn Szmaj/Szmaja – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Wołowelskiego Sochora Bera (Sygn. Zg. 354/1947 [4/779]), Wołkowyskiego Wolfa (Sygn. Zg. 355/1947 [4/780]), Wołowelskiego Jakuba (Sygn. Zg. 356/1947 [4/781]), rodzeństwa Sztejn: Szulimy i Brandli (Sygn. Zg. 468/1947 [4/889]), małżonków Jedwab: Frejdy Rywy i Lejby (Sygn. Zg. 619/1947 [4/1035]), Segał Rejzli (Sygn. Zg. 620/1947 [4/1036]), Segał Mordchaja (Sygn. Zg. 621/1947 [4/1037]), Ryby Szoszy Rywy (Sygn. Zg. 624/1947 [4/1040]), Ryby Mejera Josela (Sygn. Zg.

623/1947 [4/1039]), Ryby Lejby (Sygn. Zg. 622/1947 [4/1038]), Lipińskich: Fajwela, Frejdy (Sygn. Zg. 574/1948 [4/3173]).

Grzybowski Feliks – aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, przebywał w więzieniu w Białymstoku, 6.VII.1944 r. przewieziony do obozu koncentracyjnego Groß – Rosen, w październiku 1944 r. odtransportowany do KL Dachau, w lutym 1945 r. powrócił do Groß – Rosen, następnie wywieziony do obozu w Litomierzycach; świadek w sprawie Boguckiego Bolesława (Sygn. Zg. 691/1947 [4/1106]), Ozorowskiego Antoniego (Sygn. Zg. 25/1948 [4/2640]).

Gutman Mojżesz – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Wajsbrot: Berko, Marim Lei, Pejsacha, Żywicy: Gutki i Elko (Sygn. Zg. 561/1948 [4/3161]).

H-I

Hajduk Sergiusz – przebywał w KL Mauthausen; świadek w sprawie Popławskiego Mikołaja (Sygn. Zg. 311/1947 [4/737]).

Hajn Halina – wywieziona w 1940 r. ze Starosielc w głąb ZSRR (przebywała w okolicy Pawłodaru, Kazachstan) – przebywała tam do 1945 r.; świadek w sprawie Makowicz Heleny (Sygn. Zg. 432/1947 [4/853]).

Halpern Fania – podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie, przeżyła masowe rozstrzeliwania ludności żydowskiej prowadzone 16.VIII.1943 r. podczas likwidacji getta; świadek w sprawie Mazji Mariaszy (Sygn. Zg. 156/1947 [4/584]).

Hancewicz Jakub – w 1940 r. wywieziony przez władze radzieckie w głąb ZSRR, następnie w 1943 r. wcielony do formowanej tam 1 Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki, brał udział w bitwie pod Lenino; świadek w sprawie Walendziuka Alojzego (Sygn. Zg. 287/1947 [4/713]).

Haszkies Jankiel – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie (patrz też Chaszkies Jankiel, cz. II, prawdopodobnie chodzi o tę samą osobę); świadek w sprawie Szepsel: Calela, Blumy oraz Boruszczak Sary (Sygn. Zg. 678/1947 [4/1093]).

Hausler Alma – w 1941 r. wywieziona w głąb ZSRR; świadek w sprawie Jurkowskiego Bolesława (Sygn. Zg. 553/1948 [4/3153]).

Hryniewicki Andrzej – we wrześniu 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu białostockim, w kwietniu 1943 r. przewieziony do KL Stutthof; świadek w sprawie Busłowskiego Mikołaja (Sygn. Zg. 570/1948 [4/3169]).

Iwaniuk Antonina – 1.VIII.1943 r. aresztowana przez władze niemieckie i osadzona w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Pielni Antoniego (Sygn. Zg. 387/1947 [4/812]).

Iwanowicz Stefan – 19.V.1941 r. wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front, dostał się do niewoli niemieckiej; świadek w sprawie Mosiejczuka Filipa (Sygn. Zg. 243/1949 [2/5472/2007]).

Izbudzki Rubin – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Edel: Rozy i Hacka (Sygn. Zg. 431/1947 [4/852]).

Iżycka Maria – 10.VII.1943 r. aresztowana przez Gestapo, przebywała w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Franckowiak Leokadii (Sygn. Zg. 709/1947 [4/1124]).

J

Jakiel Józef – funkcjonariusz Policji Państwowej, 10.IX.1939 r. ewakuowany wraz z Komendą Wojewódzką w kierunku Wołkowyska, tam zatrzymany przez władze radzieckie; świadek w sprawie Kochaniaka Ludwika (Sygn. Zg. 732/1947 [4/1147]).

Jakiel Zygmunt – w nocy z 12 na 13.I.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 6.VII.1944 r. przewieziony do obozu koncentracyjnego Groß – Rosen; świadek w sprawie Fiedosiuka Władysława (Sygn. Zg. 443/1947 [4/864]).

Janów Aleksander – w 1939 r. powołany do wojska (służył w kolumnie samochodowej przy batalionie w Grodnie (?)), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli sowieckiej; świadek w sprawie Włodarczyka Kazimierza (Sygn. Zg. 580/1947 [4/998]).

Januszkiewicz Bronisław – aresztowany przez władze niemieckie, w latach 1943-1944 przebywał w więzieniu w Białymstoku (cela 114); świadek w sprawie Dytza Jerzego (Sygn. Zg. 214/1948 [4/2823]).

Jarema Bohdan – w 1940 r. wywieziony wraz z rodziną w głąb ZSRR (przebywał w miejscowości Dżambuł – obecnie Taraz, Kazachstan); syn i świadek w sprawie Jaremy Apolonii (Sygn. Zg. 113/1948 [4/2727]).

Jarema Janusz – w 1940 r. wywieziony przez władze radzieckie w głąb ZSRR (przebywał w miejscowości Dżambuł – obecnie Taraz, Kazachstan); syn i świadek w sprawie Jaremy Apolonii (Sygn. Zg. 113/1948 [4/2727]).

Jaworowska Gienia – umieszczona przez władze niemieckie w getcie białostockim; świadek w sprawie Kremer Idy (Sygn. Zg. 115/1948 [4/2729]), Gotlib: Bejli i Lejba (Sygn. Zg. 420/1948 [4/3023]).

Jaworowski Józef – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Tilleman Anny (Sygn. Zg. 158/1947 [4/586]), Wajs Mery (Sygn. Zg. 176/1947 [4/604]), Wajs Estery Bejli (Sygn. Zg. 178/1947 [4/606]), rodziny Bass (Sygn. Zg. 211,212,213,214/1947 [4/638,639,640,641]), Winer Chai (Sygn. Zg. 369/1947 [4/794]), Fejgin Elzy (Sygn. Zg. 295/1947 [4/721]), braci Edel: Mowszy i Chemi (Sygn. Zg. 437/1947 [4/858]), Mończera Mojżesza (Sygn. Zg. 448/1947 [4/869]), Krujańskiej Michli (Sygn. Zg. 700/1947 [4/1115]), Cypkowskiej Fejgi (Sygn. Zg. 743/1947 [4/1158]), Cypkowskiego Pejsacha (sygn. Zg. 744/1947 [4/1159]), Furje Lei (Sygn. Zg. 365/1948 [4/2968]), Lubawskich: Rubina vel Ruwina i Chai (Sygn. Zg. 384/1948 [4/2987]), Gotlib: Bejli i Lejba (Sygn. Zg. 420/1948 [4/3023]), Petrycer: Efroima, Szejny, Sary, Daniela (Sygn. Zg. 422/1948 [4/3025]).

Jęczmień Luba – podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Mazji Mariaszy (Sygn. Zg. 156/1947 [4/584]).

Józefowicz Antoni – wysłany przez niemieckie władze okupacyjne na przymusowe roboty rolne (przebywał w okolicach Królewca); świadek w sprawie Citko Zygmunta (Sygn. Zg. 282/1947 [4/708]).

Juchniewicz Józef – przebywał w obozie koncentracyjnym Stutthof, w 1945 r. (w czasie ewakuacji obozu) wywieziony w głąb Niemiec; świadek w sprawie Szuby Ludwika (Sygn. Zg. 1/1948 [4/2617]).

Jurczak Józef – w 1943 r. aresztowany przez Gestapo, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Bobnisa Bronisława (Sygn. Zg. 113/1949 [2/5347/2007]).

Jurewicz Stanisław – 24.VIII.1939 r. powołany do WP (6 Pułk Piechoty Legionów Józefa Piłsudskiego w Wilnie), 14.IX.1939 r. (pod Garwolinem?) dostał się do niewoli niemieckiej, gdzie przebywał do II.1945 r.; mąż i wnioskodawca w sprawie Jurewicz Heleny (Sygn. Zg. 141/1950).

Jurgiel Halina – pod koniec II WŚ przebywała wraz z rodziną w Poznaniu, 6.VIII.1944 r. jej mąż został aresztowany przez żołnierzy niemieckich na dworcu w Poznaniu, ona z dzieckiem internowana, a następnie wywieziona do Lipska gdzie pracowała do 1945 r. w fabryce reflektorów firmy Körting i Mathiesen; żona i świadek w sprawie Jurgiela Józefa (Sygn. Zg. 414/1948 [4/3017]).

Jurkowska Maria – w 1941 r. wywieziona w głąb ZSRR; żona i wnioskodawczyni w sprawie Jurkowskiego Bolesława (Sygn. Zg. 553/1948 [4/3153]).

K

Kagan Fajwel – umieszczony w getcie białostockim; świadek w sprawie Sukman Jochy (Sygn. Zg. 163/1948 [4/2775]).

Kałman Kania/Kane – w czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie; świadek w sprawie Wajs Mery (Sygn. Zg. 176/1947 [4/604]), Wajs Estery Bejli (Sygn. Zg. 178/1947 [4/606]), Calko Majzela (Sygn. Zg. 177/1947 [4/605], Fiszera Jony, Fiszera Icka, Langbort Liby, Kaczalskiej Zeldy (Sygn. Zg. 240/1948 [4/2849]), Moniak Chaszy (Sygn. Zg. 432/1948 [4/3035]), Popiłowskich: Eni i Chaima (Sygn. Zg. 449/1948 [4/3052]).

Kamieński Kazimierz – jesienią 1941 r. aresztowany w Surażu przez władze niemieckie, 10.IX.1941 r. wywieziony wraz z innymi więźniami w okolice Nowosiółek, w czasie masowej egzekucji został ranny – udawał martwego, dzięki czemu uniknął śmierci i uciekł z rowu z ciałami; świadek w sprawie Borowskiego Antoniego (Zg. 103/1950).

Kamiński Józef – zmobilizowany do WP i wysłany na front (służył prawdopodobnie w 42 PP w Białymstoku), pod Czerwonym Borem dostał się do niewoli niemieckiej, wysłany na roboty przymusowe w gospodarstwie rolnym na terenie b. Prus Wschodnich; świadek w sprawie Niemotko Bronisława (Sygn. Zg. 170/1947 [4/598]).

Kaplinski Josyf/Josel – podczas okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Szafran Perli, Hendel Chawy (Sygn. Zg. 586/1948 [4/3185]), Kac Małki (Sygn. Zg. 46/1949 [2/5280/2007]), Kacenelenbogen Lejba, Nordwind Elki (Sygn. Zg. 47/1949 [2/5281/2007]), Lewintin Itki (Sygn. Zg. 58/1949 [2/5292/2007]).

Kapłan Benjamin – przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Blumenblat: Indy, Chaima, Perelsztejn Szmula (Sygn. Zg. 6/1948 [4/2622]).

Kapłan Elka – w czasie okupacji niemieckiej przebywała w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Blumenblat: Indy, Chaima, Perelsztejn Szmula (Sygn. Zg. 6/1948 [4/2622]).

Kapłan Masza – umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Knyszyńskiego Samuela (Sygn. Zg. 296/1947 [4/722]).

Kapuścin/Kapustin/Kapusta Józef – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Tepera Sróla (Sygn. Zg. 28/1947), Mastrowlańskiej Rochli (Sygn. Zg. 66/1947) oraz Kapłan Rywy (Sygn. Zg. 257/1947 [4/684]), Winiar Nojma (Sygn. Zg. 195/1947 [4/622]), Winiar Kałmana (Sygn. Zg. 196/1947 [4/623]), rodziny Krupnickich (Sygn. Zg. 218/1947 [4/645]) i (Sygn. Zg. 256/1947 [4/683]), Kronenberg Estery (Sygn. Zg. 221/1947 [4/648]), Orlańskiej Maszy (Sygn. Zg. 277/1947 [4/703]), Rozenberga Izraela (Sygn. Zg. 360/1947 [4/785]), rodziny Liżańskich – Raisy, Hersza i Władysława (Sygn. Zg. 340/1947 [4/766]), w sprawie braci Dobniewskich: Benjamina (Sygn. Zg. 395/1947 [4/820]) i Hersza (Sygn. Zg. 396/1947 [4/821]), Racheli Dobniewskiej – żona Benjamina (Sygn. Zg. 397/1947 [4/822]), Kane Berty i jej córek: Małki i Racheli (Sygn. Zg. 401/1947 [4/826]), Szajn Gołdy (Sygn. Zg. 438/1947 [4/859]), Słonimskiego Izaaka (Sygn. Zg. 460/1947 [4/881]), Rybak Bobli (Sygn. Zg. 465/1947 [4/886]), Kantorowicza Dawida (Sygn. Zg. 635/1947 [4/1051]), Knyszyńskich: Mojżesza, Rebeki i Nechy (Sygn. Zg. 727/1947 [4/1142]), Knyszyńskich: Jakuba i Izraela (Sygn. Zg.

728/1947 [4/1143]), Kwiata Chaima (Sygn. Zg. 80/1948 [4/2694]), Kwiat Ejdli (Sygn. Zg. 81/1948 [4/2695]), Bartnowskich: Frumy i Jankiela (Sygn. Zg. 83/1948 [4/2697]), Rubinsztajna Mojszy (Sygn. Zg. 91/1948 [4/2705]), Sibirskiej Neszki (Sygn. Zg. 146/1948 [4/2758]), Nowika Jewsieja (Sygn. Zg. 183/1948 [4/2794]), Jossem Cecylii (Sygn. Zg. 184/1948 [4/2795]), Mełamedów: Sendera i Welwela (Sygn. Zg. 212/1948 [4/2821]), Pat: Szmula Jankiela, Arona, Szymchy, Kusyela, London Chai, Wajnsztejn Sory, Wajskop Racheli (Sygn. Zg. 245/1948 [4/2853]), Kantorowskich: Całki i Hindy, Szepes Estery (Sygn. Zg. 246/1948 [4/2854]), Gutman Fajgi (Sygn. Zg. 259/1948 [4/2867]), Rudzkiej Nechy (Sygn. Zg. 269/1948 [4/2875]), Frydman Bejli (Sygn. Zg. 344/1948 [4/2948]), Lewintin Rywy (Sygn. Zg. 349/1948 [4/2952]), Świeczkowskiej Cypy, Popiełowskiej Sory, Kowieńskiego Mendla (Sygn. Zg. 359/1948 [4/2962]), Goldberg Chany (Sygn. Zg. 375/1948 [4/2978]), Szmidt Elki (Sygn. Zg. 463/1948 [4/3066]), Morejno Izraela (Sygn. Zg. 477/1948 [4/3079]).

Kariakin Elżbieta – wywieziona w głąb ZSRR, gdzie przebywała w latach 1940-1946; świadek w sprawie Kariakin Nadziei (Sygn. Zg. 308/1948 [4/2912]).

Kariakin Leon – w 1940 r. wywieziony w głąb ZSRR, gdzie przebywał do 1946 r.; świadek w sprawie Kariakin Nadziei (Sygn. Zg. 308/1948 [4/2912]).

Karpiuk Włodzimierz – zmobilizowany do WP, służył w 42 PP w Białymstoku (dowódca 3 plutonu, 9 kompanii) – pod Zambrowem dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie jenieckim w pobliżu Królewca; świadek w sprawie Kurcewicza Konstantego (Sygn. Zg. 117/47 [4/545]).

Karpow Antonina – w 1942 r. aresztowana (wraz z mężem) przez władze niemieckie i osadzona w więzieniu w Białymstoku, po miesiącu zwolniona; żona i wnioskodawczyni w sprawie Karpowa Aleksandra (Sygn. Zg. 154/1950).

Kasperska Maria – w 1940 r. razem z mężem aresztowana w Grodnie przez milicję radziecką, osadzeni na tym samym bloku, ale w różnych celach, 24.XI.1940 r., około godz. 16-tej widziała na korytarzu więzienia zwłoki męża; żona i wnioskodawczyni w sprawie Kasperskiego Czesława (Sygn. Zg. 140/1950).

Kasztan Gdal – umieszczony w getcie na terenie Białegostoku; świadek w sprawie Bernsztejna Abrama Arona (Sygn. Zg. 204/1949 [2/5435/2007]).

Kasztan Gdalia – przebywała w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Sycz Sory (Sygn. Zg. 142/1948 [4/2754]).

Kazberuk Jan – przebywał na przymusowych robotach w fabryce papieru w Królewcu, po zdobyciu miasta przez wojska radzieckie – wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front; świadek w sprawie Krupickiego Jana (Sygn. Zg. 602/1947 [4/1019]).

Kazberuk Kazimierz – w 1942 r. wysłany przez władze niemieckie na roboty przymusowe do b. Prus Wschodnich, w 1944 r. wyswobodzony przez wojska radzieckie, a następnie wcielony do Armii Czerwonej; świadek w sprawie Kazberuka Jana (Sygn. Zg. 237/1947 [4/664]).

Kaźmierczak Jan – 4.XI.1944 r. aresztowany w Choroszczy przez władze radzieckie, początkowo przebywał w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do obozu w Ostaszkowie; świadek w sprawie Zagórskiego Antoniego (Sygn. Zg. 50/1947).

Keller Mojżesz – przebywał w getcie na terenie Białegostoku; świadek w sprawie Słowik Elki, Słowika Jankiela, Goldflama Mendla (Sygn. Zg. 332/1948 [4/2936]).

Kędzior Gerard – w 1939 r. zmobilizowany do WP, walczył pod Czerwonym Borem, 18.IX.1939 r. w okolicach Wilna wzięty do niewoli radzieckiej (przebywali w obozie w Kozielsku (?); świadek w sprawie Noworyty Ludwika (Sygn. Zg. 115/1949 [2/5349/2007]).

Kierniejewa Felicja – przebywała w obozie w Ostaszkowie; świadek w sprawie Mencela Adolfa (Sygn. Zg. 488/1948 [4/3089]).

Kisła Jan – w 1944 r. wysłany przez władze niemieckie na roboty przymusowe do b. Prus Wschodnich, w 1945 r. wyswobodzony przez wojska radzieckie – wcielony do Armii Czerwonej; świadek w sprawie Dec Wacława (Sygn. Zg. 258/1947 [4/685]).

Kiziewicz Filip – w 1941 r. przebywał w więzieniu Gestapo przy ul. Sienkiewicza 15; świadek w sprawie Zubryckiego Franciszka (Sygn. Zg. 219/1948 [4/2828]).

Klejnot Estera – w 1942 r. przebywała w KL Treblinka; świadek w sprawie Lew Michli (Sygn. Zg. 310/1949 [2/5535/2007]).

Kliber Józef – wywieziony w 1940 r. w głąb ZSRR (przebywał w okolicach Pawłodaru, Kazachstan); świadek w sprawie Makowicz Heleny (Sygn. Zg. 432/1947 [4/853]).

Klimiuk Konstanty – od listopada 1942 r. przebywał w niemieckim obozie jenieckim w Rydze; świadek w sprawie Pilica Gawryiła (Gabryela), Sygn. Zg. 52/1950.

Kłosewicz Złatka – przebywała w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Wajsbrot: Berko, Marim Lei, Pejsacha, Żywicy: Gutki i Elko (Sygn. Zg. 561/1948 [4/3161]).

Knyszyńska Zelda – w czasie okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie; świadek w sprawie Kronenberga Aleksandra (Sygn. Zg. 105/1947 [4/533]), Kronenberga Chaima Lejby (Sygn. Zg. 106/1947 [4/534]), Wysockiego Lejby (Sygn. Zg. 266/1947 [4/692]), Wysockiego Benjamina (Sygn. Zg. 267/1947 [4/693]), Wysockiego Chaima (Sygn. Zg. 268/1947 [4/694]), Wysockiego Jakuba (Sygn. Zg. 269/1947 [4/695]), Zilberblata Abrama, Heller Adeli i Adama (Sygn. Zg. 364/1947 [4/789]), Zilberblat Olgi (Sygn. Zg. 365/1947 [4/790]), Kerszmana Józefa (Sygn. Zg. 425/1947 [4/847]), Aziorskich: Marii i Leona (Sygn. Zg. 429/1947 [4/850]), Aziorskiego Izaaka i Zasa Izraela (Sygn. Zg. 430/1947 [4/851]), małżeństwa Słonimskich: Gdalego i Liby (Sygn. Zg. 458/1947 [4/879]), Słonimskich: Abrama, Rozy, Chiela i Bermana Jakuba (Sygn. Zg. 466/1947 [4/887]).

Knyszyński Feliks – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, następnie odesłany do obozu pracy Buna (potoczna nazwa zakładów Buna – Werke w pobliżu Oświęcimia, gdzie podjęto produkcję sztucznej gumy oraz syntetycznej benzyny); świadek w sprawie dra Sawszyca Izraela (Sygn. Zg. 98/1947), Lipowicz Racheli (Sygn. Zg. 148/1947 [4/576]), Guty Brener (Sygn. Zg. 180/1947 [4/608]), rodziny Krupnickich (Sygn.

Zg. 218/1947 [4/645]), Kronenberg Estery (Sygn. Zg. 221/1947 [4/648]), Wysockiego Lejby (Sygn. Zg. 266/1947 [4/692]), Wysockiego Benjamina (Sygn. Zg. 267/1947 [4/693]), Wysockiego Chaima (Sygn. Zg. 268/1947 [4/694]), Wysockiego Jakuba (Sygn. Zg. 269/1947 [4/695]), Zilberblata Abrama, Heller Adeli i Adama (Sygn. Zg. 364/1947 [4/789]), Zilberblat Olgi (Sygn. Zg. 365/1947 [4/790]), Nowinzon Rywy (Sygn. Zg. 331/1947 [4/757]), Nowik Małki (Sygn. Zg. 385/1947 [4/810]), Nowik Chaima (Sygn. Zg. 402/1947 [4/827]), w sprawie braci Dobniewskich: Benjamina (Sygn. Zg. 395/1947 [4/820]) i Hersza (Sygn. Zg. 396/1947 [4/821]), Racheli Dobniewskiej – żona Benjamina (Sygn. Zg. 397/1947 [4/822]), Kane Berty i jej córek: Małki i Racheli (Sygn. Zg. 401/1947 [4/826]), Kerszmana Józefa (Sygn. Zg. 425/1947 [4/847]), Aziorskich: Marii i Leona (Sygn. Zg. 429/1947 [4/850]), Aziorskiego Izaaka i Zasa Izraela (Sygn. Zg. 430/1947 [4/851]), Szajn Gołdy (Sygn. Zg. 438/1947 [4/859]), Knyszyńskiego Fajwela (Sygn. Zg. 555/1947 [4/973]), Szlachterów: Etli, Szlomy i Mordki (Sygn. Zg. 712/1947 [4/1127]), Diny Suraskiej i Estery Szlachter (Sygn. Zg. 713/1947 [4/1128]), Knyszyńskich: Jakuba i Izraela (Sygn. Zg. 728/1947 [4/1143]), Farber Fejgi, Aronson: Szejny Lei, Lejba, Jakuba i Sendera (Sygn. Zg. 52/1948 [4/2667]), Bubryk: Dawida i Fani (Sygn. Zg. 100/1948 [4/2714]), Elentuch Zeldy (Sygn. Zg. 101/1948 [4/2715]), Borowicz: Samuela, Szułamis/Szulamis, Czerni (Sygn. 156/1948 [4/2768]), Bramson Asny (Sygn. Zg. 158/1948 [4/2770]), Zelwiańskich: Samuela, Mowszy Arona, Sztejn Tauby Simy Rejzli (Sygn. Zg. 159/1948 [4/2771]), Nowika Jewsieja (Sygn. Zg. 183/1948 [4/2794]), Jossem Cecylii (Sygn. Zg. 184/1948 [4/2795]).

Kokoszko Jan – aresztowany przez władze sowieckie (wrócił do Białegostoku w październiku 1939 r.); świadek w sprawie Sokołowskiego Jana (Sygn. Zg. 230/1949 [2/5460/2007]).

Kolago Władysław – przebywał w niewoli niemieckiej; mąż i świadek w sprawie Kolago Urszuli (Sygn. Zg. 220/1949 [2/5451/2007]).

Kolendo Bronisław – w 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do KL Stutthof, jesienią 1944 r. wywieziony w okolice Berlina; świadek w sprawie Strugalskiego Romualda (Sygn. Zg. 194/1950).

Kolendo Stanisław – w 1944 r. przebywał w więzieniu białostockim; świadek w sprawie Kamińskiego Stanisława (Sygn. Zg. 447/1948 [4/3050]).

Koleśnik Dawid – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Edel: Rozy i Hacka (Sygn. Zg. 431/1947 [4/852]), Zachariasz Chai (Sygn. Zg. 754/1947 [4/1169]), Zachariasz: Jankiela Bera, Lejby Judela (Sygn. Zg. 755/1947 [4/1170]), po wojnie był również świadkiem w procesie Fritza Gustawa Friedela (tzw. „Bestii Friedela") skazanego w 1949 r. wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku na karę śmierci.

Kołodko Mikołaj – 4.XI.1944 r. aresztowany w Choroszczy przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do obozu w Ostaszkowie; świadek w sprawie Zagórskiego Antoniego (Sygn. Zg. 50/1947).

Konstański Antoni – przebywał w niemieckim obozie jenieckim w Zielonej k. Białegostoku, 7.II.1943 r. przewieziony razem z 47 innymi osobami do Królewca, a następnie do obozu koncentracyjnego Stutthof; świadek w sprawie Laskowskiego Antoniego (Sygn. Zg. 674/1947 [4/1089]).

Korbut Zenon – pracownik kolei; aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony w głąb ZSRR, świadek w sprawie Głowackiego Bernarda (Sygn. Zg. 19/1949 [2/5255/2007]).

Korniluk Aleksander – w czasie okupacji radzieckiej służył w milicji, po wkroczeniu wojsk niemieckich został aresztowany w Mińsku (brak daty aresztowania). Uciekł z niewoli, schwytany przez żołnierzy niemieckich, a następnie rozstrzelany (brak bliższego określenia daty i okoliczności rozstrzelania). Dane zebrane z akt w sprawie Kuprianiuka Stefana (cz. I), Sygn. Zg. 2/1950.

Kosiński Konstanty – Dyrektor Państwowego Liceum i Gimnazjum nr 2 w Białymstoku, aresztowany przez władze niemieckie, od 30.IV.1943 r. przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Nowakowskiego Józefa (Sygn. Zg. 132/1948 [4/2745]).

Kościuk Konstanty – aresztowany przez władze niemieckie, w 1942 r. przebywał w więzieniu białostockim; świadek w sprawie Leonczuka Aleksandra (Sygn. Zg. 270/1948 [4/2876]).

Kotecka Anna – 25.X.1944 r. wywieziona w głąb ZSRR (przebywała w obozie w Ostaszkowie); żona i wnioskodawczyni w sprawie Koteckiego Władysława (Sygn. Zg. 162/1948 [4/2774]).

Kotecki Antoni – około 1943 r. aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, osadzony w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Zakrzewskiego Włodzimierza (Sygn. Zg. 57/1947).

Kowalewska Anastazja – w lutym 1943 r. wywieziona na roboty przymusowe w głąb Niemiec, wróciła do kraju jesienią tego samego roku; była żona i wnioskodawczyni w sprawie Łapińskiego Włodzimierza (Sygn. Zg. 94/1950).

Koziaro Leon – w 1943 r. przebywał w KL Stutthof, w 1944 r. przetransportowany do obozu na terenie Niemiec; świadek w sprawie Żynela Konstantego (Sygn. Zg. 101/1949 [2/5335/2007]).

Kozik Maria – wywieziona przez władze niemieckie na roboty przymusowe do Królewca, po wojnie wróciła do Białegostoku; żona i wnioskodawczyni w sprawie Kozika Aleksandra (Sygn. Zg. 155/1950).

Kozłowski Franciszek – do 1944 r. przebywał w KL Stutthof; świadek w sprawie Suszko Czesława (Sygn. Zg. 183/1950).

Kremer Michał – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku, a po jego likwidacji przewieziony do obozu w Oświęcimiu; świadek w sprawie Gerca Mojżesza (Sygn. Zg. 278/1947 [4/704]), Fejgin Elzy (Sygn. Zg. 295/1947 [4/721]), Słoń Temy (Sygn.

Zg. 344/1947 [4/770]), Cypkowskiej Fejgi (Sygn. Zg. 743/1947 [4/1158]), Cypkowskiego Pejsacha (sygn. Zg. 744/1947 [4/1159]).

Kropiewnicki Stanisław – w październiku 1943 r. aresztowany przez Gestapo, przebywał w KL Stutthof, następnie w obozie w Zweiler/Zweigu (?); świadek w sprawie Gackiego Ignacego (Sygn. Zg. 100/1949 [2/5334/2007]).

Kropiewnicki Władysław – aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Nowakowskiego Józefa (Sygn. Zg. 132/1948 [4/2745]).

Krupnicki Lipa – aresztowany przez władze sowieckie i wywieziony w głąb ZSRR (przebywał w Birsku, Rosja); świadek w sprawie Bekkera Izraela (Sygn. Zg. 408/1947 [4/832]).

Krzych Natalia – w 1940 r. wywieziona przez władze sowieckie do Pawłodaru (Kazachstan); świadek w sprawie Goetra Jerzego (Sygn. Zg. 299/1947 [4/725]).

Kundzicz Edward – w lutym 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przetransportowany do obozu koncentracyjnego Majdanek (właściwie KL Lublin), KL Groß – Rosen, Leitmeritz (Litomierzyce, Czechy); świadek w sprawie Gila Edwarda (Sygn. Zg. 545/1947 [4/963]), Glińskiego Stanisława (Sygn. Zg. 629/1947 [4/1045]).

Kuraszewicz Henryk – pracownik Państwowego Banku Rolnego Oddział w Białymstoku, aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w obozie w Działdowie (był w nim do listopada 1940 r.); świadek w sprawie Szwaykowskiego Witolda (Sygn. Zg. 37/1948 [4/2652]).

Kuriański Mejer – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Lubawskich: Rubina vel Ruwina i Chai (Sygn. Zg. 384/1948 [4/2987]).

Kurkowska Nadzieja – w 1940 r. aresztowana przez władze radzieckie, a następnie wywieziona z Baranowicz w głąb ZSRR; świadek w sprawie Bronowickiego Władysława (Sygn. Zg. 87/1947).

Kuropatwa Chona – w czasie okupacji niemieckiej przebywała w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Warana Mejera (Sygn. Zg. 96/1947) i Warana Lejby (Sygn. Zg. 97/1947).

Kuryła Władysław – w 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Garbacza Juliana (Sygn. Zg. 124/1948 [4/2737]).

Kwater Mejna (Mejka) – przebywał w getcie białostockim; świadek w sprawie Kwatera Szaja/Szai (Sygn. Zg. 751/1947 [4/1166]).

L

Lebiedziński Aksenty – w 1942 r. wywieziony na roboty przymusowe w głąb Niemiec, w 1945 r. wyzwolony przez wojska radzieckie, a następnie wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front; świadek w sprawie Poleckiego Jana (Sygn. Zg. 210/1948 [4/2819]).

Lebiedziński Aleksander – w 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Zareckiego Romana (Sygn. Zg. 566/1947 [4/984]).

Lederman Mejer – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Klementynowskiej Sory (Sygn. Zg. 315/1948 [4/2919]).

Leonczuk Mikołaj – w 1941 r. przebywał w obozie niemieckim; świadek w sprawie Kalinowskiego Józefa (Sygn. Zg. 541/1948 [4/3141]).

Leończuk Mikołaj – wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front, dostał się do niewoli niemieckiej; świadek w sprawie Mosiejczuka Filipa (Sygn. Zg. 243/1949 [2/5472/2007]).

Lewin Josel – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Szuster Rywy (Sygn. Zg. 391/1947 [4/816]), Wagmana Hersza (Sygn. Zg. 405/1947 [4/829]), Millera Oszera (Sygn. Zg. 410/1947 [4/834]), Millera Icka (Sygn. Zg. 412/1947 [4/836]), Helperna Mowszy (Sygn. Zg. 411/1947 [4/835]), Wagmana Lejba (Sygn. Zg. 77/1948 [4/2691]).

Lewintyn Lejb – przebywał w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Kapłan Alty Tajby (Sygn. Zg. 730/1947 [4/1145]), Kozak Rozy (Sygn. Zg. 256/1948 [4/2864]).

Lewiszkin Lejba – w 1939 r. wywieziony przez władze radzieckie w okolice Archangielska, w 1940 r. zwolniony z obozu – przebywał w Kazachstanie; świadek w sprawie Rajchman Fani (Sygn. Zg. 655/1947 [4/1071]).

Lewko Elza – w 1944 r. aresztowana przez władze radzieckie i wywieziona do obozu w Ostaszkowie; żona i wnioskodawczyni w sprawie Lewko Daniela (Sygn. Zg. 299/1948 [4/2903]).

Lewkowicz Józef – w 1944 r. przebywał w obozie w Knyszynie; świadek w sprawie Krystonia Franciszka (Sygn. Zg. 367/1948 [4/2970]).

Linczuk Paweł – w grudniu 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Garbacza Juliana (Sygn. Zg. 124/1948 [4/2737]).

London Gdali – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Farber: Jakuba, Mariaszy, Matysa, Rywy i Szoszy (Sygn. Zg. 652/1947 [4/1068]).

Ł

Łabowicz Olga – 23.VIII.1943 r. aresztowana przez władze niemieckie i osadzona w więzieniu w Białymstoku, 15.X.1943 r. przewieziona do obozu na Majdanku (właściwie KL Lublin); świadek w sprawie Romanowicza Włodzimierza (Sygn. Zg. 376/1947 [4/801]), Aleksiejczuka Włodzimierza (Sygn. Zg. 377/1947 [4/802]), Sawickiego Aleksandra (Sygn. Zg. 257/1948 [4/2865]).

Łapiczaj Nochem/Nochim – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Morkus Chany (Sygn. Zg. 304/1947 [4/730]), Sibirskiego Benjamina (Sygn. Zg. 332/1947 [4/758]), Edel: Rozy i Hacka (Sygn. Zg. 431/1947 [4/852]), Grawe Zelmana (Sygn. Zg. 692/1947 [4/1107]), Nowokolskiej Poli (Sygn. Zg. 683/1947 [4/1098]), Sycz Sory (Sygn. Zg. 142/1948 [4/2754]), Lewina Zusko (Sygn. Zg. 389/1948 [4/2992]), Bartnowskich: Zełdy i Szlomy (Sygn. Zg. 457/1948 [4/3060]), Goldberg: Abrama Mendla, Jakuba (Sygn. Zg. 475/1948 [4/3078]), Bernsztejna Abrama Arona (Sygn. Zg. 204/1949 [2/5435/2007]).

Łapiński Paweł – w 1944 r. aresztowany przez władze niemieckie (zatrzymany w czasie łapanki) i osadzony w więzieniu w Białymstoku, przewieziony do obozu Groß – Rosen (pracował jako ślusarz w fabryce samolotów); świadek w sprawie Szyluka Józefa (Sygn. Zg. 217/1947 [4/644]).

Łopata Aleksander – aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Kuprianowicza Antoniego (Sygn. Zg. 20/1948 [4/2635]).

Łoś Jakub – 15.I.1944 r. aresztowany w Stanisławowie przez władze niemieckie, następnie zwolniony z aresztu; świadek w sprawie Geza Władysława (Sygn. Zg. 574/1947 [4/992]).

Łoś Kazimierz – w 1945 r. przebywał w Łagrze nr 23 w Skopinie (Rosja); świadek w sprawie Sieliwończuka Józefa (Sygn. Zg. 453/1948 [4/3056]).

Łowicki Jan – w 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (przydział mobilizacyjny nie został bliżej określony), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał początkowo w obozie w Dubnie, następnie w Równem, ostatecznie przeniesiony do obozu w Tarnopolu; świadek w sprawie Trochimczyka Bazylego (Sygn. Zg. 575/1947 [4/993]).

Łubnicki Aleksander – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Lejzera, Eczy i Hersza Abramowskich (Sygn. Zg. 73/1947).

Łuckiewicz Józef – przebywał w KL Majdanek (KL Lublin); świadek w sprawie Borowskiego Michała (Sygn. Zg. 398/1948 [4/3001]).

Łukasiewicz Adam – do 1943 r. przebywał w niewoli niemieckiej; świadek w sprawie Pawłowskiego Waleriana (Sygn. Zg. 57/1950) – patrz wymieniony (cz. I), patrz również Citko Władysław (cz. II).

Łukaszuk Daniel – od 1.IV.1941 r. do 22.VI.1941 r. przebywał w więzieniu sowieckim w Brześciu n/Bugiem; świadek w sprawie Wolisza Karola (Sygn. Zg. 95/1948 [4/2709]).

Łyczba Janina – w 1944 r. wywieziona w okolice Królewca na roboty przymusowe; świadek w sprawie Łyczby Aleksandra (Sygn. Zg. 31/1949 [2/5267/2007]).

Łyczba Julia – w 1944 r. wywieziona wraz z rodziną na roboty przymusowe w okolice Królewca; żona i świadek w sprawie Łyczby Aleksandra (Sygn. Zg. 31/1949 [2/5267/2007]).

Łyk Paweł – w 1945 r. przebywał w obozie w Ostaszkowie; świadek w sprawie Mencela Adolfa (Sygn. Zg. 488/1948 [4/3089]).

Łykus Paulina – z d. Bałuk, wiosną 1940 r. zatrzymana przez władze radzieckie i wywieziona na Syberię; żona i wnioskodawczyni w sprawie Łykusa Jana (Sygn. Zg. 600/1947 [4/1018]).

M-N

Mamczyc Mikołaj – w lipcu 1941 r. aresztowany przez Gestapo, po 2 tygodniach przesłuchany, a następnie zwolniony do domu; świadek w sprawie Gniadka Władysława (Sygn. Zg. 648/1947 [4/1064]).

Mańko Maria – w 1940 r. wywieziona przez władze radzieckie do Pawłodaru (Kazachstan); świadek w sprawie Goetra Jerzego (Sygn. Zg. 299/1947 [4/725]).

Margolis Szyja – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Finkelsztejn Szejny Itki (Sygn. Zg. 372/1947 [4/797]).

Matejczuk Władysław – w czerwcu 1941 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w obozach: Łodziska, Fischborn (Dłutowo, woj. warmińsko-mazurskie), Hammerstein l315 B (Czarne, woj. pomorskie); świadek w sprawie Średzińskiego Pawła (Sygn. Zg. 144/1948 [4/2756]).

Miakisz Józef – w 1944 r. przebywał w obozie w Knyszynie; świadek w sprawie Krystonia Franciszka (Sygn. Zg. 367/1948 [4/2970]).

Miciul Teofila – aresztowana przez władze niemieckie, przebywała w więzieniu w Białymstoku, następnie w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu; żona i wnioskodawczyni w sprawie Miciula Aleksandra (Sygn. Zg. 81/1949 [2/5315/2007]).

Mierzynski Józef – w 1941 r. powołany do Armii Czerwonej, pod Mohylewem (?) dostał się do niewoli niemieckiej (przebywał w obozie w Komorowie, a następnie w Stalag XVII Kaisersteinbruch pod Wiedniem); świdek w sprawie Kuśmierczuka Władysława (Sygn. Zg. 342/1948 [4/2946]).

Moćko Maria – aresztowana przez władze niemieckie, przebywała w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Kieracińskiego Stanisława (Sygn. Zg. 715/1947 [4/1130]).

Moćko Piotr – aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 2.II.1943 r. przewieziony do KL Stutthof k. Gdańska; świadek w sprawie Drozdowskiego Michała (Sygn. Zg. 89/1947), Rosłana Adolfa (Sygn. Zg. 479/1948 [4/3081]).

Mojzel Izaak – podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, następnie wywieziony do obozu w Oświęcimiu (blok nr 12); świadek w sprawie Zylberblat Blumy (Sygn. Zg. 127/1947 [4/555]), Kann Berki (Sygn. Zg. 151/1947 [4/579]), Rabinsona Abrama Judela (Sygn. Zg. 309/1947 [4/735]), rodziny Liżańskich – Raisy, Hersza i Władysława (Sygn. Zg. 340/1947 [4/766]).

Mróz Józef – pod koniec maja 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Olsztynie, następnie przetransportowany do Królewca, a potem do KL Stutthof k. Gdańska. W kwietniu 1944 r. przewieziony do Buchenwaldu, po 2 miesiącach do obozu w Dorze, następnie do Harengu (?) i w końcu Ehrlich (?); świadek w sprawie Mroza Aleksandra (Sygn. Zg. 85/1950).

Nieczaj Irena – w 1940 r. wywieziona przez władze radzieckie do wsi Tatianówka (?) w Obwodzie pawłodarskim (Kazachstan); świadek sprawie małżeństwa Doroszkiewiczów: Michała i Pauliny (Sygn. Zg. 499/1947 [4/918]).

Niedźwiedzka Zofia – w 1943 r. aresztowana przez władze niemieckie, przebywała w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Ostrowskiej Marii (Sygn. Zg. 105/1948 [4/2719]).

Niedźwiedź Michał – w 1942 r. wywieziony do Niemiec na roboty przymusowe, po wyswobodzeniu przez Armię Czerwoną obozu, w którym się znajdował – wcielony do wojska radzieckiego, brał udział w walkach o Hel; świadek w sprawie Matusa Józefa (Sygn. Zg. 225/1950).

Niewiński Stanisław – w 1944 r. przebywał w KL Stutthof; świadek w sprawie Durzyńskiego Władysława (Sygn. Zg. 236/1948 [4/2845]).

Nos Antoni – 7.IV.1943 r. w Łuplance aresztowany przez Gestapo, do 23.VIII.1943 r. przebywał w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do KL Lublin – po 8 miesiącach (IV.1944 r.) przetransportowany do obozu w Oświęcimiu; świadek w sprawie Nowika Jana (Sygn. Zg. 92/1949 [2/5326/2007]).

Nos Michał – aresztowany przez Gestapo, przebywał w więzieniu w Białymstoku, następnie w KL Lublin – po 8 miesiącach odtransportowany do obozu w Oświęcimiu; świadek w sprawie Nowika Jana (Sygn. Zg. 92/1949 [2/5326/2007]).

O

Okuń Chawa – umieszczona w getcie białostockim; świadek w sprawie Sukman Jochy (Sygn. Zg. 163/1948 [4/2775]).

Olechowicz Edward – 19.V.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, po nadejściu linii frontu – odtransportowany wraz z innymi więźniami do obozu koncentracyjnego Groß – Rosen; świadek w sprawie Bartoszewicza Ludwika (Sygn. Zg. 442/1947 [4/863]).

Oleszko Henryk – aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku, w 1943 r. wywieziony do KL Lublin, od 1944 r. przebywał w obozie w Oświęcimiu; świadek w sprawie Babula Stefana (Sygn. Zg. 687/1947 [4/1102]).

Orkin Szyja – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Czeszler Sary (Sygn. Zg. 271/1947 [4/697]), Finkelsztejn Szejny Itki (Sygn. Zg. 372/1947 [4/797]).

Osowiecki/Osowicki Abram – podczas okupacji niemieckiej Białegostoku, przebywał w tamtejszym getcie (pracował w szpitalu żydowskim, do którego przewożono rozstrzelanych), po likwidacji getta trafił do obozu jenieckiego w Bliżynie; świadek w sprawie Oliana Izaaka (Sygn. Zg. 85/1947), Klatkiewicz Sory (Sygn. Zg. 114/1947 [4/542]), Klatkiewicz Fajtela (Sygn. Zg. 115/1947 [4/543]), Zylberblat Blumy (Sygn. Zg. 127/1947 [4/555], Kann Berki (Sygn. Zg. 151/1947 [4/579]), Winera Icko Szymchy (Sygn. Zg. 149/1947 [4/577]), Grynsztejn Zyszy (Sygn. Zg. 165/1947 [4/593]), Mochaj: Szlomy, Racheli, Szejny, Pileckiej Sary i Schariewicz Heni (Sygn. Zg. 182/1947 [4/610]), Matusa Abrama, Matus Mirjam, Frejfeld Rebeki (Sygn. Zg. 194/1947 [4/621]), rodziny Bass (Sygn. Zg. 211,212,213,214/1947 [4/638,639,640,641]), Winer Chai (Sygn. Zg. 369/1947 [4/794]), Kwatera Beniamina (Sygn. Zg. 370/1947 [4/795]), Kwatera Jakuba (Sygn. Zg. 371/1947 [4/796]), Brotmachera Szymona (Sygn. Zg. 374/1947 [4/799]), Mończera Mojżesza (Sygn. Zg. 448/1947 [4/869]), małżeństwa Słonimskich: Gdalego i Liby (Sygn. Zg. 458/1947 [4/879]), Słonimskich: Abrama, Rozy, Chiela i Bermana Jakuba (Sygn. Zg. 466/1947 [4/887]), Słonimskiego Izaaka (Sygn. Zg. 460/1947 [4/881]), rodzeństwa Sztejn: Szulimy i Brandli (Sygn. Zg. 468/1947 [4/889]), Kantorowicz: Miriam, Ary – Lejby i Doroty (Sygn. Zg. 637/1947 [4/1053]), Kwatera Szaja/Szai (Sygn. Zg. 751/1947 [4/1166]), Flikiera Jakuba (Sygn. Zg. 29/1948 [4/2644]), Atłasowicza Abrama (Sygn. Zg. 30/1948 [4/2645]), Różańskiej Racheli (Sygn. Zg. 106/1948 [4/2720]), Srolusz Jachy (Sygn. Zg. 107/1948 [4/2721]), Wasilkowskiego Izraela (Sygn. Zg. 264/1948 [4/2872]), Wasilkowskich: Fiszela i Sory (Sygn. Zg. 265/1948 [4/2873]), Szabryńskiej Sary Mirli (Sygn. Zg. 399/1948 [4/3002]), Szabryńskiego Chaima Josela (Sygn. Zg. 400/1948 [4/3003]), Lipińskich: Fajwela, Frejdy (Sygn. Zg. 574/1948 [4/3173]), po wojnie był również świadkiem w procesie Fritza Gustawa Friedela (tzw. „Bestii Friedela") skazanego w 1949 r. wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku na karę śmierci.

Ostapowicz Jakub – przebywał w getcie na terenie Białegostoku; świadek w sprawie Jałowiec Bejli (Sygn. Zg. 461/1948 [4/3064]), Sory Bacer (Sygn. Zg. 462/1948 [4/3065]), Szmidt Elki (Sygn. Zg. 463/1948 [4/3066]), Morejno Izraela (Sygn. Zg. 477/1948 [4/3079]), Asz Chaszy (Sygn. Zg. 43/1949 [2/5278/2007]), Rybak Chai Sary (Sygn. Zg. 211/1949 [2/5442/2007]).

Ostaszewicz Regina – wywieziona przez władze sowieckie w głąb ZSRR (przebywała w obozie w Ostaszkowie); świadek w sprawie Koteckiego Władysława (Sygn. Zg. 162/1948 [4/2774]).

Ostaszewski Franciszek – w 1941 r. powołany do Armii Czerwonej, pod Mohylewem (?) dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie w Komorowie, a następnie w Kajzersztembruk pod Wiedniem; świdek w sprawie Kuśmierczuka Władysława (Sygn. Zg. 342/1948 [4/2946]).

Ostroburska Chawa – przebywała w getcie białostockim; świadek w sprawie Garber: Mirki, Pejsacha, Lejba, Sary, Berka, Rochli Lei (Sygn. Zg. 567/1948 [4/3167]).

Ostroburski Abram – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, a pojego likwidacji w sierpniu 1943 r. – przewieziony do obozu w Oświęcimiu, w grudniu 1944 r. odtransportowany do KL Buchenwald; świadek w sprawie Fejgin Elzy (Sygn. Zg. 255/1947 [4/682]), Gerca Mojżesza (Sygn. Zg. 278/1947 [4/704]), Słoń Temy (Sygn. Zg. 344/1947 [4/770]), Wołowelskiego Sochora Bera (Sygn. Zg. 354/1947 [4/779]), Wołkowyskiego Wolfa (Sygn. Zg. 355/1947 [4/780]), Wołowelskiego Jakuba (Sygn. Zg. 356/1947 [4/781]), Zabłudowskich: Chany i Szyi (Sygn. Zg. 423/1947 [4/845]), Piekarewicza Abrama (Sygn. Zg. 413/1947 [4/837]), braci Edel: Mowszy i Chemi (Sygn. Zg. 437/1947 [4/858]), Pennera Borucha (Sygn. Zg. 103/1948 [4/2717]), Pennera Dawida (Sygn. Zg. 104/1948 [4/2718), Cycowicz Małki (Sygn. Zg. 114/1948 [4/2728]), Popiłowskich: Eni i Chaima (Sygn. Zg. 449/1948 [4/3052]), Garber: Mirki, Pejsacha, Lejba, Sary, Berka, Rochli Lei (Sygn. Zg. 567/1948 [4/3167]).

Ostrowska Maria – 13.IV.1940 r. wywieziona w głąb ZSRR (przebywała na terenie Kazachstanu); świadek w sprawie Dowojno Mieczysławy (Sygn. Zg. 311/1948 [4/2915]).

Ostrowski Antoni – w 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (służył w 42 PP w Białymstoku), pod koniec września 1939 r. w okolicach Wilna dostał się do niewoli radzieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Kozielsku; świadek w sprawie Sucharskiego Czesława (Sygn. Zg. 753/1947 [4/1168]).

Ostryński Jankiel – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, następnie wywieziony do obozu w Oświęcimiu (blok nr 12); świadek w sprawie Grynsztejn Zyszy (Sygn. Zg. 165/1947 [4/593]), Rabinsona Abrama Judela (Sygn. Zg. 309/1947 [4/735]).

P

Pajewska Oktawia – aresztowana przez władze niemieckie, w 1944 r. przebywała w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Kolago Urszuli (Sygn. Zg. 220/1949 [2/5451/2007]).

Paktor Gela – umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Szmauza Szepsela (Sygn. Zg. 320/1947 [4/746]), Szmauz Lei i Eljasza (Sygn. Zg. 321/1947 [4/747]).

Parzyszka Jan – przebywał w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu; świadek w sprawie Babula Stefana (Sygn. Zg. 687/1947 [4/1102]).

Paszko Wolf – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Zachariasz Chai (Sygn. Zg. 754/1947 [4/1169]), Zachariasz: Jankiela Bera, Lejby Judela (Sygn. Zg. 755/1947 [4/1170]), Kiwkowicz: Tauby, Chackiela (Sygn. Zg. 180/1948 [4/2791]), Hallaj Anny (Sygn. Zg. 200/1948 [4/2809]), Przedmiejskiego Moszki (Sygn. Zg. 201/1948 [4/2810]), Alpernów: Mojżesza i Idy (Sygn. Zg. 206/1948 [4/2815]), Pissar Szymona Lejby, Dory (Sygn. Zg. 226/1948 [4/2835]), Łuńskiego Hirsza (Sygn. Zg. 228/1948 [4/2837]), Dawida Kagana (Sygn. Zg. 237/1948 [4/2846]), Fiszera Jony, Fiszera Icka, Langbort Liby, Kaczalskiej Zeldy (Sygn. Zg. 240/1948 [4/2849]), Fiszer Luby (Sygn. Zg. 340/1948 [4/2944]), Fiszer Chai (Sygn. Zg. 369/1948 [4/2972]), Szabryńskiej Sary Mirli (Sygn. Zg. 399/1948 [4/3002]), Szabryńskiego Chaima Josela (Sygn. Zg. 400/1948 [4/3003]), Karolczuka Gdalego (Sygn. Zg. 416/1948 [4/3019]), Szabryńskiego Romana (Sygn. Zg. 425/1948 [4/3028]), Kapłana Arona (Sygn. Zg. 458/1948 [4/3061]).

Pawluk Helena – aresztowana przez władze niemieckie (data aresztowania nie została bliżej określona), przez dziewięć miesięcy przebywała w więzieniu, a następnie w obozie; świadek w sprawie Richtera Meiera (Sygn. Zg. 38/1947).

Paymud Lejba – podczas okupacji niemieckiej umieszczony w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Szkopa Frojki (Sygn. Zg. 436/1947 [4/857]).

Penżuch Chackiel – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Sibirskiej Tojby (Sygn. Zg. 33/1947).

Pepińska Konstantyna – w lutym 1940 r. wywieziona wraz z rodziną w okolice Archangielska (Rosja); siostra i świadek w sprawie Matoszko Stanisława (Sygn. Zg. 147/1950).

Perkowski Tadeusz – aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku, przewieziony do KL Groß – Rosen, a następnie do KL Mauthausen, w kwietniu 1945 r. wywieziony do Gusen; świadek w sprawie Perkowskiego Stanisława (Sygn. Zg. 14/1949 [2/5250/2007]).

Petelska Helena – 17.III.1943 r. aresztowana przez władze niemieckie i osadzona w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziona do obozu koncentracyjnego Majdanek; świadek w sprawie Sitczuka Juliana (Sygn. Zg. 649/1947 [4/1065]).

Piątek Piotr – urzędnik Starostwa Powiatowego w Białymstoku, 10.IX.1939 r. razem z całym biurem ewakuowany do Zdzięcioła k. Baranowicz, tam 18.IX.1939 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Nowogródku (w więzieniu przebywał 2 miesiące); świadek w sprawie Maksymczuka Romana Antoniego (Sygn. Zg. 544/1947 [4/962]).

Piendzioch Chackiel – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Tepera Sróla (Sygn. Zg. 28/1947).

Pieniążek Hersz – aresztowany przez władze radzieckie, w latach 1939-1940 przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Kapitułko Tomasza (Sygn. Zg. 169/1947 [4/597]).

Pietruszyńska Kazimiera – w 1941 r. wywieziona w głąb ZSRR; żona i wnioskodawczyni w sprawie Pietruszyńskiego Sylwestra (Sygn. Zg. 38/1949 [2/5273/2007]).

Pietrzycka Genowefa – 23.I.1944 r. aresztowana przez Gestapo, przebywała w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Jakubowicz Zofii (Sygn. Zg. 247/1949 [2/5476/2007]).

Pietrzycki Edward – 24.VIII.1939 r. powołany do WP (służył w 5 Pułku Lotniczym w Lidzie), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli sowieckiej – przebywał w obozie jenieckim w Krzywym Rogu, a następnie w łagrze pod Kotłasem (Rosja); brat i świadek w sprawie Pietrzyckiego Mieczysława (Sygn. Zg. 671/1947 [4/1086]).

Pióro Dawid – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie rodzeństwa Rubinsztejn: Małki, Bobezy i Chony (Sygn. Zg. 517/1947 [4/936]), Sibirskiej Neszki (Sygn. Zg. 146/1948 [4/2758]).

Płut Jakub – podczas okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Ptaszka Kałmana i Garber Gitli, z d. Ptaszek (Sygn. Zg. 398/1947 [4/823]).

Podłaszczyk Dymitr – zmobilizowany do WP i wysłany na front (data mobilizacji oraz przydział nie zostały bliżej określone), w wyniku działań wojennych dostał się do niewoli radzieckiej (przebywał w obozie w Krzywym Rogu – Ukraina), następnie przewieziony w głąb ZSRR – tam wstąpił do formowanych na Wschodzie polskich formacji zbrojnych; świadek w sprawie Rusiłowicza Antoniego (Sygn. Zg. 519/1947 [4/938]).

Polak Eljasz – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku, a po jego likwidacji (sierpień 1943 r.) odtransportowany do obozu koncentracyjnego w Treblince; świadek w sprawie Rajchman Żeni (Sygn. Zg. 632/1947 [4/1048]), Polaka Izaaka (Sygn. Zg. 677/1947 [4/1092]).

Polak Józef – aresztowany przez władze niemieckie i wysłany na przymusowe roboty do byłych Prus Wschodnich (pracował w gospodarstwie rolnym); świadek w sprawie Puchalskiego Jana (Sygn. Zg. 757/1947 [4/1172]).

Popławska Zofia – aresztowana przez władze sowieckie, a następnie wywieziona w głąb ZSRR, przebywała w „kołchozie nr 499 Pawłodarskiej Obłasti" (Kazachstan); świadek w sprawie Daszkowskiej Marii (Sygn. Zg. 169/1950).

Popławski Franciszek – w kwietniu 1940 r. wywieziony w głąb ZSRR (sowchoz 499, ferma I – Kazachstan); świadek w sprawie Siberskiej Pauliny (Sygn. Zg. 402/1948 [4/3005]).

Poznański Walerian – aresztowany przez władze radzieckie – przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Wieczorka Witolda Włodzimierza (Sygn. Zg. 111/1948 [4/2726]).

Pozniak/Puzniak Fryda – w czasie okupacji niemieckiej przebywała w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Warana Mejera (Sygn. Zg. 96/1947), Warana Lejby (Sygn. Zg. 97/1947) i Bursztejn Szyfry (Sygn. Zg. 167/1947 [4/595]).

Puchalski Czesław – w lutym 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie i przeznaczony do wywozu w głąb ZSRR, wycofany jednak z transportu z kilkunastu innymi osobami i osadzony w więzieniu w Białymstoku, stamtąd 26.IV.1940 r. przewieziony do więzienia w Mińsku, latem 1940 r. (czerwiec – lipiec) zachorował na dezynterię i przebywał w więziennym szpitalu (tu spotkał chorującego na tyfus Braczkę Czesława); świadek w sprawie Braczko Czesława (Sygn. Zg. 614/1947 [4/1031]).

Puciłowska Janina – zatrzymana przez władze sowieckie i wywieziona w głąb ZSRR (przebywała w miejscowości Użur, Krasnojarski Kraj, Rosja); świadek w sprawie Józefa Mroza (Sygn. Zg. 197/1948 [4/2806]).

Puciłowski Władysław – aresztowany, a następnie wywieziony w głąb ZSRR (przebywał w miejscowości Użur, Krasnojarski Kraj); świadek w sprawie Józefa Mroza (Sygn. Zg. 197/1948 [4/2806]).

Puk Jadwiga – 25.V.1944 r. aresztowana wraz z mężem przez władze niemieckie i osadzona w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziona do obozu koncentracyjnego dla kobiet (KL Ravensbrück); żona i świadek w sprawie Puka Władysława (Sygn. Zg. 337/1947 [4/763]).

Puławski Stanisław – w 1945 r. przebywał w Łagrze nr 23 w Skopinie (Rosja); świadek w sprawie Sieliwończuka Józefa (Sygn. Zg. 453/1948 [4/3056]).

Pyszel Eugenia – w 1944 r. aresztowana przez władze radzieckie i wywieziona do obozu w Ostaszkowie; świadek w sprawie Lewko Daniela (Sygn. Zg. 299/1948 [4/2903]).

Pytluk/Pitluk Judel – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Finkiela Szymona (Sygn. Zg. 90/1947), Winera Icko Szymchy (Sygn. Zg. 149/1947 [4/577]), Tilleman Anny (Sygn. Zg. 158/1947 [4/586]), Oliana Izaaka (Sygn. Zg. 85/1947), Calko Majzela (Sygn. Zg. 177/1947 [4/605]).

Pytluk Rywa – przebywała w getcie białostockim; świdek w sprawie Łabendek Chai, Pytluka Jankiela, Pytluka Szołema, Ryńskiej Belki (Sygn. Zg. 211/1948 [4/2820]).

R

Rajewski Zenon – pomocnik mierniczego, 17.V.1944 r. aresztowany w Suwałkach i osadzony w tamtejszym więzieniu, następnie wysłany do obozu (w aktach nie określono do którego obozu został odtransportowany); świadek w sprawie mierniczego Bałakirewa Wasilija (Sygn. Zg. 716/1947 [4/1131]).

Remżyk Mikołaj – w 1941 r. przebywał w obozie w Wilhelmshaven (Niemcy); świadek w sprawie Matręczyka Michała (Sygn. Zg. 572/1947 [4/990]).

Renfert Paweł – aresztowany przez władze niemieckie i wysłany na przymusowe roboty w gospodarstwie rolnym (wysłany do byłych Prus Wschodnich); świadek w sprawie Puchalskiego Jana (Sygn. Zg. 757/1947 [4/1172]).

Repnik Włodzimierz – w 1943 r. przebywał w KL Stutthof razem z Piotrem Siemieńczukiem (cz. II), Janem Żakiem (cz. II) oraz Leonem Repnikiem (cz. I) – patrz wymienieni. Informacje zebrane na podstawie teczki aktowej Repnika Leona, Sygn. Zg. 13/1950.

Rewko Kazimiera – w 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Grabowskiego Józefa (Sygn. Zg. 329/1947 [4/755]).

Robotnik Berel – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Orlańskiej Maszy (Sygn. Zg. 277/1947 [4/703]), Potockiej Chai (Sygn. Zg. 33/1948 [4/2648]).

Rogiński Romuald – w 1945 r. przebywał w KL Stutthof, potem ewakuowany do Ruben; świadek w sprawie Rosłana Adolfa (Sygn. Zg. 479/1948 [4/3081]).

Rogowski Mieczysław – aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w obozie jenieckim w Królewcu, z którego udało mu się uciec w lipcu 1944 r.; świadek w sprawie Michała Tomczaka (Sygn. Zg. 44/1950), patrz również Sergiusz Bartoszuk (cz. II).

Rozen Fruma – umieszczona przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Spektor Gitli (Sygn. Zg. 306/1947 [4/732]), Zabłudowskiego Chaima (Sygn. Zg. 157/1947 [4/585]).

Rozen Jakub – podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie; świadek w sprawie Spektor Gitli (Sygn. Zg. 306/1947 [4/732]), Zabłudowskiego Chaima (Sygn. Zg. 157/1947 [4/585]), Gelberga Motela (Sygn. Zg. 382/1947 [4/807]), Piekarewicza Abrama (Sygn. Zg. 413/1947 [4/837]).

Rozym Leja – przebywała w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Bera Fajwela (Sygn. Zg. 9/1948 [4/2625]).

Rubin Jankiel – w czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie; świadek w sprawie Szkopa Frojki (Sygn. Zg. 436/1947 [4/857]).

Rubins Efroim – podczas okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku, następnie w obozie pracy Buna (potoczna nazwa zakładów Buna – Werke k. Oświęcimia, gdzie podjęto produkcję sztucznej gumy oraz syntetycznej benzyny); świadek w sprawie dra Sawszyca Izraela (Sygn. Zg. 98/1947).

Rybak Gdal – przebywał w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Wasilkowskiego Izraela (Sygn. Zg. 264/1948 [4/2872]), Wasilkowskich: Fiszela i Sory (Sygn. Zg. 265/1948 [4/2873]).

Rybak Stefan – 27.VI.1942 r. aresztowany przez władze niemieckie (zatrzymany w charakterze zakładnika) i osadzony w więzieniu w Białymstoku, zwolniony w połowie sierpnia 1942 r.; świadek w sprawie Mroza Mikołaja (Sygn. Zg. 185/1950), patrz też Anuszkiewicz Kazimierz (cz. II).

Rynkiewicz Maria – zatrzymana przez władze sowieckie, a następnie wywieziona na Syberię; świadek w sprawie Karakiewicza Henryka Zenona Seweryna (Sygn. Zg. 746/1947 [4/1161]).

Rynkowski Edward – 24.VII.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie w trakcie masowej łapanki we wsi Pomigacze i odtransportowany wraz z innymi do Poznania (?), tam razem z dwoma współwięźniami podjął próbę ucieczki – złapany i wywieziony do obozu na terenie Niemiec; świadek w sprawie Tomkiela Edwarda (Sygn. Zg. 373/1947 [4/798]).

S-Ś

Samojlik Stefan – aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w obozie w miejscowości Hammerstein (dawniej Hamersztyn, obecnie Czarne, woj. pomorskie), następnie w maju 1944 roku wysłany na roboty rolne do majątku Zołtnica (Żółtnica (?)), 11.XII.1944 r. (w momencie zbliżania się linii frontu) 18 robotników majątku podjęło próbę ucieczki – sześciu z nich zginęło, czterech zostało rannych, pozostałym udało się uciec (wśród nich był Stefan Samojlik); świadek w sprawie Kokucia Nikodema (Sygn. Zg. 40/1947).

Sawicki Antoni – przebywał w obozie w Ostaszkowie; świadek w sprawie Pulla Franciszka (Sygn. Zg. 257/1949 [2/5486/2007]).

Sawicki Wacław – aresztowany przez władze niemieckie – przebywał w więzieniu w Białymstoku, 6.VII.1944 r. wywieziony do obozu koncentracyjnego Groß – Rosen, a następnie do obozu pracy (AL) Landeshut; świadek w sprawie Dobreńczyka Konstantego (Sygn. Zg. 136/1948 [4/2749]).

Sawicki Włodzimierz – w 1942 r. aresztowany w Gródku przez Gestapo, przebywał w areszcie w Gródku; świadek w sprawie Januszkiewicz Luby (Sygn. Zg. 433/1948 [4/3036]).

Sibirski Aron – przebywał w KL Treblinka; świadek w sprawie Szwarc Abrama, Szwarc Chai, Brakier Lizy, Brakiera Zusi (Sygn. Zg. 286/1948 [4/2890]).

Sibirski Jakub – podczas okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie; świadek w sprawie Rubinsztejna Mowszy Chaima (Sygn. Zg. 327/1947 [4/753]), Majrama Markusa (Sygn. Zg. 390/1947 [4/815]), Perelsztejn Rochli (Sygn. Zg. 701/1947 [4/1116]), Suraskiego Icka (Sygn. Zg. 722/1947 [4/1137]), Rejzner Cyli (Sygn. Zg. 207/1948 [4/2816]).

Sibirski Jankiel – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Morkus Chany (Sygn. Zg. 304/1947 [4/730]), Perejów: Chemi, Kusiela, Efroima, Lipy, Chany, Sory, Guty, Lei i Jakuba (Sygn. Zg. 56/1948 [4/2671]).

Sibirski Tachyl – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Kruglańskiej Ity (Sygn. Zg. 292/1947 [4/718]), Rubinsztejna Mowszy Chaima (Sygn. Zg. 327/1947 [4/753]), Lewina Chona (Sygn. Zg. 502/1948 [4/3102]).

Sidorczuk Aleksander – przebywał w białostockim getcie, 15.VIII.1943 r. wywieziony z getta do obozu koncentracyjnego Majdanek (KL Lublin), mieszkał w baraku z Krajewskim Stanisławem (Sygn. Zg. 606/1947 [4/1023]).

Siedlecka Chaja – podczas okupacji niemieckiej przebywała w białostockim getcie; świadek w sprawie Rubinsztajna Mojszy (Sygn. Zg. 91/1948 [4/2705]).

Siemieńczuk Piotr – rolnik, w latach 1942-1943 przebywał w więzieniu w Białymstoku, w kwietniu 1943 r. wywieziony transportem do KL Stutthof, gdzie przebywał razem z Janem Żakiem (cz. II), Włodzimierzem Repnikiem (cz. II) oraz Leonem Repnikiem (cz. I)

– patrz wymienieni. Informacje zebrane na podstawie teczki aktowej Repnika Leona (Sygn. Zg. 13/1950).

Sienkiewicz Antoni – w 1943 r. przebywał w KL Majdanek; świadek w sprawie Łuckiewicza Bolesława (Sygn. Zg. 238/1948 [4/2847]).

Sienkiewicz Eugeniusz – pracownik PKP w Białymstoku, w nocy z 4 na 5.VIII.1941 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu na dworcu kolejowym w Starosielcach, w czasie odczytywania wyroków śmierci nie został wyczytany (pozostałych aresztowanych stracono w lesie w okolicach Bacieczek); 24.I.1944 r. (w trakcie masowych zatrzymań w Starosielcach) ponownie aresztowany przez władze niemieckie, w marcu 1944 r. przewieziony do KL Stutthof; świadek w sprawie Biełasza Edwarda (Sygn. Zg. 77/1947) i Trochimczuka Pawła (Sygn. Zg. 102/1947), Makarewicza Józefa (Sygn. Zg. 197/1947 [4/624]), Wołosza Antoniego (Sygn. Zg. 607/1947 [4/1024]), Małachowskiego Leona (Sygn. Zg. 684/1947 [4/1099]), Uszyńskiego Zygmunta (Sygn. Zg. 97/1948 [4/2711]).

Sienkiewicz Wacław – w 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, przewieziony do obozu koncentracyjnego Majdanek (KL Lublin), następnie do obozu na terenie Niemiec (w okolicach granicy francusko-niemieckiej); świadek w sprawie Lewkowicza Adolfa (Sygn. Zg. 288/1948 [4/2892]).

Sierżan Jan – w 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Zareckiego Romana (Sygn. Zg. 566/1947 [4/984]).

Silwanowicz Janina – z d. Doroszkiewicz, w 1940 r. wywieziona przez władze radzieckie do wsi Tatianówka (?) w obwodzie pawłodarskim (Kazachstan); świadek w sprawie małżeństwa Doroszkiewiczów: Michała i Pauliny (Sygn. Zg. 499/1947 [4/918]).

Sinicki Lucjan – aresztowany przez władze niemieckie, w 1941 r. przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Praczuka Józefa (Sygn. Zg. 507/1948 [4/3107]).

Sipińska Stanisława – wywieziona w głąb ZSRR (przebywała w obozie w Ostaszkowie); świadek w sprawie Koteckiego Władysława (Sygn. Zg. 162/1948 [4/2774]).

Skiba Sabina – 10.VII.1943 r. aresztowana przez niemieckie władze okupacyjne jako zakładniczka po zabójstwie niejakiej Koch, osadzona w więzieniu w Białymstoku (część aresztowanych rozstrzelano jeszcze tego samego dnia); świadek w sprawie Terpiłowskiego Wiesława (Sygn. Zg. 158/1950).

Skutnik Bolesław – zatrzymany przez władze sowieckie, przebywał w obozie na terenie Kazachstanu (pracował w kopalni rudy); świdek w sprawie Toczydłowskiego Cyryla (Sygn. Zg. 168/1947 [4/596]).

Skutnik Kazimierz – deportowany przez władze sowieckie w głąb ZSRR, pracował w kopalni rudy na terenie Kazachstanu; świdek w sprawie Toczydłowskiego Cyryla (Sygn. Zg. 168/1947 [4/596]).

Sławińska Leokadia – 5.VIII.1942 r. aresztowana przez władze niemieckie i osadzona w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziona do KL Ravensbrück, z którego wróciła

w 1945 r.; żona i wnioskodawczyni w sprawie Sławińskiego Piotra (Sygn. Zg. 53/1948 [4/2668]).

Słodownik Wolf – podczas likwidacji getta w Knyszynie przewieziony do baraków byłych koszar 10 Pułku Ułanów Litewskich w Białymstoku, przebywał w getcie białostockim – a po jego likwidacji w KL Treblinka; świadek w sprawie Goniądzkiej Frumy (Sygn. Zg. 456/1947 [4/877]), Berenbaumów: Berela, Isroila, Sory Pesi, Ruchli Lei, Gołdy i Rozy (Sygn. Zg. 54/1948 [4/2669]).

Słodowska Zofia – w 1940 r. zatrzymana przez władze sowieckie i wywieziona w głąb ZSRR; świadek w sprawie Samosia Michała (Sygn. Zg. 144/1947 [4/572]).

Słowik Fajwel – podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie: Farberowicz Abrama, Kotowicz Szejny, Neochowicz Małki (Sygn. Zg. 479/1947 [4/900]), Kuropatwy: Moszki, Gitli, Motela, Richli (Sygn. Zg. 171/1948 [4/2782]), Jakubowicz: Chaima, Sury, Abrama (Sygn. Zg. 172/1948 [4/2783]), Kuropatwy: Chaima, Tauby, Szifry, Lejzora (Sygn. Zg. 174/1948 [4/2784]), Kuropatwy: Chackiela, Chai (Sygn. Zg. 173/1948 [4/2785]), Kuropatwy: Cany, Zelika (Sygn. Zg. 175/1948 [4/2786]), Finkielsztejn Chai (Sygn. Zg. 235/1948 [4/2844]), Warana Abrama (Sygn. Zg. 255/1948 [4/2863]), Keller: Arona, Zelika, Rochli, Symchy (Sygn. Zg. 304/1948 [4/2908]), Keller: Guty, Chaima, Rywki, Bunima, Icchoka, Niske, Sory, Jenty, Chany (Sygn. Zg. 305/1948 [4/2909]), Goldszmidt: Abrama Szlejma, Simy Fejgli, Srula (Sygn. Zg. 331/1948 [4/2935]), Brener Chany Jenty, Markus Szoszki, Kellera Lejba (Sygn. Zg. 373/1948 [4/2976]), Zalcer: Chaima Szmula, Fajgli, Rywki, Złaty Łai (Sygn. Zg. 385/1948 [4/2988]), Wulfsztat: Szai, Herszla (Sygn. Zg. 386/1948 [4/2989]), Wajsbrot: Moszki Mendela, Lai Brandli, Szmula Hersza, Małki Brandli, Lejba (Sygn. 387/1948 [4/2990]), Horowicz: Symchy, Jankiela, Garfinkiel Szajndli, Tenenbaum: Gołdy i Joska (Sygn. Zg. 388/1948 [4/2991]), Brener: Abrama, Lei, Bunima (Sygn. Zg. 419/1948 [4/3022]), Wałłach: Fajwela, Izaaka, Kiwy, Lei (Sygn. Zg. 521/1948 [4/3121]), Goldberg: Pesli, Izraela Hersza, Liby, Lejbusia, Wulsztat Fajgli Łai (Sygn. Zg. 562/1948 [4/3162]), Joskowicz: Liby, Chaima, Szmula Joseka/Joski, Blimy, Wulfsztat Fajgli (Sygn. Zg. 563/1948 [4/3163]), Przenicy: Wolfa, Mindli, Glajt: Chai Szajndli, Abrama Hersza, Braun: Dawida, Dwojry Cyrli (Sygn. Zg. 564/1948 [4/3164]), Grisman: Bajli Mirli, Mejłocha, Wajngarten: Herszela, Brandli (Sygn.Zg. 565/1948 [4/3165]).

Słowikowski Jerzy – aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku, a następnie od 1944 r. w KL Stutthof k. Gdańska; świadek w sprawie Matusiaka Czesława (Sygn. Zg. 70/1950).

Sobolewski Nikodem – w 1944 r. aresztowany przez władze radzieckie i wywieziony do Riazania, gdzie przebywał do 1946 r.; świadek w sprawie Procakiewicza Jana (Sygn. Zg. 583/1948 [4/3182]).

Sobolewski Stanisław – w 1944 r. przebywał w KL Ebensee; świadek w sprawie Zimnocha Adama (Sygn. Zg. 322/1949 [2/5547/2007]).

Sochoń Andrzej – aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w KL Stutthof; świadek w sprawie Sawickiego Henryka (Zg. 377/1948 [4/2980]).

Sokołowska Bronisława – w 1944 r. aresztowana przez władze niemieckie i wywieziona do KL Stutthof; świadek w sprawie Suszko Władysława (Sygn. Zg. 355/1948 [4/2958]).

Sokołowski Leonard – 10.VII.1943 r. aresztowany przez władze niemieckie, do 3.VIII.1943 r. przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Sokołowskiego Zygmunta (Sygn. Zg. 717/1947 [4/1132]).

Sosnowska Emilia – w 1940 r. wywieziona w głąb ZSRR – przebywała na terenie Azji Środkowej (miejsce pobytu nie zostało bliżej określone); żona i wnioskodawczyni w sprawie Sosnowskiego Józefa (Sygn. Zg. 60/1948 [4/2675]).

Spektor Motel – przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Aleszkowskich: Josela i Sary Gitli, Szraibman Doby (Sygn. Zg. 336/1948 [4/2940]).

Stalik Zinaida – w 1944 r. deportowana w głąb ZSRR; świadek w sprawie Knyszyńskiego Jana (Sygn. Zg. 76/1948 [4/2690]).

Stasiewicz Antoni – 28.III.1940 r. aresztowany przez władze sowieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, 1.IV.1940 r. przewieziony do więzienia w Mińsku; świadek w sprawie Bronowickiego Władysława (Sygn. Zg. 87/1947).

Stasiewicz Antoni – w II połowie września 1939 r. aresztowany w Białymstoku przez władze sowieckie; świadek w sprawie Sokołowskiego Jana (Sygn. Zg. 230/1949 [2/5460/2007]).

Stawecki Józef – w październiku 1939 r. aresztowany przez władze radzieckie, przebywał w kołchozie im. Stalina pod Krasnogwardziejskiem (Krasnogwardiejsk, obecnie Gatczyna, Rosja); świadek w sprawie Jaroszewicza Michała (Sygn. Zg. 348/1948 [4/2951]).

Stork Aleksander – aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w obozie koncentracyjnym Stutthof; świadek w sprawie Sławińskiego Piotra (Sygn. Zg. 53/1948 [4/2668]).

Strusman Symcha – podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Ptaszka Kałmana i Garber Gitli, z d. Ptaszek (Sygn. Zg. 398/1947 [4/823]), Wileńskich: Bejli i Nauma (Sygn. Zg. 604/1947 [4/1021]).

Strzałkowski Leonard – aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Franckowiak Leokadii (Sygn. Zg. 709/1947 [4/1124]).

Stulgis Feliks – pracownik Zarządu Miejskiego w Białymstoku, 10.VII.1943 r. aresztowany przez Gestapo w czasie masowej łapanki (zatrzymany w charakterze zakładnika) i osadzony w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Szczuckiego Jana (Sygn. Zg. 35/1947), Dąbrowskiego Czesława (Sygn. Zg. 689/1947 [4/1104]).

Stupnik Mieczysław – w czasie okupacji niemieckiej Białegostoku przebywał w tamtejszym getcie; świadek w sprawie Poznańskiej Peszy (Sygn. Zg. 445/1947 [4/866]), Poznańskiego Samuela (Sygn. Zg. 446/1947 [4/867]), Pejsachowicz Lei, z d. Poznańska (Sygn. Zg. 452/1947 [4/873]), Szustyckiej Anny, z d. Poznańska (Sygn. Zg. 453/1947

[4/874]), Szustyckiej Nechy, z d. Poznańska (Sygn. Zg. 454/1947 [4/875]), Berkowskiej Berty, z d. Poznańska (Sygn. Zg. 455/1947 [4/876]).

Suchocka Janina – 1.XI.1942 r aresztowana razem z mężem (Antonim) przez władze niemieckie i osadzona w więzieniu w Białymstoku; żona i świadek rozstrzelania Antoniego Suchockiego (Sygn. Zg. 527/1947 [4/945]).

Suchosławska Anna – zatrzymana przez władze radzieckie i wywieziona w głąb ZSRR, (przebywała na terytorium Kazachstanu); świadek w sprawie Bagińskiej Janiny (Sygn. Zg. 217/1948 [4/2826]).

Sukman Gołda – w czasie okupacji niemieckiej przebywała w getcie białostockim; świadek w sprawie Kraśnika Josela (Sygn. Zg. 505/1948 [4/3105]), Felder Szyfry (Sygn. Zg. 506/1948 [4/3106]).

Supiński Bronisław – w 1944 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Grabowskiego Władysława (Sygn. Zg. 311/1949 [2/5536/2007]).

Supranowicz Michał – wyznaczony przez niemieckie władze okupacyjne do pełnienia warty kolejowej – 27.II.1943 r. w okolicach stacji w Waliłach (odcinek patrolowany m.in. przez Michała Supranowicza), partyzanci podłożyli minę uszkadzając tory – zatrzymany przez niemiecką straż kolejową i przekazany Gestapo, wysłany do KL Groß – Rosen; świadek w sprawie Włodzimierza Kozła (Sygn. Zg. 672/1947 [4/1087]), patrz też Czemel Bazyli (cz. II).

Suraski Josel – przebywał w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Szlachterów: Etli, Szlomy i Mordki (Sygn. Zg. 712/1947 [4/1127]), Diny Suraskiej i Estery Szlachter (Sygn. Zg. 713/1947 [4/1128]).

Suraski Szmul – podczas likwidacji getta w Knyszynie, przewieziony do baraków byłych koszar 10 Pułku Ułanów Litewskich w Białymstoku; świadek w sprawie Goniądzkiej Frumy (Sygn. Zg. 456/1947 [4/877]).

Suraski Zelman – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Szylman: Izraela i Adama (Sygn. Zg. 558/1947 [4/976]), Szylman Cypry (Sygn. Zg. 559/1947 [4/977]), Knyszyńskiego Arona (Sygn. Zg. 610/1947 [4/1027]).

Surynowicz Jerzy – w 1944 r. wywieziony w głąb ZSRR, przebywał w obozie jenieckim w Ostaszkowie; świadek w sprawie Borsuka Jana (Sygn. Zg. 445/1948 [4/3048]).

Suszko Antoni – w 1939 r. zmobilizowany do WP i wysłany na front (służył w 42 PP w Białymstoku), przebywał w Komi (Republika Komi, Rosja) – pracował na kolei; świadek w sprawie Zabielskiego Jana (Sygn. Zg. 336/1947 [4/762]).

Sybirski Wacław – funkcjonariusz Policji Państwowej, dostał się do niewoli sowieckiej, przebywał w obozie w Ostaszkowie; świadek w sprawie Ungera Wacława (Sygn. Zg. 3/1949 [2/5239/2007]).

Sypuła Zygmunt – aresztowany przez władze sowieckie, XI.1944 r. wywieziony z Białegostoku do obozu w Ostaszkowie; świadek w sprawie Sienkiewicza Mariana Romualda (Sygn. Zg. 59/1947).

Szafranko Maria – 1.VIII.1943 r. aresztowana przez władze niemieckie i osadzona w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Pielni Antoniego (Sygn. Zg. 387/1947 [4/812]).

Szalkowski Hieronim – aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Sawickiego Czesława (Sygn. Zg. 8/1949 [2/5244/2007]).

Szczepański Zygmunt – wywieziony przez władze radzieckie w głąb ZSRR, następnie wcielony do formowanej tam 1 Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki, brał udział w bitwie pod Lenino; świadek w sprawie Walendziuka Alojzego (Sygn. Zg. 287/1947 [4/713]).

Szczęsnowicz Antoni – w 1944 r. zatrzymany przez władze niemieckie (osadzony w więzieniu w Białymstoku); świadek w sprawie Szamrety Pawła (Sygn. Zg. 438/1948 [4/3041]).

Szczupak Lejzor/Łazarz – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Lewin Ciwi (Sygn. Zg. 514/1947 [4/933]), Lewintin Benjamina, Hersza i Jankiela Pejsacha (Sygn. Zg. 718/1947 [4/1133]), Blumentala Moszki (Sygn. Zg. 733/1947 [4/1148]), Blumental: Lei, Dawida, Szlomy (Sygn. Zg. 734/1947 [4/1149]), Blumentala Jankiela (Sygn. Zg. 735/1947 [4/1150]), Goldsztejnów: Jankiela i Hirsza (Sygn. Zg. 92/1948 [4/2706]), Zabłudowskiej Szejny (Sygn. Zg. 155/1948 [4/2766]).

Szczygieł Szloma – podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, a po jego likwidacji (w sierpniu 1943 r.) przewieziony do KL Majdanek (właściwie KL Lublin); świadek w sprawie Gelberga Motela (Sygn. Zg. 382/1947 [4/807]), Krajewskiego Stanisława (Sygn. Zg. 606/1947 [4/1023]).

Szczytko Antoni – 22.XI.1944 r. aresztowany przez władze radzieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie odesłany do obozu w Ostaszkowie; świadek w sprawie Gaworowskiego Adolfa (Sygn. Zg. 29/47).

Szedler Chydel – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Kwiata Chaima (Sygn. Zg. 80/1948 [4/2694]), Kwiat Ejdli (Sygn. Zg. 81/1948 [4/2695]).

Szedler Hiel/Chil – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie, a po jego likwidacji przewieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu; świadek w sprawie Rozenberga Izraela (Sygn. Zg. 360/1947 [4/785]), Grodzieńskiego Josela (Sygn. Zg. 641/1947 [4/1057]), Bera Fajwela (Sygn. Zg. 9/1948 [4/2625]), Różańskiej Racheli (Sygn. Zg. 106/1948 [4/2720]), Srolusz Jachy (Sygn. Zg. 107/1948 [4/2721]).

Szedler Hirn – w 1939 r. wywieziony w głąb ZSRR, przebywał w Semipałatyńsku (Kazachstan); świadek w sprawie Rajchman Fani (Sygn. Zg. 655/1947 [4/1071]).

Szedziwy Henryk – aresztowany przez władze niemieckie, w 1943 r. przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Zakrzewskiego Włodzimierza (Sygn. Zg. 57/1947).

Szkiłądź Henryk – w 1944 r. przebywał w KL Stutthof; świadek w sprawie Durzyńskiego Władysława (Sygn. Zg. 236/1948 [4/2845]).

Szlapak Dawid – w czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie; świadek w sprawie Treszczańskiej Rywki (Sygn. Zg. 199/1947 [4/626]).

Sznajder Annel/Anszel (?) – podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie, należał do bojówki żydowskiej walczącej z wojskami niemieckimi w czasie likwidacji getta w sierpniu 1943 r., po likwidacji w/w getta umieszczony w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu; świadek w sprawie Mochaj: Szlomy, Racheli, Szejny, Pileckiej Sary i Schariewicz Heni (Sygn. Zg. 182/1947 [4/610]), Matusa Abrama, Matus Mirjam, Frejfeld Rebeki (Sygn. Zg. 194/1947 [4/621]), Nowinzon Rywy (Sygn. Zg. 331/1947 [4/757]), Szylman: Izraela i Adama (Sygn. Zg. 558/1947 [4/976]), Szylman Cypry (Sygn. Zg. 559/1947 [4/977]), Wileńskich: Bejli i Nauma (Sygn. Zg. 604/1947 [4/1021]), Arona Knyszyńskiego (Sygn. Zg. 610/1947 [4/1027]), małżonków Wajnberg: Chawy i Wolfa Fajwela (Sygn. Zg. 628/1947 [4/1044]), Rajchman Żeni (Sygn. Zg. 632/1947 [4/1048]), Brodziańskich: Zejdela i Gitli (Sygn. Zg. 639/1947 [4/1055]), Polaka Izaaka (Sygn. Zg. 677/1947 [4/1092]).

Sznajder Itka – przebywała w getcie na terenie Białegostoku; świadek w sprawie Klementynowskiej Sory (Sygn. Zg. 315/1948 [4/2919]), Kraśnika Josela (Sygn. Zg. 505/1948 [4/3105]), Felder Szyfry (Sygn. Zg. 506/1948 [4/3106]).

Szpocer/Szprotker Sora – przebywała w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Kapłan Alty Tajby (Sygn. Zg. 730/1947 [4/1145]), Goldsztejnów: Jankiela i Hirsza (Sygn. Zg. 92/1948 [4/2706]).

Szul Paraskiewa – w 1941 r. wywieziona w głąb ZSRR; świadek w sprawie Czartkiewicza Tomasza (Sygn. Zg. 122/1950).

Szulklaper Nechemiasz/Nochemiasz – przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Łabendek Chai, Pytluka Jankiela, Pytluka Szołema, Ryńskiej Belki (Sygn. Zg. 211/1948 [4/2820]), Mełamed: Soiczy, Chaima i Jankiela (Sygn. Zg. 223/1948 [4/2832]), Kantorowskich: Całki i Hindy, Szepes Estery (Sygn. Zg. 246/1948 [4/2854]), Lewintin Rywy (Sygn. Zg. 349/1948 [4/2952]).

Szwejcher Lejzer – w czasie okupacji niemieckiej umieszczony w białostockim getcie; świadek w sprawie Słobodzkiej Chai Sory (Sygn. Zg. 183/1947 [4/611]).

Szyłkiewicz Wiktor – funkcjonariusz Policji Państwowej, we wrześniu 1939 r. zmobilizowany do WP, służył w żandarmerii w okolicach Wołkowyska – jednostka otrzymała rozkaz wycofania się do Wilna, tam aresztowany przez władze sowieckie i wysłany do obozu w Kozielsku (potem zwolniony); świadek w sprawie Kochaniaka Ludwika (Sygn. Zg. 732/1947 [4/1147]).

Ściepaniuk Filip – w 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Hermanowskiego Władysława (Sygn. Zg. 435/1948 [4/3038]).

Świerpiel Leon – w 1944 r. osadzony w obozie w Ostaszkowie; świadek w sprawie Krygiera Erwina (Sygn. Zg. 693/1947 [4/1108]).

Święcicki Franciszek – w 1940 r. aresztowany przez władze radzieckie, przebywał w więzieniu w Mińsku, 25.VI.1941 r. (po agresji III Rzeszy na ZSRR) ewakuowany wraz z więzieniem na Wschód; świadek w sprawie Wojtulewicza Władysława (Sygn. Zg. 218/1948 [4/2827]).

T-W

Trębowicz Jan – około 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Zakrzewskiego Włodzimierza (Sygn. Zg. 57/1947).

Trochimczuk Michał – w styczniu 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i wywieziony na roboty do Królewca; świadek w sprawie Fiłonika (Fiłoniuka) Pawła (Sygn. Zg. 640/1947 [4/1056]).

Trochimczyk Jan – w 1941 r. lub 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie; świadek w sprawie Jarockiego Włodzimierza (Sygn. Zg. 87/1948 [4/2701]).

Trochimowicz Aleks – dostał się do niewoli niemieckiej, w 1940 r. przebywał w Stalagu I A; świadek w sprawie Srzedzińskiego Bolesława (Sygn. Zg. 543/1948 [4/3143]).

Wadman Abram – podczas okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Karp Tauby (Sygn. Zg. 216/1947 [4/643]).

Wagman Abram – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Kruglańskiej Ity (Sygn. Zg. 292/1947 [4/718]).

Walendziuk Tadeusz – aresztowany przez władze niemieckie, osadzony w więzieniu w Białymstoku, następnie przewieziony do obozu w Hammerstein (obecnie Czarne, woj. pomorskie); świadek w sprawie Sienkiewicza Piotra (Sygn. Zg. 43/1948 [4/2658]).

Wańczuk Bronisław – wywieziony przez władze radzieckie w głąb ZSRR (przebywał w okolicach Archangielska); świadek w sprawie Wysockiego Józefa (Sygn. Zg. 252/1947 [4/679]).

Wasilewska Bronisława – w 1941 r. wywieziona przez władze radzieckie w głąb ZSRR; żona i świadek w sprawie Wasilewskiego Jana (Sygn. Zg. 275/1947 [4/701]).

Weber Henryk – w 1944 r. wywieziony w głąb ZSRR, w latach 1944-1945 przebywał w Stalinogórsku (Stalinogorsk, obecnie Nowomoskowsk – Rosja), obóz nr 9 (kopalnia węgla); świadek w sprawie Łuszczewskiego Czesława (Sygn. Zg. 468/1948 [4/3071]).

Werpachowski Alojzy – w 1943 r. aresztowany przez Gestapo, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Werpachowskiego Andrzeja (Sygn. Zg. 321/1949 [2/5546/2007]).

Wierchowiec Michał – w lipcu 1941 r. aresztowany przez Gestapo, osadzony w więzieniu przy ul. Sienkiewicza 15; świadek w sprawie Grygoruka Mikołaja (Sygn. Zg. 395/1948 [4/2998]).

Wierzbicki Józef – w 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Ogrodnika Bolesława (Sygn. Zg. 742/1947 [4/1157]).

Winograd Josel/Józef – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w białostockim getcie; świadek w sprawie Sibirskiej Tojby (Sygn. Zg. 33/1947), Mastrowlańskiej Rochli (Sygn. Zg. 66/1947), Kapłan Rywy (Sygn. Zg. 257/1947 [4/684]), Potockiej Chai (Sygn. Zg. 33/1948 [4/2648]), Belki Lewintin (Sygn. Zg. 150/1948 [4/2762]), Lewintin Zały (Sygn. Zg. 151/1948 [4/2763]), Robotnik Brochy (Sygn. Zg. 193/1948 [4/2803]), Robotnik Rochli (Sygn. Zg. 194/1948 [4/2804]), Szapiro Cypy (Sygn. Zg. 318/1948 [4/2922]), Moniak Chaszy (Sygn. Zg. 432/1948 [4/3035]).

Wiszniewski Feliks – w 1943 r. przebywał w obozie koncentracyjnym Majdanek (właściwie KL Lublin), w 1944 przewieziony do KL Groß – Rosen; świadek w sprawie Noiszewskiego Adolfa (Sygn. Zg. 187/1948 [4/2798]).

Witkowska Michalina – w 1940 r. wywieziona w głąb ZSRR, przebywała w sowchozie 499, ferma I (Kazachstan); świadek w sprawie Siberskiej Pauliny (Sygn. Zg. 402/1948 [4/3005]).

Witkowski Hilary – w 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Bogdanowicza Piotra (Sygn. Zg. 685/1947 [4/1100]).

Włodkowska Leja – w czasie niemieckiej okupacji Białegostoku przebywała w tamtejszym getcie; świadek w sprawie Brener Chany Jenty, Markus Szoszki, Kellera Lejba (Sygn. Zg. 373/1948 [4/2976]), Brener: Abrama, Lei, Bunima (Sygn. Zg. 419/1948 [4/3022]), Żagier: Abrama Szmula i Menuchy (Sygn. Zg. 498/1948 [4/3098]), Goldberg: Pesli, Izraela Hersza, Liby, Lejbusia, Wulsztat Fajgli Łai (Sygn. Zg. 562/1948 [4/3162]), Joskowicz: Liby, Chaima, Szmula Joseka/Joski, Blimy, Wulfsztat Fajgli (Sygn. Zg. 563/1948 [4/3163]), Przenicy: Wolfa, Mindli, Glajt: Chai Szajndli, Abrama Hersza, Braun: Dawida, Dwojry Cyrli (Sygn. Zg. 564/1948 [4/3164]), Grisman: Bajli Mirli, Mejłocha, Wajngarten: Herszela, Brandli (Sygn. Zg. 565/1948 [4/3165]).

Wojciulówna Helena – aresztowana przez władze sowieckie i wywieziona w głąb ZSRR, (przebywała w Kazachstanie); świadek w sprawie Bagińskiej Janiny (Sygn. Zg. 217/1948 [4/2826]).

Wojtulewicz Heliodor – 6.X.1941 r. aresztowany w Starosielcach przez niemieckie władze okupacyjne, następnego dnia w bufecie kolejowym postawiony wraz z innymi aresztowanymi przed prowizorycznym sądem – 6 osób skazano na śmierć (jedyny Heliodor Wojtulewicz, z powodu braku aktu oskarżenia, nie został skazany); świadek w sprawie Bejnara Jana (Sygn. Zg. 235/1947 [4/662]).

Wolf Samuel – przebywał w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Paszko Chaima (Sygn. Zg. 126/1948 [4/2739]), Paszko Mojżesza (Sygn. Zg. 128/1948 [4/2741]).

Wolfart Jan – przebywał w obozie koncentracyjnym Stutthof, w 1945 r. w czasie ewakuacji obozu wywieziony w głąb Niemiec; świadek w sprawie Szuby Ludwika (Sygn. Zg. 1/1948 [4/2617]).

Wolniewicz Marian – aresztowany przez władze niemieckie, od czerwca 1944 r. przebywał w więzieniu w Białymstoku, w lipcu 1944 r. zwolniony z aresztu; świadek w sprawie Garbika Tomasza (Sygn. Zg. 686/1947 [4/1101]).

Wróbel Chaim – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku, był jedym z członków 40 osobowej grupy specjalnej wykorzystywanej do zacierania śladów zbrodni hitlerowskich (tzw. „komando 1005”); świadek w sprawie Tykocińskich: Ilii, Rozali i Lizy (Sygn. Zg. 181/1948 [4/2792]), po wojnie brał udział w procesie Waldemara Artura Augusta Mochola.

Wykpisz Jadwiga – w 1940 r. wywieziona przez władze sowieckie do Kazachstanu; świadek w sprawie Bartoszewicza Józefa (Sygn. Zg. 73/1948 [4/2687]).

Wysocki Wacław – 24.VII.1944 r. aresztowany przez władze niemieckie w czasie masowej łapanki we wsi Pomigacze i pędzony wraz z innymi do Poznania (?), tam razem z dwoma współwięźniami podjął próbę ucieczki – złapany i wywieziony do obozu na terenie Niemiec; świadek w sprawie Tomkiela Edwarda (Sygn. Zg. 373/1947 [4/798]).

Z-Ż

Zachariasz/Zacharjusz Chaim – w czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie w Białymstoku, a po jego likwidacji (sierpień 1943 r.) przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu; świadek w sprawie Cypkin Rozy (Sygn. Zg. 61/1950), Noachowicz Estery (Sygn. Zg. 138/1947 [4/566]), Knyszyńskiego Samuela (Sygn. Zg. 296/1947 [4/722]), Zabłudowskich: Chany i Szyi (Sygn. Zg. 423/1947 [4/845]), Lewin Ciwi (Sygn. Zg. 514/1947 [4/933]), małżonków Jedwab: Frejdy Rywy i Lejby (Sygn. Zg. 619/1947 [4/1035]), Segał Rejzli (Sygn. Zg. 620/1947 [4/1036]), Segał Mordchaja (Sygn. Zg. 621/1947 [4/1037]), Ryby Szoszy Rywy (Sygn. Zg. 624/1947 [4/1040]), Ryby Mejera Josela (Sygn. Zg. 623/1947 [4/1039]), Ryby Lejby (Sygn. Zg. 622/1947 [4/1038]), małżonków Wajnberg: Chawy i Wolfa Fajwela (Sygn. Zg. 628/1947 [4/1044]), Goldfarbów: Nachmana, Gieni i Jakuba (Sygn. Zg. 631/1947 [4/1047]), Kantorowicza Dawida (Sygn. Zg. 635/1947 [4/1051]), Kantorowicz: Miriam, Ary – Lejby i Doroty (Sygn. Zg. 637/1947 [4/1053]), Flikiera Jakuba (Sygn. Zg. 29/1948 [4/2644]), Atłasowicza Abrama (Sygn. Zg. 30/1948 [4/2645]), Farber Fejgi, Aronson: Szejny Lei, Lejba, Jakuba i Sendera (Sygn. Zg. 52/1948 [4/2667]), Polaczka Pereca (Sygn. Zg. 85/1948 [4/2699]), Paszko Chaima (Sygn. Zg. 126/1948 [4/2739]), Paszko Mojżesza (Sygn. Zg. 128/1948 [4/2741]), Zabłudowskiej Szejny (Sygn. Zg. 155/1948 [4/2766]), Kiwkowicz: Tauby, Chackiela (Sygn. Zg. 180/1948 [4/2791]), Tesfua Kiwy (Sygn. Zg. 188/1948 [4/2799]), Gwin Miriam (Sygn. Zg. 190/1948 [4/2801]), Hallaj Anny (Sygn. Zg. 200/1948 [4/2809]), Przedmiejskiego Moszki (Sygn. Zg. 201/1948 [4/2810]), Alpernów: Mojżesza i Idy (Sygn. Zg. 206/1948 [4/2815]), Okuń Symy, Okunia Berko, Wolfa Calko, Wolf Rywki, Wolfa Fiszela, Goz Merki, Goz Szejny (Sygn. Zg. 215/1948 [4/2824]), Pissar Szymona Lejby, Dory (Sygn. Zg. 226/1948 [4/2835]), Łuńskiego Hirsza (Sygn. Zg. 228/1948 [4/2837]), Dawida Kagana (Sygn. Zg. 237/1948 [4/2846]), Kozak Rozy (Sygn. Zg. 256/1948 [4/2864]), Rajchman: Dory i Jakuba (Sygn. Zg. 347/1948 [4/2950]), Malarewiczów: Idki i Mojżesza Chaima (Sygn. Zg. 368/1948 [4/2971]), Karolczuka Gdalego (Sygn. Zg. 416/1948 [4/3019]), Petrycer: Efroima, Szejny, Sary, Daniela (Sygn. Zg. 422/1948 [4/3025]), Szabryńskiego Romana (Sygn. Zg. 425/1948 [4/3028]), Kapłana Arona (Sygn. Zg. 458/1948 [4/3061]), Zelmansa Aleksandra (Sygn. Zg. 548/1948 [4/3148]), Łuńskiego Jakuba (Sygn. Zg. 551/1948 [4/3151]), Blankstejna Sawafieja (Sygn. Zg. 21/1949 [2/5257/2007]), Szatji Dawida (Sygn. Zg. 59/1949 [2/5293/2007]), Lewintin Itki (Sygn. Zg. 58/1949 [2/5292/2007]), Rybak Chai Sary (Sygn. Zg. 211/1949 [2/5442/2007]).

Zachariasz Fajwel – przebywał w getcie w Białymstoku; świadek w sprawie Szepsel: Calela, Blumy oraz Boruszczak Sary (Sygn. Zg. 678/1947 [4/1093]).

Zachariasz Rochla/Rachela – przebywała w getcie na terenie Białegostoku; świadek w sprawie Rajchman: Dory i Jakuba (Sygn. Zg. 347/1948 [4/2950]), Szpiro Fejgi (Sygn. Zg. 556/1948 [4/3156]).

Zagoria Fajwen – umieszczony przez niemieckie władze okupacyjne w białostockim getcie; świadek w sprawie Rybak Bobli (Sygn. Zg. 465/1947 [4/886]), Rubinsztejn: Małki, Bobezy i Chony (Sygn. Zg. 517/1947 [4/936]).

Zając Mejer Fiszel – przebywał w getcie na terenie Białegostoku; świadek w sprawie Zalcer: Chaima Szmula, Fajgli, Rywki, Złaty Łai (Sygn. Zg. 385/1948 [4/2988]), Wulfsztat: Szai, Herszla (Sygn. Zg. 386/1948 [4/2989]), Wajsbrot: Moszki Mendela, Lai Brandli, Szmula Hersza, Małki Brandli, Lejba (Sygn. 387/1948 [4/2990]).

Zajkowski Konstanty – w listopadzie 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Szulborskiego Mieczysława (Sygn. Zg. 118/1950) – w czasie odbywania kary umieszczeni w jednej celi.

Zajkowski Stanisław – jesienią 1943 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Szulborskiego Mieczysława (Sygn. Zg. 118/1950) – siedzieli w jednej celi.

Zalewski Józef – w 1946 r. przebywał w obozie dla internowanych w Diagilewie k. Riazania (obóz Riazań-Diagilewo, Rosja); świadek w sprawie Malinowskiego Eugeniusza (Sygn. Zg. 266/1948 [4/2874]).

Zawadzki Aleksander – 19.V.1941 r. zmobilizowany do Armii Czerwonej, brał udział w walkach z oddziałami niemieckimi (walczył m.in. pod Czarną Wsią); świadek w sprawie Arciszewskiego Michała (Sygn. Zg. 122/1948 [4/2735]).

Zawadzki Michał – wywieziony przez władze radzieckie w głąb ZSRR (przebywał w Kotłasie, obwód archangielski, Rosja); świadek w sprawie Rusieckiego Władysława (Sygn. Zg. 627/1947 [4/1043]).

Zawadzki Witold – 24.IV.1941 r. (lub 21.IV.1941 r.) wcielony do Armii Czerwonej i wysłany na front, w okolicach Bychowa dostał się do niewoli niemieckiej, wysłany do obozu w okolicach Hamburga, a następne do obozu na terenie Austrii (Kaizestenburg (?), stalag 17A); świadek w sprawie Wilczewskiego Piotra (Sygn. Zg. 261/1947 [4/688]), Gawryluka Bronisława (Sygn. Zg. 42/1948 [4/2657]), Dziemiana Alfonsa (Sygn. Zg. 325/1948 [4/2929]), Rybnika Henryka (Sygn. Zg. 528/1948 [4/3128]).

Zdanowicz Franciszek – aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Hermanowskiego Władysława (Sygn. Zg. 435/1948 [4/3038]).

Żak Jan – we wrześniu 1942 r. aresztowany przez władze niemieckie, przebywał w więzieniu w Białymstoku, następnie w kwietniu 1943 r. wywieziony do KL Stutthof k. Gdańska, przebywał tam razem z Piotrem Siemieńczukiem (cz. II), Włodzimierzem Repnikiem (cz. II) oraz Leonem Repnikiem (cz. I) – patrz wymienieni. Informacje zebrane na podstawie teczki aktowej Repnika Leona (Sygn. Zg. 13/1950), świadek w sprawie Rusiłowicza Jana (Sygn. Zg. 77/1950), Busłowskiego Mikołaja (Sygn. Zg. 570/1948 [4/3169]).

Żukowski Edward – w 1939 r. zmobilizowany do 42 PP w Białymstoku i wysłany na front, 13.IX.39 r. pod Myszyńcem dostał się do niewoli niemieckiej, początkowo przebywał w obozie w Rosenbergu/Rozenburgu (?) na terenie b. Prus Wschodnich, stamtąd oddelegowany do pracy w majątku rolnym (ok. 2 km od Rozenburga); świadek w sprawie Struka Feliksa (Sygn. Zg. 233/1950).

Życka Maria – 10.VII.1943 r. aresztowana przez Gestapo (zatrzymana w charakterze zakładniczki w czasie masowych aresztowań ludności) i osadzona w więzieniu w Białymstoku; świadek w sprawie Szczuckiego Jana (Sygn. Zg. 35/1947), Dąbrowskiego Czesława (Sygn. Zg. 689/1947 [4/1104]), Sokołowskiego Zygmunta (Sygn. Zg. 717/1947 [4/1132]).

Żywolewski Franciszek – w 1944 r. przebywał w obozie w Ostaszkowie; świadek w sprawie Pulla Franciszka (Sygn. Zg. 257/1949 [2/5486/2007]).

Suplement

Żołnierze 42 Pułku Piechoty w aktach Sądu Grodzkiego

Bastacz Antoni, sierżant
Bechcicki Jan, chorąży
Bieluczyk Stanisław
Borowski Czesław
Brański Józef
Bursa Mikołaj
Choroszucha Stanisław
Cieśla Edward, podporucznik
Citko Zygmunt
Czarkowski Antoni
Czarnecki Stanisław
Dec Konstanty
Dębowski Antoni
Drucejko Kazimierz
Gosiewski Stanisław, porucznik
Grześ Konstanty
Guzowski Roman
Hołdakowski Zygmunt, kapral
Jankowski Józef, kapral
Jóźwiak Stanisław
Juźwiak Jan
Kalinowski Włodzimierz, s. Jana
Kalinowski Włodzimierz, s. Mikołaja
Klim Stanisław
Klimowicz Józef
Komorowski Franciszek
Kornacki Antoni, porucznik
Kozak Antoni
Krzepkowski Wincenty
Kulesza Franciszek
Kurcewicz Konstanty
Leszczuk Mikołaj
Lewkowicz Bronisław
Linowski Konstanty
Łopianecki Józef, sierżant (zwiadowca)
Majewski Rainhold, sierżant
Maksimowicz Antoni
Malkierczyk Aleksander
Maszko Władysław, podporucznik
Minko/Mińko Kazimierz
Mońko Henryk
Muliński Antoni Ignacy, kapitan
Niedziołko Konstanty
Niemotko Bronisław
Odyniec Eugeniusz, st. plut. podchorąży
Olszyński Roman, podporucznik
Perlitz Zygmunt, kapitan
Popławski Jan
Popławski Jan
Profic Stanisław Józef, major
Pura Michał
Puszkiewicz Edward
Rogalski Henryk, podporucznik
Rutkowski Edward
Sawicki Edward Marian
Sidorczuk Michał
Skalimowski Adam, podporucznik
Slęga Józef
Sochoń Władysław, plutonowy
Sosnowski Józef
Srzednicki Józef, kapitan
Stachurski Antoni, st. sierżant
Stachurski Jan
Struk Feliks, kapral
Sulkowski Kazimierz, podporucznik
Sut Władysław
Szorc Jan
Szumski Jan, sierżant
Tuchliński Jan
Uniśkiewicz Stanisław, porucznik

Walczuk Jan
Wasiak Wacław, porucznik
Waszkiel Bronisław
Wejchman Kazimierz Józef
Winiarz Władysław, podporucznik
Wykpisz Stanisław, podporucznik
Wysocki Aleksander, kapral
Wysocki Józef
Zabielski Jan
Zielenkiewicz Bolesław, porucznik
Zniszczyński Roman, kapitan
Żałobiński [Żołobiński] Adam, kapitan

„Dziesiątacy" w aktach Sądu Grodzkiego

Adamczewski Józef
Bielecki Władysław, chorąży
Łączyński Włodzimierz, major
Łopianecki Józef, wachmistrz (od 1936 r. w 42 PP)
Łoszakiewicz Jan, ułan
Pieczur Antoni
Rawski Edmund, plutonowy

Żołnierze 14 DAK-u w aktach Sądu Grodzkiego

Klepacki Henryk
Łupiński Józef, por. rez.
Mickiewicz Józef
Ogrodnik Bolesław
Popławski Mieczysław
Pytel Jan, plut.
Skrzeszewski Stefan

Funkcjonariusze Policji Państwowej rozstrzelani przez NKWD w 1940 r.

Adamski Michał, przodownik
Branicki Seweryn, st. post.
Czerepiński Edward, przodownik
Domański Kazimierz, post.
Garncarz Władysław, st. post.
Gorelik Piotr, przodownik
Grzechnik Stanisław, post.
Hyzicki Edward, st. post.
Joćko Michał
Kaczorowski Stanisław, przodownik
Kapelewski Marian Feliks, st. post.
Kochaniak Ludwik, st. post.
Kondracki Stefan, st. post.
Korolczuk Aleksander, przodownik
Korzecki Stefan, st. post.
Lampert Piotr, post.
Mańkowski Kazimierz, post.
Marczak Wacław, post.
Markowski Władysław, post.
Noworyta Ludwik, st. przodownik
Olszewski Władysław, st. post.
Paciukiewicz Antoni, plutonowy
Piotrowicz Wacław, plutonowy
Pluta Wojciech, st. post.
Rybacki Tomasz, przodownik
Rybczyński Józef, st. post.
Rymaszewski Franciszek, st. post.
Sabatowski Franciszek, przodownik
Staniszewski Edward, przodownik
Tomczak Józef, st. post.
Tomkiel Antoni, st. przodownik
Unger Wacław, podkomisarz
Węgrzyński Władysław, przodownik
Witkowski Tadeusz, post.
Wróbel Kazimierz, st. post.
Wtulich Jan, przodownik
Zajewski Krzysztof Karol, post.
Zawadzki Aleksander, post.
Zawistowski Piotr, plutonowy
Żochowski Władysław, przodownik
Żukiewicz Franciszek, post.

BIBLIOGRAFIA

Archiwalia

Akta Miasta Białegostoku 1838-1944, APB (zespół numer 4/64), Sygn. 139;
Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Białymstoku [1919, 1945-1947] 1948-1990 [1993], Zbiór fotografii, APB (zesp. nr 4/1070), Sygn. 65, 40;
Materiały Marii Kolendo 1912-1980, APB (zesp. nr 4/750), Sygn. 16;
Sąd Grodzki w Białymstoku [1934-1939] 1944-1950, APB (zesp. nr 4/278):
- rok 1946: Sygn. Zg. 1 – 155,
- rok 1947: Sygn. Zg. 1 – 758,
- rok 1948: Sygn. Zg. 1 – 595,
- rok 1949: Sygn. Zg. 1 – 335,
- rok 1950: Sygn. Zg. 1 – 233.

Wspomnienia, pamiętniki, źródła drukowane

1. Anonim Gall, *Kronika polska*, Wyd. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 2003 r.
2. *Atlas historyczny Polski*, pr. zb., Wyd. PPWK, Warszawa-Wrocław 1998 r.
3. *Dekret z 29 sierpnia 1945 r. – Prawo osobowe* (Dz.U. Nr 40 z 1945 r., poz. 223).
4. Gierasieński Tadeusz, rtm., *Wypad nocny 2 Pułku Strzelców Konnych na Kamieńsk 3.IX.1939 r.* [w:] *Przegląd Kawalerii i Broni* Pancernej Nr 62, Londyn 1971 r.
5. Guderian Heinz, *Wspomnienia żołnierza*, Wyd. „Bellona", Warszawa 1991 r.
6. Hitler Adolf, *Mein Kampf*, Dyneburg 1998 r.
7. Hulewicz Bohdan, płk. dypl., *Wielkie wczoraj w małym kręgu*, Warszawa 1973 r.
8. *Księga Pochowanych Żołnierzy Polskich Poległych w II Wojnie Światowej*, pr. zb.:
   - t. I, Żołnierze września, Pruszków 1993 r. (2 części: „A-M" i „N-Z"),
   - t. II, Żołnierze podziemnych formacji niepodległościowych, Pruszków 1994 r.,
   - t. III, Żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, Pruszków 1994 r.,
   - t. IV, Żołnierze Wojska Polskiego na Wschodzie, Pruszków 1995 r. (2 części: „A-M" i „N-Z"),
   - t. V, Polscy jeńcy wojenni i internowani, Pruszków 1996 r.,
   - Suplement, Pruszków 1998.
9. Mackiewicz Józef, *Widziałem na własne oczy* [w:] Goniec Codzienny Nr 577, Wilno 3.VI.1943 r.
10. Rauschning Hermann, *Rozmowy z Hitlerem*, Wyd. „Iskry", Warszawa 1994 r.
11. *Relacja Karoliny Wilczyńskiej z pobytu na Syberii*, niepublikowane (ze zbiorów prywatnych).
12. Sałacki Aleksander, płk., *Jeniec wojenny nr 335*, Wyd. MON, Warszawa 1973 r.
13. Szcześniak Andrzej Leszek, *Katyń. Lista ofiar i zaginionych jeńców obozów Kozielsk, Ostaszków, Starobielsk*, Wyd. „Alfa", Warszawa 1989 r.
14. Szcześniak Andrzej Leszek, *Katyń. Relacje, wspomnienia, publicystyka*, Wyd. „Alfa", Warszawa 1989 r.
15. Tukidydes, *Wojna peloponeska*, Wyd. „Czytelnik", Warszawa 1988 r.

16. *Ustawa z 17 marca 1921 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] Bombicki Maciej Roman, *Konstytucje Polski*: *Nowy podział administracyjny kraju*, Poznań 1998 r.
17. *Ustawa z 18.VII.1950 r. – Przepisy ogólne prawa cywilnego* (Dz.U. Nr 34 z 1950 r., poz. 311).
18. Wilson Woodrow, *Orędzie do Kongresu USA* (wygłoszone 8.I.1918 r.).
19. *Wykaz polskich oficerów i policjantów zamordowanych w Katyniu, Miednoje i Charkowie* na stronach Katedry Polowej WP (www.katedrapolowa.pl).

Publikacje i artykuły

1. Bernacki Eugeniusz, *Ochrona zdrowia mieszkańców Białegostoku w pierwszej dekadzie II Rzeczpospolitej* [w:] Białostocczyzna Nr 3/35/1994, Białystok 1994 r., s. 35-43.
2. Boćkowski Daniel, *Białystok w latach okupacji sowieckiej (1939-1941)* [w:] Białostocczyzna Nr 2/42/1996, Białystok 1996 r., s. 52-63.
3. Bronsztejn Szyja, *Ludność żydowska w Polsce w okresie międzywojennym. Studium statystyczne*, Wyd. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław-Warszawa-Łódź 1963 r.;
4. Chwalba Andrzej, *Historia Polski 1795-1918*, Wyd. literackie, Kraków 2000 r.
5. Ciesielski Jerzy, *Zbrodnie sowieckie na oficerach polskich 1939-1940* [w:] Biuletyn Wojskowej Służby Archiwalnej Nr 19, Warszawa 1996 r., s. 80-86.
6. Czech Leszek, *Skład i zadania SGO „Narew" i GO „Grodno"* [w:] SGO „Narew" i GO „Grodno" w wojnie obronnej 1939 r. – Materiały konferencji naukowej zorganizowanej w 65 rocznicę wybuchu II wojny światowej, Białystok 2004 r., s. 21-24.
7. Czubiński Antoni, *Europa XX wieku. Zarys historii politycznej*, Wyd. poznańskie, Poznań 2001 r.
8. Datner Szymon, *Obozy jenieckie Wehrmachtu na ziemiach polskich w latach 1939-1945*, Warszawa 1967 r.
9. Dobroński Adam, *Białystok historia miasta*, Białystok 1998 r.;
10. Dobroński Adam, *Wrzesień 1939 r. na Białostocczyźnie* [w:] Białostocczyzna Nr 3/15/1989, Białystok 1989 r., s. 21-27.
11. Dobroński Adam, *Wrzesień 1939 roku na Białostocczyźnie* [w:] SGO „Narew" i GO „Grodno" w wojnie obronnej 1939 r. – Materiały konferencji naukowej zorganizowanej w 65 rocznicę wybuchu II wojny światowej, Białystok 2004 r., s. 55-63.
12. Dobroński Adam, Filipow Krzysztof, *„Dziesiątacy" z Białegostoku*, Białystok 1992 r.
13. Dobroński Adam, Filipow Krzysztof, *42 Pułk Piechoty*, Białystok 1996 r.
14. Eisenbach Artur, *Hitlerowska polityka zagłady Żydów*, Wyd. „Książka i Wiedza", Warszawa 1961 r.
15. Grzelak Czesław, *Kampania polska 1939 r. w świetle najnowszych badań* [w:] SGO „Narew" i GO „Grodno" w wojnie obronnej 1939 r. – Materiały konferencji naukowej zorganizowanej w 65 rocznicę wybuchu II wojny światowej, Białystok 2004 r., s. 42-54.
16. Jaroszuk Edward, *Żandarmeria Wojskowa na Ziemi Wileńskiej w latach 1921-1939* [w:] Biuletyn Żandarmerii Wojskowej Nr 7, maj-czerwiec 2005 r., s. 14-18.
17. Kietliński Marek, Leszczuk Aleksander, *Wykaz ulic Białegostoku w latach 1799-2000*, Białystok 2003 r.
18. Kloza Dariusz, *O uznaniu za zmarłego i stwierdzeniu zgonu w ogólności*, [w:] Kocoń Leszek, *Zaginieni 1939-1945, postępowania o uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu*, t. I, *Powiat łomżyński*, Białystok 2008 r., s. 15-20.

19. Kocoń Leszek, *Zaginieni 1939-1945, postępowania o uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu*, t. I, *Powiat łomżyński*, Białystok 2008 r.
20. Kowalski Włodzimierz, *Boje oddziałów Korpusu Ochrony Pogranicza w kampanii wrześniowej 1939 roku na obszarze województwa białostockiego* [w:] SGO „Narew" i GO „Grodno" w wojnie obronnej 1939 r. – Materiały konferencji naukowej zorganizowanej w 65 rocznicę wybuchu II wojny światowej, Białystok 2004 r., s. 64-74.
21. Kozłowski Eligiusz, Wrzosek Mieczysław, *Historia oręża polskiego 1795-1939*, Warszawa 1984 r.
22. Krasuski Jerzy, *Historia Rzeszy Niemieckiej 1871-1945*, Poznań 1986 r.
23. Mark Bernard, *Ruch oporu w getcie białostockim. Samoobrona – zagłada, powstanie*, Wyd. Żydowski Instytut Historyczny, Warszawa 1952 r.
24. Michaluk Dorota, *Oficerowie 42 pułku piechoty na Liście Katyńskiej* [w:] Białostocczyzna Nr 4/40/1995, Białystok 1995 r., s. 125-131.
25. Milewski Jan Jerzy, *Białostocczyzna – początki niepodległości* [w:] Białostocczyzna Nr 1/13/1989, Białystok 1989 r., 24-26.
26. Misiuk Andrzej, *Policja państwowa w województwie białostockim w latach 1919-1926* [w:] Białostocczyzna Nr 2/38/1995, Białystok 1995 r., 25-34.
27. Monkiewicz Waldemar, *Obozy hitlerowskie w północno-wschodniej Polsce*, Białystok 1979 r.
28. Monkiewicz Waldemar, *Pacyfikacje wsi w regionie białostockim (1939, 1941-1944)* [w:] Białostocczyzna Nr 1/9/1988, Białystok 1988 r., s. 30-32.
29. Monkiewicz Waldemar, *Sonderaktion 1005 na Białostocczyźnie* [w:] Białostocczyzna Nr 4/16/1989, Białystok 1989 r., s. 27-30.
30. Monkiewicz Waldemar, *Zagłada Żydów w Białostockiem* [w:] Białostocczyzna Nr 2/14/1989, Białystok 1989 r., s. 22-25.
31. Monkiewicz Waldemar, *Zbrodnie hitlerowskie na dzieciach i młodzieży w regionie białostockim* [w:] Białostocczyzna Nr 4/1986, Białystok 1986 r., s. 17-24.
32. Monkiewicz Waldemar, *Z dziejów białostockiego getta* [w:] Białostocczyzna Nr 4/12/1988, Białystok 1988 r., s. 24-27.
33. Monkiewicz Waldemar, Krętowski Józef, *Zbrodnie hitlerowskie na ludziach chorych i niepełnosprawnych* [w:] Białostocczyzna Nr 1/1986, Białystok 1986 r., s. 24-28.
34. *Ostatnia droga...*, pr. zb., Białystok 2006 r.
35. Popławski Tomasz, *Getto białostockie (1 sierpnia 1941 – 2 września 1943)* [w:] Białostocczyzna Nr 2/30/1993, Białystok 1993 r., s. 57-63.
36. Poźniakowska-Hanak Danuta, *Żandarmeria Polowa i Wojskowa w latach 1918-1939* [w:] Biuletyn Wojskowej Służby Archiwalnej Nr 28, Warszawa 2006 r., s. 106-139.
37. Rogalewska Ewa, *Getto białostockie. Doświadczenie zagłady – świadectwa literatury i życia*, Białystok 2008 r.
38. Szczepański Kajetan, *Wspomnienia o 14 Dywizjonie Artylerii Konnej*, Białystok 2004 r.
39. Szymański Józef, *Nauki Pomocnicze Historii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001 r.
40. Teter Lucjan, *Formowanie siły zbrojnej 1918-1921 w świetle akt Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego* [w:] Biuletyn Wojskowej Służby Archiwalnej Nr 5, Warszawa 1973 r., s. 42-54.
41. Wawrzyński Tadeusz, *Akta Dowództw Okręgów Korpusów* [w:] Biuletyn Wojskowej Służby Archiwalnej Nr 10, Warszawa 1980 r., s. 18-33.
42. Wojciechowski Jerzy S., *10 Pułk Ułanów Litewskich*, Pruszków 2007 r.

43. Wróbel Piotr, *Na równi pochyłej. Żydzi Białegostoku w latach 1918-1939: demografia, ekonomika, dezintegracja, konflikty z Polakami* [w:] Studia Podlaskie, t. II, Białystok 1989 r.
44. Żmijkowska Magdalena, *Białostocki przemysł włókienniczy w latach wielkiego kryzysu 1929-1934* [w:] Szkice do dziejów Białegostoku, Białystok 2003 r., s. 54-67.